

УНИВЕРЗИТЕТ "СВЕТИ КИРИЛ И МЕТОДИЈ" - СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ - СКОПЈЕ

Институт за историја на уметноста и археологија

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА:

***АНТИЧКИ СВЕТИЛКИ
ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА***

КАНДИДАТ:

м-р АНТОНИО ЈАКИМОВСКИ

МЕНТОР:

проф д-р ВИКТОР ЛИЛЧИЌ

-Скопје 2008-

Содржина:

<i>Предговор.....</i>	<i>1</i>
<i>Вовед.....</i>	<i>3</i>
<i>Локалитетите на кои се пронајдени Обработените свешилки.....</i>	<i>6</i>
<i>Пошккло на обработениот материјал.....</i>	<i>8</i>
<i>Свешилките во античкиите ишани извори.....</i>	<i>10</i>
<i>Преглед на трудовите посветени на свешилките.....</i>	<i>31</i>
<i>Историјата на развој на свешилките</i>	<i>36</i>
<i>Технологија на изработка и начин на употреба (Свешилки изработени од глина).....</i>	<i>42</i>
<i>Делови на свешилката.....</i>	<i>46</i>
<i>Декорација кај свешилките</i>	<i>48</i>
<i>Типологија на свешилките од класичниот период.....</i>	<i>53</i>
<i>Типологија на свешилките од хеленистичкиот период.....</i>	<i>75</i>
<i>Типологија на свешилките од римскиот период.....</i>	<i>196</i>
<i>Типологија на свешилките од доцноримскиот период.....</i>	<i>383</i>
<i>Фигурални свешилки</i>	<i>416</i>
<i>Калаи за изработка на свешилките.....</i>	<i>425</i>
<i>Метални свешилки</i>	<i>429</i>

<i>Завршни разгледувања</i>	<i>448</i>
<i>Библиографија.....</i>	<i>458</i>
<i>Табли I – XCIV.....</i>	<i>472</i>

ПРЕДГОВОР

Во свеста на луѓето како една од основните идеи, длабоко е врежан поимот - светлина. Природната потреба на човекот за светлината, го принудила тој да создаде вештачка, како истата би ја имал и во отсуство на дневната светлост. Со откривањето на огнот и неговото одржување но и произведување, тој стекнал своевиден комодитет, така што повеќе не бил зависен од природните сили како што е ударот на громот, туку можел да создаде светлина кога таа му била потребна.¹ Уште од палеолитот, тој започнал да користи школки и издлабени камења во кои палел фитил во животинско или растително масло.² Од палеолитот, преку останатите периоди во праисторијата, антиката и средниот век, односно низ целото човеково минато, се до пронаоѓањето на електричната енергија, човекот се користел со овој начин на осветлување, поточно гориво во реципиент во кој е натопен фитил. Во одредени делови на светот, па и кај нас во заостанатите неурбанизирани делови, се уште се употребува овој начин на осветлување. Поради неизбежната потреба од осветлувањето, како неизоставен дел од човековото минато, проучувањето на начинот на осветлување и светилките се многу значаен сегмент од човековото минато, а со тоа и важен сегмент од археологијата (наука што има за задача да го реконструира човековото минато преку проучувањето на наодите).

* * * * *

Светилките поради својата утилитарна и ритуална/сакрална функција се многу чести наоди при археолошките ископувања.

¹ Пронаоѓањето на огнот се смета дека датира некаде околу 500.000 год. пред н. е.

² Првите пронајдени светилки се датирани околу 30.000 год. пред н. е.

Имено тие покрај тоа што се користени за осветлување во секојдневието-домовите, јавните објекти и храмовите, тие се среќаваат и како чест гробен прилог, се разбира, поврзано со религијата на покојниците и верувањето во задгробниот живот.

Токму поради нивното огромно значење во секојдневнието на античките луѓе, и нивната застапеност при археолошките ископувања, во поново време како посебна гранка од археологијата, оформена е засебна наука -лихнологија.³ Лихнологијата (Lychnology)⁴ е наука која се занимава со обработка на светилките кои се користени во минатото, поточно го опфаќа периодот од праисторијата до средниот век. Под обработката на светилките се подразбира нивно класифицирање, типологизирање и датирање.

Поради својата намена, но и поради природата на материјалот од кој се изработувани, односно кршливоста, светилките често го менувале својот облик, односно се менувале - следејќи го трендот. Така пред се според формата, обликот како и релјефните представи на светилките, можеме да го утврдиме времето од кога потекнува истата, потоа на кој народ припаѓа покојникот, неговите верувања итн. На некои од светилките според формата, типот, декорацијата и печатите на дното може да се утврди работилницата каде е изработена или името на мајсторот кој ја изработил, а со тоа и нејзиното потекло, времето во кое работел мајсторот, а со тоа и трговијата меѓу одделни региони. Поради досега направената типологија во современата археологија, и поради нивното често пронаоѓање заедно со монети и други хронолошки осетливи предмети, светилките представуваат одличен хронолошки детерминатор.

³ Повеќе за оваа асоцијација (ILA-International lychnology asociaiones) на официјалниот сајт www.Lychnology.org; Jakimovski A., 2006b, 65-68., Лихнологијата веќе претставува дел од археологијата, која зазема се поголем замав, иако интересот за обработката на светилките е од многу поодамна.

⁴ Лихнологија (lychnology) име изведено од првичниот римски назив за светилка-*lychnus* (подоцна *луцерна*) добиен од грчкиот *λύχνος*.

ВОВЕД

Во современата археологија се повеќе се обрнува внимание на каталожка обработка на предметите, со цел да се добие што подобар увид во музејските збирки, а со тоа да се создаде темел/основа за проучување на еден тип на археолошки материјал. Обелоденувањето на збирките на еднороден материјал поврзан по функција, тип и одреден период се смета за примарна задача на националната археологија.

*

*

*

Целта на овој труд е на едно место да се презентираат сите досега пронајдени светилки од античкиот период од територијата на Република Македонија. Тие ќе се прикажат, типолошки ќе се поделат, и датираат, колку е можно попрецизно. Бидејќи се опфатени светилките од сите музејски збирки во Република Македонија, откриени на повеќе локалитети низ целата нејзина територија, основната цел што ја поставивме во овој труд е да се направи еден вид пресек на досега откриените светилки. Со тоа е планирано да се направи труд што ќе придонесе кон поточното и подобро хронолошко детерминирање на светилките што ќе бидат откривани во наредните археолошки ископувања, а со тоа и подобро и полесно датирање на објектите и слоевите во кои истите се пронаоѓаат.

За подобра прегледност светилките хронолошки се поделени најпрво во групи, според четирите основни периоди во антиката, и тоа на светилки од:

- I. Рана антика (*класичен период*) - од 480 до 323 година пред н. е.;
- II. *хеленистички период* - од 323 година пред н. е. до 0 година;
- III. *римски период* - 0 година до 284 година;
- IV. доцна антика (*доцноримски период*) од 284 година до крајот на VI век.

Во рамките на ваквата хронолошка поделба тие се поделени по типови, кои се добиени според одредени карактеристики на формата, изработката и временската припадност. Заради подобра прегледност, но и поради тоа што некои од сликите на светилките се со слаб квалитет (најчесто поради просторот кај што се сликаат)⁵ каталогот е вметнат во самиот текст и заедно со каталошкиот приказ дадени се и цртежите за секоја светилка.⁶ На крајот на трудот се дадени таблите со фотографиите на светилките и нивните каталошки броеви. Општите обележја и описот на типот дадени се во коментарите по типовите, со цел да се избегне непотребното повторувањето при описот во каталогот каде се претставени само индивидуалните карактеристики на светилките.

Класичен период	21 светилки	3,3%
Хеленистички период	204 светилки	29%
Римски период	435 светилки	58,7%
Доцноримски период	70 светилки	9%
Фигурални светилки	15	
Калапи за изработка на светилки	6	
Метални светилки	13	

Процентуална застапеност на светилките по периоди.

⁵ Светилките се најчесто фотографирани без дневна светлина, поточно во депоа, а дел од светилките се фотографирани и преку стакло во витрините каде што се изложени, поради неможноста истите да се отворат.

⁶ Најголемиот број од цртежите се на К. Касапинова, цртежите на светилките од Музеј на Македонија се на А. Јакимовски, а на светилките од Вардарски Рид се на Д. Спасова и Ѓ. Гушев.

ЛОКАЛИТЕТИ НА КОИ СЕ ПРОНАЈДЕНИ
ОБРАБОТЕНИТЕ СВЕТИЛКИ

Стоби - Градско	402 СВЕТИЛКИ
Исар Марвинци - Валандово	194 СВЕТИЛКИ
Скупи - Скопје	98 СВЕТИЛКИ
Вардарски Рид - Гевгелија	53 СВЕТИЛКИ
Градиште Неготино - Неготино	26 СВЕТИЛКИ
Хераклеја - Битола	23 СВЕТИЛКИ
Самоилова Тврдина - Охрид	15 СВЕТИЛКИ
Плаошник - Охрид	15 СВЕТИЛКИ
Демир Капија	13 СВЕТИЛКИ
Цареви Кули - Струмица	13 СВЕТИЛКИ
Чепигово - Прилеп	6 СВЕТИЛКИ
Виничко Кале - Винаца	4 СВЕТИЛКА
Бакни Око - Валандово	2 СВЕТИЛКИ
Висока - Прилеп	1 СВЕТИЛКИ
Градиште с. Дебрешта	1 СВЕТИЛКА
Белград - Кавадарци	1 СВЕТИЛКА
Чаир Рид - Тремник - Неготино	1 СВЕТИЛКА
Ридот с. Мажучиште	1 СВЕТИЛКА
Габрово	1 СВЕТИЛКА
С. Баница - Струмица	1 СВЕТИЛКА
Бревчина - Горно Село	1 СВЕТИЛКА
Црквиште с. Ношпал	1 СВЕТИЛКА
Могила с. Отошница - Крива Паланка	1 СВЕТИЛКА
С. Брушани - Кавадарци	1 СВЕТИЛКА
Безистен с. Прилепец	1 СВЕТИЛКА
Псача - Крива Паланка	1 СВЕТИЛКА

Прилепец	1 СВЕТИЛКА
Млинот с. Живојно	1 СВЕТИЛКА
Шамаци - Кавадарци	1 СВЕТИЛКА
Стакина Чешма - Валандово	1 СВЕТИЛКА
Кералот с. Живојно	1 СВЕТИЛКА
Грамади с. Разловци	1 СВЕТИЛКА
Маричица с. Буково	1 СВЕТИЛКА
Коњух - Кратово	1 СВЕТИЛКА
Градиште с. Глишич - Кавадарци	1 СВЕТИЛКА
Црнилишта - Прилеп	1 СВЕТИЛКА
Крст Таринци - Штип	1 СВЕТИЛКА
Качаничка Клисуре	1 СВЕТИЛКА
Непознат Локалитет ⁷	33 СВЕТИЛКИ

⁷ Во оваа група влегуваат светилките заплени од страна на Националниот Конзерваторски Центар, светилките подарени во музеите, како и светилките од Музејот на Македонија затекнати од пред втората светска војна.

ПОТЕКЛО НА ОБРАБОТЕНИОТ МАТЕРИЈАЛ

НУ МУЗЕЈ НА МАКЕДОНИЈА 205 СВЕТИЛКИ

Цоне Крстевски, Мила Шурбаноска, Горан Санев.

МУЗЕЈ НА ГРАД СКОПЈЕ 102 СВЕТИЛКИ

Ленче Јованова.

МУЗЕЈСКА ЗБИРКА НА ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

д-р Виктор Лилчиќ. 5 СВЕТИЛКИ

НАРОДЕН МУЗЕЈ ВЕЛЕС 13 СВЕТИЛКИ

МУЗЕЈСКА ЗБИРКА СТОБИ 298 СВЕТИЛКИ

м-р Сања Ивановска, Методија Ѓуровски

МУЗЕЈ НА ГРАД НЕГОТИНО 33 СВЕТИЛКИ

Киро Ангеловски, Петар Ризов

МУЗЕЈ ГАЛЕРИЈА КАВАДАРЦИ 4 СВЕТИЛКИ

Весна Ѓорѓиевска

НУ ЗАВОД И МУЗЕЈ ПРИЛЕП 9 СВЕТИЛКИ

Душко Темелкоски

НУ ЗАВОД И МУЗЕЈ СТРУМИЦА 21 СВЕТИЛКИ

Ване П. Секулов, м-р Зоран Рујак

НУ НАРОДЕН МУЗЕЈ ГЕВГЕЛИЈА м-р Силвана Блажевска, Емил Сламков	49 СВЕТИЛКИ
НУ ЗАВОД И МУЗЕЈ БИТОЛА Аница Георгиевска, Насух Енгин	28 СВЕТИЛКИ
МУЗЕЈ И ЗАВОД ОХРИД Паско Кузман	82 СВЕТИЛКИ
МУЗЕЈ СТРУГА	/ СВЕТИЛКИ
МУЗЕЈ КИЧЕВО Гордана Спасовска Димитриова	/ СВЕТИЛКИ
МУЗЕЈ КУМАНОВО м-р Звонко Николовски	2 СВЕТИЛКИ
НУ ЗАВОД И МУЗЕЈ ШТИП м-р Трајче Нацев	2 СВЕТИЛКИ

Голема благодарност до гореспоменатите институции, и особена благодарност до колегите археолози за својата несебичност.

СВЕТИЛКИТЕ ВО АНТИЧКИТЕ ИЗВОРИ

Светлината како еден од најважните природни елементи на земјата отсекогаш особено се почитувала и имала големо значење во човековата свест. Бројни примери за тоа имаме во митовите и легендите на речиси сите народи, кај кои светлината е еден од првите елементи при создавањето на светот.⁸ Меѓу примерите за значењето на светлината при создавањето на светот, е многу јасна и очигледна и во Библијата, која и започнува т. е. првите зборови на создателот на светот се: "*Нека биде **светлина!*** ":

(Библија 1999, Прва Мојсеева книга - Библие 1)

Создавање на небото и земјата

1. Во почетоците Бог ги создаде небото и земјата.
2. Земјата беше пустина и празна; темнината се простираше над бездната, и Божјиот Дух се движеше над водите.
3. И Бог рече: "*Нека биде **светлина!*** " и бидна **светлина**.
4. И Бог виде дека **светлината** е добра; и Бог ја оддели **светлината** од темнината.
5. Бог ја нарече светлината ден, а темнината ја нарече ноќ. И бидна вечер, ја утрово - прв ден.

⁸ Jozsef R., 1963. Во својата книга за митовите, посебно го обработува создавањето на светот во митовите и легендите одредени народи, поточно во митовите на Египћаните, Сумеро-акадските митови, Хетитските, Феникиските, Грчките, древноиндиските митови, Тибетско-лаоските, лаоските, Кинеските, Јапонските, Иранските, староеврејските митози и легенди, Легендите за Мухамед (Исламот) итн.

Понатаму важноста на светилката и вредноста на маслото, како неизоставен дел од богослужбата се гледа во Втора Мојсеева книга, 27 глава:

(Библија 1999, Втора Мојсеева книга, Излез 27)

Уста̀в на бо̀гослужба.

Чистѝо масло за свеџилник

20. "Наџа̀му, нареди им на израелџиџе да џи донесувааџи за **освеџление** чистѝо масло од истѝолчени маслинки за да џори **свеџилкаџа** џосџојано.

21. Арон и неџовиџе синови нека џо џосџавувааџи во **Шаџоройџ** на средбаџа надвор од завесаџа иџо џо засолнува **Сведоџиџвоџо**, за да џори џред **Госџода** од вечер до уџро. Нека е џоа неџџовиклива наредба за израелскиџе џоколенија."

Големо внимание на светилките и светилникот е посветено во "Броеви 8" каде и насловот на поглавјето зборува за значењето на светилките и светилникот. Значајно како податок е дека Мојсеј ги направил според образец, пример кој му го покажал Господ. Тоа ни говори за значењето на овие реквизити при самата богослужба:

(Библија 1999, Броеви 8)

Злаџен свейилник и седум свейилки

1. Госџод му рече на Мојсеја:
2. Зборувај му на Арона и речи му: "Коџа ќе џи џалии **свейилкиџе**, седум **свейилки** нека свейиџи на џреднаџа сџрана на **свейилникоџ**. "
3. Арон џака и наџрави: џи намесџи **свейилкиџе** на џреднаџа сџрана на **свейилникоџ**, како иџџо Госџод му нареди на Мојсеја.
4. **Свейилникоџ** беше искован во злаџо; искован од своеџо џодножје до својаџа чашка. **Свейилникоџ** беше наџравен сџоред образецџи иџџо Госџод му џо џокажа на Мојсеја.

Податок дека светилката се пали за/пред Господ имаме во 132 псалм:

(Библија 1999, Псалм 132)

17. Ќе наџравам џџаму да изникне роџ за Давида, ќе ја џодџџивам **свейилкаџа** за мојџи џомазаник.

Понатаму во Библијата "Пословици 6", светилката и светлината се компарирани со заповедта и законот, а во "Пословици 20" човековиот дух е компариран со Господовата светилка :

(Библија 1999, Пословици 6)

23. Запишано заповедта е **свеџилник**, законот е **свеџлина**, ојменитието на изобличувањата се даат кон живоитието.

(Библија 1999, Пословици 20)

27. Човековиот дух е Господова **свеџилка** која ја испитува сејта внатрешност на срцето.

Во Евангелието според Лука, добиваме повеќе информации поврзани со светлината и светилката:

(Библија 1999, Евангелие според Лука 11)

33. Никој не става задалена **свеџилка** во сокриено место или под вршиник, туку на **свеџилник**, за да ја видаат **свеџлините** оние, кои влегуваат.

34. **Свеџилка** на телото е првото око. Ако првото око е бистро - целото прво тело е **освеџено**; ако пак е зло, во мрак е и првото тело.

35. Запишано внимавај **свеџлините** што е во тебе - да не биде темнина!

36. Ако целото прво тело е **освеџено**, без да има темна дел, што ќе биде целото **освеџено**, како кога **свеџилката** ќе **освеџува** со своето **свеџење**.

Исто така и во евангелието според Јован имаме директна компарација на светилката и светлината со Господ Бог:

(Библија 1999, Евангелие според Јован 5)

35. Тој беше **свейилка**, ишшо гореше и **свейеше**, но вие сакавте да се радувате малку време на неговата **свейлина**.

(Библија 1999, Евангелие според Јован 8)

12. Исус пак прозбори натаму, велејќи: "Јас сум **Свейлината** на свейош; кој Ме следи, нема да оди во темнина, туку ќе јаи ма **свейлината** на живошот."

(Библија 1999, Откровение на Јован 22)

6. Ној нема да има веќе и не ќе им биде потребна **свейлина** од **свейилка**, ни **свейлина** од сонцето, зашто Господ Бог ќе ги **освейлува**, и ќе владее во век и веков.

Понатаму во библијата светилката и светлината се споменуваат:

(Библија 1999, Послание до филипјаниите 2)

15. за да бидете беспрекорни и чисти, непорочни Божји чеда, среде онак и расиан род, меѓу кои **свейиите** како **свейилки** во свейот,

16. држејќи го цврсто своето на живошот, за да имам со што да се фалам во Христовиот ден, дека не прчав напразно и дека не се прудев напразно.

*

*

*

Како и предходно за светилките многу се пишувало и во антиката, но тие исто така не се обработувани типолошки, туку при описот на некои настани, како дел од сценографија, и во употребна смисла. Во продолжение се дадени изворите кои ми беа достапни, а во кои се споменуваат светилките, а од кои можеме да донесеме многу заклучоци за односот спрема светилките на античкиот човек. Може да се види каде сè, со какви идеи за и околу светилките и светлината размислувал човекот во антиката. Поради тоа некои од изворите се дадени само описно, а позначајните се дадени во целост со оригиналот на латински јазик.⁹

Херодот (*Herodotus* (*Ἡρόδοτος*) 484-425 год. пред н. е.) таткото на историјата ни ги опишува светилките што ги видел во Саиса-Египет, кои се палеле околу куќите по повод одредени свечености. Тие имале форма на отворени шољи наполнети со масло и сол, во кои е поставуван фитил кој плива.

Плаут (*Titus Maccius Plautus*, 254-184 год. пред н. е.) Ни ги споменува светилките, при описот на изгледот на глумец, како и при едно оправдување на робот на млад господар пред неговиот татко, кога вели дека тој заборавил да ја изгаси светилката.

Витрувије (*Marcus Vitruvius Pollio*, 80/70 год. пред н. е.- 25 год. пред н. е.) во своите дела светилките ги споменува како технички помагала за одредување на место погодено за изградба на куќа, исто така ни дава податоци за користење на светилките во рудниците, со помош на кои се откривале подземните гасови и на тој начин се избегнувале несреќите во рудниците.

⁹ При ова поглавје од огромно значење ми беше магистерскиот труд на Адам Н. Црнобрња "Културна намена римских жижака у Горњој Мезији", одбранет на Филозофскиот факултет во Белград 2005 година.

Хорацие (*Quintus Horatius Flaccus*, 65-8 год. пред н. е.) при описот на една свеченост посветена на Меценат ги споменува светилките, односно вели нека трае забавата се до утро додека светилките горат.

Пројерције (*Sextus Propertius*, 50-16 год. пред н. е.) ни ги споменува светилките при описот бордел, т. е. како сведок на убавите вечери. Во продолжение следува оригиналниот текст и превод:

*O me felicem! o nox mihi candida! et o tu
Lectule deliciis facte beate meis!
quam multa apposita narramus verba lucerna,
quantaque sublato lumine rixa fuit!
(Prop. Eleg. II-15)*

*О, колку сум среќен! О, ноќта ми е бела!
И ти креветче створено за моите насладувања!
Долго зборувавме при светлоста на светилката,
Објаснувајќи се после во мракот.*

* * *

Федар (*Phaedrus* или *Phaeder*, 150 год. пред н. е - 57 год. н. е.) Ни дава прекрасен опис за користењето на светилките и воопшто огнот и светлината во функција на куќата. Исто така од овој опис може да се види, т.е. Фаедар ни ја пренесува психата и размислувањата на човекот во тие времиња. Во продолжение следува оригиналниот текст и превод:

Lucernam fur accendit ex ara Iovis ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus qui sacrilegio cum discederet, Repente vocem sancta misit
Religio: „Malorum quam is ista fuerint munera Mihique invisa, un not
offendar subripi, tamen, scelestes, spiritu culpam lues, olim cum adscriptus
venerit poenae dies. Sed ne ignis noster facinori praeluceat, per quem
verendos excolit pietas deos, veto esse tale luminis commercium.” Itaque
hodie nec lucernam de flamma deum nec de lucerna fas est accendi sacrum.
(Phaed. IV-11)

*Крадецој ја запали светилката на олтарот на Јупитер и
штоако го ограби богот при светлина. Кога си одел наповарен
со ограбениите свети предмети одеднаш богот свети (зборови)
проговори: Иако штоа беа подароци од нечесни луѓе и на мене
одвраќа, иако да не ме навредува што се украдени, сепак,
несреќнику, за својот злочин ќе бидеш казнет со смрт кога
еднаш ќе дојде деној одреден за казна. Но на злочиној нема да
свети нашиот оган со кој побожниите луѓе оддаваат чест на
боговиите кои треба да се почитуваат, забранувам штоа светлина
да се употребува на тој начин. Поради штоа денес не чини да се
запали светилка пламеној на боговиите, ниту е право со
светилката да се запали оган за принесување жртва.*

* * *

Сенека (*Lucius Annaeus Seneca* 4 god. pred n.e.-65 god. n. e.) ни пренесува информации за користењето на светилките во култот на Изида. Египјаните светилките ги користеле во култот на Изида, исто како и фанатичните свештеници на Белона и Кибела во Фригија кои ги користеле светилките при своите кутови како симбол на прочистување. Истиот извор во друго писмо ги споменува светилките како дел од јудејскиот обред, а овој навод се користи и како доказ за постоење на прозелитизам кај Евреите.

Марцијал (*Marcus Valerius Martialis*, 40-104 год.) релативно често ги споменува светилките но најчесто опишувајќи ја сценографијата при некоја работа. Често ги споменува светилките како сведоштво за љубовните игри:

Tu tenebris gaudes: me ludere teste lucerna
et juvat admissa rumpere luce latus. (Mart. *Epig.* XI-104)

Темнинаџа џи годин: јас ја сакам **свеџилкаџа** како сведок или
џрваџа **свеџлосџ** на деноџ, додека водам љубов со џебе од
сџрана.

* * *

Dulcis consciat lectuli lucerna. (Mart. *Epig.* XIV-39)

Свеџилкаџа, сведок на слаџкиоџ кревеџ.

* * *

Исто така тој ни пренесува и неколку натписи со анафорети, подароци кои по повод свечени гозби домаќинот ги давал на гостите да ги однесат дома, во кои исто така се споменуваат светилките. (Mart. *Epig.* XIV-39, 40, 41, 42, 43, 44, 61, 62).

Плине Посџариоџ (*Gaius Plinius Secundus*, 23/24-79 год.), ни пренесува дека кај некои светилки е користено семе од рицинус за фитил, односно рицинуово масло за гориво. Понатаму според истиот извор се забележува дека иако фитилот силно горел, сепак светлината е матна, поради густината на рицинуовото масло.

Петрониј (*Gaius Petronius Arbiter*, 27-66 год.) ни пренесува особено значајни податоци за обичајот на палење светилка на гробот:

На раслаканата вдовица и се придружи нејзината куќна помошничка, заедно со неа да пале и понекогаш да го оживее пламенот во светилката на гробот кога ќе почне да се сиемнува. (Петроние 1976:111; стр.119)¹⁰

* * *

Кај истиот писател и во истото дело имаме примери на употреба на светилки во трпезарија, кои при ноќните пијанки ги осветлувале светилки. Уште на две места подолу претставени може да се увиди посебното значење светилките.

Во неговото дело "Сатирикон" - делови од новели, напишани како микс од проза и поезија, кое е полно со перверзии, и каде често опишува најбизарни сцени, моментот на ретка кај појава на чувство на срам кај него е поврзано токму со светилка:

*Pudet referre quae secuntur: inaudito enim more pueri capillati
Attulerunt unguentum in argentea pelve pedesque recumbentium
Unxerunt, cum ante crura talosque corollis vinxissent. Hinc ex
Eodem unguento in vinarium atque lucernam aliquantum est
Infusum. (Petr. Sat. 70)*

¹⁰ Црнобрња А. Н, 2006, 31.

Срам ми е да раскажам што се случило - нешто нечуено:
Долгокоси момчиња внесоа сребрен ловор со миризливо масло
со кој им ги испуриа нозете на гостините претходно китејќи ги
со венчиња од цвеќе околу жлуждовиите и листовиите. Дел од
што испуриа така употребено масло пошто го излиа во сад со вино
и во **светилка**. (Петроние 1976:70-71)

* * *

Кај истиот автор, на уште едно место може да се види реминисценција
на култната намена на светилките:

*Haec dicente eo gallus gallinaceus cantavit. Qua voce confusus
Trimalchio vinum sub mensa iussit effundi lucernamque etiam
mero spargi. Immo antraiecit in dexteram manum. (Petr. Sat. 74)*

Само што што го кажал, однекаде зајекна кител. Трималхион
многу се вознемири поради што и нареди малку вино да се
испури под маса и дури и **светилките** да се појрскаат со чисто
вино. Пошто го премести притеној од левата на десната рака.

* * *

Плиниј Помладиот (*Gaius Plinius Caecilius Secundus*, 63-113 год.) во
своите писма на двапати ги споменува светилките:

Seras tutior ibis ad lucernas;/haec hora est tua, cum furit
Lyaeus,/ cum regnat rosa, cum madent capilli./ Tunc me vel
rigidi legant Catones. (Plin. Epist. III-21,5)

Обраќајќи и се на музата: сигурно ќе се движат под
светлоста на свештените. Тој е првиот час, кога дивее
Лијеј, кога царува ружа и кога косата е напоена со мирис;
тој ќе ме чисти дури и сиромашните Катони.

* * *

Dixit in noctem atque etiam nocte illatis lucernis.

(Plin. Epist. IV-9,14)

Говореше до доцна во ноќта, дури и откога во салата ги внесоа
свештените.

* * *

Јуvenus (Decimus Iunius Iuvenalis, 65-128 год.) во своите сатири во кои го опишува секојдневниот живот во Рим, често ги споменува светилките, но само како детал при опис на сценографија. Така од Јуvenus добиваме информации дека димот од светилките остава црн талог и дека на светилките им треба постојана грижа и одржување.

Светониј (Gaius Suetonius Tranquillus, 70-140 год.) како Хадријанов секретар имал можност да користи богати архивски материјали. Тој ни пренесува два многу значајни описа за светилките. Првиот се однесува на триумфот на Гај Јулиј Цезар над Галите:

Gallici triumphi die Velabrum praeteruehens paene curru excussus
est axe diffracto ascenditque Capitolium ad lumina quadraginta
elephantis dextra sinistraque linnuchos gestantibus. (Suet. Caes. 37)

На деној на триумфот над Галије, кога се возел преку Велабрум, за малку ќе испаднал од колатата бидејќи му се скршила оскајата; на Кајциол се искачил со помош на светлината на факелите, носени од четириесет слонове.

* * *

Второто споменување на светилките е при организирањето на лов и борби на гладијатори под светлината на светилките од страна на Домицијан.

Nam venations gladiatoresque et noctibus ad lichnuchos; nec vitororum modo pugnas, sed et feminarum. (Suet. Dom. 4)

Имало и лов на дива зверка како и ноќни гладијаторски борби под светло на факели, и тоа не само борби меѓу мажи, туку и меѓу жени.

* * *

Овој податок, поточно врската меѓу светилките и гладијаторските и венетионес борбите е и археолошки потврден. Така овие претстави со мотиви од борбите ги има и на дел од светилките кои се обработени во овој труд. Често на светилките со сцени од гладијаторските борби има натпис SAECVL(ARES) и можно е да биле употребувани при борбите.¹¹

¹¹ Црнобрња А. Н., 2006, 27.

Павсаниј (*Παυσανίας*, 100-180 год.) во своето дело "Опис на Хелада" (*Ἑλλάδος περιήγησις*), ни пренесува информација за златна светилка која се наоѓала во храмот на Атина Полијас, која ја направил вајарот Калимах. Посебно внимание посветил на фитилот кој бил изработен од посебен материјал-карпасијски лен, кој е единствен кој може да издржи толку пламен, бидејќи таа светилка гори и ден и ноќ во текот на целата година. Во истото дело се споменуваат и бронзени светилки прицврстени со олово за камено огниште пред статуата на Хермес Агорајос во грчкиот град Фар. Бидејќи таму постоело и светилиште, секој кој сакал одговор од него морал да дојде пред да падне мрак, да запали темјан на огништето, да ја наполни светилката со маслиново масло, и откако ќе ја запали да го праша на уво богот за тоа што сака да го знае.

Климентиј Александриски од II век - ни пренесува мислење од антиката, поточно дека во антиката се верувало дека Феничаните ги измислиле светилките, поради тоа што тие ги продавале и дистрибуирале во целото Средозмје.¹²

Апулеј (*Lucius Apuleius Platonicus*, 123/125-180 год.) во своите метаморфози на повеќе места ги споменува светилките:

Nac enim sitarchia navigum Veneris indiget sola, ut in nocte
pervigili et oleo lucerna et vino calix abundet. (Apul. *Met.* II-11)

¹² Д. Заниновиќ 2004, 10.

Само ваква храна е потребна на Венериној бродче за да се помине ноќ без сон, ако во **свейилкајџа** има доволно масло и во чашајџа вино. (Ајулеј 1954:43)

* * *

.... cum ecce iam vesperam lucernam intuens Pamphile: "Quam largus" inquit "imber aderit crastino" et percontanti marito qui comperisset istud respondit sibi lucernam praedicere. Quod dictum ipsius Milo risu secutus: „Grandem" inquit „istam lucernam Sibyllam pascimus, quae cuncta caeli negotia et solem ipsum de specula candelabri contuetur" (Apul. Met. II-11)

Кога падна мрак, Памфила, гледајќи во свейилкајџа рече: „Каков дожд ќе имаме утре!" Ој како маж и ја запраша како таа тоа го знае, таа одговори дека **свейилкајџа** тоа и го претскажала. На тоа зборови Милон се насмеа и рече: „Можеби ние во оваа **свейилка** имаме некоја прочуена пророчица која од висока осматрачница на **свеќником** гледа се што се случува на небој дури и самој Сонце! "

Во продолжение следува текстот:

Тоа и јас земав збор и реков:

„ Тоа се први обиди за вакво претскажување". Не е никакво чудо ако овој пламен, иако скроман и незначаен, и иако е сѝворен од човечка рака, сепак го задржува споменот на оној друг оган, многу поголем, небесен пламен, како на тајној од кој води потекло. (Ајулеј 1954:43-44)¹³

* * *

¹³ Црнобрња А. Н., 2006., 28-29.

iam primum omnibus laciniis se devesitit Pamphile et arcula
quadam reclusa pyxides plusculam inde depromit, de quis unius
operculo remoto atque indidem egesta unquedine diuque palmulis
suis adfricta ab imis unguibus sese totam adusque summos capillos
perlinit multumque cum lucerna secreto conlocuta membra
tremulo succussu quatit. (Apul. Met.III-21)

Најпрво Памфила се соблече а потоа отвори една
фиока и извлече од неа неколку садчиња. Од еднојо то отвори
поклопецот и од нејо извади накава маси. Долго се триела со
рицетте, потоа се намачкала по целојо тело од глава до
пети. После тоа долго разговарала со својата **свеџилка**
и почнала да се триесе и да мрда со нозетте.

* * *

Lucernamque concinnem completam oleo claro lumine
praemicantem subde aliquo claudentis aululae tegmine, omnique
isto apparatu tenacissime dissimulato ... caecae tenebrae custodia
liberata lucerna, praeclari tui facinoris opportunitatem de
luminis consilio mutuare, et ancipiti telo illo audaciter, prius
dextera sursum elata... (Apul.Met.V-20)

„ ... стави под лонец една **свеџилка** полна со масло којашто
добро **свеџи**, а ситте тие припреми брижливо да ги прикрие....
Извади ја полека **свеџилката** од нејзинојо темно скровиште и
користејќи ја нејзината **свеџлоси** за извршување славно дело,
подигни ја десната рака во вис... ”.

* * *

... lucerna illa, sive perfidia pessima sive invidia noxia sive quod tale corpus contingere et quasi basiare et ipsa gestiebat, evomuit de summa luminis sui stillam ferventis olei super umerum dei dexterum. Hem audax et temeraria lucerna et amoris vile ministerium, ipsum ignis totius deum aduris, cum te scilicet amator aliquis, ut diutius cupitis etiam nocte potiretur, primus invenerit. Sic inustus exiluit deus visaque detectae fidei colluvie prorsus ex osculis et manibus infelicissimae coniugis tacitus avolavit. (Apul. *Met.* V-23)

...**свeтѣилка**, не знам дали од љодлостѣ или од зависѣтѣ, или заѣтѣоа иѣтѣо и саматѣа сакала да доѣре иѣака убаво иѣело или иѣтѣо чезнеела да ѣо бакне, исфрли од иѣламенотѣ кѣѣка врело масло на деснотѣо рамо на боѣотѣ. Дрска и смела **свeтѣилке**, неверна служѣо на љубовѣа! Зар се осудуваи да ѣо изѣориш самитѣотѣ ѣосѣодар на севкуѣнѣитѣотѣ оѣан? Зарем не се сеѣаваи дека иѣрв иѣе иѣронаѣе?

* * *

Опишувајќи ја свечената поворка, Апулеј наведува:
...magnus praeterea sexus utriusque numerus lucernis, taedis, Cereis et alio genere facticii luminis siderum caelestium stirpem Propitiantes. (Apul. *Met.* XI-9)

... иѣотѣоа оѣѣромнѣа иѣолѣа на луѣе од дваѣа иѣола носеа свeтѣилки, **бакѣѣ**, **свеѣѣ** и друѣи иѣредмеѣи за **освeтѣлување** со цел да добиѣаѣѣ бѣлѣослов од иѣаа коѣа е маѣка на сѣѣѣе свезди. Поѣтѣоа се слушѣна иѣреубаво свиреѣе на фрули и свирки.

* * *

Quorum primus lucernam claro praemicantem porrigebat lumine
non adeo nostris illis consimilem quae vespertinas illuminant
epulas, sed aureum cymbium medio sui patore flammulam
suscitans largiorem. (Apul. Met. XI-10)

Првиот држеше **свeтѝлка** која ширела сјајна **свeтѝлина**, но иаа
ни малку не наликуваше на **свeтѝлка** со која ги **освeтѝлуваме**
одаиѝе за време на своиѝе гозби; иаа беше **свeтѝлка** од злaѝо,
наѝравена во вид на чaмeц, и која низ oѝвoрoѝ во средина
фрлаше широк ѝламен.

* * *

Терѝулијан (Quintus Septimus Florens Tertulianis, 160-220 год.) е северно
африкански христијански теолог, прв христијански писател кој го
користи латинскиот јазик. Тој на повеќе места ги споменува
светилките во своите дела. При описите за јудејскиот обред шабат
споменува користење на светилки. (Tert. Ad nat. XII,4) Истиот автор
поимот светилка во своите текстови го споредува со душата на
човекот, (Tert. Adv. Mart. 29,6) и како еден од синонимите за
страдањето на христијаните и деградирањето на моралните
вредности:

Tot iniqui interea, tot cruces diuinitatem consecutae, tot infantiae
trucidatae, tot panes cruentati, tot strages lucernarum, tot
errores nuptiarum, oet adhuc Christianis sola Fama decernit.
(Tert. Ad nat. VII, 10)

Меѓуџиоа џолкав (број) нееднакви, џолку од оние кои џи
следаџи (носаџи) крсиџовиџе (свои) колку униџиџени деџиџтва,
колку окрвавени лебови, куџиџиџа соборени свеџиџлки,
колку џромашени бракови, а до сеџа на хрисџиџјаниџе само
џлас им џресудува.

* * *

Истиот автор ни донесува и симболика за светлоста која го симболизира Христовиот пат:

Idem enim Iohannes non tantum angelus Christi vocatus est sed
et lucerna lucens ante Christum. Paravi enim lucernam Christo
meo David praedicat. (Tert. *Av. Lud. IX-2*)

Тој њак Јован не е само наречен Христѡв ѓласник, ѡуку и
свѣѣилка која освѣѣлува ѡред Христѡс. Сѡремив свѣѣилка на
мојѡи Христѡс, Давид ѡројоведа.

* * *

Понатаму во Тертулијановите списи *De Idolatria* помен за светилките наоѓае:

Sed luceant, inquit, opera vestra. At nunc lucent tabernae et ianuae nostrae. Plures iam invenias ethnicorum fores sine lucernis et laureis, quam Christianorum. De ista quoque specie quid videtur? Si idoli honor est, sine dubio idoli honor idolatria est. Si hominis causa est, recogitemus omnem idolatriam in hominis causam esse. (Tert. *De Idol.* XV-1)

Делата ваши нека **светат**, рече. Сега **светат** одаите и портите наши. Повеќето народи кои постат и вратите без **светилки** и венци, како и кај хистијаните. И што од ова произлегува? Ако е тоа почитување на идоли, без сомнение почитувањето идоли е идолатрија. Ако на луѓето (тоа им е) причина да се вратиме повторно на сите идолатрии, поттикнувањата и причините кај (самиот) човекот се.

* * *

Alioquin quid erit dei, si omnia Caesaris? Ergo, inquis, honor dei est lucernae pro foribus et laurus in postibus? (Tert. *De Idol.* XV-4)

Впрочем, итѝо ќе биде Божјо, ако се е Цезарово? Значи, рече, итѝичувањето на боѓ е свейилкаѝа на враѝаѝа и венеѝоѝ на довраѝниѝоѝ?

* * *

Si autem sunt qui in ostiis adorentur, ad eos et lucernae et laureae pertinebunt. Idolo fecerit, quiscquid ostio feceris. (Tert. *De Idol.* XV-7)

Ако се пак оние кои на враѝиѝте се итѝичуваѝѝ (славаѝѝ), кај нив и свейилки и венци ќе се итѝираѝѝ.

* * *

Accendant igitur quotidie lucernas, quibus lux nulla est.

(Tert. *De Idol.* XV-10)

Значи, нека ѝпалаѝ секој ден светѝилки оние кои немааѝ светѝилосѝ.

* * *

За значењето на светилките при погребните ритуали, добиваме од содржината на еден епитаф¹⁴ од Салерно:¹⁵

Quisq(uis) huic tumulo possuit ardente lucernam;

Illius cineres aurea terra tegat.

Кој на овој гроб запали **светѝилка**, на ѝтој ѝеѝел златѝна земја ќе го ѝокрие.

* * *

Ова претставуваат само дел од описите на секојдневната употреба на светилките, постојат уште безброј делови во литературните извори каде можат да се пронајдат информации за светилките.

¹⁴ Црнобрња А. Н., 2006, 35, превземено со превод на Српски Јазик.

¹⁵ Римска колонија на Тиренско Море.

ПРЕГЛЕД НА ТРУДОВИТЕ ПОСВЕТЕНИ НА СВЕТИЛКИТЕ

Постојат археолошки предмети кои побудиле интереси, и чие проучување започнало пред оформувањето на археологијата како наука. Таков третман, кој има достоинство место во изучувањата кои се однесуваат на одредени археолошки предмети имале и светилките.

Со обработка на античките светилки до денес се занимавале низа автори чии истражувања дале многу исцрпни и значајни резултати во оваа област.

* * * * *

Првите автори односно дела кои се занимаваат со оваа проблематика се оформени уште во XVII век. Тоа се делата на W. A. Fabricius: *Lucernae veterum* од 1655 година; O. Ferrari *De veterum lucernis sepulcralibus* од 1670 и P. S. Bartoli-G. P. Bellori: *Le antiche lucerne sepulcrali figurate raccolte delle cave sotterranee e grote di Roma* од 1691 година.¹⁶ Потоа во XVIII век, B. Mountfaucon во својот корпус на старите споменици, обработува и светилки.¹⁷

Зголемен интерес и првите попрабачени дела за светилките се појавуваат во XIX век, кога се започнува со обработка на светилки од еден локалитет, цели области или музејски збирки. Најзначајни меѓу овие дела се следните: A. L. Delattre, *Lampes Chrétinnes de*

¹⁶ Vikič-Belančić B., *Antičke svjetiljke u arheološkom muzeju u Zagrebu*, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu, sv. V, Zagreb 1971; * Истите дела се наведени и кај M. Bernhard, *Lampky Starożytne*, Warszawa 1955, со разлика што за издавањето на "Lucernae veterum" стои 1653 година.

¹⁷ Vikič-Belančić B., 1971, 97.

Carthage, 1881; и нешто подоцна во 1900: *Musée de Lavigerie de St. Louis de Cartage*. Во 1980 година G. Doublet дава приказ *Le Musée d'Alger*.

Потоа во 1891 година излегува делото на F. Cardaillac: *Histoire de la lampe antique en Afrique*. J. J. Bachofen во 1890 година го пишува делото: *Römische Grablampen*, а во 1895 излегува делото на A. H. Villefosse: *Lampes Chrétiennes de Tunisie*. H. Dressel во 1892 го издава делото: *Le lucerne della collezione Passeri del museo di Pesaro*, а истиот автор ги има собрано сите римски светилки со име на грнчарот или некоја ознака во CIL XV, 2 (*Inscriptiones Urbis Romae Latinae, Instrumentum domesticum, Pars Posterior*, 1889). J. Fink во 1900 година, оддржал предавање во баварската академија во Минхен под наслов: *Formen und Stempel römischen Tonlampen*, кое е испечатено истата година.¹⁸

Сепак слободно може да се каже дека авторите од почетокот и средината на XX век ги даваат основите за изучување на овој тип археолошки материјал. Во тој период се дадени основните карактеристики, типологијата и хронологијата на светилките и одредени се голем број од керамичарските центри за производство на светилките.

За одбележување е делото на S. Loeschcke: *Lampen aus Vindonissa* издадено во 1919 година, во кое тој прв типолошки и хронолошки ги обработува раноримските светилки. Ова дело всушност претставува круцијално дело за проучување на римските светилки кое е актуелно до денес.¹⁹ D. Iványi, со делото издадено во 1935 година: *Die Pannonischen Lampen* ја доплонува хронологијата на S. Loeschcke со што ги дава основите за светилките од Панонија.²⁰ Истотака не помалку значајни се делата на H. Menzel: *Antike Lampen im römisch-germanischen Zentralmuseum zu Mainz*,²¹ потоа делото на M. L. Bernhard: *Lampki*

¹⁸ Целиот пасус со наведените дела од XIX е превземен од Vikič-Belančić B., 1971, 98.

¹⁹ Loeschcke S., 1919.

²⁰ Iványi D., 1935.

²¹ Menzel H., 1954.

starozytne,²² потоа L. Haken: *Roman lamps in the Prague National Museum and in other Czechoslovak collections*,²³ и нешто подоцна издаденото дело на T. Szentléleky: *Ancient Lamps in the Hungarian National Museum*.²⁴ Погоре наведените дела се однесуваат на Западно Европските простори и главно се однесуваат на италските типови светилки.

Делата кои се однесуваат на наодите од хеленскиот свет, а кои се општо прифатени како основа и по кои се води и денешната модерна археолошка наука се следните: делото на O. Broneer издадено во 1930 година со наслов: *Terracotta Lamps*,²⁵ во кое тој ги поставува основите на хеленските типови светилки пронајдени на Коринт. Неговата типологија ја проширува F. Miltner во делото: *Forschung in Ephesos*.²⁶ Типологија и хронологија на светилките пронајдени на малоазискиот брег дава H. Goldman во делото *Excavations at Gözlü Kule*.²⁷ Основни и најзначи дела воопшто за светилките од хеленскиот свет се делата на R. H. Howland,²⁸ и J. Perlzweig,²⁹ кои ги имаат обработено светилките пронајдени на атинската агора. R. H. Howland ги има обработено светилките од класичниот и хеленистичкиот период, а J. Perlzweig, ги има обработено светилките од римскиот и доцноримскиот период. Овие две дела претставуваат незаобиколна литература за обработка на светилките пронајдени во хеленскиот свет.

* * * * *

Генерално гледано на територијата на Република Македонија се допираат и мешаат овие два типолошки системи. Тоа е средноевропскиот кој се однесува на италските типови на светилки и

²² Bernhard M.L., 1955.

²³ Haken R., 1958.

²⁴ Szentléleky T., 1969.

²⁵ Broneer O., 1930., Broneer O., 1977.

²⁶ Miltner F., *Forschung in Ephesos*, 1937.

²⁷ Goldman H., 1950.

²⁸ Howland R.H., 1958.

²⁹ Perlzweig J., 1961.

вторите хеленските типови светилки карактеристични за Егеја и Источниот Медитеран. Поради ваквата состојба направена е типологија што одговара на нашите наоди а е составена од двата наведени типолошки системи.

*

*

*

Прво дела кое се занимава со обработка на светилките во Р. Македонија е делото на М. Кокиќ објавено во гласникот на скопското научно друштво во 1934 година.³⁰ Понатаму со оваа проблематика се занимавала Д. Вучковиќ-Тодоровиќ, која ги објавила светилките пронајдени на Демиркаписката некропола.³¹ И. Микулчиќ издвојува 9 типови на светилки од римскиот период, пронајдени на некрополите на Скупи, кој се датирани врз основа на затворени целини-гробови, најчесто со монети.³² Е. Манева ги обработила светилките кои припаѓаат на музејската збирка на Хераклеја.³³ В. Соколовска ги обработила светилките пронајдени на Демиркаписката некропола,³⁴ како и светилките кои се пронајдени на локалитетот Исар Марвинци.³⁵ В. Битракова Грозданова дава преглед на раноантичките и светилките од хеленистичкиот период.³⁶ М. Шурбановска и Д. Здравковски ги обработиле дел од светилките пронајдени при заштитните истражувања во Стоби 1992 година.³⁷ Л. Јованова и Д. Михайлова ги обработиле светилките од источната некропола во Скупи.³⁸ М. Јованов, обработил дел од металните

³⁰ Кокич М., 1934.

³¹ Вучковиќ-Тодоровиќ Д., 1961, 229-269.

³² Микулчиќ И., 1975 а, 127-151.

³³ Манева Е., 1983/84, 47-63.

³⁴ Соколовска В., 1978, 93-112.

³⁵ Соколовска В., 1986.

³⁶ Битракова-Грозданова В., 1987.

³⁷ Шурбановска М. - Здравковски Д., 1996, 91-112.

³⁸ Јованова Л. - Михайлова Д., 1999, 203-250.

светилки пронајдени на територијата на Р. Македонија.³⁹ А. Јакимовски ги обработил светилките од збирката на Музеј на Македонија,⁴⁰ а С. Блажевска светилките пронајдени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид.⁴¹ М. Шурбаноска ги обработила светилките со ранохристијанска симболика од Музеј на Македонија.⁴²

Погоре споменатите дела се надополните и со други трудови кои се занимават со оваа проблематика и даваат попрецизна слика за датацијата и потеклото на светилките, кои успеав да ги пронајдам при моите студиски престои во големите библиотеки во Австрија, Словенија, Хрватска, Србија, Грција, Албанија и Бугарија.

³⁹ Јованов М., Античка бронза во Македонија од V век п. н. е. до V век, Магистарски труд, одбранет во 2001 год на Филозофски факултет во Скопје.

⁴⁰ Јакимовски А., Светилки од збирката на Музеј на Македонија, магистерски труд одбранет во 2005 година, на Филозофскиот факултет во Скопје.

⁴¹ Блажевска С., Керамика од Вардарски Рид, магистерски труд одбранет во 2006 година, на Филозофскиот факултет во Скопје.

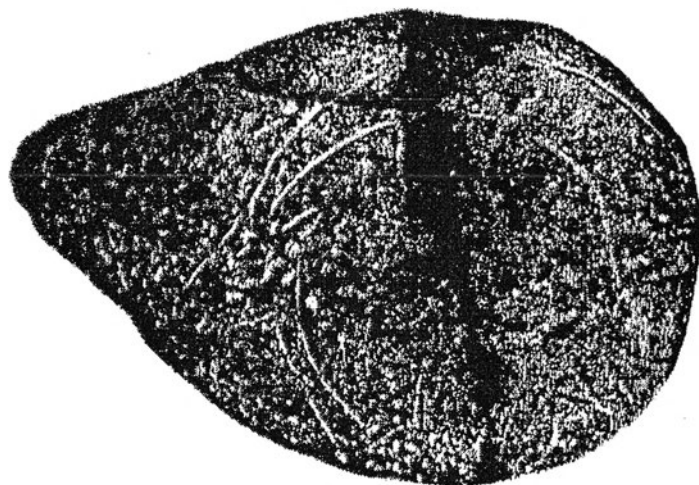
⁴² Шурбаноска М., 2006, 241-246.

ИСТОРИЈАТ НА РАЗВОЈОТ НА СВЕТИЛКИТЕ

Бидејќи светлината е првото нешто што човекот го здогледува кога се раѓа оттука и идејата дека светлината претставува или симболизира живот, а мракот смрт. Со самиот почеток на човековото домување се јавува и потребата од светлина. Откако човекот започнува да размислува за карактерот на живеалиштето, природно се јавува потребата од осветлувањето. Како основен извор на светлина долго време се користело огништето кое претставувало и центар на групното живеење. Со поделбата на живеалиштата на повеќе простории се јавува и потребата од осветлувањето и на другите простории, а не само во близината на огништето. Следен начин на осветлување исклучувајќи го огништето е запалена дрвена гранка во функција на факел. Со тек на времето се утврдило дека доколку со помош на фитил се запали животинско или растително масло светлината е подолготрајна. Така започнало да се користат школки или камења издлабени во средината.

Првите светилки кои водат потекло уште од палеолитот се камени со издлабена дупка во средината (*Слика 1*). Ваква една светилка, најдена во Франција, се датира околу 30 000 години пред н. е.⁴³ Слични такви светилки се јавуваат во Грција во неолитскиот период и тоа глинени, додека во Минојската цивилизација се користат камени и метални светилки.

⁴³ Bernhard M. L., 1955, 89:9.

Слика 1. Палеолитска свешилка⁴⁴

Светилките во Египет се познати во преддинастичкиот период. На преминот во династичкиот период почнуваат да се користат метални и камени светилки. Во Египет освен животинска маст се користеле и растителни масла кои освен за осветлување имале широка употреба во исхраната, козметиката, хигиената и воопшто во секојдневниот живот. Ваквиот начин на осветлување се користи и во Егеја. Во маслиновото масло била додавана и сол која допринесувала за подолго светење и појасна светлина. Во Асирија и Вавилон каде куќите биле градени без прозорци, појавата на светилките се претпоставува мошне рано односно со самата појава на куќите. Таму светилките што биле во употреба, воглавно биле глинени, иако многу ретко имало и светилки од бронза. Како материја за осветлување тие користеле животинска маст, најчесто овча лој, а многу подоцна и нафта.

Од Средно Минојскиот период пронајдени се камени светилки, многу слични на египетските, за кои се претпоставува дека биле

⁴⁴ Сликата е превземена од Срејовиќ Д., 1997, 563, светилката е пронајдена во Франција во пештерата Мут. На неа има претстава на козорог.

изработени под влијание од Египет. Истотака и во Грција исто светилките биле камени, а дури од микенскиот период датираат глинените, што се речиси идентични со Критските. Светилките во Грција исчезнуваат во XII век пред н. е. со дорската инвазија, која со себе носи свои обичаи. Така имаме хијатус од речиси 600 год. кој е потврден археолошки, како и од страна на пишуваните извори.⁴⁵ Повторната појава на користење на светилки во Грција датира од крајот на VII век пред н. е. а се претпоставува дека е поттикната под влијание од Истокот, најверојатно поврзано со хеленската колонизација, т. е. дека тие ги преземаат од Феничаните.⁴⁶ Таму првите пронајдени се глинени и потекнуваат од VIII век пред н. е., а пронајдени се во Картагина во Северна Африка, Феникија и Кипар. Интересно е да се напомене дека во Картагина освен во домовите, пронајдени се и пред влезовите на јавните објекти, а за време на пунските војни започнуваат да се користат и при погребните обичаи, поточно тие се наоѓани како гробни прилози. Феникиските светилки од VI век пред н. е. се прават на грнчарско тркало.

Во Грција светилките од крајот на VII век пред н. е. се правени рачно, а веќе од VI век пред н. е. се правени на грнчарско тркало. Нов момент претставува изработката на светилки во дводелен калап кој се јавува во хеленистичкиот период и кој начин преставува скоро единствен начин на изработка во следните периоди. Со калапењето изработката на светилките станува многу поедноставно, тие се изработуваат побрзо и во поголем број, а со тоа и стануваат многу поевтини.

Римјаните ги преземаат светилките од Грците. Овој процес траел релативно долго. Најстарите познати светилки на Рим што биле пронајдени на Ексвилинската некропола не се појавуваат пред

⁴⁵ Хомер не споменува употреба на светилки, туку како единствен начин на осветлување го споменува огништето.

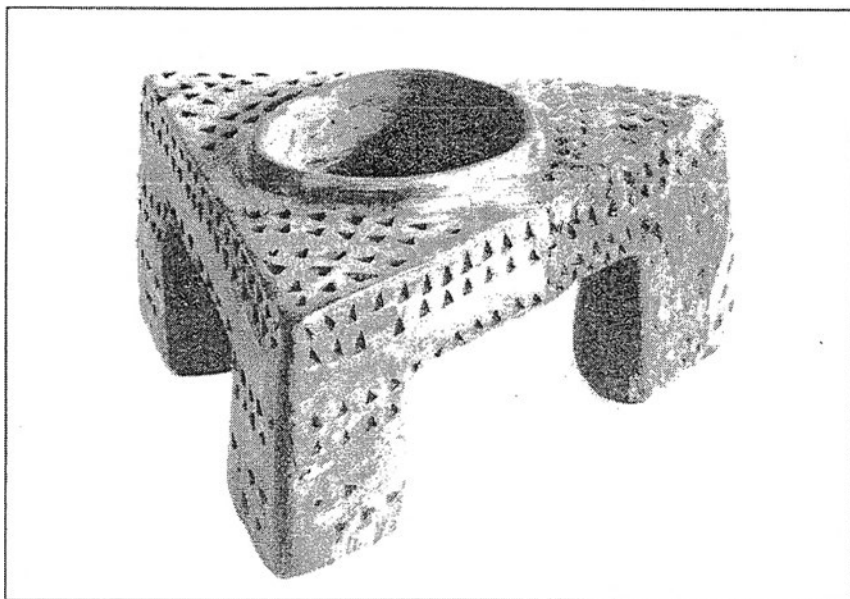
²⁰ Според податоците на Клемент Александриски од II век: во антиката се сметало дека феничаните ги измислиле светилките.

300 год. пред н. е. Се претпоставува дека тие биле изработени во Кампања, а според тоа дека употребата на светилките се појавила под влијание на Грчките градови од Јужна Италија. Првите светилки од чисто римски карактер се од I век пред н. е., и за разлика од грчките се многу украсувани. До масовно ширење доаѓа при самиот крај на Републиката, кога тие се раширени по целата Римска Империја.

Најстариот познат назив за светилките во Рим е *Candela*, а името *Lucerna* е нешто покасен и добиен од грчкиот збор *λύχνος*.

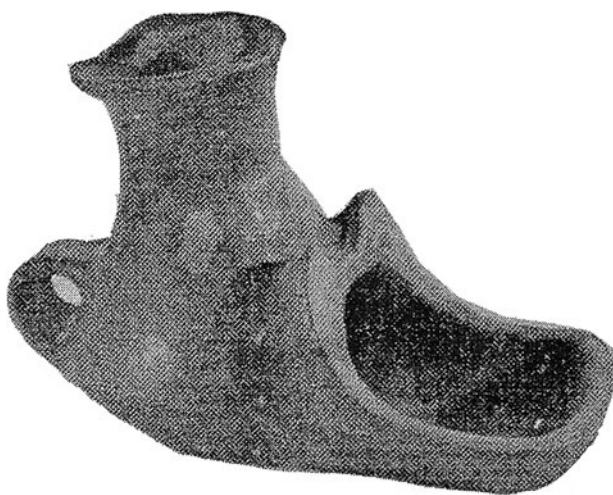
* * * * *

На територијата на Република Македонија, како најрани досега пронајдени предмети кои се користени како светилки, можеме да ги сметаме некои од т. н. неолитски култни предмети. Тие се изработени од керамика во форма на стилизирани животни, кои на своите грбови носат еден вид на кошнички - реципиент во кој се ставало маслото во кое се палел фитилот, најверојатно претставувале светилки. Исто така можеме да претпоставиме дека т. н. култна маса од средниот неолит, пронајдена во Церје с. Говрлево се користела како светилка. (Слика 2)

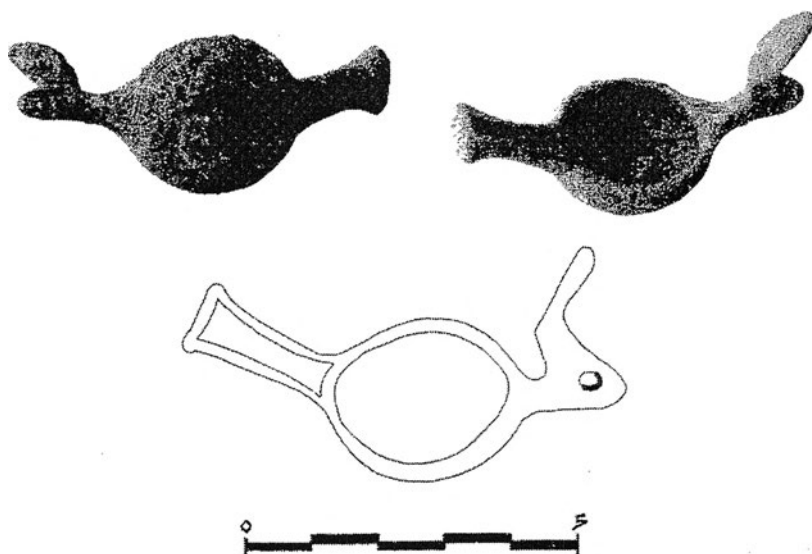
Слика 2. Кулџина маса од средној неолит

Потоа, подоцна на нашата територија, пронаоѓани се светилки од бронзено време. Овие светилки се доста чести наоди и надвор од Р. Македонија, а изработени се од керамика и се во вид на чевел. (Слика 3)

Слика 3. Бронзенodobска свейилка

Досега од територијата на Р. Македонија пронајден е единствено еден предмет за кој истражувачите претпоставуваат дека е светилка од железно време, датирана во VII век.⁴⁷ (Слика 4)

Слика 4. Светилка од железно време.

Во архајскиот период, освен другите начини на осветлување, како светилки, најверојатно се користени котоните.

* * * * *

Масовната употреба на светилките започнува со самиот почеток на антиката и тоа првите светилки кај нас доаѓаат како директен импорт од атичките грнчарски производни центри, секако со посредство на атичките колонии. Овој начин на осветлување стигнат кај нас од поразвиениот југ, со тек на времето станува најкористениот начин на осветлување, а истотака за масовноста допринесува и локалното производство.

⁴⁷ Ц. Крстевски - В. Соколовска, 2005, 82.

ТЕХНОЛОГИЈА НА ИЗРАБОТКА И НАЧИН НА УПОТРЕБА

СВЕТИЛКИ ИЗРАБОТЕНИ ОД ГЛИНА

Глинените светилки во антиката биле изработувани на три начини.

Првиот начин е рачното изработување на светилката, што претставува и најпримитивната технолошка постапка. Таквата производна постапка овозможувала целосно отворена форма во вид на чинивче со мал изливник каде стоел фитилот.⁴⁸

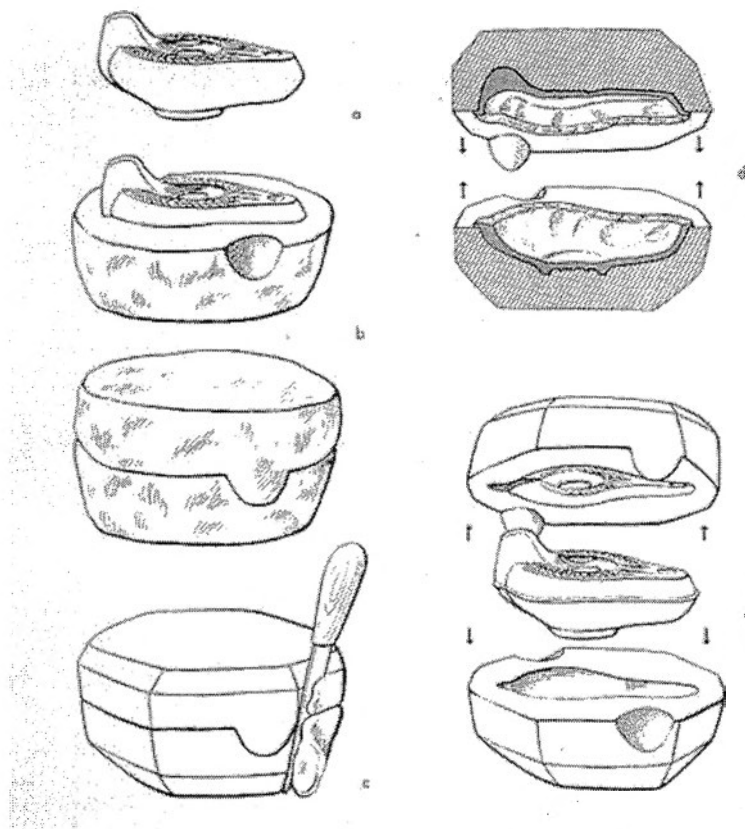
Вториот начин е изработка на светилки со помош на грнчарско тркало. Овој начин преставувал единствен производствен модус од почетокот на VI век пред н. е. до крајот на III век пред н. е., иако во помал обем, изработката на грнчарско тркало се практикува и во наредните периоди во антиката. Со започнување на изработката на грнчарско тркало се унифицирал изгледот на светилките. Тие стануваат тркалезни, телото од практични причини станува се позатворено и добиваат посебен дел за држење на фитилот.

Третиот начин е изработка со помош на калап. Таа започнува да се применува во Хеленистичкиот период, и поради предностите и едноставноста на изработката со помош на калап, кој дозволил сериско производство, калапењето станало најкористена постапка и речиси единствен модус на изработка во наредните периоди.

Калапите за производство на светилките биле камени, керамички и гипсени. Камените се најиздржливи, и од нив се добивале најголем број копии. Но, поради природата на материјалот изработката на овие калапи е најтешка и потребно е највеќе време.

⁴⁸ Светилки од овој тип досега не се пронајдени на територијата на Р. Македонија.

Тие биле изработувани од меки видови на камен, а грешките биле поправани со помош на глина. Глинениот и гипсениот калап биле лесни за изработка, но помалку трајни. Тоа значи дека со еден калап можело да се изработи помал број на копии во однос на камениот калап, и тоа поради трошењето на глината и губењето на декорацијата. Начинот на изработка со помош на калап е следниот: припремената глина со прсти се втиснувала во калапите (одделно во горниот и долниот) и тие се спојувале. По кратко време откако ќе се засушела глината, светилката се вадела од калапот и се поправале недостатоците на светилката. На крајот се замачкувале споевите на светилката како би биле неprimетливи и се правеле отворите за долевање масло, воздух и фитил. Кај некои од калапените светилки држалките биле додавани накнадно.

Слика 5. Изработка на калап од светилка.⁴⁹

⁴⁹ Слика 5 е превземена од Karin Goethert, *Römische Lampen und Leuchter, Auswahlkatalog des Rheinischen Landesmuseums Trier*, Trier, 1997.

Провинциските мајстори најчесто калапите ги добивале многу едноставно, со земање отисок од готов примерок, што бил купен од понапредните керамичарски центри (Слика 5). Овие калапи биле добивани од готова светилка од која што се зема отпечаток од горниот и долниот дел посебно, а потоа со мала доработка се поправале грешките во веќе добиениот калап. Овој начин на добивање калапи и производство на светилки биле широко распространета практика која је применувале помалку вештите провинциски изработувачи на светилки. Вака добиените светилки имале најчесто помали димензии, поради тоа што при сушењето на калапот којшто бил изваден од светилката се намалувал, како и подоцна со сушењето на глината од производот уште еднаш се намалува при сушењето и печењето. Декорацијата кај вака добиените светилки е послабо видлива и не е толку јасна, а разликата е видлива и во самата глина и печењето.

По изработувањето на глинената светилката, (еднакво во сите три начини) таа се остава најпрво да се засуши, а потоа се редат една на друга во печки. Првото печење е на тивок оган по што се вади светилката и се бои. По боењето таа повторно се пече како бојата би се впила во глината со што зидовите на светилката стануваат непропустни.

Формата на светилките со тек на времето постепено се менувала и усовршувала. Така најраните светилки имале форма на отворена чинија. Подоцна со цел фитилот да биде подобро прицврстен се оформува издадениот клун - фитилник. Поради подолго и попрактично зачувување на маслото чинивчето станувало се позатворено, за на крајот да се добие форма што постанала сосема затворена, а која има еден отвор за долевање на маслото и евентуално уште еден отвор за воздух. Исто и клунот - фитилникот станал сосема затворен само со отвор за фитил и е сосема одвоен од телото (резервоарот) на светилката.

Како средство за горење е користена суровината што највеќе ја има во одредена област. Тоа најчесто било маслиновото и лененото масло, како и други растителни масла кои освен за осветлување имале и поширока примена. Исто така било користено и животинското масло, најчесто рибиното, лојот и маста. Поради подобри карактеристики на горењето често во маслото била додавана сол, која го продолжувала времето на горење, давала појасна светлина, пофин мирис, а го спречувала и прегревањето на маслото.

Како материјал за фитил најчесто бил користен ленот, кучината, папирусот, како и влакна од дабово дрво или памучен материјал.

Светилките се користеле во домовите, јавните објекти, таверните, дуќаните, театрите, термите, форумите а истотака се користеле и во храмовите и светилиштата, како и при погребните обичаи. Биле нарекувани според местото каде стоеле: собни-*cubiculares*, во бањите- *balneares*, во салоните-*tricliniares*, погребните-*sepulcrales*. Името на светилката зависело и од бројот на клуновите па така имаме *monomuxos*, *dimuxos*, *trimuxos* и *polimuxos*.

Според тоа како стоеле раликуваме неколку типа на светилки: Стоечки- *candelabrum* кои стоеле на сталак-држач, потоа висечки - светилки кои виселе на синцир протнат во отворите на телото на светилката, и најчестите - светилки за носење во рака кои имале рачка. Употребувани се неколку вида на сталаци, кои најчесто биле бронзени.⁵⁰ Се разликувале според висината како и според бројот на места за светилки. Сталците за светилки многу често биле најразлично украсувани. Канделабрите често имаат три нозе, кој најчесто се во вид на животински нозе, или пак завршуваат со шепи на некое животно.⁵¹ Еден ваков канделабар изработен во врвна работилница, од бронза со нозе во вид на лавји шепи е пронајден во

⁵⁰ Zaninović D., 2004, 18.

⁵¹ Досега ми се познати 3 метални канделабри пронајдени на територијата на Р. Македонија. Едниот пронајден на археолошкиот локалитет Крст с. Таринци, се чува во Музеј на Македонија, а останатите два се во Народниот Музеј во Белград.

кнежевското погребување во Крст Таринци.⁵² Заедно со канделабарот, во истото погребување пронајдена е и една бронзена светилка, кои најверојатно се од еден комплет. Според своите карактеристики и изработката, за канделабарот и светилката можеме да претпоставиме дека се импорт од развиен тореутички центар. (Слика 6)

Слика 6. Бронзен канделабар

⁵² Гарашанин М и Д., 1975, 193-201.

ОСНОВНИ ДЕЛОВИ НА СВЕТИЛКИТЕ

Во својот долг развоен пат светилките постепено го менуваат својот облик, задржувајќи ги секогаш основните составни елементи. За да се изведе сеопфатна типологија и класификација на светилките, тие се разгледуваат како една целина, но со анализа на составните делови кои се типични за сите светилки.

Така секоја светилка вообичаено ги има следните елементи
(Цртеж 1):

1. - **Тело** односно **резервоар** (лат. *infundibum*; англ. *body*; гер. *ölbenhälter*; фран. *réservoir*)
2. - **Рамо** (англ. *shoulder*; гер. *rand, schulter*; фран. *bord, rebord, marli, bordure*)
3. - **Диско** (англ. *discus*; гер. *diskus*; фран. *disque*)
4. - **Фитилник** односно **клун** или **нос** на светилката (лат. *nasus, rostrum, myxus*; англ. *nozzle*; гер. *schnauze*; фран. *bec*)
5. - **Отвор за фитил** (лат. *Ellychnium*; англ. *wick-hole*; гер. *brennloch*; фран. *trou de la mèche*)
6. - **Отвор за масло** (англ. *filling-hole*; гер. *fülloch, ölloch*; фран. *orifice de remplissage*)
7. - **Дно** (англ. *base*; гер. *basis, ölloch*; фран. *base, fond*)
8. - **Рачка** или **држалка** (англ. *handle*; гер. *henkel*; фран. *anse*)

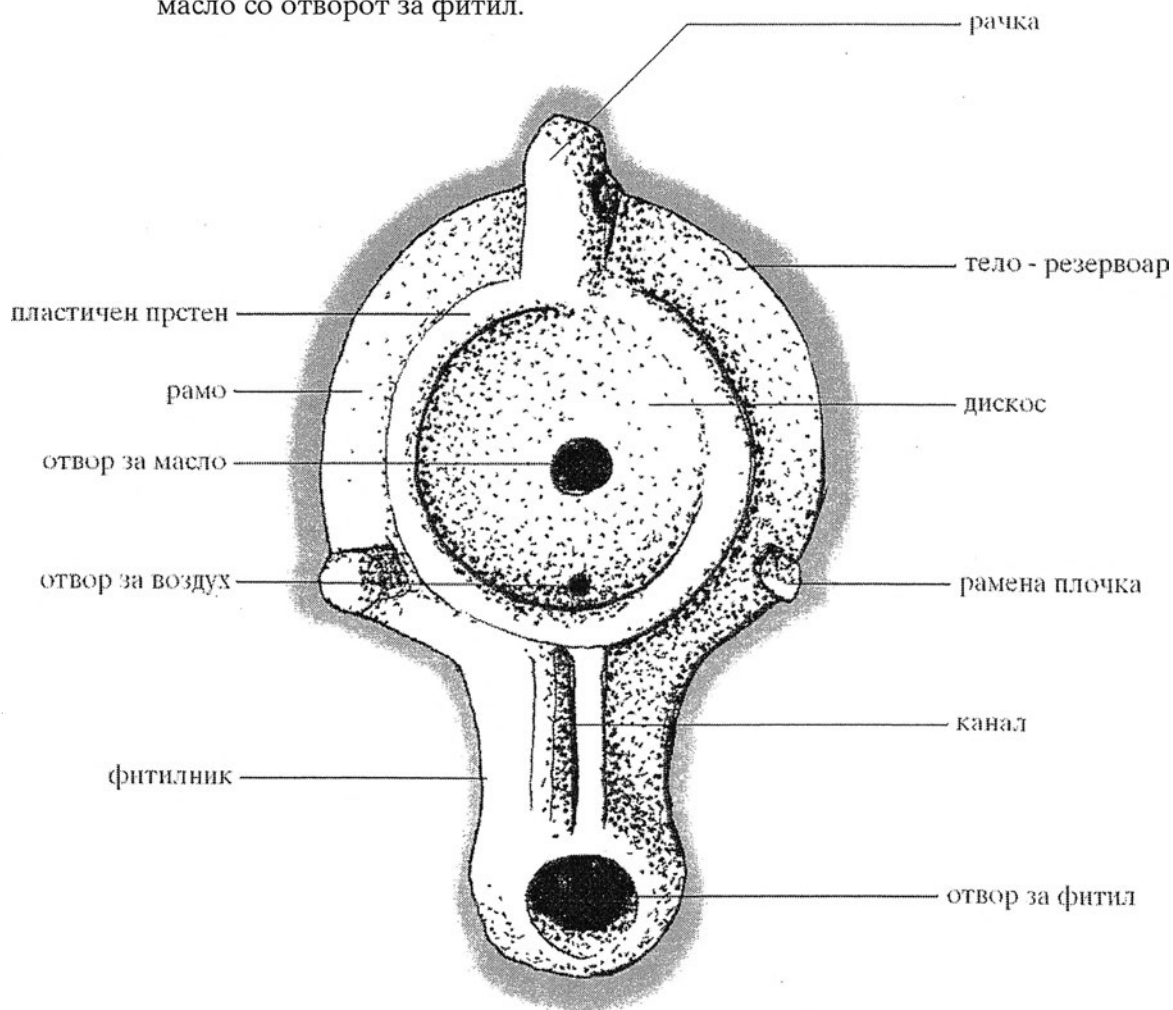
Некои типови на светилки имаат и:

9. - **Отвор за воздух** кој најчесто се наоѓа на дискот на светилката или на почетокот на клунот;

10. - Пластичен прстен кој го одвојува дискот од рамото на светилката.

11. - **Плочки на рамото** или рамени плочки кои претставуваат емитација на рачки на кои се закачувала светилката, и имаат чисто декоративна функција;

12. - **Канал на фитилникот** кој го поврзува отворот за долевање масло со отворот за фитил.

Цртеж 1. Делови на светилката

ДЕКОРАЦИЈА КАЈ СВЕТИЛКИТЕ

Светилките освен чисто утилитарен и сакрален карактер имале и украсна функција. Тоа пред сè се должи на тоа што биле користени за осветлување на најразлични простории, но и затоа што биле користени на различни прослави и свечености, а често за одредени денови биле давани како подароци. Токму затоа тие често биле многу разноврсно украсувани. Поради нивната декорација, освен што се објект на формално типолошки анализи, исто така, тие се и објект на уметничко естетско разгледување. Украсите на светилките ни даваат многу одговори за тогашните верувања, мода, вкус, облека, фризура, оружје, мебел..., со еден збор тие ни откриваат многу сегменти на античкото општество. На некои од светилките имаме репродукции на тогаш најпознатите вајарски и уметнички дела, што истите ги прави исклучително значајни за проучување на иконографичката, особено што голем дел од овие уметнички дела се изгубени/уништени.

Украсите според местото каде што се нанесени можеме да ги поделиме на:

- украси на дискот на светилката;
- украси на рамото на светилката;
- украси на рачката на светилката;
- и украси на дното на светилката.

Според техниката на изработка декоративните елементи кај претставените светилките се изработени на три начини:

- релјеф,
- печатен украс,
- и врежување.

Со класификација на мотивите на светилките досега се занимавале низа автори. Најпотполна поделба на мотивите на светилките ни дава W. Deonna, која поделба ја прифаќаат и E. de Carolis и M. Vegas.⁵³ Мотивите се поделени на:

- Митолошки теми (Богови, полубогови и херои);
- Култни мотиви (жртви, олтари);
- Сцени од секојдневниот живот (од амфитеатар, лов, риболов, еротски сцени);
- Митолошки мотиви прикажани како религиозни теми
- Гротески и карикатури (најчесто се работи за црнци и пигмејци);
- Содржини од книжевоста;
- Историски мотиви;
- Животни;

⁵³ Mardešić J., 2002, 351-352.

- Животни со човечки карактеристики;
- Вегетабилни мотиви;
- Разни предмети;
- Небесни тела;
- Геометриски орнаменти.

За светилките пронајдени на територијата на Р. Македонија, обработените светилки во овој труд, оваа поделба може да се сведе на:

- Митолошки теми (Богови, полубогови и херои);
- Култни мотиви (жртви, олтари);
- Сцени од секојдневниот живот (од амфитеатар, лов, риболов, еротски сцени);
- Митолошки мотиви прикажани како религиозни теми
- Гротески и карикатури
- Животни;
- Вегетабилни мотиви;
- Разни предмети;
- Геометриски орнаменти.

* * * * *

Класичните светилки се многу ретко декорирани. Тие се премачкувани со фирнис, кој се користел и кај садовата керамика. Украсите се добивани така што се оставани делови во бојата на печењето на глината, односно кои не се премачкувани со фирнис со што е добиван контраст (кат.бр. 2 и 11).

Во хеленистичкиот период доаѓа до револуција во украсувањето со започнувањето на производство на светилките со помош на калап. Калапот дозволувал во него да се врежуваат, односно изведуваат декоративните елементи. Така, во овој период најчесто е украсувано рамото на светилките со геометриски и флорални елементи.

Римските светилки започнуваат да се произведуваат со помош на калапење во I век пред н. е. Тие за разлика од хеленските типови имаат поголем диск, кој добива главна декоративна функција, за разлика од рамото на светилката кое претрпува намалување и добива едноставна декорација. Овој тип на светилки е наречен Bildlampe. Декоративните елементи кај овие светилки се доста разноврсни и најчесто се поврзани со секојдневниот живот, потоа имаме митолошки претстави, животински претстави, флорални итн. Мотивите се од наједноставни стилизирани до сложени фигурални композиции.

Во доцноримскиот период со се поголемиот замав на христијанството, најчести стануваат христијанските симболи (крст, јагне, паун итн).⁵⁴

* * * * *

Кај светилките обработени во овој труд пластично изведената декорација, најпрво се јавува кај ефеските светилки од

⁵⁴ Северно африканскиот тип на светилки, карактеристичен за светилките од доцноримскиот период уште се нарекуваат и старохристијански. За ова види подолу во текстот - тип XXXXIX. Broneer O., 1930, 119.

крајот на II век пред н. е. Пред ова светилките се работени исклучиво на грнчарско тркало, што не дозволува украсување. Единствено кај раноантичките (светилки со кат. бр. 2 и 11) има жлебове на дискот кои се обоени/исполнети со бела боја, која со бојата на светилката која е црна даваат посебен декоративен елемент. Со започнувањето на производство со помош на калапење, се јавуваат првите декоративни елементи кои се чести во последната четвртина на II век и низ I век пред н. е. Украсите на овие светилки се исклучиво геометриски и флорални (спирала, круг, цветови итн.) кои често се втиснувати со мали печати (poinçons) или се нанесуваат на самиот калап. Исто така во овој период со појавата на калапот се појавуваат и фигурални светилки.

Со појавата на римските светилки на наша територија и воопшто, настанува револуција во начинот на украсувањето и разноврсноста на украсите. Римските светилки се скоро без исклучок со украсен диск, на некои типови е украсено и рамото, а некои се украсувани и на дното. Исто така за овој период се карактеристични металните и фигуралните светилки.

**ТИПОЛОГИЈА НА СВЕТИЛКИТЕ
ОД КЛАСИЧНИОТ ПЕРИОД**

СВЕТИЛКИ ОД КЛАСИЧНИОТ ПЕРИОД

Раната антика - класичниот период (V и IV век пред н. е.) претставува периодот кога употребата на светилките на нашата територија започнува да зазема се поголем замав. Светилките во овој период кај нас пристигаат како импорт од југ, поточно повеќето се атички производи, кои пристигнувале кај нас по пат на трговија од атичките колонии. Најголем број светилки се пронајдени во поразвиените градови од овој период, поточно од неколку поважни центри. Најубавите примероци се од Демир Капија која и била Атичка колонија, потоа имаме примероци од Исар Марвинци, Вардарски Рид и Лихнид.

Светилките од овој период се најретко наоѓани при археолошките ископувањата и претставуваат најмалобројна група во однос на светилките од другите периоди во антиката. Ваквата состојба е регистрирана во сите музејски збирки кај нас. Оваа состојба најверојатно се должи и на фактот што класичниот период е послабо истражен во однос со останатите периоди во антиката, но многу веројатно и поради тоа што луѓето кои живееле на овие простори користеле и други начин за осветлување. Тоа најверојатно биле чинивчиња во кои се ставало масло и фитил кој се палел. Карактеристика на светилките од овој период е црниот фирнис кој одговара со тој на грчките вази. Тие биле исклучиво работени на грнчарско тркало, немаат украси и печат на работилница. Исто така имаме и локално изработени светилки кои ги емитираат увозните но се со многу послаб квалитет.

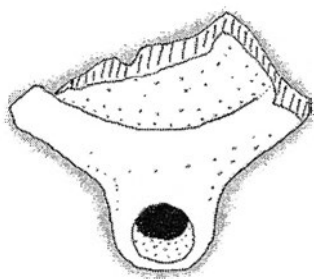
Од обработените светилки од Македонија од овој период има вкупно 21 светилка што според формата, карактеристиките и времето

на егзистирање можеме да ги сместиме во осум различни групи (тип I-VIII). Датацијата кај овие светилки е базирана главно врз аналогии, бидејќи најчесто истите се случајни наоди, односно не се најдени во контекст. Исто така значаен е податокот што во овој период се јавуваат и првите локално изработени светилки, кои засега се реткост.

Тип I

Кат. бр. 1

Како тип I е хронолошки најстарата светилка, од која го имаме сочуван клунот и дел од рамото, елементи според кој е можно да се направи реконструкција на првобитниот изглед. Се работи за тип на светилки со тркалезно тело со многу голем отвор за масло и рамо кое е благо подвиткано навнатре. Клуноот е кус и со правоаголна форма. Според аналогни примероци во Athenian Agora оваа светилка можеме да ја поврземе со типот 21A-D, поточно тоа се светилките со кат. бр. 156, 168, 169, 175 кои се датирани на крајот од VI до доцните години на V век пред н. е.⁵⁵ Сепак најголема е сличноста со светилките определени како тип 21 B кои се датирани меѓу 480 и 415 год. пред н. е.⁵⁶ Според Broneer овој тип на светилки е одреден како тип IV меѓу Коринтските светилки, и како тип IV B меѓу светилките пронајдени на Isthmia, од кои најслични на нашата се светилките со кат. бр. 43, 48, 61 и 74. Датацијата на овој тип е од крајот на VI век пред н. е. до IV век пред н. е.⁵⁷ Најблиски аналогии наоѓаме меѓу светилките пронајдени на Пела. Идентични со нашата светилка се светилките од првата група со кат. бр. 1 и 3.⁵⁸ Овие светилки се датирани на крајот на V и почетокот на IV век пред н. е.

Кат. бр. 1

Музеј на Македонија

Инв. бр. 295-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван дел од рамото и клунот. Тркалезна е по форма со кус правоаголен клун, премачкана со црн фирнис.

Публикувана: В. Соколовска 1986, Т. 31:5

Датирање: Помеѓу 480 и 415 год. пред н. е.

⁵⁵ Howland R.H., 1958, 44-51.

⁵⁶ Howland R.H., 46-47.

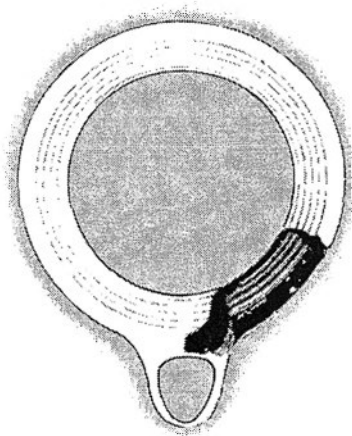
⁵⁷ Broneer O., 1977, 10-12, Pl.15:43,51,61,74.

⁵⁸ Δρούγου Σ., 1992, 31, ΠΙΝ. 1:1,3.

Тип II

Кат. бр. 2

Како тип II е одредена уште една светилка која припаѓа на Музејот на Македонија, а пронајдена е на археолошкиот локалитет Исар Марвинци. И од овој тип имаме само еден примерок на светилка која за жал не е целосно сочувана. Сепак според сочуваните елементи може да се направи реконструкција на изгледот на светилката, според кој оваа светилка можеме да ја поврземе со светилката со број 204 од Athenian Agora IV, која припаѓа на типот 22C. Овој тип на светилки егзистира во втората и третата четвртина на V век пред н. е.⁵⁹ Одлика на овие светилки е тркалезно тело, извлечен клун и голем отвор за масло. Рамото е украсено со пет врежани линии кои ја имаат бојата на глината, а целата светилка е премачкана со квалитетен црн фирнајс. Со тоа е добиен контраст на црно-бело што претставува украс на светилката. Датацијата на оваа светилка е потврдена со форми на садови пронајдени во истиот слој.⁶⁰ Датацијата на оваа светилка е третата четвртина на V век пред н. е.

Кат. бр. 2

Музеј на Македонија

Инв. бр. 141-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван многу мал дел од клунот и дел од рамото. Премачкана е со црн фирнис, а на рамото се врежани пет линии кои ја пратат тркалезната форма на светилката и се оставени во боја на глината.

Публикувана: В. Соколовска 1986, Т. 31:1

Датирање: трета четвртина на V век пред н. е.

⁵⁹ Howland R.H., 1958, 54 - 55, Pl.35: 204.

⁶⁰ Соколовска В., 1986, 84.

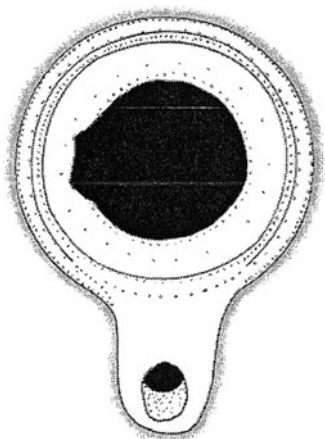
Тип III

Кат. Бр. 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11 и 12

Од овој тип имаме вкупно десет светилки. Додека низ V век пред н. е. според пронајдените примероци на светилки може да претпоставиме инцидентно користење, со овој тип започнува се помасовна употреба на светилките на територијата на Р. Македонија. Овие десет примероци се пронајдени на неколку локации низ Македонија, поточно овде претставените примероци потекнуваат од Исар Марвинци (Валандово), Вардарски Рид (Гевгелија), Самоилова Тврдина (Охрид) и Чепигово (Прилеп). Тие се со тркалезна форма на телото и со голем отвор за долевање масло. Дискот кој поради големината на отворот за долевање масло е релативно мал, од рамото е одделен со вдлабнат круг. Клунот е издолжен, рамен и имаат овален отвор за фитил. Овие светилки претставуваат чест тип на светилки во големите збирки. Аналогии за овој тип на светилки наоѓаме кај Howland, каде се определени како тип 30 A и 30 B, односно најголема сличност имаме со светилките со броеви 418 и 419, кои се датирани на самиот крај на V век пред н. е. поточно последната четвртина на V век пред н. е., а во употреба се и во првата половина на IV век пред н. е., но не ја преминуваат средината на IV век пред н. е.⁶¹ Светилката со кат. бр. 7 е пронајдена во гроб - урна во која се собрани кремираните остатоците од покојникот, заедно со стригилис. Урната во која се собрани остатоците од кремирањето според аналогни примери од Атинските некрополи, е датирана на крајот од V или почетокот на IV век пред н. е.,⁶² што потполно одговара на датацијата на овој тип светилки.

⁶¹ Howland R.H., 1958, 97 - 98, Pl. 41 : 418, 419.

⁶² Соколовска В., 1986, 70, сл. 51; Т. 2:1-3.

Кат. бр. 6

Музеј на Македонија

Инв. бр. 396 – IV

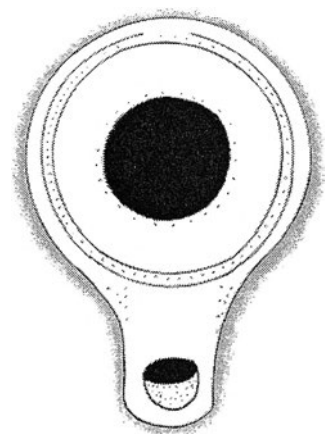
Потекло: Исар Марвинци, гроб бр. 33.

Димензии : Д. 8,2 см. Ш. 5,9 см. В. 2,6 см.

Опис: Многу слична со предходните две. Изработена од квалитетна кафена глина, премачкана со фирнис со послаб квалитет.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 2: 2.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 7

Музеј на Македонија

Инв. бр. 161 - IV

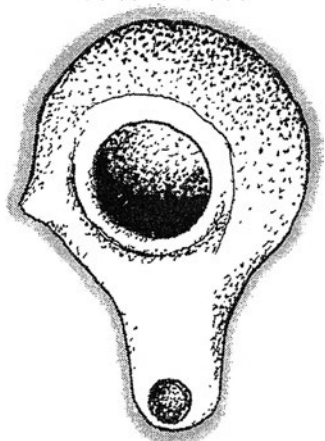
Потекло: Чепигово.

Димензии : Д. 8,4 см. Ш. 6.1 см. В. 2,5 см.

Опис: Слична со предходните. Изработена од сива глина, премачкана со разреден темен лак.

Публикувана: I. Mikulčić, 1966, Т. XVII: 27a.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 8

Музеј Струмица

Потекло: Цареви Кули

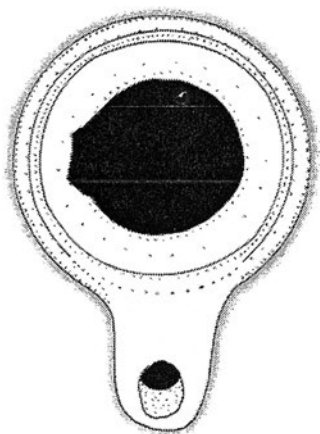
Инв. бр. 04/1

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 6 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвено печена, премачкана со црн фирнис, речиси целосно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 6

Музеј на Македонија

Инв. бр. 396 – IV

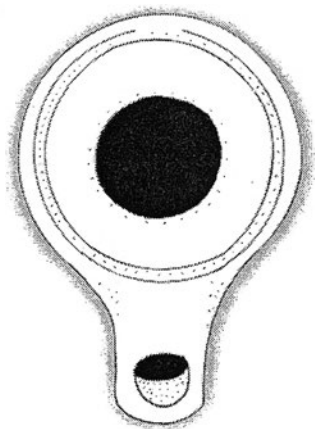
Потекло: Исар Марвинци, гроб бр. 33.

Димензии : Д. 8,2 см. Ш. 5,9 см. В. 2,6 см.

Опис: Многу слична со предходните две. Изработена од квалитетна кафена глина, премачкана со фирнис со послаб квалитет.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 2: 2.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 7

Музеј на Македонија

Инв. бр. 161 - IV

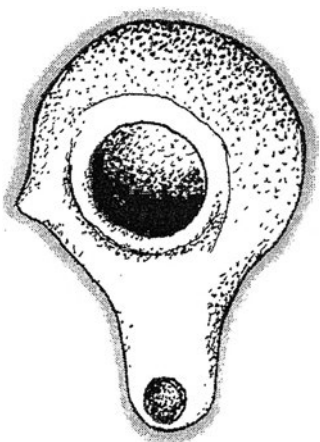
Потекло: Чепигово.

Димензии : Д. 8,4 см. Ш. 6.1 см. В. 2,5 см.

Опис: Слична со предходните. Изработена од сива глина, премачкана со разреден темен лак.

Публикувана: I. Mikulčić, 1966, Т. XVII: 27a.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 8

Музеј Сѝрумица

Потекло: Цареви Кули

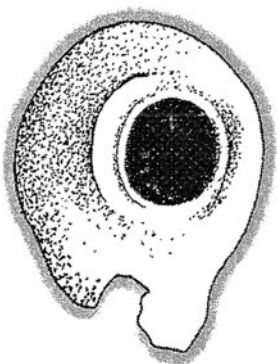
Инв. бр. 04/1

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 6 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвено печена, премачкана со црн фирнис, речиси целосно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 9

Музеј и завод Охрид

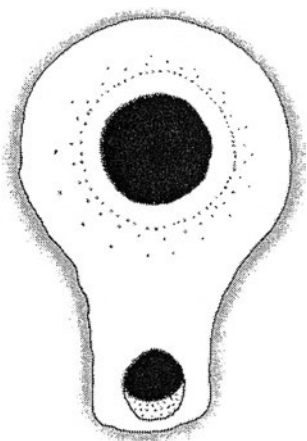
Потекло: Плаошник

Инв. бр. 9280.07

Опис: На светилката и недостасува поголемиот дел од клунот, со отворот за фитил и дел од телото. Изработена од светло кафена глина, премачкана со црвена боја, целосно отпадната.

Непубликувана.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 10

Музеј на Македонија

Потекло: Исар Марвинци

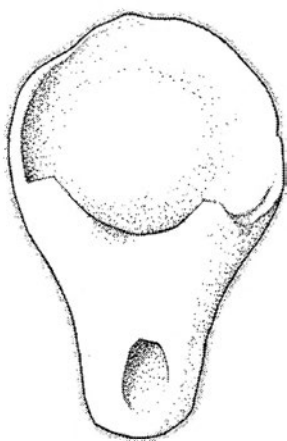
Инв. бр. 04/1

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 6 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сива глина, премачкана со квалитетен црн фирнис.

Непубликувана.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 11

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1015

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Поголем дел од светилката е сочуван, и ги има сите елементи според кои би се реконструирала. По големината на отворот за долевање масло слична со предходната светилка, Сиво печена, премачкана со сива квалитетна боја, едвај сочувана.

Непубликувана.

Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Кат. бр. 12

Музеј на Македонија

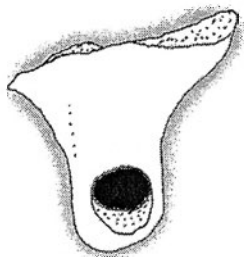
Инв. бр. 911-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост со отворот за фитил, и дел од резервоарот за масло. Изработена е жолтеникава глина, премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

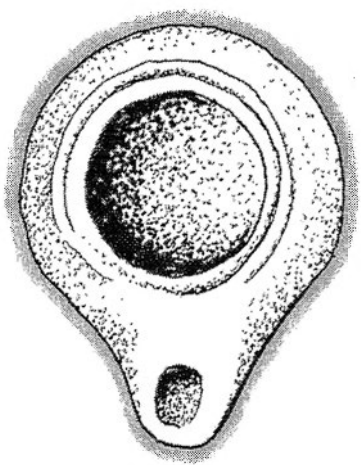
Датирање: 425-350 год. пред н. е.

Тип IV

Кат. бр. 13

Од овој тип имаме една светилка, стигната во Музеј на Македонија како дел од запланет материјал од дивите копачи. Поради тоа не ни е познато местото, како и околностите во кои оваа светилка е пронајдена. Според нејзините карактеристики, поточно големиот отвор за долевање масло како и кусиот клун, фактурата на керамиката и премазот, оваа светилка, јасно ја определуваат меѓу класичните. За попрецизно датирање ќе се потпреме на наодите од Пела. Меѓу светилките пронајдени на Пела, оваа светилка е одредена во I група.⁶³ Идентична со нашиот примерок, но црвено печена и со лоша фактура на глина е светилката со кат. бр. 25. Оваа светилка има широко датирање во целиот IV век пред н. е.⁶⁴ Нашиот примерок е многу квалитетно изработен и претставува импорт. Според големината на отворот на телото можеби е покарактеристична за раниот IV или првата половина на IV век пред н. е., иако за оваа констатација потребни ни се повеќе наоди т. е. наод во контекст.

Кат. бр. 13

Музеј на Македонија

Инв. бр. Нема

Потекло: Непознато

Опис: Целосно сочувана светилка, со голем отвор за долевање масло. Рамото е одделено од дискот со вдлабнат жлеб, по кој дискот пластично се издига и стрмо паѓа кон отворот за долевање масло. Изработена е од fino прочистена глина, сиво печена и премачкана со квалитетна кафена боја, која е делумно отпадната.

Непубликувана.

Датација: IV век пред н. е.

⁶³ Δρούγου Σ., 1992, 27-29.

⁶⁴ Δρούγου Σ., 1992, 35, ΠΙΝ. 7:25.

Тип V

Кат. бр. 14

Во овој тип влегува светилката со каталошки број 12. Таа е пронајдена на археолошкиот локалитет Висока во близина на село Крушевица.⁶⁵ Овие светилки се со масивен резервоар, со рамо вовлечено кон отворот за долевање масло. На рамото имаат вдлабнат жлеб. Овој тип е карактеристичен по цевчестиот отвор кој се наоѓа во средина на резервоарот за масло и е во висина на резервоарот или пак малку се издига над работ на резервоарот. Според средишниот цевчест отвор се претпоставува дека овие светилки биле висечки, поточно виселе на коноп кој најдоле бил врзан во чвор. Двата клуна служеле за одржување на равнотежа/баланс на висечката светилка. Исто така освен за висење, се претпоставува дека овој отвор служел за светилката да се постави на дрвена прачка со постамент, со што се добивало стоечка светилка која поради висината на дрвениот држач давала појасно осветлување.

Овие светилки се релативно чести во класичниот период, па така имаме доста аналогии за нив. Меѓу објавените светилки од колекцијата на Националниот музеј во Софија идентични со нашата се светилките со кат. бр. 28 и 29.⁶⁶ Сместени се во тип VI, датиран од втора четвртина на IV до почеток на втора четвртина на III век пред н. е.⁶⁷ Меѓу светилките од Картагина многу слична со нашата, без вдлабнатото ребро е светилката со кат бр. 118.⁶⁸ Deneauve според профилот ја споредува со Howland тип 23A и 23C и ја датира во втора четвртина на

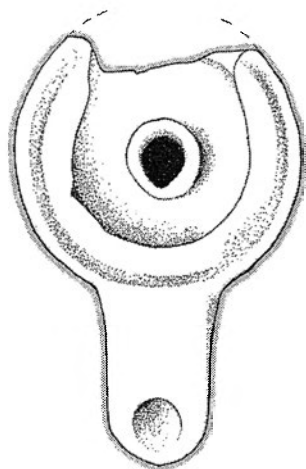
⁶⁵ В. Лилчиќ претпоставува дека станува збор за акрополата на античкиот град Пелагонија.

⁶⁶ Кузманов Г., 1992, 64 : 28, 29.

⁶⁷ Кузманов Г., 1992, 14.

⁶⁸ Deneauve J., 1969, Pl. XXVII : 118.

IV век пред н. е.⁶⁹ Светилките со кат. бр. 144, 145 и 146 Deneauve тип VI, кои се исто така многу слични со нашата, ги поврзува со Howland тип 26A и ја дава истата датација.⁷⁰ Меѓу светилките пронајдени на Атенската агора овие светилки се одредени како Тип 26 A, и датирани се од втора четвртина на IV до раните години на III век.⁷¹ Според предходните аналогии како и според наодите од класичниот период пронајдени на археолошкиот локалитет Висока, светилката можеме да ја датираме меѓу **375-325** год. пред н. е.

Кат. бр. 14

Збирка на Философски Факултет

Инв. бр. 01-07

Потекло: Висока

Опис: Светилка на која и недостасува едниот фитилник. Дискот е означен со кружен жлеб, по кој дискот благо паѓа кон отворот за масло. Таа е со фина фактура со примеси на мика, премачкана со квалитетен црн фирниз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датација: 375-325 год. пред н. е.

⁶⁹ Deneauve J., 1969, 49.

⁷⁰ Deneauve J., 1969, 52 – 53, Pl. XXIX :144; 145; 146.

⁷¹ Howland R. H., 1958, 82- 83. Pl. 40: 365, 366, 367, 369.

Тип VI

Кат. бр. 15

Од овој тип имаме еден примерок, на кој му недостасува рачката и дел од клунот, но и покрај тоа лесно може да се препознае за кој тип на светилка станува збор. Овој тип на светилки претставуваат Особено чест примерок во големите збирки и вакви идентични светилки наоѓаме меѓу светилките пронајдени во Картагина, одредени во тип III и датирани од крајот на V и во IV век пред н. е.⁷² Потоа идентични светилки имаме кај Sentléky, кој ги датира од V-III век пред н. е.⁷³ Аналогии наоѓаме и кај Bernhard, од кои најслична е светилката со кат. бр. 19, која таа ја датира на крајот на V век пред н. е., а овој тип како Атички импорт го датира на крајот од V и низ IV век пред н. е.⁷⁴ Потоа вакви светилки имаме и кај Djuric, кој ги датира во IV век. пред н. е.⁷⁵ Broneer овој тип го определува како VII A, а светилката со број 109 која е најслична со нашата ја датира во средината на IV век пред н. е.⁷⁶ Идентични примероци имаме и меѓу наодите од Пела.⁷⁷ Сепак најдобра поделба за овој тип на светилки имаме во Athenian Agora,⁷⁸ каде овој тип е определен како тип 25 A и е датиран во IV век пред н. е., а како најдобар аргумент за датирањето на овој тип е посочен наодот од Олинт кој секако е импортиран таму пред 348 год. пред н. е. кога е уништувањето на овој град. Покрај квалитетот на глината од голема важност за датирањето на овој тип светилки е фирнизот, кој кај пораните примероци е поквалитетен во однос на подоцнежните. Според

⁷² Deneauve J., 1969, 49-50, Pl. XXVIII : 126, 127.

⁷³ Sentléky T., 1969, тоа се светилките со кат. бр. 7, 8 и 9.

⁷⁴ Bernhard M. L., 1955.

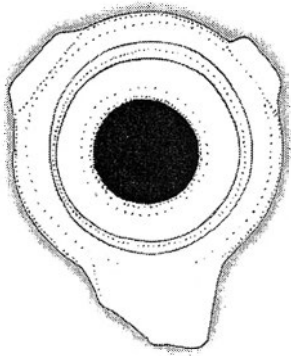
⁷⁵ Djuric S., 1992, тоа се светилките со броеви C12 и C13.

⁷⁶ Broneer O., 1977, 15; Pl. 16:109, светилката е датирана во средината на IV век пред н. е.

⁷⁷ Δρούγου Σ., 1992, ΠΙΝ. 10:42; ΠΙΝ. 11:43, 45.

⁷⁸ Howland R. H., 1958, 68.

наведените примери нашата светилка ја датираме во првата половина на IV век пред н. е.

Кат. бр. 15

Музеј на Македонија

Инв. бр. 302-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Светилка на која и недостасува дел од клунот, како и рачката која може само да се види по остатоците од пластични додатоци на задниот дел од светилката. Дискот е означен со кружен жлеб, по кој дискот благо паѓа кон отворот за масло. Таа е со фина фактура, премачкана со квалитетен црн фирнис.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31: 2.

Датација: Прва половина на IV век пред н. е.

Тип VII

Кат. бр. 16

Од овој досега на територијата на Р. Македонија е пронајден само еден примерок. Станува збор за тип на светилки кои според своите особености е многу близок со предходниот, типот VI. Светилката е со тркалезно тело, и рамно извлечен клун, од кој кај нашиот примерок недостасува делот со отворот за фитил. Црниот квалитетен фирниз, обликот на телото, затворениот диск со мал отвор за долевање масло како и формата на клунот ни зборуваат за тип сличен со предходниот тип VI. Разликата е во тоа што кај овој тип ја нема потковичестата рачка поставена на задниот дел од телото, наспроти клунот. Исто така разликата е и во тоа што кај предходниот тип VI вдлабнатиот жлеб го означува дискот, поточно го одделува од рамото, додека кај светилките од тип VII вдлабнатите жлебови не се боени, т. е. оставени се во боја на глината и претставуваат украс на светилката. Овој тип светилки се релативно чести. Аналогии имаме меѓу наодите од Картагина, каде овие светилки се одредени како тип IV, и датирани во IV и III век пред н. е.⁷⁹ Идентична со нашата светилка е наодот од Пела со кат. бр. 55 која е датирана IV - III век пред н. е.⁸⁰ Кај Broneer овие светилки се определени како тип VII B, а датирани се во доцниот IV век пред н. е.⁸¹ Најслична со нашата е светилката меѓу наодите од Isthmia е со кат. бр. 113,⁸² која Broneer ја поврзува со слична објавена во Athenian Agora IV. Тоа е светилката со кат. бр. 272 која е определена како тип 25 A, а датирана е од 340-310 год. пред н. е.⁸³

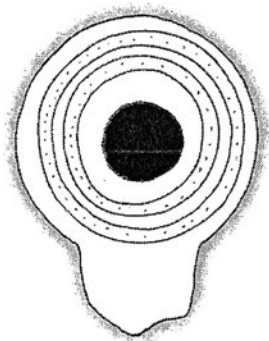
⁷⁹ Deneauve J., 1969, pl. XXVIII : 136.

⁸⁰ Δρούγου Σ., 1992, 40-43, ΠΙΝ. 15 : 55.

⁸¹ Broneer O., 1977, 15.

⁸² Broneer O., 1977, 15, Pl. 16:113.

⁸³ Howland R.H., 1958, 67-69, Pl.38:272.

Кат. бр. 16

Музеј на Македонија

Инв. бр. 136-IV

Потекло: Демир Капија

Опис: Светилка со тркалезна форма, премачкана со квалитетн црн фирниз, меѓу кој се оставени две кружни вдлабнувања на рамото во боја на глината, со што се добива контрастен украс. На светилката и недостасува дел од клунот заедно со отворот за фитил.

Публикувана: Вучковић - Тодоровић Д., 1961, 261 : 82.

Датирање: Втора половина на IV век пред н. е.

Тип VIII

Кат. бр. 17, 18 и 19

Од овој тип имаме вкупно 3 светилки кои се пронајдени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид-Гевгелија.⁸⁴ Тие припаѓаат на доцнокласичниот тип на светилки со топчесто тело. Одлика на овој тип светилки е топчестото тело со рамно извлечен клун заоблен на крајот, со димензии блиски до телото. Речиси без исклучок имаат прстенесто дно и перфорирана мала држалка на десната страна.⁸⁵ Дискот е означен т. е. одвоен од рамото со вдлабнатина која го затвора дискот, кој благо паѓа кон отворот за долевање масло. Светилката со кат. бр. 17 е со најголем дијаметар близу до дното - карактеристика на пораните светилки од овој тип.⁸⁶ Подоцнежните светилки имаат повеќе сферично тело. Светилките со кат. бр. 17 и 18 премачкани со црн фирниз со слаб сјај, а кај последната од оваа група кат. бр. 19 фирнизот е со интензивен метален сјај.

Овој тип светилки се типичен атински производ, каде се карактеристични за втората половина на IV до првата четвртина на III век пред н. е., датирање изведено врз основа на контекстот на откривање и фактот што ниедна не е откриена во Олинт.⁸⁷ Светилката со кат. бр. 17 е датирана кон крајот на IV век пред н. е. врз основа на

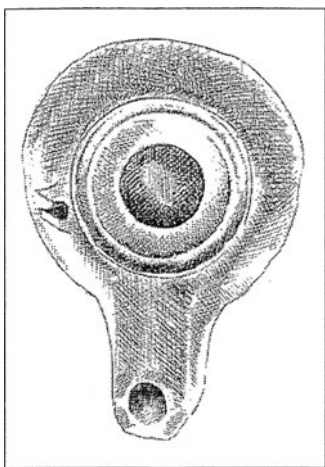
⁸⁴ Митревски Д., 2001., Блажевска С., 2006, Во својот магистерски труд "Раноантичка керамика од Вардарски Рид", ги има обработено светилките пронајдени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид.

⁸⁵ Howland R. H., 1958, 72, note 67. Карактеристика на овој тип светилки е малата перфорирана држалка, поставена странично, која веројатно служела за обесување на светилките во продавниците или кога не се во употреба.

⁸⁶ Блажевска С., 2006,

⁸⁷ Howland R. H., 1958, 72.

аналогиите меѓу наодите од Атина,⁸⁸ Верија⁸⁹ и Пела⁹⁰. Втората светилка од овој тип со кат. бр. 18 е нешто подоцнежна и датирана во раниот III век пред н. е.⁹¹ Третиот примерок кат. бр. 19 е откриен во рамки на последната просторија на Стоата.⁹² Истиот тип светилки во Тарсус се класифицирани во Група I, датирана во доцниот IV век пред н. е., односно во ранохеленистичката целина.⁹³

Кат. бр. 17

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 1638

Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 8,7 см. Ш. 7,1 см. В. 4,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува мал дел перфорираната држалка. Глината фино прочистена со жолтеникаво-црвена боја; целосно е премачкана со црн фирниз со слаб сјај, кој однадвор е сочуван во траги.

Непубликувана.

Датирање: Доцен IV - ран III век пред н. е.

⁸⁸ Howland R. H., 1958, 73, Pl. 38:302.; Блажевска С., 2006.

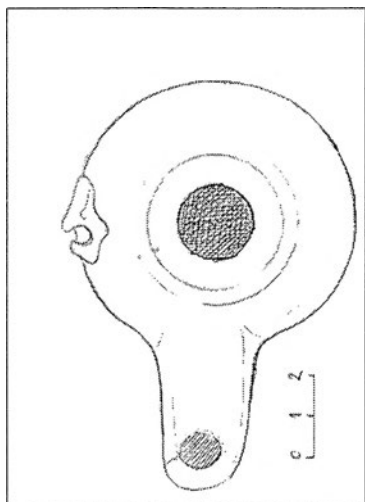
⁸⁹ Δρούγου Σ., 1990, No. 46 (Πίv. 11: 3), No. 47 (Πίv. 12:3), датирани во 300-275 г. пред н. е.

⁹⁰ Δρούγου Σ., 1992, 40, ΠΠΝ 11:46, крајот на IV век. пред н. е.

⁹¹ Howland R. H., 1958, 73, Pl. 38:305, примерокот е датиран околу 300 г. пред н. е.

⁹² Блажевска С., 2006, 193-195.

⁹³ Goldman H. - Jones F. F., 1950, Tarsus I, 87, Fig. 93, 1.

Кат. бр. 18

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 2271

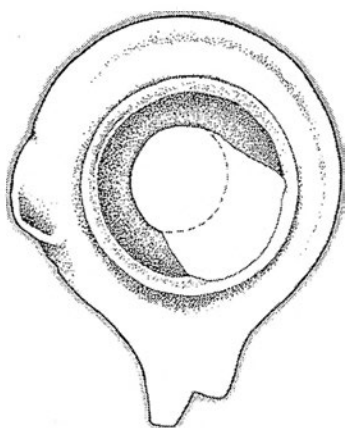
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 8,5 см. Ш. 6.6 см. В. 4.1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува мал дел перфорираната држалка. Глината fino прочистена со жолтеникаво-црвена боја; целосно е премачкана со црн фирниз со слаб метален сјај, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: Доцен IV - ран III век пред н. е.

Кат. бр. 19

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. К-02П-29

Потекло: Вардарски Рид

Опис: На светилката и недостасува дел од фитилот, со отворот за фитил. Глината е со светло црвена боја и приемси од мика; премачкана со црн фирниз со метален сјај, на делови отпаднат нанесен е на целата површина и внатре, освен на жлебот околу отворот за полнење масло.

Непубликувана.

Датирање: Доцен IV - ран III век пред н. е.

Тип IX

Кат. бр. 20 и 21

Во овој тип влегуваат две светилки, од кои едната кат. бр. 20 е пронајдена на археолошкиот локалитет Вардарски Рид, а другата (кат. бр. 21) е пронајдена на Стоби. Овие светилки се карактеристични за последната четвртина на IV и првата четвртина на III век пред н. е. Овие тип на светилки е последниот кој ги има карактеристиките на класичните светилки, според формата, премазот и профилот, иако е карактеристичен и за почетокот на Хеленистичкиот период. Нашите светилки според стилските особености се датирани на почетокот, односно во раниот III век. Овие светилки имаат масивно дно со подигната база и речиси вертикален страничен сид. На самиот надворешен раб е врежан жлеб кој го означува дискот кој ја зафаќа целата горна површина на резервоарот на светилката. Дискот благо паѓа кон отворот за полнење масло и завршува со рамен раб. Фитилникот е заоблен на врвот, а на телото странично е поставена мала перфорирана јазичеста држалка. Аналогии за овие светилки имаме меѓу светилките пронајдени на Corinth и Isthmia, каде се одредени како тип VII и датирани во раните декади на III век пред н. е. Светилките со кат бр. 139, 140 и 141 индентични со нашите се датирани меѓу 300-275 год. пред н. е.⁹⁴ Меѓу светилките од Картагина овие светилки се определени како тип IX, и датирани се исто така на крајот на IV и првата четвртина на III век пред н. е.⁹⁵ Меѓу светилките пронајдени на атинската Агора, одредени се како тип 25D и датирани се доцно во третата четвртина на IV и првата четвртина на III век пред н. е.⁹⁶ Датацијата се базира на фактот дека еден од наодите во Рнух е

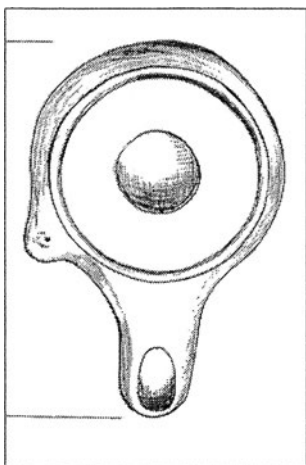
⁹⁴ Broneer O., 1930, Type VII., Broneer O., 1977, 19, Type VII F., Pl.17:138-136.

⁹⁵ Deneauve J., 1969, 55, Pl. XXIX : 163 – 167.

⁹⁶ Howland R. H., 1958, 79-80, Pl. 39 : 350-355.

датиран пред 325 год. пред н. е., како и според местата на наоѓање на Агора.⁹⁷ Светилката со кат. бр. 350 многу слична, речиси идентична со наашите примероци е датирана меѓу 340 - 310 год. пред н. е.⁹⁸

Овие светилките во класификацијата на светилките од Пела припаѓаат на типот 4, каде се среќаваат во текот на целиот III век пред н. е.⁹⁹

Кат. бр. 20

Народен Музеј Гевгелија

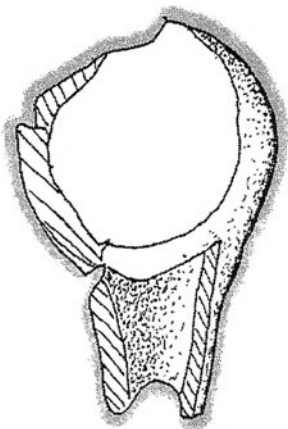
Инв. бр. 2899(К-00Е-28)

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка изработена од сивокафена боја и примеси од мика. Целата е премачкана со црн фирнис со слаб сјај.

Непубликувана.

Датирање: Крајот на IV - ран III век пред н. е.

Кат. бр. 21

Музеј во Стоби

Инв. бр. Л-92-27

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува горниот дел од клунот со отворот за фитил, мал дел од дното и дел од дискот. Изработена е од fino прочистена глина со светло црвена боја и премачкана со кафен посен премаз.

Непубликувана.

Датирање: Крајот на IV - ран III век пред н. е.

⁹⁷ Howland R. H., 1958, 79-80, со наведен цитат за датацијата на наодот од Pnyx: note 71.

⁹⁸ Howland R. H., 1958, 80, 39:350.

⁹⁹ Δροῦγου Σ., 1992, 44-49, ΠΙΝ. 16-19, најблиски аналогии на нашите се примероците со кат. бр. 76 и 77 датирани во првата половина на III век пред н. е.; Блажевска С., 2006, 195-196.

**ТИПОЛОГИЈА НА СВЕТИЛКИТЕ
ОД ХЕЛЕНИСТИЧКИОТ ПЕРИОД**

СВЕТИЛКИ ОД ХЕЛЕНИСТИЧКИОТ ПЕРИОД

Во хеленистичкиот период кој го опфаќа времето од последната третина на IV век пред н. е. до крајот на I век пред н. е. светилките стануваат се почест наод при археолошките ископувања. Тоа пред сè се должи на подобрата истраженост во однос на предходниот период, на нивната сè почеста употреба, како и на започнувањето на локално производство на истите. Досега на повеќе локалитети во Македонија се регистрирани локално изработени светилки од овој период и со сигурност можат да се потврдат локални керамичарски работилници.

Во хеленистичкиот период доаѓа до значајни промени во изгледот на светилките како и начинот на производство. Се менува и премазот, кој знатно се разликува од премазот кај светилките од класичниот период. Светилките во раниот хеленистички период се работени на грнчарско тркало, а во II век пред н. е. доаѓа до комплетна промена на начинот на производство, односно се започнува со калапење на светилките. Калапењето како начин на изработка од овој период (II век пред н. е.), ќе преставува најупотребуван и скоро единствен начин за изработка на светилките до самиот крај на антиката. Овој начин овозможува многу побрза, полесна и сериска изработка на светилките, што пак допринесува за поефтин производ кој помасовно се користи.

Од вкупно обработените светилки на овој период припаѓаат вкупно 206 светилки кои според обликот на телото, карактеристиките и хронолошките рамки можеме да ги поделиме на осумнаесет типови, односно светилките од хеленистичкиот период припаѓаат на типовите од X до XXVII.

Во овој период имаме тип на светилки - типот XV наречен Македонски тип на светилки кој е локален тип карактеристичен единствено за територијата која ја населувале античките македонци во периодот меѓу III и I век пред н. е.

Тип X

Кат. бр. 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28 и 29

Од овој тип имаме шест целосно и три делумно сочувани светилки. Овие светилки се пронајдени на три локации во Македонија, и тоа пет на археолошкиот локалитет Исар Марвинци-Валандово, две светилки потекнуваат од Лихнид и една по една од Стоби и од некрополата-Јужен Рид на Цареви Кули. Светилките од овој тип на имаат тркалезно тело со додаток за држење на десната страна. Дискот кај овие светилки е многу мал, одвоен од рамото со тенка вдлабната линија. Рамото е широко и благо се спушта кон надворешниот раб на телото. Клуноот е рамен, релативно кус во однос на телото, со овален отвор за фитил. Дното најчесто е пртенесто. Светилките од овој тип се работени исклучиво на грнчарско тркало.

Светилката со кат. бр. 25 е пронајдена на некрополата Јужен Рид - Цареви Кули, и според останатиот материјал пронајден во гробот, таа може да се датира околу III век пред н. е.¹⁰⁰ Иако и светилката со кат. бр. 22 е пронајдена во гроб, за неа немаме сигурни хронолошки показатели, бидејќи гробот во кој е пронајдена е растурен со подоцнежнo-доцноантичко погребување.¹⁰¹ Останатите светилки се наоди кои не се пронајдени во затворени целини и неможе да се направи прецизна датација според истите, па затоа датацијата на овој тип е направена според аналогии. Идентични светилки имаме меѓу наодите во Пела, кои се определени како тип 5, а најслични се светилките со

¹⁰⁰ Информација добиена од раководителот на истражувањата З. Рујак.

¹⁰¹ Соколовска В., 1986, 75.

кат. бр. 82 - 90.¹⁰² Овие светилки се датирани околу средината на III век пред н. е.¹⁰³

Светилки од овој тип има и меѓу наодите од некрополата во Верија.¹⁰⁴ Аналогии со најпрецизна датација, базирана на наоди во затворени целини, за овој тип светилки наоѓаме во Athen. Agora.¹⁰⁵ Светилките со кат. бр. 406 - 414 се идентични со нашите, кои се определени како тип 29A. Тие се датирани од последната четвртина на IV век пред н. е. до втората четвртина на III век пред н. е.¹⁰⁶ Датирањето е базирано според наодите од Рнук, каде овој тип на светилки не е пронајден во слој пред 325 год. пред. н. е.¹⁰⁷ Светилки од овој тип имаме и кај Broneer кој овој тип го определува како IX B.¹⁰⁸ Идентична со овие светилки е светилката со кат. бр. 78 кај Bernhard, датирана во III век пред н. е.¹⁰⁹

Според понапред приложените аналогии овој тип на светилки кај нас може да го датираме по 325 година пред н. е. и првата половина на III век, поточно овој тип на светилки бил користен во периодот од 325 - 250 год. пред н. е. Оваа датација е валидна за светилките со кат бр. 22 - 25 за кои со сигурност може да се потврди дека се импорт. Светилките со кат. бр. 26 - 30 според карактеристиките најверојатно се локално произведени и датацијата за нив би била од почетокот до средината на III век пред н. е., поточно 300 - 250 год. пред н. е.

Од претставените примероци, како што е и претходно споменато, светилките со кат. бр. 22, 23, 24 и 25 се прецизно изработени, со фино прочистена глина и со квалитетен премаз. За овие светилки може да се потврди дека се импорт, односно дека се изработени во развиени керамичарски центри. Останатата половина, односно светилките со кат. бр. 26, 27, 28 и 30 не се толку прецизно изработени, фактурата на

¹⁰² Δρούγου Σ., 1992, ΠΠΝ. 20: 82-85, ΠΠΝ. 21:86-89, ΠΠΝ.22:90.

¹⁰³ Δρούγου Σ., 1992, 49-53.

¹⁰⁴ Δρούγου Σ., 1992, - ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ Γ., 1980, 134, Σχέδ.23:Π1385.

¹⁰⁵ Howland R.H., 1958, Pl. 41:406-414.

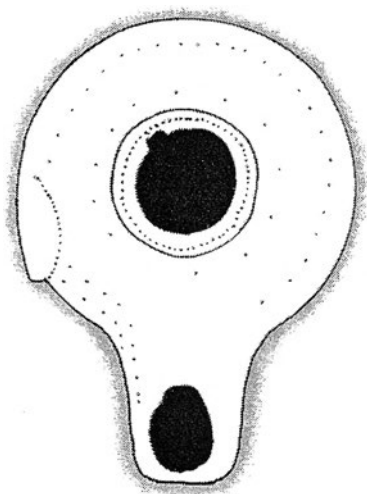
¹⁰⁶ Howland R.H., 94-95.

¹⁰⁷ Howland R. H., 94.

¹⁰⁸ Broneer O., 1977, 21; Pl.18:211-214.

¹⁰⁹ Bernhard M. L., 1955, 262.

глината е груба со видливи примеси на зрнца песок, и се премачкани со помалку квалитетна боја речиси во целост отпадната. Овие примероци се локално изработени на самите локалитети кај што се пронајдени или во керамичарски работилници во поблиска околина.

Кат. бр. 22

Музеј на Македонија

Инв. бр. 499 – IV

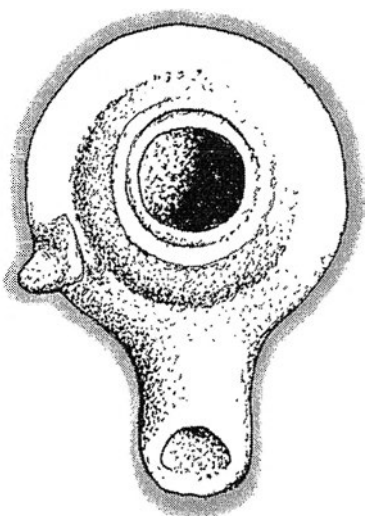
Потекло: Исар Марвинци.

Димензии : Д. 9 см. Ш. 6,5 см. В. 3,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сива глина и премачкана со потемен премаз. Тркалезна по форма со издолжен клун. Дното прстенесто и малку подигнато.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:4.

Датирање: по 325 год. пред н. е., и во првата половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 23

Музеј и завод Охрид

Инв. бр. К-2685

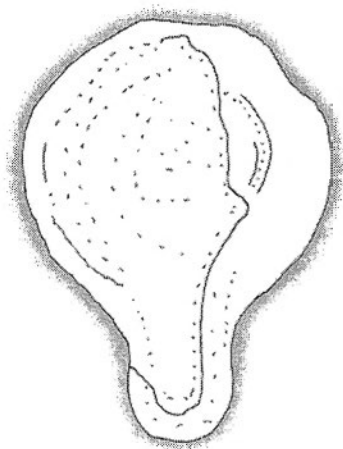
Потекло: Самоилова Тврдина

Димензии : Д. 9,8 см. Ш. 7 см. В. 4,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сива глина и премачкана со сив потемен посен премаз. Изработена од сива глина и премачкана со потемен квалитетен премаз.

Непубликувана.

Датирање: по 325 год. пред н. е., и во првата половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 24

Музеј на Македонија

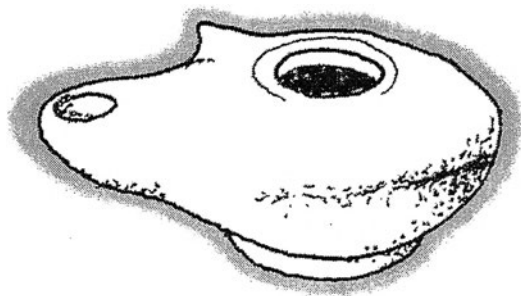
Инв. бр. 1146– IV

Потекло: Исар Марвинци.

Опис: Долниот дел е целосно сочуван, како и десната страна во целата висина, односно до прстенот на отворот за долевање масло. Сиво печена, премачкана со црн мат премаз.

Непубликувана.

Датирање: по 325 год. пред н. е., и во првата половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 25

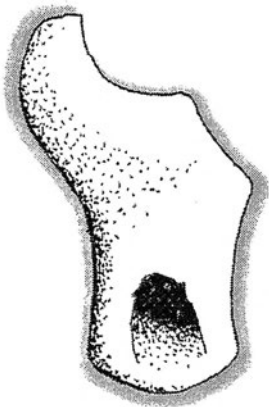
Музеј и завод Сџирумица

Инв. бр. /

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвено печена и премачкана со потемен црвено - кафен премаз. Тркалезна по форма со издолжен клун. Дното прстенесто и малку подигнато.

Непубликувана.

Датирање: по 325 год. пред н. е., и во првата половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 26

Музеј и завод Охрид

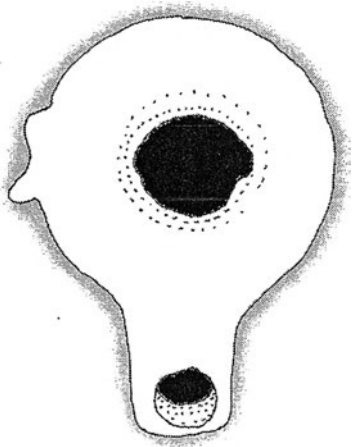
Инв. бр. K-2348

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Поголем дел од светилката е сочуван, недостасуваат 2/3 од телото на светилка. Изработена од сива глина со груба фактура и премачкана со потемен премаз, кој во голема мера е отпаднад.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 27

Музеј на Македонија

Инв. бр. 15-V

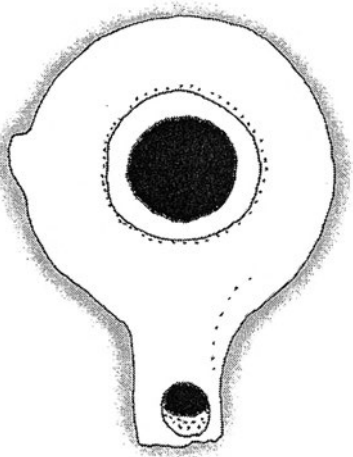
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 8,8 см. Ш. 6,2 см. В. 3,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сива глина и премачкана со потемен премаз, кој е отпаднат. Тркалезна по форма со издолжен клун.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 28

Музеј на Македонија

Инв. бр. 16-V

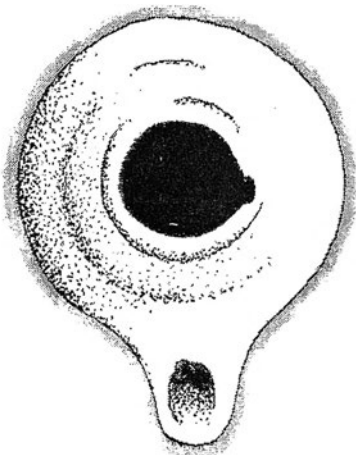
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 8,3 см. Ш. 6 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сива глина и премачкана со потемен премаз. Тркалезна по форма со издолжен клун. Дното прстенесто и малку подигнато.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 29

Музеј Стоби

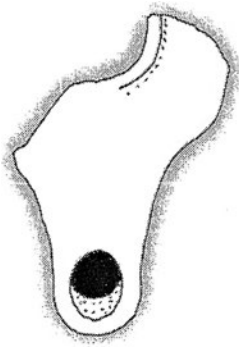
Инв. бр. 1296-IV

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со тркалезна форма на телото, прстенесто дно. Изработена од квалитетна глина со жолтоцрвеникава боја, премачкана со црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век пред н. е.

Кат. бр. 30

Инв. бр. 1296–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Клунот од светилката е целосно сочуван и дел од рамото до прстенот на отворот за долевање масло. Црвено печена, црно боена.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век пред н. е.

Тип XI

Кат. бр. 31 и 32

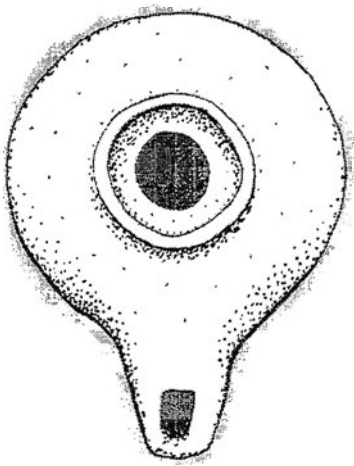
Од овој тип имаме две светилки, од кои двете се целосно сочувани. Овие светилки имаат тркалезно тело, со клун мал во однос на телото. Дискот е мал и означен со пластично подигнат прстен, карактеристика која јасно ги одвојува од предходниот тип. Рамото е големо и благо се спушта од пластичниот прстен кон надворешниот раб на светилката. Клуноот се стеснува кон својот завршеток, а отворот за фитил се јавува и како овален и како правоаголен. Разликата меѓу светилките од овој и предходниот тип X е во пластичниот прстен, односно вдлабнатиот жлеб кој го одвојува дискот од рамото, како и во должината на клуноот во однос на телото на светилката. Светилката со кат. бр. 31 е пронајдена во гроб со материјал кој припаѓа на хеленистичкиот период.

Околу датирањето на овој тип светилки можеме да се потпреме на сличните примероци пронајдени на Атинската Агора кои припаѓаат на типот 32 по Howland. Најслични со нашиот примерок се светилките со кат. бр. 425 и 426. Датацијата на овој тип светилки е од втора четвртина на III век до крајот на III век пред н. е.¹¹⁰ Датирањето на овој тип е базирано според стилските карактеристики со типот 29B, односно типот 32 преставува продолжување на традициите на типот 29B.¹¹¹ Слични примероци светилки од овој тип имаме и кај Deneauve, кај кого се класифицирани како тип XI, а најслични на нашата светилка се примероците со кат. бр. 176, 181, 182 и 189.¹¹² Двете овде обработени светилки од овој тип се импорт.

¹¹⁰ Howland R.H., 1958, 99-100, Pl.41:425,426.

¹¹¹ Howland R.H., 1958, 99.

¹¹² Deneauve J., 1974, 57-60, Pl.XXX:176,181,182,189.

Кат. бр. 31

Инв. бр. 607 – IV

Музеј на Македонија

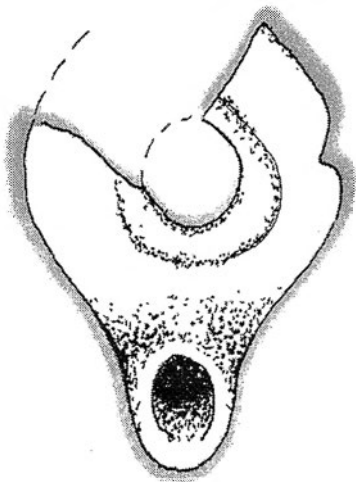
Потекло: Исар Марвинци.

Димензии: Д. 9,8 см. Ш. 7,2 см. В. 4,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со тркалезна форма на телото, прстенесто дно. Изработена од квалитетна глина со црвеникава боја, премачкана со за нијанса потемен премаз.

Непубликувана.

Датација: Од доцна втора четвртина на III до крајот на III век пред н. е.

Кат. бр. 32

Инв. бр. 607 – IV

Музеј Стоби

Потекло: Стоби.

Опис: Поголем дел светилката е сочуван, недостасува дел од дискот и рамото, како и долниот дел. Изработена од квалитетна глина со црвеникава боја, премачкана со потемен премаз.

Непубликувана.

Датација: Од доцна втора четвртина на III до крајот на III век пред н. е.

Тип XII

Кат. бр. 33 и 34

Во овој тип на светилки имаме вкупно две светилки. Едната од нив кат. бр. 33 е заплена од дива копака и се претпоставува дека е од Цареви Кули, а другата кат. бр. 34 е затекната во Музејот на Македонија, од пред втората светска војна. Овој тип на светилки има кружно тело со рамно извлечен клун, кој е речиси еднаков по големина со телото на светилката. Карактеристично за овој тип на светилки е тоа што покрај лентеста рачката која е поставена паралелно со клунот, имаат и пластичен додаток за држење од десната страна. Дното кај овие светилки е прстенесто.

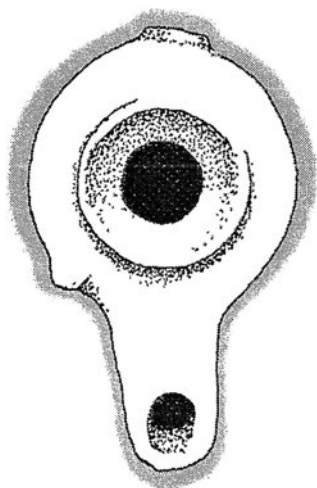
Бидејќи за овие светилки немаме податоци, за местото и околностите на пронаоѓање, датирањето ќе го направиме според аналогни примероци пронајдени на Атинската Агора. Овие светилки можеме да ги поврземе со тип 43 D според Howland,¹¹³ односно најслични на нашиот примерок се светилките со кат. бр. 559 и 562. Датацијата на овие светилки е во последната четвртина од III век пред н. е. и првата половина на II век пред н. е.¹¹⁴ Според Broneer овој тип на светилки е со коринтско потекло, и се определени како Тип XI.¹¹⁵ Претпоставката за Коринтското потекло на овој тип светилки ја потврдува и Howland.¹¹⁶ Двете претставени светилки се импорт, можеби од Коринт.

¹¹³ Howland R.H., 1958, 137-138.

¹¹⁴ Howland R.H., 1958, 137, Pl.46: 559, 562.

¹¹⁵ Broneer O., 1930, 51-52.

¹¹⁶ Howland R.H., 1958, 137-138.

Кат. бр. 33

Музеј и завод Сџрумица

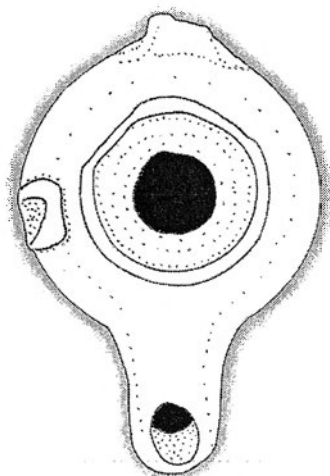
Инв. бр. /

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со исклучок на лентестата рачка која е откришена. Изработена од fino прочистена глина, црвено печена, боена со црвен до црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: последната четвртина од III век пред н.е. и првата половина на II век пред н.е.

Кат. бр. 34

Инв. бр. 144 – IV

Димензии : Д. 9,6 см. Ш. 6,4 см. В. 3,5 см.

Потекло: ЗатеKNата во Музеј.

Опис: Целосно сочувана светилка, со исклучок на лентестата рачка која е откришена. Изработена од fino прочистена глина, црвено печена, боена со црвен до црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: последната четвртина од III век пред н.е. и првата половина на II век пред н.е.

Тип XIII

Кат. бр. 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42; 43; 44 и 45

Од овој тип светилки има вкупно единаесет и според процентуалната застапеност се меѓу почестите светилки пронајдени во Р. Македонија од хеленистичкиот период. Тие се со биконичен профил, рамен клун по кои и се разликуваат од следниот тип XV (Македонски тип светилки), и со држалка од десната страна, која може да биде еднорога или дворога. Дискот кај овој тип е означен и одделен од рамото со пластично подигнат прстен.

Овој тип на светилки претставува особено чест во целиот хеленистички свет. Аналогии за примероци од овој тип на светилки имаме во Тарсус, Атина, Коринт, Верија, Пела итн. На Тарсус се определени како тип III и се датирани од втората половина на III век пред н. е., и во II век пред н. е.¹¹⁷ Повеќето од овој тип светилки се одредени како локален производ, или производ од работилниците во блиската околина на Тарсус. Меѓу светилките пронајдени во Коринт, овие светилки се определени како тип XII, тип датиран на крајот на III и раниот II век пред н. е.¹¹⁸ Меѓу светилките пронајдени на атинската агора, тие се определени како тип 32, а датирани се од доцната трета четвртина на III, до крајот на векот, а можеби и нешто подоцна.¹¹⁹ Во Пела се одредени во тип IX и датирани на крајот на III и почетокот на II век пред н. е.¹²⁰ Меѓу светилките од Картагина одредени се како тип XI.¹²¹

¹¹⁷ Goldman H., 1950, 88.

¹¹⁸ Broneer O., 1930, 52-53.

¹¹⁹ Howland R. H., 1958 99-101.

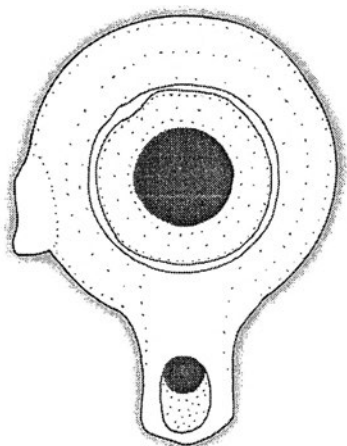
¹²⁰ Δρούγου Σ., 1992, 59-60, ΠΙΝ.26-27.

¹²¹ Deneauve J., 1974, 57-60, Pl. XXX.

Во хеленистичкиот период овој тип на светилки кај нас се доста чести. Стигнати се кај нас можеби од Атика, или поверојатно од работилниците на малоазискиот брег, секако со трговско посредство на Халкидичките колонии, тие започнуваат да се копираат, т. е. локално да се произведуваат. Така доколку во предходниот тип X, пронајдените импортирани светилки се во еднаков број со домашно изработените, со овој тип, комплетно се менува сликата меѓу увезените и локално изработените светилки. Од вкупно единаесет светилки импорт се само три (кат. бр. 35, 36 и 44). Тоа може да се забележи според начинот на изработката, квалитетот на глината и печењето. Како одличен пример за локалното производство може да ни послужи светилката со кат. бр. 42 пронајдена во гроб на археолошкиот локалитет Исар Марвинци, најдена внатре во сад кој има иста фактура на глина и печење со светилката.¹²² Оваа светилка освен со садот е пронајдена со два долгнавести (вретеновидни) унгвентариуми, карактеристични за вториот век,¹²³ и со две бронзени монети. Постарата од монетите е на Александар III Македонски, постхумно кована, односно околу 315 година пред н. е. (тип "македонски штит//македонски шлем". Помладата монетата која ни преставува *terminus ante quem* за гробот е на Персеј, кована меѓу 179 и 168 (тип "Херакле//коњаник"). Светилката во гробот е ставена нова предходно неупотребувана, односно нема траги на горење кај отворот за фитил. Според ова, долната граница на користење на овој тип светилки кај нас можеме да го спуштиме нешто подоцна, односно до средината на II век пред н. е.

¹²² Наодот не е публикуван, бев присутен на интервентните археолошки ископувања на Исар Марвинци кои се изведуваа во ноември 2004 под раководство на Ц. Крстевски.

¹²³ Соколовска В., 1986, 83, овој тип на унгвентариуми според гробните наоди го датира во првата половина на II век пред н. е., Битракова Грозданова В. 1987, 43-44, овој тип на унгвентариуми го датира во II век пред н. е.

Кат. бр. 35

Музеј на Македонија

Инв. бр. 156 РЗЗСК

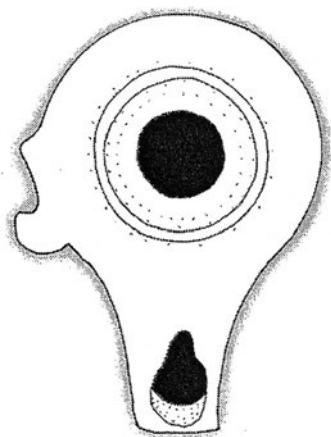
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8 см. Ш. 5,8 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја, премачкана со разреден фирнис со метален сјај. На десната страна има пластичен додаток за држење. Клуноот издолжен и релативно краток во однос на телото. Видливи траги на горење кај отворот за фитил.

Непубликувана.

Датација: крајот на III и ран II век пред н. е.

Кат. бр. 36

Музеј на Македонија

Инв. бр. L-2001/1

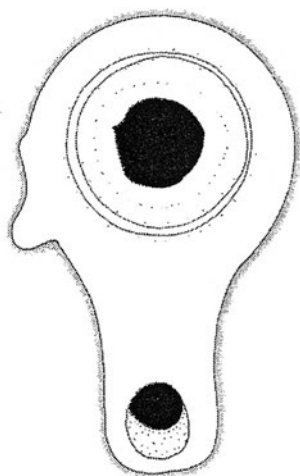
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 5,6 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со издолжен четвртест клун и овален отвор за фитил. Изработена од жолтеникава глина и премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: крајот на III и ран II век пред н. е.

Кат. бр. 37

Музеј на Македонија

Инв. бр. 16-V

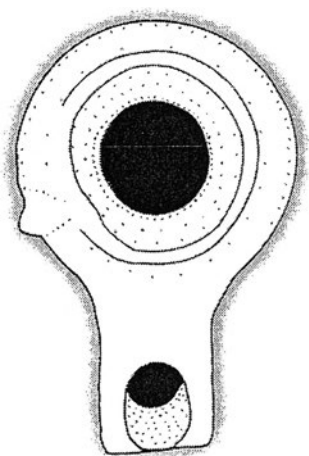
Потекло: непознато

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 5,6 см. В. 2,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од црвена глина и премачкана со црвена боја. Клуноот е рамен и релативно голем во однос на телото.

Непубликувана.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 38

Музеј на Македонија

Инв. бр. 440 – IV

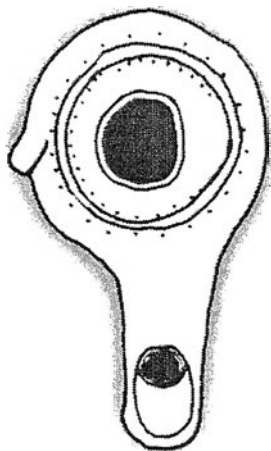
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,9 см. Ш. 5,5 см. В. 2,7 см.

Опис: Слична со предходната, со мали разлики во клунот. Изработена од жолтеникава глина со кафен премаз.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 17: 11.

Датирање: крај на III и ран II век пред н. е.

Кат. бр. 39

Музеј на Македонија

Инв. бр. 20-IV

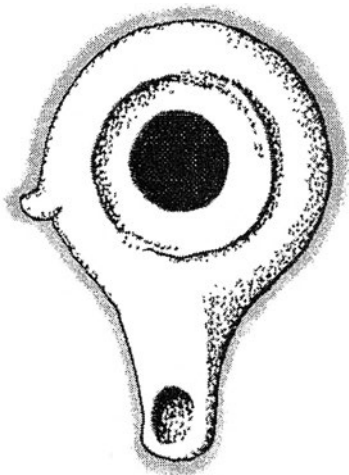
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,1 см. В. 2,3 см.

Опис: Слична со предходната со мали разлики кај завршетокот на клунот.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.31:13.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 40

Музеј на Македонија

Инв. бр. /

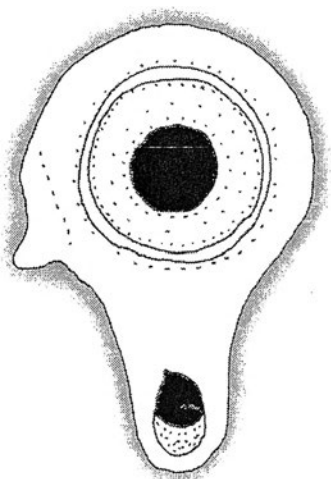
Потекло: Непознато

Димензии: Д. 9,7 см. Ш. 5,5 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење. Премачкана со квалитетен кафен сјаен премаз на делови отпаднат.

Непубликувана.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 41

Музеј на Македонија

Инв. бр. 3187

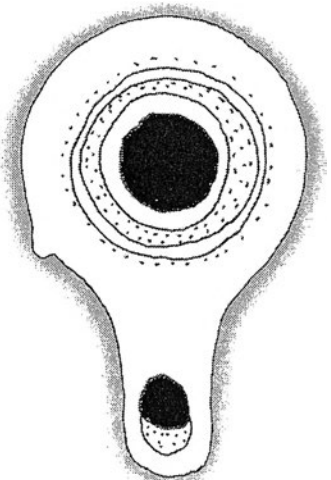
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 5,3 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Сива по боја без премаз. Дискот означен со подигнат пластичен прстен, на десната страна пластичен додаток за држење.

Непубликувана.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 42

Музеј на Македонија

Инв. бр. 04/2

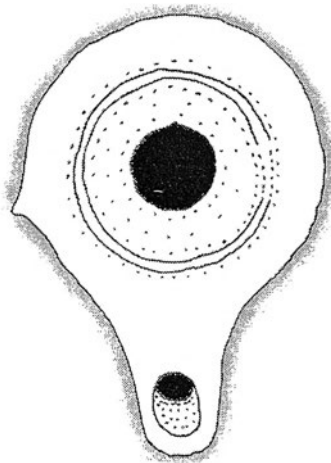
Димензии : Д. 8,3 см. Ш. 5,5 см. В. 2,7см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена премачкана црвен премаз. Дискот е одделен од рамото со подигнат пластичен прстен. Клунот е рамен, а дното е прстенесто.

Непубликувана.

Датација: крајот на III и првата половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 43

Музеј на Македонија

Инв. бр. 3188

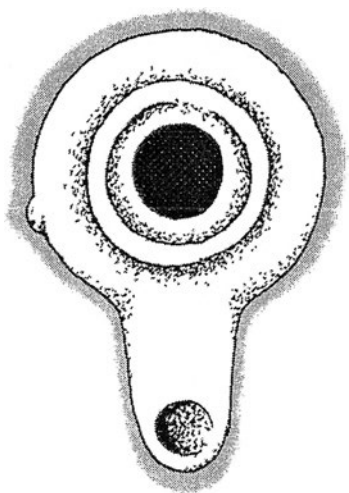
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8 см. Ш. 5 см. В. 2,5 см.

Опис: идентична со претходната светилка со кат.бр. 22, со мали разлики во држалката.

Непубликувана.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 44

Музеј и Завод Прилеп

Инв. бр. 100

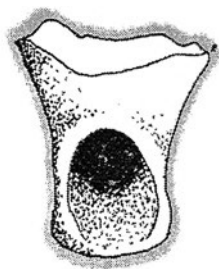
Потекло: Градиште с. Дебрешта

Димензии: Д. 8,6 см. Ш. 6 см. В. 3,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од fino прочистена глина. Сива по боја на печење, премачкана со квалитена црна боја.

Непубликувана.

Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 45

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. 2345

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост со отворот за фитил и мал дел од рамото. Бојата на печење е жолта и премачкана е со темно црвен мат премаз.

Непубликувана.

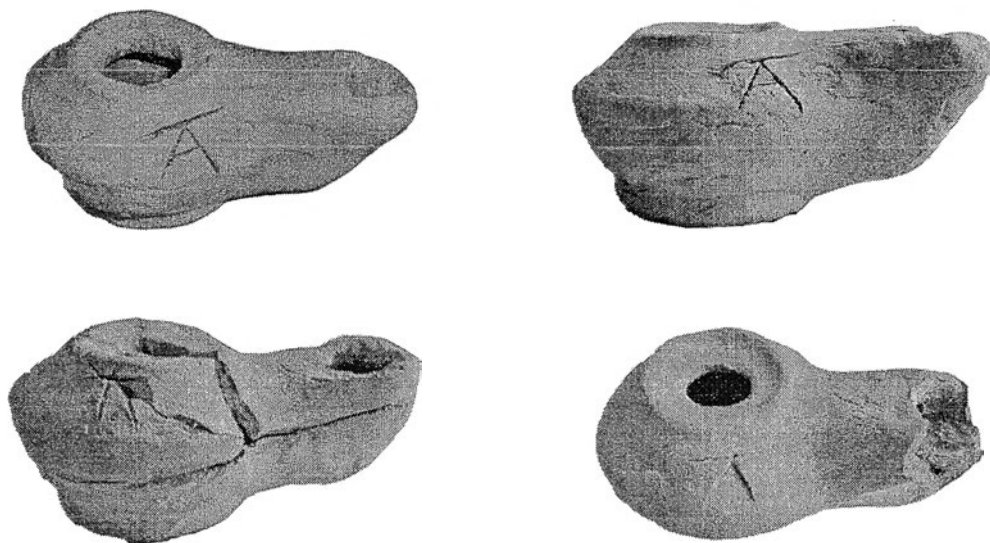
Датација: крај на III и прва половина на II век пред н. е.

Тип XIV

Кат. бр. 46; 47; 48; 49; 50; 51 и 52

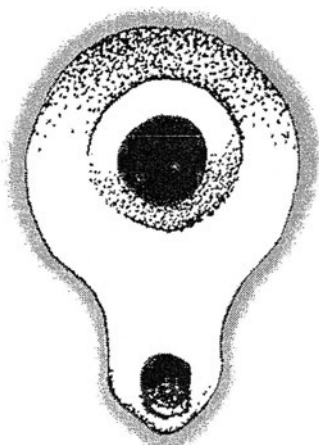
Во оваа група влегуваат вкупно седум светилки. Сите овие светилки се пронајдени на археолошкиот локалитет градиште Неготино, за кое се претпоставува дека е античкиот град Антигонеа.¹²⁴ Тие се со округло тело, рамен клун, кој е речиси еднаков по димензии со телото, овален на својот завршеток. Горниот дел е сличен со светилките од типот XII, XIII и XV, поточно рамото и клунот се одвоени со пластично подигнат прстен. Дното на светилките е подигнато и рамно. Според карактериките, односно според концептот се многу блиски со предходниот тип XIII, со тоа што немаат држалка од десната страна на телото. Тие се многу рустично изработени и не се боени. Сите овие светилки се изработени во иста работилница, на локалитетот Градиште Неготино. Потврда за тоа дека се изработени во иста керамичка работилница, освен според карактеристиките на изработката тоа се гледа и во идентичната глина од која се изработени. Тие се многу лошо изработени, и сите се деформирани при печењето. Четири од седумте претставени светилки на десната страна на рамото имаат сигнатура А со црта над неа. (Слика 7) Затоа и овој тип можеме да го наречеме тип од работилница А - „А“, локална варијанта на тип XII.

¹²⁴ Микулчиќ И., 1987.; Микулчиќ И., 2003, 22.

Слика 7. Светилки со сигнајтура „А“ на мајсторови или работилницаи.

Најверојатно се правени од неспретен мајстор, или можеби станува збор за ученик. Изработувани се за посиромашното население кое живеело тука, или пак биле користени во објекти од работен карактер. Сите од светилките сепронајдени на акрополата на Градиште - Неготино, и на некои се видливи траги од горење кај отворот за фитил - потврда дека се користени. Можно е дел од овие светилки да се правени за ритуални потреби т. е. за погребните обичаи. Во прилог на ова оди и недовршената светилка од овој тип (кат. бр. 52). Таа не е доработена во делот кај отворот за фитил, поточно воопшто нема отвор за фитил. За жал делот кај отворот за долевање масло е откршен па не може да се каже дали воопшто бил направен или воопшто немало и отвор за долевање масло. За подетално да се определи и датира овој тип потребно е секако поголем број на примероци, и покомплетни информации од идните истражувања. Поради немање на повеќе информации, и поради тоа што не се најдени во затворени целини, овој тип на светилки широко ќе го датираме во II и I век пред н. е.

Кат. бр. 46

Музеј на град Неѓошино

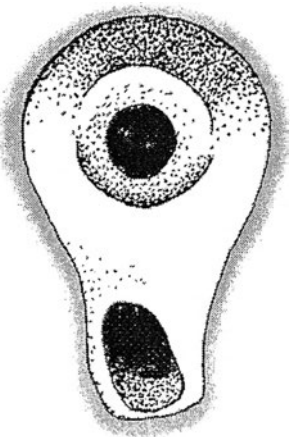
Инв. бр. 1/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка со видливи траги од користење кај отворот за фитил. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 47

Музеј на град Неѓошино

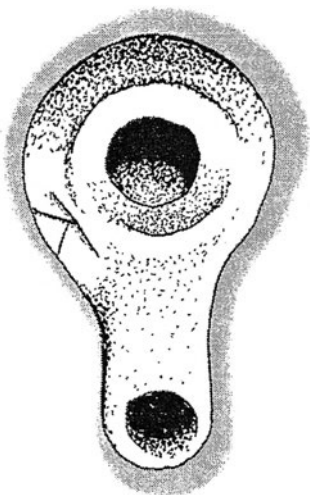
Инв. бр. 2/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка со откришен мал дел кај отворот за фитил, на клунот. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 48

Музеј на град Неѓошино

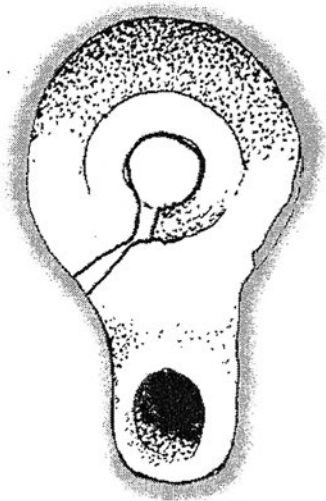
Инв. бр. 3/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 49

Музеј на град Неготино

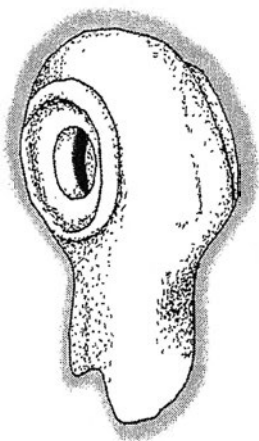
Инв. бр. 4/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка, слепена од повеќе фрагменти, недостасува мал дел од клунот. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 50

Музеј на град Неготино

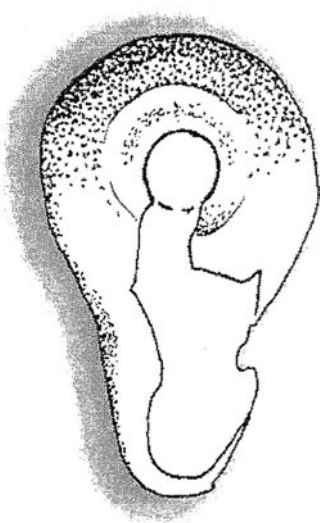
Инв. бр. 5/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка со откршен дел кај отворот за фитил, на клунот. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 51

Музеј на град Неготино

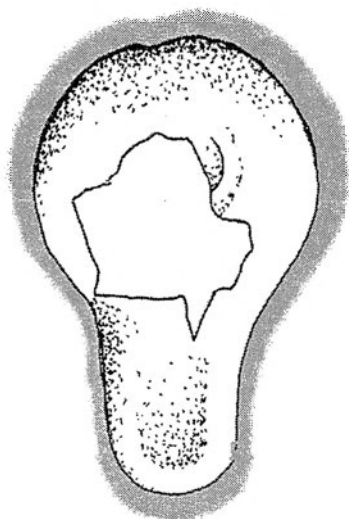
Инв. бр. 6/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка со откршен горниот дел од клунот. Недостасува и помал дел од рамото и дискот. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

Датирање: II - I век пред н. е.

Кат. бр. 52

Музеј на град Неѓошино

Инв. бр. 7/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: На светилката и недостасува делот кај отворот за долевање масло кој можеби и не бил направен, како и дел од рамото. Интересна е дека нема отвор за фитил. Изработена од слабо прочистена глина и оставена во бојата на печење.

Непубликувана.

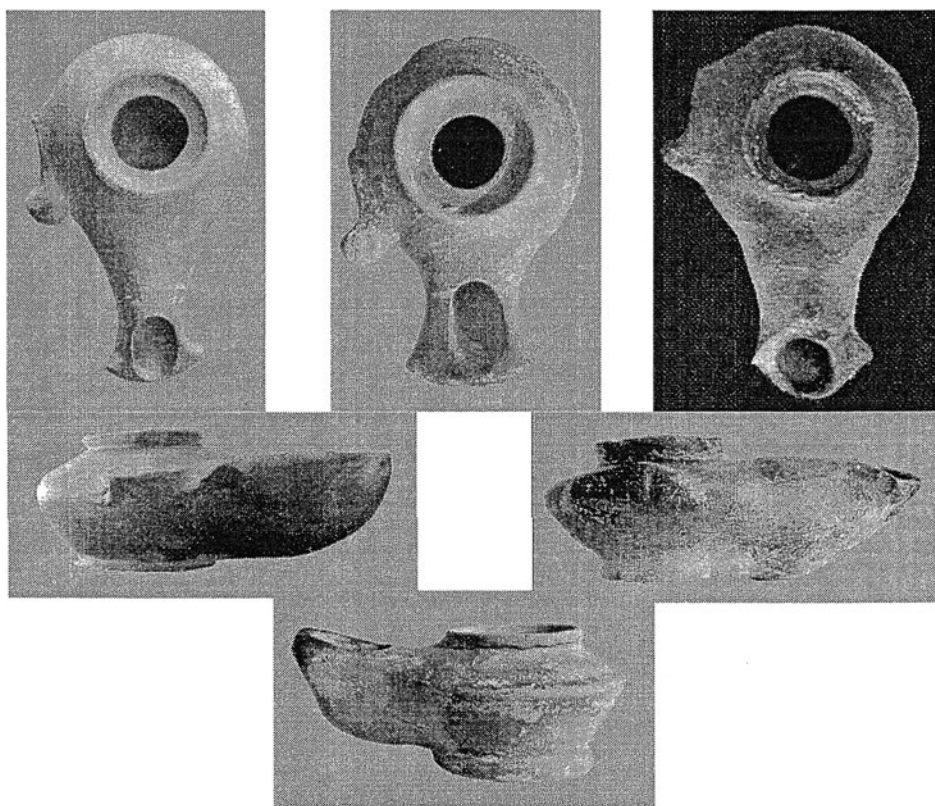
Датирање: II - I век пред н. е.

Тип XV

Кат. бр. 53-127

Станува збор за посебна група светилки, кои за прв пат во 2005 г. се издвоени во посебен тип, наречен Македонски тип светилки.¹²⁵

Заедничко за типот е кружното тело со биконвексен профил, кое најчесто на десната страна има пластичен додаток кој служи како држалка. Дискот е одбележан со пластично подигнат прстен, со кој е одделен од рамото на светилката. Отворот за масло е релативно голем, а фитилникот кај овој тип светилки е проширен на својот завршеток во форма на котва, по што е и карактеристичен, односно различен од останатите светилки од овој период. Исто така, профилот на фитилникот е многу нагласен во својот средишен дел, што е карактеристика на типот. Дното скоро без исклучок е прстенесто. Светилките од овој тип се исклучиво работени на грнчарско тркало, а фитилникот е накнадно додаван.

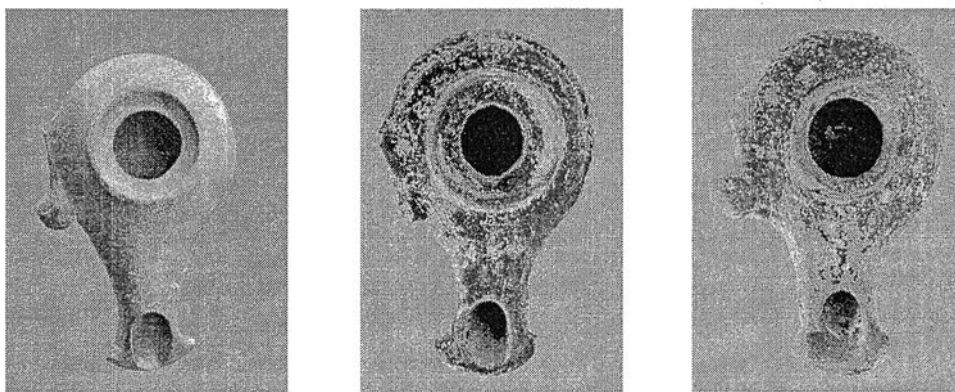

Слика 8. Македонски тип светилки

¹²⁵ Јаковски А., 2005, 31-41.

Со подетална анализа на поголем број на примероци и во зависност од одредени специфики, Македонскиот тип светилки можат да се поделат на неколку подтипови, кои секако се хронолошки осетливи. Типологијата е изведена врз основа на досега пронајдените примероци на територијата на Република Македонија, вклучувајќи ги и објавените светилки од грчкиот дел на античка Македонија.

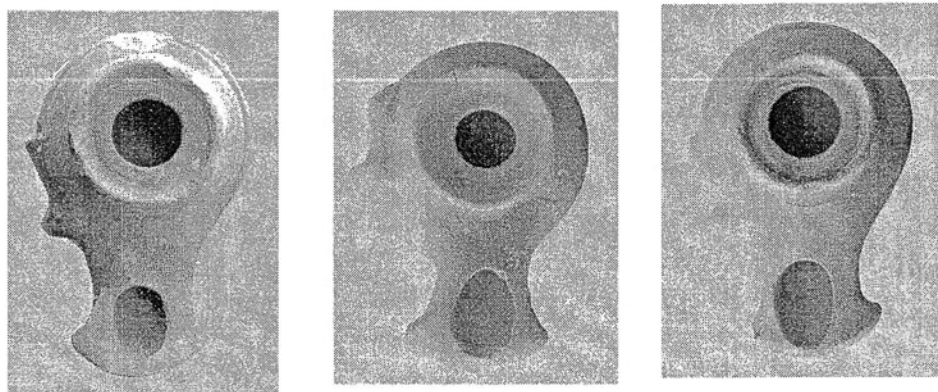
Така, според формата, начинот на изработката и премазот како најрани можат да се издвојат светилките со поелегантен изглед, грижлива изработка и со квалитетен премаз. Тие најчесто се премачкани со црн фирниз, кој кај некои примероци е со метален сјај. По правило имаат двоорога држалка на десната страна на телото, и подолг клун во однос на подоцнежните примероци, кој се стеснува во средишен дел. Издвоени се како варијанта А (Слика 9), а нивната датијата од крајот на III и првата половина на II век пред н.е. го означува и почетокот на типот.

*Слика 9. Македонски тип светилки
Варијанта А*

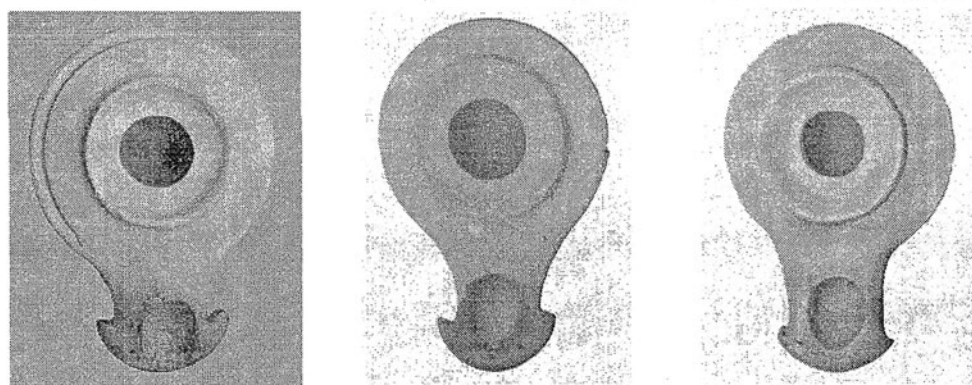
Варијанта В (Слика 10) е најчеста варијанта од македонскиот тип светилки откривана на археолошките локалитети. Кај оваа варијанта клунот е со помали димензии во однос со димензиите на телото, што на светилката и дава помалку здепаст изглед. Најчесто се премачкани со квалитетен посен премаз, во најголем број на примероци со црвена или кафена боја. Светилките од оваа варијанта ретко се без премаз. Варијанта Б, како што нагласив се најчести, најдолго биле употребувани и претставуваат еден вид

„класика“ на типот. Оваа варијанта се датира околу средината на II век пред н.е.

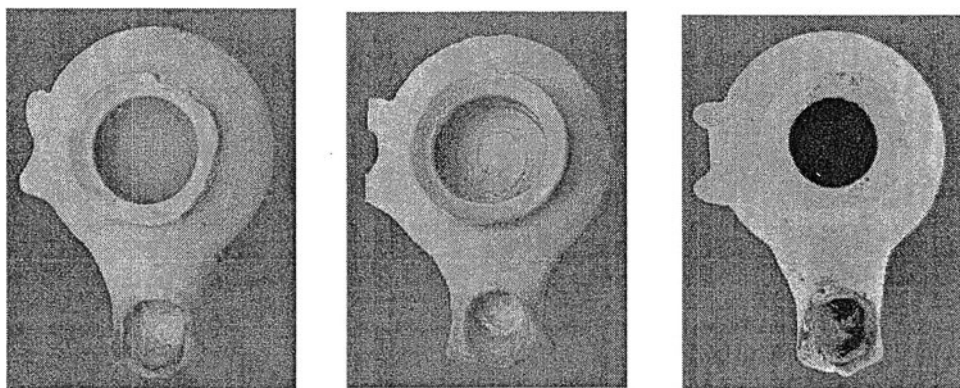
*Слика 10. Македонски тип II светилки
Варијанта В*

Варијанта С (Слика 11) се одликува со намалување на клунот кој е помал во однос на телото. Кај светилките од оваа варијанта се губи држалката на десната страна. Тие често се без премаз и се оставаат во бојата на глината, или премазот е црвен, близок до бојата на печењето. Кај некои од светилките има и промени во дискот, каде пластично подигнатиот прстен благо паѓа кон отворот за долевање масло и образува инка. Оваа варијанта е карактеристична за втората половина на II век пред н.е.

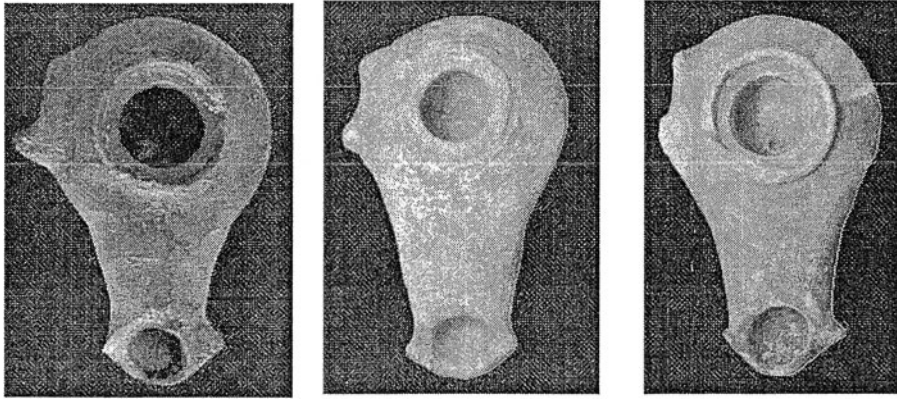
*Слика 11. Македонски тип II светилки
Варијанта С*

Кај варијантата Д (Слика 12) соодносот на телото и фитилникот е ист како кај предходната варијанта, а разликата е во тоа што имаат држалка на десната страна на телото. Карактеристика по која се разликуваат од предходните варијанти е отворот за долевање масло кој се зголемува, така што дискот на светилката речиси се губи. Подигнатиот пластичен прстен кој кај варијантите А и Б го одвојуваше дискот на телото од рамото, овде го претставува дискот на светилката, кој во вид на инка благо паѓа кон отворот за долевање масло. Светилките од оваа варијанта најчесто не се бојат, односно ја имаат бојата на глината по печењето. Датацијата на оваа варијанта е втората половина и самиот крај на II век пред н.е.

Слика 12. Македонски ший светилки
Варијанта Д

Варијанта Е (Слика 13) е карактеристична за самиот крај на типот. Изработката кај оваа варијанта е прилично груба и го навестува крајот на нивното производство. Кај оваа варијанта на светилки доаѓа до зголемување на фитилникот во однос на телото, а исто така и профилот на фитилникот екстремно се зголемува во средишниот дел, и ја допира површината на која стои светилката. Се јавуваат во сите бои со кои се боени предходните варијанти, и тоа најчесто се невоедначено нанесени. Оваа варијанта е датирана кон крајот на II и во раниот I век пред н. е.

*Слика 13. Македонски аттички светилки
Варијантa E*

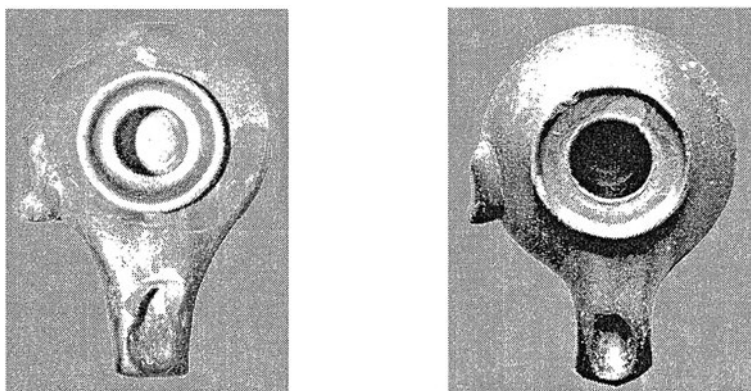
Освен овие варијанти се јавуваат и светилки кои најверојатно припаѓаат на македонскиот тип, а кои сè уште не можеме да ги одделиме како посебни варијанти, заради малиот број примероци кои можеби се резултат на инвентивност на самиот мајстор. За подетално разделување на варијантите на Македонскиот тип светилки како и за нивно попрецизно хронолошко определување секако се потребни поголем број на примероци од овој тип, како и поцелосни резултати од понатамошните истражувања.

* * *

Македонскиот тип светилки најверојатно е инспириран од светилките кои се карактеристични за последната четвртина на III и во текот на II век пред н. е., и кои се особено чести на малоазиските и атичките локалитети, а се присутни и на нашата територија (Слика 14). Во класификацијата на светилките на атинската Агора тие се заведени под тип Howland 32,¹²⁶ во

¹²⁶ Howland R. H., 1958, 99-101, Type 32, Pl. 41, Nos. 425-432.

Коринт како тип Broneer XII,¹²⁷ а во Тарсус како тип III¹²⁸. Според сличностите со овие типови кои му предходат на македонскиот тип, може да се изведе неговата попрецизна датација. Горната граница, односно почетокот на производство на прототипот на македонскиот тип светилки е нешто подоцна од последната четвртина на III век пред н. е., поточно самиот крај на III или почетокот на II век пред н. е., имајќи предвид дека на малоазискиот брег и Атина се јавува во последната четвртина на III век пред н. е.¹²⁹ Оваа датација односно крај на III почеток на II век пред н. е. може да се потврди и со примероците откриени во затворените гробни целини од Верија,¹³⁰ потоа во Пела,¹³¹ во населбинските слоеви на Вардарски Рид¹³² и Исар Марвинци.¹³³

Слика 14. Светилки кои предходат и служат како инспирација на македонските типични светилки.

Крајот на употреба на македонскиот тип светилки можеме да го утврдиме според калапените, односно ефеските светилки, кои во одреден период му парираат, а подоцна и целосно го исфрлаат од употреба

¹²⁷ Broneer O., 1930, 52-53, Type XII.

¹²⁸ Goldman H., 1950, 88, Group III.

¹²⁹ Goldman H., 1950, 88; Broneer O., 1930, 52-53; Howland R. H., 1958, 99-101.

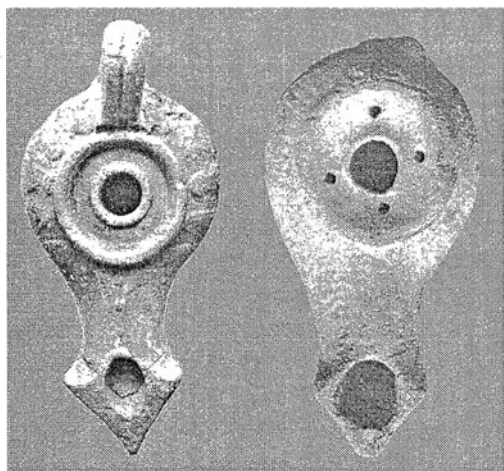
¹³⁰ Δρούγου Σ. – Τουράτσογλου Γ., 1980, 135.

¹³¹ Δρούγου Σ., 1992, 60.

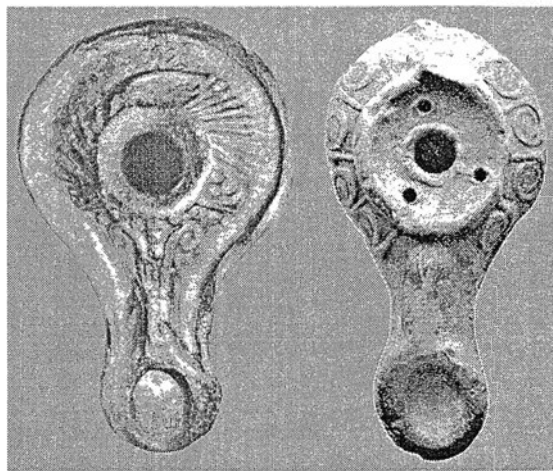
¹³² Митревски Д., 2005, 72, светилка од овој тип е пронајдена во затворена целина во Куќа со која датирана со монети на Персеј и Тесалоника во раниот II век пред н. е.

¹³³ Соколовска В., 1986, 84-85.

македонскиот тип светилки. Македонскиот тип светилки често пати е пронаоѓан заедно со ефеските светилки,¹³⁴ кои во Атина се појавуваат во последната четвртина на II век пред н.е. (Слика 15 а и 15 б).¹³⁵ Најчесто се откривани со ефеските светилки од тип А, кој во Атина престанува да се произведува по нејзиното уништување од страна на Сула во 86 год. пред н. е., но не и со ефеските светилки од типот В (Слика 15 б).¹³⁶ Според тоа, хронолошките рамки во кои се среќава македонскиот тип светилки се движат од крајот на III век пред н. е., низ целиот II век и најдоцна до првата четвртина од I век пред н. е.

Слика 15 а. Ефески џиџ А

Слика 15б. Ефески џиџ В

Овие светилки досега се обработувани од стгана на повеќе автори, кои во отсуство на потполни податоци и наоди од повеќе локалитети ги поврзуваат или ги идентификуваат со други типови светилки. Меѓу првите е Андроникос кој ги поврзува со ефескиот тип на светилки.¹³⁷ Вера Битракова Грозданова во својата докторска дисертација во која ги обработува дотогаш

¹³⁴ Митревски Д., 2001, 45, фот.50.

¹³⁵ Howland R. H., 1958, 166-168.

¹³⁶ Howland R. H., 1958, 168, овој тип го нарекува имитација на ефескиот тип.

¹³⁷ Ανδρονίκος Ε., 1955, 26-29, п. 8-9. фуснота (број 201) превземена од Битракова Грозданова В., 1987.

пронајдените светилки од хеленистичкиот период, исто така го поврзува овој тип со ефеските светилки.¹³⁸ В. Соколовска во монографијата посветена на локалитетот Исар - Марвинци, типот го поврзува со слични светилки кај Senteleky според кој прецизно ги датира од 225-125 год. пред н.е.¹³⁹ Стела Другу во монографијата посветена на светилките откриени во Пела, овој тип го нарекува аскоморфни светилки, потврдувајќи го нивното локално производство.¹⁴⁰ Откривани се и во гробовите во Верија, каде се прецизно датирани во затворени целини со други хронолошки осетливи предмети.¹⁴¹

Во големите збирки и каталози овие светилки претставуваат непозната група.¹⁴² За разлика од тоа, локалитетите во Р. Македонија и грчкиот дел од Античка Македонија избобилуваат со овој тип на светилки.¹⁴³ Во Република Македонија досега,¹⁴⁴ овој тип светилки се пронајдени во Стоби,¹⁴⁵ Неготино¹⁴⁶ (речиси како единствен тип од II век пред н. е.) Демир Капија¹⁴⁷ (исто така речиси како единствен тип од II век пред н. е.), Кавадарци, Прилеп, Битола, Охрид, Исар Марвинци,¹⁴⁸ каде застапеноста на овој тип светилки претставува 59% од вкупно пронајдените светилки на овој локалитет од хеленистичкиот период, Вардарски Рид,¹⁴⁹ каде застапеноста на овој тип од вкупно пронајдените светилки од хеленистичкиот период е 60% и тоа како најчест тип. С. Блажевска во својата магистерска теза ги обработува сите дотогаш пронајдени светилки од Вардарски Рид, локалитет на кој овој

¹³⁸ Битракова Грозданова В., 1987, 60, Т. XVI:4-5.

¹³⁹ Соколовска В., 1986, 85.

¹⁴⁰ Δρούγου Σ., 1992.

¹⁴¹ Δρούγου Σ. – Τουράτσογλου Γ., 1980.

¹⁴² Во големите објавени збирки со светилките пронајдени на атинската Агора, Тарсус, Коринт, Истмија и др., не пронајдов светилки со кои овој тип би се поврзал.

¹⁴³ Δρούγου Σ. – Τουράτσογλου Γ., 1980; Δρούγου Σ., 1992; ΚΑΡΑΜΠΕΡΗ Μ., et. al. 1997; Αδάμ Βελένη Π. et. al., 1997.

¹⁴⁴ Од збирката на Музеј на Македонија на овој тип на светилки припаѓаат вкупно 27 примероци, што претставува 44% од вкупниот број на светилки од хеленистичкиот период од оваа збирка. Процентот би бил уште поголем, ако се има предвид дека при изработка на статистиката се земени сите светилки од последната четвртина на IV до крајот на I век пред н. е., а типот што е обработен е карактеристичен за II век пред н. е.

¹⁴⁵ Според увидот во збирката од Стоби.

¹⁴⁶ Според увидот во Музеј на град Неготино. Досега наоди на светилки од овој тип се пронајдени на лок. Градиште, Неготино и на Лок. Чаир Рид, с. Тремник.

¹⁴⁷ Вучковић-Тодоровић Д., 1961, 229-269.

¹⁴⁸ Соколовска В., 1986, 85, Т. 31:6-11; 14.

¹⁴⁹ Соколовска В., 1986.; Митревски Д., 2001, Блажевска С., 2006 (во печат).

тип е бројно најзастапен. Во нејзиниот магистерски труд, но и оној посветен на печките за керамика од Вардарски Рид, таа ја потврдува локалната керамична продукција во градот, со што не ја исклучува и можноста дека во истите керамичарски работилници се изработувале и светилките.¹⁵⁰ Сепак, сигурен одговор на ова прашање би дала анализата на глината од која се изработени светилките.

Во грчкиот дел од античка Македонија случајот е идентичен, односно овој тип на светилки го има во Пела,¹⁵¹ каде процентуалната застапеност изнесува 37%, потоа во Верија исто така претставува бројна група,¹⁵² Тесалоника,¹⁵³ Амфиполис и најјужно во Дион.¹⁵⁴ Во Тесалија веќе не се среќаваат.¹⁵⁵

Врз основа на собраните податоци од досега објавените, како и од необјавените светилки на територијата на Р. Македонија, дојдов до заклучок дека постојат елементи заради кои овој тип на светилки треба да биде издвоен како посебен, наречен Македонски тип на светилки.

Од предходно изложеното, поточно според просторот на кој се пронаоѓани, како и според нивното отсуство надвор од границите на Античка Македонија, како и процентуалната застапеност, јасно е дека станува збор за локален тип на светилки. Како што и предходно е споменато, прототипот кој извршил влијание на развојот на Македонскиот тип светилки е стигнат на овие простори како импорт, каде е прифатен и локално произведуван, но и модифициран. Како посебен тип, тој доста долго е во употреба. Освен според бројната застапеност, локалната изработка можеме да ја потврдиме со споредбата на глината од која се изработени некои од овие светилки, како и печењето во однос со локалната керамика за која со сигурност може да се каже дека е локално производство. Локалното производство можеме да го потврдиме на Вардарски Рид и Исар Марвинци, а исто така утврдено е и во

¹⁵⁰ Блажевска С., 2006 (во печат) Блажевска С., 2005, 261-280.

¹⁵¹ Δρούγου Σ., 1992, статистиката е направена според објавените светилки од археолошкиот локалитет Пела.

¹⁵² Δρούγου Σ. – Τουράτσογλου Γ., 1980.

¹⁵³ Αδάμ Βελώνη Π. et. al., 1997, 501-531.

¹⁵⁴ ΚΑΡΑΜΠΕΡΗ Μ., et.al., 1997, 533-544.

¹⁵⁵ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, 2000.

Верија и Пела.¹⁵⁶ Најверојатно овој тип на светилки се произведувал и на други локации во Македонија. Погоре наведената процентуална застапеност на овој тип светилки, секако зборува за вкусот и модата на населението кое во хеленистичкиот период живее на овие простори. Според предходно изложеното, може да се заклучи дека матичната територија на производство, развој и варијации на овој тип светилки претставува територијата на Античка Македонија, поради што и е наречен Македонски тип.

Досега, освен во магистерски труд на авторот одбранет во 2005 г. на Филозофскиот факултет во Скопје,¹⁵⁷ Македонскиот тип на светилки е публикуван во Македонско Наследство,¹⁵⁸ како и во *Skripta Praehistorika*,¹⁵⁹ периодика во која се објавуваат најпрестижните археолошки откритија од поширокиот европски простор, чиј издавач е Народниот Музеј од Љубљана. Со тоа, овој тип на светилки како посебна, самостојна група е претставен во научната јавност. Македонскиот тип светилки е презентираан и на XIX симпозиум на Македонското археолошко научно друштво одржан во Делчево во 2006 г., како и на Меѓународниот симпозиум под наслов „*Dnevi arheologije v Piranu*“, одржан во Пиран, Словенија истата година, во организација на *Inštitut za dediščino Sredozemlja, Znanstveno-raziskovalno središče Univerze na Primorskem - Koper i Slovensko arheološko društvo - Ljubljana*. Публикувањето на овој труд како и наведените трудови, имаат за цел да го претстават овој тип на светилки на научната и пошироката јавност, со што ќе се отвори научна полемика со која ќе се потврдат, прецизираат или променат овие сознанија, со цел да се открие вистината за овие светилки, важен сегмент од животот на населението кое живее на овие простори од III до I век пред н. е.

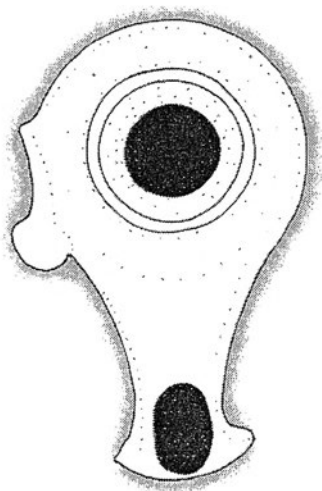
¹⁵⁶ Δροῦγος Σ., 1992, 60.

¹⁵⁷ Јакимовски А., 2005.

¹⁵⁸ Јакимовски А., 2006, 59-64.

¹⁵⁹ Jakimovski A., 2007, 875-882.

Македонски тип-варијанта А

Кат. бр. 53

Музеј на Македонија

Инв. бр. 136 – IV

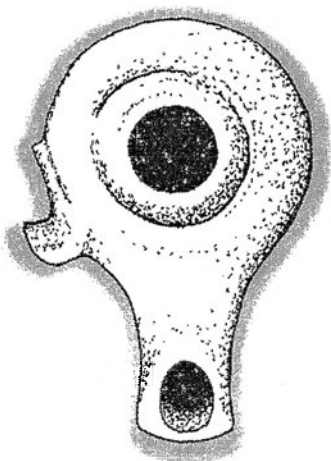
Потекло: Демир Капија

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 5,7 см. В. 3,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со црн фирнис, со метален сјај. Од десната страна се наоѓа двоорога држалка, која овозможува полесно носење

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 54

Музеј Стоби

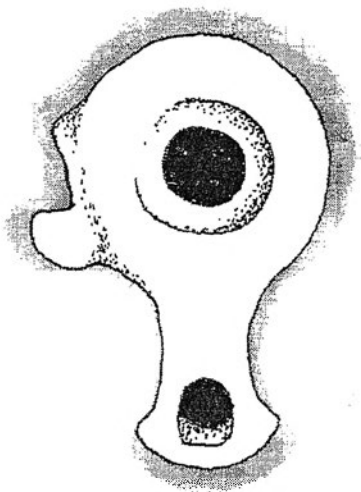
Инв. бр. L-95-186

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, откришен долен дел на клунот под отворот за фитил. Светилката е премачкана со црн фирнис, со метален сјај.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 55

Народен Музеј Гевгелија

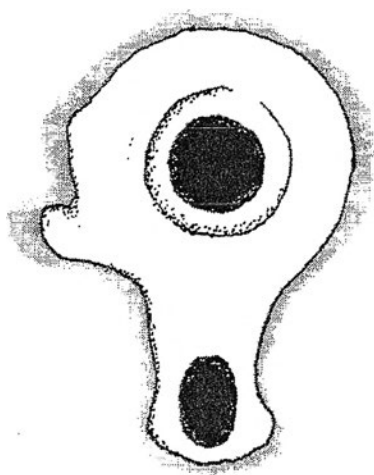
Инв. бр. K-00E-65

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја на печење и премачкана со потемен црвен премаз, кој е речиси целосно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 56

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. К-00Е-82

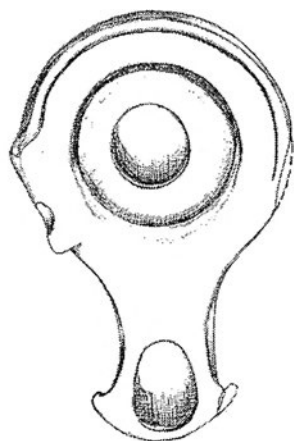
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 9.2 см. Ш. 5.4 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со темно сив премаз, кој е делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 57

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. К-00Е-62

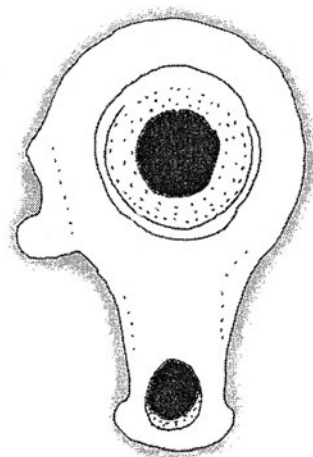
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 5,7 см. В. 3,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали, незначителни оштетувања на дворогата држалка и на десниот завршеток на клунот. Таа е премачкана со црн посен премаз, кој е делумно отпаднат.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1996.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 156.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 58

Музеј на Македонија

Инв. бр. 101-IV

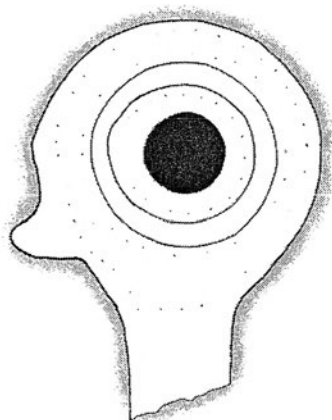
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 5,6 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, слична со предходните. По боја на печењето е кафена, премачкана со потемно кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 59

Музеј на Македонија

Инв. бр. 137-IV

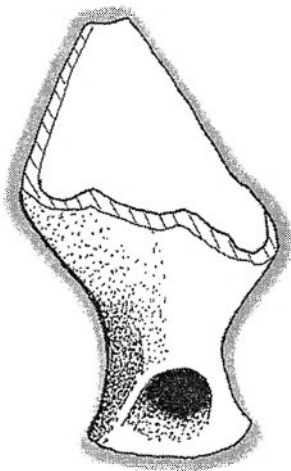
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Демир Капија

Опис: На светилката и недостасува поголем дел од клунот заедно со отворот за фитил. Премазот е кафен и е сочуван само делумно.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 60

Музеј и завод Охрид

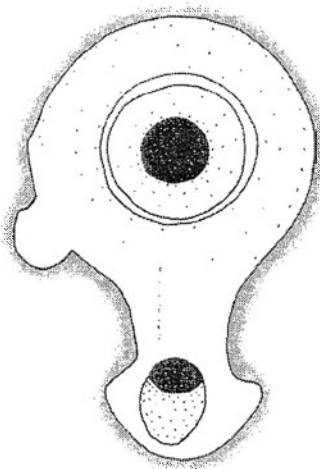
Инв. бр. 3809.07

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката е целосно сочуван клунот, поголем дел од дното како и дел од рамото. Изработена е од fino прочистена глина, премачкана квалитетен сјаен фирнис. По боја е жолтеникава.

Непубликувана.

Датација: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 61

Музеј на Македонија

Инв. бр. 498-IV

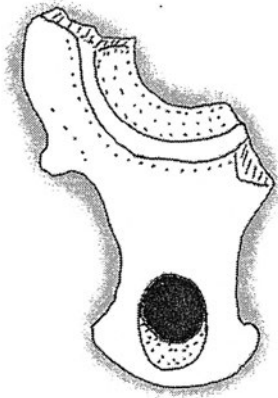
Потекло: Исар Марвинци, гроб 118.

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 5,8 см. В. 2,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од црвена земја и премачкана со црвен фирнис.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:9.

Датација: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 62

Музеј на Македонија

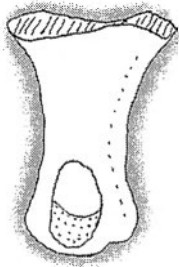
Инв. бр. 31-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван клунот со дел од рамото и дискот, како и држалката. Кафено е печена, премачкана со потемно кафен сјаен фирниз.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:7.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е

Кат. бр. 63

Музеј на Македонија

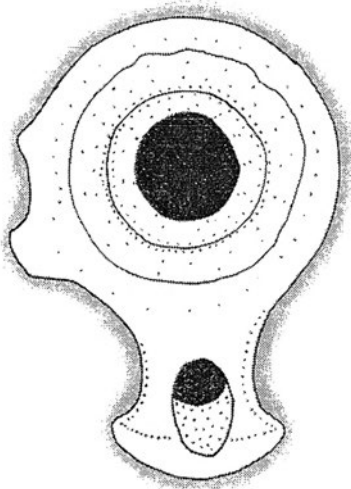
Инв. бр. 1294-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целиот клун со отворот за фитил, од сиво печена светилка премачкана со црна мат боја.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 64

Музеј на Македонија

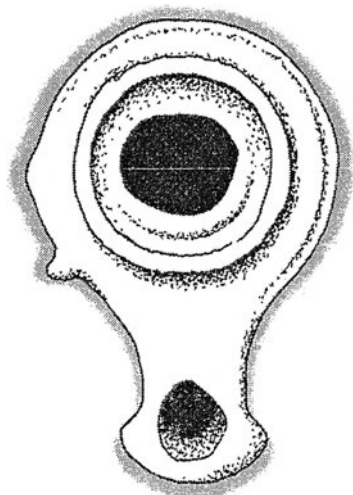
Инв. бр. 261-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја, со мали оштетувања на пластично подигнатиот прстен кој го означува дикот. Видливи траги на горење кај отворот за фитил.

Објавена: Соколовска В., 1986. Т. 31: 10.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 65

Завод и музеј Прилеп

Инв. Бр. 107/2

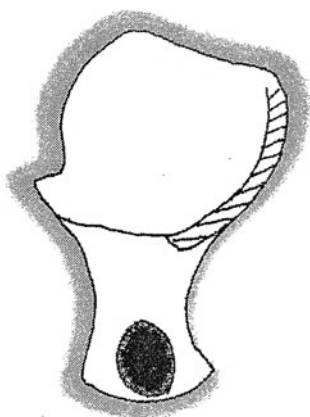
Потекло: Прилепско-случаен наод.

Димензии : Д. 9,5 см. Ш. 6 см. В. 3,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење и премачкана со потемно кафен премаз, кој е делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 66

Музеј и галерија Кавадарци.

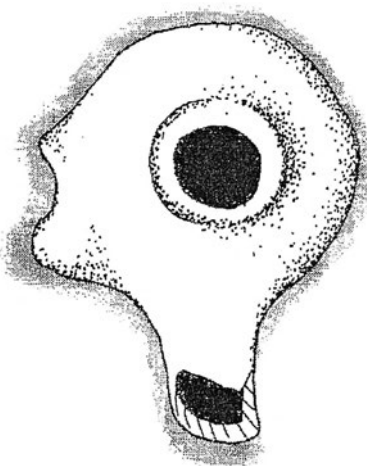
Инв. Бр. 240/II

Потекло: Белград - Кавадарци

Опис: Од светилката е сочуван долниот дел и клунот. Недостасува целиот горен дел на светилката. Бојата на печењето е црвена и премачкана е со црна мат боја.

Публикувана: В. Ѓорѓиева - Т. Јанев, 2003, 11.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 67

Народен Музеј Гевгелија

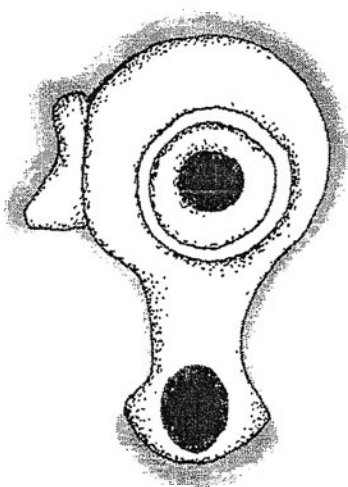
Инв. бр. /

Потекло: Вардарски Рид

Опис: На светилката и недостасува поголем дел од клунот заедно со отворот за фитил. Таа е изработена од жолтеникаво - црвена глина и оставена е во бојата на печењето. Во делот на клунот е деформирана уште при печењето.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:9.

Датација: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 68

Народен музеј Велес

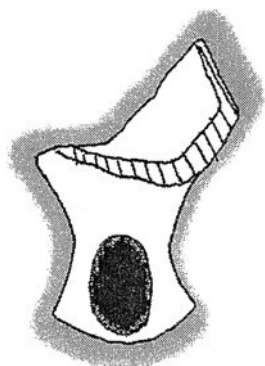
Инв. бр./

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со реконструиран мал дел од рамото и држалката. Црвено печена, премачкана со кафен квалитетен премаз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 69

Музеј Стоби

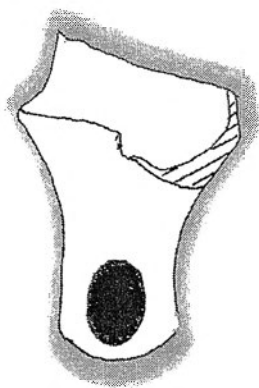
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочуван клун со отворот за фитил, и мал дел од дното. Изработена од fino прочистена глина со светло кафена боја, и премачкана со потемна кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 70

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 1017

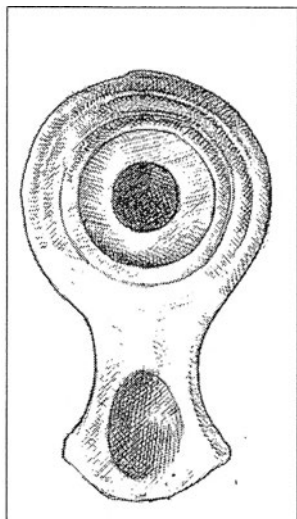
Потекло: Вардарски Рид

Опис: Од светилката е сочуван клунот и многу малку од долниот дел. Изработена од црвена одлично прочистена глина и премачкана со квалитетен црн сјаен фирнис.

Непубликувана:

Датација: Прва половина на II век пред н. е.

Варијанта Б

Кат. Бр. 71

Народен музеј Гевгелија

Инв. Бр. К-02П-01)

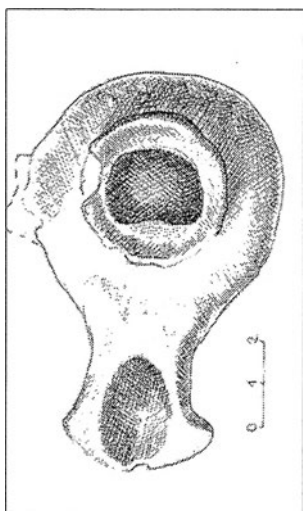
Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 5,8 см. В. 2,7 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја. Видливи траги на горење кај отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 72

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1960

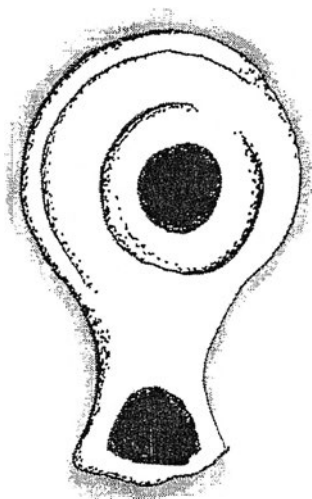
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 5,8 см. В. 2,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на десната страна на телото и пластично подигнатиот прстен. Изработена од кафена глина и премачкана со кафен фирнис.

Непубликувана.

Датација: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 73

Народен музеј Велес

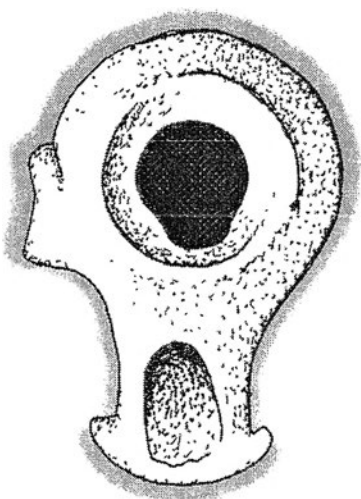
Инв. бр./

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на десната страна на телото и пластично подигнатиот прстен. Изработена од кафена глина и премачкана со кафен фирнис.

Непубликувана.

Датација: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 74

Музеј на град Неготино

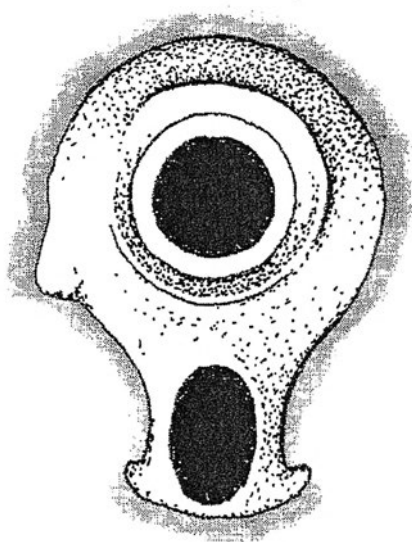
Инв. бр. L- 01

Потекло: Демир Капија

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување кај отворот за долевање масло. Изработена од глина со светло кафена боја и премачкана со црвен посен премаз кој е делумно сочуван.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 1.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 75

Музеј на град Неготино

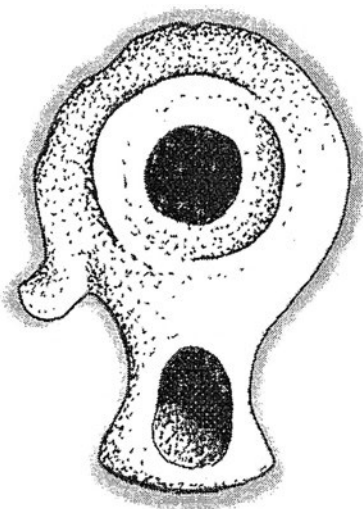
Инв. бр. L- 02

Потекло: Демир Капија

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување на пластично подигнатиот прстен кој ги одвојува рамото и дискот. Изработена од светло кафена по боја глина и премачкана со црвен посен премаз кој е делумно отпаднат.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 1.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 76

Музеј на град Неготино

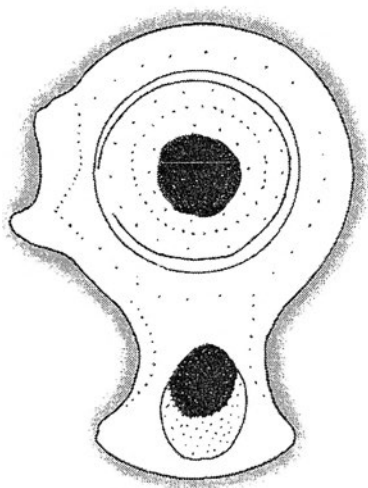
Инв. бр. L-03

Потекло: Демир Капија

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од глина со кафена боја и премачкана со квалитетен црвен посен премаз, кој е целосно зачуван.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 1.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 77

Музеј на Македонија

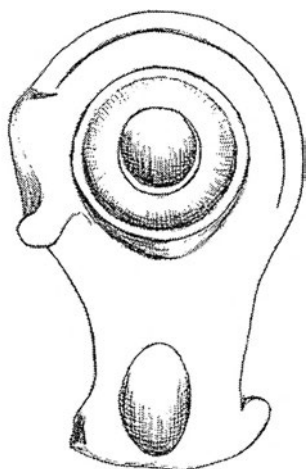
Инв. бр. 259-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја, Видливи траги на горење кај отворот за фитил.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:11.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 78

Инв. бр. K-00E-63

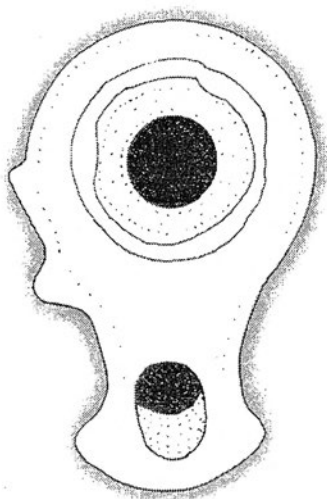
Димензии : Д. 8,5 см. Ш. 5,2 см. В. 3,1 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење. Премачкана е со темноцрвен до кафен квалитетен посен премаз.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. Бр. 79

Музеј на Македонија

Инв. Бр. 46 – IV

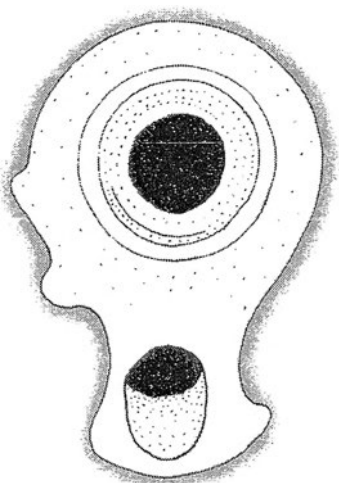
Димензии : Д. 8.8 см. Ш. 5.7 см. В. 3.1 см.

Потекло: Демир Капија

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од кафена глина. Од надворешната страна премачкана со потемна боја, која многу не се разликува од бојата на печењето.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Бр. 80

Музеј на Македонија

Инв. Бр. 260 – IV

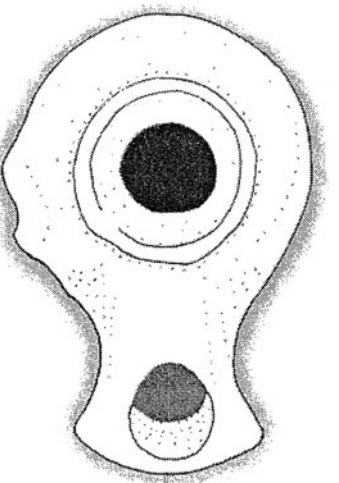
Димензии : Д. 8,3 см. Ш. 5,2 см. В. 2,8 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја, премачкана со разреден фирнис со метален сјај. На десната страна има пластичен додаток за држење. Видливи траги на горење кај отворот за фитил.

Објавена: Соколовска В., 1986, Т. 31:14.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 81

Музеј на Македонија

Инв. бр. 165–IV

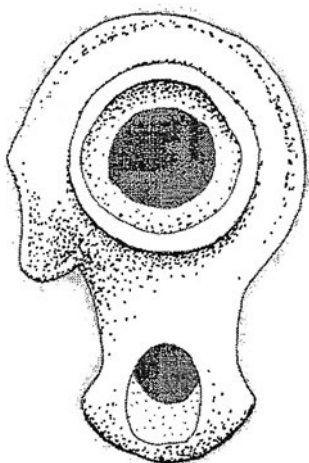
Димензии : Д. 8,1 см. Ш. 5,4 см. В. 2,6 см.

Потекло: Чепигово

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од сиво-кафеава глина. Бојата е целосно отпадната. Светилката е многу излитена, т. е. видливи се трагите од долгото користење.

Необјавена.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 82

Музеј на Македонија

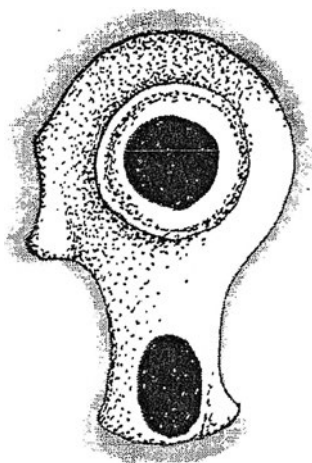
Инв. бр. 171-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка. Премачкана е со кафена боја. Има мали оштетувања на пластичниот прстен кој го одделува рамото од дискот. Држалката е дворога и релативно голема.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. Бр. 83

Народен музеј Гевгелија

Инв. Бр. /

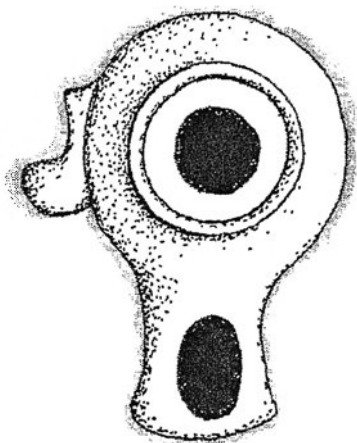
Димензии : Д. 9,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1996.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 159.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 84

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. /

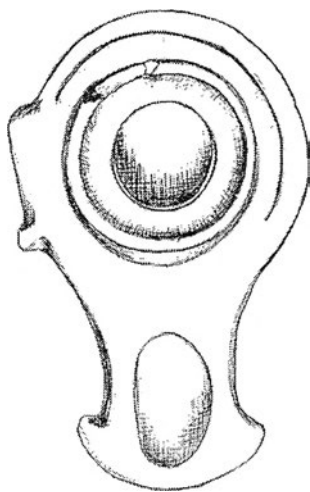
Димензии : Д. 9,3 см. Ш. 5,5 см. В. 3,1 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 85

Инв. бр. К-00Е-64

Народен музеј Гевгелија

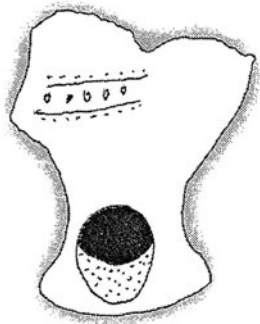
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување на пластичниот прстен кој го одвојува рамото од дискот. Црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 86

Музеј на Македонија

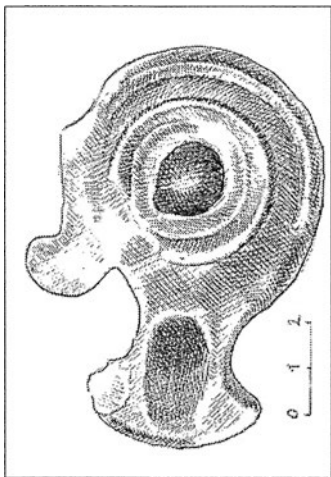
Инв. бр. П-77-6

Потекло : Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост и мал дел од рамото. Премачкана е со сива квалитетна сјајна боја.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:6.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 87

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1820

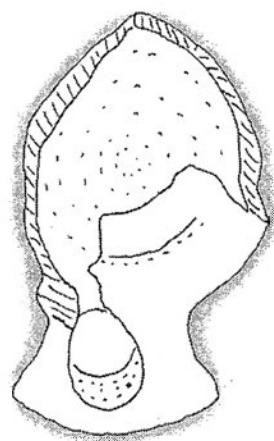
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја. Бојата на светилката е делумно отпадната.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат.бр. 88

Музеј на Македонија

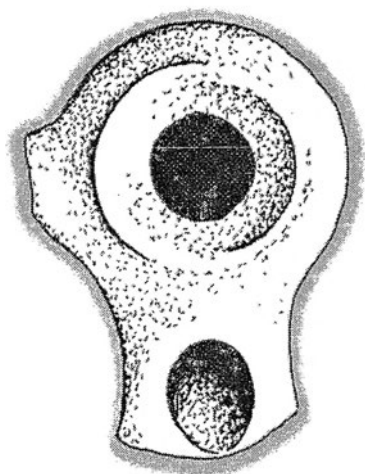
Инв. бр. 1755-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно е сочувано дното кое е рамно, сочуван е поголем дел од клунот како и дел од резервоарот до отворот за долевање масло. Оставена е во бојата на печењето-окер.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 89

Музеј на град Меѓош

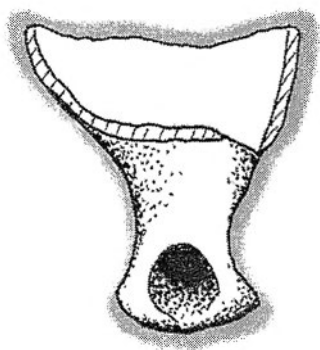
Инв. бр. Л-04

Потекло : Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана квалитетна темнокафена боја.

Непубликувана:

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 90

Музеј Стоби

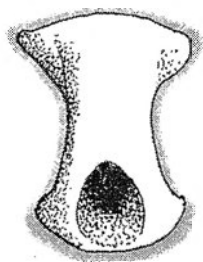
Инв. бр. L-95-21

Потекло: Стоби

Опис: Целосно е сочуван клунот, со отворот за фитил, и дел од дното на светилката. Црвена е бојата на печењето, премачкана со светло-кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 91

Музеј и Завод Охрид

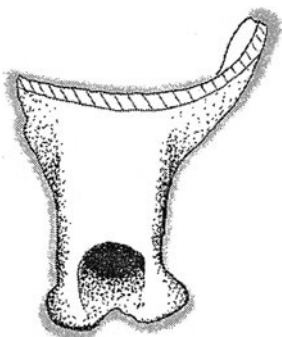
Инв. бр. 2439

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Целосно е сочуван клунот, со отворот за фитил, и мал дел од телото на светилката. Премачкана е со црна боја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Кат. бр. 92

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. 2439

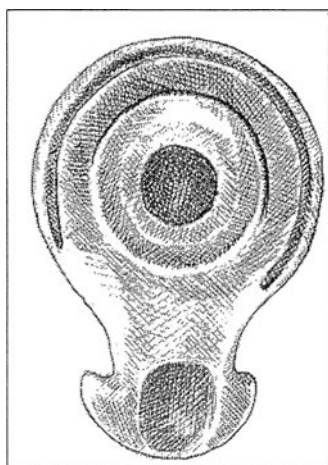
Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Целосно е сочуван клунот, со отворот за фитил, и дел од телото на светилката. Премачкана е со црна боја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век пред н. е.

Варијанта Ц

Кат. бр. 93

Инв. бр. 1906

Народен музеј Гевгелија

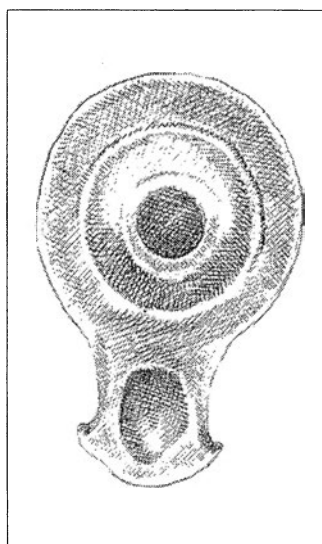
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од црвена глина со примеси на мика, и премачкана со црвена боја. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 94

Инв. бр. 1908

Народен музеј Гевгелија

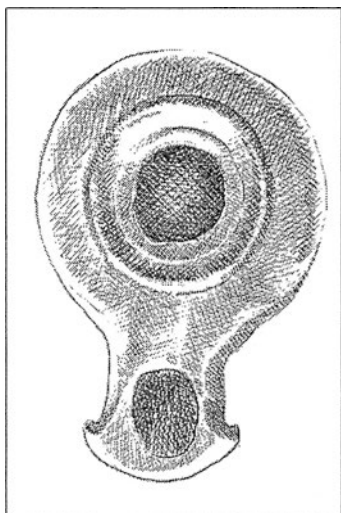
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоєдначена кафена боја. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 95

Инв. бр. 1904

Народен музеј Гевгелија

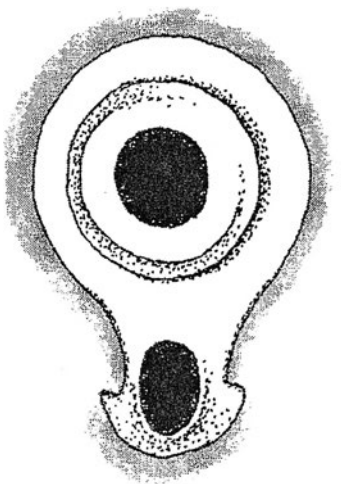
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 96

Инв. бр. 1909

Народен музеј Гевгелија

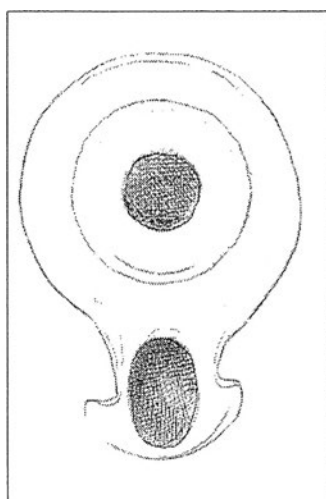
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 97

Инв. бр. 1910

Народен музеј Гевгелија

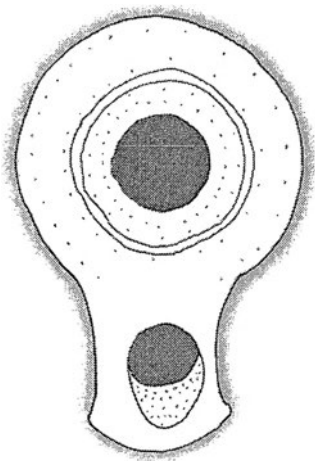
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена, премачкана со разредена невоедначена црвена до кафена боја. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат.Бр. 98

Музеј на Македонија

Инв. Бр. нема

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од слабо прочистена глина со примеси на мика. Светилката не е боена, односно оставена е во бојата на печењето-жолта.

Непубликувана.

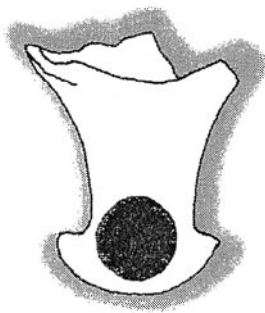
Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 99

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. /

Потекло: Вардарски Рид

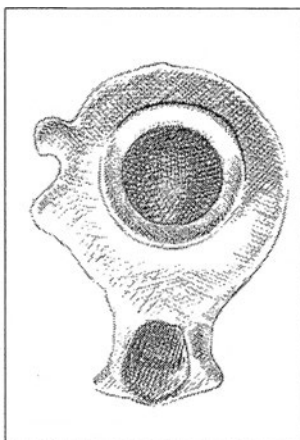

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост, со отворот за фитил и мал дел од рамото и долниот дел на телото. Изработена е од црвена фино прочистена глина, премачкана со кафена боја делумно отпадната.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Варијанта Д

Кат. бр. 100

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1962

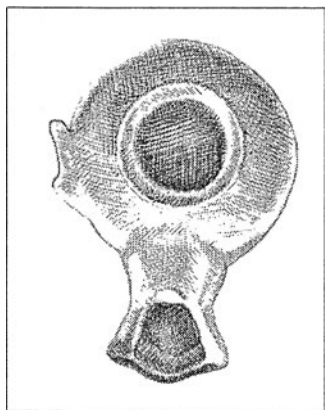
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја со видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 101

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1903

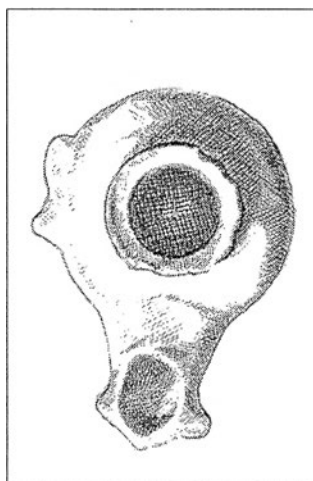
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја со видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 102

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1959

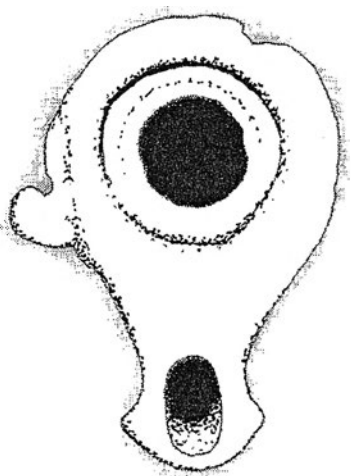
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања во делот за долевање масло. Црвена по боја со видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 103

Музеј на Македонија

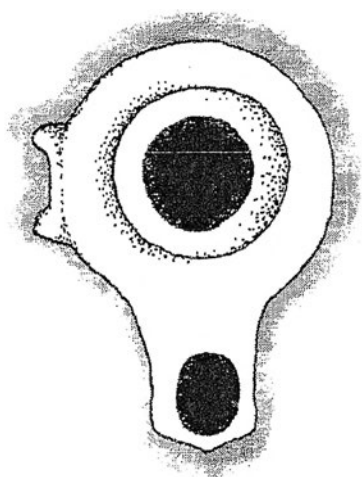
Инв. бр. 318-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување на горниот дел. По боја е кафена со отпаднат премаз.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:6.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 104

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. K-00E-81

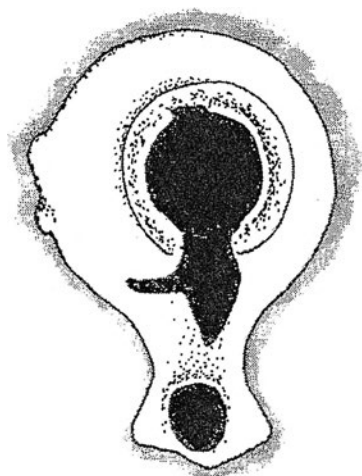
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја со видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 105

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. K-00E-108

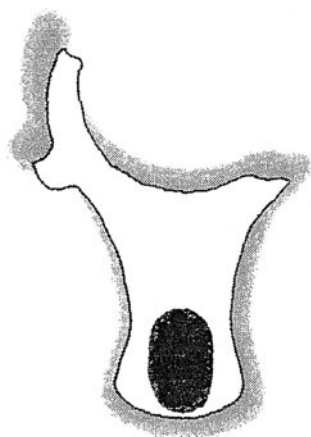
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно во фрагменти сочувана светилка. Недостасува многу мал дел од горната површина на светилкат. Таа е црвена по боја и има видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Кат. бр. 106

Музеј Стоби

Инв. бр. /

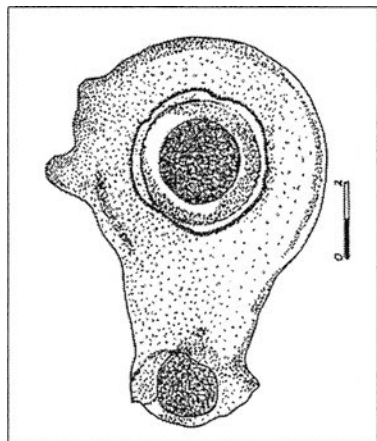
Потекло : Стоби

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост со отворот за фитил, како и дел од телото со еднорогата држалка. Изработена од црвена глина, премачкана со светло кафена боја..

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век пред н. е.

Македонски тип-Варијанта Е

Кат. бр. 107

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. К-03Е

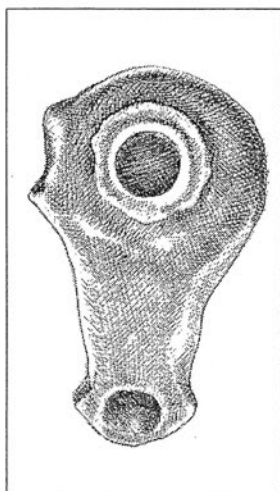
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја со видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: крајот на II и во раниот I век пред н.е.

Кат. бр. 108

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1748

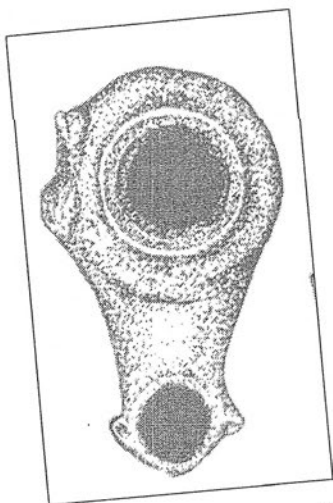
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со светло кафена боја на глина, премачкана со црвен премаз кој е делумно сочуван. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: крајот на II и во раниот I век пред н.е.

Кат. бр. 109

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1748

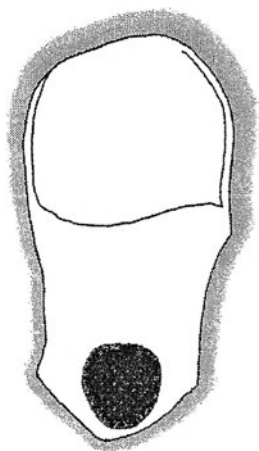
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на пластично подигнатиот прстен кој ги одвојува рамото и дискот. Таа е со светло кафена боја на глина, премачкана со разреден црвен до кафен премаз кој е делумно отпаднат.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:6.

Датирање: крајот на II и во раниот I век пред н.е.

Кат. бр. 110

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. /

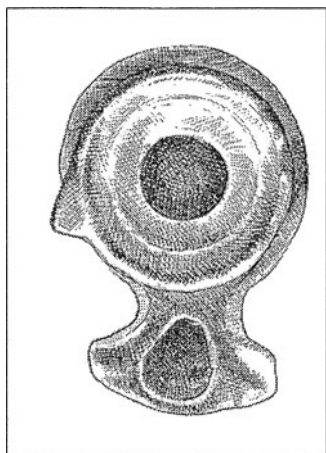
Потекло: Вардарски Рид

Опис: Од светилката е сочуван клунот во целост со отворот за фитил, и целото дно. Изработена е од слабо прочистена глина со црвена боја, без премаз. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: крајот на II и во раниот I век пред н.е.

Светилки кои не влегуваат во варијантите А-Е

Кат. бр. 111

Народен Музеј Гевгелија

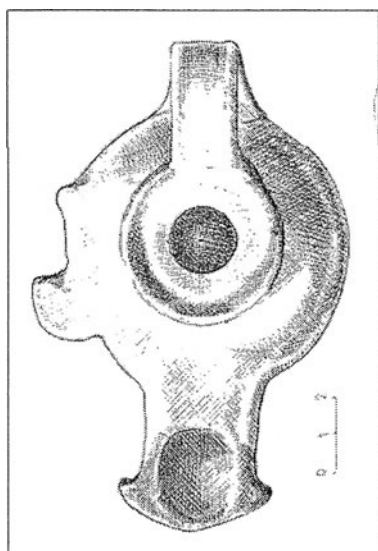
Инв. бр. 1628

Потекло : Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од црвена глина и оставена во бојата на печењето, без премаз. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Публикувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 112

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1957

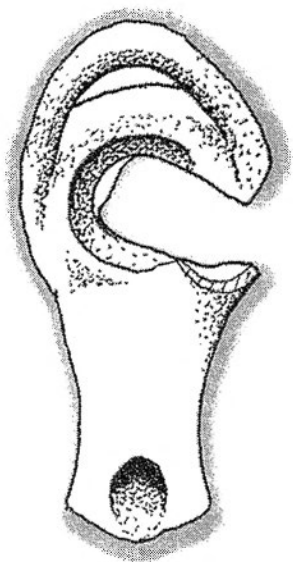
Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 5,4 см. В. 3,3 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, Таа е со светло кафена боја на глина, премачкана со разреден потемен кафен премаз кој е делумно сочуван. Видливи траги на горење околу отворот за фитил.

Публикувана: Mitrevski D., 2001.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 161.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 113

Музеј Сџоби

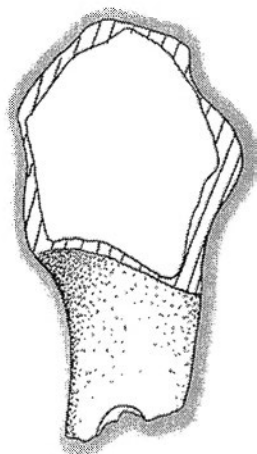
Инв. бр. /

Потекло : Стоби

Опис: Поголемиот дел од светилката е сочуван, недостасува дел од рамото, дискот и дното. Изработена е фино прочистена црвена глина и премачкана со квалитетна мат кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 114

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-05-002

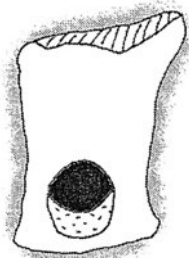
Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочувано дното и поголем дел од фитилникот, без отворот за фитил. Изработена е од фино прочистена црвена глина, и премачкана со квалитетна мат кафена боја. Идентична со предходната светилка кат. бр. 113.

Непубликувана.

Датација: II век пред н. е.

Фрагменти од македонскиот тип светилки кои припаѓаат на
варијантите А-Е

Кат. бр. 115

Музеј на Македонија

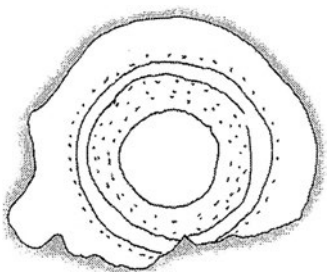
Инв. бр. 410–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочуван е целиот клун со отворот за фитил од светилка, црвено печена, без премаз.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. Бр. 116

Музеј на Македонија

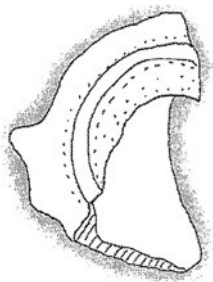
Инв. Бр. 365–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочуван е горниот дел од резервоарот /телото на светилката. Таа е сиво печена премачкана со црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 117

Музеј на Македонија

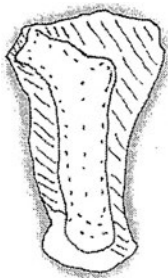
Инв. бр. 1144–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочуван профилот на резервоарот /телото на светилката, со сите делови. По боја е црвено печена со нешто потемен премаз.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 118

Музеј на Македонија

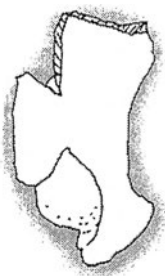
Инв. бр. 1145–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван долниот дел од клунот и дел од дното. Таа е црвено печена премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

Кат. Бр. 119

Музеј на Македонија

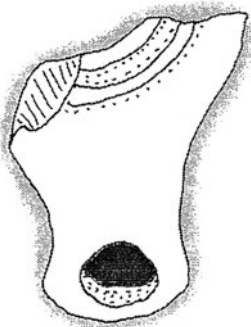
Инв. Бр. 1140–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочуван е поголемиот дел од клунот кој е црвено печен премачкан со потемен црвен премаз.

Непубликувана:

Датирање: II век пред н. е.

Кат. бр. 120

Музеј на Македонија

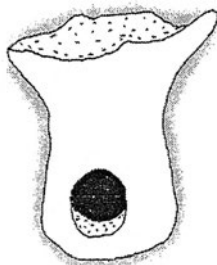
Инв. бр. 500–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Клунот е целосно сочуван како и еден дел од резервоарот за масло сочуван во сета своја висина, односно до отворот за долевање масло.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 121

Музеј на Македонија

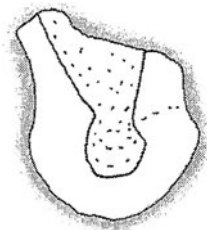
Инв. Бр. 2230–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно е сочуван клунот и дел од телото на светилката. Таа е црвено печена, без премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 122

Музеј на Македонија

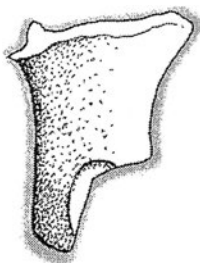
Инв. Бр. 910–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван клунот кој има кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 123

Завод и Музеј Охрид

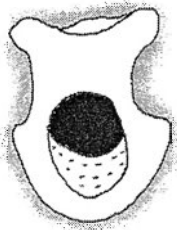
Инв. Бр. 2344

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Од светилката единствено е сочуван клунот во целата своја големина. Тој е црвено печен и е без премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 124

Музеј на Македонија

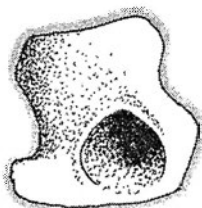
Инв. Бр. 385–IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката единствено е сочуван клунот во целата своја големина. Тој е црвено печен и е без премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 125

Завод и Музеј Охрид

Инв. Бр. 2344

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката единствено е сочуван клунот во целата своја големина. Тој е црвено печен и е без премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. Бр. 126

Завод и Музеј Охрид

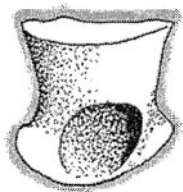
Инв. Бр. 2344

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката единствено е сочуван клунот во целата своја големина. Тој е црвено печен и е без премаз.

Непубликувана.

Датирање: 200-80 год. пред н. е.

Кат. бр. 127

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. /

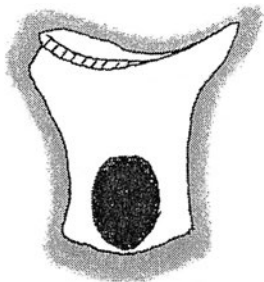
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 5,8 см. В. 2,7 см.

Опис: Сочуван е целиот клун со отворот за фитил од светилка, и дел од рамото со пластично подигнатиот прстен кој го одвојува од дискот. Изработена од кафена фино прочистена глина и премачкама со квалитетен сјаенпотемно кафен премаз.

Непубликувана.

Датација: Прва половина на II век пред н. е.

Тип XVI

Кат. бр. 128; 129; 130 и 131

Овој тип е застапен со 4 примероци, од кои три се пронајдени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид,¹⁶⁰ а четвртата е пронајдена на Стоби. Светилките со кат. бр. 128 и 129 пронајдени на Вардарски Рид се идентични. Овие светилки (кат. бр. 128 и 129) имаат подигната база и кружно тело кое завршува со рамен раб. Фитилниците се проширени на своите краеве, и поставени се еден наспроти друг. Имаат по две двороги држалки, а средишниот дел на базата е високо издигнат во вид на цевка. И кај двата примероци тој не е сочуван во целата висина, а кај едната кат. бр. 129 е сочуван кружниот поклопец, кој го покрива отворот на телото. Глината од која се изработени е фино прочистена и со црвена боја. Премачкани се со темнокафен разреден фирниз.

Третата светилка кат. бр. 130 е целосно сочувана, единствено и недостасува кружниот поклопец, кој го покрива отворот на телото. Таа е пронајдена на археолошкиот локалитет Стоби и многу малку се разликува од предходно претставените две светилки. Единствената разлика на оваа светилка се состои во пократките клунови, и не толку нагласените проширени краеве на фитилникот.

Четвртата светилка (кат. бр. 131) е нецелосно сочувана, поточно недостасува речиси една половина од светилката. Базата е подигната, а од дното централно се издига нецелосно сочуваната цевчеста држалка. За разлика од претходните примероци, овој е изработен од глина со примеси на мика и не е фирнизиран. Разликата исто така е видлива и во сочуваната еднорога држалка, како и сочуваниот клун кој за разлика

¹⁶⁰ Блажевска С., 2006, во печат.

од клуновите кај предходните светилки кои се проширени на својот завршеток, тука е рамен.

Овој тип на светилки со централно поставено цевчесто извишување на базата произведувани се низ долг временски период, односно нивниот континуиран развој може да се следи од доцниот VII па сè до II век пред н. е.¹⁶¹ Најстариот регистриран тип на атинската Агора, е произведуван во доцниот VII и текот на VI век пред н. е., кај кој за прв пат централниот дел на базата е издигнат во вид на шуплива цевка на висина приближно иста со висината на работ на светилката.¹⁶² Работени се на колце и не се фирнизирани. Според видот на глината веројатно потекнуваат од Коринт (Broneer - Тип I), а во Атина биле прифатени и адаптирани. Бидејќи овие ламби немаат рачка централниот цевчест отвор веројатно служел за протнување на прст за да може да се пренесува или полесно да се пали. Овој отвор е минијатурна варијанта на отворениот центар на големите т.н. корона ритуални ламби.¹⁶³

Во понатамошниот развој во текот на VI и V век пред н. е. производството на различните типови и нивните варијанти наизменично го превземаат Атина, Родос или некој друг источен центар, а во текот на втората четвртина на IV век до раните години на III век пред н. е., во Олинт и на атинската Агора се среќаваат вистинските предходници на нашите примероци.¹⁶⁴

Централниот дел на базата кој е во вид на отворена цевка која се издига над работ на телото всушност претставува згодна рачка за држење и пренесување, но и за обесување на светилката. Трагите од изабеност од внатрешната страна на цевката на некои примероци укажува дека низ неа е протнувано јаже подвртано во јазол од долната

¹⁶¹ Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁶² Howland R. H., 1958, 23-24, овие светилки се определени како тип 11.

¹⁶³ Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁶⁴ Howland R. H., 1958, развојот се следи преку Howland Type 19 (Nos. 131-141, Pl.33), Type 22 (Nos.191-208, Pl.35,36), Type 26 (Nos.356-374, Pl.40) и Type 27 (Nos.376-396, Pl.40) со наведените варијанти.

страна, заради што овие светилки биле повеќе сидни отколку трпезни, односно имале функција на фенерчиња. Балансот на светилката го одржуваат двата фитилника поставени еден наспроти друг. Доколку биле набодувани на дрвени прачки со постамент, бил формирана еден вид на примитивна пренослива подна светилка, претходник на бронзените стоечки светилки од доцнохеленистичкиот и раноримскиот период.¹⁶⁵

Најслични на претставените светилки се примероците откриени во Светилиштето посветено на Мајката на боговите и Афродита, во Пела, датирани во доцниот II век пр. н.е.¹⁶⁶ Блиски на нашите светилки имаме и меѓу малите светилки со централно поставена издигната цевка и два фитилника откриени на атинската Агора, кои според Howland припаѓаат на Тип 27D.¹⁶⁷ Светилките од овој тип се датирани во периодот помеѓу доцниот III век и 150 год. пред н. е., а светилките со кат. бр. 388 и 389 кои се најслични со претставените се датирани околу 150 год. пред н. е. и пред 150 год. пред н. е.¹⁶⁸ Кај некои примероци место шуплива цевка се јавува полна прачка, која често пати на крајот завршува со отвор во вид на ушка за која светилката се закачувала, елемент кој се јавува кај олинтските светилки (Тип 26A) и не доживеал никакви промени уште од IV век пред н. е. Двете двоуголници странични држалки кои немаат практична функција кај овој тип светилки, претставуваат *survival* од претходно споменатата олинтска варијанта, иако се чести кај вообичаените хеленистички светилки. Но кај ни еден примерок од наведените аналогии не е сочуван капак. Единствен примерок со капак, но и со три клуна е откриен во Калиполис кој е датиран нешто порано од нашите примероци, во 3/4 на III век пред н. е.

¹⁶⁵ Howland R. H., 1958, 83.

¹⁶⁶ Λιλιπλάκη Ακαμάτη Μ., 2000, 136, Αρ. 340, Σχ. 11β, Πίν. 119, фус нота превземена од Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁶⁷ Howland R. H., 1958, 89.

¹⁶⁸ Howland R. H., 1958, 89-90, Pl. 40:388,389.

Примерокот откриен во Пела спаѓа во Тип 6 и е датиран исто така доста порано, во првата половина на III век пред н. е.¹⁶⁹

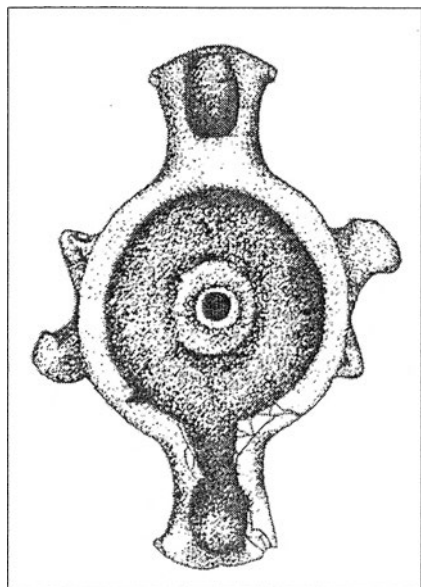
Двата примерока кат. бр. 128 и 129 кои потекнуваат од Вардарски Рид, според Блажевска С., се датирани во текот на I век пред н. е. Првата светилка кат. бр. 129 е откриена во рамки на Куќата со атриум, каде стоела закачена во поплочениот внатрешен двор со функција на фенерче. Вториот примерок кат. бр. 128, истата функција ја имал во тремот на Централниот комплекс на Акрополата.¹⁷⁰ Иако контекстот во кои се најдени овие светилки ги датира во раниот I век пред н. е., сепак овие две светилки заедно со светилката со кат. бр. 130 пронајдена на Стоби, би ги датирал нешто порано, поточно во II век или околу средината на II век пред н. е. Аргументи за ова датација, освен според погоре наведените аналогии се и начинот и прецизноста на обработката кај светилките, фактурата на глината како и квалитетот на бојата со која се премачкани. Имено меѓу досега пронајдените светилки во Р. Македонија, светилките во I век пред н. е. освен што не покажуваат вакви карактеристики, тие и типолошки не припаѓаат на овој период. Најверојатно како поретки и поценети овие светилки биле подолго во употреба или биле чувани, па така и се нашле во контекст со материјал од I век пред. н. е. Последната светилка кат. бр. 131 е откриена на Јужната тераса во отпадна јама од која не би можеле да се извлечат стратиграфски податоци кои би ја одредиле нејзината датација.¹⁷¹

И покрај долгиот период на производство овој тип на светилки биле прилично непрактични заради честото откршување на цевчестата држалка. Иако присутни низ целиот Медитеран, тие не биле произведувани во големи количини.

¹⁶⁹ Блажевска С., 2006, со наведена литература.

¹⁷⁰ Блажевска С., 2006,

¹⁷¹ Блажевска С., 2006.

Кат. бр. 128

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 1019

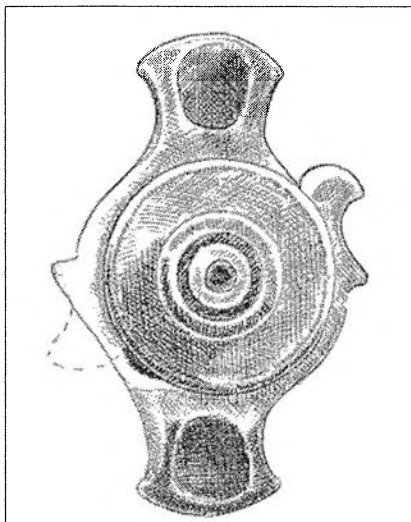
Димензии : Д. 8 см. Ш. 4,7 см. В. 3,1 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Речиси целосно сочувана светилка, реконструирани се цевката поклопецот на средишниот дел. Изработена од глина со црвена боја и примеси од мика. Горната половина е премачкана со разреден темнокафен фирниз.

Публикувана: Митревски Д., 2001, фот 51.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 159.

Датирање: средина II век пред н. е.

Кат. бр. 129

Народен музеј Гевгелија

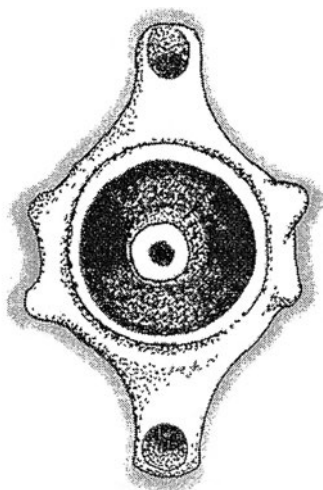
Инв. бр. 2142

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Речиси целосно сочувана светилка, реконструирани се цевката и едната дворога држалка. Изработена од глина со црвена боја и примеси од мика. Горната половина е премачкана со разреден црвен до темнокафен фирниз.

Публикувана: Митревски Д., 2001, фот. 51.;

Датирање: средина II век пред н. е.

Кат. бр. 130

Музеј Стоби

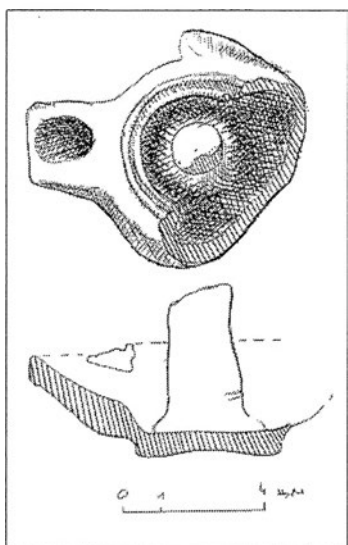
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува поклопецот. Изработена од глина со црвена и премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: средина II век пред н. е

Кат. бр. 131

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 2635

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Од светилката недостасува речиси една половина. Изработена од глината со црвена боја и примеси од мика.

Непубликувана.

Датирање: средина II век пред н. е.

Тип XVII

Кат. бр. 132; 133; 134; 135; 136; 137 и 138

Во овој тип влегуваат 7 светилки. Сместувањето во ист тип се должи на тоа што овие светилки имаат слични карактеристики, изработени се од ист вид на глина, и пронајдени се на се археолошкиот локалитет Самоилова Тврдина. Истотака сите овие светилки имаат сив премаз со метален сјај. Сето тоа не наведува на заклучокот дека најверојатно се локално изработени, најверојатно во иста работилница.

Овие светилки имаат кружно тело, со рамно извечен клун проширен на своите краеве во вид на котва. Дискот е рамен и кај светилките со кат. бр. 132 и 133 го опфаќа речиси целиот горен дел, додека кај светилките со кат. бр. 134-137 тој е одвоен со пластичен прстен од рамото, кое благо се спушта кон надворешниот раб. Овие светилки имаат лентеста рачка поставена на крајот на телото наспроти клунот. Дното на овие светилки е рамно.

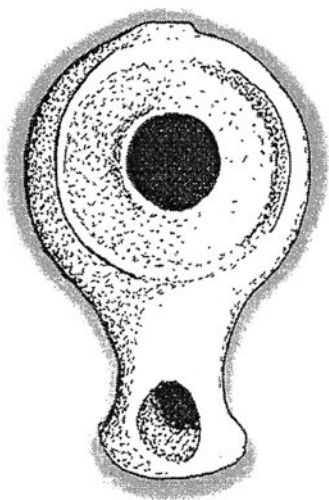
Слични на овие светилки, но со извесни разлики, поради кои не можеме да ги поврземе со друг тип имаме меѓу светилките пронајдени на атинската Агора, одредени како тип 37A.¹⁷² Најслични се светилките со кат. бр. 492 и 495.¹⁷³ Најслични меѓу коринтските светилки се светилките со кат. бр. 185 и 188, класифицирани во XII група по Бронеер.¹⁷⁴ Сепак директни аналогии за овие светилки неможев да пронајдам, што оди во прилог на тоа дека најверојатно овие светилки се локално изработени по увезен примерок.

¹⁷² Howland R. H. 1958, 117-118. Овој тип е датиран во доцниот II век, и ран I век пред н.е.

¹⁷³ Howland R. H. 1958, Pl.44:492-495.

¹⁷⁴ Broneer, 1930, 147-148, Pl. IV:185, 188.

Според карактеристиките на клунот, тие се многу блиски на македонскиот тип светилки, но имаат свои разлики како што е рамниот диск и лентестата рачка. На археолошкиот локалитет каде што овие светилки се пронајдени, пронајдени се и два примерока на македонскиот тип светилки.¹⁷⁵ Можно е да станува збор за локални варијации на македонскиот тип, но за да се потврди оваа теза потребни се многу повеќе примероци, кој со наредните истражувања ќе се добијат. Според начинот на изработка-на гнчарско тркало, како и квалитетната обработка и квалитетниот премаз светилките можат да се датираат од крај на III до почеток на I век пред н. е., односно низ целиот II век пред н. е.

Кат. бр. 132

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. К-2350

Димензии : Д. 8 см. Ш. 5 см. В. 2,6 см.

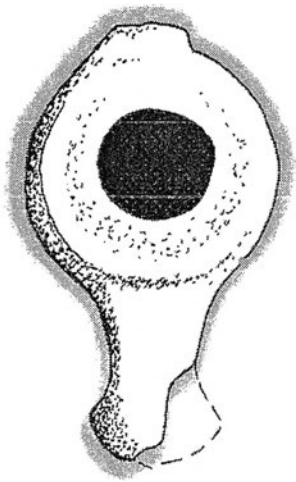
Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Целосно сочувана светилка, недостасува единствено рачката. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат. Клунот е проширен на крајот

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

¹⁷⁵ Погоре во текстот светилките со кат. бр. 125 и 126.

Кат. бр. 133

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. К-2352

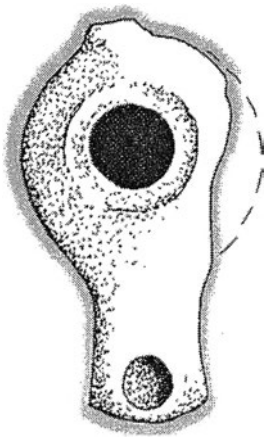
Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 5,8 см. В. 3,3 см.

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: скоро целосно сочувана светилка, недостасува единствено рачката и мал дел од клунот. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат. Клунот е проширен на крајот.

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Кат. бр. 134

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. К-2346

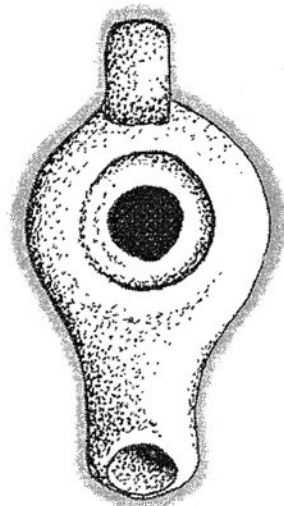
Димензии : Д. 9,2 см. Ш. 5,9 см. В. 2,5 см.

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: На светилка и недостасува дел од дното и рамото, како и лентестата рачка. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат. Клунот е проширен на крајот

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Кат. бр. 135

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. К-2351

Димензии : Д. 12 см. Ш. 7 см. В. 3,5 см.

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Целосно сочувана светилка, недостасува единствено рачката. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Кат. бр. 136

Музеј и Завод Охрид

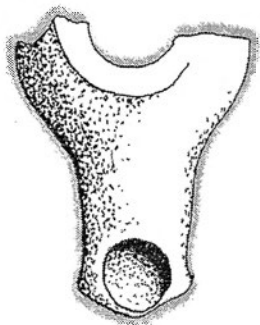
Инв. бр. К-2347

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Од светилката недостасува половина тело со лентестата рачка. Другата половина и клунот на светилката се сочувани. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат. Клуноот е проширен на крајот

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Кат. бр. 137

Музеј и Завод Охрид

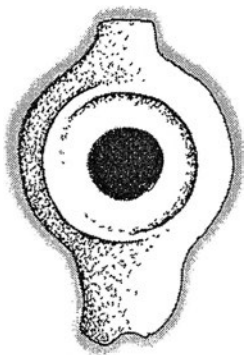
Инв. бр. К-1776

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: На светилката и недостасува дел од клунот, со отворот за фитил, како и рачката. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Кат. бр. 138

Музеј и Завод Охрид

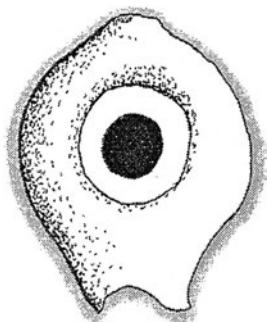
Инв. бр. К-2200

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: На светилката и недостасува дел од клунот, со отворот за фитил, како и рачката. Изработена е од сива земја, премачкана со квалитетен сив премаз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

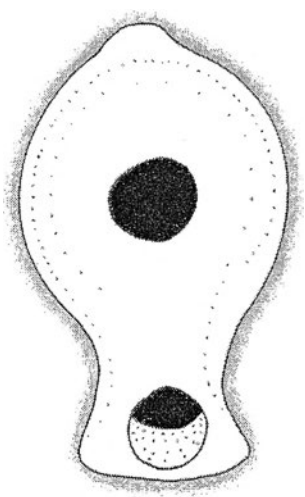
Датирање: крај III-почеток на I век пред н. е.

Тип XVIII

Кат. бр. 139 и 140

Од овој тип имаме две светилки. Сместувањето во исти тип на овие светилки се должи на сличностите на клунот како и времето на нивното егзистирање односно III и II век пред н. е. Светилките се со кружна форма и со клун кој се шири кон завршетокот. Двете светилки потекнуваат од ист локалитет, а предложената датација според нивните карактеристики, споредени и со останатите светилки од хеленистичкиот период е од раниот III век и низ целиот II век пред н. е.¹⁷⁶ Аналогни на овој тип светилки наоѓаме кај Menzel¹⁷⁷ како и кај Bernhard¹⁷⁸ кои овие светилки исто така ги датираат во III/II век пред н. е.

Кат. бр. 139

Инв. бр. 162-IV

Димензии : Д. 8 см. Ш. 4,7 см. В. 3,1 см.

Потекло: Чепигово

Опис: Целосно сочувана светилка, недостасува единствено рачката. Изработена е од сива земја со траги од премаз по боја жолт кој е делумно сочуван. Клунот е проширен на крајот

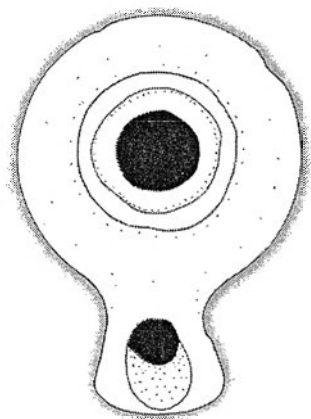
Публикувана: Mikulčić I., 1966, T.XVII:27d.

Датирање: III/II век пред н. е.

¹⁷⁶ Mikulčić I., 1966, 54.

¹⁷⁷ Menzel H., 1954, 16, abb.7:5.

¹⁷⁸ Bernhard M. I., 1955, T.XV:85.

Кат. бр. 140

Инв. бр. 164–IV

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6 см. В. 3,1 см.

Потекло: Чепигово

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од црвеникава глина, премачкана со жолтеникав премаз. Дискот означен со пластично подигнат прстен. Клунот напред проширен.

Публикувана: Mikulčić I., 1966, T.XVII:27с.

Датирање: III/II век пред н. е.

Тип XIX

Кат. бр. 141 и 142

Во овој тип влегуваат две светилки, пронајдени на различни локалции. Едната е пронајдена на археолошкиот локалитет Исар Марвинци - Валаново,¹⁷⁹ а другата на Треник кај Неготино¹⁸⁰. Светилката со кат. бр.141 е импорт, а втората е локално изработена, можеби и од калап изваден од оваа светилка.¹⁸¹ Овие светилки имаат лентеста рачка, поставена спроти клунот кој е релативно долг во однос на светилката и е проширен на својот завршеток. Дискот ја опфаќа целата горна површина на телото на светилката, а отворот за долевање масло се наоѓа веднаш до лентестата рачка. На дискот имаме претстава на младо момче со долга коса и крилја кој преку десното рамо има префрлено тоболец со стрели. Најверојатно станува збор за претстава на Ерос. Светилката кат. бр. 142 е деформирана при самото печење, што со сигурност ни потврдува работилница за изработка на светилки на археолошкиот локалитет Чаир Рид, село Треник, каде оваа светилка е најдена. Во прилог на ова тврдење одат фактите на лошо обработениот отвор за фитил, лошите споеви на горниот и долниот дел видлив на десната страна на клунот, лошата конечна доработка и невоедначената боја при печењето. Според сето ова може да се заклучи дека светилка е локално изработена секако од импортиран калап, или пак од калап изваден од импортирана светилка.

Вакви светилки не успеав да пронајдам во големите каталози на светилки. Датирањето можеме да го направиме според стилските особености на светилката. Според клунот кој е проширен на крајот, таа

¹⁷⁹ Соколовска В., 1986, 84-85, Т. 31:16.

¹⁸⁰ Јаковски А., 2007а, 4-5, Сл. 2а и 2б.

¹⁸¹ Јаковски А., 2007а, 4-5, Сл. 2а и 2б.

е блиска со светилките од типот XIV и XVI, кои имаат широк период на егзистирање во кракот на III низ II век и раните години на I век пред н. е. Истотака можеме да се потпремене на начинот на обработка, односно калапењето кое како техника на изработка на светилките е карактеристично за втората половина на II и I век пред н. е. Датацијата на овие светилки би била втората половина на II век и ран I век пред. н. е.

Кат. бр. 141

Музеј на Македонија

Инв. бр. 385-IV

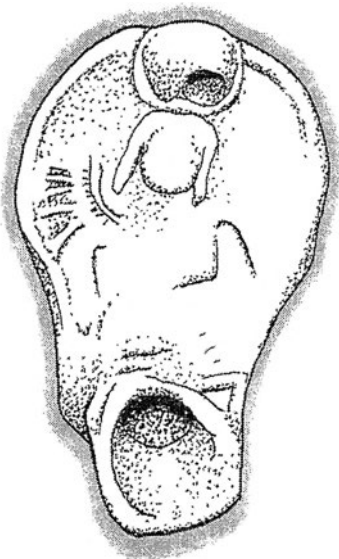
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 9,9 см. Ш. 5,6 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка од црна глина, со релјефна претстава на крилат младич со тоболец преку градите, на десно рамо.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:16.;
Јакимовски А., 2007а, 4-5, Сл. 2а.

Датирање: втората половина на II век и ран I век пред. н. е.

Кат. бр. 142

Музеј на град Неџошино

Инв. бр. /

Потекло: Чаир Рид - Тремник

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од жолтеникава глина, боена со црвеникав премаз. Светилката е деформирана при печењето. На дискот има релјефна претстава на крилат младич со тоболец преку градите, на десно рамо.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, 4-5, Сл. 2а и 2б.

Датирање: втората половина на II век и ран I век пред. н. е.

Тип XX

Кат. бр. 143

Единствениот примерок на светилка со три фитилници е откриена на археолошкиот локалитет Вардарски Рид-Гевгелија, на Јужната тераса, во една од просториите на Култниот објект.¹⁸² Таа е со прстенеста нога, длабоко кружно тело, со широк кружен отвор за полнење масло со издигнат раб. Околу отворот за масло се врежани три кружни жлеба. Трите фитилници се куси, со заоблен крај и рамна горна површина. Светилката нема рачка, но на рамото, меѓу трите фитилници се поставени три перфорирани држалки кои служеле за да таа да се обеси.¹⁸³

Светилки од овој тип не успеав да пронајдам. Блажевска С., врз основа на формата, ја поврзува со Howland тип 34В, т. е. светилки со повеќе фитилници кои на атинската Агора се датираат во периодот меѓу последната четвртина на III до третата четвртина на II век пред н. е.¹⁸⁴ Овој тип на светилки има од три до петнаесет фитилници кои можат да бидат кратки или долги, со заоблен, аглест или проширен крај, но обично сите имаат една лентеста рачка, која на нашиот примерок не се јавува. Најголемиот број од примероците биле откривани во приватни куќи, но се смета дека оние со поголеми димензии можеби се користеле во светилиштата.¹⁸⁵

Меѓу атинските светилки со повеќе фитилници нема примерок кој е близок до нашиот, но една локална варијанта

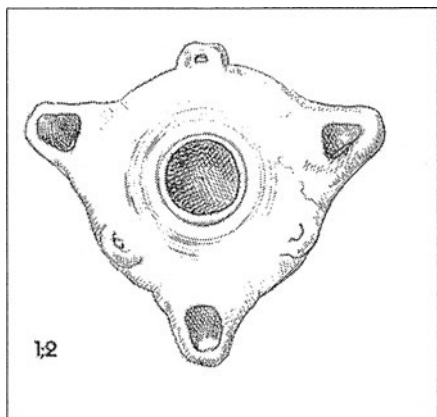
¹⁸² Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁸³ Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁸⁴ Howland, R. H., 1958, 106, Nos. 457-463, Pl. 42-43.

¹⁸⁵ Howland, R. H., 1958, 107, светилките со повеќе фитилници ги наследуваат ритуалните корона светилки карактеристични за архајскиот и класичниот период.

откриена во Севтополис многу повеќе одговара, со таа разлика што и оваа, исто како и атинските е со вертикална лентеста рачка.¹⁸⁶ Претставениот примерок е поврзан со култна активност и тоа во рамки на домашниот олтар. Откриена е заедно со предмети кои упатуваат на домашно светилиште, веројатно посветено на женско божество.¹⁸⁷ Датирана е од средина на II до почетокот на I век пред н. е. Според Блажевска С., многу веројатно е оваа светилка да е дел од локалната продукција на Вардарски Рид.

Кат. бр. 143

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. 600

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Целосно сочувана светилка, реконструирани се мали делови од едниот фитилник. Изработена од глина со светлокафена боја, Премачкана со црвен премаз, сочуван во траги. Околу отворите за фитил видливи се силни траги од горење.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1995.; Митревски Д., 2001, фот. 51.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 162.

Датирање: II век пред н. е.

¹⁸⁶ Блажевска С., 2006, во печат.; Чичикова М., 1984, 51, Таб. IX, кат. I 133.-фус нота преземена од Блажевска С., 2006, во печат.

¹⁸⁷ Митревски Д., 2005, Вардарски Рид I, 50, Сл. 31, 32, откриена е со трпезна амфора со фалусоиден изливник, теракотна глава на куче, фрагмент од змија и фрагменти од теракотата со големи димензии. Заради овие наоди и куќата доби име Култен објект.

Тип XXI

Кат. бр. 144 и 145

Во овој тип влегуваат две светилки. Првата светилка кат. бр. 144 претставува дел од тркалезна светилка со повеќе отвори за фитил. Телото на светилката, кое претставува и резервоар за масло, е кружно со кружен пресек и околу него на еднакво растојание се прилепени клунови. Според реконструкцијата, може да се види дека таа има дијагонала од 15-17 см., и најверојатно имала 15 фитилници (клунови).¹⁸⁸ Премазот е сјаен темнокафен. Датацијата на оваа светилка според контекстот во кој е најдена е крајот на II век пред. н. е.¹⁸⁹

Втората претставена светилка е пронајдена во централниот комплекс на Акрополата на археолошкиот локалитет Вардарски Рид.¹⁹⁰ Слично како и предходната светилка, таа има кружно тело со кружен пресек, на чија горната страна се сместени осум мали светилки. Зачувана е само половина од телото со две светилки, од кои, едната е целосно зачувана, а кај другата е откриен еден помал дел од телото. Останатиот дел од керносот е реконструиран на основа на зачуваните елементи. Сите осум светилки се идентични. Телото е кружно, со кружен отвор за полнење масло со вовлечен раб. Отворот за масло е релативно широк во однос на малите димензии на светилката. Фитилникот е со заоблен крај и овален отвор за фитилот. Од двете страни на рамото се поставени мали, еднороги држалки.

Според големината, а со тоа и според светлината што овие светилки ја давале, можеме да претпоставиме дека овие светилки се

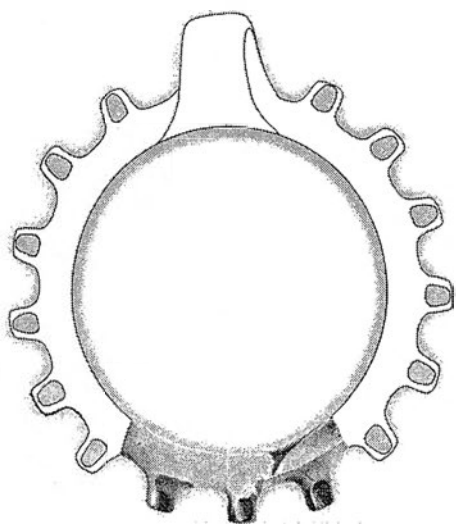
¹⁸⁸ Соколовска В., 1986, 85.

¹⁸⁹ Соколовска В., 1986, 85.

¹⁹⁰ Блажевска С., 2006, во печат.

користени во светилишта, во објекти од јавен карактер или некоја поголема просторија.

Овие ритуални светилки со долга историја на производство, според Howland припаѓаат на Тип 41,¹⁹¹ а кај Broeneer се заведени под Тип I.¹⁹² Овој примерок се датира во периодот меѓу средината на II до почетокот на I век пр. н.е.¹⁹³ Истражувачите претпоставуваат ритуална намена на овој кернос, најверојатно поврзан со домашно светилиште или олтар во рамки на Централниот комплекс.¹⁹⁴

Кат. бр. 144

Музеј на Македонија

Инв. бр. 262-IV

Димензии: Д. 14,4 см. Ш. 4,4 см. В. 2,3 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Нецелосно, во фрагменти сочувана светилка. Сочуван е само дел од полукружна или кружна светилка изработена на грнчарско тркало. На надворешната ивица се накнадно додадени клунови за фитил, од кои се сочувани три. Изработена од црвена глина, делумно премачкана со темно кафен премаз.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.31 Сл. 15

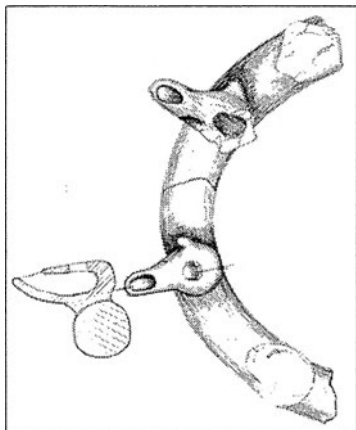
Датирање: Крај на II век пред. н. е.

¹⁹¹ Howland R. H., 1958, 128-129, Pl. 45:524-528, од наведените слична на нашиот примерок е светилката No. 528, датирана во хеленистички контекст.

¹⁹² Broeneer, 34, Fig. 16, No. 42, коринтскиот примерок е датиран многу рано, во VI век пр. н. е. и се третира како прототип на подоцнежните ритуални светилки.

¹⁹³ Блажевска С., 2006.

¹⁹⁴ Neidinger W. - Matthews E., Вардарски Рид I, 203, сл. 6, во една од просториите на комплексот (Room C) беа откриени групирани теракотни претстави на женска божица (Деметра, Кибела?), заедно со релјефни тимпаниони. За идентификацијата на божиците види: Битракова Грозданова В., 1999, 202, сл. 5. Иако керносот не е откриен во истата просторија, можеби е во врска со почитувањето на овие божици. - фус нота превземена од Блажевска С., 2006.

Кат. бр. 145

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 1018

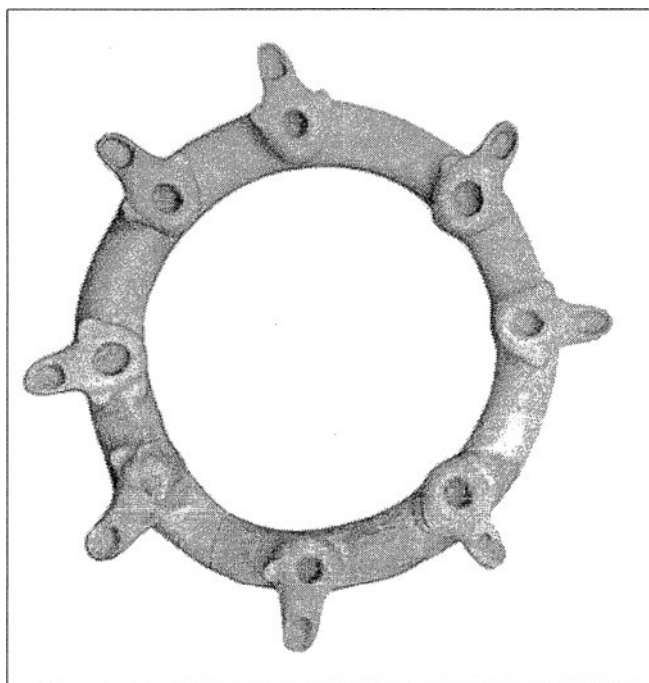
Димензии: дијаметар на прстенот 19 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочувана половина од светилката, останатата половина е реконструирана. Изработена од светлоцрвена глина. На горниот дел на цевчестото тело имала осум идентични светилки.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1996.; Митревски Д., 2001, фот. 50.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 163.

Датирање: Средина до крај на II век пред. н.е.

Светилката со кат. бр. 145 реконструирана

Тип XXII

Кат. бр. 146 -181

Ефески Свеџилки

На овој тип припаѓаат вкупно 36 светилки. Во литературата се познати под името Ефески, бидејќи во голем број се најдени на Ефес како и во керамичарските центри на малоазискиот брег.¹⁹⁵ Се претпоставува дека овие светилки најпрво се произведувале во Ефес и поширокиот простор на малоазискиот брег од каде подоцна се рашириле по целиот хеленистичко-римски свет. Во керамичарските центри на малоазискиот брег овој тип светилки започнува да се произведува на почетокот на II век пред н. е., а неговото производство е се до првата четвртина од I век н. е. Нивното ширење и развој се следи од последната четвртина на II век пред н. е. Најрано и речиси во исто време се појавуваат на Атика и Коринт, и тоа не порано од 125 год. пред н. е.¹⁹⁶ Тие се доста долго време во употреба, и доста долго време им конкурирале на раните релјефни италски светилки.¹⁹⁷ Нивната појава во Атина Howland ја поврзува со формирањето на новата римска провинција во Азија (133-129 год. пред. н. е.), по што се интензивираат и трговските врски меѓу истокот и Грчкото копно.¹⁹⁸ На грчкото копно, особено во Атина, биле увезувани преку Делос.¹⁹⁹

Овие светилки во однос на обликот се разликуваат многу малку, но затоа во однос на декорацијата тие се многу разновидни. Тоа секако

¹⁹⁵ Broneer O., 1931, 66. Note 1, Овој тип светилки името го добиле од Walters, по големиот број примероци откриени во Ефес.

¹⁹⁶ Howland R.H., 1958, 166-168.

¹⁹⁷ Senleleky T., 1969, 50-51.

¹⁹⁸ Howland R.H., 1958, 166-168.

¹⁹⁹ Howland R.H., 1958, 166.

се должи на многу честото менување на калапот, што е последица на начинот на кој се изработувани, поради што многу брзо декоративните елементи избледнувале, односно се оштетувале. Сите декоративни елементи се правени во самиот калап, иако поради пластичноста делуваат како накнадно да се налепувани на веќе готовата светилка пред печењето. Украсите на калапите се декорирале со шило (стило) или пак се втиснувани со мали печати таканеречени "poisons" додека сеуште била влажна глината. Тие по форма се овални со биконусен профил. Имаат рамно и подигнато дно. Рачките се накнадно додавани. Тие се широки и прстенести, најчесто со вертикално врежани линии, вертикално поставени на спротивниот крај од клунот. Дискот е јасно означен со пластично подигнат прстен, од каде благо се спушта кон отворот за долевање масло. Отворот за долевање масло е централно поставен на дискот и има подигнат раб, кој се губи кај светилките од I век н. е. Околу овој отвор на дискот кај повеќето светилки од овој тип имаме најчесто три перфорации - отвори за воздух. Рамото од подигнатиот пластичен прстен стрмно се спушта кон неговиот надворешен раб. Тоа е украсувано со најразлични пластично изведени декоративни елементи. Клунот е долг во однос на телото на светилката и е еден од најважните детерминанти за датирање на типот. Според завршетокот на клунот овој тип на светилки се јавува во две варијанти. Разликата е единствено во клунот, односно кај едните клунот завршува со триаголен врв (копјевиден), а другите се со овален или округол завршеток на клунот.

Тип XXII A

На овој тип припаѓаат вкупно 19 светилки. Тие се со клун кој завршува со триаголен врв (копјевиден) со остри завршетоци. Кај некои светилки од овој тип клунот со дискот е споен со канал, што претставува новина која за прв пат се јавува кај овој тип на светилки.

Меѓу претставените примероци, светилката со кат. бр. 161 е пронајдена во гроб кој соодветствува со датација на овој тип светилки.²⁰⁰ Светилката со кат. бр. 149 е пронајдена во доцноримски гроб како остаток од пробиен хеленистички гроб.²⁰¹ Се работи за Ефески импорт, што може да се заклучи по бојата на глината односно темно сива со сив метален сјај. Меѓу претставените светилки, примероците кој потекнуваат од Вардарски Рид, одговараат на предходно споменатата датација, поточно датирани се во затворени археолошки целини кон крајот на II и почетокот на I век пред н. е.²⁰² Интересен е податокот што освен една светилка, сите останати се откриени во неколку простории на Куќата со атриум, една од полуксузните и засега најголема од сите останати откриени на Вардарски Рид.²⁰³

Ефеските светилки се доста чести наоди од хеленистичкиот период, и освен на предходните локалитети ги има скоро во сите краеве на Р. Македонија.²⁰⁴ Освен импортираните примероци од овој тип, имаме и локално копирани и произведувани светилки. Разликата меѓу импортираните и локалните светилки има во разликата на конечната изработка, глината и премазот. Поради начинот на кои се

²⁰⁰ Пронајдена е 1997 год. на археолошкиот локалитет Исар Марвинци. Материјалот од од овие истражувања е во обработка.

²⁰¹ Соколовска В., 1986, 85.

²⁰² Блажевска С., 2006, во печат.

²⁰³ Блажевска С., 2006, во печат..

²⁰⁴ Mikulčić I., 1966, Т. XXIX:g.; Микулчиќ И., 1975, Таб. III:125.; Е. Манева, 1983/84, Т. I:1,2 и 5.; Соколовска В., 1986 Т. 31:12.; Битракова Грозданова В., 1987, Т.XVI:7.; Јакимовски А., 2005.; Блажевска 2006, во печат.; Јакимовски А., 2007а, 5-7, Сл. 3а и 3б.; Јакимовски А., 2007б, 146-147, Сл. 5, цртеж 5.

изработувани, дел од локалните светилки кои се подобро изработено, речиси е невозможно да се препознаат. Потврда за постоењето на работилници на Ефескиот тип светилки ни е прототипот за калап, пронајден на археолошкиот локалитет Исар Марвинци.²⁰⁵ Исто така и деформираната светилка (кат. бр. 173) при самото печење ни претставува потврда за изработка на светилки од типот - ефески XXII В, на локалитетот Исар Марвинци.²⁰⁶ Овие тврдења ги потврдуваат и останатите послабо изработени светилки пронајдени на Исар Марвинци. Изработката на ефеските светилки според одредени примероци можеме да претпоставиме и на други локалитети низ Република Македонија.

Аналогии за овој тип светилки имаме во целиот хеленистички свет. Во Athen. Agora од овој тип на светилки се светилките со кат. бр. 650; 651, 656 и 657 а датирани се во доцен II и ран I век пред н.е.²⁰⁷ Како важен детерминатор за датирање, е подигнатиот пластичен прстен кој го опкружува отворот за масло. Имено светилките без овој детал се најраните, односно се датираат на крајот на II и во најраните години од I век пред н. е.²⁰⁸ Нивниот крај е поврзан со појавата на светилките од следниот, подолу претставен тип - XXII В, кој тип во Атина се појавува по нејзиното разрушување од страна на Сула.²⁰⁹

Голем број аналогии со претставените светилки имаме меѓу светилките пронајдени во Пела.²¹⁰ Исто така блиски примероци имаме меѓу наодите од Коринт,²¹¹ Тарсус,²¹² и др. Слични со нашите светилки

²⁰⁵ Битракова-Грозданова В., 1987, 61, Т. XVI:8.

²⁰⁶ Јакимовски А., 2005.

²⁰⁷ Howland R.H., 1958, 168.

²⁰⁸ Ibid, 168, pl.49:662, 664.

²⁰⁹ Howland R.H., 1958, 167, светилките со овален фитилник во Атина не се датираат пред времето на Сула, а во Коринт се датирани во втората половина на I век пр. н. е, поточно овие светилки се среќаваат дури по повторното основање на градот во 44 г. пред н. е., сè до I век од н.е.;

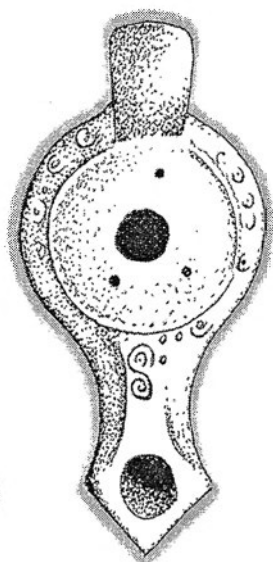
²¹⁰ Δροῦγου Σ., 1992, PIN.62-82.

²¹¹ Broneer O., 1931, 66, PL. VI, Cat. Nos. 312-371.

²¹² Goldman H., 1950, 45, 47, 50.

се објавени во "Ancient Lamps from the Mediterranean" датираани во II-I век пред н. е.²¹³

Според предходно изложеното овој тип на светилки ќе го датираме на крајот од II век и во првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 146

Музеј и завод Биџола

Инв. бр. 1928

Потекло: Хераклеја

Димензии : Д. 13,5 см. Ш. 6,4 см. В. 4,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од сива земја, премачкана со квалитетен темно сив премаз. Рамото е украсено со двојна спирала. Исто така и почетокот на горниот дел од клунот е украсен со двојна спирала.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т. I:1.

Датирање: крај II првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 147

Музеј и завод Биџола

Инв. бр. 1927

Потекло: Хераклеја

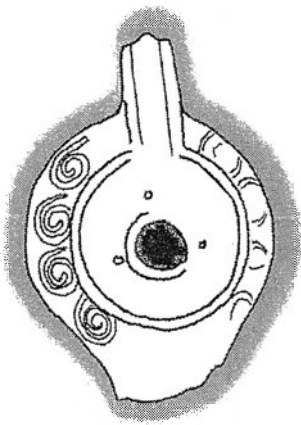
Димензии : Д. 11,9 см. Ш. 6,3 см. В. 3,6 см.

Опис: На светилката и недостасува рачката и има мали оштетувања кај дискот. Идентична со предходната кат. бр.146, делува како да се од исти калап направени.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т. I:2.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

²¹³ Djuric S., 1995, 23.

Кат. бр. 148

Народен Музеј Гевгелија

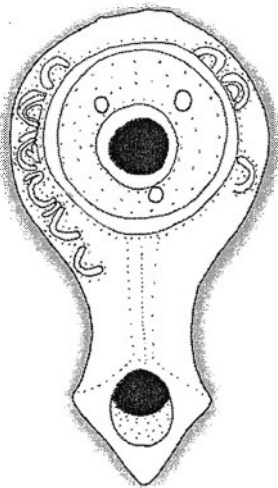
Инв. бр. 1907

Потекло: Вардарски Рид

Опис: На свешилката и недостасува поголем дел од фитилникот, со отворот за фитил. Изработена е од сива земја премачкана со потемен сив премаз. Рамото е украсено со спирала.

Неубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 149

Музеј на македонија

Инв. бр. 497-IV

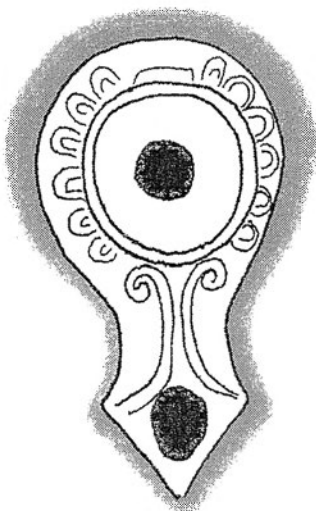
Потекло: Исар Марвинци, гроб 120.

Димензии : Д. 10 см. Ш. 5,5 см. В. 2,5 см.

Опис: Целосно сочувана свешилка, изработена од сива земја. Клунот проширен на краевите. Освен отворот за долевање на масло има и три помали отвори за воздух на самиот диск. Рамото е украсено со оволо орнамент. Дното рамно.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 31:12.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 150

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 2177

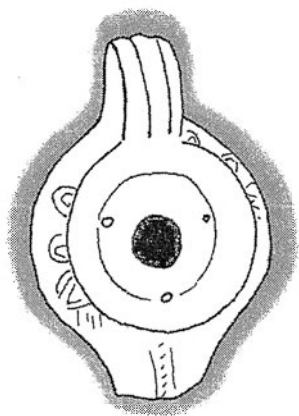
Потекло: Вардарски Рид

Димензии : Д. 11 см. Ш. 7 см. В. 4,5 см.

Опис: Целосно сочувана свешилка, на која и недостасува рачката. Изработена од сива земја, премачкана со потемен сив фирнис, делумно отпаднат. Рамото е украсено со оволо орнамент, а горниот дел од клунот е украсен со спирала.

Публикувана: Митревски Д., 2001, фот. 50.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 151

Народен Музеј Гевѓелија

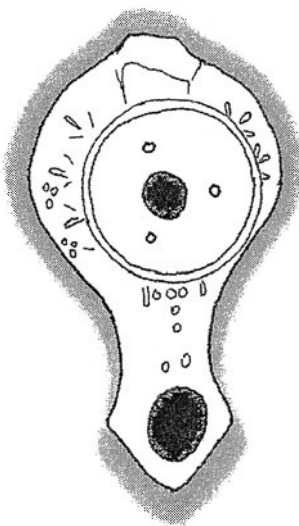
Инв. бр. 2263

Потекло: Вардарски Рид

Опис: На светилката и недостасува поголем дел од фитилникот, со отворот за фитил. Изработена е од сива земја премачкана со потемен сив премаз. Рамото е украсено овово орнамент.

Неубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 152

Народен Музеј Гевѓелија

Инв. бр. 1956

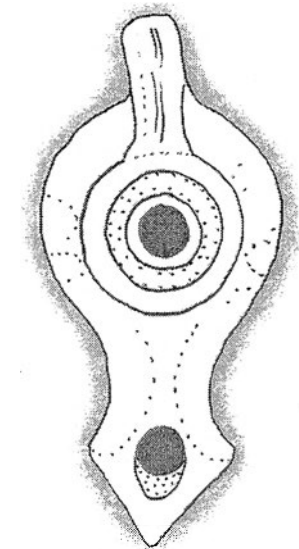
Потекло: Вардарски Рид

Димензии: Д. 11 см. Ш. 7 см. В. 4,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува рачката. Изработена од сива земја, премачкана со потемен сив фирнис, делумно отпаднат. Рамото е украсено со флорален орнамент.

Публикувана: Митревски Д., 2001, фот. 50. Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 158.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 153

Музеј на Македонија

Инв. бр. II-3

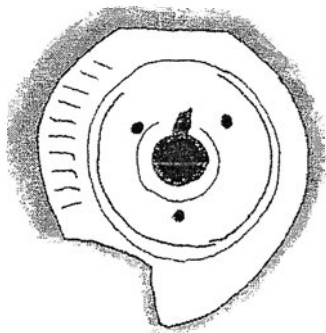
Потекло: Запленета

Димензии: Д. 11,8 см. Ш. 5 см. В. 2,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвена по боја, ја има бојата на глината без премаз. Декорацијата на рамото поради големата излижаност, само се насетува, најверојатно флорален орнамент.

Неубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 154

Народен Музеј Гевгелија

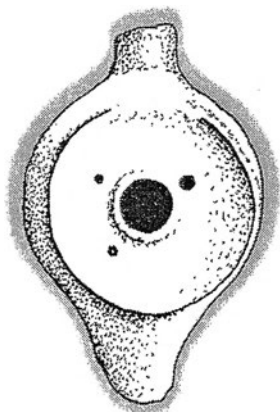
Инв. бр. К-02П14

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел рамото и целиот диск.. Изработена е од сива земја премачкана со потемен сив премаз. Рамото е украсено флорален орнамент.

Неубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 155

Музеј и завод Биџола

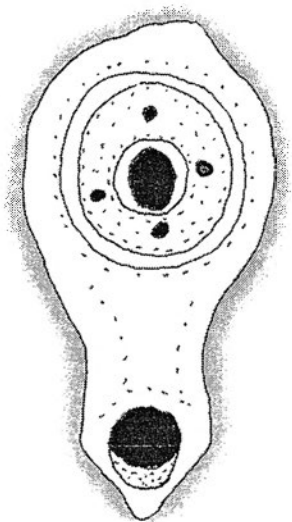
Инв. бр. 1933

Потекло: Хераклеја

Опис: На светилката и недостасува рачката и дел од клунот со отворот за фитил. Изработена е од сива земја премачкана со потемен сив премаз, делумно отпаднат. Рамото е украсено со астрагал мотив, а на горната страна на клунот има декорација-двојна спирала.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т. I:4.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 156

Музеј на Македонија

Инв. бр. 97-IV

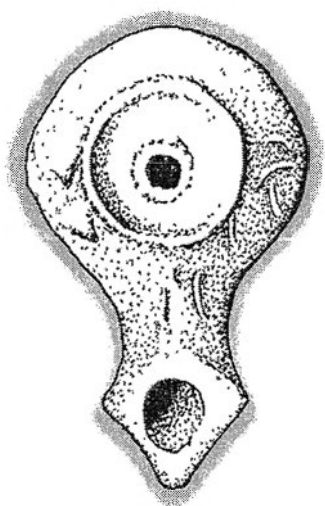
Потекло: Исар Марвинци.

Димензии : Д. 9 см. Ш. 4,5 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка , изработена од црвена глина и црвено печена. Рамото е украсено со ситни гранули, кои се доста излитени.

Неубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 157

Музеј и завод Бишопла

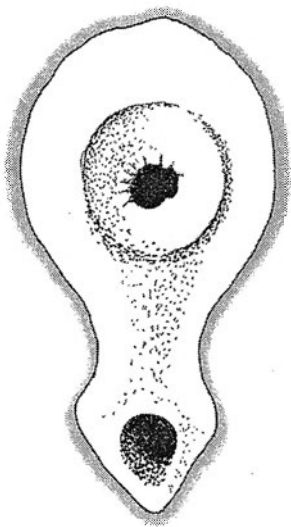
Инв. бр. 228

Потекло: Хераклеја

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена е од сива земја премачкана со потмен сив премаз. Рамото и клунот до копјевидното проширување украсено е со бршлен.

Непубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 158

Музеј и Завод Прилеп

Инв. бр. 100

Потекло: Ридот-с. Мажучиште

Димензии : Д. 10 см. Ш. 5,2 см. В. 3,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува лентестата рачка. Изработена од сива слабо прочистена глина, со видливи зрнца песок. Сива по боја, без премаз. Рамото е украсено, но поради излитеност тешко е да се препознае орнаментот.

Непубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 159

Музеј и завод Бишопла

Инв. бр. 4156

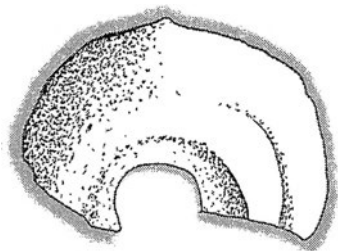
Потекло: Хераклеја

Димензии : Д. 9,4 см. Ш. 5,7 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува рачката. Изработена од слабо прочистена црвеникава глина, без премаз. На рамото има декорација на стилизирани флорални мотиви.. Рустична изработка.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т. I:5.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 160

Музеј на град Неготино

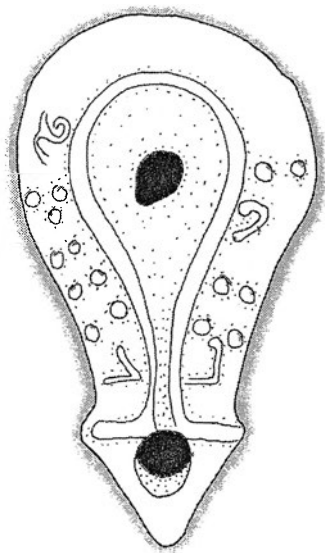
Инв. бр. 8/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Од светилката е сочувана половината од горниот дел-дискот и рамото. Изработена од слабо прочистена, со сива боја и без премаз. На рамото има декорација на спирали. Рустично обработена.

Непубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 161

Музеј на Македонија

Инв. бр. 400

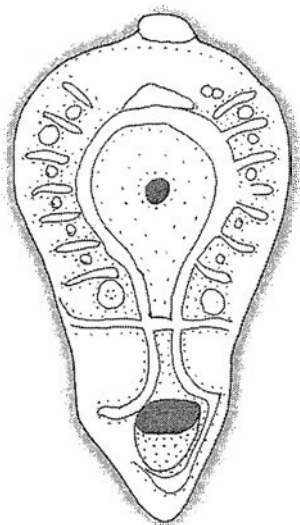
Димензии: Д. 8,9 см. Ш. 4,1 см. В. 2,3 см.

Потекло: Исар Марвинци, гроб 290

Опис: Сиво печена светилка премачкана со црн премаз. Дискот е овален и споен со каналот кој води до отворот за фитил. Рамото е украсено со гранули како и спирален орнамент, кој поради уништеноста на задниот дел од декорацијата едвај се приметува.

Публикувана: Јакимовски А., 2005.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 162

Музеј на Македонија

Инв. бр. 98/IV

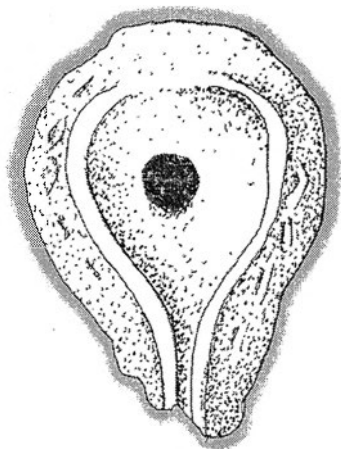
Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 4,5 см. В. 2,1 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сиво печена светилка оставена во боја на печењето. Дискот е овален и споен со каналот кој води до отворот за фитил. Рамото е украсено со зраковиден орнамент, а меѓу секој зрак има по една гранула. На светилката и недостасува рачката.

Публикувана: Јакимовски А., 2005.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 163

Музеј на град Неготино

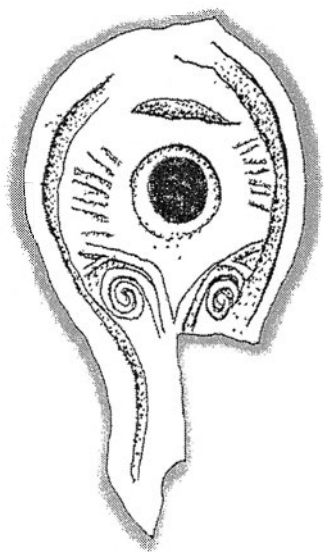
Инв. бр. 9/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: На светилката недостасува крајот на клунот со отворот за фитил, и долниот дел. Изработена е од светло сива боја на глина и премачкана со темно сив премаз, делумно отпаднат. Рамото е украсено со ливчиња.

Непубликувана.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е

Кат. бр. 164

Музеј на град Неготино

Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Црвено печена светилка оставена во боја на печењето. Од светилката недостасува половина клун, и рачката. Рамото е украсено со ливчиња од цвет, а почетокот на клунот е украсен со спирала.

Публикувана: Јаковски А., 2007, 6-7, сл. 3а.

Датирање: крај на II и првата половина на I век пред н. е.

Тип XXII В

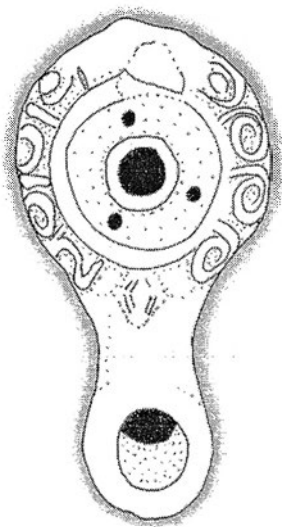
На овој тип му припаѓаат 17 светилки од збирката на Музеј на Македонија. Се работи за подоцнежна варијанта на ефеските светилки, пронајдени на голем број локалитети во Република Македонија. Тие како и предходниот тип се и локално произведувани во исто така голем процент. Голем број примероци од оваа варијанта се пронајдени во Коринт и се датирани во втора половина на I век н. е.²¹⁴ Во Атина, светилки од овој тип не се пронајдени пред Sulla (86 год. пред н. е.), а нивното егзистирање е во средината и доцните години на I век пред н. е.²¹⁵ Голем број од овие светилки, посебно варијантите на доцно хеленистички релјефно калапени светилки егзистираат и во I век од н. е., до самиот крај на векот.²¹⁶ Тие се разликуваат од предходниот тип поради различниот завршеток на клунот, односно имаат кружен или овален завршеток на клунот. Телото им е исто како кај предходната група т. е. по форма се овални со биконичен профил, а рамото е украсено со разновидни мотиви, од кои најчести се флоралните и спиралните орнаменти. Аналогии за овие светилки наоѓаме во Athen. Agora а тоа се светилките со кат. бр. 658 и 659. Светилката со кат. бр. 165 е со фина фактура, добра изработка и кафена боја најверојатно е Атички импорт. Имено, Ефеските светилки кои се изработувани на малоазиско копно, се со сива боја и најчесто се премачкани со сив метален сјај, додека светилките што се изработувани на Атика се со

²¹⁴ Broneer O., 1930, 66.

²¹⁵ Howland R.H., 1958, 167.; Howland R.H., 1958, 214, Аристон е познат керамичар кој работел во Атина во доцниот II век пр. н.е до 86 г. пр. н.е. чие име се среќава на калапи за светилки и на дното на повеќе типови на светилки, но и на калапи за релјефни чаши. Изгледа дека неговата работилница страдала за време на завземањето на Атина од Сула, бидејќи неговите производи не се среќаваат по 86 г.

²¹⁶ Микулчиќ И., 1975, 131-132, тука претставената светилката со кат. бр. 180, ја поврзува со Howland тип 54 и ја датира во последната третина на I век од н. е.

жолтеникава до кафена боја.²¹⁷ Дел од претставените светилките се неквалитетно изработени и со послаб квалитет, а декоративните елементи се многу нејасни според што може да се заклучи дека станува збор за локална работилница. Како најдобар пример за локалното производство на овој тип светилки може да ни послужи светилката со кат. бр. 174 која е деформирана за време на печењето и само по формата може да се насети дека станува збор за овој тип на светилка.²¹⁸ Светилките со кат. бр. 173 и 175 - 181, се многу блиски на ефескиот тип светилки и претставуваат survival-и, на овој тип светилки. Тие се произлезени од истиот тип, и изработувани на ист начин со мали разлики кои при поголем број на светилки на поголемите локалитети се одвоени во посебни групи, карактеристични за доцниот I век пред н. е. и I век н. е.²¹⁹

Кат. бр. 165

Музеј на Македонија

Инв. бр. 134 – IV

Димензии : Д. 10,5 см. Ш. 5,3 см. В. 2,5 см.

Потекло: Затекната, пред II светска војна

Опис: Целосно сочувана светилка, недостасува рачката. По боја жолта, со отпаднат премаз. Поставена на ниска нога, со издолжен клун кој завршува овално. На дискот кој е вдлабнат има три мали отвори за воздух, распоредени околу отворот за масло. Рамото украсено со спирали.

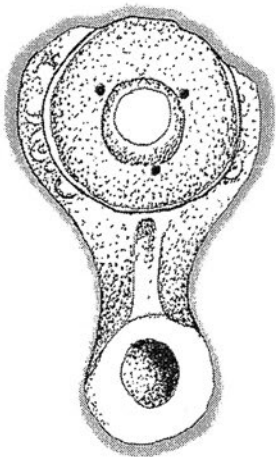
Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

²¹⁷ Howland R.H., 1958, 168.

²¹⁸ Јаковски А., 2005.

²¹⁹ Howland, R. H., 1958, и повеќето автори овие светилки ги ставаат во група на доцно хеленистички релјефни светилки.

Кат. бр. 166

Завод и Музеј Биџола

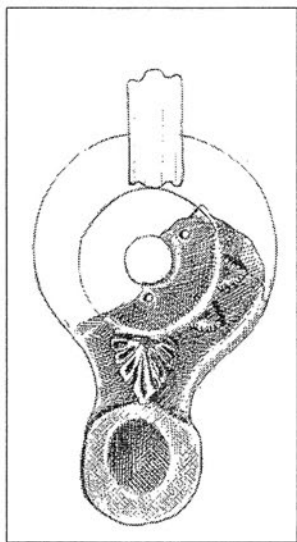
Инв. бр. 1929

Потекло: Хераклеја

Опис: Нецелосно сочувана светилка, недостасува дното, дел од рамото и рачката. По боја сива, премачкана со темносив квалитетен премаз. Рамото е украсено со киматион, на коренот на клунот стилизиран палмов лист.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 48, Таб. I: 3а, 3б.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 167

Народен музеј Гевгелија

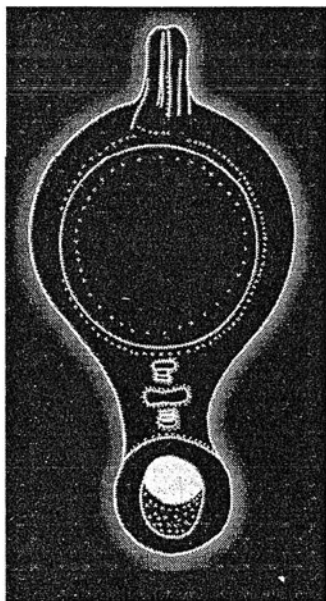
Инв. бр. 1905

Потекло: Вардарски Рид

Опис: На светиката и недостасуваат делови од дискот, рамото и дното. Изработена е од fino прочистена глина, и премачкана со темносив фирнис. Рамото и коренот на клунот украсени со палмети.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 168

Инв. бр. 143

Музеј на Македонија

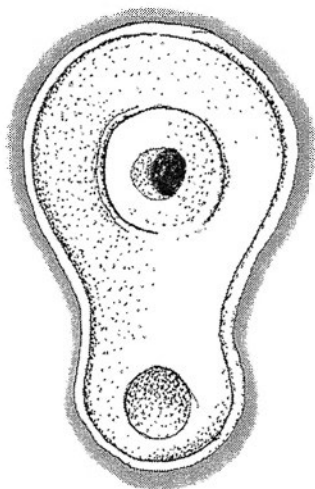
Димензии: Д. 11,1 см. Ш. 5,3 см. В. 2,6 см.

Потекло: Запленета

Опис: Светилката има оштетувања на дискот кај отворот за налевање масло и на клунот на завршетокот на отворот за фитил. По боја е окер. Дискот од рамото е одвоен со издигнат прстен. На дискот нема украси, а на рамото едвај се насетуваат украси.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 169

Музеј и Завод Охрид

Инв. бр. 9970.07

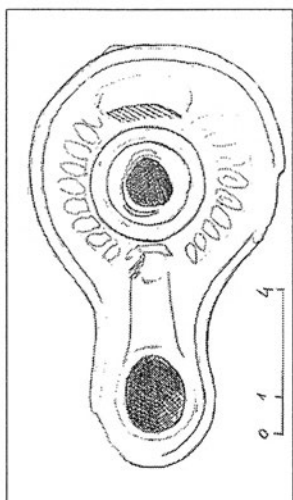
Димензии : Д. 9,5 см. Ш. 4,9 см. В. 2,5 см.

Потекло: Плаошник

Опис: Целосно сочувана светилка. По боја сива. Рамото украсено со ливчиња од цвет распоредени околу дискот.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 170

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. К-02Е-09

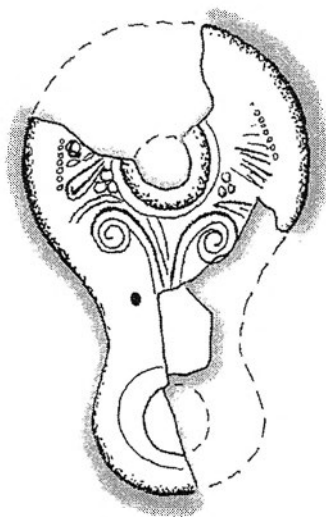
Димензии : Д. 10,5 см. Ш. 6 см. В. 2,7 см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: целосно сочувана светилка, на која и недостасува рачката. Глината од која е изработена е слабо прочистена со сива боја, премачкана со потемн сив премаз. Рамото украсено со копјевидни листови.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 171

Музеј на Македонија

Инв. бр. /

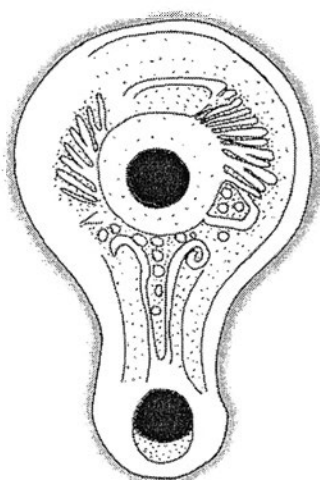
Димензии : Д. 10,5 см. Ш. 5,3 см. В. 2,5 см.

Потекло: Стоби

Опис: Нецелосно сочувана светилка, недостасува рачката. По боја жолта, со отпаднат премаз. Поставена на ниска нога, со издолжен клун кој завршува овално. На дискот кој е вдлабнат има три мали отвори за воздух, распоредени околу отворот за масло. Рамото украсено со волути.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат.бр. 172

Музеј на Македонија

Инв. бр. С-01/7

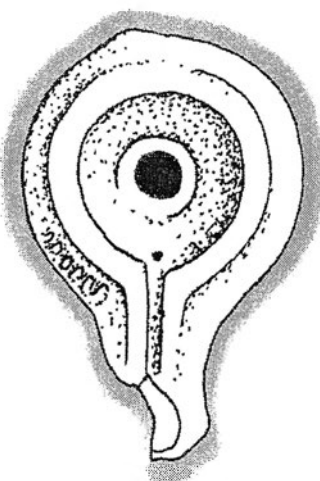
Димензии : Д. 9,5 см. Ш. 4,3 см. В. 2,5 см.

Потекло: Стоби

Опис: Кафена по боја светилка, која е премачкана со потемен сјаен лак. Околу отворот за долевање масло има пластични, зракасто распоредени линии, а делот кој оди кон клунот е украсен со гранули и спирали.

Публикувана: Јакимовски А., 2007б, Сл.5, цр. 5.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 173

Музеј на Македонија

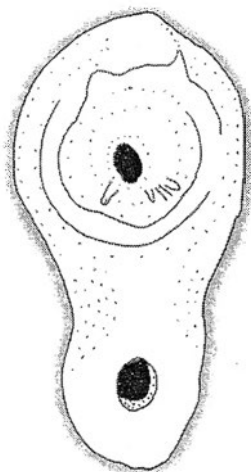
Инв. бр. 340-IV

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилка недостасува мал дел од клунот и рачката рачката. По боја жолта, со отпаднат премаз. Рамото е украсено но поради излитеноста тешко е да се препознае декорацијата. Дискот е поврзан со клунот со тесен канал.

Публикувана: Битракова Грозданова В., 1986, Т. XVI:6.

Датирање: I век н. е.

Кат. бр. 174

Музеј на Македонија

Инв. бр. 166 -IV

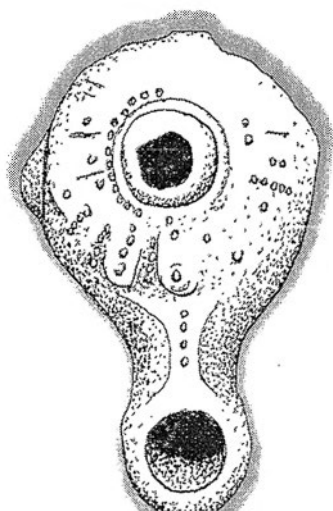
Димензии : Д. 8,3 см. Ш. 4,3 см. В. 2,1 см.

Потекло: Затекната пред II светска војна.

Опис: Светилка со сива боја без премаз. Аморфна по облик со кружен и вдлабнат диск. Клунот е издолжен со овален завршеток. Светилката е деформирана при печењето.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 175

Музеј на град Неготино

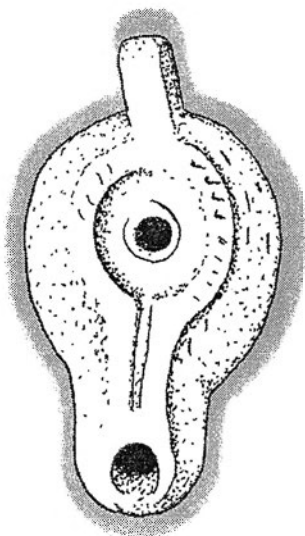
Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Светилка со окер боја со сјаен окераст премаз. Рамото е украсено со оволо и гранули, како и горниот дел на клунот кој е украсен со гранули.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 36.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 176

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 278

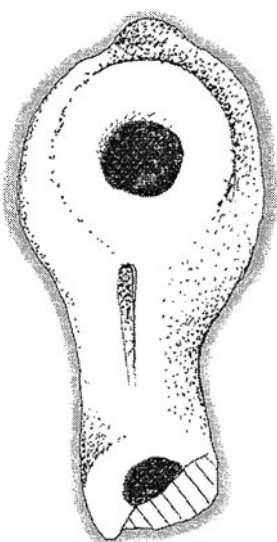
Димензии : Д. 8,4 см. Ш. 4,7 см. В. 3 см.

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со окер боја на печење и премачкана со разреден црвеникав премаз, делумно отпаднат. Рамото и прстенот околу дискот се украсени со вдлабнати рецки.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, Таб. III:125.

Датирање: I век н. е.

Кат. бр. 177

Музеј и завод Прилеп

Инв. бр. 3393

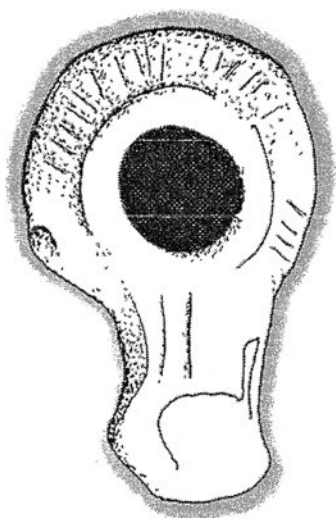
Димензии : Д. 9,6 см. Ш. 4,9 см. В. 4,4 см.

Потекло: Градиште-с. Дебрешта

Опис: Целосно сочувана светилка на која и недостасува рачката и има мали оштетувања на крајот на клунот, во делот кај отворот за фитил. Изработена е од жолтеникава по боја глина и оставена во бојата на печењето, без премаз. Светилката е многу рустично изработена. Рамото е украсено со спирала.

Непубликувана.

Датирање: I век н. е.

Кат. бр. 178

Музеј на град Неготино

Инв. бр. 10/07

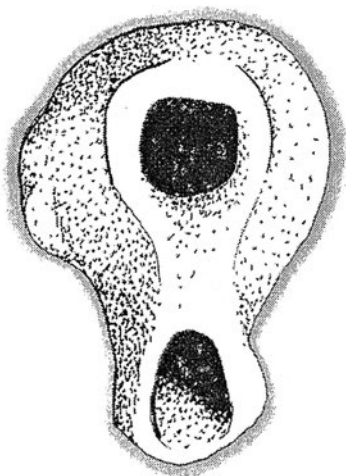
Потекло: Градиште Неготино

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 4,3 см. В 2,1 см.

Опис: светилката е оштетена во делот на клунот и околу отворот за фитил. Рустично е изработена, и оставена во бојата на печењето, без премаз. Рамото е украсено со ливчиња од цвет.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 179

Музеј на град Неготино

Инв. бр. 11/07

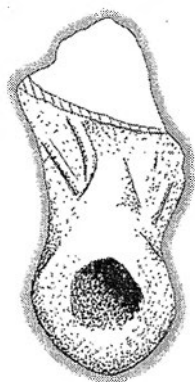
Потекло: Градиште Неготино

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 4,1 см. В 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со сива боја, премачкана со црн премаз, делумно отпаднат Рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 180

Музеј на град Неготино

Инв. бр. 13/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Од светилка е сочуван поголемиот дел од клунот со отворот за фитил. Изработена е доста рустично и деформирана при печењето. Изработена е од сива земја, премачкана со црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 181

Музеј на град Неготино

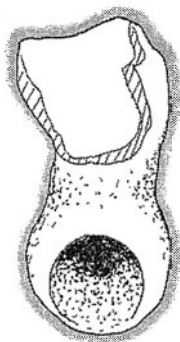
Инв. бр. 12/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Од светилка е сочуван поголемиот дел од клунот со отворот за фитил. Изработена е доста рустично и деформирана при печењето. Изработена е од сива земја, премачкана со црн премаз.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Тип XXIII

Кат. бр. 182

Во овој тип влегува светилка која е единствена досега пронајдена на територијата на Република Македонија. Овој тип на светилки се исклучително ретки. Таа е пронајдена на Централниот комплекс на Акрополата, на археолошкиот локалитет Вардарски Рид во Гевгелија.²²⁰ Се одликува со подигната база, кружно тело со аглеста профилација и долг фитилник со заоблен крај и овален отвор за фитил. Кружниот отвор за полнење масло е обколен со подигнат раб, а на страната на телото е поставена јазичеста држалка. Светилката е украсена целосно, со исклучок на пластичниот прстен на дискот и дното. Рамото на светилката е украсено со рељефна декорација со флорален мотив, а горниот дел на фитилникот е украсен со палмета. Долниот дел на светилката е исто така украсен со спирала. Според околностите на пронаоѓање оваа светилка е датирана во втората половина на II век пред н. е., можеби кон самиот крај на векот.²²¹

Овој тип светилки претставува непозната група за просторите од каде во хеленистичкиот период кај нас пристигнуваат светилките. Така е поради тоа што овој тип на светилки, е по потекло од Египет, т. е. произведуван во Египет, каде се пронајдени голем број светилки од овој тип.²²²

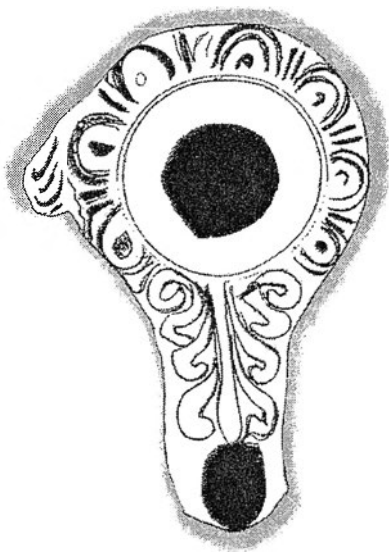
Слични на нашиот примерок се светилките 32-38, кај Senleleky, каде најслична со нашата е светилката 36 определена како доцна варијанта на оваа група и датирана во првата половина на I век пред н.

²²⁰ Блажевска С., 2006, во печат.

²²¹ Блажевска С., 2006, во печат.

²²² Sentleléky T., 1969, 45-47.

е.²²³ Аналогии имаме и меѓу светилките објавени кај Мензел каде најслични на нашиот примерок се светилките со кат. бр. 51 и 52.²²⁴

Кат. бр. 182

Инв. бр. K-00E-61

Димензии : Д. 12 см. Ш. 6,8 см. В. / см.

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Светилка со бледојолта бојана печење, премачкана со црвен премаз кој е во траги сочуван. Описот на светилката е даден горе во текстот.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век пред н. е.

²²³ Sentleléky T., 1969, 46, 36a.

²²⁴ Menzel H., 18-19, 51.Abb.10; 52. Abb.11.

Тип XXIV

Кат. бр. 183; 184 и 185

Во овој тип влегуваат три светилки. Карактеристични се по тоа што се поставени, поточно стојат на висок постамент - столб. Познати по името столбести светилки.²²⁵ Сместени се во ист тип, поради нивната катактеристика - постаментот на кој стојат, а не според нивните карактеристики и датацијата. Првиот претставен примерок (кат. бр. 183) е работен на грнчарско витло, и се претпоставува дека потекнува од археолошкиот локалитет Цареви Кули.²²⁶ Останатите две светилки (кат. бр. 184 и 185) се калапени, поточно и светилката и постаментот се изработени во калап, и имаат релјефна декорација. И двете светилки се пронајдени на археолошкиот локалитет Вардарски Рид.²²⁷

Светилката со кат. бр. 183 е изработена од сива глина, на грнчарско тркало. Карактеристична е поради сталакот на кој стои, кој не е целосно сочуван, односно му недостасува долниот дел. Датацијата на оваа светилка може да се изведе единствено според начинот на изработката и стилските особености, во II век пред н. е. вториот примерок (кат. бр. 184) е со биконвексно тело со аглеста профилација. Отворот за полнење на маслото е опколен со пластично подигнато ребро. Фитилникот е долг, со рамна горна површина, а завршува во вид на триаголник со остри краеве и со широк овален отвор за фитилот. Рамото и горната страна на фитилникот се релјефно декорирани. На предната страна кон фитилникот е изведена брадеста машка глава, од двете страни фланкирана со по една спирала. Зад спиралите, на рамото тече флорална декорација: спирално извиткани витици и триделни

²²⁵ Howland R. H., 1958, 153-154, type 47 A, Columnar Lamps.

²²⁶ Јакововски А., Светилки од Цареви Кули, Зборник посветен на Јован Ананиев - во печат.

²²⁷ Блажевска С., 2006, во печат.

цветови кои наизменично се менуваат.²²⁸ Нема рачка, ниту пак странични држалки. Според наведените карактеристики оваа светилка е блиска со светилките од ефескиот тип, судејќи и по сличниот примерок откриен во Делос.²²⁹ На овие се надоврзуваат и сличните релјефно калапени светилки откриени во Пела, кој исто така се датирани во доцниот II и I век пред. н. е., кои авторката ги врзува за делоските работилници.²³⁰ Од друга страна, според изведбата на горниот дел на телото покажува поврзаност со примероците од Тип 51C според Howland откриени на атинската Агора.²³¹

Светилката е поставена на столбест, шуплив постамент од кој е сочуван само мал дел. На предната страна на постаментот релјефно е изведена глава на жена (?), со коса раздвоена на патец и пуштена на рамењата. Цртите на ликот едвај се распознаваат. Глината од која е изработена е фино прочистена, сиво печена и премачкана со тенок слој темносив премаз, кој е прилично излупен.²³²

Најблиската аналогича на нашиот примерок е откриена во Коринт, и претставува светилка со фигурален постамент во вид на жена со калатос на главата, датирана во доцниот II и првата половина на I век пр. н.е., односно во периодот меѓу 146 и 44 г. пр. н.е.²³³ Светилката е откриена во Работилницата на Менек, во слој кој се врзува за нејзината последна обнова, заради што би ја датирале во истото време како и коринтската аналогича.²³⁴

²²⁸ Блажевска С., 2006, во печат.

²²⁹ Фус нота преземена од од Блажевска С., 2006: Delos XXVII, 264, D262, Pl. 50, светилката е датирана во доцниот II и почетокот на I век пр.н.е.

²³⁰ Δρούγου Σ., 1992, 74–91, Тип ПЛ.12 (на пример Πίν. 64, No. 246,); светилките на висок постамент откриени во Пела (ПЛ.7) се датирани многу порано, околу 300 г. пр. н.е. во зависност од формата на самата светилка: 57, Είκ. 8, Πίν. 25, No. 103.

²³¹ Howland R. H., 1958, 177, Nos. 694, Pl. 50, доцнохеленистички релјефни светилки датирани во доцниот II век пр. н.е. до 86 г. пр. н.е.

²³² Блажевска С., 2006, во печат.

²³³ Фус нота преземена од Блажевска С., 2006: Williams C. K II - Zervos H. O., 1991, 5, Pl. 2, No. 6, датацијата авторите ја потврдуваат со одликите само на светилката која според нив потсетува на атинските имитации на кидските светилки (Howland Тип 51B).

²³⁴ Блажевска С., 2006, во печат.

Третиот примерок (кат. бр. 185) има биконвексно тело со благо аглеста профилација. Рамото на врвот преминува во нагласено издигнато кружно ребро, од каде конкавно се спушта кон отворот за сипање масло со издигнат раб. Фитилникот е краток, заоблен на врвот, но со проширени краеве во вид на котва. Рамото е релјефно декорирано со едвај распознатлива флорална декорација, а околу отворот за дотур на масло во круг се поставени бобици. Нема рачки, ниту странични држалки. Постаментот е повеќе сочуван отколку кај претходниот примерок, но за разлика од него е полн и едноставен, без релјефна декорација. Светилката се одликува со лош квалитет на изработка, релјефот е прилично плиток и излижан, а глината е непрочистена со примеси од мика, црвено печена и неглазирана.²³⁵

Според формалните карактеристики на светилката Блажевска посочува поврзаност со ефескиот тип, но за овој примерок заклучува дека веројатно се работи за доцна локална варијанта.²³⁶ Откриена е во рамки на Куќата со светилиште на Источната тераса, и тоа во нејзината најмлада градежна фаза која го означува последното живеење, пред конечното напуштање на градот. Датирањето на овој примерок е изведено од археолошкиот контекст и римската светилка која е откриена заедно со неа, во првата четвртина на I век од н.е.²³⁷

Сличните светилки откриени на атинската Агора во типологијата на Howland се заведени како Тип 47A, наречени столбести светилки, датирани во средината и третата четвртина на III век пр. н.е.²³⁸ Посебно внимание било посветувано на предната страна на постаментот кој треба да потсетува на вистински столб кој стои на проширена база, стеблото е канелирано со вертикални канелури, нагоре се стеснува и завршува со стилизиран коринтски капител со лик на крилата Горгона или Хермес. Ги поврзуваат со луксузните мермерни и бронзени стоечки светилки, кои биле омилен плен на Римјаните во

²³⁵ Блажевска С., 2006, во печат.

²³⁶ Блажевска С., 2006, во печат.

²³⁷ Howland R. H., 1958, 153-154, type 47 A, Columnar Lamps.

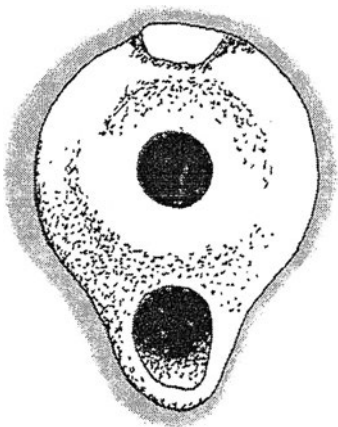
²³⁸ Howland R. H., 1958, 153, Nos. 611-612, Pl.48.

текот на освојувањето од страна на Сула на Атина, кои пак од друга страна се доцни реминисценции на фамозната златна светилка на Калимахос во Ерехтеионот.²³⁹

Според Broneer меѓу светилките откриени во Коринт се одредени како тип IX, за кој смета дека биле подарок за светилиштата, поради тоа што обично биле со мали димензии,²⁴⁰ но исто така не ја исклучува и нивната употреба во приватните куќи.²⁴¹

Овие примероци откриени на Вардарски Рид сигурно немаат култна намена во онаа смисла како што според Broneer би имале во Коринт.²⁴² И двете се откриени во приватни куќи за живеење, односно во работилница, иако Блажевска не ја исклучува можноста да се поврзани со домашно светилиште, што особено би важело за вториот примерок, бидејќи е откриена во куќа која во претходната градежна фаза датирана во првата половина на II век, во една од просториите има потврдено домашно светилиште односно олтар.²⁴³

Иако првиот примерок е откриен во работилница за керамика, нејзината изработка и глината укажуваат на потекло од малоазиските центри, можеби од делоските работилници.²⁴⁴

Кат. бр. 183

Музеј Сџрумица

Инв. бр. /

Потекло: Цареви Кули

Опис: Светилка со светло сива боја на печење, на која и недостасува лентестата рачка, како и долниот дел од постаментот на кој стоела.

Непубликувана.

Датирање: II век пред н. е.

²³⁹ Howland R. H., 1958., 154.

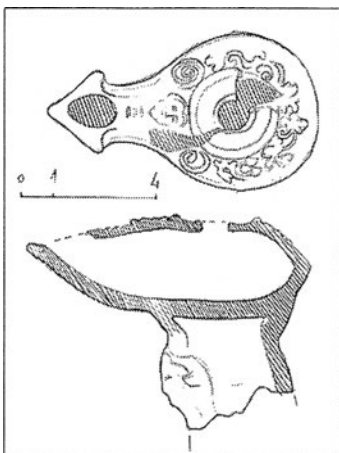
²⁴⁰ Broneer O., 1930, 49, fig. 24.

²⁴¹ Howland R. H., 1958., 154.

²⁴² Блажевска С., 2006, во печат.

²⁴³ Блажевска С., 2006, во печат.

²⁴⁴ Блажевска С., 2006, во печат.

Кат. бр. 183

Народен музеј Гевгелија

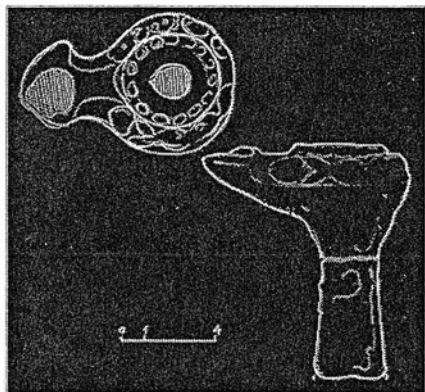
Инв. бр. 2713

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Описот на светилката е даден горе во текстот.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1995.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 161.

Датирање: доцен II - прва половина на I век пред н. е.

Кат. бр. 182

Народен музеј Гевгелија

Инв. бр. К-02Е-34)

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Описот на светилката е даден горе во текстот.

Публикувана: Neidinger W. – Matthews E., 1995.; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 162.

Датирање: прва четвртина на I век од н. е.

Тип XXV

Кат. бр. 186-223

Од овој тип имаме вкупно 35 светилки од кои повеќето се целосно сочувани. Пронајдени се на повеќе локалитети во Р. Македонија, а најголемиот број од нив потекнуваат од археолошките локалитети Скупи и Стоби. Работени се на грнчарско тркало, а рачките и клуновите им се додатно правени. Имаат мали димензии и многу едноставна рустична изработка. Сидовите на светилките се тенки, изработени од слабо прочистена глина, односно во фактурата на глината видливи се зрнца од песок. Имаат тркалезно тело, со подигнато рамо кое не е јасно дефинирано т. е. разделено од дискот на светилката. Кај најдоцните примероци, рамото добива поостар пад кон надворешниот раб на светилката и станува појасно идентифицирано. Дискот е голем со централно поставен отвор за долевање масло, кој најчесто е мал. Клуноот е кус и накнадно извлечен. Овој тип на светилки не е украсуван. Најдоцните примероци речиси е невозможно да се одделат од раните римски калапени светилки со рамен клун тип. Овие светилки работени на витло (кат. бр. 215 - 223), многу е веројатно да се емитации на раните италски рељефни светилки. Исто така како едноставноста и рустичната изработка тешко е да се претпостави дека овие светилки се продавани, надвор од локалитетите каде се најдени. Односно тие се произведувани за локалното население и за поблиските населби. Локални работилници на овие светилки можат да се лоцираат во Скупи и Стоби.

Овој тип на светилки карактеристични се за самиот крај на хеленистичкиот период, поточно преставуваат последен развоен тип на светилките во хеленистичкиот период. Крајот на една ера јасно е

видлив и кај светилките. Ако предходно светилките беа калапени и украсени со најразновидни декорации, овие светилки се многу рустични без украси со чисто функционална намена. По овие светилки веќе на нашата територија доаѓаат римските типови на светилки. Овие светилки се релативно чести за крајот на хеленистичкиот период. Околу нивната датација можеме да се потпремене на светилките пронајдени на Скупи, каде се определени како последен развоен тип на хеленистички светилки од упростена локална продукција, под влијание на работилниците од егејскиот културен круг.²⁴⁵ Во Скупи тие се наоѓани во затворени целини односно гробови, со монети и датирани се на самиот крај на I век пред н. е., и во првата половина на I век н. е.²⁴⁶ Во прилог на ова датација оди наодот на пет светилки²⁴⁷ од овој тип, заедно со светилка од типот XXXII со рамен клун, кој тип започнува да се произведува во првата половина од I век.²⁴⁸ Тие се пронајдени заедно во гроб бр. 261 датиран во последната четвртина на I век со монета на Домицијан.²⁴⁹

Овие светилки би можеле да ги поделиме во три варијанти. Дел од светилките се без рачки и би можеле да се сместат во варијанта А (кат. бр. 186 - 198), кои можеби се порани, како идеја, од варијанта В кои имаат рачки (кат. бр. 199 - 213). Во третата варијанта влегуваат светилките со кат. бр. 312 - 223, кој се преодни, т. е. адаптации со раноиталските. Тие се многу слични и едвај се разликуваат и тоа според начинот на изработка, т. е. едните се изработени на витло, а другите се калапени. Потврда за ова е погоре споменатиот наод на пет светилки од овој тип сите со рачки од варијанта В, пронајдени со светилка од средината на I век - тип XXXII. Сепак сеуште е невозможно да се направи разлика во датацијата на овие две варијанти. Според

²⁴⁵ Микулчиќ И., 1975 а, 130.

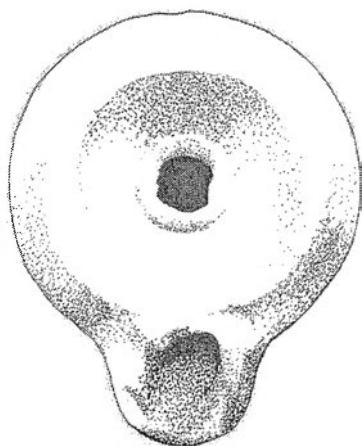
²⁴⁶ Микулчиќ И., 1975 а, 129-131.

²⁴⁷ Јованова Л. - Михаилова Д., 1999, 229.

²⁴⁸ За тип XXXII подолу во текстот.

²⁴⁹ Јованова Л. - Михаилова Д., 1999, 229.

наведените примери светилките од овој тип може да се датираат на крајот на I век пред н. е. и во првата половина на I век н. е.²⁵⁰

Кат. бр. 186

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1302

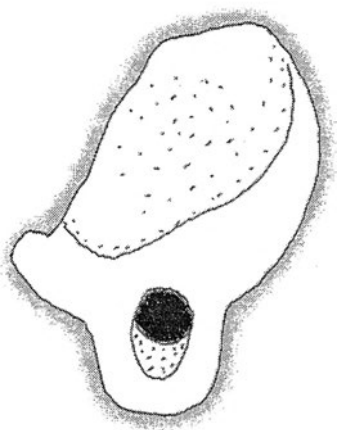
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 7 см. Ш. 5,6 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја на печење, без премаз. Изработена од слабо прочистена глина, со видливи траги од користење кај отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 187

Музеј на Македонија

Инв. бр. л. 64.1

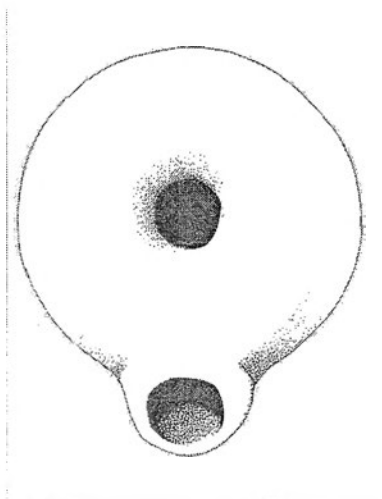
Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката се сочувани поголем дел од дното како и делови од рамото заедно со клунот на. Изработена од слабо прочистена глина.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н.е. и прва половина на I век н. е.

²⁵⁰ Микулчиќ И., 1975, 129-131, светилки од овој тип, пронајдени се во гроб 154, со монета на Филипи - 41-30 год. пред. н. е., гроб 102 со монета на Тибериј или Германик, гроб 110 со монета на Август кована од Тибериј 14 - 21 година.

Кат. бр. 188

Музеј *Скопи*

Инв. бр. L-92-71

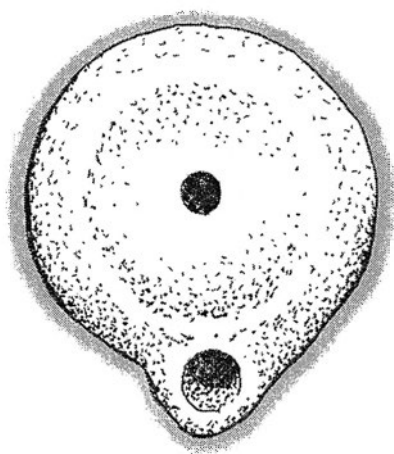
Димензии: Д. 6 см. Ш. 4,5 см. В. 1,7 см.

Потекло: Скопи

Опис: Целосно сочувана светилка изработена од жолта глина и премачкана со невоедначен кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 189

Музеј на град *Неготино*

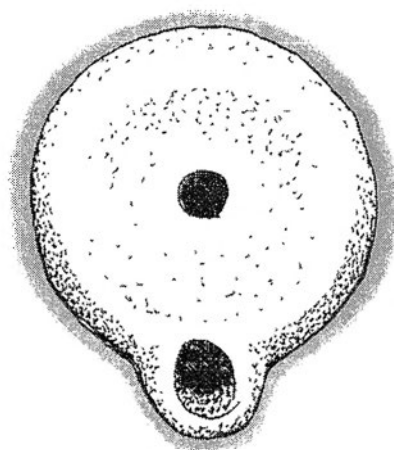
Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени, како и вертикално извлечена рачка. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 4а.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 190

Музеј на град *Неготино*

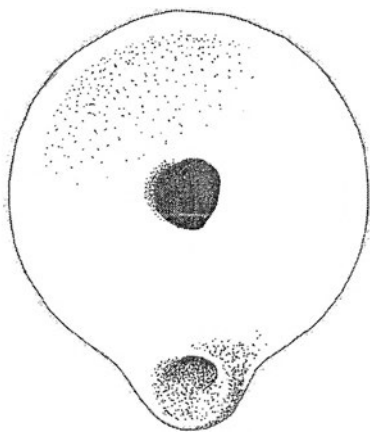
Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 4б.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 191

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-113

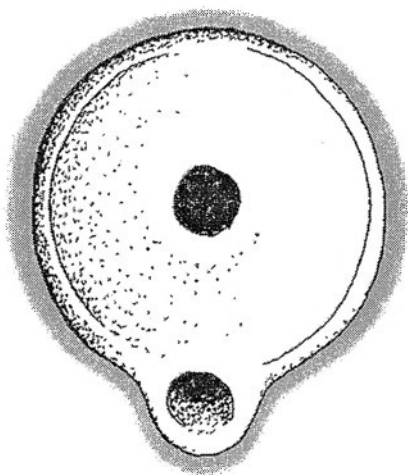
Димензии: Д. 6 см. Ш. 4,5 см. В. 1,7 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка жолта по боја на печење и премачкана со разреден, невоедначен светлоцрвен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 192

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-78

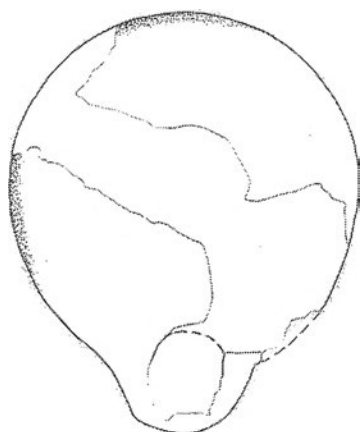
Димензии: Д. 6,8 см. Ш. 5,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со потемен сив премаз, делумно сочуван.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 193

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-122

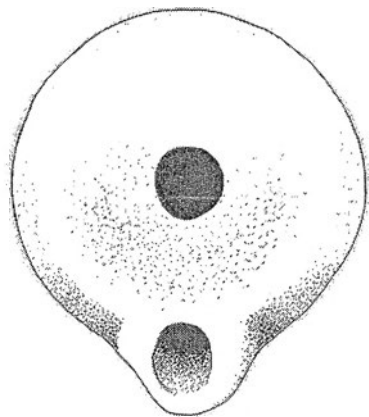
Димензии: Д. 7 см. Ш. 5,6 см. В. 2 см.

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е оштетена, поточно и недостасуваат делови од рамото и дискот. Таа е окер по боја и премачкана со разреден сив премаз кој е речиси целосно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 194

Музеј Сџоби

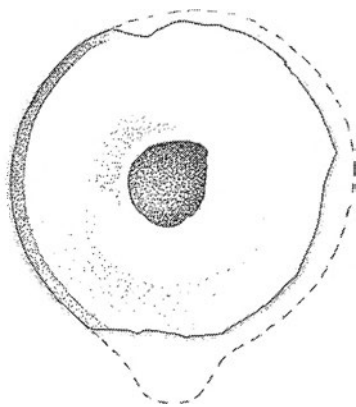
Инв. бр. L-95-104

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка. По боја на печење е светло црвена, премачкана со потемно црвен премаз, делумно отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 195

Музеј Сџоби

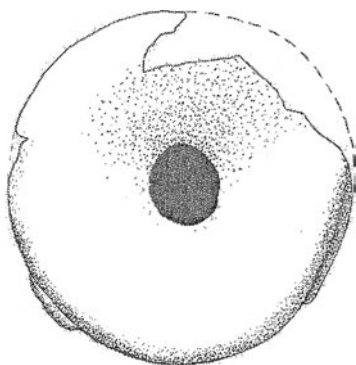
Инв. бр. L-95-107

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е слепена од повеќе делови. Има оштетувања во делот на рамото и дискот, а недостасува и целиот клун. Премачкана со црвена боја.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 196

Музеј Сџоби

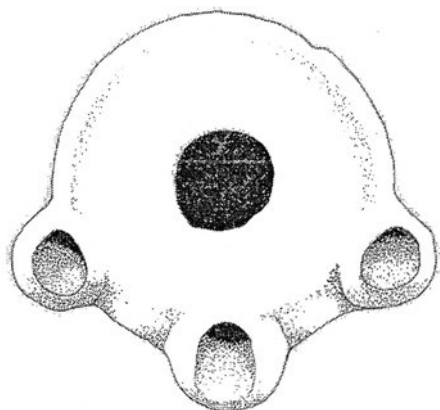
Инв. бр. L-95-132

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката недостасуваат делови од дното, рамото и целиот клун. По боја на печење е светло црвена, премачкана со квалитетен црвен премаз, кој делумно е отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 197

Музеј на град Скопје

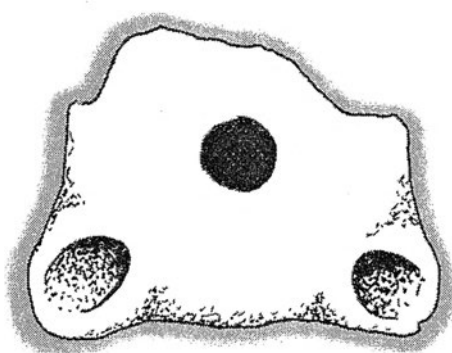
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со три клуна, слепена од повеќе фрагменти. По боја кафена, без премаз. Видливи траги од користење кај клуновите.

Публикувана: Јованова Л.-Михаилова Д., 1999, 22, Сл. 28.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 198

Завод и музеј Бишпола

Инв. бр. 4205

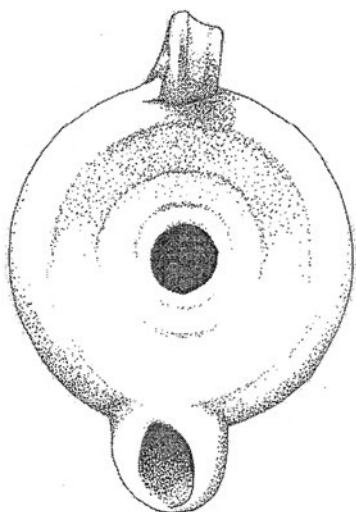
Потекло: Хераклеја

Опис: Од светилката недостасуваат дел од рамото и дното. Слепена е од повеќе фрагменти. По боја на печење е темно сива, без премаз. Светилката има сочувано два клуна, а можно е да имала и три.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 50, Т. III, 1.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

ВАРИЈАНТА Б

Кат. бр. 199

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 228

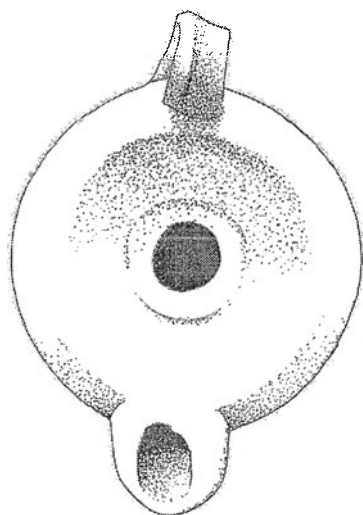
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 6,6 см. Ш. 5,1 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од жолтеникава глина. Премачкана е со црвена боја, делумно отпадната.

Публикувана: Јованова Л.-Михаилова Д., 1999, 228, Сл. 27.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 200

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 226

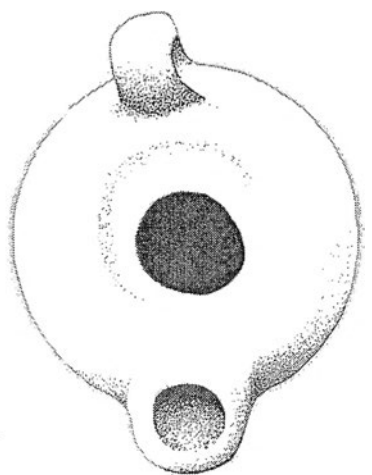
Потекло: Скупи

Димензии: Д: 6,2 см. Ш: 5,3 см. В: 1,8 см.

Опис: Ист опис како предходната светилка кат. бр. 199.

Публикувана: Јованова Л.-Михаилова Д., 1999, 228, Сл. 27.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 201

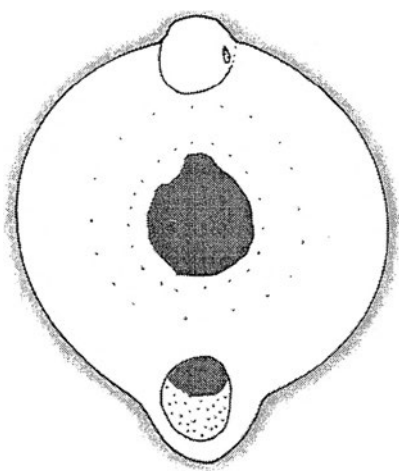
Инв. бр. л. 64.1

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од окер глина премачкана со разредена црвена боја. Видливи траги од користење.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 202

Инв. бр. 159 РЗЗКС

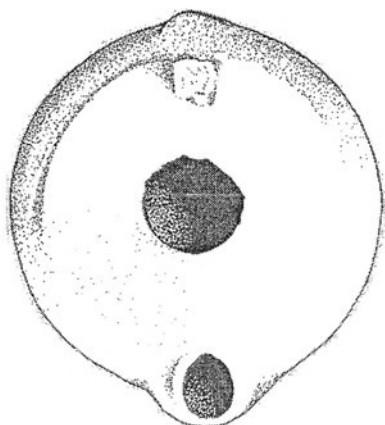
Димензии: Д: 6 см. Ш: 5 см. В: 1,7 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, окерасто печена, без траги од премаз. Работена е на грнчарско тркало со овално извлечен клун и извлечена рачка паралелно со клунот.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 203

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-067

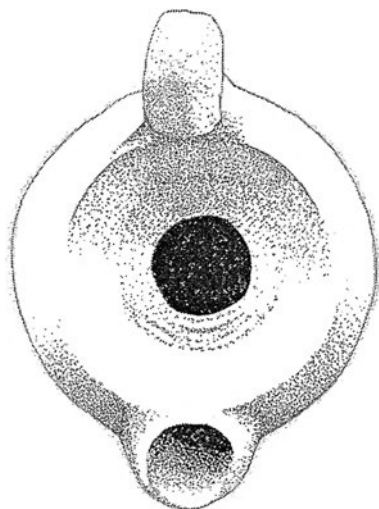
Димензии: Д. 7 см. Ш. 6,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и е откриена рачката.
Црвена по боја, без премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 204

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1305

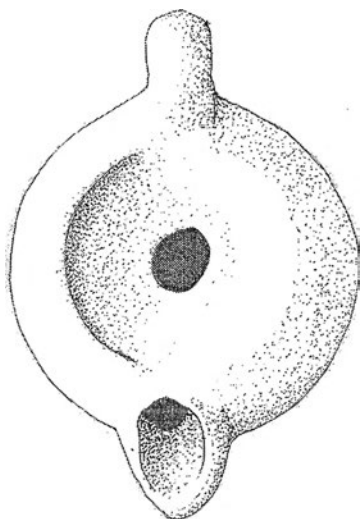
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 7 см. Ш. 5,8 см. В. 3,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвена по боја на печење, премачкана со посен темно црвен премаз.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, Таб. III:102.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 205

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1303

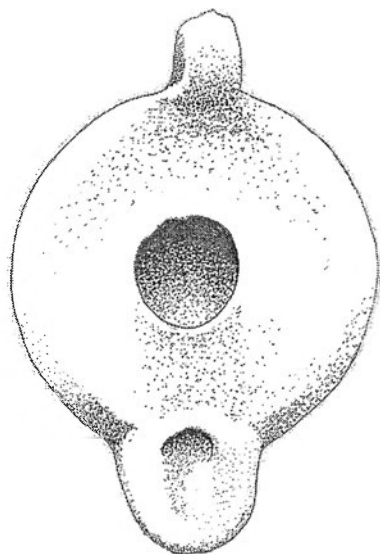
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8 см. Ш. 6,3 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвена по боја на печење, премачкана со посен темно црвен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 206

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 229

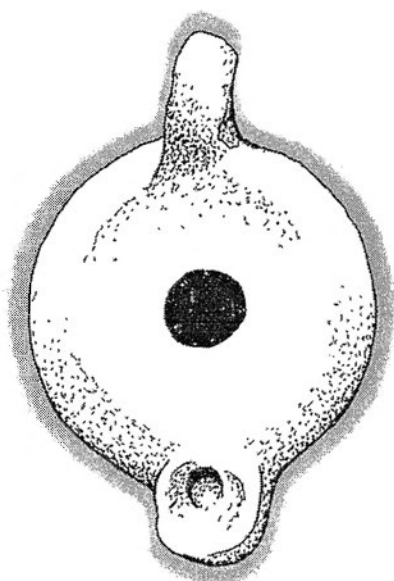
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 6,8 см. Ш. 5,1 см. В. 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 207

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 227

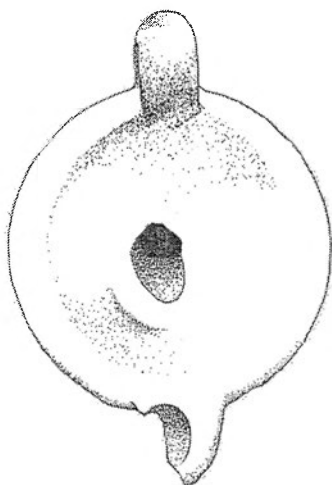
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 7,4 см. Ш. 5,4 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 208

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 230

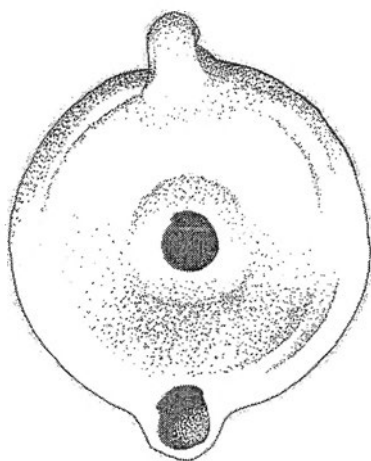
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 6,8 см. Ш. 5,1 см. В. 2,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, премачкана со посен темно црвен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е. и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 209

Музеј Сџоби

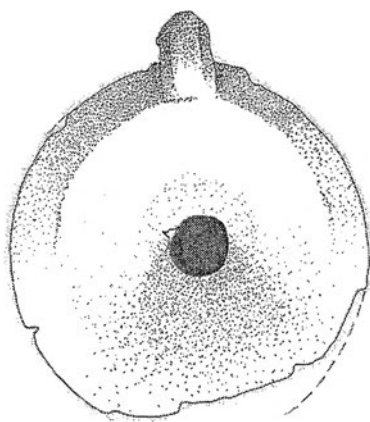
Инв. бр. L-95-004

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка слепена од повеќе делови. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. Видливи траги од користење.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 210

Музеј Сџоби

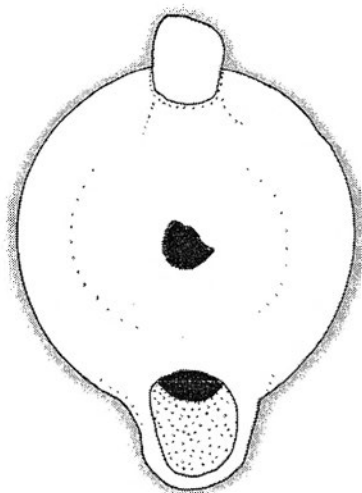
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е слепена од повеќе фрагменти. И недостасува дел од рамото и целиот клун. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 211

Инв. бр. 160 P33KC

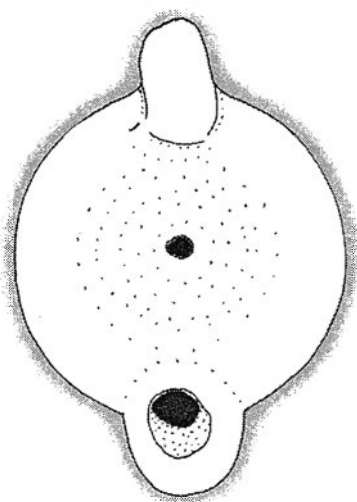
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8 см. Ш. 4,6 см. В. 1,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена е од окер глина, со на траги сочуван темнокафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред. н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 212

Инв. бр. 161 РЗКС

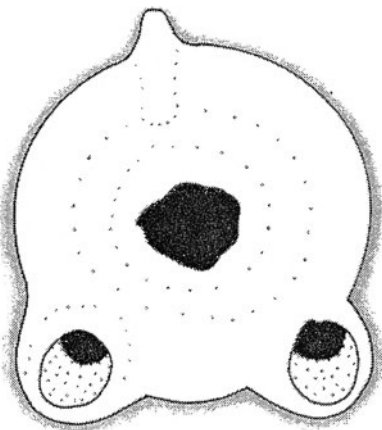
Димензии: Д. 5,9 см. Ш. 4,5 см. В. 1,8 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка, со црн премаз кој е сочуван само на многу мали делови.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред. н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 213

Инв. бр. 158 РЗКС

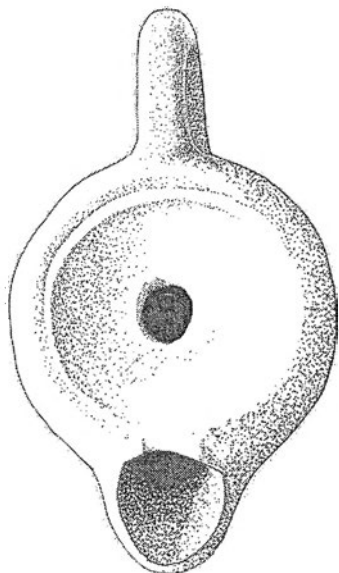
Димензии: Д. 7 см. Ш. 6,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени, како и вертикално извлечена клинаста рачка. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 214

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1304

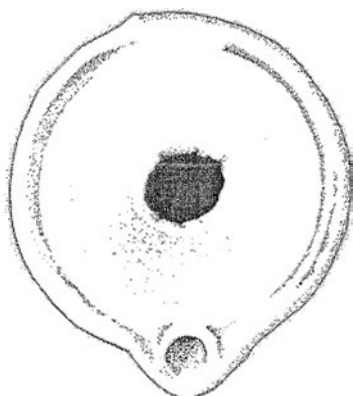
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 7,8 см. Ш. 4,9 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвена по боја, премачкана со посен црвен премаз, кој е во поголем дел отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 215

Музеј Сџоби

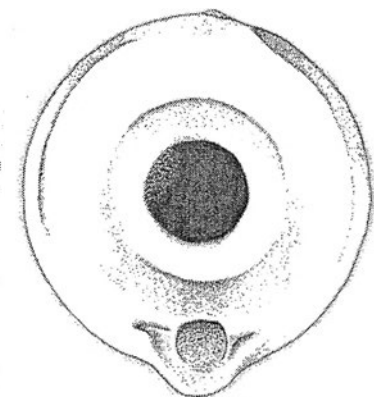
Инв. бр. L-95-015

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени, како и. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 216

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-012

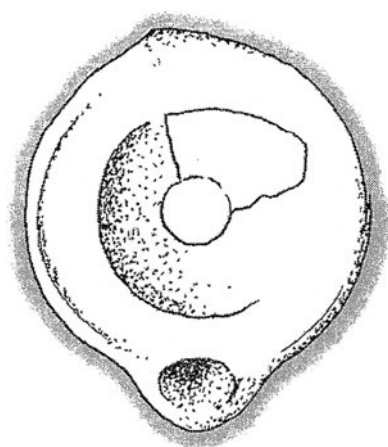
Димензии: Д. 6,8 см. Ш. 6,5 см. В. 1,8 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 217

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-090

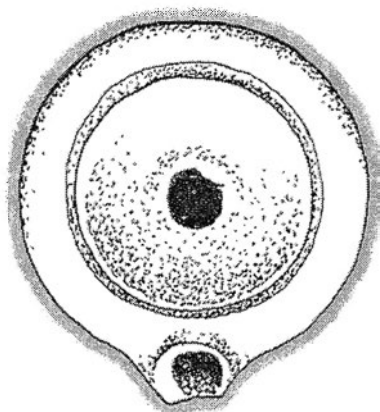
Димензии: Д. 7 см. Ш. 6,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 218

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-33

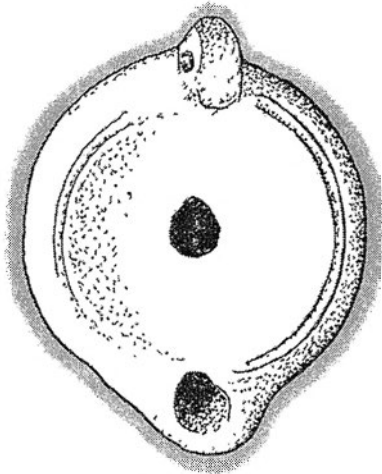
Димензии: Д. 6,9 см. Ш. 6,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 219

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-070

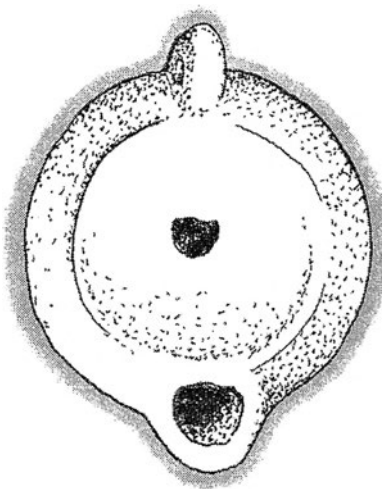
Димензии: Д. 7 см. Ш. 6,5 см. В. 2 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 220

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-078

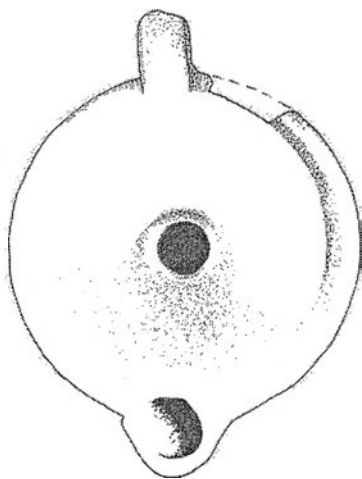
Димензии: Д. 7,4 см. Ш. 6,3 см. В. 2,1 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 221

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-113

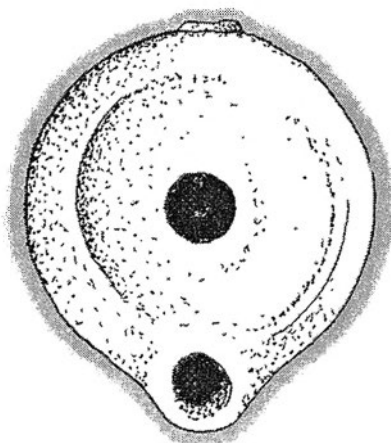
Димензии: Д. 7,4 см. Ш. 6,5 см. В. 1,9 см.

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени, како и

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 222

Музеј Сџоби

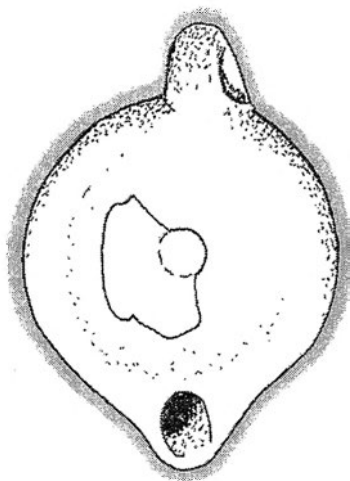
Инв. бр. L-95-116

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка окер по боја, без премаз. Работена е грнчарско тркало, со два клуна накнадно извлечени, како и вертикално извлечена рачка. Дискот означен со благо вдлабнување кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Кат. бр. 223

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-190

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка сива по боја, премачкана со кафен премаз, делумно сочуван. Оштетена е во пределот на дискот.

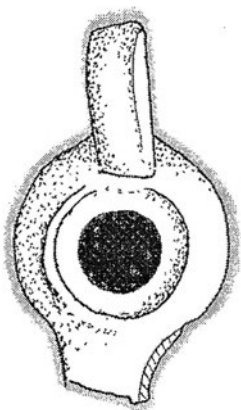
Непубликувана.

Датирање: доцен I век пред н. е., и прва половина на I век н. е.

Тип XXVI

Кат. бр. 224

Во овој тип влегуваат една светилка. Таа е пронајдена на археолошкиот локалитет Хераклеа.²⁵¹ Работена е на витло, и е многу е слична со светилките од предходниот тип. Исто така и временски е многу блиска со предходниот тип. Овие светилки се попрецизно работени, од фино прочистена глина, и имаат квалитетен премаз. Разлика има во дискот, кој е одвоен од рамото со пластичен прстен, по што продолжува рамно кон отворот за долевање масло кој доминира со својата големина на горниот дел на светилката. Рамото стрмо се спушта кон надворешниот раб на светилката. Клуноот е откршен, но според коренот на клуноот се гледа дека тој е долг и извлечен нагоре. Разлика има и во профилот, т. е телото на светилката е биконично. Околу датацијата можеме да се потпремене на Е. Манева, која ја поврзува со доцнохеленистичките светилки кои Sentleleky ги датира во средината на I век пред н. е.²⁵² Оваа датација сосема одговара и на начинот на кој е изработена.

Кат. бр. 224

Завод и Музеј Биџола

Инв. бр. 1931

Потекло: Хераклеја

Опис: Светилката е изработена од фино прочистена глина, премачкана со разредена црвена боја. Недостасува речиси целиот клун.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 49, Т. II:1.

Датирање: средината на I век пред н. е., и втора половина на I век пред н. е

²⁵¹ Манева Е., 1983/84, 47-63.

²⁵² Манева Е., 1983/84, 49, Т. II:1.

Тип XXVII

Кат. бр. 225

Имаме една светилка од овој тип. Карактеристики на овој тип, се тесно рамо кое е одбележано само како прстен околу дискот, кој е голем и ја зафаќа целата горна површина од телото на светилката. Тој благо паѓа кон отворот за долевање на маслото кој е во средината на дискот. Клуноот е извлечен и најчесто рамен, или на својот завршеток благо се проширува. Овие светилки се доста чести во Коринт-тип XVI кој е определен како локален производ.²⁵³ Наоѓани се и со доцнохеленистички и со раноримски релјефни светилки, а датирани се од крајот на II век пред н. е., до првата половина на I век н. е.²⁵⁴ Нашата светилка припаѓа на третата група од тип XVI, група датирана од крајот на I век пред н. е., до средината на I век н. е. Тие преставуваат 1/4 од вкупниот број светилки пронајдени на Isthmia, каде е прифатена истата датација.²⁵⁵ Како карактеристичен доцно хеленистички тип на светилки, Howland го означува како тип 35C и 35D.²⁵⁶ Нашата светилка е најслична со светилките со кат. бр. 482, 483 и 484 кои се датирани од доцен I век пред н. е. и во I век н. е., а датацијата е направена според слични стилски особености со коринтски примероци и според местото на пронаоѓање. Аналогии имаме и кај Menzel, кој светилката ја определува како коринтски импорт.²⁵⁷

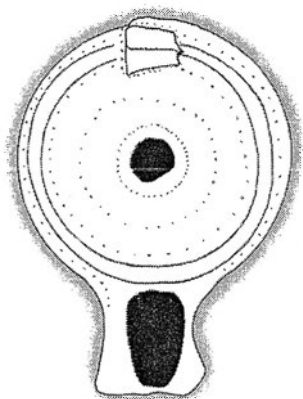
²⁵³ Broneer O., 1931, 56-60.

²⁵⁴ Broneer O., 1931, 56-60.

²⁵⁵ Broneer O., 1977, 26-36.

²⁵⁶ Howland R. H., 1958, 113-114.

²⁵⁷ Menzel H., 1954, abb. 7:6.

Кат. бр. 225

Инв. бр. 163-IV

Димензии: Д. 6,1 см. Ш. 2,5 см. В. 2,4 см.

Потекло: Чепигово

Опис: На светилката и недостасува рачката.
Изработена е од сива глина и оставена е во бојата на печењето.

Публикувана: Mikulčić I., 1966, T.XVII:27b.

Датирање: доцен I век пред. н. е. и прва половина на I век н. е.

***ТИПОЛОГИЈА НА СВЕТИЛКИТЕ
ОД РИМСКИОТ ПЕРИОД***

СВЕТИЛКИ ОД РИМСКИОТ ПЕРИОД

Во оваа група влегуваат типовите на светилки настанати од почетокот на I век, до 284 година, односно до Диоклецијановите реформи. Земен е почетокот на производство на типот, бидејќи повеќето типови светилки што се произведуваат во III век, продолжуваат да се произведуваат и низ IV век, и подоцна.

Од почетокот на I век на територијата на Република Македонија, започнува доминација на италските типови светилки. Главните центри за производство на светилките освен во Рим, се северните делови на Италија. Светилките во римскиот период се изработувани исклучиво со помош на калап. Со тоа зголемено е производството, за сметка на намалената цена на светилката, а со тоа и неисплатливоста да се транспортира на големи релации. Поради тоа се намалува извозот и трговијата со овој тип на стока. Сето тоа допринесува светилките се повеќе се изработуваат локално, поточно тие многу често се копирани, поради едноставноста на изработка со помош на калап, така што локално изработените светилки во овој период претставуваат доминантна група. Најголемиот број на светилки од римскиот период потекнуваат од Стоби, Скупи и Исар Марвинци, каде со сигурност може да се регистрираат работилници на светилки од овој период. Сликата за мануфактурите за изработка на светилки ни ја дополнуваат пронајдените калапи.

Италските светилки, превземени од хеленските претрпуваат големи измени. Се намалува рамениот простор со што се зголемуваат димензиите на дискот кој станува носечкиот декоративен простор. Тој се украсува најразлично, од најпроста геометриска декорација до

сложени сцени. Овој тип на светилки со ликовен приказ на дискот е познат под името "Bildlampe". Од втората половина на I век започнува голема продукција светилки, познати под името "firmalampe" поради печатот на дното со името на изработувачот на светилката или мануфактурата каде е направена таа. Овој тип на светилки и во II век е меѓу доминантните во царството. Економската криза која ја зафатила територијата на Италија од крајот на II век, посебно се одразува на северноиталските мануфактури.²⁵⁸ Тогаш опаѓа и квалитетот на производите, се намалува и производството со што опаѓа и извозот, а на сметка на тоа се зголемува бројот на големите мануфактури во провинциите.²⁵⁹ Сето ова се чувствува и на нашата територија, кога приматот на увезени светилки повторно го превземаат хеленските типови на светилки.

²⁵⁸ Mardešić J., 2004, 352.

²⁵⁹ Mardešić J., 2004, 352.

Тип XXVIII

Кат. бр. 226; 227; 228; 229 и 230

Светилки со триаголен завршеток на клуној фланкиран со волути

Иако ова претставува најчест тип на светилки во I век,²⁶⁰ кај нас состојбата е различна, поточно во збирките низ Музеите на Македонија, имаме вкупно пет светилки од овој тип. Поради ваквиот број може да се констатира дека претставува особено ретка група на наоди, иако овој период е еден од подобро истражените кај нас. Можеби одговорот за вака малиот број на светилки од овој тип е поради тоа што овие светилките се карактеристични за раниот I век, кога сеуште не се толку добро развиени трговските врски со Рим.

Прототип на овој тип се металните светилки, чии завршетоци на волутите имале отвори низ кои се провлекувало синџирчето што ги држелo. Појавата на овој тип светилки е во последните години од I век пред н. е., односно 15-10 год. пред н. е.²⁶¹ Овој тип започнува да се изработува во Италските работилници, за многу брзо да се рашири по целиот медитеран. Својата најголема популарност ја достигнале во средината на I век, а на италски простор веќе кон крајот на I век опаѓа нивната популарност.²⁶² Крајот на егзистирање на овој тип светилки е при крајот на II век, односно почеток на III век.²⁶³ Секако овие подоцнежните од II и почетокот на III век се разликуваат по своите особености од раните светилки од овој тип. Разликата е видлива како по фактурата и квалитетот, така и по прецизноста на обработката. Тие се со тркалезно тело, со триаголен завршеток на клунот кој со телото е

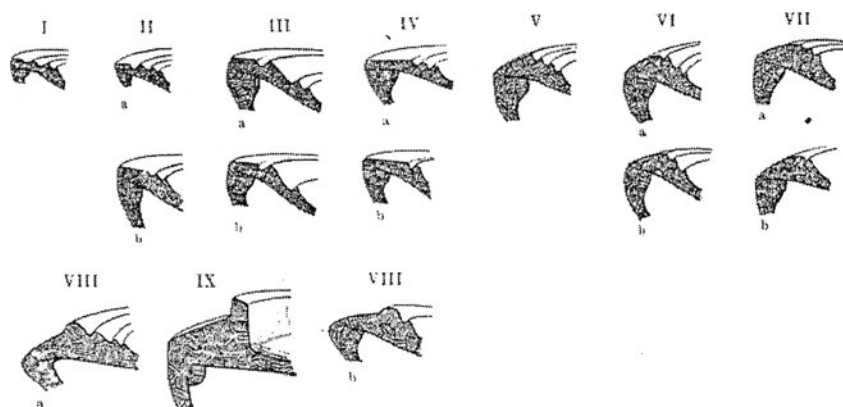
²⁶⁰ Loeschcke S., 1919, typus I, kat. Nr. 1-318.; Iványi D., 1935, Taf. I-XV.; Menzel H., 1954, 109-153.; Deneauve J., 1974, Pl. XXXV-XLIV.

²⁶¹ Gualandi Genito M. C., 1986, 117.

²⁶² Mardešić J., 2004, 352.

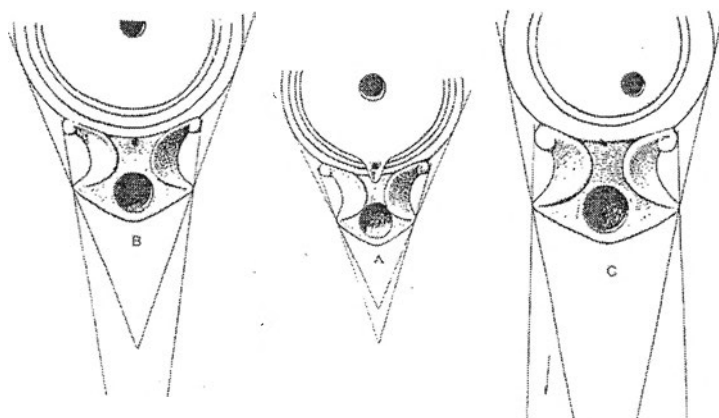
²⁶³ Vikić-Belančić B., 1971, 106.

поврзан со волути. Рамото е најчесто украсено со подигнати пластични прстени и вдлабнати жлебови, кои прв ги поделил Loeschke во четири профили.²⁶⁴ (Слика 16)

Слика 16. Профили- (според Loeschke)

Дискот е благо вдлабнат и на него има најразлични престаи. Во нашиот случај претставите се флорални, односно и на двете светилки претставена е розета. Овој тип на светилки според ширината на завршетокот на клунот во однос на телото е поделена на три подтипа. (Слика 17) Според Loeschke тоа се: А, В и С,²⁶⁵ а според Iványi 1, 2 и 3.²⁶⁶

Слика 17. Формата на клунот во однос на телото на светилката- (според Loeschke)

²⁶⁴ Loeschke S., 1919, 25, Abb.2, тоа се профилите I, II, III и IV.

²⁶⁵ Loeschke S., 1919, 25, Abb.1.

²⁶⁶ Iványi D., 1935, 10-11.

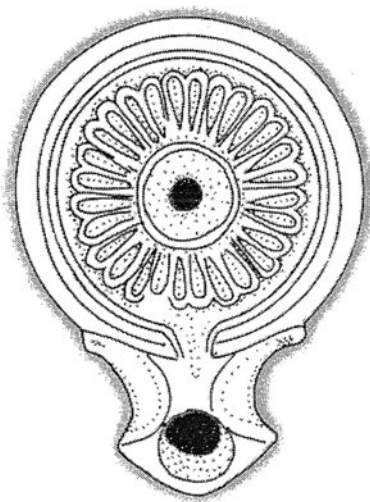
Освен разликата на клунот и профилот, важни детерминанти за нивното датирање претставува и јазичестиот отвор кој во вид на канал води од дискот кон клунот, а е карактеристичен за првите две децении од I век, односно се губи на почетокот на третата деценија што ни дозволува светилката со кат. бр. 226²⁶⁷ прецизно да ја датираме,²⁶⁸ во првите две децении на I век. Исто така, од голема важност за датацијата на овој тип светилки е и отворот за воздух, кој со тек на времето претрпува измени. Најпрво се појавува во вид на прорез, за подоцна да добие четвороаголна форма, а од Клаудиево време овој отвор за воздух станува тркалезен.²⁶⁹ Тоа ни е од особена важност и ни помага при датацијата на втората светилка од овој тип светилки (кат. бр. 227), која според отворот за воздух можеме да ја датираме во првите години на I век односно најдоцна до 41 год., од кога отворот за воздух станува кружен.²⁷⁰ Третата светилка од овој тип, светилката со кат. бр. 228 е прецизно изработена со јасни и остри линии, од фино прочистена глина, и според предходно изложените карактеристики можеме да ја датираме околу средината на I век. Овие три светилки кат. бр. 226-228 се изработени во италските мануфактури и претставуваат импорт. Светилката со кат. бр. 229 е многу непрецизно изработена, и целата е деформирана уште при нејзиното печење. Овие податоци ни даваат за право ова светилка да ја сместиме во локално произведените. И последната претставена светилка од овој тип кат. бр. 230 е локален производ. Таа е многу рустично изработена, од калап изваден од светилка, или пак од излитен калап од долго користење. Поради тоа воопшто не и се познава декорацијата на дискот, видно се намалува клунот, и речиси не се познаваат волутите кои се карактеристика на типот, што претставува карактеристика на светилките од крајот на овој тип. Поради малите димензии на ова светилка можно е да се претпостави нејзината култна намена.

²⁶⁷ Идентична со ова светилка: Ivanyi D., 1935, Taf.I:3.; Menzel H., 1954. Abb.28:13.; Deneauve J., 1974, Pl.XLII:367.

²⁶⁸ Vikič-Belančić B., 1971, 106.

²⁶⁹ Vikič-Belančić B., 1971, 106.

²⁷⁰ Vikič-Belančić B., 1971, 106.

Кат. бр. 226

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2033 РЗСК

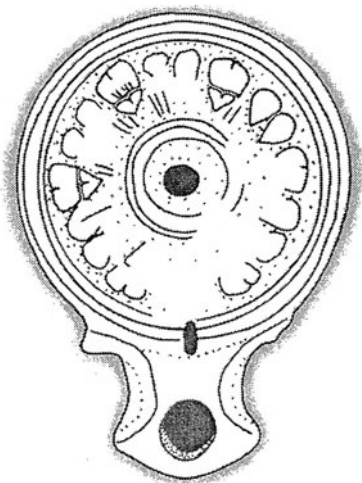
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 10,4 см. Ш. 7 см. В. 2,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со квалитетен црн фирнис кој е отпаднадат, односно е сочуван само делимично. На дискот кој е означен со два круга има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: првите две децении од I век.

Кат. бр. 227

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2024 РЗСК

Димензии: Д. 8 см. Ш. 5,4 см. В. 1,4 см.

Локалитет: непознато

Опис: Целосно сочувана светилка со фин црвен фирнис. На дискот престава на розета опкружена со три концентрични круга. Дното е украсено со два концентрични круга

Непубликувана.

Датирање: во првите четири децении од I век.

Кат. бр. 228

Завод и Музеј Бишопла

Инв. бр. 3924

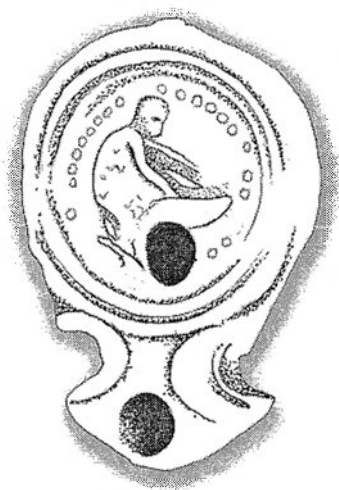
Потекло: Хераклеја

Димензии : Д. 10 см. Ш. 7,1 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана, исклучително прецизно изработена светилка премачкана со квалитетен мат кафен премаз. На дискот престава куче во позиција на напад.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т. II: 2.

Датирање: Средина на I век.

Кат. бр. 229

Народен Музеј Гевгелија

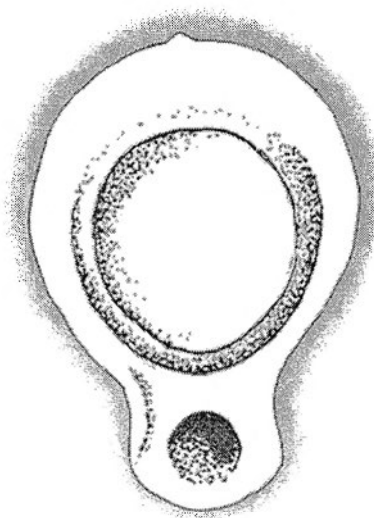
Инв. бр. 3026

Потекло: Селиште -Габрово

Димензии : Д . 9,2 см. Ш. 6,1 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја премачкана со сив премаз, во голем дел отпаднат. На дискот има претстава Simplegma. Публикувана: Сламков Е., 2006, 184, Сл.4,; Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 227.

Датирање: I век.

Кат. бр. 230

Завод и Музеј Бийола

Инв. бр. 3924

Потекло: Хераклеја

Димензии : Д . 4,6 см. Ш. 3,2 см. В. 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со фин црвен фирнис. На дискот престава на розета опкружена со три концентрични круга. Дното е украсено со два концентрични круга

Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXIX

Кат. бр. 231- 249

Светилки со заоблен клун фланкиран со волути

Овој тип на светилки, започнува да се произведува нешто подоцна од предходниот тип XXVIII, и егзистира заедно, односно во исто време со светилките со триаголен завршеток на клунот фланкиран со волути. Тие заедно со предходниот тип се произведуваат дури и во исти работилници.²⁷¹ Клуноот им е тесен и издолжен, на крајот заоблен, а од страните затворен со по една волута. Дискот е вдлабнат и украсен, одвоен од рамото со вжлебени кругови. За овој тип на светилки, одговараат профилите II, III, V, VI и VII според Loeschke.²⁷² (слика 16) Појавата на овој тип светилки е првата четвртина на I век, односно тиберијанско-клаудијево време, а се користат до крајот на I век, иако има примери и на светилки кои се датирани во првата половина на II век.²⁷³ По втората половина на II век повеќе не се користат. Подоцнежните примери се разликуваат во квалитетот на глината и финалната обработка. Светилки од овој тип се произведувани и кај нас. Локалните се рустично изработени, без финална обработка и без или со премаз со лош квалитет. Најдобар пример за разликата меѓу една импортирана светилка и локално изработена може да се види меѓу светилките со кат. бр. 247 и 249. Светилката која е импорт (кат. бр. 247 е изработена од квалитетна фино прочистена глина, со прецизна доработка и квалитетен премаз, јасна претстава на дискот, за разлика од локалната, каде линиите не се прецизни, претставата на дискот не е толку јасна, и има видливи деформации при изработката и печењето.

²⁷¹ Gualandi Genito M. C., 1986, 123.

²⁷² Loeschke S., 1919, 25, Abb.2.

²⁷³ Szentleleky T., 1969, 79.; Vikič-Belančić B., 1971, 108.

Светилката со кат. бр. 232²⁷⁴ според изработката, фактурата на керамиката и квалитетниот премаз, можеме да ја датираме од средината на I век до крајот на векот. Светилката со кат. бр. 233 е подоцнежна, со груба фактура на глината, неквалитетен премаз кој е отпаднат, и со послабо видлив декоративен елемент на дискот, а волутите речиси се губат што говори за првата половина на II век. Следните три светилки (кат. бр. 234²⁷⁵ - 236) се со масивен клун и можеме да ги датираме во I век. Следните три светилки (кат. бр. 237-239), од останатите претставени се разликуваат во пределот на дискот, кој е одвоен со пластичен прстен од рамото и имаат рамен диск. Исто така волутите на клунот се украсени со врежани линии. Датацијата според светилката со кат. бр. 239 пронајдена во гроб на Скупи, би бил II век.²⁷⁶

Во оваа група светилки влегува и светилката со кат. бр. 231. Таа ги има истите карактеристики со овој тип на светилки, единствено клунот е заоблен и краток. Датацијата на оваа светилка е отежната, поради тоа што оваа светилка е запланета, односно не е најдена во контекст, како и дополнително поради тоа што не успеав да пронајдам ваква светилка по збирките кои ги користев. Според квалитетот на финалната изработка, како и прстенестата нога која е карактеристика за пораните примероци од овој тип,²⁷⁷ оваа светилка може да се датира во првата половина на I век.

²⁷⁴ Идентична со оваа светилка: Loeschcke S., 1919, 38, Abb. 5:2.; Menzel H., 1954. Abb. 33:16.

²⁷⁵ Идентична со оваа светилка: Loeschcke S., 1919, XIII:503, 269, 273.; Menzel H., 1954. Abb. 33:26.; Deneauve J., 1974, Pl.LII:510.

²⁷⁶ Микулчиќ И., 1976, 139-141, Таб. VI:127, ова светилка е сместена во тип VII, пронајдена во гробовите одредени како гробови на орјенталци доселени во Скупи, датиран во доцен II век.

²⁷⁷ Vikić-Belančić B., 1971, 107.

Кат. бр. 231

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2036 РЗЗСК

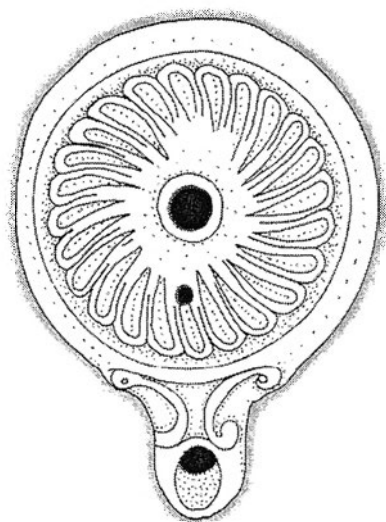
Потекло: Непознато

Димензии: Д: 11,2 см. Ш: 6,6 см. В: 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со темнокафен, сјаен и квалитетен премаз. Рачката е во вид на срце, а на клунот има волути. Дискот е вдлабнат и така е одвоен од рамото кое е украсено со три вдлабнати концентрични кругови. На дискот има престава на лав во напаѓачка поза. На долниот дел во два круга има жиг со буквите Θ и Є.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на I век.

Кат. бр. 232

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2027 РЗЗСК

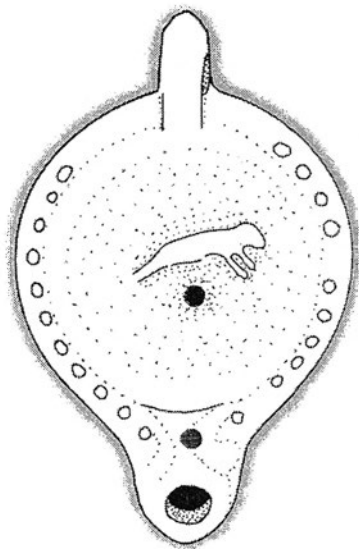
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвен сјаен фирниз. Округла по форма без рачка. Рамо тесно, одвоено од дискот со вдлабнат круг. На дискот има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: средина на I век до крајот на векот.

Кат. бр. 233

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2034 РЗЗСК

Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е тесно, а украсено е со оволо орнамент. Дискот е вдлабнат со престава на пантер во скок.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 234

Музеј на град Скопје

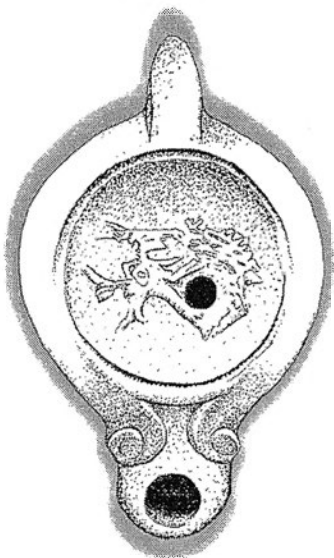
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка, квалитетно изработена од fino прочистена глина. Премачкана со квалитетен кафен премаз. На дискот е преставена дива свиња која ја дави куче.

Непубликувана.

Датирање: I век.

Кат. бр. 235

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-71-15

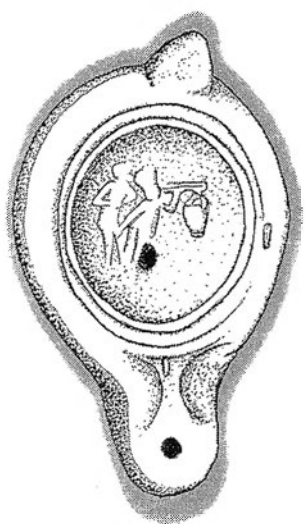
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 5,5 см. В. 3 см.

Опис: Светилката има откршен мал дел од рачката. Изработката е квалитетна од fino прочистена глина, премачкана со кафена боја делумно отпадната. Дискот е вдлабнат со престава на човек кој е нападат од шематизирано животно, можеби волк.

Непубликувана.

Датирање: I век.

Кат. бр. 236

Народен музеј Велес

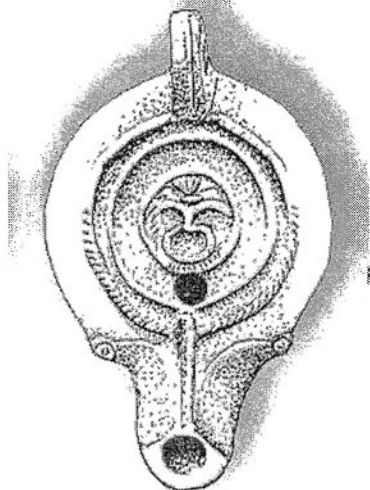
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: На светилка и недостасува дел од клунот, кој е реконструиран. Изработена од слабо прочистена глина и премачкана со невоедначена кафена боја. На дискот има претстава на човек во од кој носи садови на рамо.

Непубликувана.

Датирање: I век.

Кат. бр. 237

Музеј на град Скопје

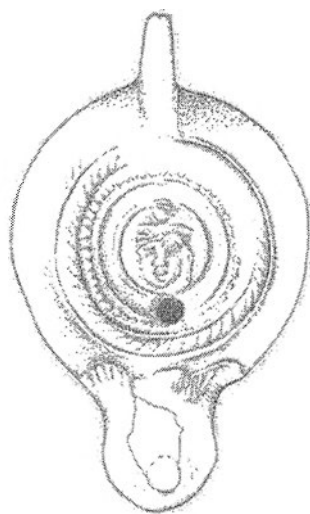
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Светилка е реконструирана во пределот на клунот. Квалитетно изработена, премачкана со кафен премаз. На дискот има претстава на театарска трагична маска.

Публикувана: Микулчиќ И., 1976, Таб. VI:127.

Датирање: II век.

Кат. бр. 238

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-95-066

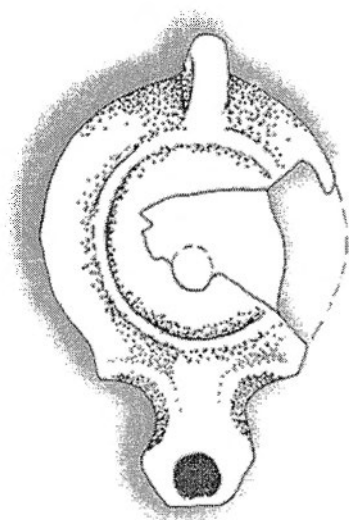
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 9,9 см. Ш. 5,9 см. В. 2,3 см.

Опис: Светилка со откришен мал дел од рачката и мало оштетување кај отворот за фитил. Многу слична со претходната (кат. бр. 238), но премачкана со светло црвен премаз. На дискот претстава на човечки лик во анфас.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 239

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-184

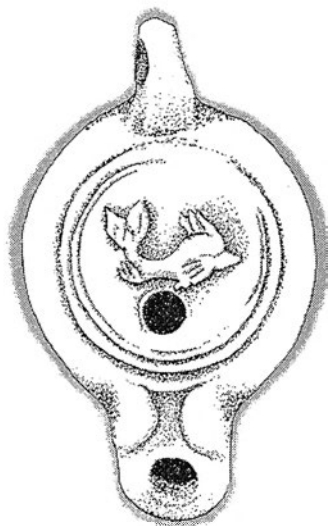
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 9,7 см. Ш. 5,8 см. В. 2,3 см.

Опис: Светилката е оштетена кај дискот и рамото. Светло кафена по боја, многу слична со предходните две светилки (кат. бр. 238 и 239).

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 240

Музеј и завод Прилеп

Инв. бр. 3600

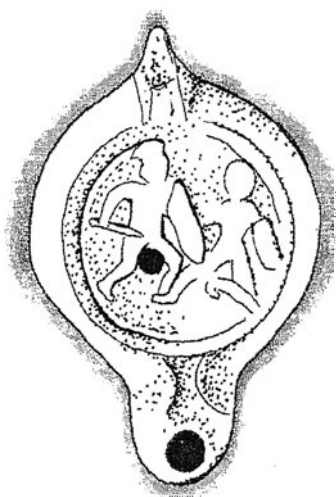
Потекло: Бревчина-Горно Село

Димензии: Д. 10,3 см. Ш. 6,1 см. В. 2,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, оставена во боја на печење-црвена. На дискот е претставен делфин.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 241

Музеј на град Неготино

Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неготино

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,9 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е тесно, на дискот е претставена гладијаторска борба.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 5.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 242

Музеј на град Неѓошино

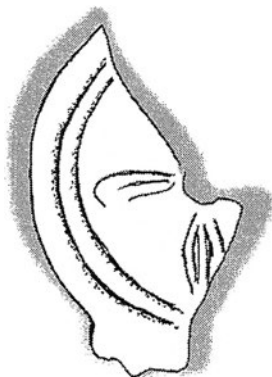
Инв. бр. 14/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Квалитетно изработена светилка, премачкана со квалитетна кафена боја. Од светилката е сочуван поголемиот дел од рамото и дискот. Недостасува целиот клун. На дискот има претстава на претстава на три фигури.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 243

Музеј на град Неѓошино

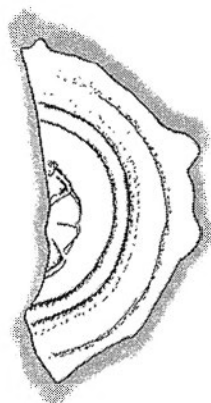
Инв. бр. 13 /07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот рамото и почетокот на клунот со волутата. Премачкана е со мат кафена боја во голема мера отпадната. На дискот има претстава на четирилисна розета.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 244

Музеј на град Неѓошино

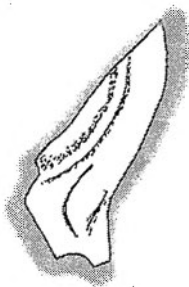
Инв. бр. 14/07

Потекло: Градиште Неготино

Опис: Од светилката е сочуван речиси половина од дискот и рамото. Премачкана е со мат црвена боја во голема мера отпадната. На дискот има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 245

Завод и музеј Охрид

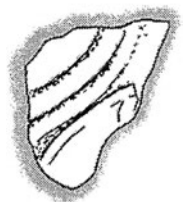
Инв. бр. 6270.07

Потекло: Плаошник

Опис: Сочуван дел од рамото и мал дел од дискот и клунот со волутата од квалитетно изработена светилка со кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 246

Завод и музеј Охрид

Инв. бр. 7433.07

Потекло: Плаошник

Опис: Сочуван дел од рамото и мал дел од клунот со волутата од квалитетно изработена светилка со кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 247

Музеј Сџоби

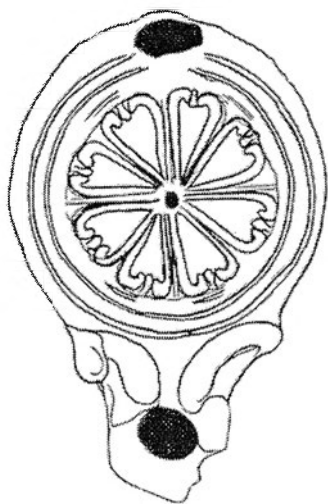
Инв. бр. Л-92-137

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е оштетена во делот на клунот, кај отворот за фитил и рачката. Сива е по боја на печење, премачкана со потемен црн премаз, делумно сочуван. На дискот има претстава на осум листа розета.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 248

Народен музеј Гевгелија

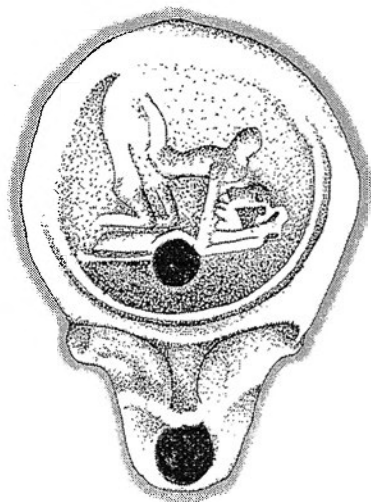
Инв. бр. К-02Е-33

Потекло: Вардарски Рид

Опис: Светилката е оштетена во делот на клунот, кај отворот за фитил и рачката. Сива е по боја на печење, премачкана со потемна сива, делумно отпадната. Светилката е деформирана при печењето. На дискот има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: II век

Кат. бр. 249

Музеј на град Неготино

Инв. бр. 16/07

Потекло: Градиште Неготино

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 6,6 см. В. 3,1 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, без премаз. Таа е деформирана при печењето и недостасува единствено рачката. На дискот престава на Symplegma.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXX

Кат. бр. 250

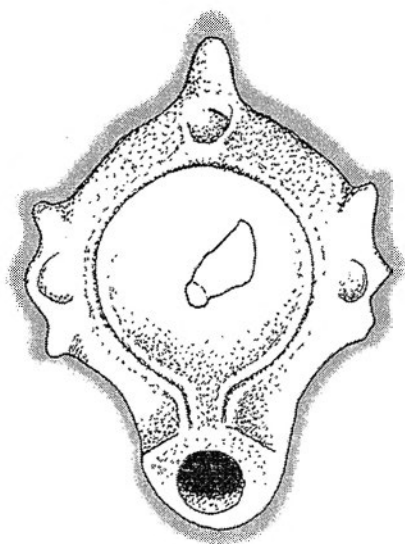
Од овој тип имаме една светилка. Овие светилки се копија на поскапите метални светилки, од кои им се останати крилцата поставени странично од двете страни на рамото. Кај металните светилки тие биле продупчени и низ нив се протнувало синџирчето кое ги држело светилките. Одредени автори овие светилки ги сместуваат заедно со некои од предходните типови светилки, но сепак станува збор за различни светилки. Кај овие светилки дискот преку канал се спојува со фитилникот, т. е. со отворот за фитил. Оваа карактеристика е воведена кај т. н. фирма лампи и освен декоративна има и функционална намена, поради тоа што излиеното масло повторно се враќа во резервоарот. Аналогии за оваа светилка имаме меѓу светилките пронајдени на атинската Агора, а тоа светилките со кат. бр. 82 и 84, кои седатирани во првата половина на I век.²⁷⁸ *Loeschcke* овие светилки ги одредува во тип V, а идентична со нашата светилка е светилката со кат. бр. 637.²⁷⁹ Меѓу светилките од Музејската збирка во Мајнц, најслични се светилките со кат. бр. 239 и 243, кој Мензел ги датира во I, поточно повеќе кон крајот на I век, нагласувајќи ја нивната Италска провиниенција.

Меѓу светилките од Тарсус идентичен со нашите е примерокот со кат. бр. 174²⁸⁰ Оваа светилка е сместена во Група XIV која е датирана во втората половина на I век. Според предходните аналогии, светилките од овој тип кај нас би можеле да ги датираме во втората половина на I век.

²⁷⁸ Perlzweig J., 1961, 79, Pl.4:82, 84.

²⁷⁹ Loeschcke S., 1919, 228-232, XVII:637.

²⁸⁰ Goldman H., 1950, 94-95, Group XIV, 176.

Кат. бр. 250

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-95-032

Потекло: Стоби

Опис: Светилка е оштетена кај делот за долевање масло и кај рачката. Изработена од кафена глина, премачкана со темно кафена боја. на печење, без премаз. Попречно на рамото две издолжувања, остаток од металните светилки. **Непубликувана.**

Датирање: втората половина на I век.

Тип XXXI

Кат. бр. 251; 252; 253; 254; 255; 256 и 257

Од овој тип меѓу обработените антички светилки од Р. Македонија имаме седум примероци. Сите седум се пронајдени на археолошкиот локалитет Стоби. Овој тип не претставува особено бројна група и во пошироки рамки. Тој е многу сличен со предходниот тип, со тоа што, телото за разлика од предходниот тип каде е кружно, кај овој тип е овално, и клунот не е одвоен од телото туку е споен, т. е. претопен со телото на светилката. Пораните примероци имаат пократок клун и телото не е толку издолжено - овално. Кај овој тип најчесто е украсено рамото, но има и примероци со релефни декорации на дискот. Нашите примероци освен светилката кат. бр. 257, немаат претстави на дисковите, а украсено им е единствено рамото и тоа со врежани линии (кат. бр. 251 - 253), и со гранули (кат. бр. 254 - 256)

Аналогии за овој тип светилки имаме повеќе. Според Loeschcke овој тип на светилки се користи во втората и третата четвртина на I век.²⁸¹ Iványi овој тип го одделува како тип VI, а наодите на овој тип светилки во Панонија ги датира во втората половина на I век и почетокот на II век.²⁸² Најслични со нашите меѓу панонските светилки се 705, 710, 708, и 711,²⁸³ од кои со претставените светилки со кат. бр. 254 - 256 идентични се двете светилки со кат. бр. 708 и 711. Szentlélek, во овој тип ги одделува светилките со кат бр. 107-111,²⁸⁴ а за светилката 110 која е идентична со нашата светилка кат. бр. 255 вели дека е под дефинитивно влијание на хеленистичките светилки.²⁸⁵ Поврзаноста на

²⁸¹ Loeschcke S., 1919, 231.

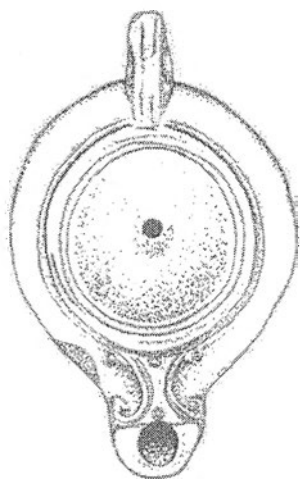
²⁸² Iványi D., 1935, 12, Typus VI (Taf. XXV).

²⁸³ Iványi D., 1935, 85, 705, 710, 708, 711, Typus VI (Taf. XXV:4, 5, 6, 7).

²⁸⁴ Szentlélek T., 1969, 81-83, 107-111.

²⁸⁵ Szentlélek T., 1969, 83, 110.

овој тип светилки со хеленистичките типови ја нагласува и Broneer.²⁸⁶ Слични на овие светилки имаме меѓу објавените светилки кај Djuric, кој потеклото на овие светилки го лоцира во работилниците на Мала Азија, поточно Тарсус, Книд, Ефес и Сардис.²⁸⁷ Јовановиќ, повикувајќи се на светилките од музејот во Мајнц, нивното го нагласува источно медитеранското потекло, т. е. работилниците во Ефес и Милет.²⁸⁸ Идентичен примерок со светилките со кат. бр. 254 - 256 е пронајден на Сирмиум, класифициран во тип VI и датиран според Iványi.²⁸⁹ Светилките со кат бр. 252 и 253 најверојатно се изработени во иста работилница од еден/идентичен калап. Исто така и светилките со кат. бр. 255 и 256 се најверојатно изработени во иста работилница и од ист калап но за разлика од предходните кои се импорт, овие се најверојатно изработени во локална Стобска работилница. Најдобар пример за постоење на мануфактура која произведувала светилки од овој тип, ни претставува светилката со кат. бр. 256, која е многу рустично изработена и деформирана при самото печење. Датацијата на овие светилки е од средината на I век до раните години на II век.

Кат. бр. 251

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-011

Потекло: Стоби

Опис: Квалитетно изработена светилка, со откриен мал дел од рамото. Изработена е од жолтеникава боја и премачкана со светло кафен премаз.

Непубликувана.

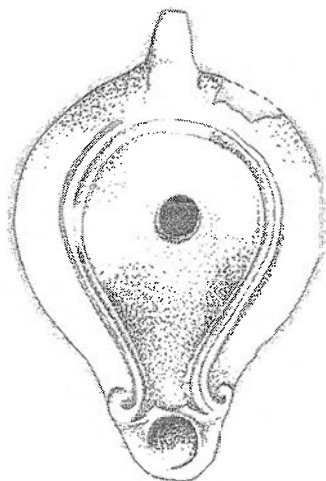
Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

²⁸⁶ Broneer O., 1930, 82.

²⁸⁷ Djuric S., 1992, 66, E. Asia Minor Types, note 13.

²⁸⁸ Јовановиќ А., 1976, 63, Сл.1, забелешка 5 - Menzel H., 1954, Идентична со претставената светилка со кат. бр. 250, е светилката со кат. бр. 256, Abb.34:18.

²⁸⁹ Rubright J. C., 1973, 48, Pl.IV:42.

Кат. бр. 252

Музеј Сџоби

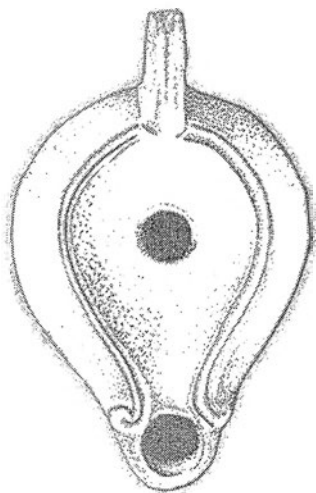
Инв. бр. Л-92-111

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка. Изработена од црвеникава fino прочистена глина и премачкана со квалитетна кафена боја. Видливи траги од користење кај отворот за фитил.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

Кат. бр. 253

Музеј Сџоби

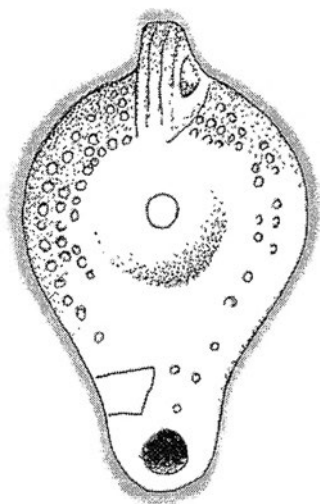
Инв. бр. Л-95-099

Потекло: Стоби

Опис: Светилката има мали оштетувања на рачката, дискот, клунот и рамото. Изработена од црвеникава fino прочистена глина и премачкана со квалитетна кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

Кат. бр. 254

Музеј Сџоби

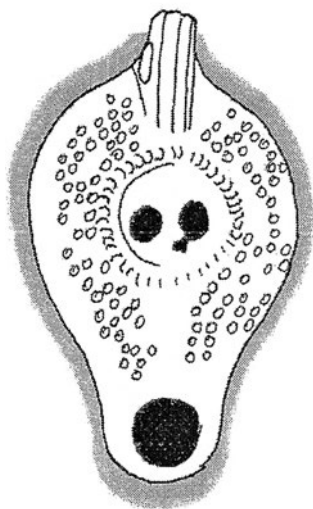
Инв. бр. Л-95-199

Потекло: Стоби

Опис: Светилката има мало оштетување на горниот дел од клунот. Рамото и дел од клунот се украсени со четири реда гранули.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

Кат. бр. 255

Музеј Сџоби

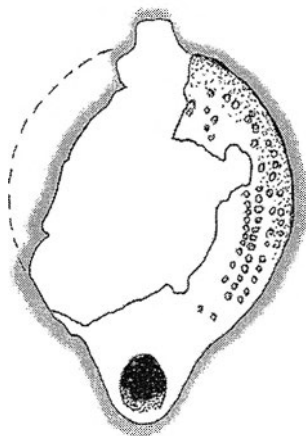
Инв. бр. Л-95-063

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со кафен премаз. Прстенот кој ги дели дискот и рамото е украсен со вжлебени линии, како и рамото и клунот кои се украсени со гранули.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

Кат. бр. 256

Музеј Сџоби

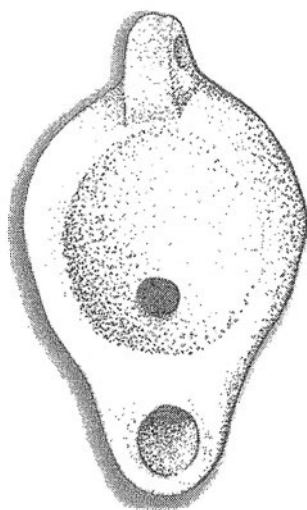
Инв. бр. Л-95-039

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дискот, дел од рамото и клунот. Светилка е со кафена боја и е многу слична со предходната кат. бр. 254.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век

Кат. бр. 257

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-92

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на глина и премачкана со разреден некавалитетен премаз со црвена боја, кој е делумно сочуван. Светилката е деформирана при самото печење. На дискот има претстава на Symplegma.

Непубликувана.

Датирање: Средината на I век и раните години на II век.

Тип XXXII

Кат. бр. 258 - 357

Светилки со крајок и кружен клун

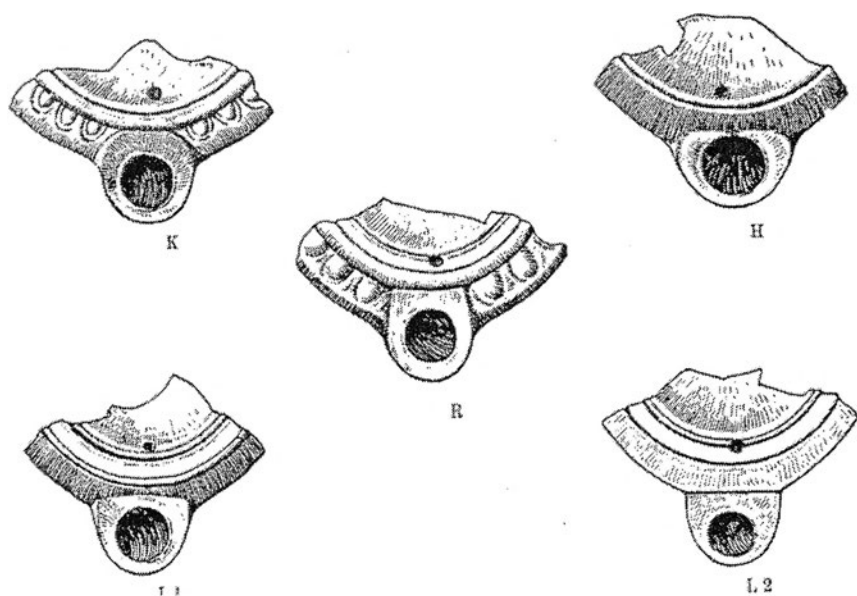
Светилките од овој тип се меѓу најбројните групи воопшто меѓу античките светилки пронајдени во Р. Македонија. Од овој тип имаме вкупно 100 светилки, што претставува 14% од вкупниот број обработени светилки и 22% од римските светилки. Големiot број на светилки од овој тип го има речиси во целото римско Царство.

Производството на овој тип светилки започнува на италско тло и тоа според некои автори во времето на Август, но секако во првата половина на I век. Во почетокот работилниците од средна Италија започнуваат да го извезуваат овој тип светилки насекаде по провинциите. Многу брзо работилниците во провинциите го прифаќаат типот и започнуваат со негово копирање, така што овој тип станува најраспространетиот тип светилки во римското царство.²⁹⁰ Со време некои од нив прераснуваат во големи мануфактури и на дното од светилките го втиснуваат името на работилницата или мајсторот. Често било и фалсификувањето на овие жигови. Очигледна е локалната изработка кај поголем број светилки од овој тип, пронајдени на локалитетите во Република Македонија, така што може да се констатира поголем број на локално произведени светилки одошто импортирани.

Основни карактеристики на овој тип светилки се: заоблен и краток клун, голем диск кој е релјефно украсен и широко рамо кое може да биде рамно или благо да паѓа нанадвор. Кај раните светилки од

²⁹⁰ Mardešić J., 2004, 353.

овој тип рамото не е украсено, а кај подоцнежните примероци тоа е најчесто украсено со оволо (eirstab), винова лоза и др. Тие се калапени заедно со рачките кои се подоцна продупчени и најчесто украсени со две или три вертикални врежувања. Дискот од рамото е одвоен со два или три врежани концентрични круга. Раните примероци се истотака изработени од добро прочистена глина, со тенки сидови и добра финална обработка. Според начинот на кој клунот е одвоен од дискот (телото), овој тип светилки поделен е во пет подтипови (слика 18).²⁹¹

Слика 18 - Подтипови според начинот на кој клунот е одделен од телото според Loeschke

Меѓу пронајдените светилки од овој тип во Р. Македонија застапени се сите пет подтипа. Најраспространет е подтипот *L*, кај кој клунот од телото е одвоен со рамна линија. Често на двата краја на линијата има и по едно втиснато кругче. На подтипот *L* припаѓаат

²⁹¹ Loeschke S., 1919, 49, Abb.7; тоа се типовите L1 и L2, кои се одвојуваат од телото со рамна линија, а се разликуваат по тоа дали линијата е внатре на телото кај подтип L1, односно линијата го одвојува само клунот-подтип L2. Кај подтипот R клунот завршува рамно на линијата на дискот, подтип K клунот округло завршен и подтипот H е со завршеток на клунот близок на срцевиден.

светилките со кат. бр: 257 - 334. Светилките со кат. бр: 335 - 348 припаѓаат на подтипот **R**, карактеристичен по тоа што надворешните линии на клунот влегуваат во телото на светилката и го допираат дискот. Светилките со кат. бр: 349 - 353 припаѓаат на подтип **K**, кој се карактеризира со тоа што клунот истотака навлегува на телото и го допира надворешниот раб на дискот и завршува кружно. На подтипот **H** припаѓаат светилките со кат бр. 354 - 357, и тие се карактеристични по тоа што клунот навлегува на телото на светилката, но не го допира надворешниот раб на дискот.

Појавата на овој тип светилки е во првите децении на **I** век²⁹², а својата најголема распространетост ја достигнува во текот на втората и третата четвртина на **I** век.²⁹³ Крајот на овој тип светилки, потврден според работилници е датиран во раниот или средината на **III** век.²⁹⁴ Кај нас овој тип на светилки- група **III** според **И. Микулчиќ** е датиран со монети од затворени целини - гробови откриени во Скупи, а тоа е времето на **I** век и почетокот на **II** век.²⁹⁵ На територијата на **Р. Македонија** според обработените примероци од овој тип можат да се лоцираат повеќе работилници. Според квалитетот, лошата обработка, често и деформирани примероци, работилници од овој тип може да се лоцираат на археолошките локалитети Скупи, Стоби, Демир Капија и Исар Марвинци. Со понатамошните истражувања се надевам дека ќе се зголеми бројот на локации каде овој тип е произведуван. Аналогии за овој тип на светилки како и за претставите на дисковите има низ целото Римско Царство.²⁹⁶

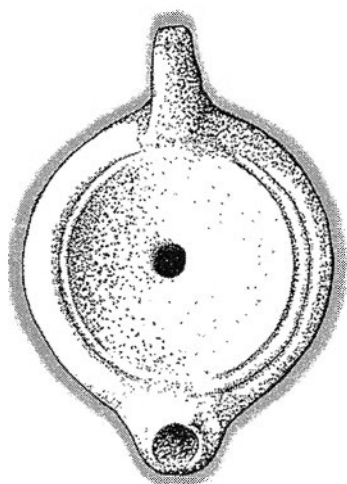
²⁹² Vikič-Belančić B., 1971, 104.

²⁹³ Sentleky T., 1969, 101.

²⁹⁴ Vikič-Belančić B., 1971, 104 според печат на Птујскиот мајстор Oceanus кој работел на крај на **II** и во прва половина на **III** век, како и според печатот на L. Caecilius Saecularis кој работел на преминот од **II** во **III** век. Фус нота 54.

²⁹⁵ Микулчиќ И., 1975, 132-135.

²⁹⁶ Loeschke S., 1919, Taf. III, XVI, XVII, XIX.; Ivanyi D., 1935, Taf. XXV-XXVIII; Goldman H., 1950, vol I, Plates, 187-211.; Menzel H., 1954, Abb. 44, 45, 46.; Sentleky T., 1969, 138-167; Vikič-Belančić B., 1976, T. XXII.; Deneauve J., 1974, Pl. LXVIII-XCII.; Микулчиќ И., 1975.; Di Filippo Balestrazzi E., 1988, Vol. II, 2, TAV. 139-179.; Шурбаноска М.-Здравковски Д., 1996, Сл. 32.; Rivet L., 2003, 290-363.

Кат. бр. 258

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1287

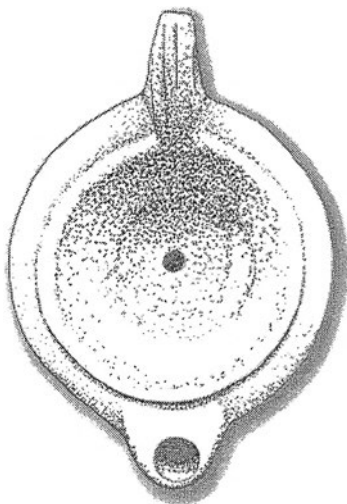
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 11,3 см. Ш. 7,9 см. В. 2,7 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е тесно и не е украсено.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 133, Т. III: 138.

Датирање: Прва половина на I век.

Кат. бр. 259

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1510

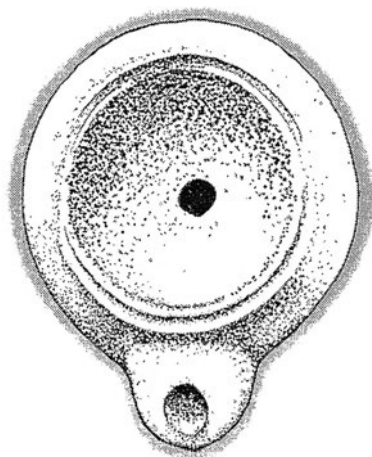
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,6 см. Ш. 6,9 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со темно сив премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е тесно, и не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на I век.

Кат. бр. 260

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2530

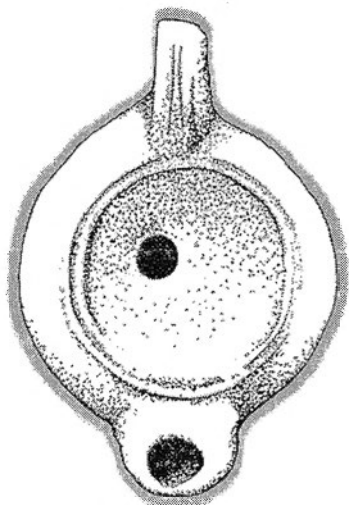
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8 см. Ш. 6,4 см. В. 2,3 см.

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со темно сив премаз кој е само на делови сочуван.

Непубликувана.

Датирање: Средина на I век.

Кат. бр. 261

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 3075

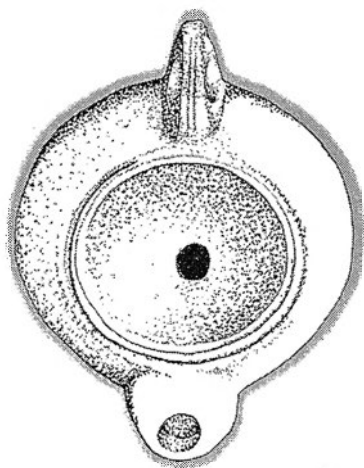
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,3 см. Ш. 6,3 см. В. 2,8 см.

Опис: Светилка со окераста боја која е премачкана со сив премаз кој е само на делови сочуван. На дното има нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 262

Музеј на град Скопје

Инв. бр. /

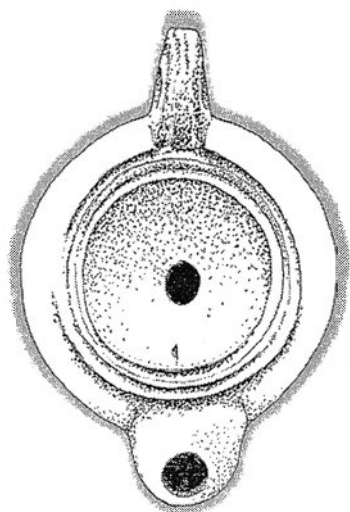
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е тесно, а украсено е со оволо орнамент. Дискот е вдлабнат со престава на пантер во скок.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 263

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1312

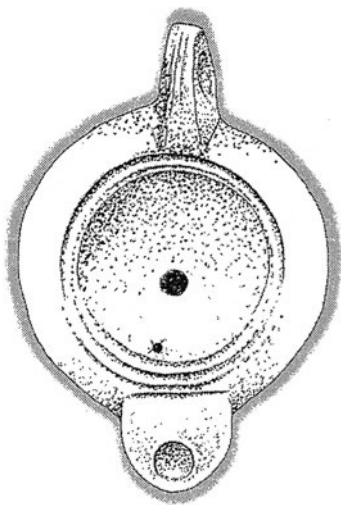
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,5 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со окер боја која е премачкана со кафен квалитетен премаз кој е делумно отпаднат. На дното има печат наопаку и инверзно поставен - SVRTEPI.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 264

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1321

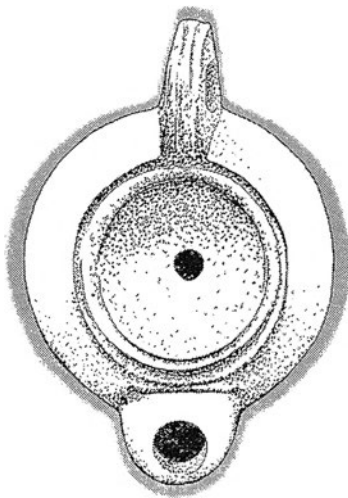
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,2 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја која е премачкана со црвен, квалитетен посен премаз.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 265

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 319

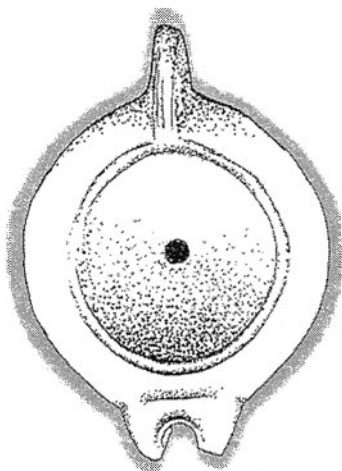
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,6 см. Ш. 7,3 см. В. 2,8 см.

Опис: Светилка со кафена боја, премачкана со темно кафен квалитетен премаз кој на делови е отпаднат. Левиот дел од дното е откришен така што не може да се прочита печатот: ...NSVC.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 266

Музеј Стоби

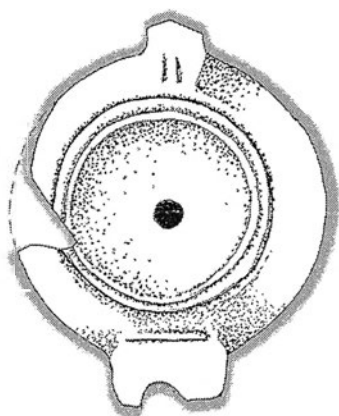
Инв. бр. Л-95-182

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со сив премаз кој е само на делови сочуван. Слепена е од повеќе фрагменти, а недостасува крајниот дел од клунот.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 267

Музеј на град Скопје

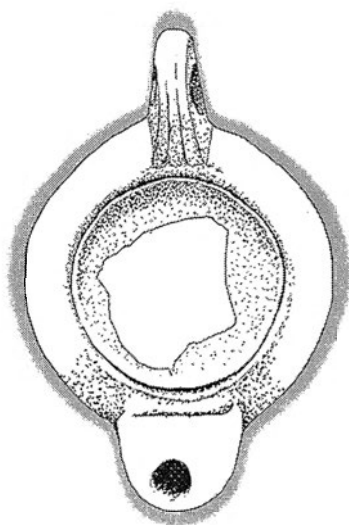
Инв. бр. 1278

Потекло: Скупи

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел, од кој недостасува мал дел од рамото и крајниот дел од клунот. Светилка има жолтеникава боја и премачкана е со кафен премаз кој е делумно отпаднат.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т. III: 110.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 268

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1065

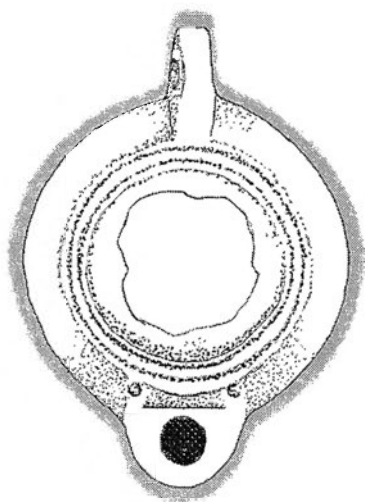
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,7 см. Ш. 7,3 см. В. 2,7 см.

Опис: Светилка со жолтеникава боја која е премачкана со кафен посен премаз кој е сочуван само на долната половина. Недостасува поголем дел од дискот. На дискот во правоаголен печат - HELI.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат. бр. 269

Музеј Сџоби

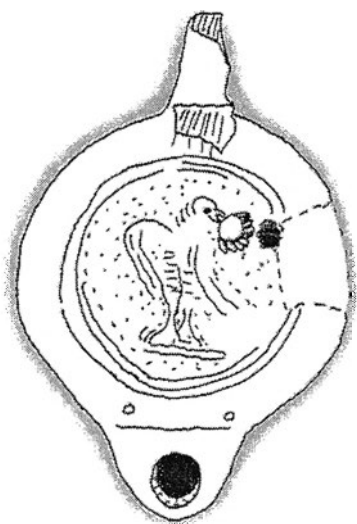
Инв. бр. Л-95-117

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен посен премаз. На светилката и недостасува поголем дел од дискот.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на I век.

Кат.бр. 270

Музеј на Македонија

Инв. бр. 360-V

Потекло: непознато.

Димензии: Д. 10,3 см. Ш. 7 см. В. 3,5 см.

Опис: Црвено печена светилка премачкана со кафен квалитетен премаз. Од светилката недостасува дел од рамото, мал дел од дискот и дел од рачката. На дискот е претставен орел со раширени крилја кој во клунот држи венец.

Непубликувана.

Датирање: Средина I век. до средина на II век.

Кат. бр. 271

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1295

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,4 см. Ш. 7 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со окераста боја која е премачкана со посен, црвен премаз кој на делови е отпаднат. Претставата на дискот идентична со предходната светилка кат. бр. 270. На дното нејасен натпис - MALEXI.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 133, Т.IV:119.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 272

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1320

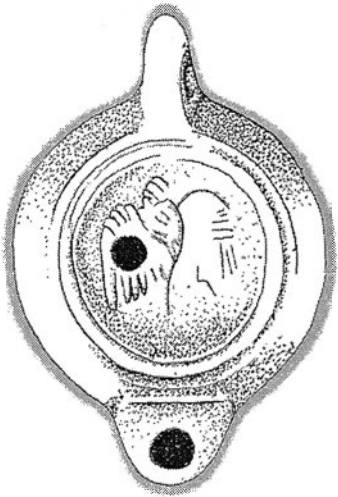
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 7,5 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со окераста боја која е премачкана со посен, црвен премаз кој е делумно сочуван. Претставата на дискот идентична со предходната светилките кат. бр. 270 и 271. На дното нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 273

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-119

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја, премачкана со кафен невоедначен премаз. Претставата на дискот идентична со предходната светилките кат. бр. 270 - 273.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 274

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1299

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,8 см. Ш. 7,6 см. В. 2,7 см.

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со квалитетен, сјаен кафен премаз. Во однос на претходно претставените идентични светилки (кат. бр. 270-274) оваа светилка е со поквалитетна изработка. На дното печат - **DRACO**.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т. III: 100.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 275

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 278

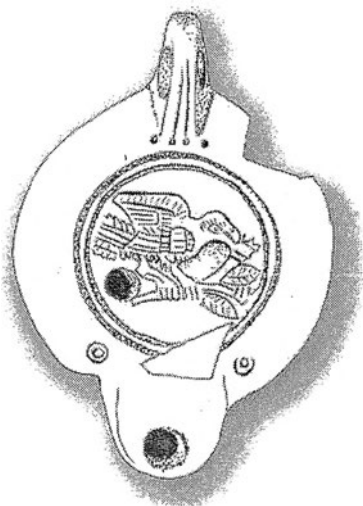
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,5 см. В. 3 см.

Опис: Светилка со бела боја која е премачкана со црвен исклучително квалитетен премаз. Светилката е исклучително квалитетно изработена со тенки сидови ии ма многу мала тежина во однос на другите светилки. На дискот е претставен орел, сличен како кај предходните светилки кат. бр. 273-277, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 276

Музеј Сџоби

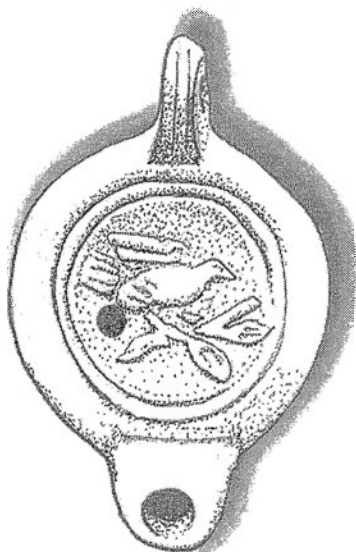
Инв. бр. Л-95-136

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со окер боја, премачкана со посен, кафен премаз кој е само на делови сочуван. На дискот има претстава на птица во моментот на слетување. Птицата стои на гранка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 277

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 342

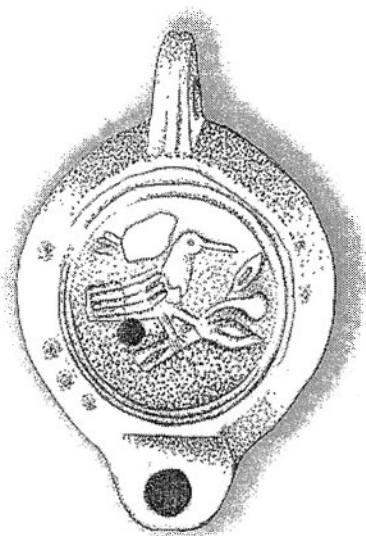
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,8 см. Ш. 6,3 см. В. 2,4 см.

Опис: Светилка со црвена боја, премачкана со црвен премаз кој е на делови отпаднат. Отворот за воздух на дискот е во вид на прорез, карактеристика на пораните светилки. На дискот идентична претстава со светилката со кат бр. 276. На дното печат - MVNARES.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т.IV:143.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 278

Музеј Сџоби

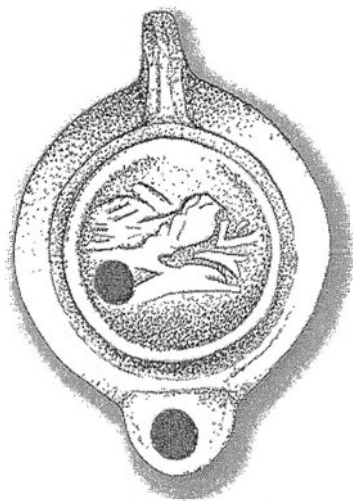
Инв. бр. Л-92-114

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен премаз кој е само на делови сочуван.. Претставата на дискот е идентична со претставата на предходните светилки кат. бр. 276 и 277. На дното има нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 279

Музеј Стоби

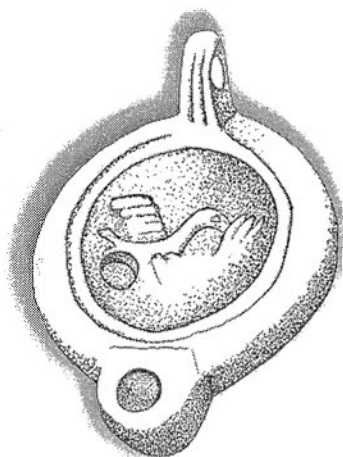
Инв. бр. Л-95-129

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен премаз. Дискот е украсен со идентична претстава како кај светилките кат. бр. 276-278.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 280

Народен Музеј Велес

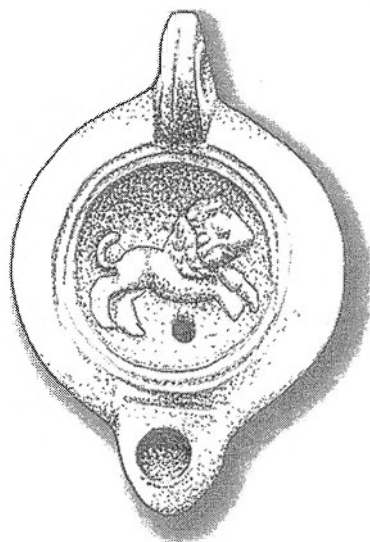
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со темно кафен посен премаз. Идентична со претходните светилки кат. бр. 276-279.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 281

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1316

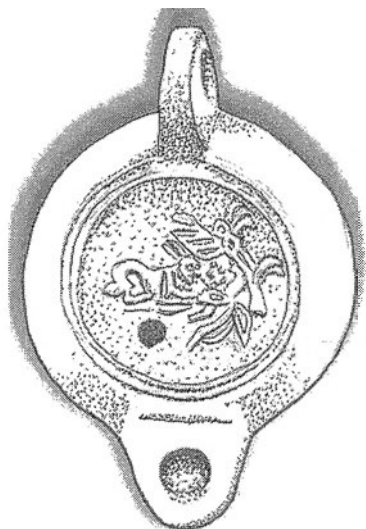
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен премаз. Дискот е вдлабнат и украсен со претстава на лав во скок на десно. На дното печат - CRONIM.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 282

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 323

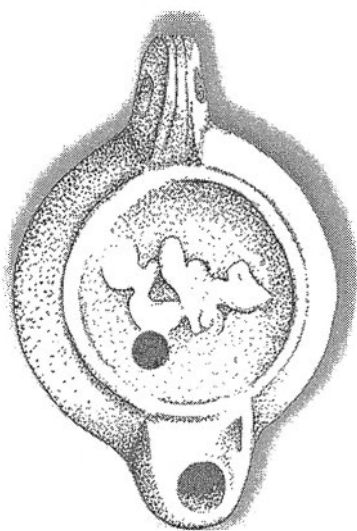
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 11 см. Ш. 7,6 см. В. 2,7 см.

Опис: Светилка со окер боја која е премачкана со црвен сјаен премаз кој е делумно отпаднат. На дискот има претстава на зајак во зелка. На дното печат- **MVNARES**.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т. III: 137.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 283

Завод и Музеј Биџола

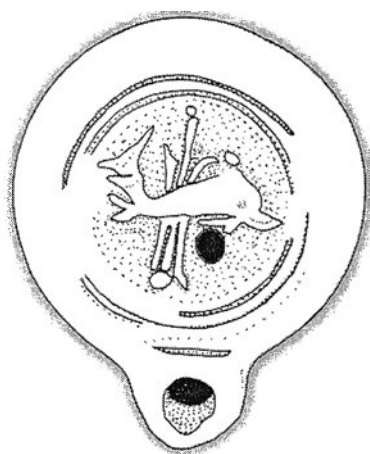
Потекло: Лок. Црквиште, С. Ношпал

Димензии : Д. 11 см. Ш. 7,5 см. В. 2,8 см.

Опис: Светилка со окер боја на која има траги од посен темно кафен премаз кој е речиси целосно отпаднат. На дискот најверојатно има претстава на јавач на делфин, кој е многу тешко да се препознае.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 284

Инв. бр. 156 РЗЗСК

Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 7 см. Ш. 5,5 см. В. 1,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црна боја. Дискот е од рамото одвоен со два вдлабнати круга, а на него има претстава на делфин. Светилката е без рачка. На дното на светилката во правоаголно поле има печат на грнчарската работилница кој не е добро втиснат и не може да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: Средина на I век.

Кат. бр. 285

Музеј Сџоби

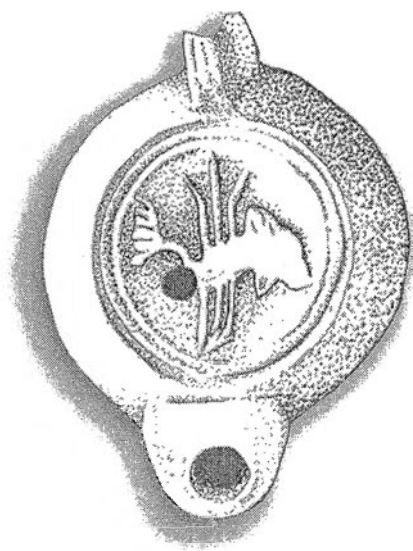
Инв. бр. Л-95-189

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со светло кафена боја која е премачкана со потемно кафен премаз кој е с на делови отпаднат. На дискот има претстава на Делфин, идентичен со претходната светилка со кат. бр. 284.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 286

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 3009

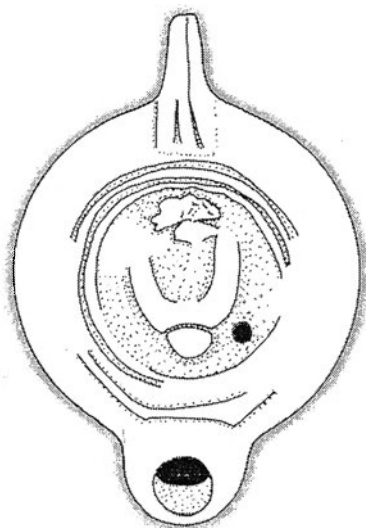
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,3 см. Ш. 7,5 см. В. 2,4 см.

Опис: Светилка со жолта боја која е премачкана со посен квалитетен црвен премаз кој е само на делови сочуван. На дискот претстава на делфин, идентичен со претходните светилки со кат. бр. 284 и 285. На дното има нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 287

Инв. бр. 171 РЗСК

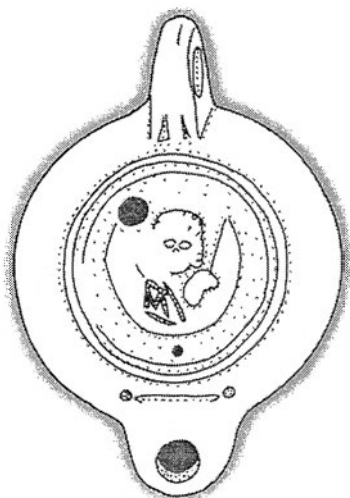
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 8,5 см. Ш. 5,5 см. В. 1,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со црвенкаст премаз кој е отпаднат, односно многу малку сочуван. Дискот е одвоен од рамото со два вдлабнати круга, а на самиот диск има престава на Ман.

Непубликувана.

Датирање: средина на I век.

Кат.бр. 288

Инв. Бр. 169 РЗЗСК

Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 9,2 см. **Ш.** 6,2 см. **В.** 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со црвенкаст премаз кој е отпаднат, односно многу малку сочуван. Дискот е одвоен од рамото со два вдлабнати круга, а на самиот диск има престава на Ман. Идентична со предходно претставената светилка со кат. бр. 290.

Непубликувана.

Датирање: средина на I век.

Кат. бр. 289

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 312

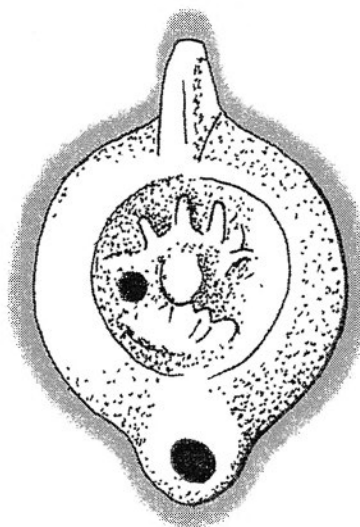
Потекло: Исар Марвинци

имензии: Д. 10 см. **Ш.** 7 см. **В.** 2,7 см.

Опис: Светилка со окер боја која била премачкана со посен кафен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот е претставен Хелиос/Сол со круна со сончеви зраци.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т.IV:133.

Датирање: Средината на I век..

Кат. бр. 290

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2094

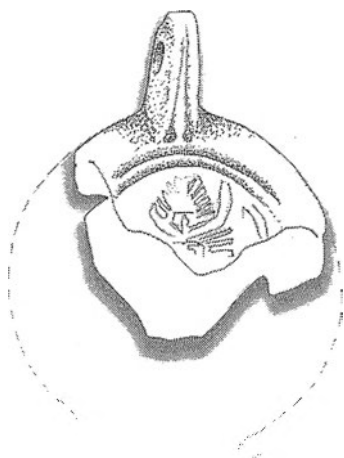
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,5 см. **Ш.** 5,8 см. **В.** 2,4 см.

Опис: Светилка со окер боја која била премачкана со разреден црвен премаз кој е само на делумно сочуван. На дискот претстава на Хелиос/Сол, идентично како кај светилката со кат. бр. 289.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 291

Инв. бр. 2077

Потекло: Хераклеја

Опис: Светилка со окер боја, која е премачкана со кафен мат премаз кој е делумно отпаднат. Од светилката е сочуван дел од дискот со рамото и рачката. Поголем дел од дното е сочувано на кое има нејасен натпис - **IVIII DRACO**

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 50, Т. II: 4а, 4б.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 292

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 298

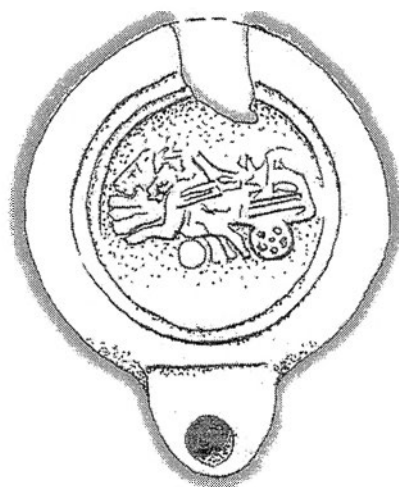
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 7,6 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со окер боја која е премачкана со црвен посен премаз кој е делумно сочуван. На дискот има престава на женска биста која држи предмет во десната рака.(?)

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 293

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 320

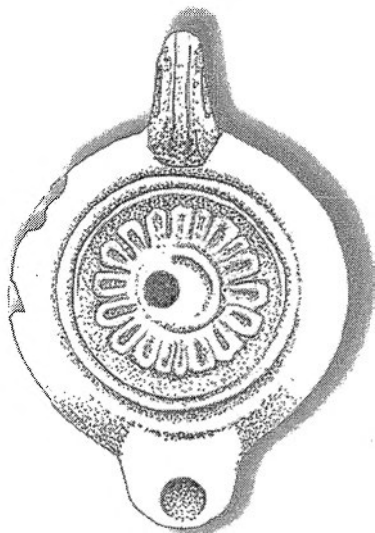
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,4 см. Ш. 7,8 см. В. / см.

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со црвеникав премаз кој е само на делови сочуван. На дискот има претстава на коњска кола влечена од два коња во трк. Во кочијата има две човечки фигури.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 294

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 321

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,6 см. В. / см.

Опис: Светилка со окер боја која е премачкана со кафен премаз кој е само на делови сочуван. Од светилката недостасува поголем дел од дното и мал дел од рамото. На дискот има претстава на розета. На дното кое е открито и излито има нечиток печат на работилница.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 295

Инв. бр. /

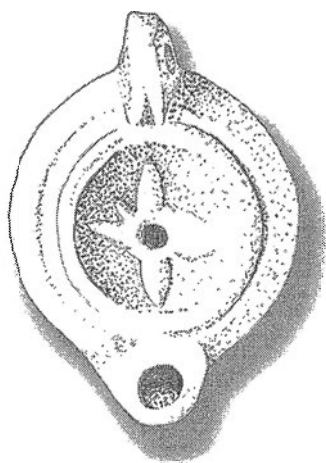
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,1 см. В. 2,8 см.

Опис: Светилка со жолтеникава боја, премачкана со кафен премаз кој е сечиси целосно отпаднат. На дискот Ерос во движење претставен во профил.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 296

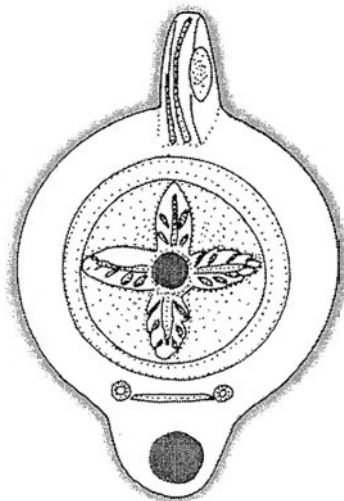
Инв. бр. Л-95-65

Потекло: Стоби

Опис: Светилка изработена од глина со црвеникава боја која имала кафен премаз речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на четири лисна розета.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 297

Инв. бр. 168 РЗССК

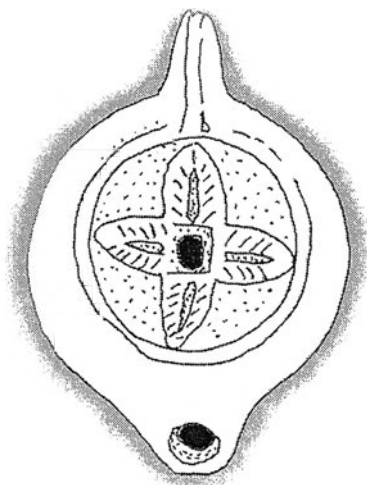
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,6 см. Ш. 6,1 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвеникаво-кафена по боја. На дискот кој е одвоен од рамото со два концентрични круга преставена е четири-лисна розета. На дното има печат на кој се видливи буквите: SVET.

Непубликувана.

Датирање: средина на I век.

Кат.бр. 298

Инв. бр. 359-V

Потекло: Могила-с.Отошница

Димензии: Д. 9,9 см. Ш. 7,4 см. В. 2,8 см.

Опис: Идентична со предходната со кат. бр. 297. На дното натпис AVFFA, и недостасуваат останатите букви од печатот на делот кој е откришен. Според ист печат кој се наоѓа на светилката со кат. бр. 302 можеме да заклучиме дека станува збор за печат AVFFARON.

Публикувана: Крстевски Ц., 1996 б, 31.

Датирање: средина на I век.

Кат. бр. 299

Музеј на град Скопје

Инв. бр. /

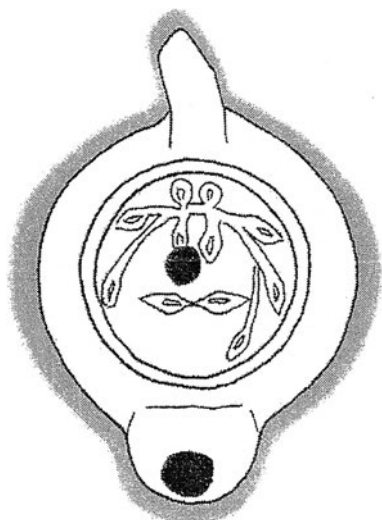
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 6,5 см. В. 2,3 см.

Опис: Светилка изработена од глина со сива боја на која не се сочувани траги од боење. На дискот има претстава на дабов венец со желади.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 300

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1317

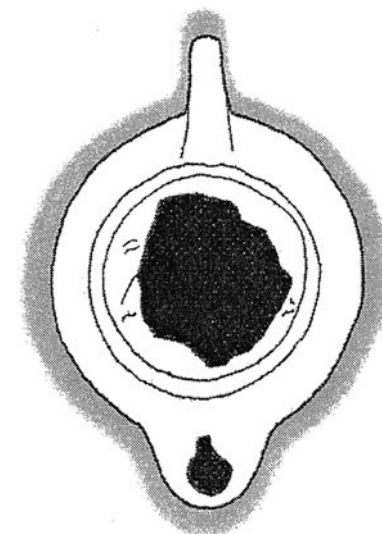
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10,1 см. Ш. 7 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со посен, црвен премаз кој е делумно отпаднат. На дискот има претстава на лоровов венец. На дното печат: **IWI ALEXI**. Слично со печатот на погоре претставената светилка со кат. бр. 271.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 300

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1292

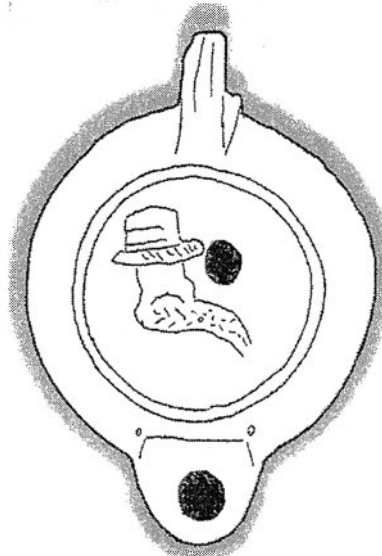
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,9 см. Ш. 6,7 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз кој е речиси целосно отпаднат. Недостасува поголем дел од дискот, но може да се забележи дека има идентична претстава со предходната светилка со кат. бр. 300.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 134, Т.IV:94.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 302

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-120

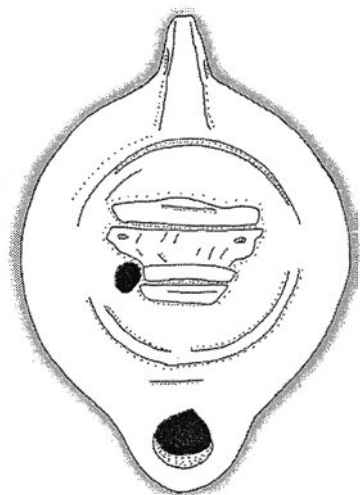
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Светилка со жолтеникава боја на глина премачкана со посна кафена боја. На дискот има претстава на рогот на изобиетието, а на дното има печат: **AVFFRON**.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 303

Инв. бр. 6-V

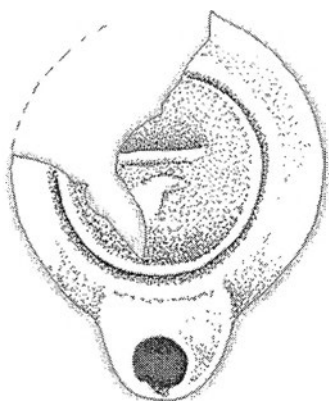
Потекло: Демир Капија Гроб бр. 7

Димензии: Д. 8,3см. Ш. 5,5 см. В. 2,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со додаден мал дел од клунот. По боја е кафеава. Рачката е продупчена. Дискот е затворен со два концентрични круга. На дискот е претставен капител.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат. бр. 304

Музеј Сџоби

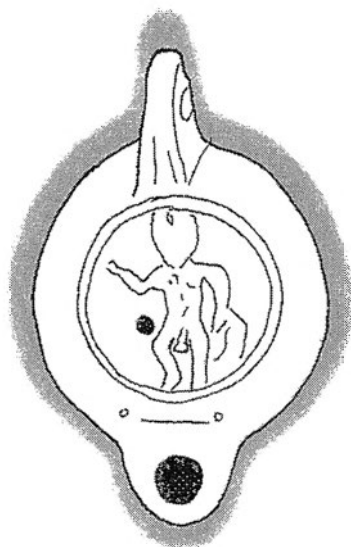
Инв. бр. Л-95-094

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од дискот, рамото и рачката. Изработена е од сива глина и премачкана со темно кафен посен премаз, кој е во голема мера отпаднат. На дискот има претстава идентична како претходната светилка со кат. бр. 303.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 305

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2499

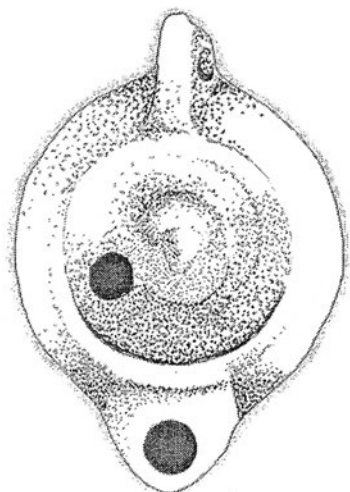
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 7,6 см. В. 2,8 см.

Опис: Светилка изработена од црвена глина, од премазот речиси да нема ниту трага. На дискот е претставена машка фигура со нагласени гениталии-Силван.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 306

Музеј *Скоби*

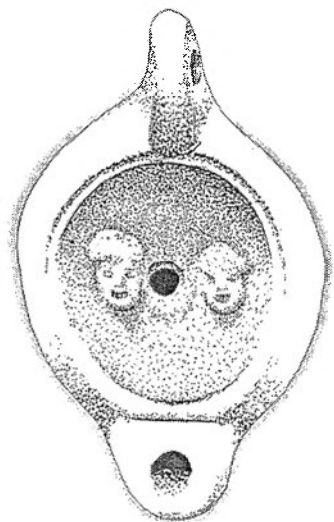
Инв. бр. Л-95-087

Потекло: Стоби

Опис: Светилка изработена од жолтеникава глина, премачна со невоедначен темно кафен до црн премаз. На дискот има претстава на човечки портрет, кој едвај е забележлив, поради лошата изработка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 307

Музеј на град *Скопје*

Инв. бр. 1309

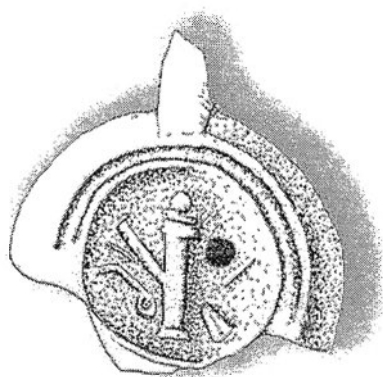
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,5 см. В. 2,3 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. На дискот се претставени две трагични театарски маски.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 308

Музеј на град *Скопје*

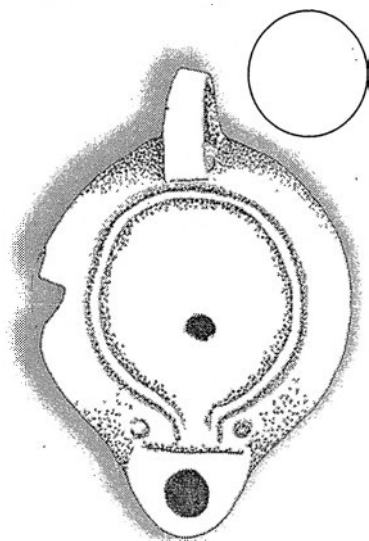
Инв. бр. 1296

Потекло: Скупи

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со кафеен премаз кој е само на делови сочуван. На светилката и недостасува речиси една половина од рамото и клунот. Дискот е целосно сочуван а на него се претставени реквизити од култот на Кибела.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975 Таб. IV:42.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 309

Музеј Сџоби

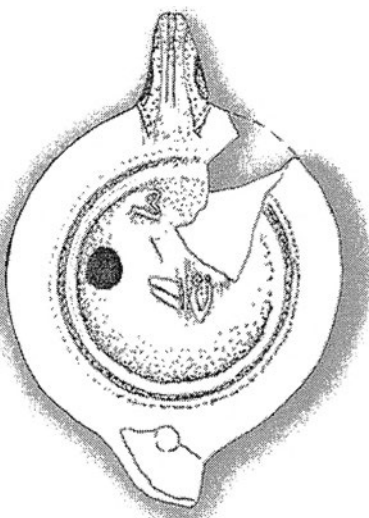
Инв. бр. Л-95-050

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена на која и недостасува мал дел од рамото и многу мал дел од дискот. На дискот има претстава на јарец.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 310

Музеј Сџоби

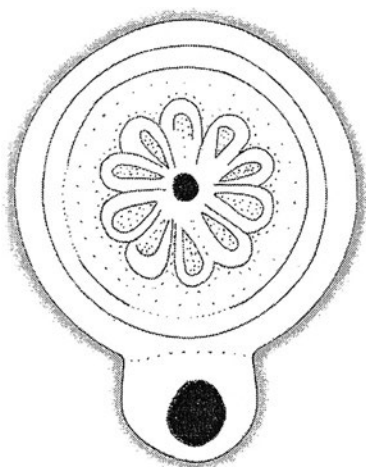
Инв. бр. Л-95-119

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со кафен премаз. На светилката и недостасуваат делови од рамото и дискот, како и целиот клун. На дискот има претстава која поради лошата изработка не е можно да се препознае.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 311

Инв. бр. 361-V

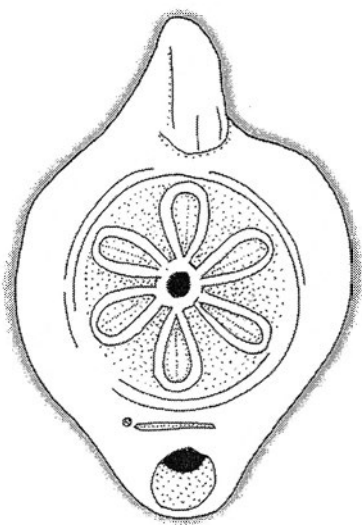
Потекло: Бакни Око

Дим: Д. 6,8 см. Ш. 5,5 см. В. 1,6 см.

Опис: Сива по боја светилка со тркалезна форма. Рамото од дискот е одделено со два вдлабнати концентрични круга а на дискот има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат.бр. 312

Инв. бр. 170 РЗСК

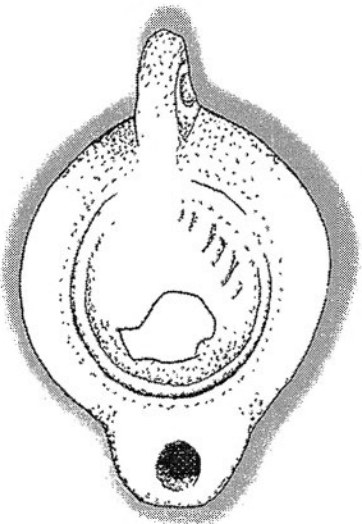
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 8,4 см. Ш. 5,2 см. В. 1,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвено печена, премачкана со потемен кафен премаз, кој е едвај забележлив. На дискот има претстава на розета, а на дното има печат со името AVFFARO... Според светилката со кат. бр. 96 можеме да заклучиме дека станува збор за натписот AVFFARON. Светилката е деформирана за време на печењето.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат. бр. 313

Музеј Сџоби

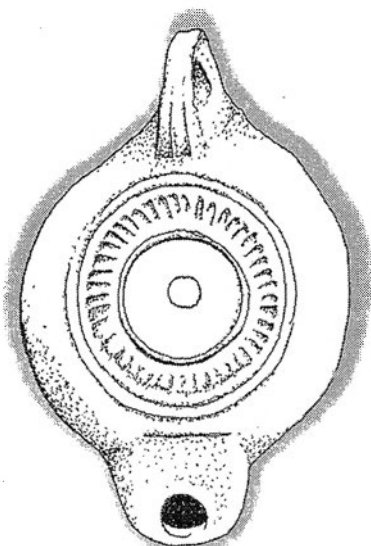
Инв. бр. Л-95-180

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со кафен премаз. На светилката и недостасуваат мали делови од рамото и дискот. На дискот има претстава која поради лошата изработка не е можно да се препознае. Можеби школка (?) Светилката е многу рустично изработена.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 314

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 245

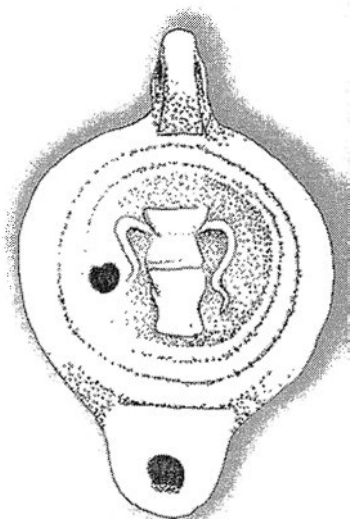
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 6,1 см. В. 2,1 см.

Опис: Светилка со жолтеникава боја која е премачкана со црвен премаз кој е само на делови сочуван. На дискот околу отворот за долевање масло од пластично подигнат груг, кон надворешноста излегуваат радијални зраци. Многу рустично изработена.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 315

Музеј Галерија Кавадарци

Инв. бр. 239/2

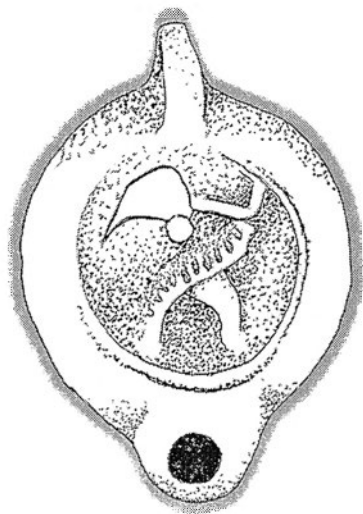
Потекло: С. Брушани

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,5 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со сива боја на печење, без премаз. На дискот е претставена амфора. Многу рустично изработена.

Публикувана: Јанев Т. - Ѓорѓиева В., 2003, 12, кат. бр. 16.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 316

Музеј Сџоби

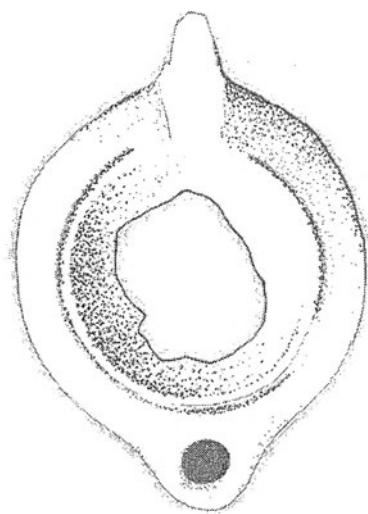
Инв. бр. Л-95-193

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со црвен премаз кој е делумно отпаднат. Недостасува мал дел од дискот кај отворот за долевање масло. На дискот има претстава на стилизирани прекрстени риби.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 317

Музеј Сџоби

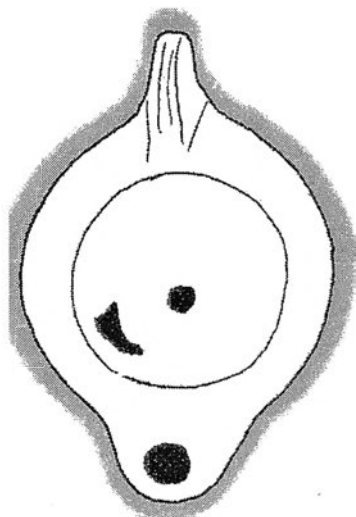
Инв. бр. Л-92-62

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен посен премаз кој е само на делови сочуван. Од светилката недостасува централниот дел на дискот, поради што неможе да се види претставата. Недостасува и дел од рачката.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 318

Музеј Сџоби

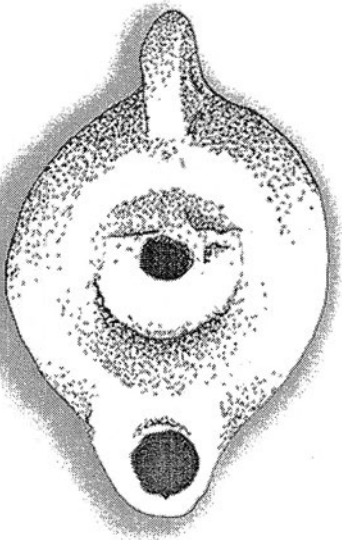
Инв. бр. Л-92-89

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја, премачкана со кафен премаз, на делови отпаднат. На дискот од кој недостасува мал дел, неможе да се препознае претставата, поради некавалитетната изработка. На дното има четири кругови крстесто поставени.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 319

Музеј Сџоби

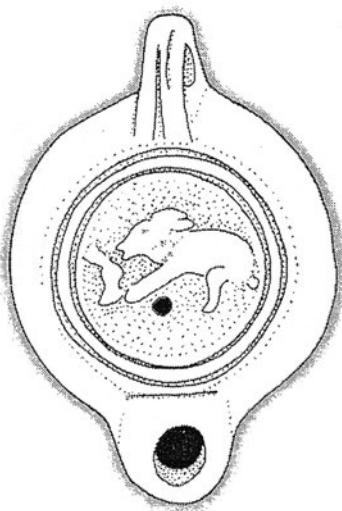
Инв. бр. Л-95-048

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со жлтеникава боја на печење, која била премачкана со кафен премаз, од кој е многу малку сочувано. Светилката е многу рустично изработена, така што не може да се одгатне претставата на дискот.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 320

Музеј на Македонија

Инв. бр. 167 РЗЗСК

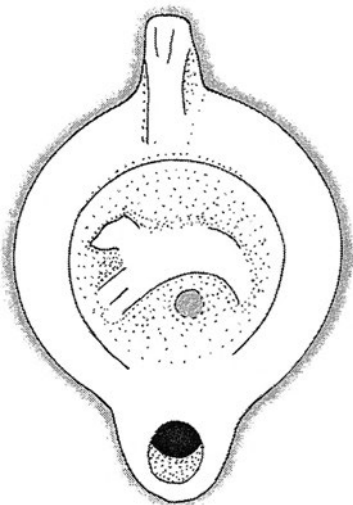
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 5,6 см. В. 1,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја. Дискот означен со два врежани круга во кои има престава на лав кој јаде нешто. На дното има печат на грнчарската работилница кој неможе целосно да се прочита. Видливи се буквите CIV.A...

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почеток на II век.

Кат.бр. 321

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2029 РЗЗСК

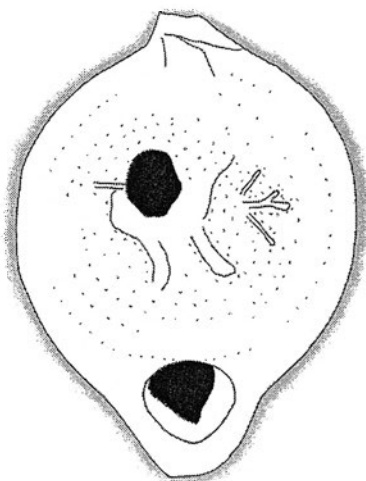
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 7 см. Ш. 4,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување на дискот со боја на глината т.е. црвена без премаз. Дискот одвоен од рамото со врежан круг, а на дискот животинска претстава во скок која е тешко да се препознае поради излижаноста на светилката.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат.бр. 322

Музеј на Македонија

Инв. бр. 353-V.

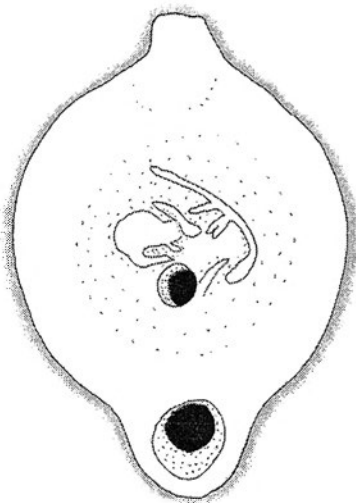
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 7,8 см. Ш. 5,7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршена рачка. Кафеава по боја без премаз. Дискот е означен единствено со вдлабнатина. Поради долгото користење многу излижана поради што и преставата на дискот е нејасна. Едноставна обработка.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат.бр. 323

Музеј на Македонија

Инв. бр. 354-V

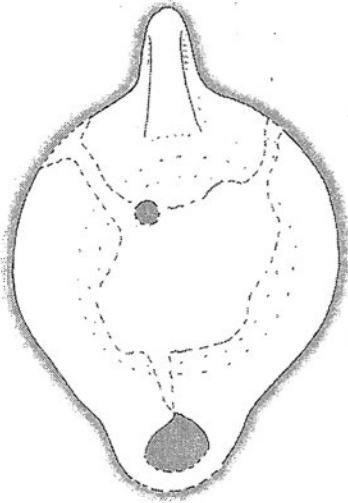
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 5,9 см. В. 2,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со исклучок на рачката чиј горен дел е откршен. Кафеава по боја, без премаз. Дискот е означен со единствено со вдлабнување. На дискот има релјефна престава на зајак, кој јаде некое растение. Начинот на изработка е многу едноставен.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат.бр. 324

Музеј на Македонија

Инв. бр. 358 – V

Потекло: Непознато

Димензии : Д. 8,1см. Ш. 5,2 см. В. 2 см.

Опис: Фрагментарно сочувана светилка, слеена од повеќе фрагменти, недостасува поголем дел од дискот.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат.бр. 325

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2025 P33CK

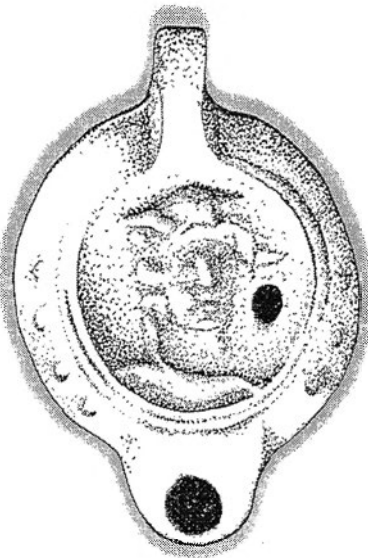
Потекло: Непознато

Димензии: Д. 8,2 см. Ш. 5,4 см. В. 1,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја. Премачкана со црвен, многу квалитетен премаз. Дискот од рамото е одвоен со подигнат прстен кој од надворешна и внатрешна страна е означен со два вдлабнати круга. Рамото на светилката е украсено со оволо орнамент, а на дискот има престава на ерос кој бере грозје. На дното на светлката има жиг со натпис на грчки кој неможе во целост да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат. бр. 326

Музеј Сџоби

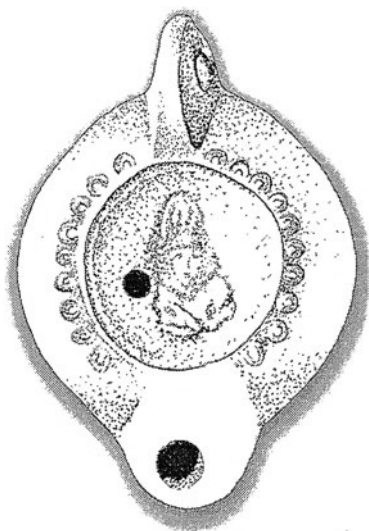
Инв. бр. Л-92-80

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја, со видливи траги од користење кај отворот за фитил. На дискот има претстава на машка биста во анфас. Рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр.327

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2508

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9 см. Ш.6,4 см. В. 2,6 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, која е премачкана со црвен потемен премаз кој е само на делови сочуван. Рамото е украсено со оволо орнамент. На дискот има претстава на машка биста во анфас.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 328

Музеј на Македонија

Инв. бр. 362-V

Потекло: Демир Капија

Димензии: Д. 9,1см. Ш. 7,2см. В. 2,8см.

Опис: Светилка кафена по боја. Излитена од долго користење. На дискот можат да се забележат две силуети, можно е да е претстава на *simplegma*. Рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат. бр. 329

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1290

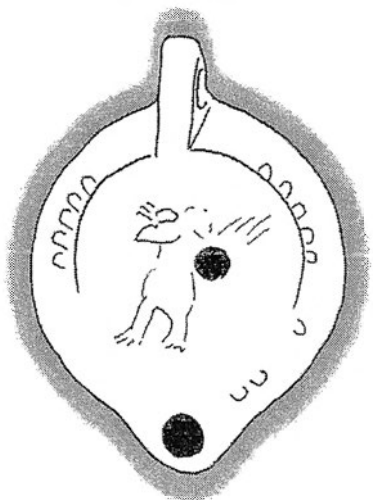
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 5,5 см. В. 1,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена посна боја. На дискот има претстава на петел, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 330

Музеј Сѣоби

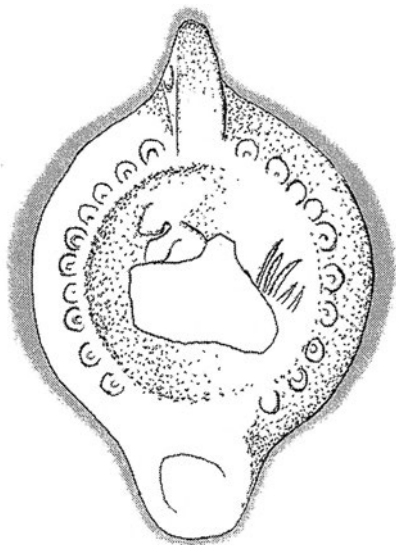
Инв. бр. Л-92-104

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свѣтилка со сива боја. На дискот има претстава на петел, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 331

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л-92-104

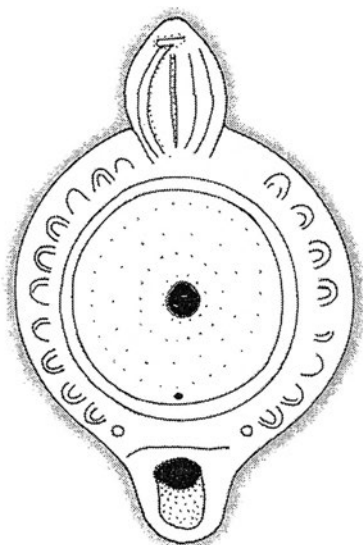
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,5 см. В. 2,3 см.

Опис: На свѣтилката и недостасува дел од дискот ии ма мали оштетувања кај клунот. Таа е со црвена боја на печење, без премаз. На дискот има претстава на петел, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 332

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2035 РЗЗСК

Потекло: непознато

Димензии : Д. 9,2 см. Ш. 6 см. В. 1,6 см.

Опис: Свѣтилка црн премаз, кој е отпаднат, дискот на кој нема престава е означен со два вдлабнати концентрични круга. Рамото на свѣтилката е украсено со оволо. Рачката е во вид на палмета.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на I век.

Кат.бр. 333

Музеј на Македонија

Инв. бр. 355-V

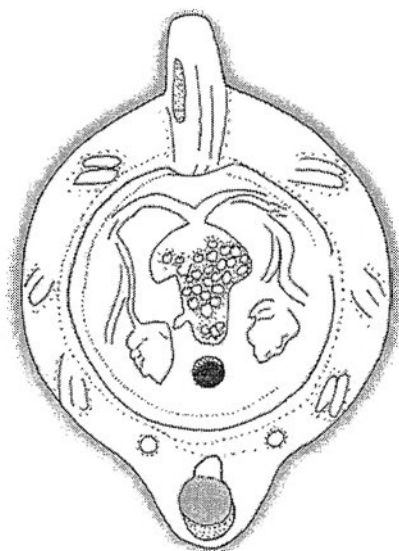
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 9 см. Ш. 6,3 см. В. 2 см.

Опис: Целосна сочувана светилка, недостасува мал дел од дискот. По боја кафеава, квалитетно изработена. Рамото е украсено со по пет ливчиња од двете страни. Дискот е затворен со два врежани круга, на кој е претставена женска биста. На дното има печат со натпис -AVFFRON.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат.бр. 334

Музеј на Македонија

Инв. бр. 7-V.

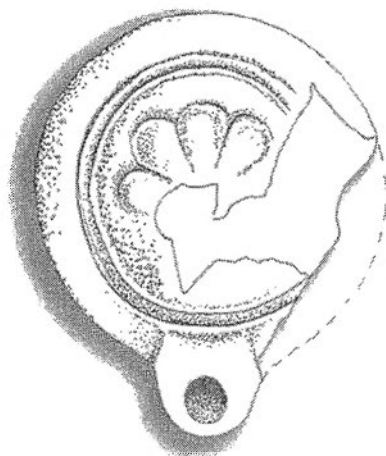
Потекло: Демир Капија, гроб 8.

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 6,6 см В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка која е малку откршена кај отворот за фитил. По боја е црвена без премаз. Телото е кружно. Дискот е затворен со два вдлабнати круга. Во дискот претстава на грозд опкружен со лозови листови. Исто и рамото на светилката е украсено со шест лозови листа.

Публикувана: Тодоровић-Вучковић Д., 1961, сл. 23 стр.242

Датирање: II век.

Кат. бр. 335

Музеј Стоби

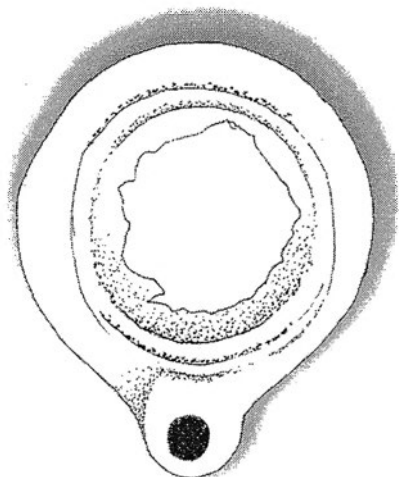
Инв. бр. Л-95-024

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рамото и дискот, како и долниот дел од клунот. Таа е кафена по боја и премачкана со кафен премаз. На дискот има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 336

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-95-114

Потекло: Стоби

Опис: Светилка на која и недостасува централниот дел од дискот. Премачкана е со разредена светло кафена боја. На сочуваниот дел од дискот може да се препознае розета. Идентична е со претходната светилка кат. бр. 335, можеби и да се изработени од ист калап.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 337

Музеј Стоби

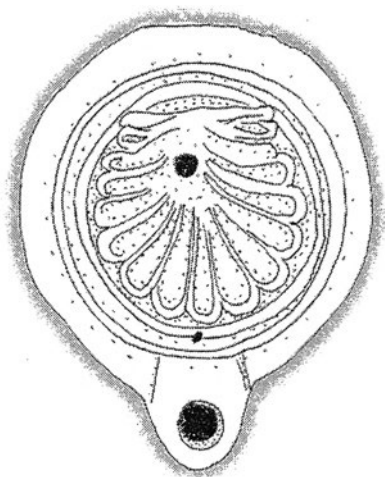
Инв. бр. Л-95-098

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја која е премачкана со темно сив премаз кој е само на делови отпаднат. На дискот има претстава на розета. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 335 и 336 со таа разлика што има овово орнамент на рамото.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 338

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л-92-88

Потекло: Стоби, гроб 766.

Димензии : Д. 9,5 см. Ш. 4,8 см. В. 1 см.

Опис: Светилка кафена по боја. Дискот означен со два подигнати пластични прстени и украсен со школка. Светилката е без рачка.

Публикувана: Municipium Stobensium, 1994, 214; М. Шурбаноска-Д. Здравковски, 1996, Сл. 23.

Датирање: II век.

Кат.бр. 339

Музеј Сџоби

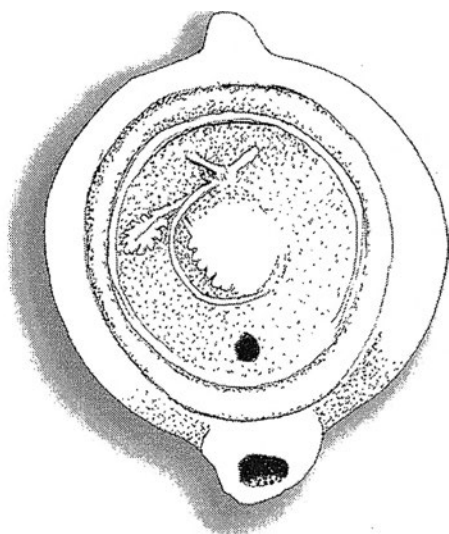
Инв. бр. Л-95-115

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвеникава боја на која и недостасува речиси целиот диск. Рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 340

Завод и Музеј Прилеп

Инв. бр. 3632

Потекло: Безистен - С. Прилеп

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 7,5 см. В. 2,2 см.

Опис: Светилка премачкана со невоедначен разреден црвен до кафен према. Има мали оштетувања на крајот на клунот. На дискот е претставен дабов венец, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 341

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-83

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја на која и недостасува рачката. На дискот има три претстави на Маж жена и дете во средината, слично како на надгробните стели. Рамото е украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 342

Музеј Сџоби

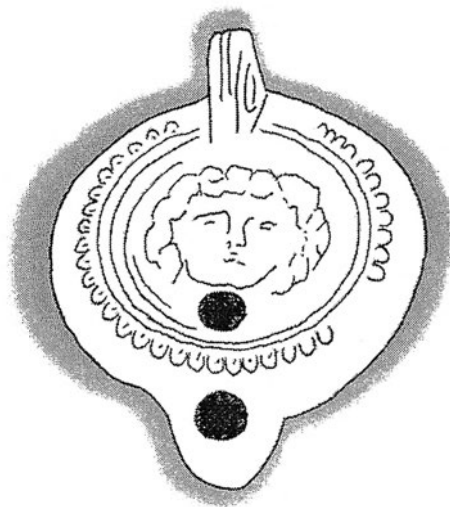
Инв. бр. Л-92-38

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со сива боја која на печење, премачкана со посен сив премаз. Има мали оштетувања на дискот и клунот. На дискот има претстава на Горгона, а рамото е украсено со оволо мотив.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 343

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 331

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,7 см. Ш. 6,8 см. В. 2,9 см.

Опис: Светилка со окер глина, која е премачкана со сјаен црвен до кафен премаз. На дискот има претстава на Горгона, а рамото е украсено со оволо орнамент. Светилката е многу слична со претходната кат. бр. 344, можеби се изработени во иста работилница.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, Таб. IV:139.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 344

Народен Музеј Велес

Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Светилка има реконструирана рачка, црвена по боја и премачкана со сјаен црвен премаз. На дискот има претстава на човек, во салто на лево, а под него куче во скок. Можеби циркуска претстава.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 345

Музеј Сџоби

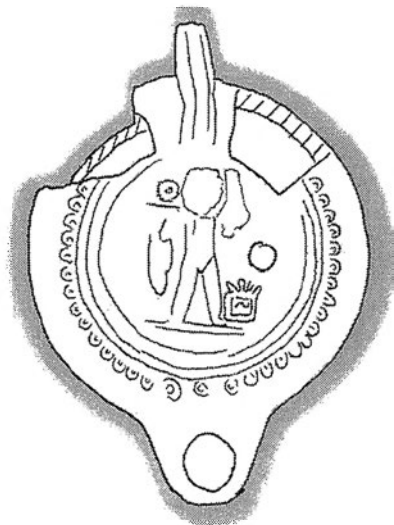
Инв. бр. Л-70-12

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со квалитетен посен црвен премаз. На дискот има претстава на голо дете со фригиска капа, кое држи нешто во десната рака. Доле лево е претставен жртвеник.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 346

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-123

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со црвен премаз. На светилката и недостасуваат делови од рамото кое е украсено со оволо орнамент. Претстава идентична како на претходната светилка со кат. бр. 345. Дно: **ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ**

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 347

Музеј Сџоби

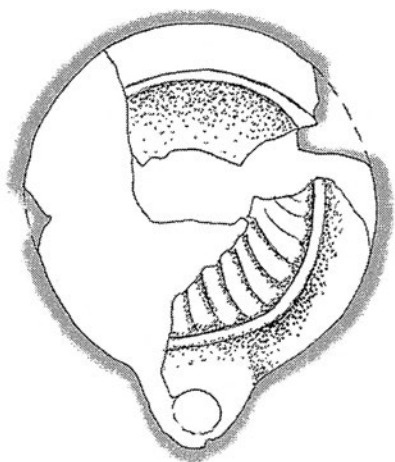
Инв. бр. Л-95-009

Потекло: Стоби

Опис: Светилка изработена од fino прочистена глина со црвена боја која е премачкана со квалитетен, посен, кафен премаз кој е само на делови сочуван. Недостасува дел од рачката. На дискот идентична претстава со предходните две светилки со кат. бр. 345 и 346. Рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 348

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-73

Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8 см. Ш. 6,1 см. В. 2 см.

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и дното. Изработена е од светло кафена глина, премачкана со кафен разреден премаз. На дискот има претстава на школка, а рамото е украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 349

Музеј Сџоби

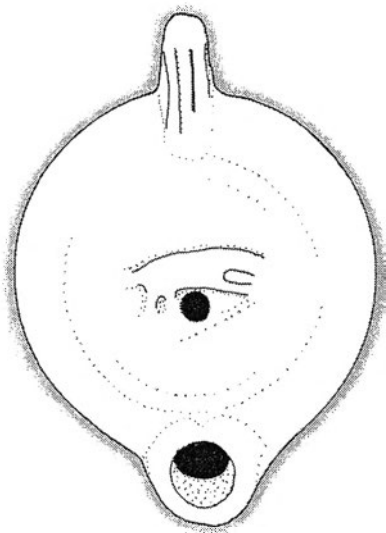
Инв. бр. Л-95-083

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рачката. Таа е кафена по боја, а на делови премазот е отпаднат. На дискот има претстава на елен во скок.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 350

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2030 РЗЗСК

Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 7,6 см. Ш. 5,3 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка премачкана со црн фирниз кој е само на делови сочуван. Светилката е многу излитена и на дискот може да се насети животинска престава, која е тешко да се одгатне. Рамото е неукрасено.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 351

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2513

Потекло: Скупи

Димензии: Д. 10 см. Ш. 8,5 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, рустично изработена. Црвена по боја на печење и била премачкана со кафен премаз кој е сочуван само во траги. На дискот има човечка претстава. Дното украсено со *planta pedis*.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 352

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2509

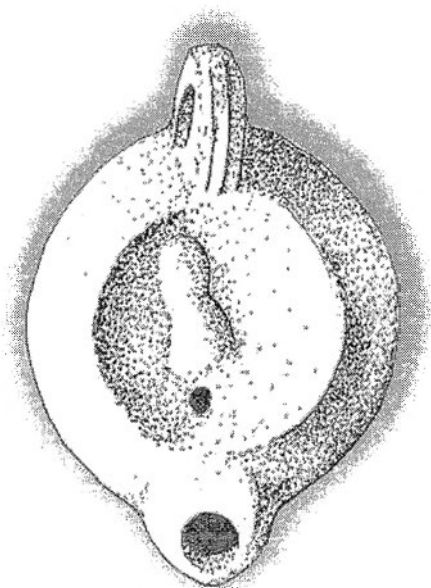
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,6 см. Ш. 6,9 см. В. 3 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со црвен премаз, од кој е многу малку т. е. само на делови сочуван. На дискот има претстава на *Symplegma*. Дното украсено со *planta pedis*.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 353

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2512

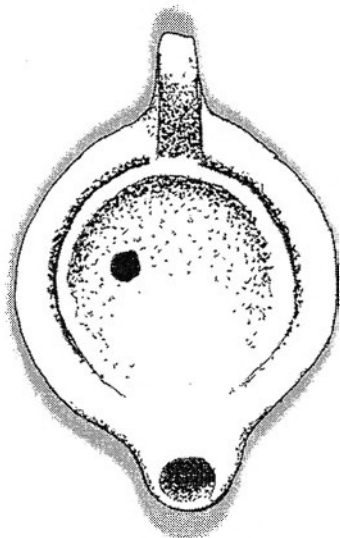
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,8 см. Ш. 6,4 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со темно кафен, посен премаз кој е на делови отпаднат. Поради лошата изработка претставата на дискот не е можно да се протолкува, можеби фалус.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 354

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1315

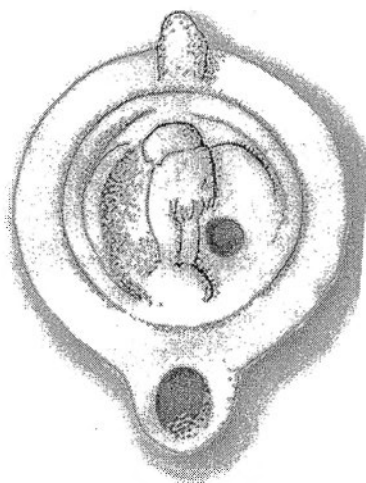
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 6,8 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со црвена боја која е премачкана со темно кафен премаз, кој е само делумно сочуван. Реконструирана е на дел од дискот и клунот. Поради лошата изработка претставата на дискот не е можно да се протолкува.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 355

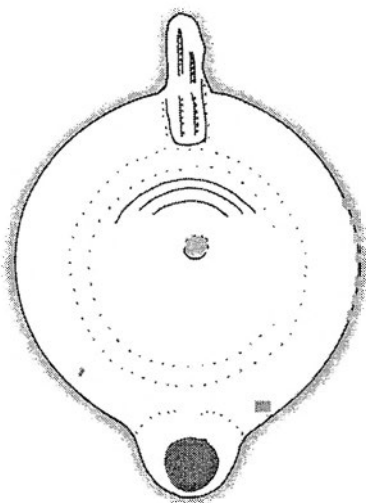
Инв. бр. Л-95-068

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја на печење, без премаз. Рачката е откриена и има видливи траги од користење кај отворот за фитил. На дискот е претставен орел со раширени крила.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 356

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2031 РЗЗСК

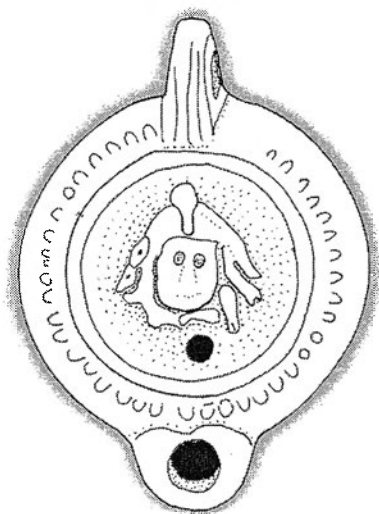
Потекло: Исар Марвинци.

Димензии: Д. 9,4 см. Ш. 5,6 см. В. 1,9 см.

Опис: На светилката недостасува мал дел од рамото и мал дел од дискот. Премачкана е со црн фирниз, кој е сочуван само делумно. Дискот е одвоен од рамото со подигнат пластичен прстен, а украсен е со концентрични кругови кои се спуштаат кон дното на дискот.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 357

Музеј на Македонија

Инв. бр. 363-V

Потекло: Исар Марвинви, гроб 318

Димензии: Д. 10,3 см. Ш. 7,6см. В. 3,2см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја премачкана со потемен кафен премаз. На дискот има претстава на Горгона(?)
Рамото е украсено со оволо мотив.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXXIII

Кат. бр. 358; 359; 360; 361 и 362

Светилки со повеќе клунови

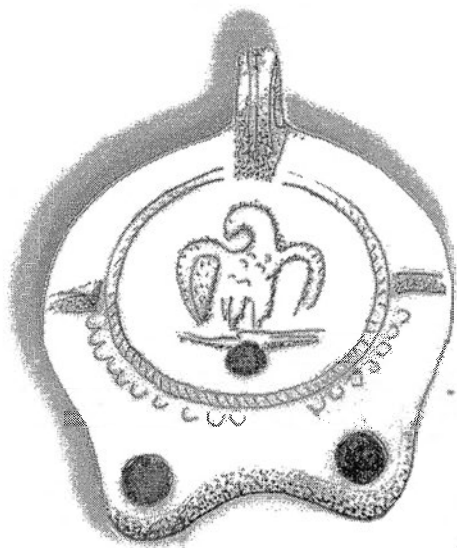
Повеќето автори кои работеле на типологија, светилките со два и повеќе клуна ги класифицираат во посебни групи. Овие светилки најчесто се многу блиски со одредени типови на светилки со еден клун, поточно директно произлегуваат од нив. Целта на светилките со повеќе клунови е да се добие посилна светлина. Аналогии на претставените примероци светилки не пронајдов. Така нивната класификација во овој тип е поради формата, која е многу блиска и најверојатно произлезена од предходниот тип светилки со рамен клун. Започнуваат да се произведуваат и користат подоцна од светилките од предходниот тип, поточно кога типот е веќе прифатен и подолго користен. Временски егзистирале со најдоцните примероци од овој тип XXXII. Потврда за оваа констатација имаме во нивната декорација. На светилките со кат. бр. 358 и 359, рамото им е украсено со оволо, што значи дека се од крајот на I век најрано, а повеќе од почетокот на II век, кога овој украс е карактеристика. Светилката со кат. бр. 360 која е идентична со светилките кат. бр. 358 и 359, едната половина од рамото и е украсена со оволо, а другата половина со втиснати розети и концентрични кругчиња, орнамент кој се јавува за прв пат кај светилките од типот XXXVII - со срцевиден клун. Овие светилки се датирани од почетокот на II век до раниот III век, потврдено со светилки од овој тип пронајдени во затворени целини - гробови од Скупската некропола заедно со монети.²⁹⁷ И светилката со кат. бр. 358 е пронајдена во гроб бр. 123 во Скупи со монета на Трајан.²⁹⁸ Според монетата и според натписот на дното на светилката таа е датирана во раниот II век.²⁹⁹ Според понапред изложеното, овие светилки може да се датираат во II век, и

²⁹⁷ Микулчиќ И., 1975, 137-139; Светилка од тип XXXVII, подолу во текстот, меѓу светилките од Скупи е пронајдена во гроб бр. 24 заедно со монета на Клаудиј I, а светилката од гроб бр. 81 со монета на Хадријан.

²⁹⁸ Микулчиќ И., 1975, 136-137, оваа светилка е одделена во група V.

²⁹⁹ Микулчиќ И., 1975, 137;

тоа, најверојатно повеќе кон средината и втората половина на векот. Во прилог на оваа датација одат и рамените плочки, кој се јавуваат како карактеристика на тип XXXIX со трапезни линии. Овие светилки се изработувани во Стоби, можеби и Скупи од работилницата круг-црта.

Кат.бр. 358

Музеј на град Скопје

Инв. бр. Л-92-73

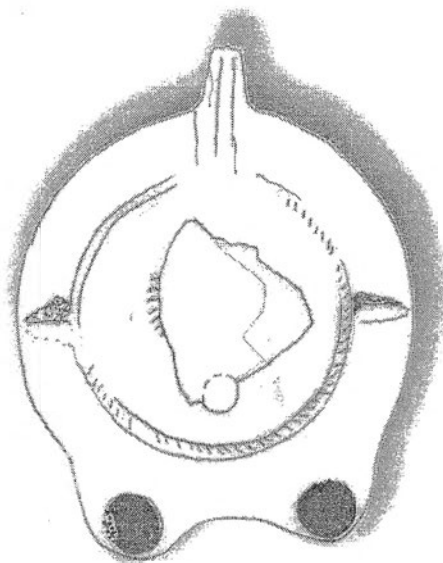
Потекло: Скупи

Димензии : Д. 10,2 см. Ш. 7,8 см. В. 3 см.

Опис: Светилка со два клуна. Црвена по боја со престава на орел со раширени крилја. Горната половина на рамото на светилката е украсено со оволо, а долната половина со три розети меѓу кои има по еден втиснат круг. На дното во подигнатиот прстен кој е украсен со 12 втиснати кругчиња поделени со црти, има втиснат графито: Κασκελλίου Σεκούνδου.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, Таб. V:123.

Датирање: II век.

Кат.бр. 359

Музеј Стоби

Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со два клунана која и недостасуваат делови од дискот и дното. Сива по боја, а зачуваниот дел на дискот може да се препознае престава на орел со раширени крилја. Рамото на светилката е украсено со оволо. Светилката е идентична со предходната со кат. бр. 358.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 360

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-73

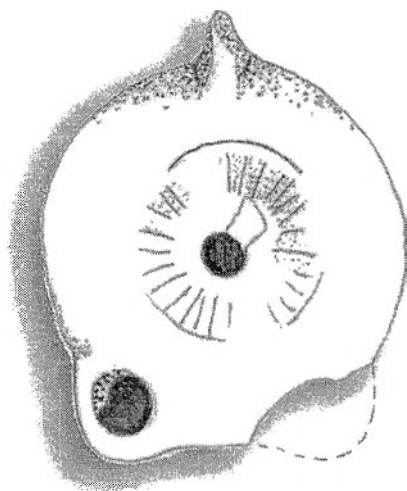
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8 см. Ш. 6,1 см. В. 2 см.

Опис: Светилка со два клуна. Сива по боја, на печење и премачкана со квалитетен сив, посен премаз. На дискот претстава на орел со раширени крилја. Идентично со светилките со кат. бр. 358 и 359. Горната половина на рамото на светилката е украсено со оволо, а долната половина со три розети меѓу кои има по еден втиснат круг. Подигнатиот прстен на дното е украсен со 16 втиснати кругчиња поделени со црти.

Публикувана: Municipium Stobensium, 1994, 216; М. Шурбаноска-Д. Здравковски, 1996, Сл.10

Датирање: II век.

Кат.бр. 361

Музеј Сџоби

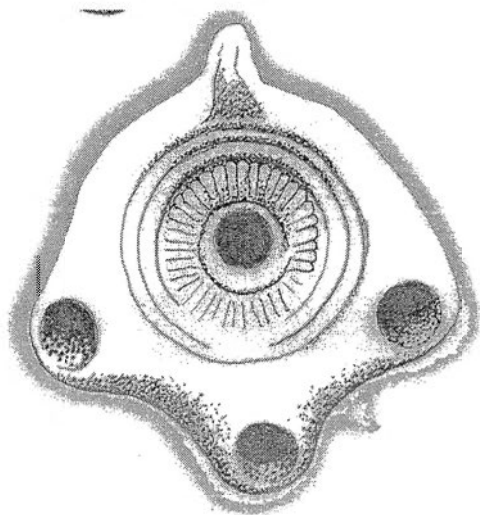
Инв. бр. Л-95-34

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со два клуна, на која едниот клун е откриен. Окер по боја на печење премачкана со разреден кафен премаз, делумно отпаднат. На дискот има претстава на розета. Рамото е неукрасено, а просторот меѓу рамото и дискот е украсен со орнамент рибина коска. Рачката е непродупчена.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 362

Музеј *Скопи*

Инв. бр. Л-92-73

Потекло: Скопи

Опис: Светилка со три клуна. Кафена по боја со престава на зракаст орнамент на дискот. Рамото е украсено, но поради излитеност не може да се протолкува орнаментот. Рачката е непродупчена.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXXIV

Кат. бр. 363 и 364

Правоаголни светилки со повеќе клунови

Од овој тип имаме две светилки, кои се пронајдени на археолошкиот локалитет Стоби. На останатите археолошки локалитети во Р. Македонија не се пронајдени светилки од овој тип. Ова претставува особено редок тип на светилки, а ваквата состојба е евидентна и на повеќе локалитети каде овој тип светилки воопшто го нема. Карактеристични се по правоаголното тело на кое има распоредени повеќе кратки заоблени клунови. Клуновите може да излегуваат од телото или да бидат и на самото тело на светилките. Рачките се најчесто во вид на лист или други пластично изработени мотиви. Се смета дека прототипот доаѓа од исток, односно производството на прототипот на овој тип светилки, најверојатно е Египет.³⁰⁰ Во II и III век типот е доста распространет во Дакија и Панонија, каде претставува составен дел од производството на светилки на овие провинции.³⁰¹ Меѓу панонските светилки се одредени како тип IX, и повеќето рустично изработени светилки од овој тип се одредени како локален производ.³⁰² Датирани се со монети и со печати на мајсторските работилници од II до IV век.³⁰³ Аналогии за овој тип освен меѓу панонските светилки имаме и меѓу светилките пронајдени на Виминациум.³⁰⁴ Истотака слични примероци со нашата светилка имаме и меѓу светилките од Археолошкиот Музеј во Загреб,³⁰⁵ Софија,³⁰⁶

³⁰⁰ Vikič-Belančić B., 1976, XIX.

³⁰¹ Кузманов Г., 1992, 38. Тип XXIX-182.

³⁰² Ivanyi D., 1935, 13, Taf. XXXII-XXXIII.

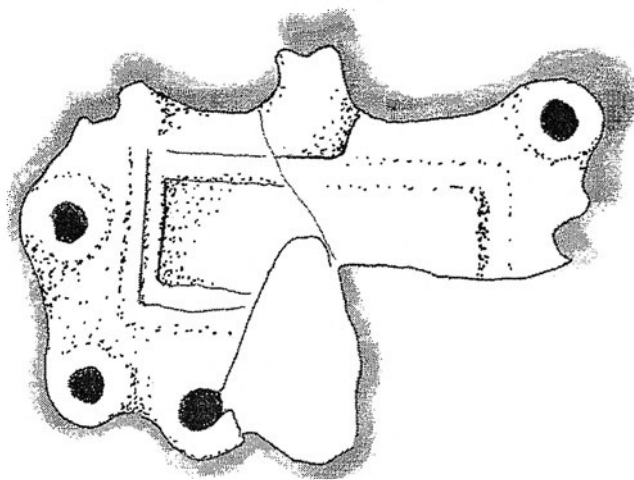
³⁰³ Ivanyi D., 1935, 13.

³⁰⁴ Korać M., 1995, Од територијата на Виминациум потекнуваат 59 примероци кои припаѓаат на овој тип светилки. Хронолошки го опфаќаат периодот од Хадријан до Доментијан. Оваа датација е потврдена со пронајдени светилки заедно со монети во затворени целини- гробови. Датирани се со монети на : Хадријан (3), Сабини (1), А. Пиј (12), Фаустина I (6), Комод (2), Криспина (1), С. Север (4), Јулија Домна (1), Јулија Меза (1), Јулија Мамеа (1), Гета (2), Елагабал (4), А. Север (3), Гордијан III (3), Валеријан (6), Аурелијан (2), Карин (4) и Диоклицијан (3).

³⁰⁵ Vikič-Belančić B., 1976, XIX. Tab. XIV:1

³⁰⁶ Кузманов Г., 1992, 38. Тип XXIX-182.

Мајнц.³⁰⁷ Нашите светилки според предходно претставените аналогии можеме да датираме во II и III век.

Кат.бр. 363

Музеј Сџоби

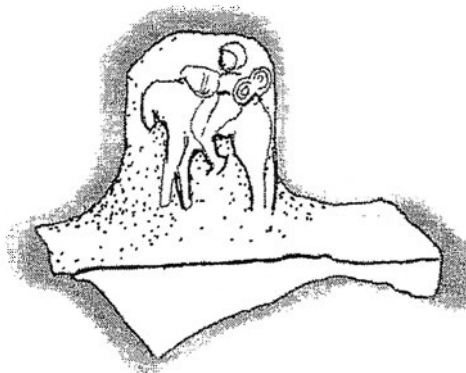
Инв. бр. Л-95-69

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со девет клуна, која има оштетувања на телото, клуновите и рачката. Изработена е со калапење, од слабо прочистена окер глина, и премачкана со кафена боја. На горниот дел од телото има два пластично подигнати прстени, кои образуваат правоаголник. Најверојатно во ова означено поле имало релефна претстава.

Непубликувана.

Датирање: II-III век.

Кат.бр. 364

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-73

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочувана единствено рачката и дел од телото според кое може да се претпостави дека оваа светилка припаѓа на правоаголните светилки со повеќе клунови. На рачката има релефна претстава на човек како јава јарец.

Непубликувана.

Датирање: II-III век.

³⁰⁷ Menzel H., 1954, 72, Abb. 56:9. Abb. 60:1.

Тип XXXV

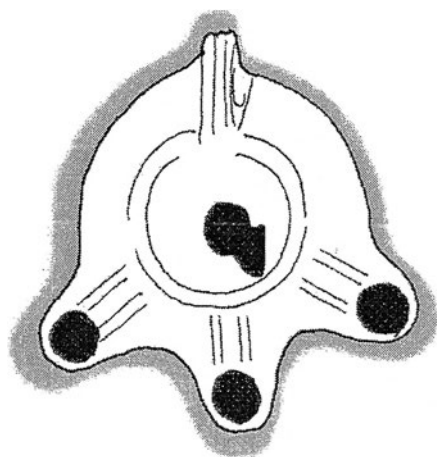
Кат. бр. 365; 366; 367 и 368

Свеџилки со џри клуна

Од овој тип имаме четири светилки, сите пронајдени на археолошкиот локалитет Стоби.. Според нивните особености, поточно изработката, глината и премазот, најверојатно се локално произведувани. Светилките со кат. бр. 366 и 367 освен според формата, и според украсите на рамото кои се идентични можеме да претпоставиме дека се изработени во еден ист калап, т. е. во иста работилница. Овој тип на светилки според клуновите односно според каналот и работ на клунот се многу блиски со типот фирма светилки тип XXXVI. Најверојатно се произлезени од фирма светилките, т. е. од нив го превземаат клунот, а телото е слично со светилките со краток и рамен клун тип XXXII. Аналогии за овој тип на светилки единствено успеав да пронајдам меѓу панонските светилки., каде меѓу четирите светилки од овој тип едната е со два клуна, а едната со пет.³⁰⁸

Според идентичниот клун со фирма светилките, можеме да претпоставиме дека нивното производство започнува некаде на крајот на I или во раниот II век, кога светилките од типот фирма се прифатени и кога започнува нивното локално производство/копирање. Најверојатно егзистираат како и фирма светилките низ целиот II век.

³⁰⁸ Ivanyi D. 1935, Taf. LIV: 7, 8, 12, 14.

Кат.бр. 365

Музеј Сџоби

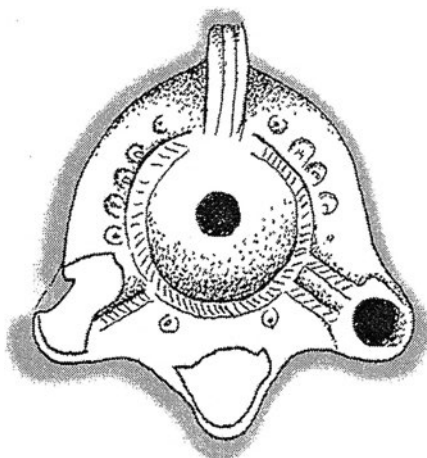
Инв. бр. Л-95-163

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со три клуна, со мало оштетување на дискот. Црвена по боја на печење премачкана со темно црвен премаз, делумно отпаднат. Дискот и рамото се неукрасени.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 366

Музеј Сџоби

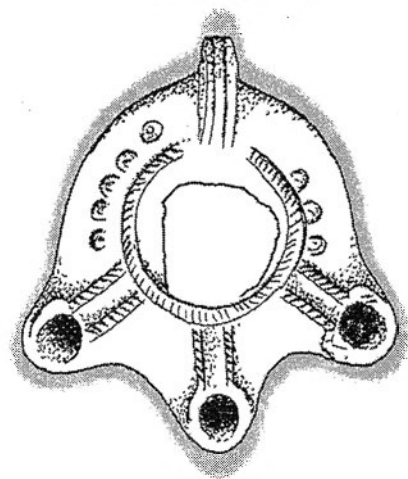
Инв. бр. Л-95-192

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со три клуна, со оштетувања кај двата клуна. Црвена по боја на печење, премачкана со светло црвен премаз. Дискот е неукрасен, а рамото е украсено со оволо орнамент и втиснати двојни кругчиња.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 367

Музеј Сџоби

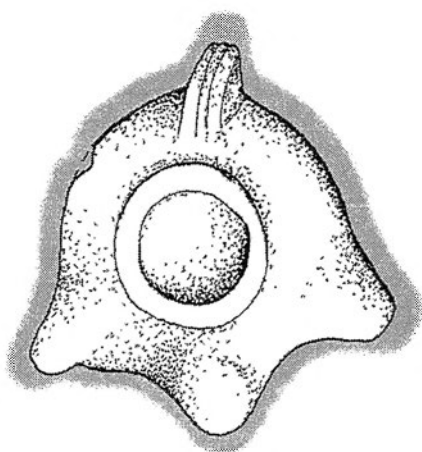
Инв. бр. Л-95-53

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со три клуна, со оштетувања на поголемиот дел од дискот. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз. Дискот е неукрасен, а рамото е украсено со оволо орнамент и втиснати двојни кругчиња. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 366, најверојатно изработени од еден калап.

Непубликувана.

Датирање: II век

Кат.бр. 368

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-187

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со три клуна, од која е сочуван само долниот дел, слепен од повеќе фрагменти. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXXVI

Кат. бр. 369 - 389

Firmalampen - "ФИРМА СВЕТИЛКИ"

Тип на светилки кои поради својата функционалност, (пред сè се мисли на отпорноста на удари) многу брзо се шири во целата Римска империја. Како и предходниот тип, овој тип светилки е особено чест. Кај нас исто така ги има но во не така голем број. Во збирките низ Музеите на Македонија имаме вкупно 21 светилки од типот фирма светилки. Дел од нив се увозни, а дел се правени во локални работилници, копирајќи увозен примерок или пак од калап изваден од увозен примерок.

Овие светилки најчесто на дното имаат печат, односно името на мајсторот кој ја направил или работилницата каде е направена, по што и го добиваат името (*firmalampen*) фирма светилки. Кај подоцнежните фирма светилки, како и оние кои се изработувани во провинциските мануфактури, најчесто дното е украсено само со еден или два врежани круга без печат. За место каде е настанат овој тип на светилки се смета долината на реката По. Тие преставуваат копија на постари метални светилки што може да се види и според страничните рамени плочки, каде кај металните стоело синцирчето на кое се држеле. Името "*Firmalampen*", за прв пат во стручната литература го внесува О. Fischbach во делото: "*Römische Lampen aus Poetovio*" 1896 година, и од тогаш општо прифатено.³⁰⁹ За пронаоѓач на формата и родоначелник

³⁰⁹ Освен "*Firmalampen*", овие светилки се нарекувани и *Factori Lamps*, а како најприкладен превод кај нас би бил Фирма Светилки.

на типот се смета мајсторот по име STROBILI од кој голем број светилки се пронајдени во Помпеи.³¹⁰

Карактеристиките на овој тип светилки се следните: крушковидно тело со издолжен клун. Дискот е рамен и обрабен со подигнат пластичен прстен, кој може да биде затворен или отворен, кој преку канал се поврзува со клунот. Првата група - со затворен прстен околу дискот е поран во однос на втората група - чиј диск е отворен и преку канал споен со клунот. Според овие карактеристики, повеќето истражувачи кои се занимавале со ова проблематика, овој тип на светилки ги делат на две групи. Според Loeschcke тоа се типовите IX и X,³¹¹ според Iványi XV-XVII,³¹² а кај Menzel меѓу светилките од збирката во Мајнц се типовите IX и X.³¹³

Најпотполна типолошка поделба на овој тип светилки имаме кај Ezio Buchi, каде претставените 1602 светилки од музејот во Аквилеа, се поделени во седум групи.³¹⁴ Тоа се типовите IXa, IXb, IXc, Xa, Xb, Xc и X-forma corta.³¹⁵ (Слика 19-22) Меѓу претставените светилки пронајдени на археолошките локалитети во Р. Македонија имаме од типовите IXb, IXc и Xa според Buchi.

³¹⁰ Menzel H., 1954, 60-61.; Szentleky T, 92-93.; Микулчиќ И., 1975 135-136.

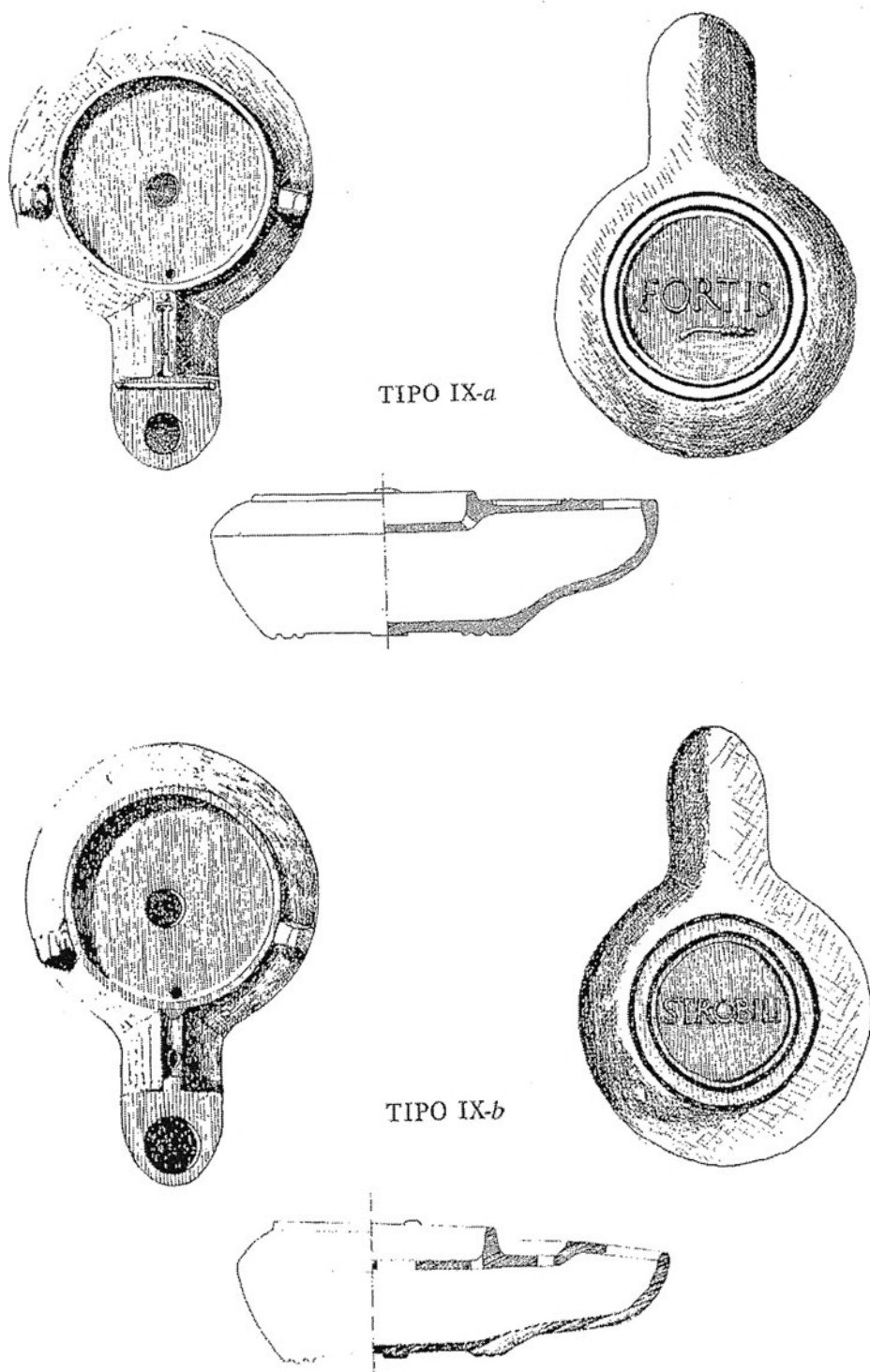
³¹¹ Loeschcke S., 1919, 67-103.

³¹² Iványi D., 1935, 15-19.

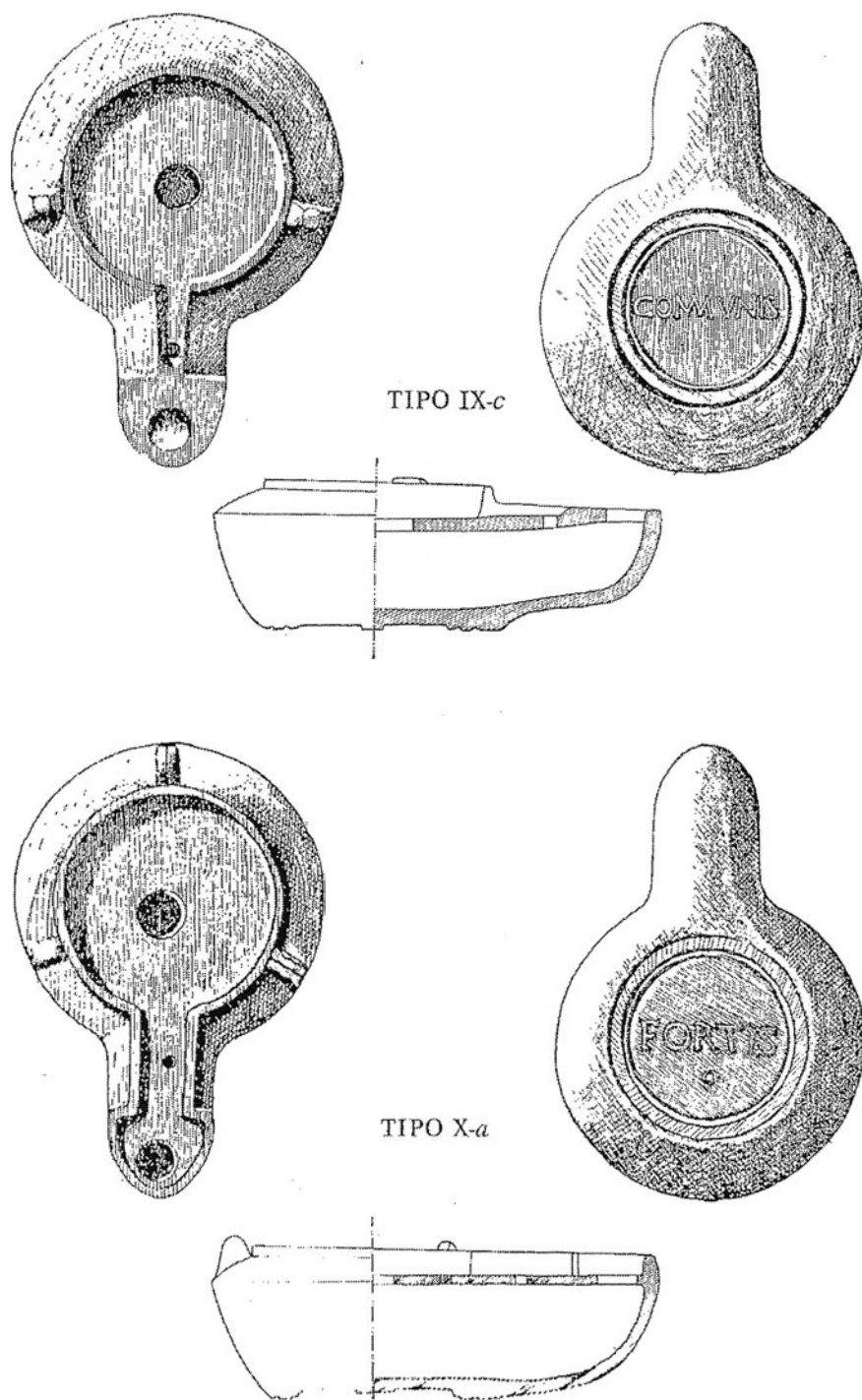
³¹³ Menzel H., 1954, 60-71.

³¹⁴ Buchi E., 1975, XXI-XXVIII, Tav. I-LXXI, 1-1602.

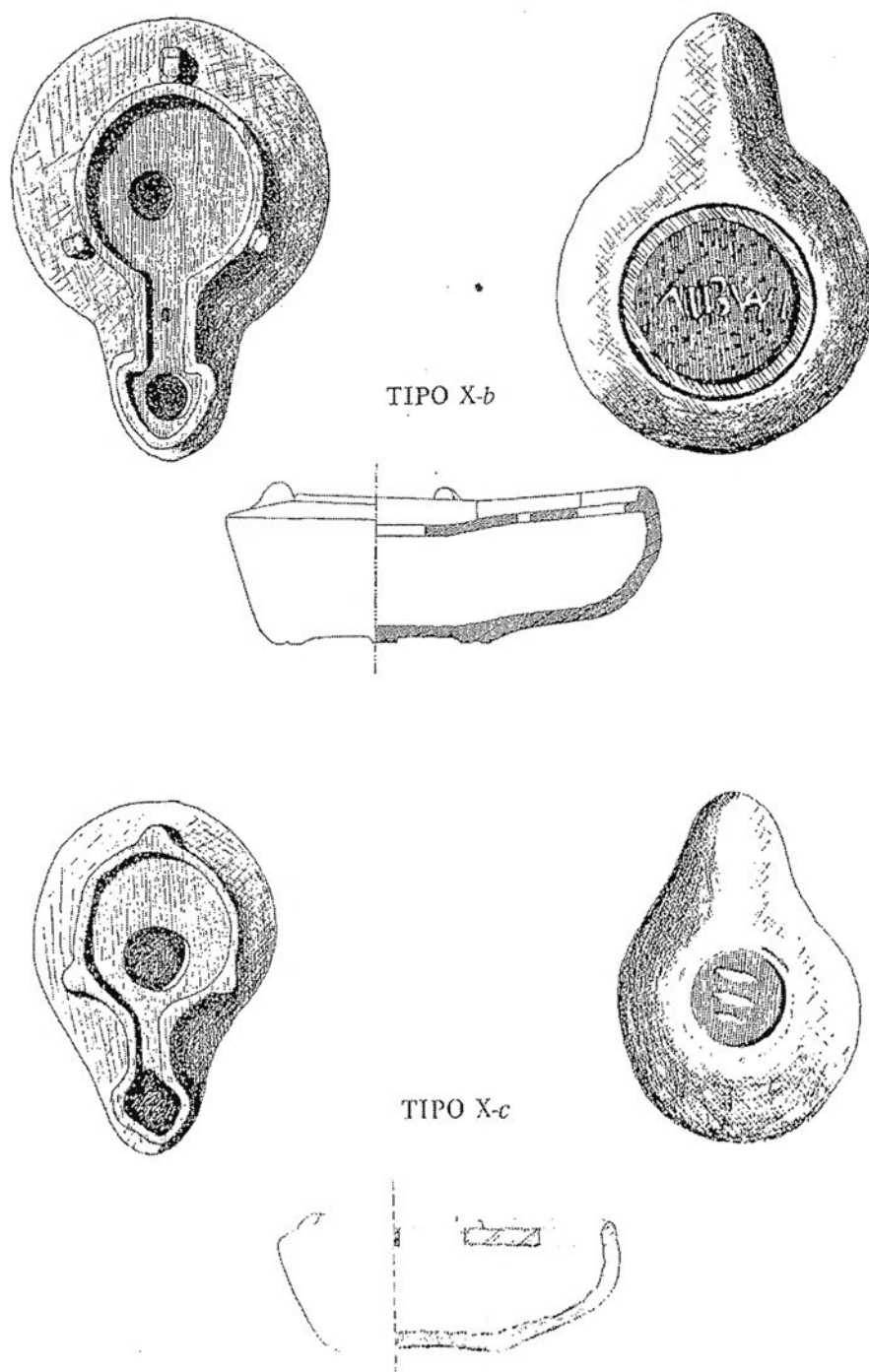
³¹⁵ Buchi E., 1975, XXI-XXVIII.

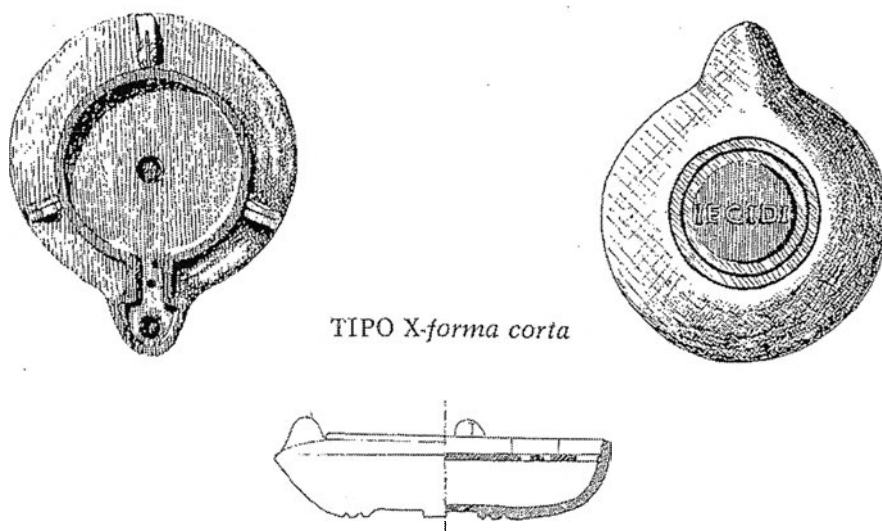
Слика 19. Поделба на фирма светилките според Vischi E.

Слика 20. Поделба на фирма свешилките според Vischi E.

Слика 21. Поделба на фирма свешилкије според Vischi E.

Слика 22. Поделба на фирма светилкиите според Buchi E.

Времето кога се појавува овој тип на светилки според Loeschcke е околу 75 год. н. е.³¹⁶ Iványi почеток на егзистенција на овој тип го поместува на почетокот на I век.³¹⁷ Според Buchi типот IX е настанат околу 70, а типот X околу 100 година.³¹⁸ Повеќето од истражувачите се согласни за настанок на овој тип пред унишувањето во Помпеи 79 год., а долната граница е определена според наоди на фирма светилки во гробови во Емона во кои се наоѓани во IV век.³¹⁹ За хронолошко одредување на светилките од пресудна улога е и квалитетот на глината и изработката. Раните светилки од овој тип се добра фактура, со остри линии и добро се печени. Со тек на времето опаѓа квалитетот на изработката. Од крајот на I век започнува производството на фирма светилките и во римските провинции, на почетокот со увезени калапи, а потоа и самостојно. Чести се примерите на фалсификување на натписите, односно се копираат печати од одредени мајстори со цел измама. Има примери кога до печатотот, или наместо печат се ставаат

³¹⁶ Loeschcke S., 1919, 68.

³¹⁷ Iványi D., 1935, 16.

³¹⁸ Buchi E., 1975, XXIX.

³¹⁹ Vikič-Belančić B., 1975, 53.

други елементи како палмово гранче или други симболи, за кои постои мислење дека тоа можеби ја претставува серијата на производство на светилката. Досега се познати огромен број на печати, односно имиња на мајсторите или работилниците. Овие работилници се лоцирани и датирани во времето кога биле активни. Исто така откриени се и огромен број на фалсификати произведувани насекаде во Римското Царство.

На археолошкиот локалитет Виминациум овој тип претставува најбројниот тип, поточно од вкупно пронајдените 4052 светилки, 1510 припаѓаат на овој тип.³²⁰ Од овој број со печат се 1063 светилки, со 83 различни фирма печати, а вкупниот број на пронајдени фирма печати на територијата на северна Италија, која се смета за матична територија на овој тип, изнесува 34 фирми.³²¹ Бројот на фирмите кој изнесува 49, кои досега не се никаде потврдени Кораќ ги смета за Виминациумски.³²²

Според особеностите може да се заклучи дека светилките со кат. бр. 369, 373, 374 и 375 се импорт, додека останатите светилки се локално производство. Светилките со кат. бр. 369-372 се без канал кој го поврзува дискот со клунот и припаѓаат на тип IXa по Loeschcke,³²³ односно тип XV по Iványi,³²⁴ и можеме да ја датираме во втората половина на I век. Светилките со кат. бр. 373 -379 се со тесен канал кој води кон клунот и припаѓаат на тип IXc по Loeschcke,³²⁵ односно тип XVI по Iványi,³²⁶ и може да се датираат на крајот на I век и почетокот на II век. Светилките со кат. бр. 380 - 389 се со широк канал кој го поврзува дискот со клунот, односно тип X по Loeschcke,³²⁷ а тип XVII по Iványi,³²⁸ и може да се датираат во II век.

³²⁰ Korać M., 1995, 190. kat. br. 2664- 4052.

³²¹ Korać M., 1995, 233.

³²² Korać M., 1995, 233.

³²³ Loeschcke S., 1919, 67.

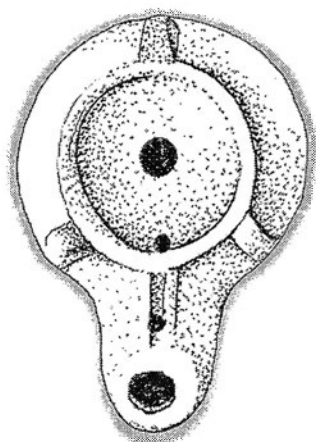
³²⁴ Iványi D., 1935, 16.

³²⁵ Loeschcke S., 1919, 68.

³²⁶ Iványi D., 1935, 16.

³²⁷ Loeschcke S., 1919, 67-69.

³²⁸ Iványi D., 1935, 16-17.

Кат.бр. 369

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1281

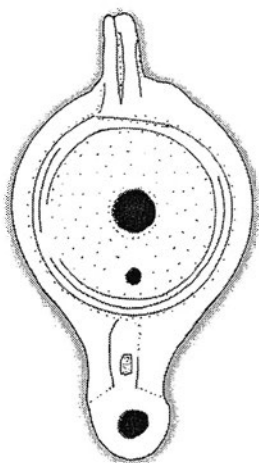
Потекло: Скупи

Дим: Д. 8,9 см. Ш. 6 см. В. 3 см.

Опис: Светилка со сива боја премачкана со потемен премаз. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен. Дискот не е споен со клунот со канал. На дното печат: STROBIL.

Публикувана: Микулчиќ И., Таб. V: 124.

Датирање: втора половина на I век.

Кат.бр. 370

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2041 РЗЗСК

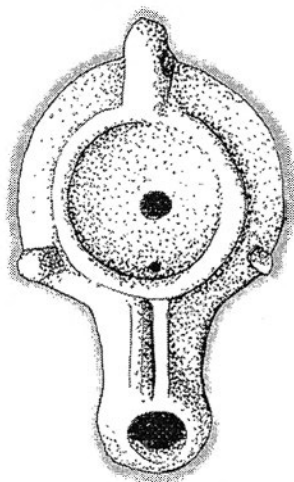
Потекло: непознато

Дим: Д. 11,5 см. Ш. 6 см. В. 1,8 см.

Опис: Светилка со окераста боја премачкана со потемен премаз. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен во кој по средината е врежан круг. Дискот не е споен со клунот со канал.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на I век и подоцна.

Кат.бр. 371

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1311

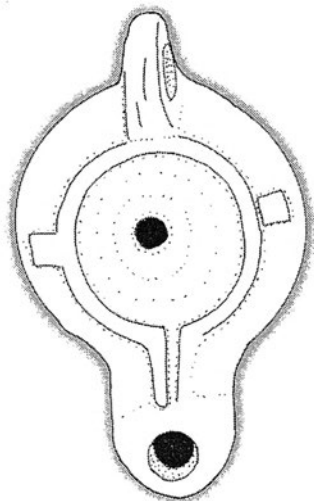
Потекло: Скупи

Дим: Д. 9 см. Ш. 5,8 см. В. 3 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење премачкана со потемен црвен премаз. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен и не е споен со клунот со канал. Нема печат на дното.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на I век и подоцна.

Кат.бр. 372

Музеј на Македонија

Инв. бр. 163 РЗЗСК

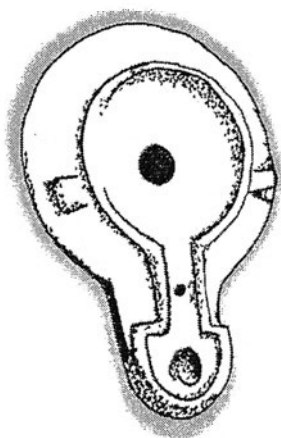
Потекло: непознато.

Димензии: Д. 8 см. Ш. 4,5 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, окер печена пре-мачкана со црвен премаз. Дискот е означен со прстен кој не затвара кај клунот туку продолжува по должината на клунот во вид на канал а крајот на клунот е срцевиден. На рамото има две плочки - имитација на дршки. На дното има печат со натпис - PVLCIER.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на I век и подоцна.

Кат. бр. 373

Музеј на град Скопје

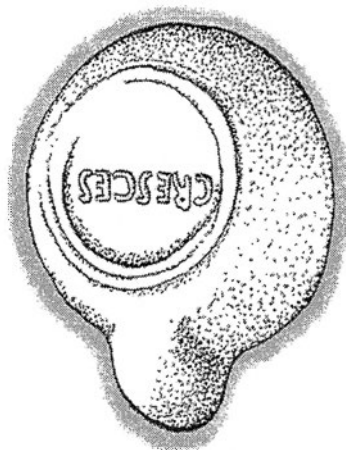
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Светилка со црвена боја. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен и споен со клунот со канал.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 374

Музеј на град Скопје

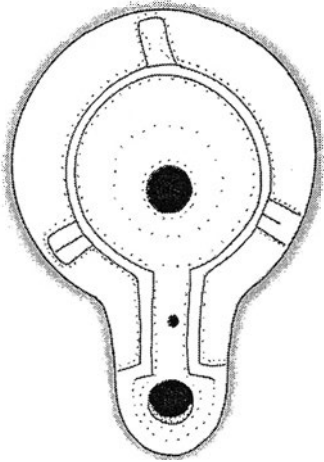
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. Изработена од fino прочистена глина, со печат на фермата на дното - CRESCES.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 375

Музеј на Македонија

Инв. бр. 162 РЗЗСК

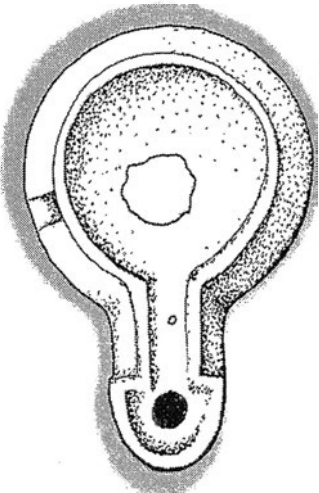
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,6 см. В. 2 см.

Опис: Светилката е црвена по боја со диск оивчен со пластичен прстен кој не се затвара кај клунот туку продозжува по должината на клунот и се затвара на самиот крај на клунот. На рамото има три брадавици - емитација на дршки. Дното е без натпис, украсено со три вдлабнати круга.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат. бр. 376

Музеј Сџоби

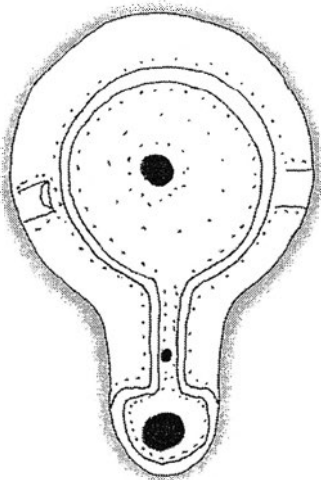
Инв. бр. Л-92-84

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја на печење, премачкана со потемен премаз. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен кој е споен со клунот со канал. На дното има печат: **ΡΕΤΑΡVΣ**.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 377

Музеј на Македонија

Инв. бр. 072 РЗЗСК

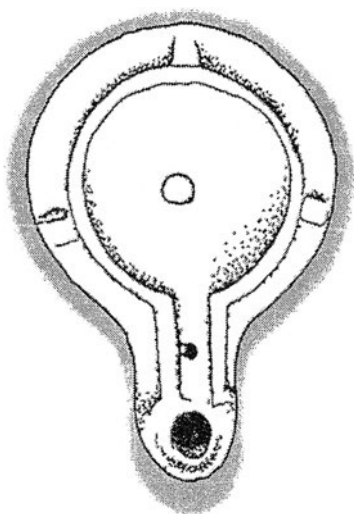
Потекло: непознато

Дим: Д. 10 см. Ш. 7,4 см. В. 3,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвено печена и обоена со квалитетна црвена боја. Многу квалитетна фактурата на глината. На дното на светилката во поле обележана со три концентрични круга имаме жиг-**РАСТОР**.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 378

Музеј Сџоби

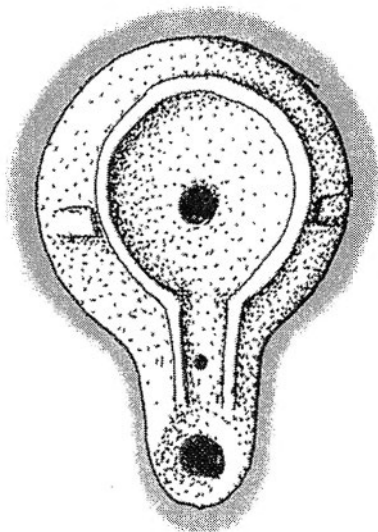
Инв. бр. Л-95-148

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со окераста боја на печење, премачкана со потемен кафен премаз. Има мали оштетувања на дискот, а на дното има печат: **FORTIS**.

Непубликувана.

Датирање: крај на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 379

Музеј Сџоби

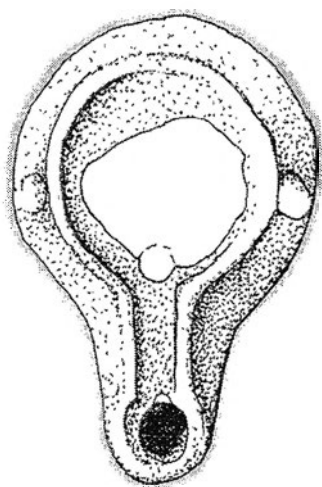
Инв. бр. Л-95-124

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дното има печат: **OKTAVI**.

Непубликувана.

Датирање: крајот на I век и почетокот на II век.

Кат.бр. 380

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1307

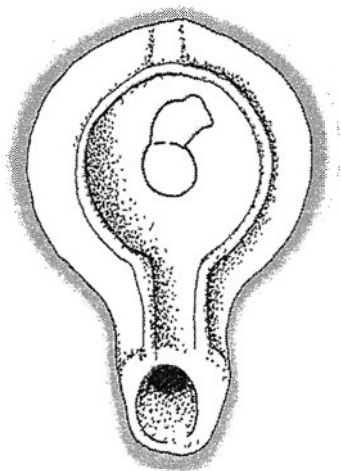
Потекло: Скупи

Дим: Д. 8,8 см. **Ш.** 6 см. **В.** 2,3 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. Поголемиот дел од дискот е откришен. На дното има натпис но многу слабо сочуван и неможе да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 381

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-85

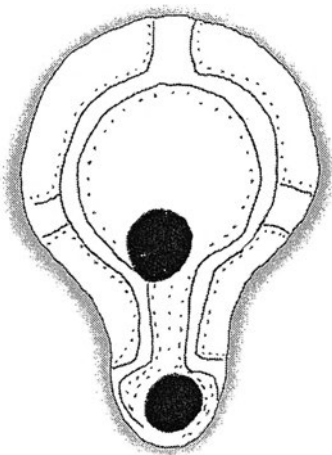
Потекло: Стоби

Дим: Д. 11,5 см. Ш. 6 см. В. 1,8 см.

Опис: Светилка со окераста боја на печење, премачкана со кафен премаз. На светилката и недостасува дел од дискот. Таа е многу рустично изработена, и деформирана при печењето. На дното има печат **APRIO**, под кој стои буквата **F**.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 382

Музеј на Македонија

Инв. бр. 378 РЗЗСК

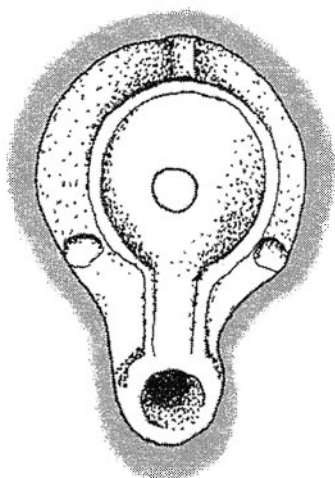
Потекло: непознато

Дим: Д. 8,5 см. Ш. 6,2 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена печена премачкана со темно црвена боја. Дискот споен со клунот со широк канал. На дното во обележано поле со круг има слабо изработен печат на кој најверојатно пишува **ANVARI**.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 383

Музеј Сџоби

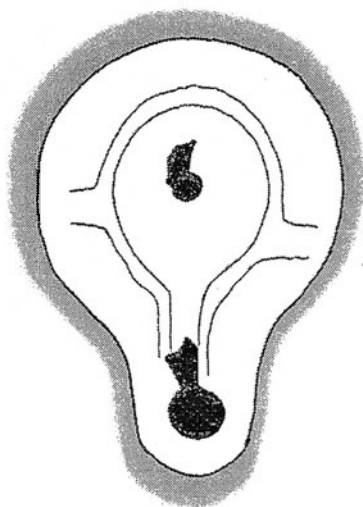
Инв. бр. Л-95-109

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со окераста боја на печење, премачкана со кафен премаз. Таа е рустично изработена, со мали деформирања при печењето. На дното има печат **APRIO**, под кој стои буквата **F**, идентичен со светилката со кат. бр. 381.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 384

Музеј Сџоби

Инв. бр. 2041 РЗСК

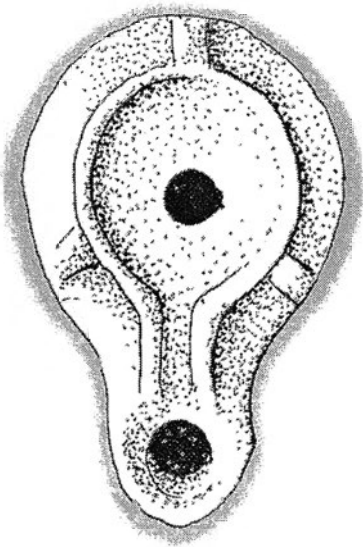
Потекло: Стоби

Дим: Д. 11,5 см. Ш. 6 см. В. 1,8 см.

Опис: Светилка со окераста боја премачкана со потемен премаз. Дискот е означен со подигнат пластичен прстен во кој по средината е врежан круг. Дискот не е споен со клунот со канал.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 385

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2472

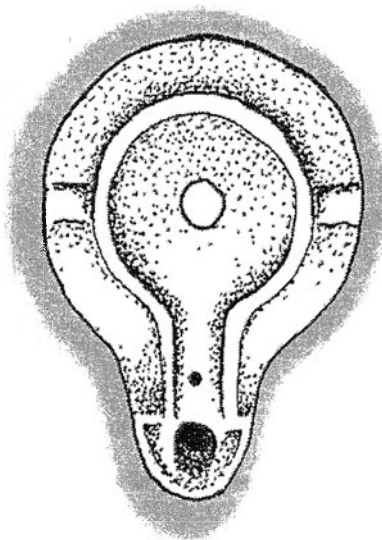
Потекло: Скупи

Дим: Д. 7 см. Ш. 4,5 см. В. 2,4 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дното печат: APPIO.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 386

Музеј Сџоби

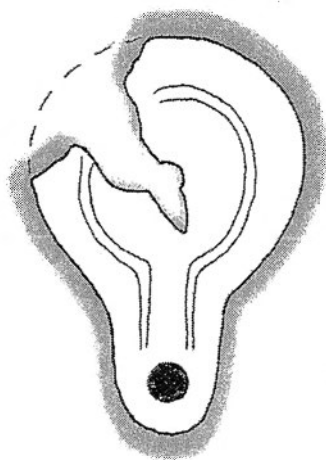
Инв. бр. Л-95-052

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја на печење, премачкана со потемен кафен премаз. На дното има печат: SEKOYNDΟΥ.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 387

Музеј Сџоби

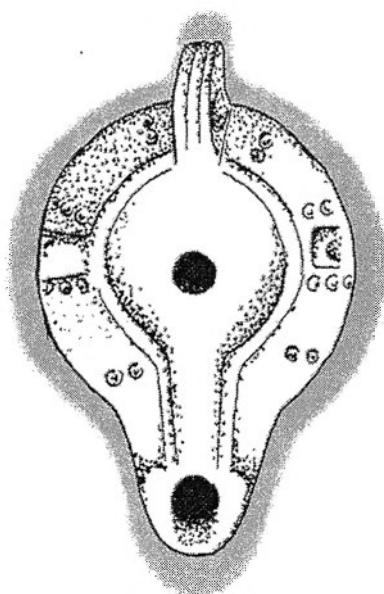
Инв. бр. Л-95-001

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја на печење, премачкана со потмен кафен премаз. На светилката и недостасуваат делови од дискот рамото и дното.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 388

Музеј Сџоби

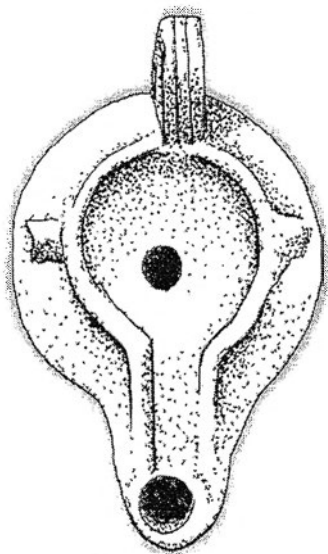
Инв. бр. Л-95-80

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со потмен црвен премаз. Оваа светилка има украси на рамото во вид на гранули, а на дното печат идентичен со светилката со кат. бр. 386 - SEKOYNDOY.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 389

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1322

Потекло: Скупи

Дим: Д. 9 см. Ш. 6 см. В. 2,5 см.

Опис: Светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. Има мали оштетувања на дискот, пластично подигнатиот прстен и на дното поради што тешко е да се прочита печатот. Можеби SEKOYNDOY.

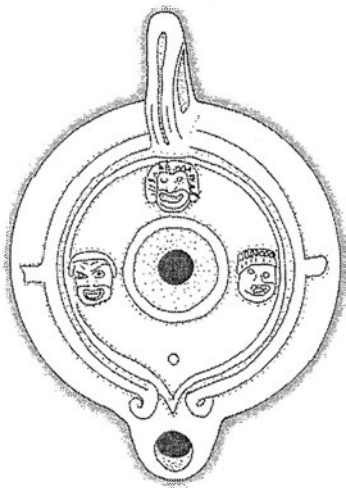
Непубликувана.

Датирање: II век.

Тип XXXVII

Кат. бр. 390

Единствена од овој тип светилка. Во збирката на Музеј на Македонија е дојдена како заплнет материјал, односно за неа немаме податоци според кои би можеле нешто поконкретно да кажеме. Како аналогија на нашата светилка можеме да ги користиме светилките со кат. бр. 223 и 250 од Athenian Agora,³²⁹ за кои Perlzweig претпоставува дека се од ист калап, а на светилката со кат. бр. 223 отпосле е ставен релјефниот печат на дискот. Тие се идентични по формата на телото и по декорацијата на рамото, како и внатрешниот дел на дискот односно прстенот околу отворот за масло. На нашата светилка има три театарски маски кои се отпосле додадени што може да се види по двете странични маски кои при додавањето избришале дел од рамениот прстен. Овој тип на светилки е определен како Коринтски тип на светилки, а датирањето е ран II век.³³⁰ Идентична светилка по форма и со идентична декорација на дискот, односно три театарски маски имаме во "Oil-Lamps from Eretz Israel".³³¹ Нашата светилка е многу поквалитетно изработена и преставува импорт.

Кат.бр. 390

Инв. бр. 2037 P33CK

Потекло: непознато

Димензии: Д. 7,1 см. Ш. 5,2 см. В. 1,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја. Рамото е одвоено од дискот со пластичен подигнат прстен и на двете страни е украсено со рамени плочки. На дискот има три трагични театарски маски. На долната страна втисната *planta pedis*.

Непубликувана.

Датирање: Ран II век.

³²⁹ Perlzweig J., 1961, 93, pl. 8: 250.

³³⁰ Perlzweig J., 1961, 93, pl. 8: 250.

³³¹ Israeli Y. - Avida U., 1988, no. 36.

Тип XXXVIII

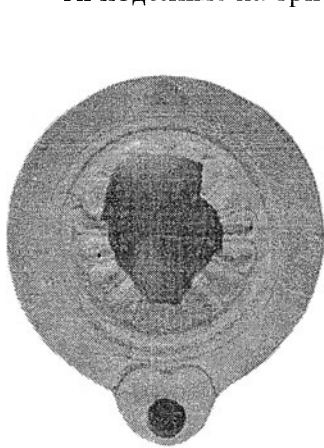
Кат. бр. 391 - 497

Светилки со срцевиден клун

И овој тип на светилки по својата бројност е меѓу најчесто застапените типови во Р. Македонија. Во овој тип на светилки влегуваат вкупно 107 примерока. Карактеристика на типот е срцевидниот завршеток на клунот. Светилките со срцевиден клун се произлезени и многу блиски со светилките со рамен завршеток на клунот - тип XXXII.

Украсите на рамото на овие светилки е една од карактеристиките за датирањето, кое е дополнето со формата на телото. Рамото кај најраните светилки е неукрасено, а подоцнежните се украсени со оволо, втиснати кругови, додека најдоцните светилки од овој тип се украсени со пластични флорални елементи.

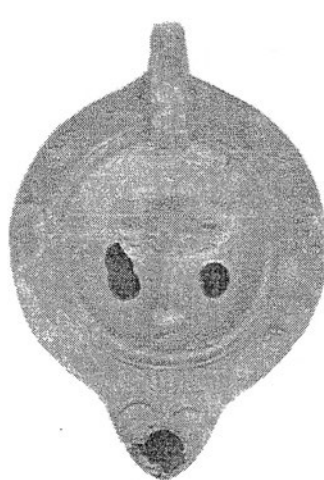
Според формата најраните се со тркалезни тело кое постепено кај подоцните преминува во овално. Светилките од овој тип можеме да ги поделиме на три варијанти:

Варијанта А

Варијанта Б

Варијанта Ц

Слика 23. Варијанти на светилките со срцевиден клун.

Варијанта А. Овие светилки имаат тркалезно тело, и отворот за фитил влегува во замислениот круг на надворешниот раб на телото. Светилките од оваа варијанта имаат широко рамо кое е неукрасено или се украсени со оволо орнамент. Често од срцевидниот клун излегуваат две пластично моделирани линии кои завршуваат во вид на волути.

Варијанта Б. Светилките имаат тркалезно тело со извлечен клун, така што се добива впечаток дека формата на телото не е тркалезно туку издолжено, а отворот за фитил е надвор од замислениот круг кој го образува надворешниот раб на телото. Рамото на светилките од оваа варијанта е речиси без исклучок украсено со оволо. Најголемиот број на светилки на клунот ги имаат пластично моделираните линии кои завршуваат со волути.

Варијанта Ц. Светилките од оваа варијанта имаат овално издолжено тело. Рамото е тесно и украсено со оволо и пластично изведени розети, бршленови и лозови листови и кругчиња. Исто така добиваат и посложена декорација во пределот меѓу дискот и клунот кои се поврзуваат со три паралелни ребра од кои средното е тордирано во вид на плетенка.

Кај овој тип на светилки дното е рамно и најчесто е украсено, а некои примероци се украсени на долната страна на делот кај клунот и делот кај рачката.

Светилки со срцевиден клун се наоѓани на повеќе локалитети во источните провинции на Римското Царство. Според И. Микулчиќ овој тип на светилки е креиран во егејскиот свет,³³² прифатено и од А. Јовановиќ.³³³ Perlzweig според технологијата на изработка, фактурата и бојата, овој тип го става во т. н. Red-on-White, за кои

³³² Микулчиќ И., 1975, 135.

³³³ Јовановиќ А., 1985, 46-47.

како место на производсто го посочува Ефес, а примероците пронајдени на Атинската Агора ги определува како импорт.³³⁴

Стигнати кај нас од југ (варијанта А) тие на овие простори многу брзо се прифаќаат и почнуваат локално да се произведуваат (варијантите Б и Ц). Низ литературата која ја користев, примери од варијантите Б и Ц во толкав број не се пронајдени на локалитет освен на Стоби и Скупи. Поради тоа може да се претпостави дека овие варијанти се иновација на Стобски/Скупски мајстор - керамичар. Локалното производство на овој тип светилки, освен според начинот на изработка, глината и печењето, може да се потврди со повеќето групи на идентични светилки, често изработени и од еден калап.

Пример за тоа се светилките со претстава на школка, буф, бик, гладијатори, Хермес итн., за кои според декоративните детаљи кои ги имаат со сигурност може да се заклучи дека се изработени од ист калап. Тоа се гледа и по бојата како и фактурата на керамиката. Според наод од Скупи може да се потврди дека овој тип на светилки се употребува во исто време и со еден од предходните типови на светилки. Тоа ни го потврдува наодот на две потполно исти светилки на кои претставата на дискот е изведена од ист калап, а се од различни типови т. е. едната е со рамен завршеток на клунот - тип XXXII,³³⁵ а другата е со срцевиден клун тип XXXVIII.

Датирањето на овој тип светилки е од почетокот на II век до раниот III век, потврдено со светилки од овој тип пронајдени во затворени целини- гробови од Скупската некропола заедно со монети.³³⁶

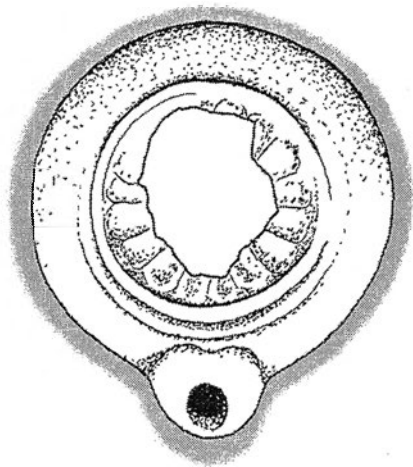
Според карактеристиките на варијантите може да се заклучи дека најраните светилки од Варијанта А, со неукрасено рамо, може да се

³³⁴ Perlzweig J., 1961, 5-6, pl.6.

³³⁵ Пронајдена при археолошките истражувања во 2003 година, кои ги водеше Л. Јованова.

³³⁶ Микулчиќ И., 1975, 137-139; Светилката од гроб бр. 24 пронајдена со монета на Клаудиј I, а светилката од гроб бр. 81 со монета на Хадријан.

датираат уште во I век. Подоцна се јавува оволо орнаментот, и светилките со оволо орнамент може да се датираат во ран II век. Варијанта Б е карактеристична за раниот и средината на II век, додека светилките од Варијанта Ц се карактеристични за средината и втората половина на II век. Кај најдоцните светилки од варијанта Ц се јавуваат рамените плочки кои се карактеристика на тип XXXX светилките со клун фланкиран со трапезни линии, и можат да се датираат во раниот III век.

Кат. бр. 391

Музеј Стоби

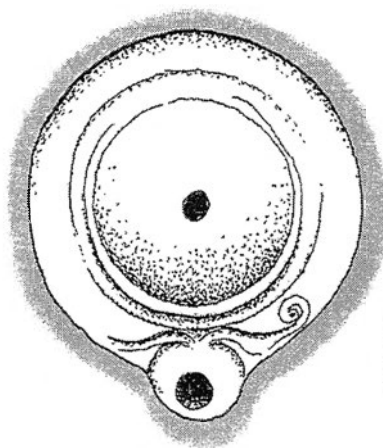
Инв. бр. Л-95-037

Потекло: Стоби

Опис: Светилка со кафена боја која е премачкана со кафен квалитетен премаз. Рамото е широко и неукрасено, а на дискот кој има оштетувања има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: доцен I и половина на II век..

Кат. бр. 392

Музеј Стоби

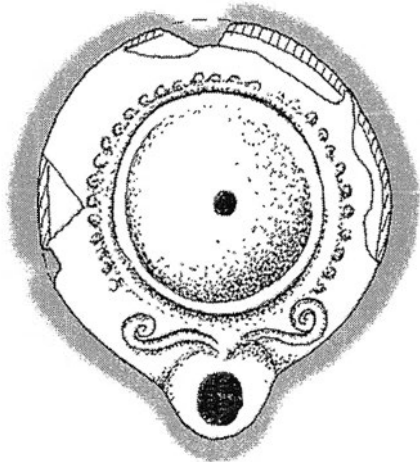
Инв. бр. Л-95-161

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е сочувана во фрагменти, и недостасува дел од дното. Таа е со кафена боја на печење, и премачкана со кафен премаз. Дискот и рамото не се украсени.

Непубликувана.

Датирање: доцен I и половина на II век..

Кат. бр. 393

Музеј Сџоби

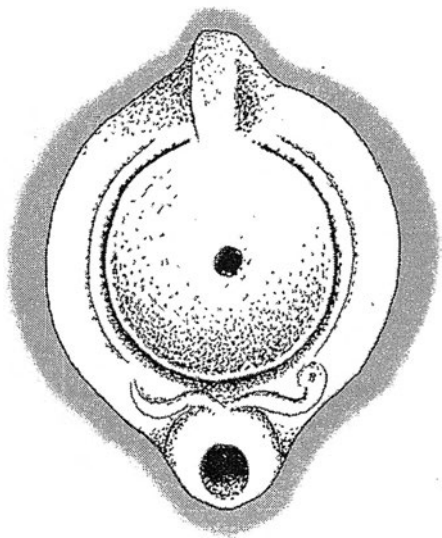
Инв. бр. Л-95-072

Потекло: Стоби

Опис: Светилката има оштетувања на пределот на рамото. Таа по боја на печење е кафена, премачкана со кафен премаз. Дискот е неукрасен, а рамото кое е широко е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век..

Кат. бр. 394

Музеј Сџоби

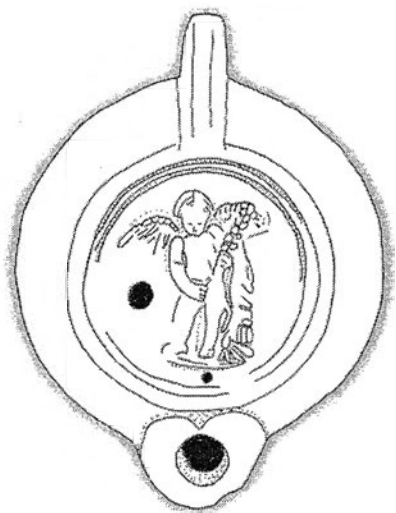
Инв. бр. Л-95-040

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење е окер, премачкана со кафен премаз. Освен украсите на делот кај клунот, светилката не е украсена.

Непубликувана.

Датирање: доцен I и половина на II век..

Кат. бр. 395

Музеј на Македонија

Инв. бр. 3-V

Потекло: с. Псача

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 7,8 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка премачкана со црвен премаз. Дискот затворен со три вдлабнати круга. На дискот претстава на Ерос со лавовска кожа и буздоган во рацете. На дното има натпис ГΑΜΟΥ.

Непубликувана.

Датирање: ран II век.

Кат. бр. 396

Музеј Сџоби

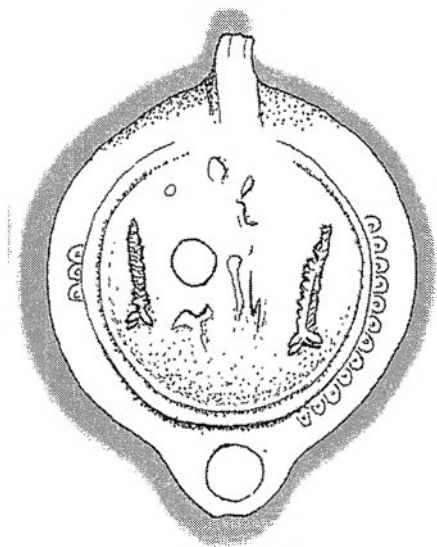
Инв. бр. Л-95-006

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја на печење, премачкана со квалитетен црвен премаз. На дискот има претстава на Symplegma, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 397

Музеј Сџоби

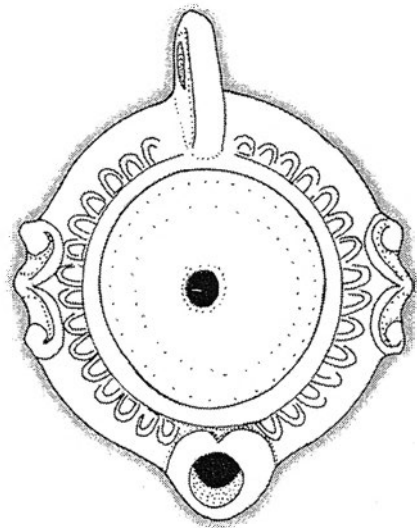
Инв. бр. Л-95-060

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршена рачка. Таа е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот има претстава на фигура меѓу флорални елементи.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат.бр. 398

Музеј на Македонија

Инв. бр. 2028 РЗЗСК

Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8 см. Ш. 6,4 см. В. 1,4 см.

Опис: целосно сочувана светилка црвена по боја. Дискот не е украсен а оделен е од рамото со подигнат прстен означен со два вдлабнати круга. Рамото е украсено со оволо орнамент. Од двете страни рамото е проширено, по еден испуст - местото каде кај металните стоело синцирчето кое ја држело светилката.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 399

Музеј на град Скопје

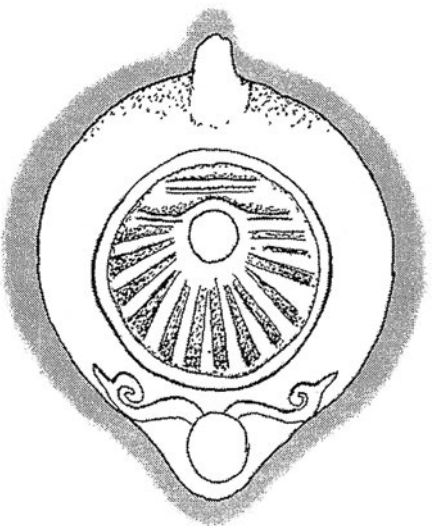
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана свешилка, по боја темно кафена, премачкана со невоедначен кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на школка во висок релјеф. Рамото е украсено со оволо орнамент,

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 400

Музеј Сџоби

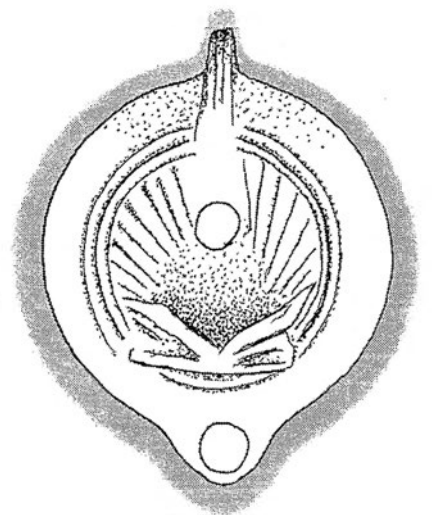
Инв. бр. Л-95-059

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, со откришен дел од рачката. По боја на печење црвена, премачкана со црвен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на школка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век..

Кат. бр. 401

Музеј Сџоби

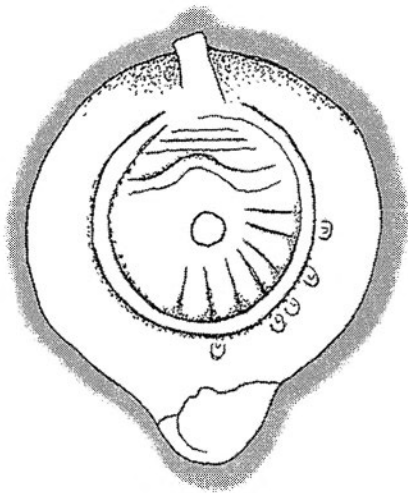
Инв. бр. Л-95-095

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, по боја темно кафена, премачкана со невоедначен кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на школка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 402

Музеј Стоби

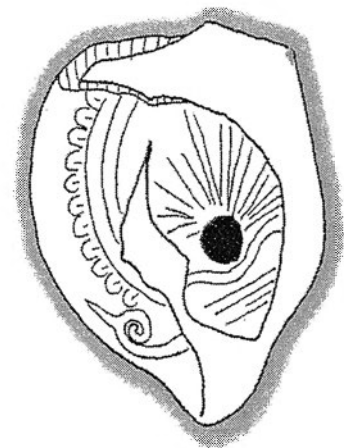
Инв. бр. Л-95-159

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откришен дел од рачката и дното. По боја на печење црвена, премачкана со црвен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. Дискот е благо вдлабнат со престава на школка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 403

Музеј на град Скопје

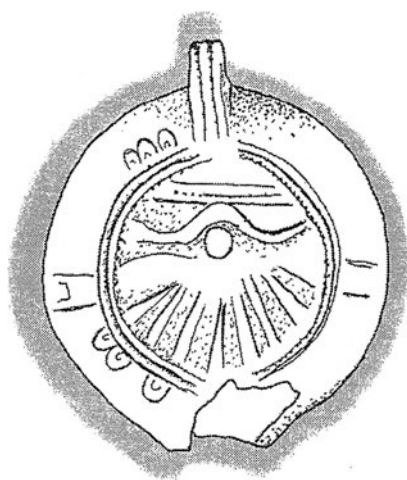
Инв. бр. 2473

Потекло: Стоби

Опис: Речиси половина од светилката е сочувана, по боја на печење е жолтеникава, премачкана со невоедначен црвен премаз. На дискот има престава на школка.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на II век.

Кат. бр. 404

Музеј Стоби

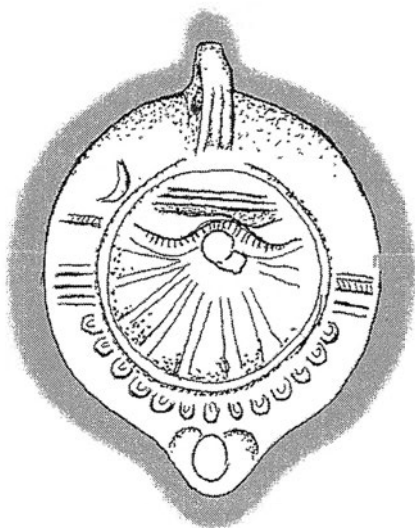
Инв. бр. Л-95-178

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува целиот клун. По боја на печење е црвеникава, премачкана со невоедначен црвен премаз. На дискот има претстава на школка.

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на II век.

Кат. бр. 405

Музеј Сџоби

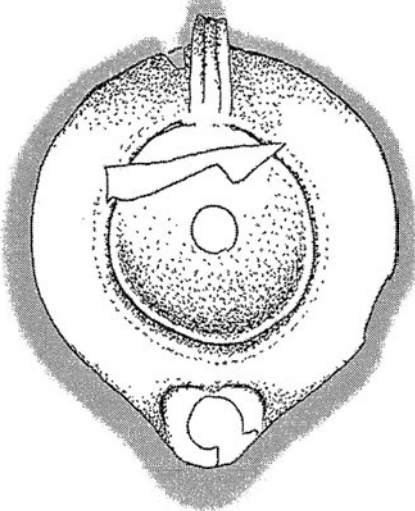
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја темно кафена, премачкана со квалитетен кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на школка.. Рамото е украсено со оволо орнамент,

Непубликувана.

Датирање: Втора половина на II век.

Кат. бр. 406

Музеј Сџоби

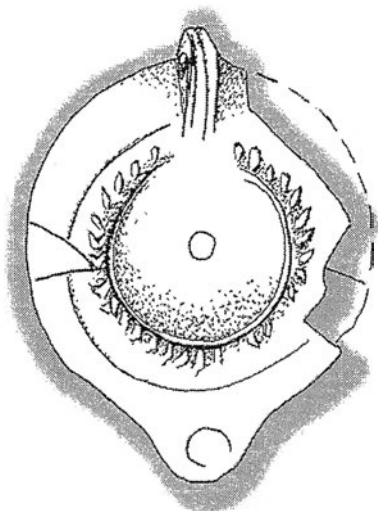
Инв. бр. Л-95-134

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, слепена од повеќе фрагменти. По боја црвено печена, премачкана со црвен до кафен премаз. Светилката е без украси.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 407

Музеј Сџоби

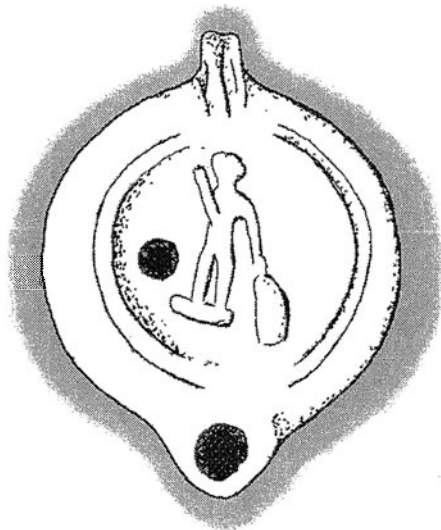
Инв. бр. Л-95-143

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од рамото и дното. По боја окер печена, премачкана со црвен до кафен премаз. Светилката освен прстенот кој го одвојува дискот од рамото кој е украсен со орнамент рибина коска, други украси нема.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 408

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-085

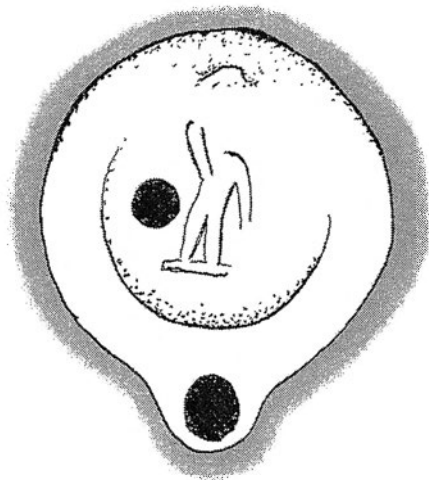
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, По боја на печење е црвеникава, премачкана со посен црвен премаз. На дискот има претстава Херакле со боздоган.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 409

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-171

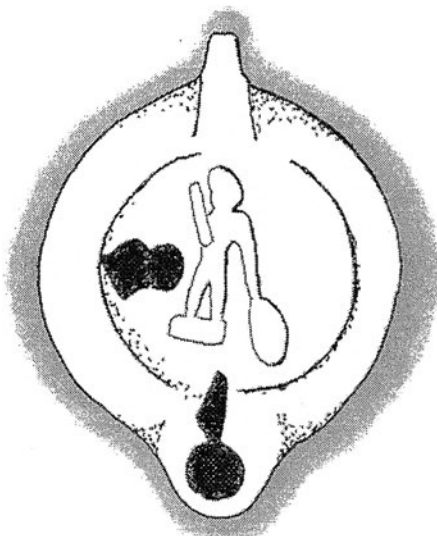
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршена рачка. По боја на печење е црвеникава, премачкана со црвен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава Херакле со боздоган.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 410

Музеј Сџоби

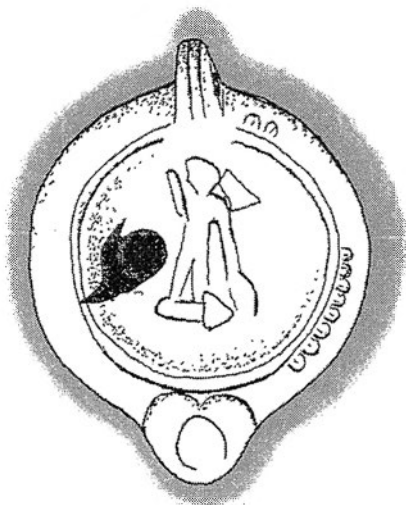
Инв. бр. Л-95-074

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршена рачка и мало оштетување на дискот. По боја на печење е црвеникава, премачкана со посен црвен премаз, делумно отпаднат. На дискот има претстава Херакле со боздоган.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век..

Кат. бр. 411

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-019

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е слепена од повеќе фрагменти, недостасуваат делови од дискот и дното. По боја на печење е црвеникава, премачкана со црвен премаз. На дискот има претстава Херакле со боздоган. Рамото украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 412

Музеј Сџоби

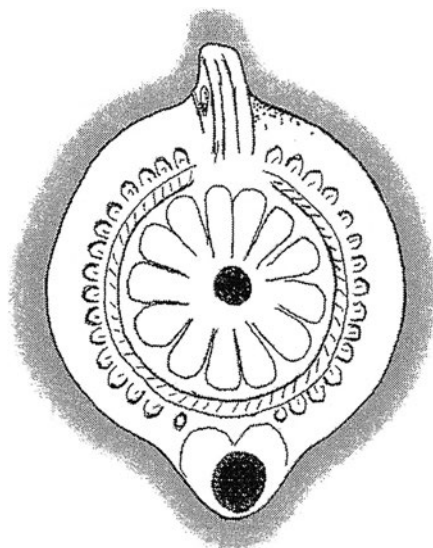
Инв. бр. Л-95-027

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење е кафена, премачкана со кафен невоедначен премаз. Дискот е благо вдлабнат со нејасна престава на човек и дете меѓу флорални орнаменти. Рамото украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 413

Музеј Сџоби

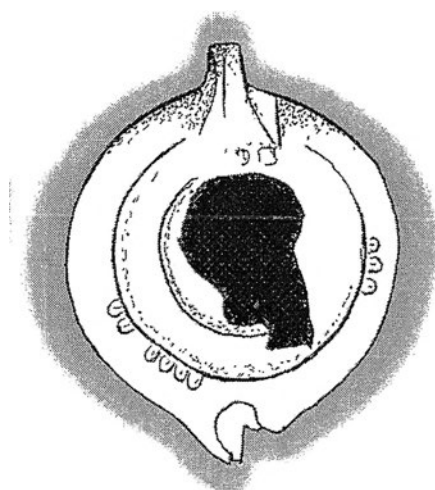
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење е окер, премачкана со невоедначен кафен премаз, делумно отпаднат. На дискот има претстава на розета, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 414

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-196

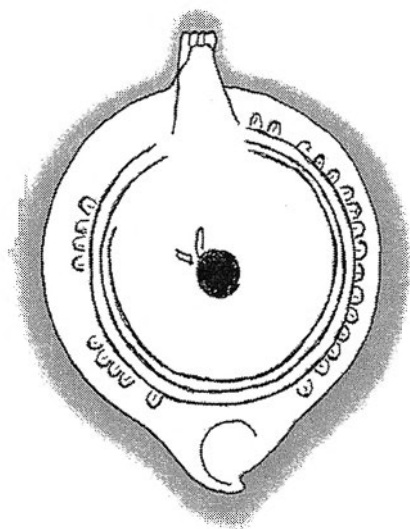
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот и дното. По боја на печење е црвеникава, премачкана со црвен премаз. Освен оволо орнаментот на рамото, други украси нема.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 415

Музеј Сџоби

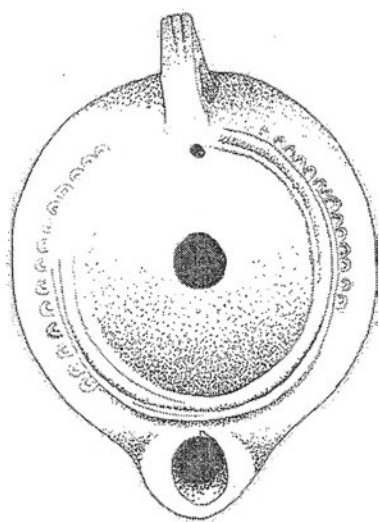
Инв. бр. Л-95-177

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на рачката и клунот. По боја на печење е окер, премачкана со кафен премаз, во голема мера отпаднат. Освен оволо орнаментот на рамото, нема други украси.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век..

Кат. бр. 416

Музеј Сџоби

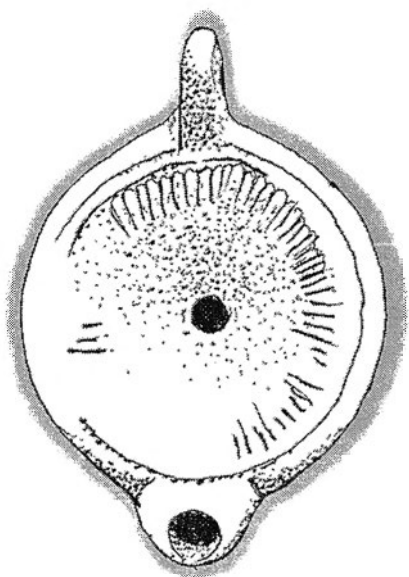
Инв. бр. Л-95-041

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на рамото. По боја на печење е окер, премачкана со кафен невоедначен премаз. Освен оволо орнаментот на рамото, нема други украси. Идентична со предходната кат. бр. 405.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век..

Кат. бр. 417

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1318

Потекло: Скупи

Димензии : Д. 11 см. Ш. 8,2 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана свешилка, со мали оштетувања на дискот и рамото. По боја на печење е окер, премачкана со кафен премаз, речиси целосно отпаднат. Дискот е голем и ја зафаќа речиси целата горна површина, украсен со зракаст орнамент. Рамото е тесно и неукрасено.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век..

Кат. бр. 418

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2511

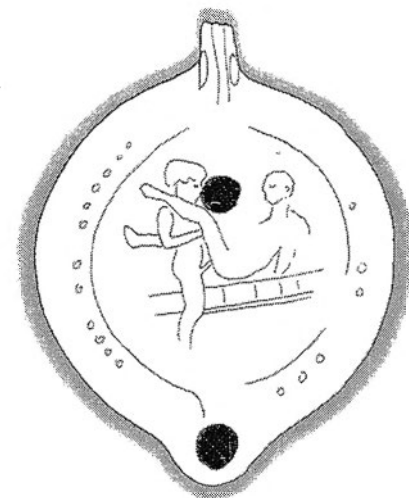
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 10 см. Ш. 8,7 см. В. 3 см.

Опис: На свешилката и недостасува скоро целиот диск. По боја на печење е црвена, премачкана со црвен невоедначен премаз. Рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 419

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-031

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, со црвена боја на печење, премачкана со црвен квалитетен премаз. На дискот претстава на хомосексуалци.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 420

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-95-110

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, со откришен дел од дискот. По боја на печење е црвена, премачкана со црвен квалитетен премаз. На дискот претстава на женски портрет во анфас, врамен со храм.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 421

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-92-60

Потекло: Стоби, гроб бр. 904

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 6 см. В. 2,5 см.

Опис: Црвено печена свешилка добро сочувана. Дискот е одделен од рамото со два тордирани пластични прстени, а на него има претстава на буф и растение. Рамото е украсено со оволо орнамент, а на дното има печат си името на мајсторот- **ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ ΣΤΟΒΛΙΟΥ.**

Публикувана: Municipium Stobensium, 1994, 150;

М. Шурбаноска-Д. Здравковски, 1996, Сл.23;

Датирање: средина на II век.

Кат.бр. 422

Инв. бр. 2-V

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван фрагмент од дискот и рамото од свешилка идентична со претходната со кат. бр. 421.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 423

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-07-02

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со предходно претставената светилка со кат. бр. 421. Прстенот на дното украсено со кругче-црта.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 424

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-167

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и дното. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен невоедначен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-423.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 425

Музеј Сџоби

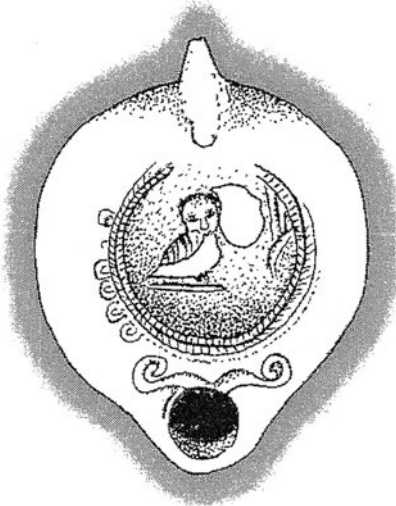
Инв. бр. Л-92-61

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен невоедначен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-424.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 426

Музеј Сџоби

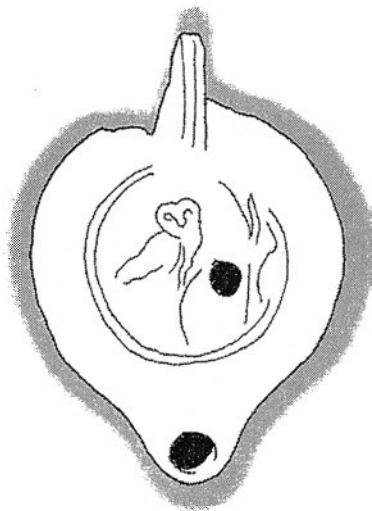
Инв. бр. Л-95-047

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршена рачка и мало оштетување на дискот. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-425.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 427

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-029

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откршен мал дел кај рачката. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-426.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 428

Музеј Сџоби

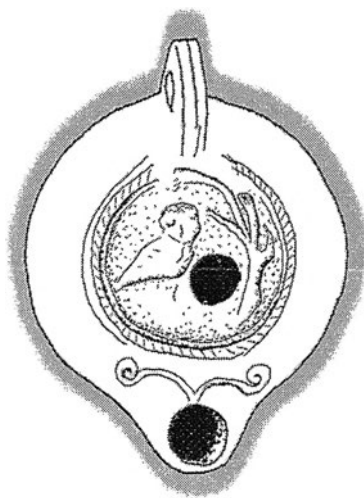
Инв. бр. Л-95-007

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-427.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 429

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-179

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз, во голема мера отпаднат. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-428.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 430

Музеј Сџоби

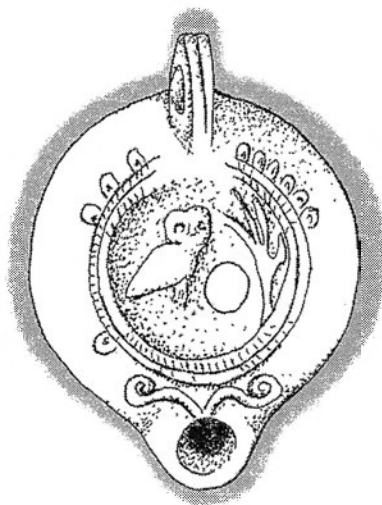
Инв. бр. Л-95-162

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и долниот дел. Црвена по боја на печење, премачкана со невоедначен црвен до кафен премаз. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-429.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 431

Музеј Сџоби

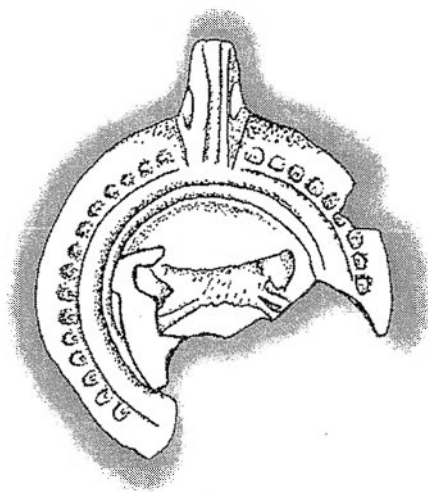
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз, делумно отпаднат. Идентична со предходно претставените светилки со кат. бр. 421-430.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 432

Музеј Сџоби

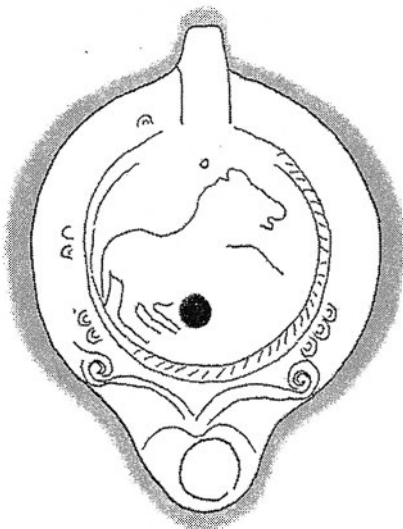
Инв. бр. Л-95-097

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото, клунот и долниот дел. Изработена е од жолтеникава глина, премачкана со окер премаз. На дискот има претстава на јарец во скок.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 433

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-170

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз, делумно отпаднат. На дискот претстава на коњ, а рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 434

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-096

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на коњ, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со предходната кат. бр. 433.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 435

Музеј Сџоби

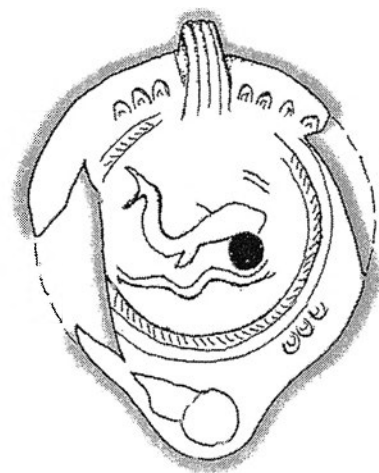
Инв. бр. Л-95-153

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, со мало оштетување кај клунот. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на делфин, а рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 436

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-154

Потекло: Стоби

Опис: На свешилката и недостасува дел од дискот, рамото и долниот дел., Кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на делфин, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со предходната свешилка со кат. бр. 435.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 437

Музеј Сџоби

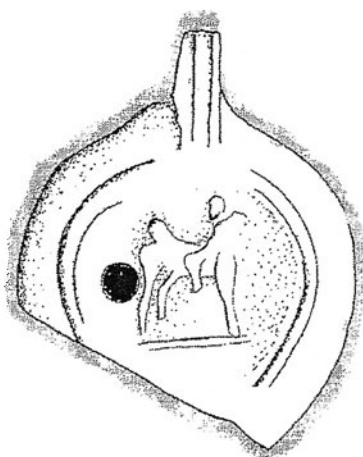
Инв. бр. Л-95-010

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на вкрстени риби, а рамото украсено со пластично изведени бршленови листови и розети.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век

Кат. бр. 438

Музеј Сџоби

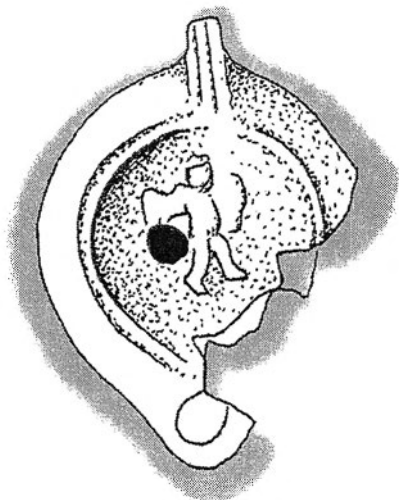
Инв. бр. Л-07/03

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел, т. е. дискот и рамото со рачката. Изработена е од црвена глина, премачкана со црвен премаз. На дискот има претстава на човек кој јава на овен, а рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: доцен I и половина на II век..

Кат. бр. 439

Музеј Сџоби

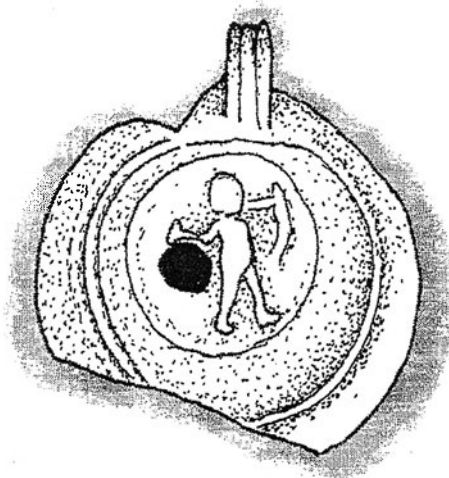
Инв. бр. Л-95-036

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од дискот, рамото и дел од клунот. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот претстава на Ерос кој свира на харфа. Рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 440

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-07-04

Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Од светилката е сочуван поголемиот дел од горната половина, без клунот. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот претстава на Ерос кој свира на харфа. Рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 439.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 441

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-150

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја темно окер, премачкана со кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на бурион во висок релјеф. Рамото тесно и заблено, од двете страни украсено со

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 442

Инв. бр. 261-V.

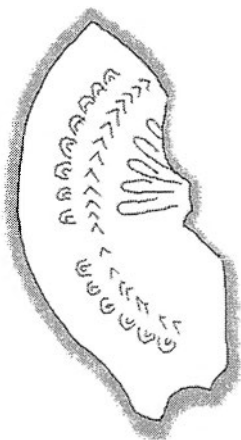
Потекло: Откупена од А. Гештаковски

Димензии: Д. 8,1 см. Ш. 6,1 см. В. 2,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и е откриен горниот дел од рачката. По боја таа е жолтеникава. На дискот представа на човек, кој во рацете држи сад со изливник и стои над жртвеник, најверојатно се работи за верски обред-либација т. е. принесување на течна жртва. Рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 443

Музеј Сџоби

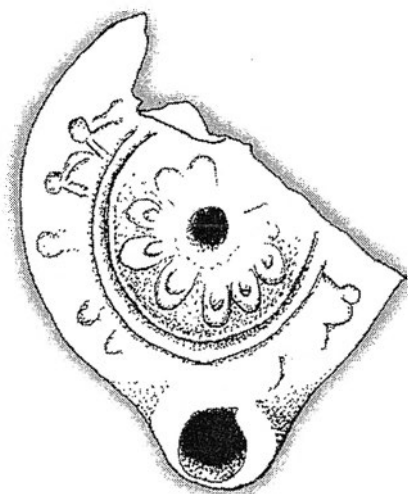
Инв. бр. Л-95-058

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочувано помалку од половина. По боја на печење жолтеникава, премачкана со кафен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има розета, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 444

Музеј Сџоби

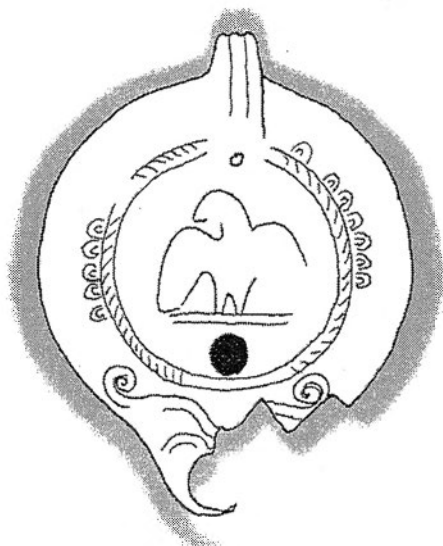
Инв. бр. Л-95-035

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рамото и долниот дел. По боја на печење жолтеникава, премачкана со кафен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има розета, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на II век.

Кат. бр. 445

Музеј Сџоби

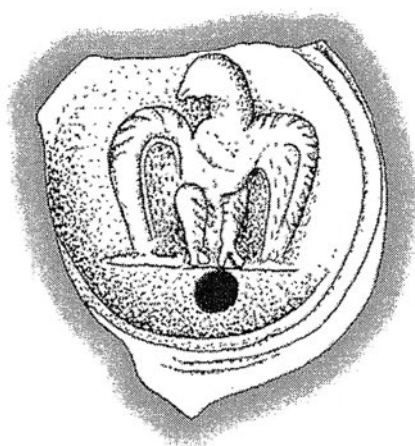
Инв. бр. Л-95-157

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува мал дел од рамото и клунот. По боја на печење кафена, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот има претстава на орел со раширени крилја, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 446

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-127

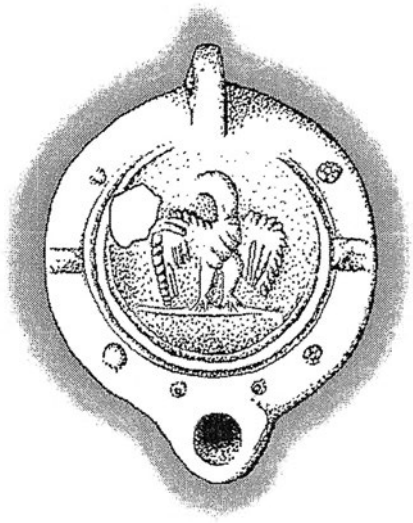
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Од светилката е сочуван дискот со претстава на орел со раширени крилја.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век.

Кат. бр. 447

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-151

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување на дискот. По боја на печење кафена, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот има претстава на орел со раширени крилја, а рамото е украсено со пластично изведени розети, и рамени плочки.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 448

Музеј Сџоби

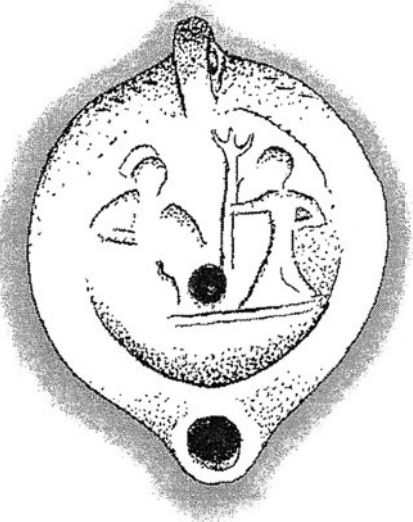
Инв. бр. Л-71-31

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од клунот. По боја на печење е црвена, премачкана со црвен квалитетен премаз. На дискот претстава на Горгона, а рамото украсено со пластично изведени од гранули - розети, и две рамени плочки.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 449

Музеј Сџоби

Инв. бр Л-95-164.

Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз, во голема мера отпаднат. На дискот претстава на гладијаторска борба.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 450

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-122

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и долниот дел. Таа е кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот претстава на гладијаторска борба. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 449.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 451

Музеј Сџоби

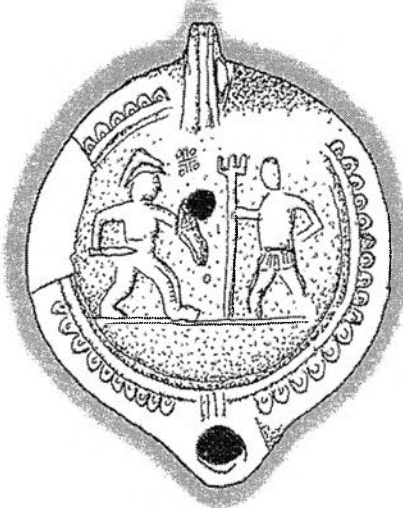
Инв. бр. Л-95-176

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со невоедначен црвен премаз, во голема мера отпаднат. На дискот претстава на гладијаторска борба. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 449 и 450.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 452

Музеј Сџоби

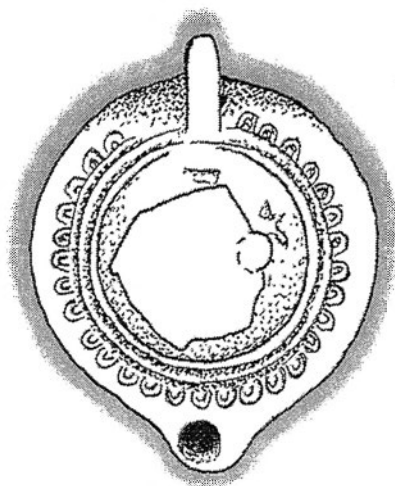
Инв. бр. Л-95-105

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и долниот дел. Таа е крвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот претстава на гладијаторска борба, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 449 и 451.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 453

Музеј Сџоби

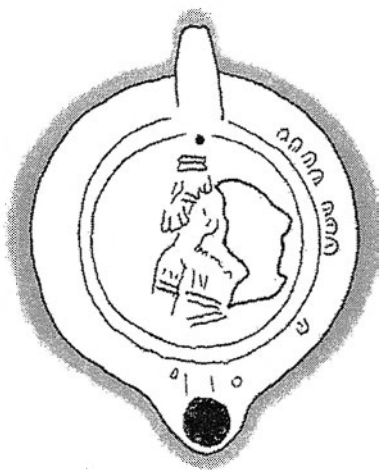
Инв. бр. Л-95-127

Потекло: Стоби

Опис: На светилка и недостасува поголем дел од дискот. По боја на печење кафена, премачкана со кафен премаз. Рамото е украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 454

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-076

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, недостасува дел од дискот. По боја темно окер, премачкана со кафен премаз. На дискот има претстава на Серапис, рамото украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 455

Музеј Сџоби

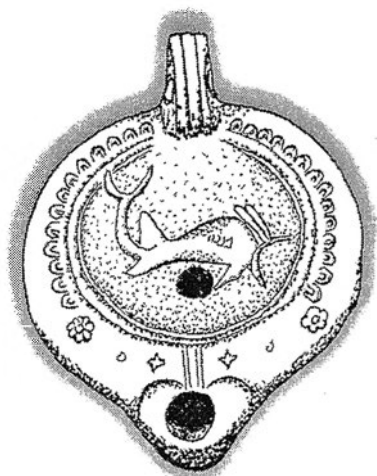
Инв. бр. Л-95-113

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на петел, а рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 456

Музеј на град Скопје

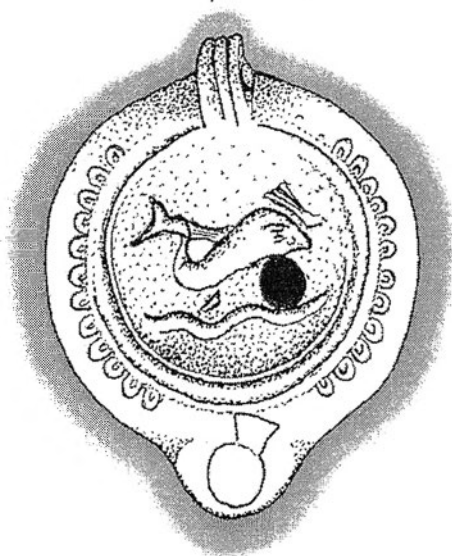
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот претстава на делфин, а рамото украсено со оволо орнамент и пластично изведени розети.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 457

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-043

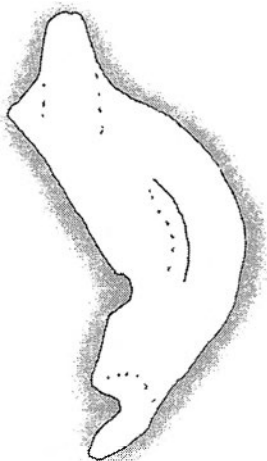
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување на дискот и рамото. Црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот претстава на делфин, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 456.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 458

Музеј на Македонија

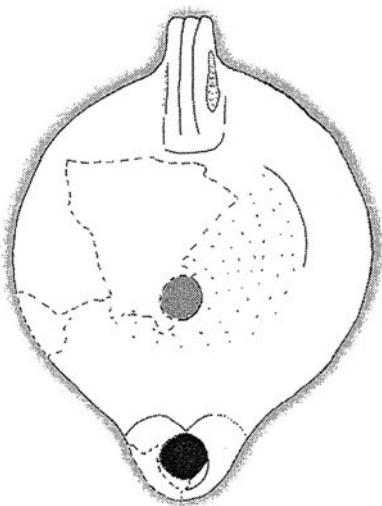
Инв. бр. 364-V

Потекло: Чепигово

Опис: Од светилката е сочувана половина. Таа е црвена по боја оставена во бојата на печењето.

Непубликувана.

Датирање: II век

Кат.бр. 459

Музеј на Македонија

Инв. бр. 100 - VI

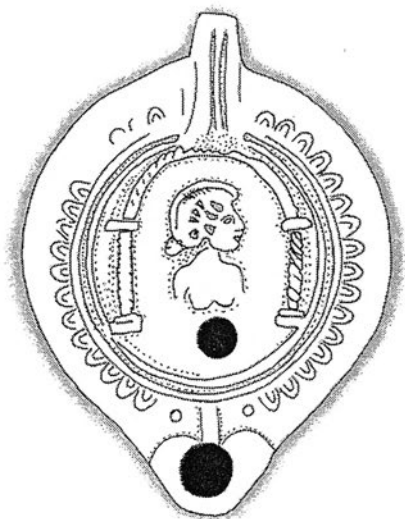
Потекло: Затечена во Музеј

Димензии : Д. 9,4 см Ш. 7 см В. 2,9 см

Опис: Фрагментирана светилка, слепена од повеќе фрагменти. Црвена по боја, без премаз. Поради долго користење светилката е многу излитена и неможе да се забележи престава на дискот или декорација на рамото.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат.бр. 460

Музеј на Македонија

Инв. бр. 262-V.

Потекло: Купена од А. Диденко

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 6,1 см. В. 2,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвено-кафена по боја премачкана со потемен премаз кој е слабо сочуван. Рамото е украсено со оволо орнамент. На дискот е претставен женска биста во профил, поставена меѓу два тордирани столба кои меѓусебно се поврзани со тордирана арка. Дното на светилката е украсен со два паралелни круга поделени во полиња во кои има по еден круг. Истотака и долната страна на клунот завршува со флорални украси.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 461

Музеј Стоби

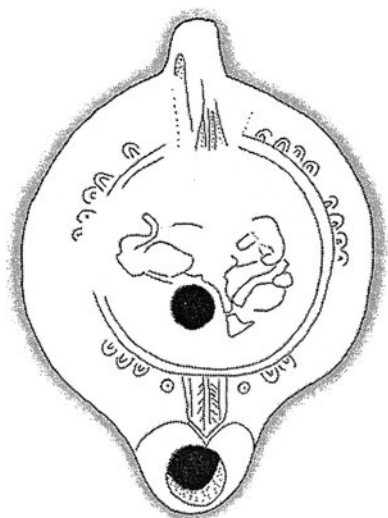
Инв. бр. Л-95-188

Потекло: Стоби

Опис: на светилката и недостасуваат делови од дискот и рамото. Идентична со предходбата светилка со кат. бр. 450.

Непубликувана.

Датирање: втора половина на II век.

Кат. бр. 462

Музеј на Македонија

Инв. бр. 12-V.

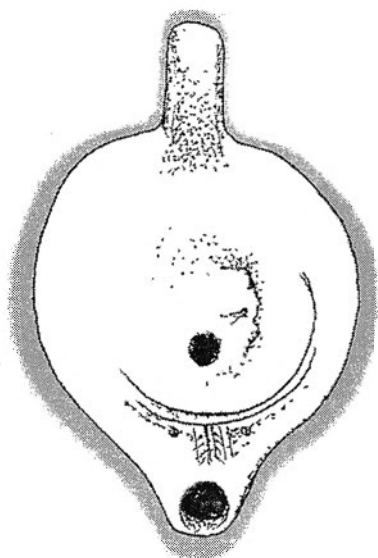
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,7 см. Ш. 6 см. В. 2,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со жолтеникаво кафена боја. Дискот е затворен со два концентрични круга од кој надворешниот е украсен со оволо. Представата на дискот е тешко видлива и најверојатно е преставен лав во лежечка положба како го јаде пленот.

Непубликувана.

Датирање: првата половина на II век.

Кат. бр. 463

Музеј Сџоби

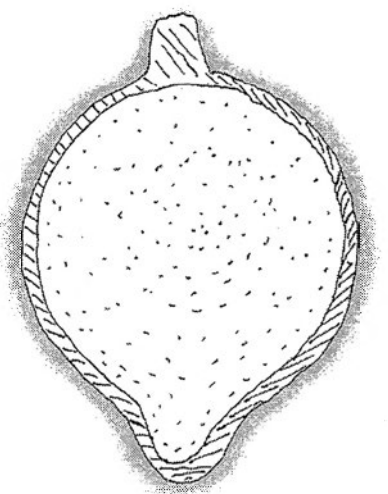
Инв. бр. Л-95-127

Потекло: Стоби

Опис: Делови на светилката се реконструирани. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 452.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 464

Музеј на Македонија

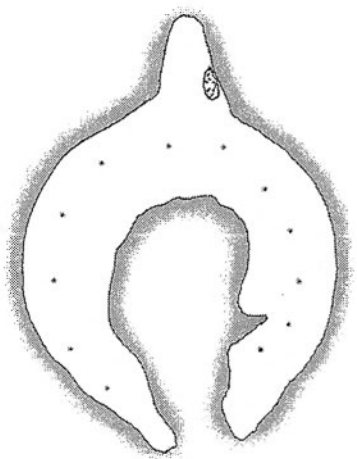
Инв. бр. 365-V

Потекло: Демир Капија

Опис: Целосно е сочуван долниот дел на светилката.

Непубликувана.

Датирање: II век

Кат. бр. 465

Музеј на Македонија

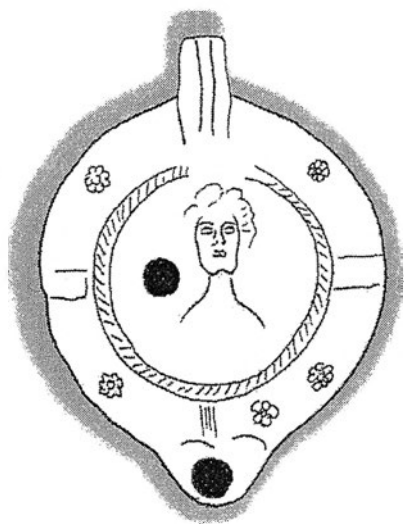
Инв. бр. 366-V

Потекло: Демир Капија.

Опис: Сочуван е само горниот дел од светилката на кој му недостасува клунот и дел од дискот.

Непубликувана.

Датирање: II век

Кат. бр. 466

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, премачкана со кафен невоедначен премаз. На дискот претстава на женска биста во анфас, а рамото украсено со пластично изведени розети, и рамени плочки.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 467

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л-92-87

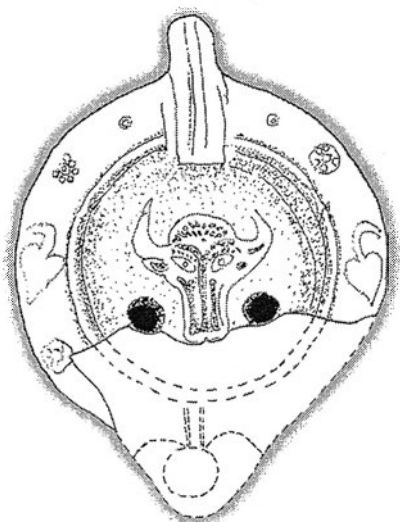
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,6 см. Ш. 6,1 см. В. 1,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја темно окер, премачкана со кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на бурион во висок релјеф. Рамото тесно и заблено, од двете страни украсено со пластично изведени розети и пластичен лист на бршлен комбинирани со по три мали втиснати кругови.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 468

Музеј на Македонија

Инв. бр. 781

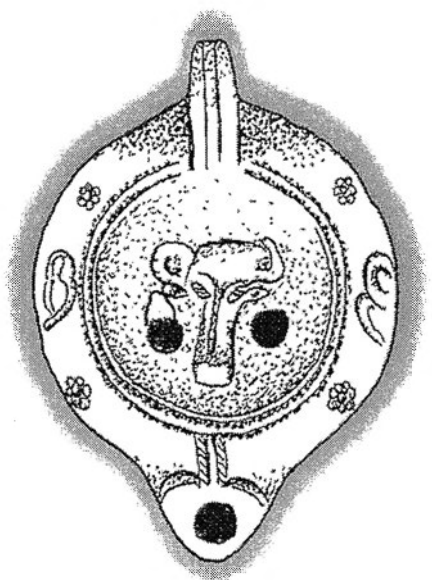
Потекло: Непознато

Димензии : Д. 9,7 см. Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Идентична со предходната со кат. бр. 467, единствено недостасува клунот, кој е лошо реставриран. Треба да е срцевиден, исто како и кај предходната.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 469

Музеј Сџоби

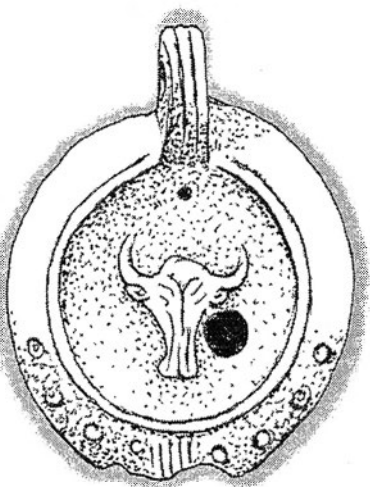
Инв. бр. Л-95-88

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со предходните светилки со кат. бр. 467 и 468.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 470

Музеј Сџоби

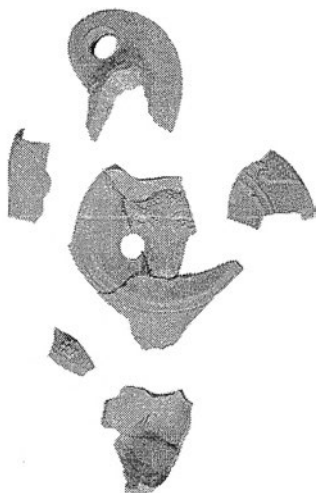
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со предходните светилки со кат. бр. 467 - 469. Единствено недостасува клунот и по боја на печење е окер, премачкана со црвен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 471

Музеј Сџоби

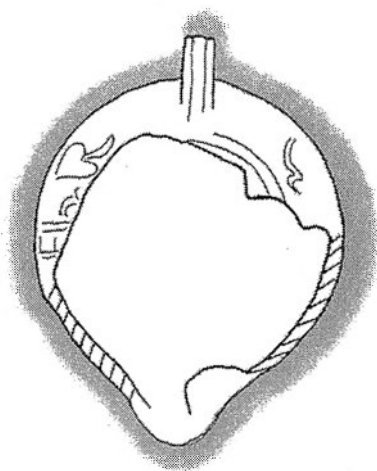
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Во фрагменти сочувана светилка идентична со предходните светилки со кат. бр. 467 - 470.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 472

Музеј Сџоби

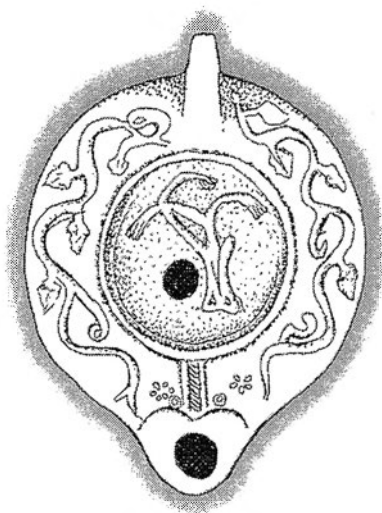
Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван долниот дел, дел од рамото и клунот, од светилка идентична со предходните светилки со кат. бр. 467 - 471.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 473

Музеј Сџоби

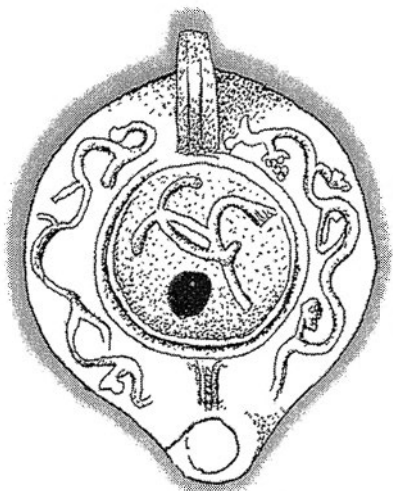
Инв. бр. Л-95-155

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот има претстава на дрво, а рамото е украсено со мотив винова лоза.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 474

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-92-47

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување кај клунот. Црвена по боја на печење, премачкана со невоедначен црвен до кафен премаз. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 473.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 475

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1295

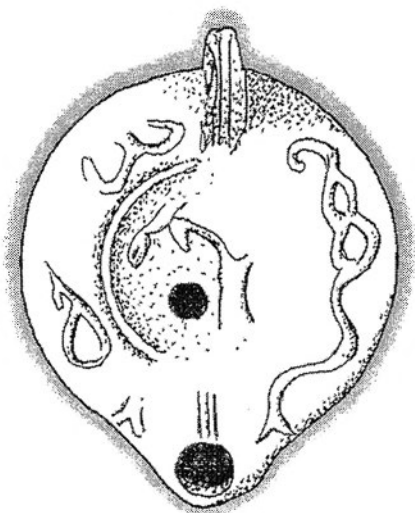
Потекло: Скупи

Димензии : Д. 10 см. Ш. 7 см. В. 2,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја на печење, премачкана со невоедначен црвен до кафен премаз. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 473 и 474.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 476

Музеј Сџоби

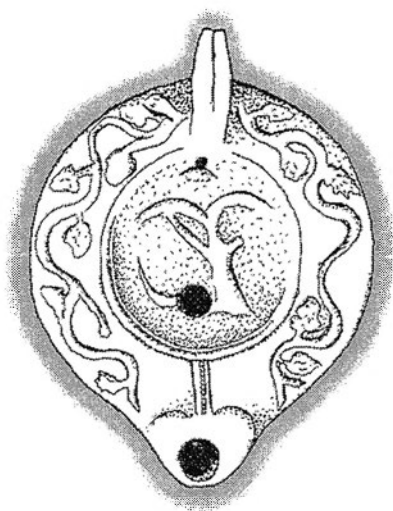
Инв. бр. Л-95-044

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на рамото и клунот. Окер по боја на печење, премачкана со кафен премаз, кој речиси целосно е отпаднат. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 473 - 475.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 477

Музеј Сџоби

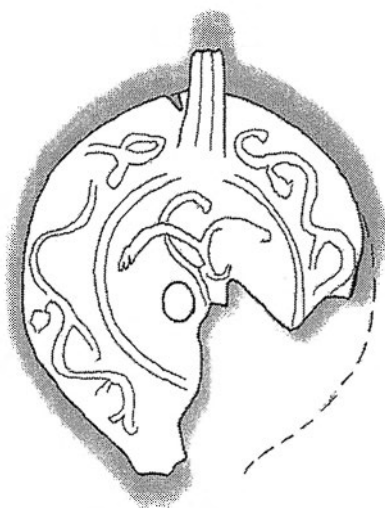
Инв. бр. Л-92-151

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со сив премаз. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 473 - 476.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 478

Музеј Сџоби

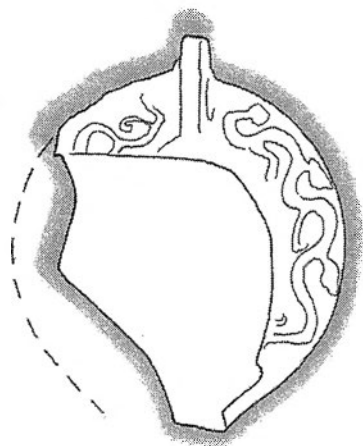
Инв. бр. Л-07-10

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото, клунот и долниот дел. Таа е со црвена боја на печење, премачкана со квалитетен кафен премаз. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 473 - 477.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 479

Музеј Сџоби

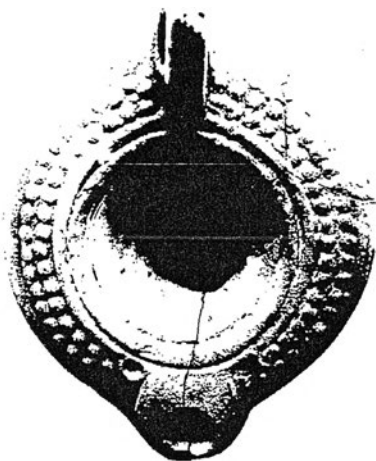
Инв. бр. Л-07-9

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и клунот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 473 - 478.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 480

Музеј Сџоби

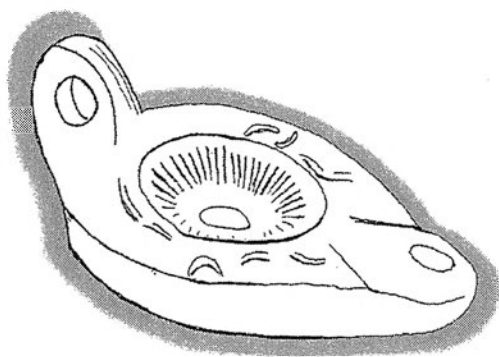
Инв. бр. Л-71-8

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка со жолта боја. Дискот кој благо паѓа кон отворот за масло е без декорација, а рамото е украсено со гранули.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 481

Музеј Куманово

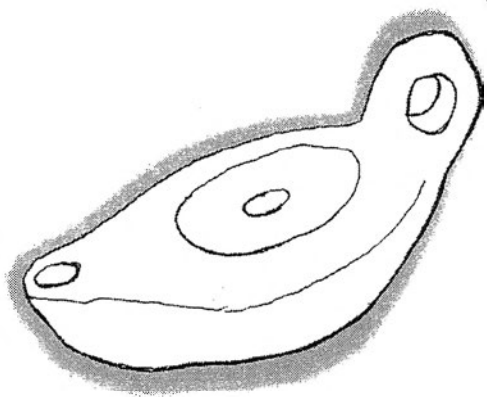
Инв. бр./

Потекло: Дрезга

Опис: Целосно сочувана светилка со жолта боја. Дискот кој благо паѓа кон отворот за масло е зракаста декорација, а рамото е украсено со винова лоза, слично како кај предходните светилки со кат. бр. 473 - 478.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 482

Музеј Куманово

Инв. бр./

Потекло: Дрезга

Опис: Целосно сочувана светилка со жолта боја. Поради долго користење и излитеност, на светилката тешко се препознава декорацијата.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 483

Музеј на град Скопје

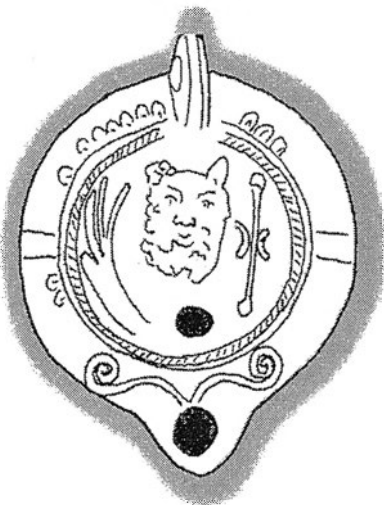
Инв. бр. Л-95-127

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење окер, премачкана со кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на Силен. Рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век, ран III век.

Кат. бр. 484

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-082

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со кафена боја. На дискот има претстава на Силен, идентично како кај предходната светилка. Рамото е украсено со оволо орнамент и рамени плочки.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 138, Таб. V: 81.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 485

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-70-11

Потекло: Стоби

Опис: На светилкатаи недостасува дел од клунот и рамото. Изработена е од fino прочистена глина, црвена по боја на печење и премачкана со црвена квалитетна боја. На дискот претстава на силен, идентично како кај предходните светилки со кат. бр. 483 и 484. Рамото украсено со оволо и рамени плочки.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 486

Музеј Сџоби

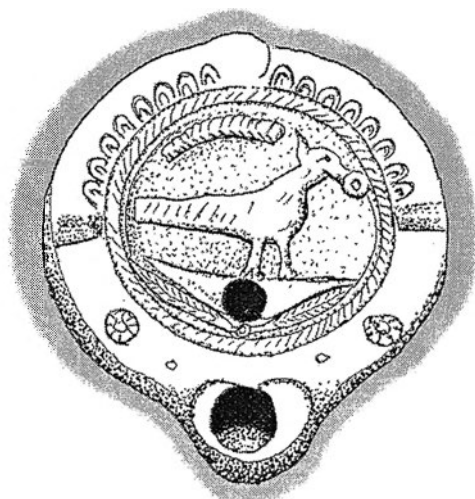
Инв. бр. Л-95-127

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, премачкана со квалитетен кафен премаз. Дискот е благо вдлабнат со престава на птица. Горната половина од рамото е украсено со оволо орнамент, а долната половина со пластично изведени розети, од гранули и втиснати кругчиња, како и пластично рамени плочки.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 487

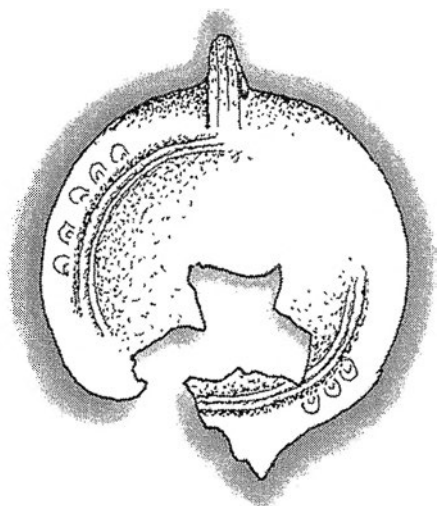
Музеј на град Скопје

Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Идентична со претходната светилка со кат. бр. 486. Најверојатно направени во ист калап.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 488

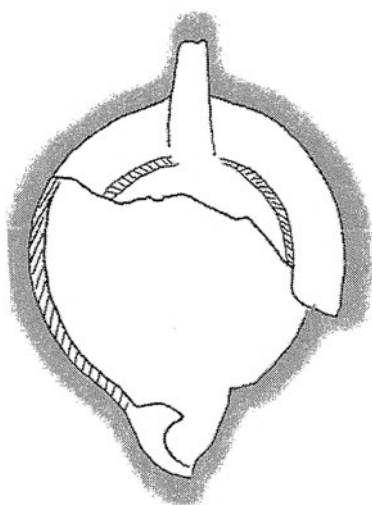
Инв. бр. Л-95-195

Потекло: Стоби

Опис: Светилка слепена од повеќе фрагменти. По боја на печење е кафена премачкана со невоедначен кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: средина на II век, ран III век

Кат. бр. 489

Музеј Сџоби

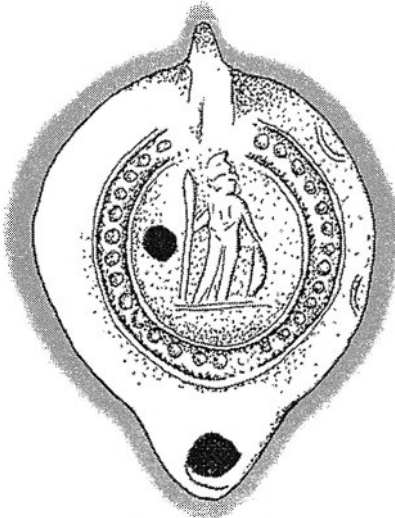
Инв. бр. Л-95-061

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван долниот дел, делови од рамото, дискот и клунот. По боја на печење е кафена, премачкана со невоедначен кафен премаз.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 490

Музеј Сџоби

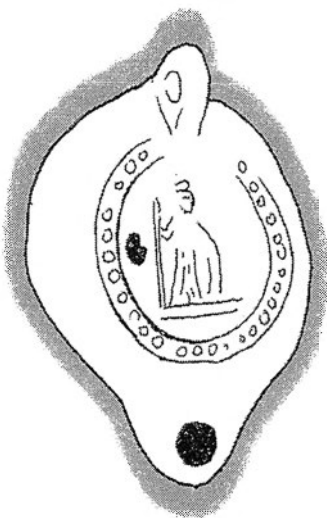
Инв. бр. Л-95-018

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува дел од рачката. По боја на печење е кафена, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот е претставена Атина.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 491

Музеј Сџоби

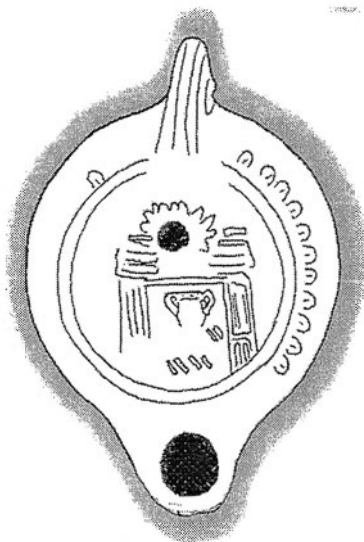
Инв. бр./

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, идентична со претходната светилка со кат. бр. 491.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 492

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-089

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со боја на печење окер, премачкана со светло црвен премаз. На дискот е претставен култен објект, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 493

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 306

Потекло: Скупи

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 6,6 см. В. 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење црвена, премачкана со црвен премаз. На дискот е претставен Хермес, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 494

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 284

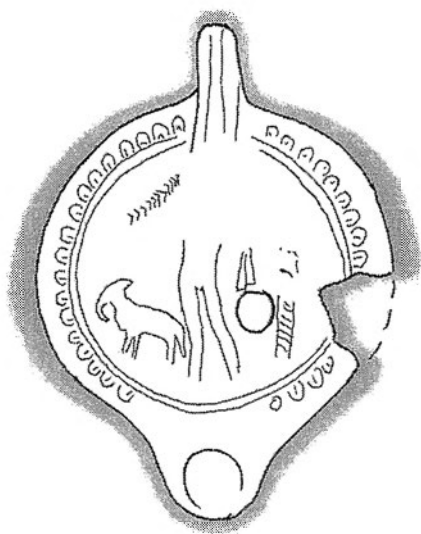
Потекло: Скупи

Димензии : Д. 9 см. Ш. 6,5 см. В. 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетувања на дискот. По боја на печење кафена, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот е претставен Хермес, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 493.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 495

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 3059

Потекло: Скупи

Димензии : Д. 8,2 см. Ш. 6 см. В. 2,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетувања на дискот и рамото. По боја на печење окер, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот е преставен Хермес, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 493 и 494.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 496

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-95-028

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со боја на печење окер, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот е преставен Хермес, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 493 - 495.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 497

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 310

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван поголемиот дел од горната половина од светилка идентична со претходните со кат. бр. 493 - 496, кои имаат дно украсено со розета и кругче црта. Овие светилки се изработени од иста работилница.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Тип XXXIX

Кат. бр. 498 - 507

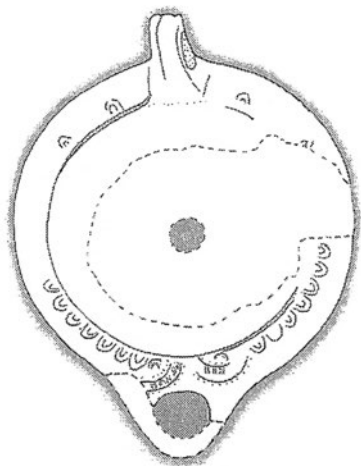
Светилки со рудиментирани волути

Од овој тип на светилки има вкупно девет примероци. Основна карактеристика на овој тип светилки се двете пластично моделирани рудиментирани волути, во пределот на клунот кои започнуваат од кругот со кој е одделено рамото од дискот. Овие светилки се многу слични со претходниот тип XXXVIII, и егзистираат заедно со покасните светилки од типот. Потврда за ова имаме меѓу светилките од втората половина и крајот на II век, кој освен срцевиден клун имаат и по две рудиментирани волути (кат. бр. 494 - 497). Исто така сличноста меѓу типовите се гледа и во карактеристиките на телото и клунот, како и по идентичните претстави. Примери за оваа констатација се светилките со претстава на школка, кат. бр. 399 - 405, идентични со светилката од овој тип кат. бр. 499. Исто и светилката со претстава на вкрстени риби кат. бр. 437 е идентична со светилките од овој тип 500 - 503. Ако се направи споредба меѓу наведените светилки од типовите XXXVIII и XXXVIX, очигледна е нивната сличност. Разликата е единствено во пределот на клунот, каде кај едните завршува во вид на срце, а кај светилките од овој тип со две рудиментирани волуте. Претставените примероци се локално произведувани, во истите работилници со светилките од предходната група што е видно по изработката, глината и печењето. Меѓу наодите од Скупи овој тип на светилки е одреден како тип VII т. е. "релјефни ламби од орјентално потекло, со рудиментирани волути".³³⁷ Пронајдени се во гробови на Ориенталци, а локалното производство е потврдено со потпис на мајсторот на дното на светилка од овој

³³⁷ Микулчиќ И., 1975а, 139.

тип.³³⁸ Датирани се во II и III век, а идентична со нашата е датирана е во доцен II век, датација која е валидна и за претставените примероци.³³⁹

Потврда за ова датација е споредбата со појавата на овој украс кај светилките од претходната група.

Кат.бр. 498

Музеј на Македонија

Инв. бр. 352-V

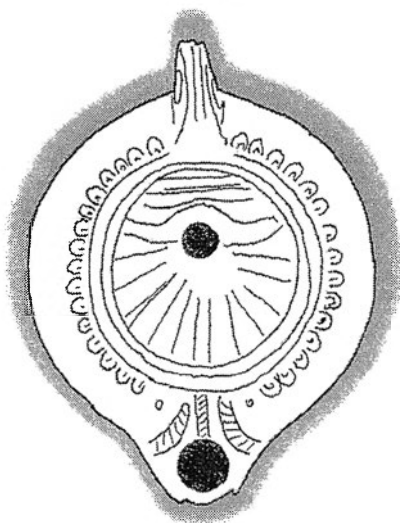
Потекло: Непознато.

Димензии: Д. 10,5 см Ш. 8 см В. 2,8 см

Опис: Од светилката недостасува поголем дел од дискот, и мал дел од рамото и клунот. Кафеава по боја. Дискот е затворен со два вдлабнати паралелни круга од кои надворешниот е украсен со оволо. Представата на дискот не е сочувана.

Непубликувана.

Датирање: Доцен II век.

Кат. бр. 499

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-042

Потекло: Стоби

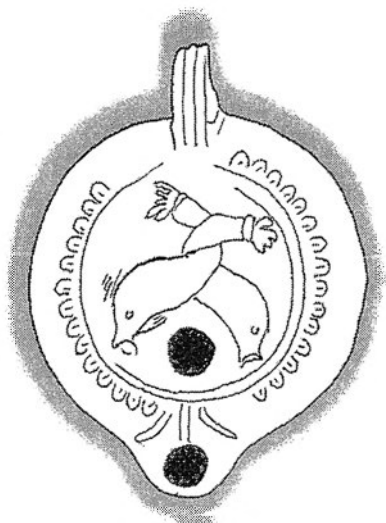
Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење окер, премачкана со квалитетен кафен премаз. На дискот е претставена школка, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век.

³³⁸ Микулчиќ И., 1975а, 140.

³³⁹ Микулчиќ И., 1975а, 140.

Кат. бр. 500

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-051

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење окер, премачкана со црвен премаз. На дискот се преставени вкрстени риби, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 501

Музеј Сџоби

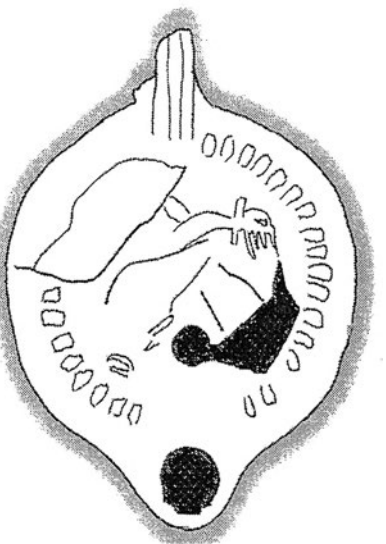
Инв. бр. Л-95-158

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од рамото. Кафена по боја на печење, премачкана со невоедначен кафен премаз. На дискот се преставени вкрстени риби, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 500.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 502

Музеј Сџоби

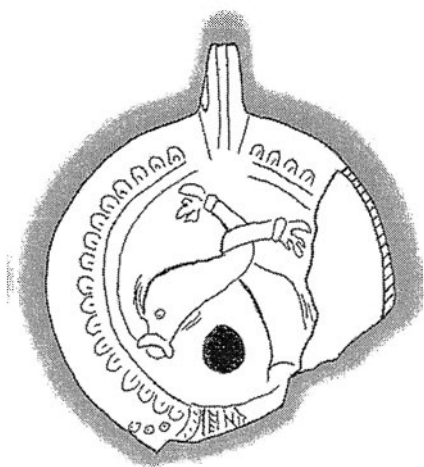
Инв. бр. Л-95-073

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот и рамото. Окер по боја на печење, премачкана со невоедначен окер до светло кафен премаз. На дискот се преставени вкрстени риби, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 500 и 501.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 503

Музеј Сџоби

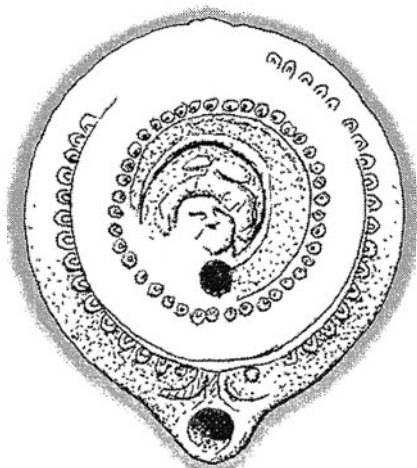
Инв. бр. Л-95-127

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и целиот клун. Кафена по боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот се преставени вкрстени риби, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 500 - 502.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 504

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 12

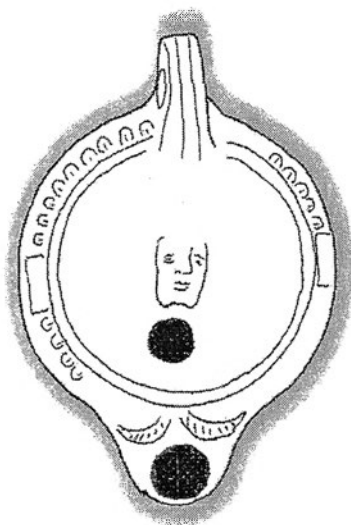
Потекло: Стоби

Димензии : Д. 10,1 см. Ш. 8,5 см. В. 2,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која единствено и недостасува рачката. По боја на печење окераста, премачкана со црвен премаз. На дискот има претстава Горгона, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 141, Таб. VI:8.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 505

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1297

Потекло: Стоби

Димензии : Д. 8,8 см. Ш. 6,3 см. В. 2,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење црвена, премачкана со црвен премаз. На дискот има претстава на глава на Атис. Рамото тесно и заблено, украсено со оволо орнамент и рамни плочки.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, 141, Таб. VI:10

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 506

Музеј Стоби

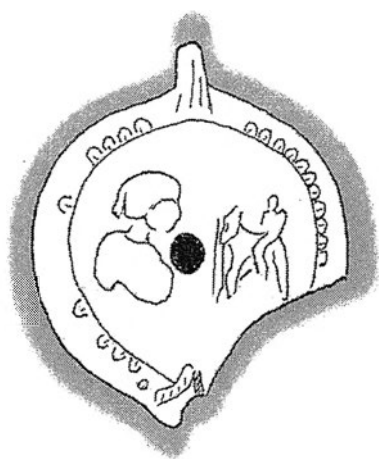
Инв. бр. Л-71-35

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел од горната половина. На дискот е претставено стилизирано животно, а рамото е украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 507

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-07-11

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел од горната половина. На дискот е претставена женска биста во профил, и човек кој јава на овен. Рамото е украсено со оволо.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Тип XL

Кат. бр. 508 - 643

Светилки со трапезоидно фланкиран клун

Тип на светилки особено чест во римскиот и доцноримскиот период. Карактеристично за овој тип на светилки е клунот кој од двете страни е затворен со по една коса линија, кои кон дискот се стеснуваат образувајќи трапез. Со овие линии клунот е одвоен од рамото, кое е широко и рамно, на кое од двете страни има по една рамена плочка. Рамото најчесто е најразлично украсено што претставува важен хронолошки детерминатор кај овој тип на светилки.³⁴⁰ Формата се создава во Атина под силно влијание на коринтскиот тип, од кои го превзема трапезоидниот облик на клунот, а новина која се јавува во Атина е декорацијата. Овој тип на светилки релативно долго трае и тоа од почеток на III век до крајот на IV век, кога овој тип е најраспространет тип на светилки особено во балканските и малоазиските провинции.³⁴¹ Со деградиран лик и послаба фактура овој тип продолжува да се произведува во Грција и во V и VI век, кога овој тип им конкурира на северноафриканските и малоазиските светилки.³⁴² Кај светилките од V и VI век доаѓа до промена во обликот на телото, односно од тркалезна формата преминува во овална. Истотака опаѓа и квалитетот на изработката. Светилките од овој тип понекогаш на дното имаат печат на работилницата или мајсторот кој ја изработил.³⁴³

Од овој тип имаме вкупно 136 светилки, и овој тип претставува најброна група на светилки пронајдена во Р. Македонија од вкупниот број антички светилки. Околу датирањето ќе се потпремене на дел од светилките кои се пронајдени во гробови со монети, а останатите се

³⁴⁰ Perlzweig J., 1961, 23-24.

³⁴¹ Perlzweig J., 1961, 68.

³⁴² Кузманов Г., 1992, 29.

³⁴³ Perlzweig J., 1961, 24-25.

датирани според аналогни примероци. Како одличен хронолошки детерминатор кај овој тип е украсот на рамото. Така најраните светилки, освен рамените плочки, воопшто немаат украс на рамото. Потоа меѓу најрани се светилките со кат. бр. 548 -553, кои можеме да ги датираме според идентична светилка пронајдена во гроб со монета и датирана во доцен II век или ран III век.³⁴⁴ Светилките со оваа престава се доста чести, а произведувани се и локално во Скупи и Стоби што може да се заклучи според квалитетот на изработката како и поради тоа што се пронајдени повеќе исти светилки.³⁴⁵ Според декорацијата на рамото и идентични во Athenian Agora светилките со кат. бр. 571 - 575 можеме да ги датираме во првата половина на III век.³⁴⁶ Истата датација е и за светилката со кат. бр. 581 која е многу квалитетно изработена и можеме да определиме како Атински импорт.³⁴⁷ Во втората половина на III век можеме да ги датираме светилките со кат. бр. 128,³⁴⁸ 558 и 561³⁴⁹, како и светилката со кат. бр. 557³⁵⁰ која можеби е од раниот IV, за која А. Јовановиќ претпоставува дека мотивот е од работилницата на ЕУТИХИЈ, кој особено е активен по наездата на Херулите во Атина во 268 год.³⁵¹ Според карактеристиките нашиот примерок е локално произведен, секако по атински пример. Светилката со кат. бр. 568 датирана е во средината на IV век според монета.³⁵² Идентична светилка пронајдена на атинската агора датирана е на

³⁴⁴ Микулчиќ И., 1975а, 141, таб. VI:140.

³⁴⁵ Во Скупи се пронајдени уште неколку примероци од истата светилка, а исто така и во Стоби се пронајдени повеќе примероци на овие светилки.

³⁴⁶ Perlzweig J., 1961, 23, Оволо орнамент-III век, пред 267 година. Имено оволо орнаментот е карактеристичен за раните светилки од овој тип, и како декоративен елемент на рамото од овој тип светилки се губи по 267 година, односно по наездата на Херулите во Атина веќе не се користи.

³⁴⁷ Ibid, 23, Pl. 27:1419, III век, пред 267 година.

³⁴⁸ Ibid, Pl.15:634, светилката со кат. бр. 634 е идентична со нашата светилка со кат. бр. 123. Нашата светилка според изработката, квалитетот, можеме да ја одредиме како локален производ, изработен од калап изваден од идентична на споменатата светилка. Ова можеме да го потврдиме и според отворот за воздух кој кај нашата светилка е само впечатен, а не е продупчен.

³⁴⁹ Аналогии за ови светилки имаме: Perlzweig J., 1961, Pl.21:970, 974., Iconomu C., 1967, fig. 43, 44., Јовановиќ А., 1976, сл.8.

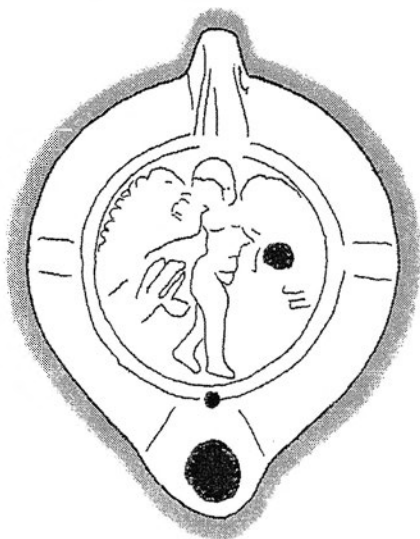
³⁵⁰ Идентични светилки имаме: Bernhard M. L., 1955, Tabl.LXXXV:306., Perlzweig J., 1961, Pl. 18:833., Јовановиќ А., 1976, сл.9.

³⁵¹ Јовановиќ А., 1976,67, сл.9.

³⁵² Соколовска В., 1986, 124, Т.46:10 и 11.

крајот на III век и во првата четвртина на IV век.³⁵³ Според квалитетот на изработката светилката можеме да ја одредиме како атински импорт, за чиј мотив е предложено дека е од работилницата на Еутихиј и е мошне копиран.³⁵⁴ Во раниот IV век можеме да ги датираме светилките со кат. бр. 540, 541,³⁵⁵ 515,³⁵⁶ како и останатите светилки без украси на рамото. Од средината на IV век се светилките со кат. бр. 524, 520, 521, 522,³⁵⁷ 514,³⁵⁸ 538³⁵⁹ Од средината на IV век и втората половина на IV се светилките со кат бр. 582 до 584,³⁶⁰ како и останатите слични на нив светилки.

На самиот крај на IV век доаѓа до промена на овој тип светилки, односно телото од кружно преминува во овално, органски споено со клунот- карактеристика на доцноантичките. Исто така според нашите примероци може да заклучиме дека се губат рамените плочки на светилките. Датирањето на светилките со кат бр. 640 - 643 е крајот на IV и V век.

Кат. бр. 508

Музеј Сџирумица

Инв. бр. 4

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвеникава боја на печење, која имала темно кафен премаз, кој речиси целосно е отпаднат. На дискот има престава на Ерос со флeјта.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

³⁵³ Perlzweig J., 1961, 129-130, Pl. 12:948.

³⁵⁴ Perlzweig J., 1961, 37, Pl. 12:948. Pl. 20:945., Јовановиќ А., 1976,66, сл.7., Кузманов Г., 1992, кат.бр. 189.

³⁵⁵ Perlzweig J., 1961, Pl. 15:653, 649, 659, 660., Г. Кузманов, 1992, 91:185.

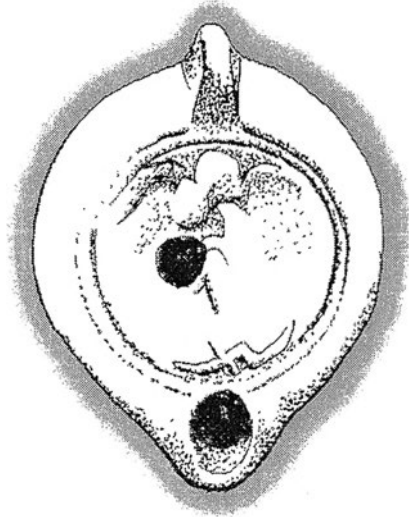
³⁵⁶ Perlzweig J., 1961, Pl. 16.

³⁵⁷ Бројни примери со претстава на ерос имаме кај: Perlzweig J., 1961, Pl. 16., Broneer O., 1977, Pl. 33., Sentléleky T., 170, 171.

³⁵⁸ Perlzweig J., 1961, Pl. 16: 689, 690, 691, 701, 702., Broneer O., 1977, Pl. 33:2979.

³⁵⁹ Perlzweig J., 1961, Pl. 19:872.

³⁶⁰ Соколовска В., 1986, според монети со кои се пронјадени дел од светилките во гробови, како и според бројни аналогии во погоре наведените дела за овој тип.

Кат.бр. 509

Музеј Сџрумица

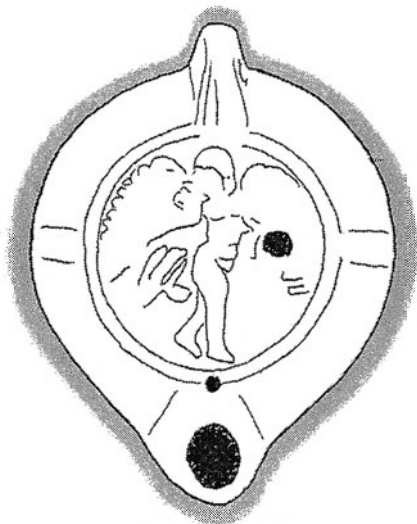
Инв. бр. 3

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, која имала темно кафен премаз, кој речиси целосно е отпаднат. На дискот има престава на Ерос со флејта, идентично со предходната кат. бр.508.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 510

Музеј Сџоби

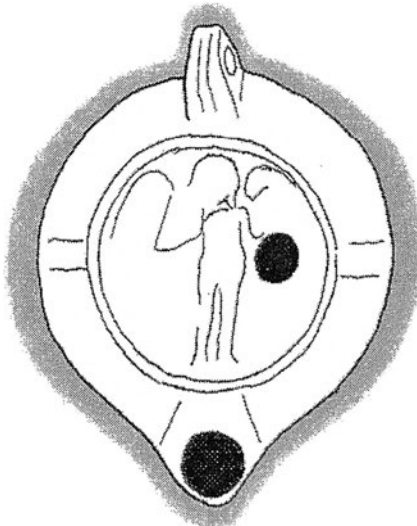
Инв. бр. L-95-169

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена сјајна боја. На дискот има престава на Ерос со флејта, идентично со предходните светилки со кат. бр. 508 и 509. На дното има натпис во два реда, кој поради излитеност не може да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 511

Музеј Сџоби

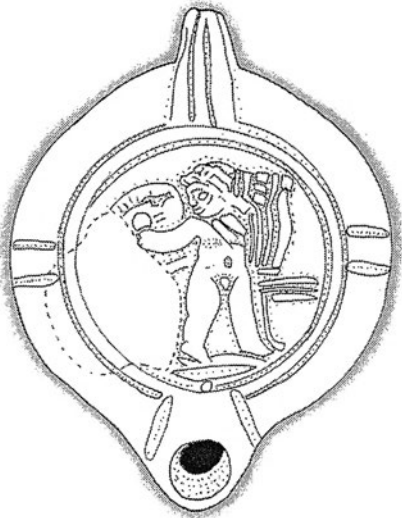
Инв. бр. L-95-057

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со невоедначен црвен до кафен премаз. На дискот има престава на Ерос со флејта, идентично со предходните светилки со кат. бр. 508-510. На дното има натпис, кој поради излитеност не може да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 512

Музеј на Македонија

Инв. бр. 374-V

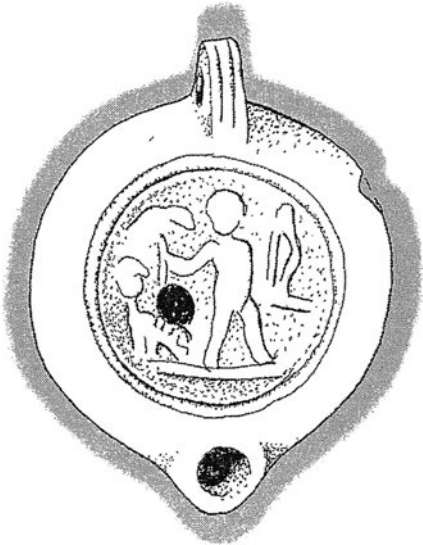
Потекло: Бакни Око

Димензии: Д . 10,2 см. Ш. 8,5 см. В. 3 см.

Опис: Црвено печена светилка премачкана со темно црвен кон кафен мат премаз. Дискот од рамото е одделен со подигнат пластичен прстен, а во него престава на Ерос со харфа во левата рака.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат.бр. 513

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-109

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со претходната светилка со кат. бр. 512. На дното има натпис во два реда, кој поради излитеност неможе да се прочита.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 514

Музеј на Македонија

Инв. бр. 351-V.

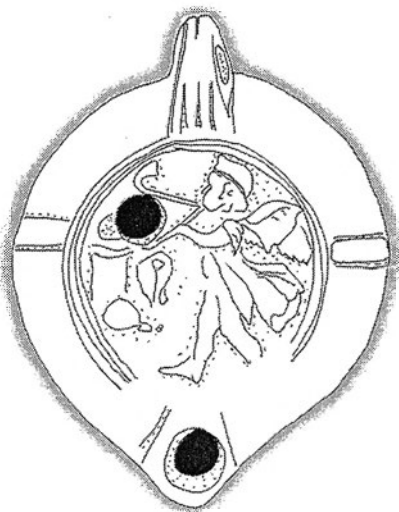
Потекло: Стоби.

Димензии: Д. 10,5 см Ш. 8,2 см В. 3,1 см

Опис: Од светилката недостасува дел од рамото и клунот на. Црвено-кафеава по боја, без премаз. Рамото е украсено со по две кругчиња од двете страни во делот на рачката, клунот, и страничните рамени плочки, кој пак се украсени со орнамент рибина коска. На дискот има претстава на крилат Ерос со флејта-свирка, слична претстава со светилките со кат. бр.508-511. Дното е рамно и е украсено со пет вдлабнати круга распоредени во форма на крст.

Непубликувана.

Датирање: средината на IV.

Кат. бр. 515

Музеј на Македонија

Инв. бр. 372-V

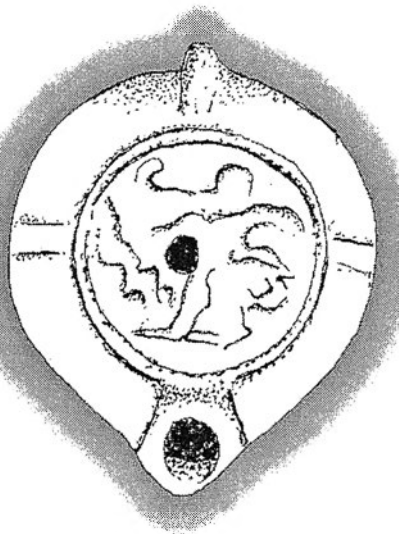
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 10 см. Ш. 6,9 см. В. 2,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, оставена во боја на печењето-окер, без премаз. На дискот има претсва на Ерос кој свира на двојна флејта.

Непубликувана.

Датирање: ран IV век.

Кат. бр. 516

Музеј Сџоби

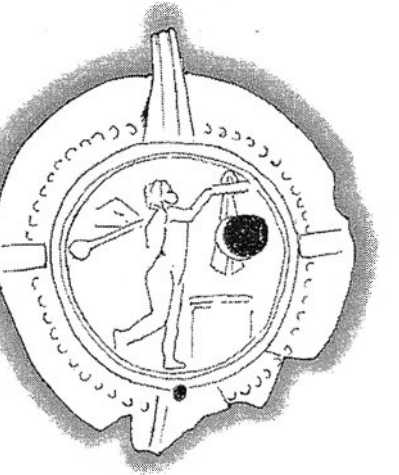
Инв. бр. L-95-108

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува рачката, таа е со црвена боја на печењето, и премачкана со црвен сјаен премаз. На дискот има претсва на Ерос кој свира на двојна флејта, идентично со предходната кат. бр. 502.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 517

Музеј Сџоби

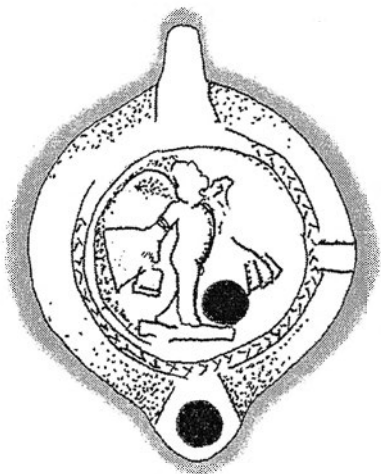
Инв. бр. L-07-12

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел, без клунот. Таа е црвена по боја, со рамо украсено со еден ред гранули. На дискот има претстава на Ерос со флејта, сличниот мотив како предходните со кат. бр. 502 и 503 само свртен на десно.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 518

Музеј Сџоби

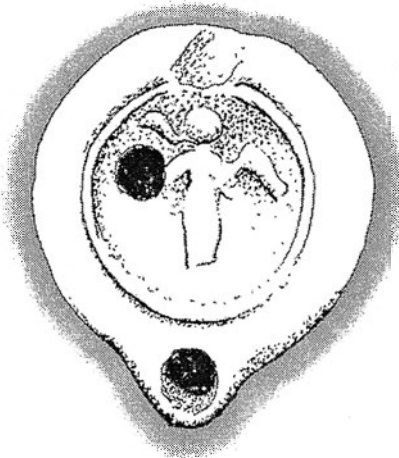
Инв. бр. L-95-049

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рачката. Таа е црвено печена и премачкана со црвен премаз. Дискот е благо вдлабнат со претстава на Ерос со крила кој има нешто во раката. Под левата рака престаен е жртвеник со пламен. Просторот кој го одвојува дискот од рамото е украсен со орнамент рибина коска. На дното печат - АКЕРСОУ.

Непубликувана.

Датирање: средина на III век.

Кат. бр. 519

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-70-13

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува рачката. Таа е окер по боја на печење и премачкана со посен темно сив премаз. На дискот е има претстава на Ерос - идентичен мотив со предходната светилка со кат. бр. 518.

Непубликувана.

Датирање: средина на III век.

Кат. бр. 520

Музеј на Македонија

Инв. бр. 263-VI

Потекло: Исар Марвинци, гроб 42

Димензии: Д . 10,5 см. Ш. 8,4 см. В. 3,1 см.

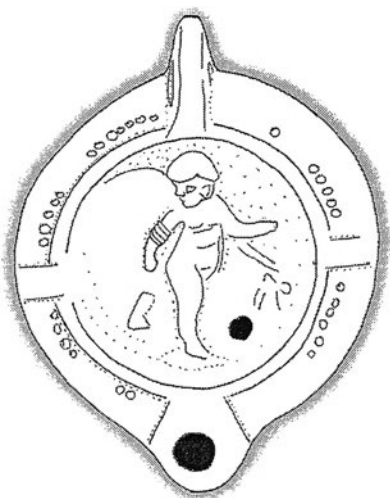
Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја. Рамото украсено со еден ред гранули. Дискот е благо вдлабнат и е со претстава на Ерос со крила кој има нешто во раката. Под левата рака престаен е жртвеник со пламен. На дното кое е украсено со два кружни жлеба во средината има палмово гранче.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 46.:14.

Археолошка карта на Р. М. том I, 1994, 157:1;

Водич низ археолошката поставка, 1996, 85.

Датирање: средината на IV век

Кат. бр. 521

Музеј на Македонија

Инв. бр. 357-V

Потекло: непознато

Димензии: Д. 9,8 см. Ш. 7,5 см. В. 2.5 см.

Опис: Идентична со предходната светилка со кат. бр. 520 со послабо видлива престава и кафена по боја.

Непубликувана.

Датирање: средината на IV век.

Кат. бр. 522

Музеј на Македонија

Инв. бр. 295 - VI

Потекло: Исар Марвинци, Гроб бр.75

Димензии: Д. 10,6 см. Ш. 8 см. В. 3,1 см.

Опис: Идентична со преставата на дискот и украсот на рамото со предходните две светилки со кат. бр. 520 и 521.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 48: 6.

Датирање: средината и втората половина на IV век.

Кат. бр. 523

Музеј Сџоби

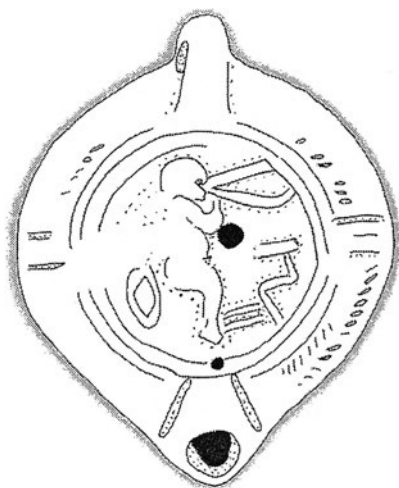
Инв. бр. L-07-13

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од дискот, рамото и целиот клун. Истотака и рачката е откришена. Таа е со црвена боја на печење, премачкана со квалитетен, сјајно црвен премаз. На дискот има претстава на Ерос во седечка положба како свири на флејта. Рамото е украсено со гранули, групирани во вид на цветови.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 524

Музеј на Македонија

Инв. бр. 373-V

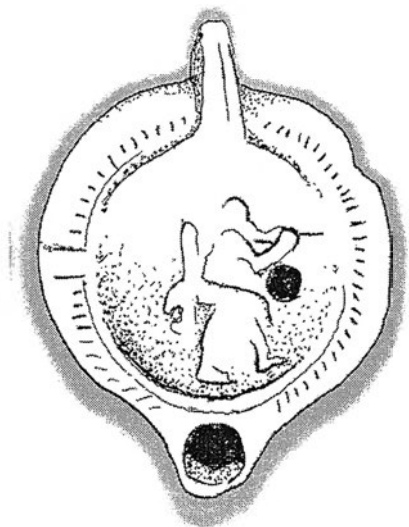
Потекло: Непознато

Димензии : Д . 10, 2 см. Ш. 8 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со жолта боја на печење, црвено боена. На дискот има претстава на Ерос во седечка положба со двојна флејта свртен на лево. Рамото освен страничните плочки е украсено мотив на палмово гранче.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 525

Музеј Сџоби

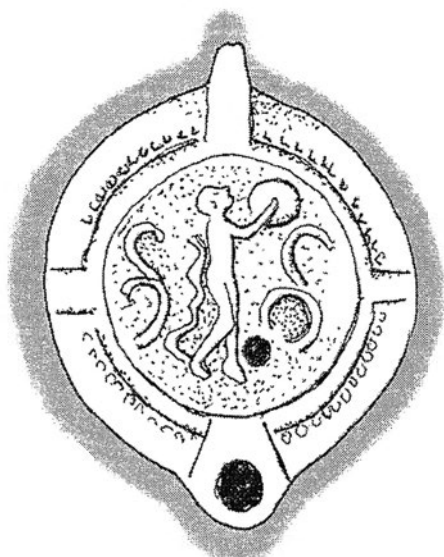
Инв. бр. L-95-020

Потекло: Стоби

Опис: Светилката е слепена од повеќе фрагменти. Недостасува многу мал дел од дискот и од раното. Таа е кафена по бојата на печењето и премачкана со кафен посен премаз. На дискот има претстава на Ерос со флејта многу слична претстава со предходните светилки со кат. бр. 515 и 516. На дното нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: средина на III век.

Кат. бр. 526

Музеј Сџоби

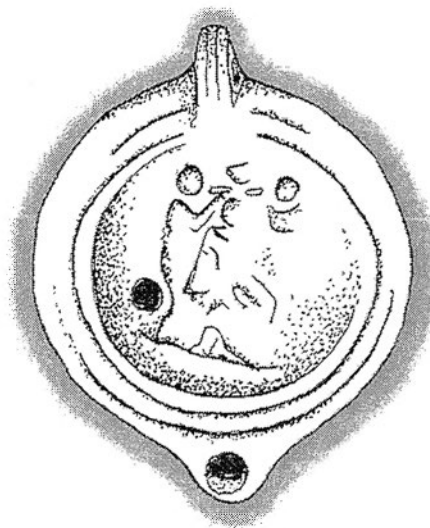
Инв. бр. L-95-126

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рачката. Таа е кафена по боја на печењето и премачкана со црвен до кафен премаз. На дискот е претставен човек меѓу растенија кој во рацете држи удирачки инструмент. Рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 527

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-183

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања во пределот на дискот и рамото. По боја на печење е окер, премачкана со темно црвен премаз. На дискот има претставани три персони, од кои едната е седната а другите две стојат. Стоечките фигури во рацете држат дувачки музички инструменти.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 528

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-198

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз, во голема мера отпаднат. На дискот има претстава на човек со наметка и животно. Рамото е украсено со розети. На дното натпис- ΠΙΡΕΙΟΥ.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 529

Музеј Сџурумица

Инв. бр. 1181

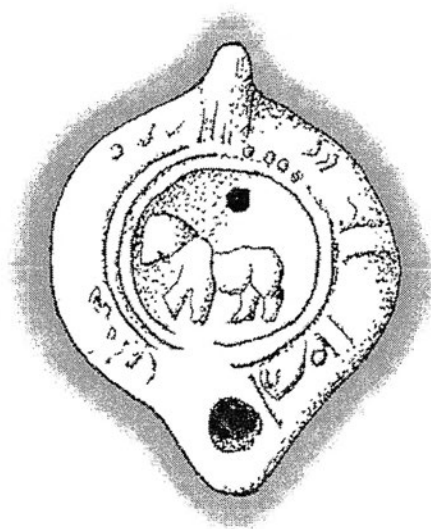
Димензии : Д. 10,5 см. Ш. 7,9 см. В. 3,5 см.

Потекло: Баница

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот престава коњаник, а рамото украсено со еден ред гранули.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 530

Музеј Сџрумица

Инв. бр. /

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја. На дискот имма претстава на овен, а рамото е украсено со спирален орнамент - осмица.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 531

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-93

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот престава на јавач на делфин, а рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 532

Музеј Сџоби

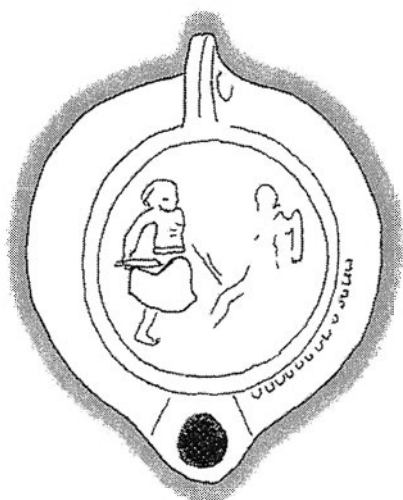
Инв. бр. L-95-121

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува поголем дел од клунот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со темно кафен премаз. На дискот престава на гладијаторска борба, а рамото украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 533

Музеј Сџоби

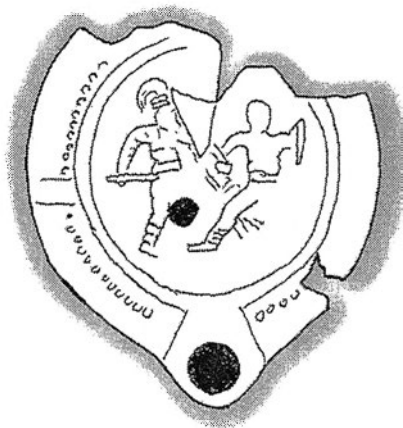
Инв. бр. L-95-118

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување на дискот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз, кој е во голема мера отпаднат. На дискот престава на гладијаторска борба, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 532, најверојатно изработени од ист калап.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 534

Музеј Сџоби

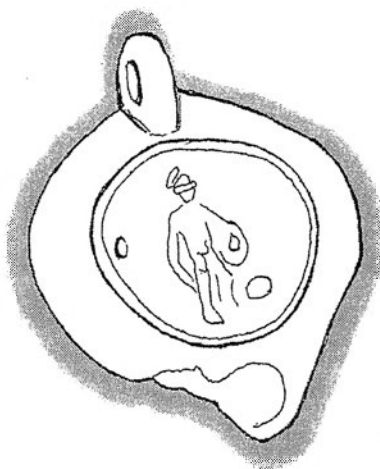
Инв. бр. L-95-156

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од рамото и рачката. Таа е со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот престава на гладијаторска борба, а рамото украсено со оволо орнамент. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 532 и 533, најверојатно изработени од ист калап. На дното нечиток натпис.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 535

Музеј Сџрумица

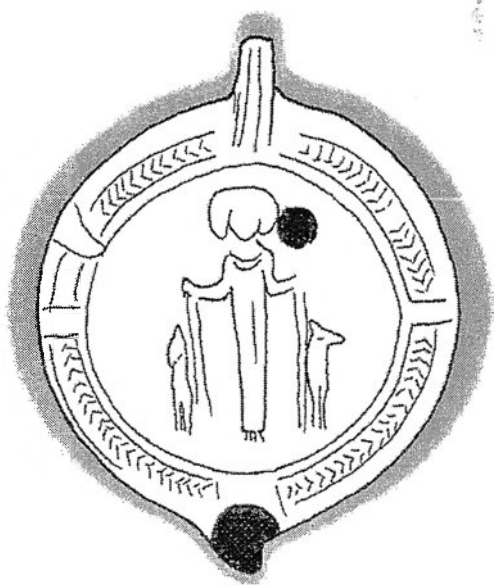
Инв. бр. 5

Потекло: Цареви Кули

Опис: На светилката и недостасува мал дел од клунот. Доста излитена од долго користење, на дискот има претстава на гладијатор. Таа е со окер боја на печење.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 536

Инв. бр. L-95-128

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на рамото и клунот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот има човечка претстава меѓу два елена. Тој има раширени раце така што образува крст, и ореол. Можно е да станува збор за рано христијанска симболика - претстава на Исус Христос (?), или можеби Артемида ефеска (?). Рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 537

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-081

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван само дел од дискот, на кој е видлив Ерос со фрула кој е во движење и свртен на лево. Слична со светилките со кат. бр. 524 и 525.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 538

Музеј на Македонија

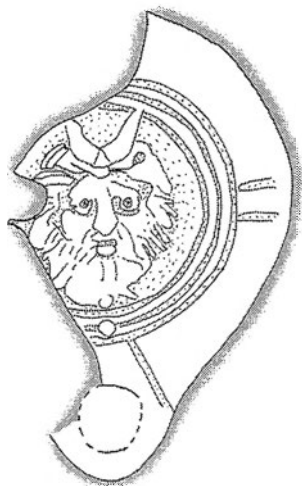
Инв. бр. 375-V

Потекло: Непознато

Опис: сочуван е поголем дел од дискот од црвена по боја светилка. На дискот има претстава на трагична маска.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 87:8.

Датирање: средината на IV век

Кат. бр. 539

Музеј на Македонија

Инв. бр. 356-V

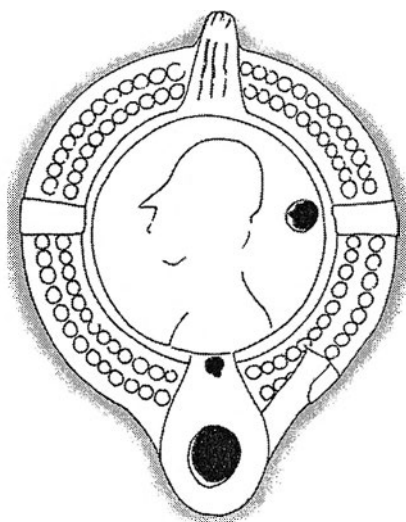
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,2 см Претпостав. Ш. 6 см В. 3 см

Опис: Делумно сочувана светилка, недостасува 1/3 од левата страна. Црвена по боја. Дискот затворен со три круга. На дискот претстава на Архелос (Archeelos).

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 50:15.

Датирање: втора половина III век.

Кат. бр. 540

Музеј на Македонија

Инв. бр. 371-V

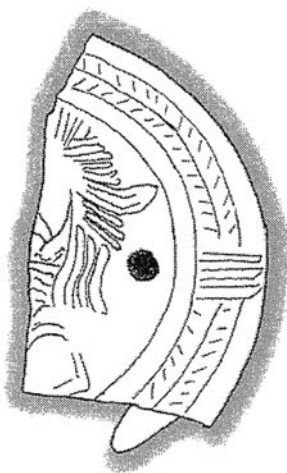
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 10,3 см. Ш. 8,4 см. В. 2,8 см.

Опис: На светилката и недостасува клунот како и дел од рамото. Ја има бојата на печењето - жолта, т. е. не е боена. Рамото е украсено со два реда гранули, а на дискот е преставена биста во профил - Атина со коринтски шлем.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 87:7.

Датација: ран IV век.

Кат. бр. 541

Музеј Стоби

Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е горниот дел од светилката, т. е. дел од дискот и рамото. Ја има бојата на печењето - жолта, т. е. не е боена. Рамото е украсено со орнамент рибина коска, а на дискот е преставена биста во профил - Атина со коринтски шлем.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 542

Музеј Сџоби

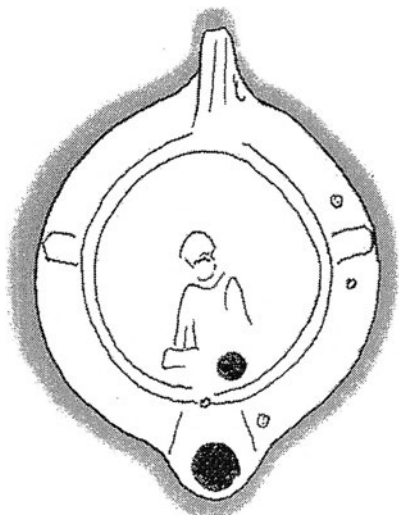
Инв. бр. L-95-174

Потекло: Стоби

Опис: Светилка слепена од повеќе фрагменти. Недостасуваат делови од дискот, рамото и рачката. Таа е со жолтеникава боја на печење, без премаз. На дискот човечка претстава во профил, до половина, во левата рака држи цвет (?) Рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 543

Музеј Сџоби

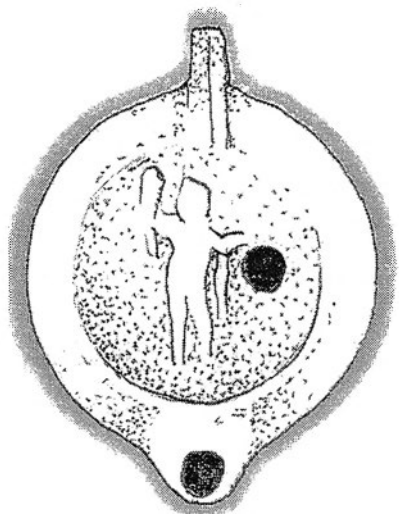
Инв. бр. L-95-106

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, слепена од повеќе фрагменти. Има окер боја на печење, без премаз. Претставата на дискот не може да се протолкува, а рамото украсено со вдлабнати двојни кругчиња.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 544

Музеј Сџоби

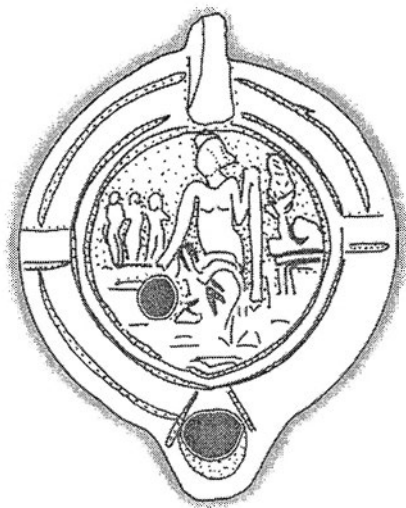
Инв. бр. L-92-90

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со сјајно црвен премаз кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има човечка престава.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 545

Инв. бр. 368-V

Музеј на Македонија

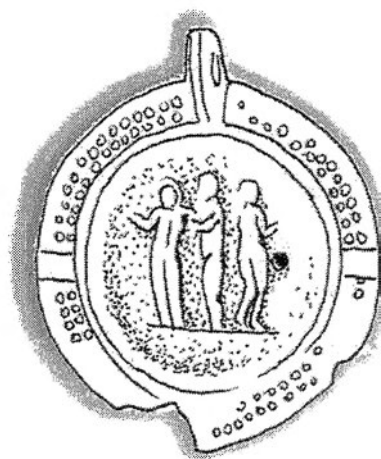
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 6,5 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со окер боја на печење без премаз. На дискот е преставена Афродита која со десната рака се потпира на пиедестал, на кој стојат трите грации, а со левата рака си ја придржува драперијата. Лево од неа има жртвеник-олтар. Рамото е украсено со вдлабнати кругови кои ја следат формата на светилката. На дното во поле врамено со два вдлабнати круга има печат ЕУ.

Непубликувана.

Датирање: втора половина III или ран IV век.

Кат. бр. 546

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-169

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, без премаз. На дискот се претставени трите грации. На дното печат-ПРЕИМОУ.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 547

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-135

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, без премаз. На дискот престава на содомија, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 548

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л-92-87

Потекло: Стоби, гроб бр. 611

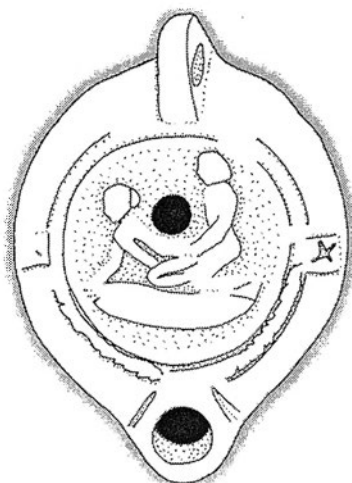
Димензии: Д. 9,3 см. Ш. 6 см В. 1,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја кафеава премачкана со потемен премаз. Рачката е продупчена и украсена со две канелури, а отворот за фитил затворен со по едно врежување од двете страни. Дискот е затворен со пластичен прстен кој е украсен со орнамент-рибина коска, а на старните од рамото две брадавици со врежан Х. на дискот е преставена сцена на Symplegma. Дното е рамно украсено со кружно врежување во кое има печат со натпис-АКЕРСОУ.

Публикувана: Municipium Stobensium 1994, Сл. 187.

М. Шурбаноска-Д. Здравковски, 1996, Сл.23;

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 549

Музеј на Македонија

Инв. бр. 166 РЗЗКС

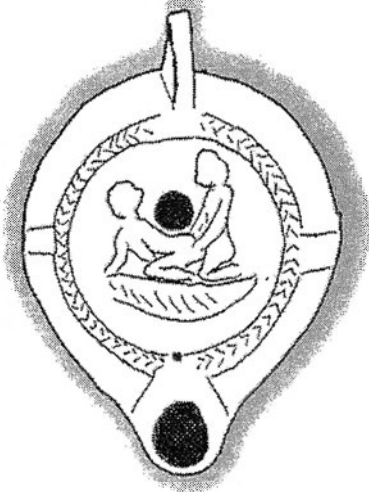
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,1 см. Ш. 5,8 см В. 1,9 см.

Опис: Идентична со претходната со кат. бр. 548, единствено, бојата на печењето е жолтеникава, премачкана со црвена боја.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 550

Народен Музеј Велес

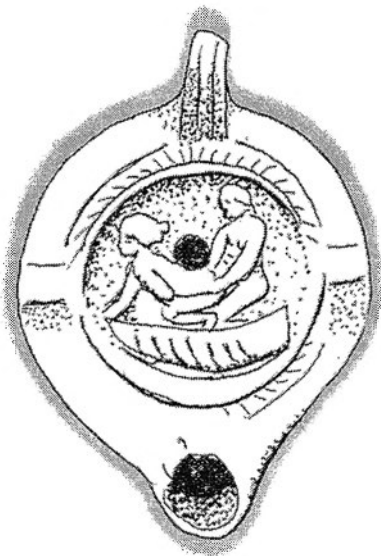
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со претходните светилки со кат. бр. 548 и 549. Бојата на печењето е жолтеникава, премачкана со кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 551

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1286

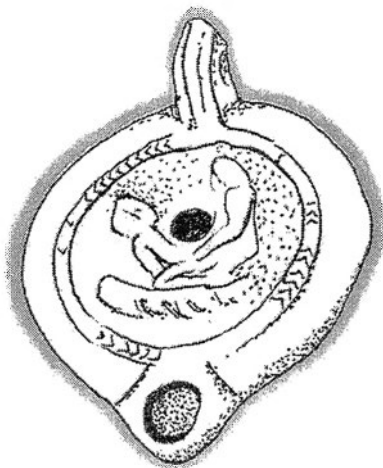
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,5 Ш. 6 см. В. 1,9 см.

Опис: Идентична со претходните светилки со кат. бр. 548 - 550. Црвена по боја, со мало оштетување на клунот..

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 552

Музеј Сџоби

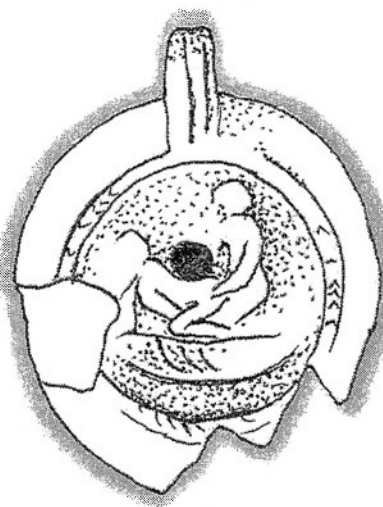
Инв. бр. L-95-022

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со претходните светилки со кат. бр. 548 - 551, единствено, бојата на печењето е жолтеникава, премачкана со кафена боја.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 553

Музеј Сџоби

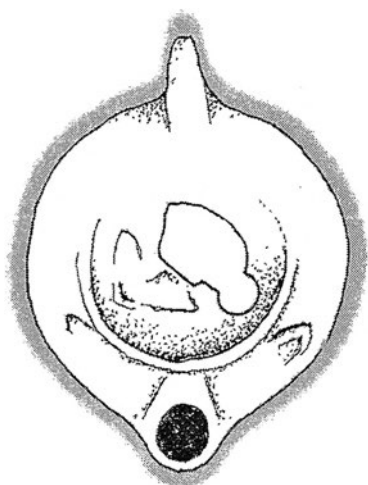
Инв. бр. L-95-152

Потекло: Стоби

Опис: Идентична со претходните светилки со кат. бр. 548 - 552, единствено, бојата на печењето е сива, премачкана со кафена боја. На светилката и недостасува дел од рамото и клунот.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 554

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-169

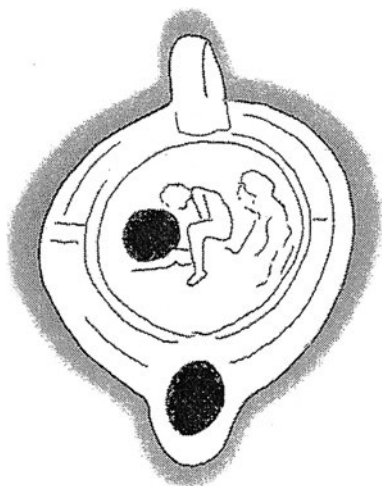
Потекло: Исар Марвинци, гроб 248.

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетување на дискот. Светилката е црвена по боја на печење, премачкана со црвен премаз премаз. На дискот престава на Symplegma.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 555

Музеј на град Скопје

Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување кај клунот. Светилката е жолтеникава со престава на Symplegma дискот.

Непубликувана.

Датирање: доцен II век или ран III век.

Кат. бр. 556

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-95-140

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван поголемиот дел од дискот и мал дел од рамото. На дискот имаме претстава на symplegma.

Непубликувана.

Датирање: III век.

Кат. бр. 557

Музеј на Македонија

Инв. бр. 370-V

Потекло: Исар Марвинци, гроб 248.

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, без премаз. На дискот престава на содомија, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина III - ран IV век.

Кат. бр. 558

Музеј на Македонија

Инв. бр. л-92-154

Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,6 Ш. 6,9 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја и премачкана со темно кафеав премаз. Дискот затворен со пластичен прстен во кој има претстава на седнат лав. На рамото украс од брановидни флорални елементи. На страните од рамото две брадавици. На дното има врежан нечиток текст на грчки јазик затворен во пластичен прстен, а на долниот дел од рачката има срце.

Публикувана: Municipium Stobensium 1994, Сл. 264

Датирање: третата четвртина на III век.

Кат. бр. 559

Инв. бр. 1260

Потекло: Манастир - Нов Дојран

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 8 см. В. 4,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвен премаз. На дискот има претстава на лав во седечка положба. Рамото освен рамени плочки со орнамент рибина коска, орнаментирано е со двојни вдлабнати кругови. На дното има печат на работилницата СТР.

Публикувана: Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 230.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 560

Музеј Сџирумица

Инв. бр. 1178

Потекло: Баница

Опис: Целосно сочувана светилка изработена од жолтеникава глина и премачкана со разреден црвеникав премаз. На дискот има претстава на седнат лав, кој пленот го држи во уста. идентична претстава со претходните светилки со кат. бр. 558 и 559. Рамото е украсено со еден ред гранули.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 561

Музеј на Македонија

Инв. бр. 369-V

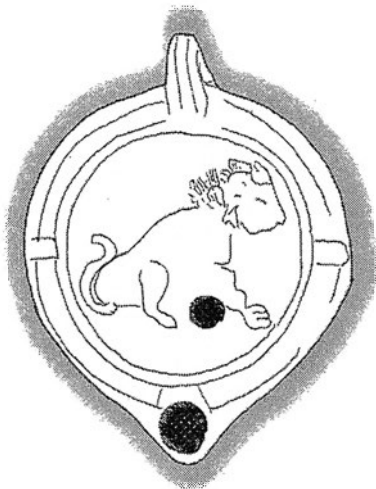
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,1 Ш. 6,9 см. В. 2,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка премачкана со темно кафен премаз. Дискот затворен со пластичен прстен во кој има претстава на седнат лав, кој пленот го држи во уста. Рамото е украсено со вдлабнати концентрични кругови и рамени плочки..

Публикувана: М. Шурбаноска - Д. Здравковски, МАА 14, 1996, Сл. 12.

Датирање: втората половина на III век.

Кат. бр. 562

Музеј Сџоби

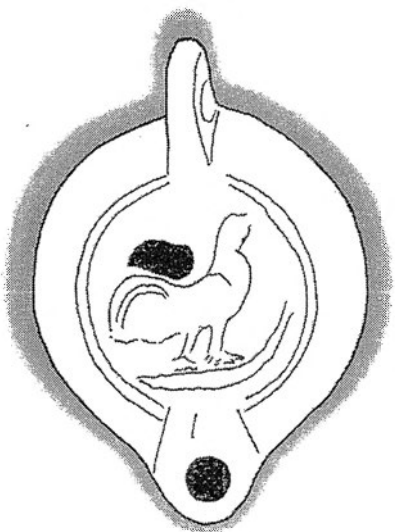
Инв. бр. L-92-072

Потекло: Стоби.

Опис: Целосно сочувана светилка премачкана со темно кафен премаз. На дискот има претстава на седнат лав, кој пленот го држи во уста. Идентична претстава со претходната светилки со кат. бр. 561.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 563

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-077

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мало оштетување на дискот. Светилката е со црвена боја на печење, без премаз. На дискот претставен петел-Феникс.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 564

Музеј на Македонија

Инв. бр. 164 P33KC

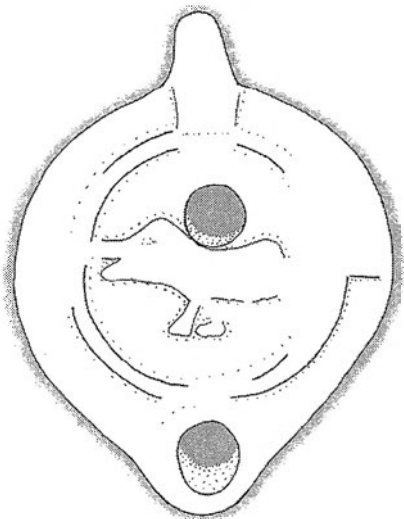
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,1 см. Ш. 5,8 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со кафена боја. Дискот е одвоен од рамото со два врежани круга, а рамото е украсено со едно вдлабната линија која оди по неговата средина. Рамените странични плочки украсени со орнамент рибина коска. На дискот има претстава на јарец во скок. На дното на светилката има два врежани круга кои означуваат поле во кое има четири мали врежани кругчиња и палмова гранка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат. бр. 565

Музеј на Македонија

Инв. бр. 299-VI

Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,6 см. Ш. 6,6 см. В. 3,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со сива боја. На дискот има многу стилизирана претстава на дива свиња.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат.бр. 566

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-130

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рамото дискот и долниот дел. Таа е со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз, делумно сочуван. Претставата на дискот не може да се протолкува, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 567

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л-92-14

Потекло: Стоби, гроб 1016.

Димензии : Д. 7,6 см. Ш. 4,6 см. В. 0,8 см.

Опис: На светилката и недостасува мал дел од клунот. Таа е црвено печена. Рамото од дискот е одвоено со тордиран пластичен подигнат прстен и е украсено со оволо. На дискот се преставени два делфина.

Публикувана: Municipium Stobensium, 1994, 268.

Датирање: II век.

Кат. бр. 568

Музеј на Македонија

Инв. бр. 293-VI

Потекло: Исар Марвинци, Гроб 69.

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 8,3 см. В. 3,1 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја. Рачката е изработена заедно со светилката и не е продупчена. Средниот дел од дискот е украсен со приказ на две риби. Два пластични прстена го оделуваат дискот од рамото кое е украсено со S мотив. Дното е украсено со два вдлабнати круга во кој е втиснат натпис СТ.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 46. Сл. 10., Археолошка карта на Р. М. том I, 1994, 157:2., Водич низ археолошката поставка, 1996, Скопје, 85.

Датирање: средина на IV век.

Кат. бр. 569

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-165

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува клунот. Таа е со црвена боја на печење, без премаз. Дискот е украсен со приказ на две риби. Два пластични прстена го оделуваат дискот од рамото кое е украсено со спирала - S мотив. Слична со претходната светилка со кат. бр. 568, само многу рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 570

Музеј Сџрумица

Инв. бр. 5

Потекло: Цареви Кули

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, со црвен премаз, делумно сочуван. На дискот преставена риба, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 571

Музеј на Македонија

Инв. бр. 8-V

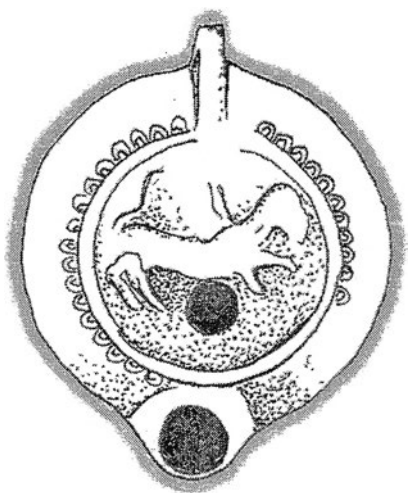
Потекло: Прилепец

Димензии: Д. 8,10.3 Ш. 8 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја светло кафена, премачкана со потемен квалитетен премаз. На дискот има претстава на Сфинга, а рамото е украсено со оволо орнамент.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век.

Кат. бр. 572

Музеј Сџоби

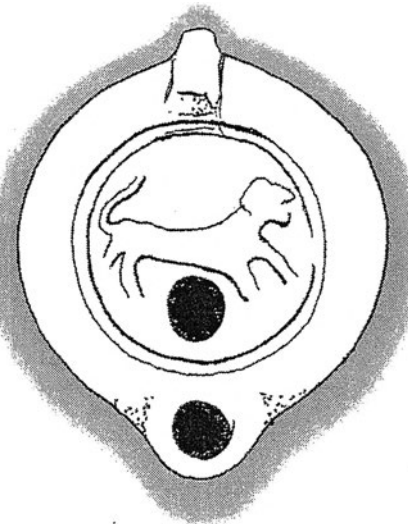
Инв. бр. L-95-172

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење е жолтеникава, премачкана со квалитетен црвен премаз. На дискот има претстава на Сфинга, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идетична со претходната кат. бр. 571. На дното: **ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ**.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век.

Кат. бр. 573

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-145

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од рачката. По боја на печење е црвеникава премачкана со потемен црвен према, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на Сфинга. Идетична со претходните светилки со кат. бр. 571 и 572.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век.

Кат. бр. 574

Музеј Сџоби

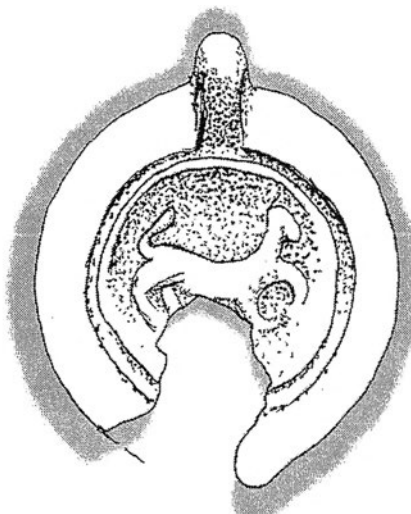
Инв. бр. L-95-194

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење е кафена, премачкана со потемноцрвен премаз. На дискот има претстава на Сфинга, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идетична со претходните светилки со кат. бр. 571 - 573.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век.

Кат.бр. 575

Музеј на град Скопје

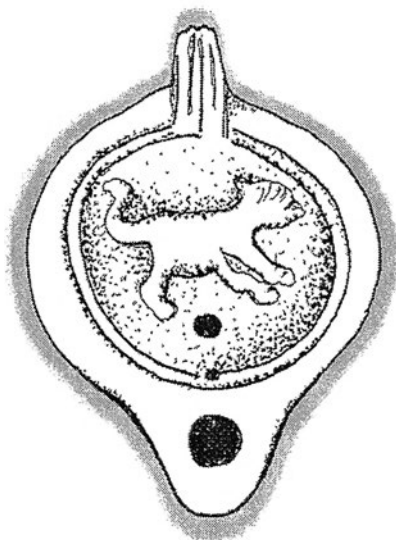
Инв. Бр. 1288

Потекло: Скупи

Опис: На светилката и недостасува дел од дискот и клунот. По боја на печење е црвеникава, премачкана со кафен премаз, кој речиси целосно е отпаднат. На дискот има претстава на Сфинга, а рамото е украсено со оволо орнамент. Идетична со претходните кат. бр. 571 - 574, со порустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на III век.

Кат.бр. 576

Народен Музеј Велес

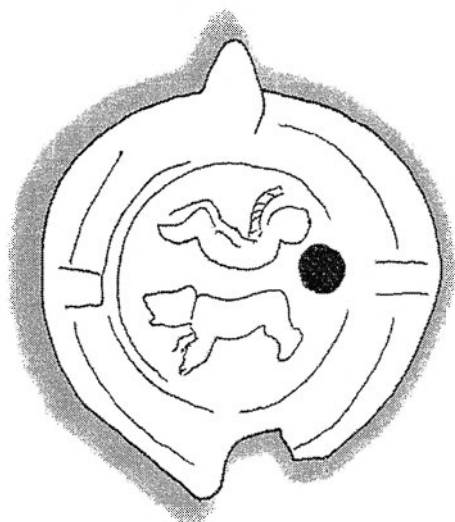
Инв. бр./

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја на печење, премачкана со кафен посен премаз. На дискот е преставено фантастично животно, а рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 577

Музеј Стоби

Инв. бр. L-92-25

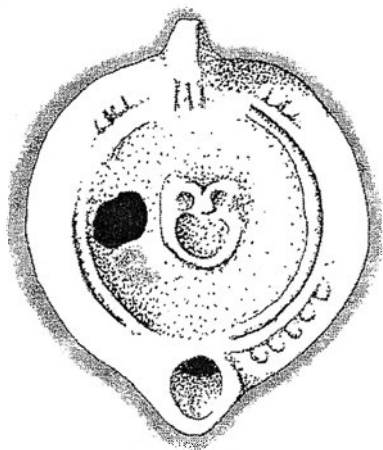
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: На светилката и недостасува клунот. Таа е окераста по боја на печење, премачкана со кафен премаз, кој е делумно отпаднат. На дискот има претстава на човек, и куче под него. Можеби циркуска претстава (?) Рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 578

Музеј Сџоби

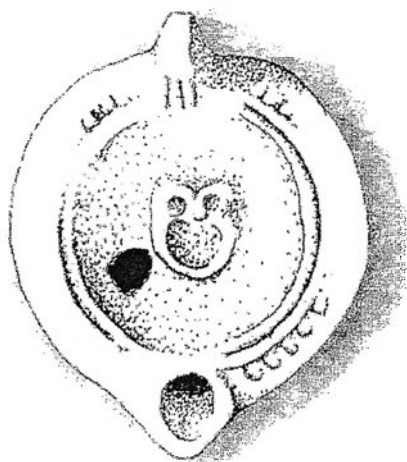
Инв. бр. Л-92-81

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка со кафена боја на печење, премачкана со потемен кафен премаз. На дискот има претстава на театарска маска..

Публикувана: Јанакиевски Т., 1998, ТХVII:1.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 579

Музеј на град Скопје

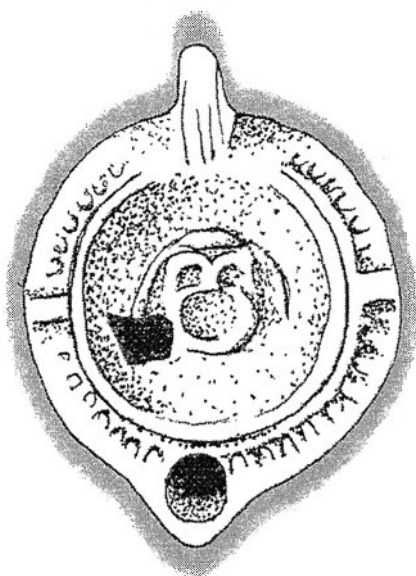
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја на печење, премачкана со потемен црвен премаз. На дискот има претстава на театарска маска.. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 578.

Публикувана: Јанакиевски Т., 1998, ТХVI:4.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 580

Музеј на град Скопје

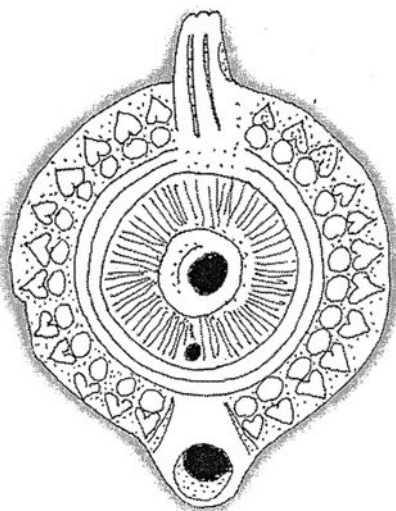
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со црвена боја на печење, премачкана со потемен црвен премаз. На дискот има претстава на театарска маска.. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 578 и 579.

Публикувана: Јанакиевски Т., 1998, ТХVII:3.

Датирање: доцен II век, ран III век.

Кат. бр. 581

Музеј на Македонија

Инв. бр. 367-V

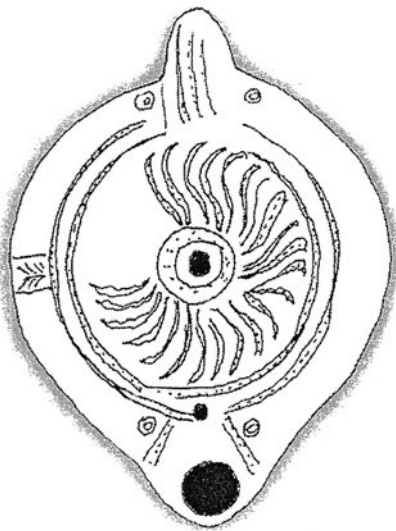
Потекло: непознато

Димензии : Д. 10 см. Ш. 7,7 см. В. 3,5 см.

Опис: целосно сочувана светилка црвено печена и црвено боена. На дискот има престава на зракаст орнамент. Одвоен е од рамото со два пластични подигнати прстени. Рамото е украсено со ред гранули распоредени до надворешниот пластичен прстен, на кој гранули се надоврзува по еден бршленов лист.

Непубликувана.

Датирање: средина на III век.

Кат. бр. 582

Музеј на Македонија

Инв. бр. 376-V

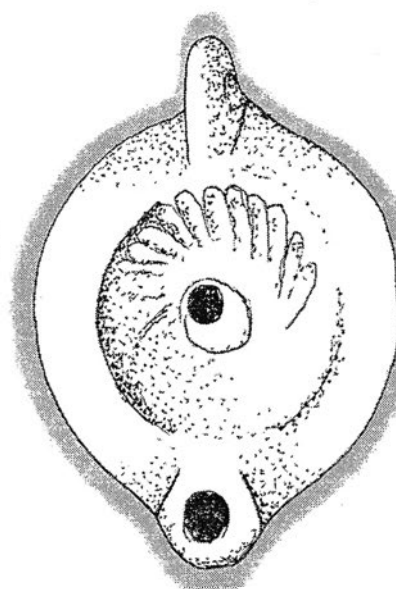
Потекло: непознато

Димензии : Д. 10 см. Ш. 7,9 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка црвено боена. Дискот од рамото одвоен со два пластично вдлабнати круга а на него има зраковиден орнамент/розета. Рамените странични плочки се украсени со рибина коска орнамент. Рамото е украсено со по два вдлабнати круга од двете страни на рачката и на клунот.

Непубликувана.

Датирање: средината и втората половина на IV век.

Кат. бр. 583

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 2470

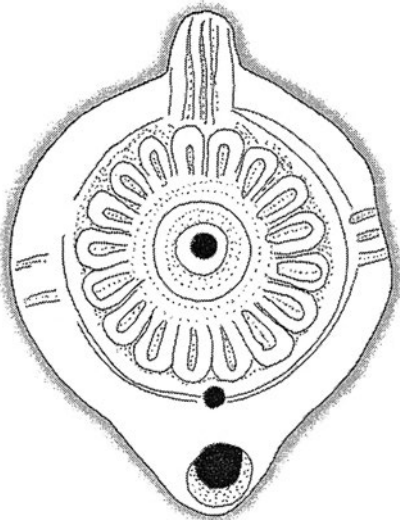
Потекло: Скупи

Димензии : Д. 9,5 см. Ш. 7,4 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, изработена од црвена глина и црвено боена. Премазот е во голема мера отпаднат. На дискот е претставена розета. Многу слична со претходната со кат. бр. 582.

Непубликувана.

Датирање: средината и втората половина на IV век.

Кат. бр. 584

Музеј на Македонија

Инв. бр. 377-V

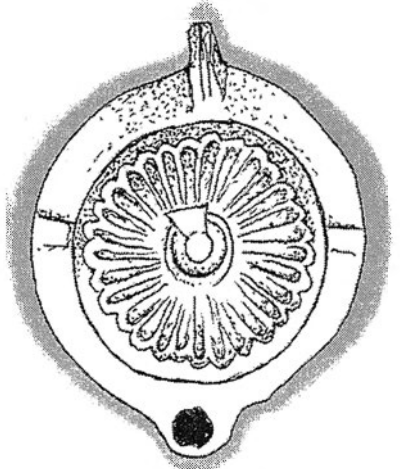
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,9 см. Ш. 7 см. В. 2,5 см.

Опис: На светилката и недостасува мал дел од дискот. Премачкана е со црвен мат премаз. Дискот одвоен од рамото со два вдлабнати круга, а на него има претстава на розета. Страничните плочки на рамото се украсени со рибина коска орнамент. Дното на светилката е означено со два вдлабнати круга во чија средина има палмово гранче.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 47:6.

Датирање: средината и втората половина IV ве

Кат. бр. 585

Музеј Сџоби

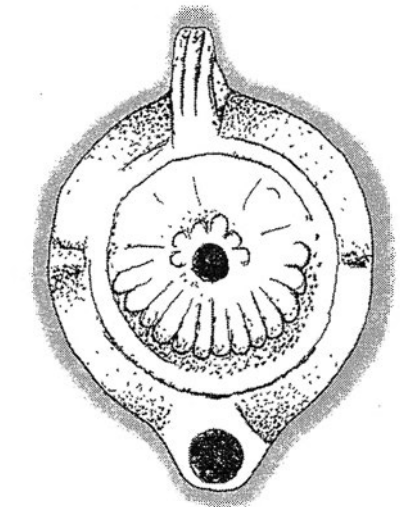
Инв. бр. L-95-017

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка која има мали оштетувања на рамото. По боја на печење окер, премачкана со кафен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на розета, а рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 586

Музеј Сџоби

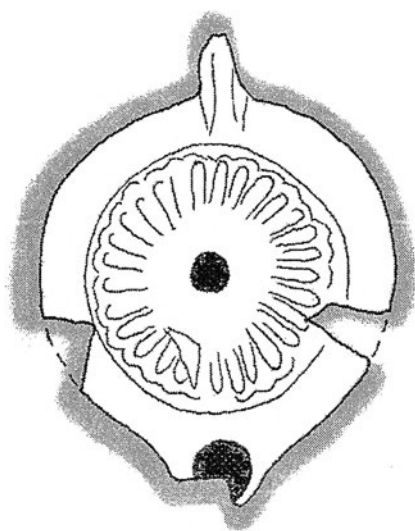
Инв. бр. L-95-064

Потекло: Стоби.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со кафен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на розета, а рамото не е украсено. Многу слична со предходната со кат. бр. 585.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 587

Музеј Сџоби

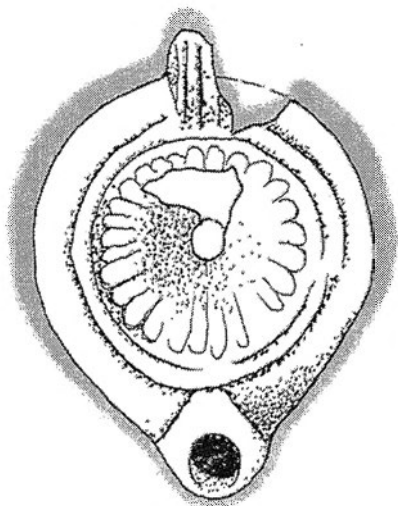
Инв. бр. L-95-137

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел од горниот дел со мали оштетувања во пределот на дискот, рамото и клунот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со црвен премаз, речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на розета, а рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 588

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 3060

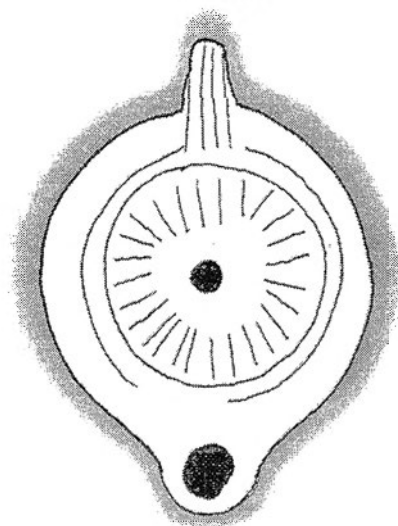
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,2 Ш. 6,2 см. В. 2,8 см.

Опис: На светилката и недостасуваат мал дел од дискот, делови од дното и рачката. Таа е со окер боја на печење, премачкана со темно зелен премаз, кој е речиси целосно отпаднат. На дискот има претстава на розета, а рамото не е украсено. На дното натпис - **ΙΟΥΛΙΑΟ**.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 589

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 3057

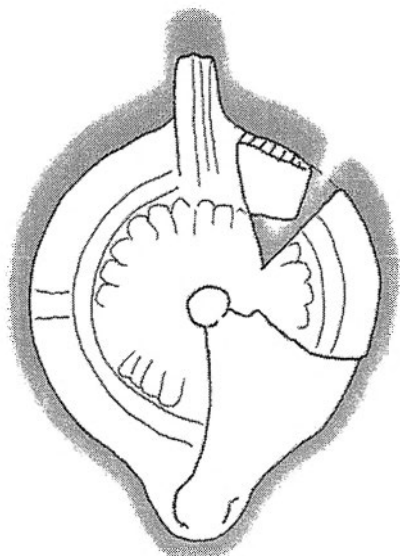
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,2 Ш. 6,2 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со темно зелен премаз, во голема мера отпаднат. На дискот има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: средината и втората пол на IV век.

Кат. бр. 590

Музеј на Град Скопје

Инв. бр. 3085

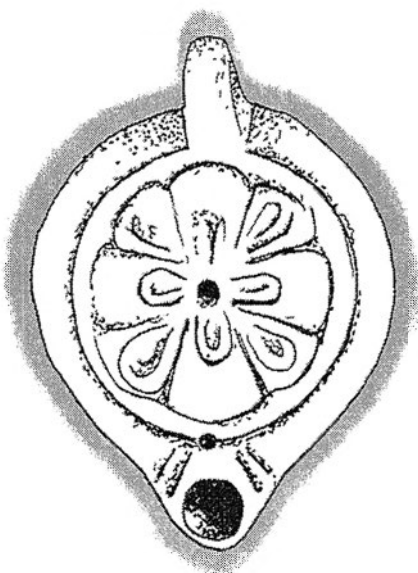
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,2 Ш. 6,2 см. В. 2,8 см.

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и клунот. Таа е со окер боја на печење, премачкана со темно зелен премаз, во голема мера отпаднат. На дискот има претстава на розета. Идентична со предходните две светилки со кат.бр.588 и 589.

Непубликувана.

Датирање: средината и втората пол на IV век.

Кат. бр. 591

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 1150

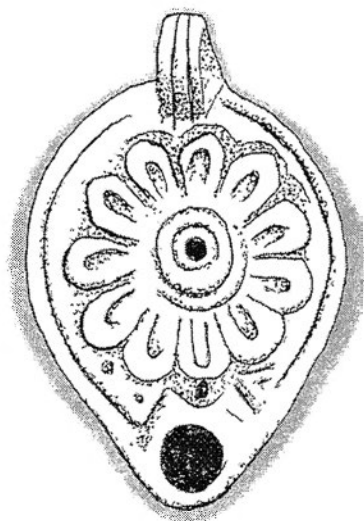
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 10,6 см. Ш. 8 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, црвена по боја. На дискот има претстава розета, а рамото е украсено со двојни вдлабнати кругови. На дното има два вдлабнати круга.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 592

Музеј Струмица

Инв. бр. 6

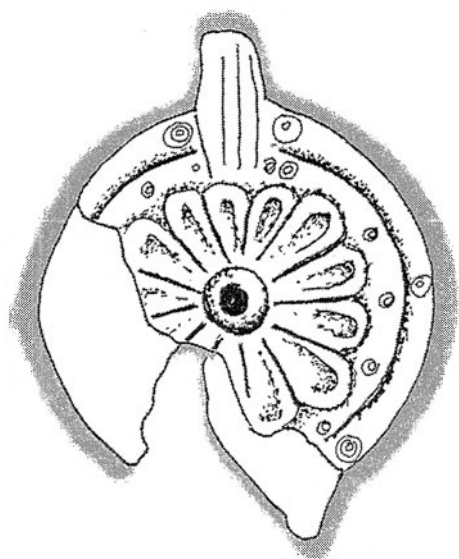
Потекло: Цареви Кули

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвеникава боја на печење, без премаз. На дискот кој ја зафаќа речиси целата горна површина на светилката има претстава на розета, а рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 593

Завод и музеј Биџола

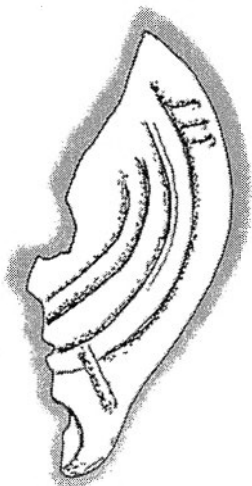
Инв. бр. 1689

Потекло: Хераклеја

Опис: На светилката и недостасува дел од дискот, рамото, клунот и долниот дел. По боја е црвена, со претстава на розета на дискот. Рамото е украсено со вдлабнати двојни кругови. На дното има печат во вид на срце со сигнатура на работилницата Стратолаос.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 51, Т. III:3а.

Датирање: прва половина на IV век.

Кат.бр. 594

Музеј Сџоби

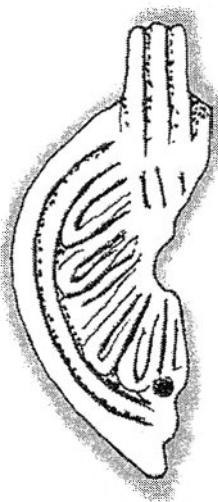
Инв. бр. L-92-20

Потекло: Стоби

Опис: Сочувана е речиси половина од светилката. Таа е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот била преставена розета.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 595

Музеј Сџоби

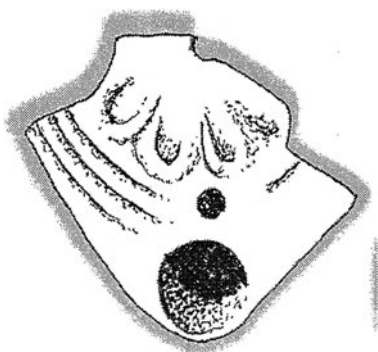
Инв. бр. L-92-51

Потекло: Стоби

Опис: Сочувана е повеќе од половина од светилката. Таа е со жолтеникава боја на печење, премачкана со кафен премаз. На дискот има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 596

Музеј Сџоби

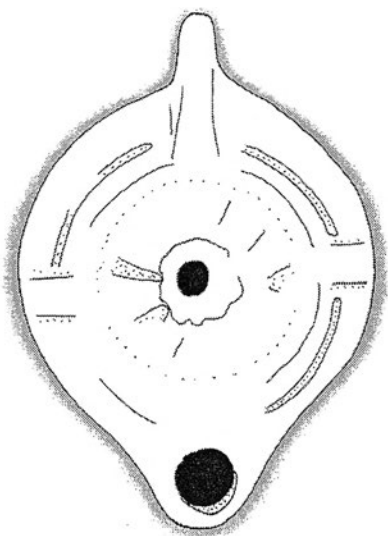
Инв. бр. L-92-14

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е дел од дискот, рамото и клунот од светилка со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот има престава на розета, а рамоте е неукрасено.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 597

Музеј на Македонија

Инв. бр. 292-VI

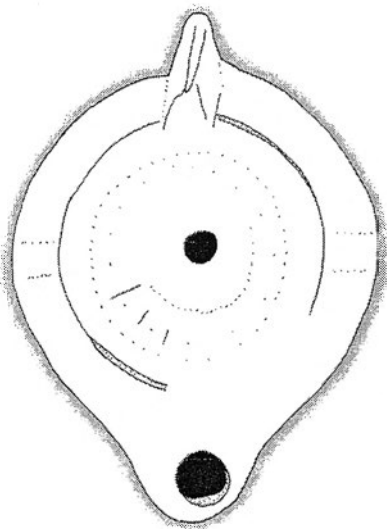
Потекло: Исар Марвинци, Гроб 64.

Димензии: Д. 10,1 см. Ш. 7,3 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Црвено печена, премачкана со потемен премаз. На дискот има престава на розета, а со еден вдлабнат круг е одделен од рамото. На рамото има две странични плочки. Дното кое е рамно има два вдлабнати концентрични круга, а во средината печат - СТ (?).

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.47.Сл. 6.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат. бр. 598

Музеј на Македонија

Инв. бр. 349-V

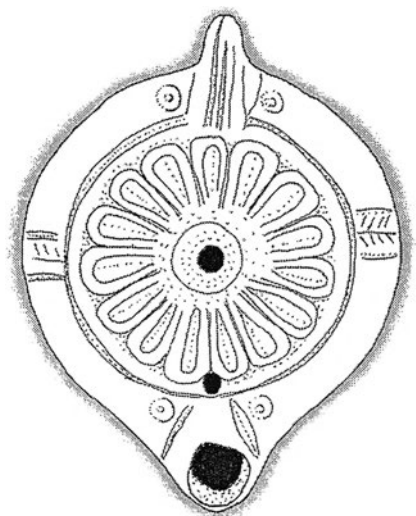
Потекло: Непознато

Димензии: Д. 8,5 см. Ш. 6,3 см. В. 3,1 см.

Опис: Идентична со предходната со кат. бр. 597. Црвено печена без премаз. Многу излижана од долго користење, така што едвај се забележува розетата на дискот.

Непубликувана.

Датација: втората половина на IV век.

Кат. бр. 599

Музеј на Македонија

Инв. бр. 294-VI

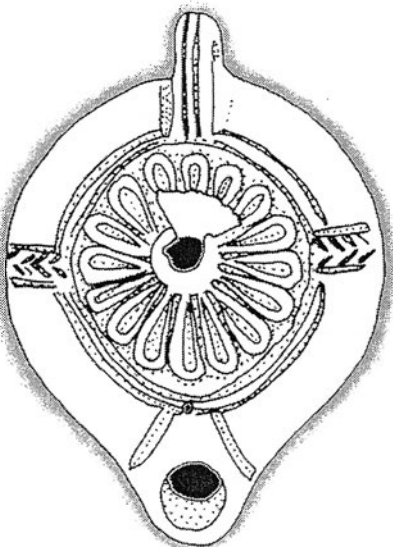
Потекло: Исар Марвинци, Гроб бр.75

Димензии: Д. 9,9 см. Ш. 7,6 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по црвена, премачкана со потемен премаз. Дискот е украсен со розета. Од двете страни на рацката и клунот има по едно двојно кругче. Страничните плочки на рамото се украсени со орнамент рибина коска. Дното кое е рамно е означено со два вдлабнати концентрични кругови во кои има пет помали двојни кругови, распоредени во форма на крст.

Публикувана: Соколовска В.,1986,Т. 48.Сл. 15; Водич низ археолошката поставка, 1996, 84.

Датирање: средината и втората половина на IV век.

Кат. бр. 600

Музеј на Македонија

Инв. бр. 9

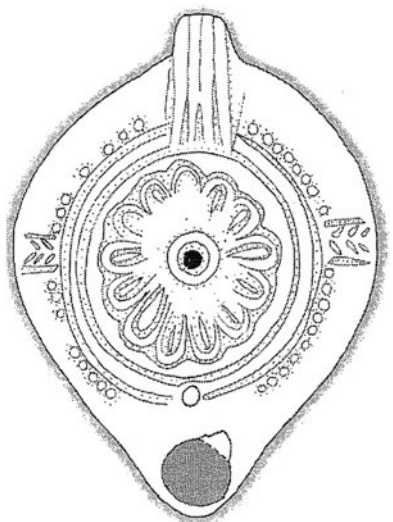
Потекло: Демир Капија, Гроб 7 и 8.

Домензии: Д. 8.8 см. Ш. 5.8 см. В. 2.1 см.

Опис: Идентична со предходните две со кат. бр. 141 и 142. Црвено печена без премаз. Многу излижана, едвај се забележува розетата на дискот.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат. бр. 601

Музеј на Македонија

Инв. бр. Л.83.7

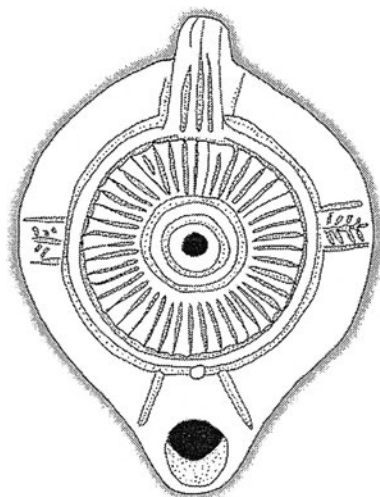
Потекло: Исар Марвинци, Гроб 78.

Димензии: Д. 8.8 см. Ш. 5.8 см. В. 2.1 см.

Опис: Темнокафена по боја светилка, целосно сочувана. Дискот од рамото е одвоен со подигнат пластичен прстен, а украсен е со розета. Рамото е украсено со еден ред ситни гранули, а страничните плочки се украсени со рибина коска орнамент. Дното е означено со два вдлабнати круга во кои има некаков знак кој неможе да се одгатне.

Публикувана: В. Соколовска, 1986, Т. 48: 3.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат. бр. 602

Музеј на Македонија

Инв. бр. 265-VI

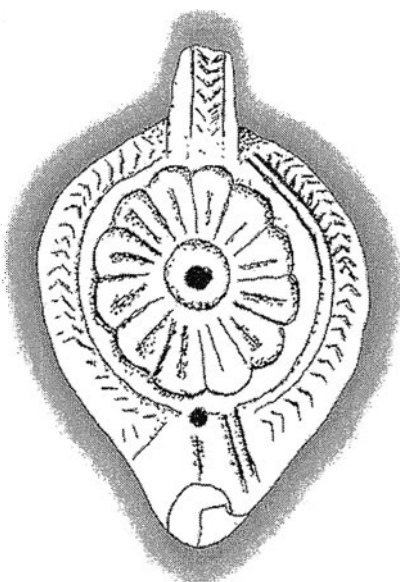
Потекло: Исар Марвинци, Гроб 59.

Димензии: Д. 10,2 см. Ш. 7 см. В. 3,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја. Дискот е украсен со зракаст орнамент. Страничните плочки на рамото се украсени со рибина коска орнамент. Дното е означено со два концентрични круга.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 49: 12.

Датирање: втората половина на IV век.

Кат. бр. 603

Музеј Стоби

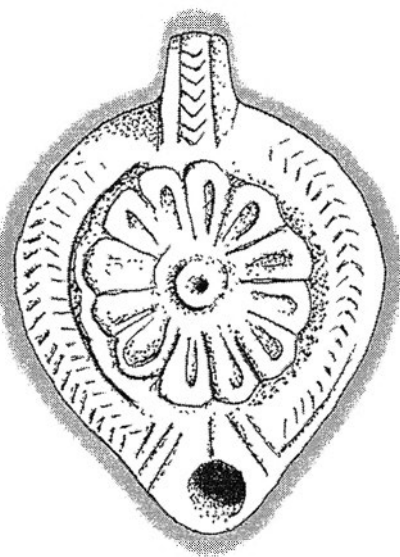
Инв. бр. L-92-74

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со откришен мал дел од клунот. Таа има црвеникава боја. На дискот има претстава на розета, а рамото и рачката се украсени со орнамент на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: средината и втората пол на IV век.

Кат. бр. 604

Завод и музеј Биџола

Инв. бр. 455

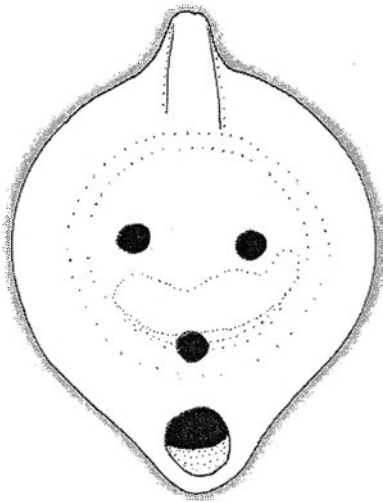
Потекло: Млинот, С. Живојно

Димензии: Д. 10,5 см. Ш. 7,6 см. В. 3,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Идентична со предходната со кат. бр. 585. Според повеќе детали може да се заклучи дека се изработени во ист калап.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 605

Музеј на Македонија

Инв. бр. 264 -VI

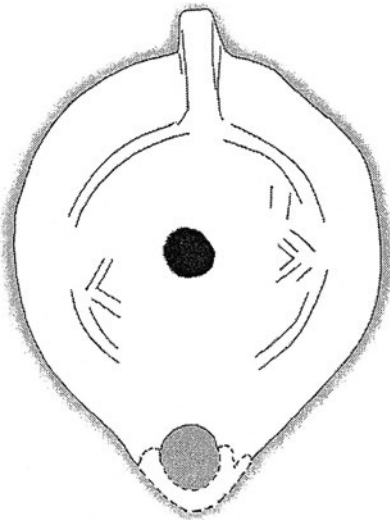
Потекло: Исар Марвинци, Гроб 47.

Димензии: Д. 9,2 см Ш. 6,9 см В. 2,8 см

Опис: Целосно сочувана светилка, црвено печена без премаз. Со видливи траги од користење, односно траги од горење во делот на отворот за фитил. Рамото не е украсено, единствено едвај се забележуваат рамените плочки. Преставата на дискот поради излижаност не може да се одгатне. На дискот има три отвори за воздух.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.49:17.

Датирање: доцен IV век.

Кат. бр. 606

Музеј на Македонија

Инв. бр. 606-V.

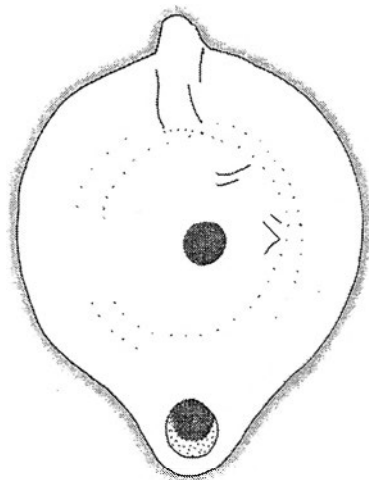
Потекло: Стоби, Гроб 15.

Димензии: Д. 10,2 см. Ш. 7,5 см. В. 2,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со реставрирани делови од рачката и клунот. По боја е црвено печена без премаз. Излижана од користење со видливи траги од горење кај отворот за фитил. Дискот е затворен со два вдлабнати концентрични круга и има престава на ѕвезда.

Публикувана: Mikulčić I., 1973, fig. 49. No.31.

Датирање: доцен IV век.

Кат. бр. 607

Музеј на Македонија

Инв. бр. I-10

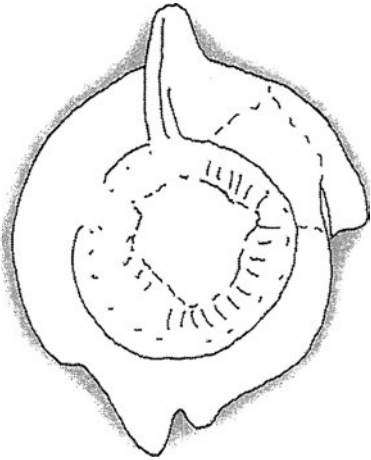
Потекло: непознато

Димензии: Д. 8,2 см. Ш. 6 см. В. 1,2 см

Опис: Идентична со предходната со кат. бр. 154. По боја е окерасто печена со кафен премаз, кој е сочуван само на дискот.

Непубликувана.

Датирање: доцен IV век.

Кат.бр. 608

Музеј на Македонија

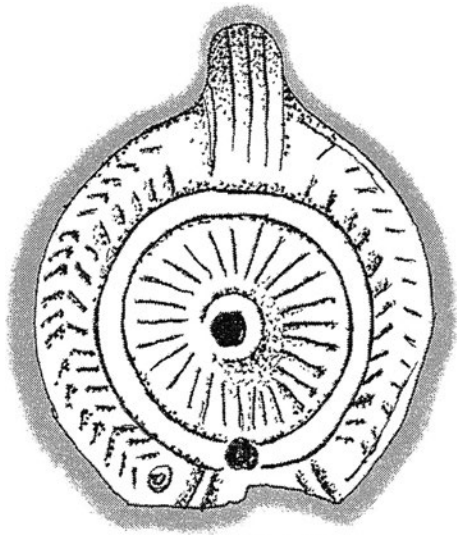
Инв. бр. 398-V

Потекло: непознато

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел, на кој му недостасуваат делови од дискот, рамото и клунот. На дискот има зракаст орнамент, а рамото е украсено со мотив на винова лоза. Бидејќи е многу излитена декоративните елементи многу слабо се гледаат.

Непубликувана.

Датирање: прва половина и средина на III век.

Кат. бр. 609

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-07-14

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел со исклучок на клунот. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз, кој е во голема мера отпаднат. Дискот е украсен со зракаст орнамент, а рамото е украсено со орнамент рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 610

Музеј Сџоби

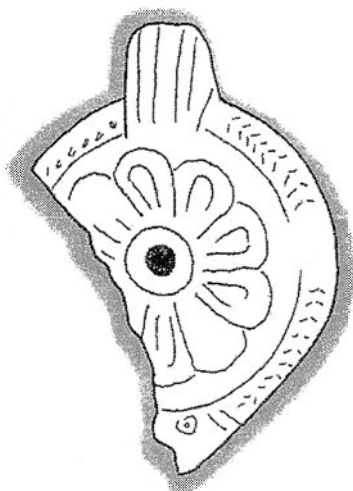
Инв. бр. L-71-35

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дискот, и делови од рамото, клунот и рачката. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со темно црвен премаз. На дискот е преставена розета, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 611

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-39

Потекло: Стоби

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Од светилката е сочуван поголемиот дел од горната половина. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот е преставена розета, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 612

Музеј Сџоби

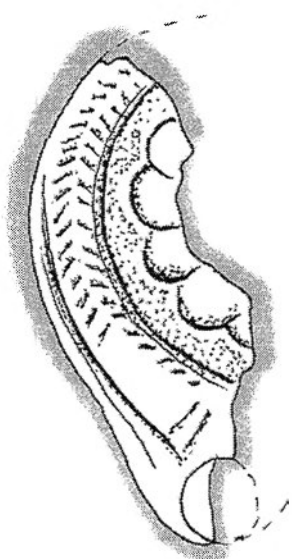
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот, рамото и рачката. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот е преставена розета, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 613

Музеј Сџоби

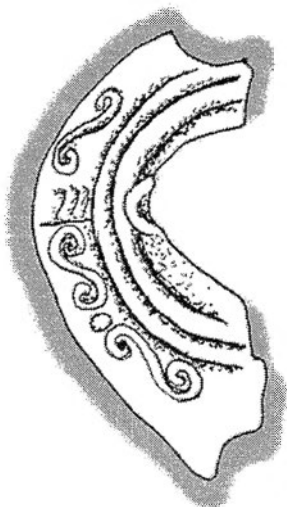
Инв. бр. L-92-61

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван помал дел од горната половина. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со темно црвен премаз. На дискот е преставена розета, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 614

Музеј Сџоби

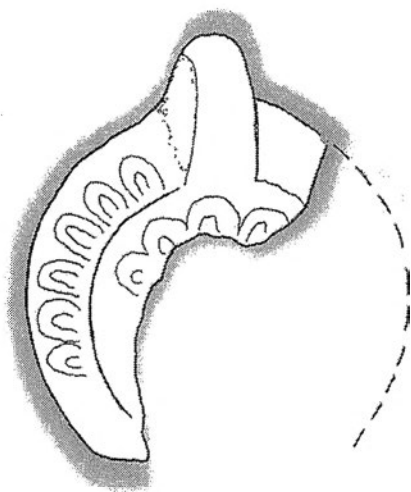
Инв. бр. L-92-9

Потекло: ИСТОБИ

Опис: Од светилката е сочувано рамото, дел од дискот и дел од клунот. Таа е со црвена боја на печење, премачкана со темно црвен премаз. На дискот имало престава на розета, а рамото украсено со орнамент спирала, во вид на осмица.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 615

Музеј Сџоби

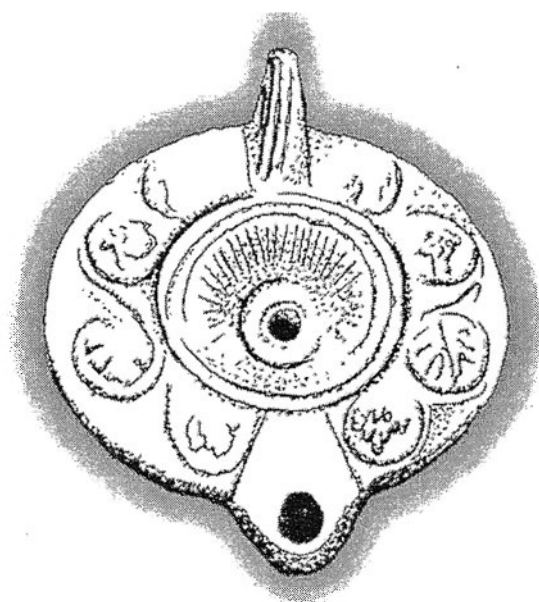
Инв. бр. /

Потекло: СТОБИ

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот, рамото и рачката. Светилката е со црвена боја на печење, премачкана со црвен премаз. На дискот е преставена розета, а рамото украсено со орнамент во листови.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 616

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 206

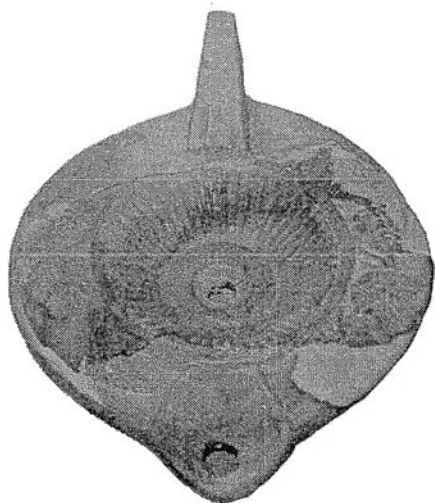
Потекло: СКУПИ

Димензии: Д. 11 Ш. 9,3 см. В. 3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со разреден светло кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. На дното натпис - ΠΡΕΙΜΟΥ.

Публикувана: Микулчиќ И., 1975, Таб. VI:103.

Датирање: ран III век.

Кат.бр. 617

Народен музеј Велес

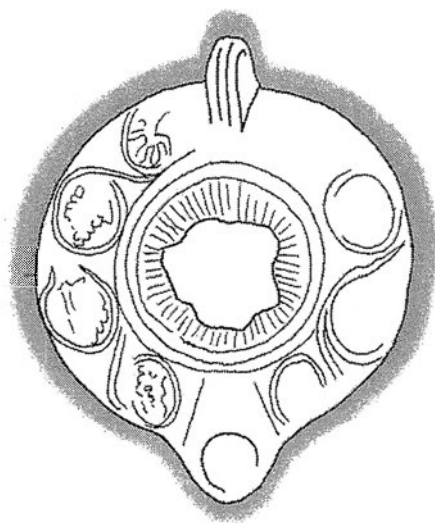
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со разреден темно кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 616.

Непубликувана.

Датирање: ран III век .

Кат. бр. 618

Музеј Сџоби

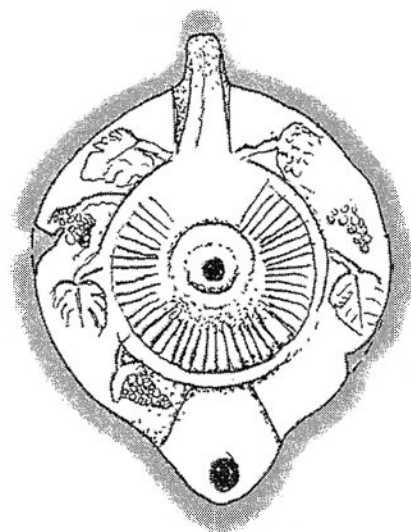
Инв. бр. L-92-136

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со мали оштетувања на дискот. Таа е со окер боја на печење, боена со темно кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 616 и 617.

Непубликувана.

Датирање: III век .

Кат. бр. 619

Музеј Сџоби

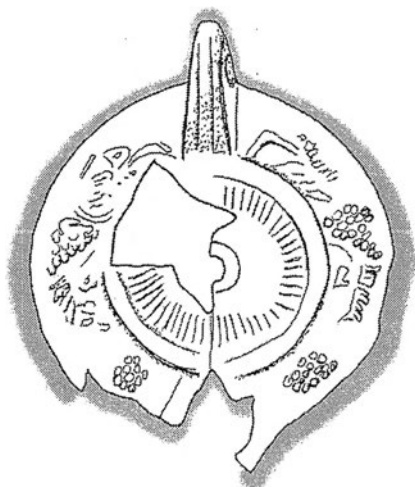
Инв. бр. L-95-191

Потекло: Стоби

Опис: Светилката има мали оштетувања на рамото. Таа е со окер боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 616 -618. На дното натпис - **КАРПОУ**.

Непубликувана.

Датирање: III век .

Кат. бр. 620

Музеј на град Скопје

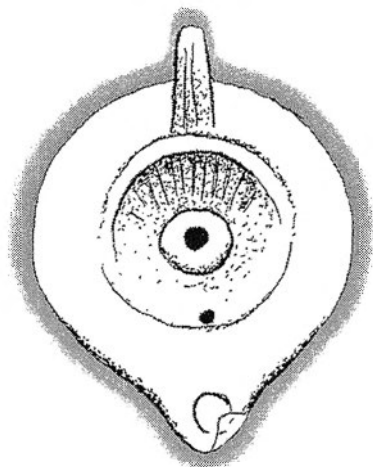
Инв. бр. 3061

Потекло: Скупи

Опис: Светилката има оштетувања на дикот и клунот. Таа е со окер боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 616-619.

Непубликувана.

Датирање: III век .

Кат. бр. 621

Музеј Сџоби

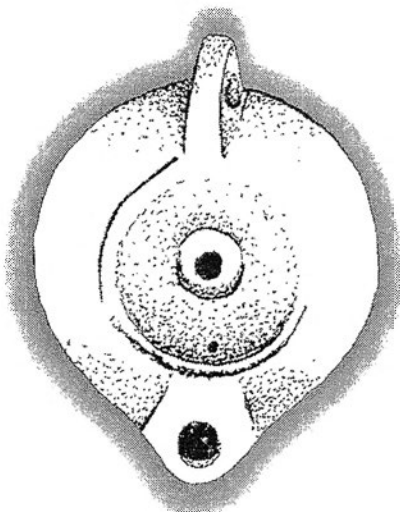
Инв. бр. L-95-185

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, и недостасува дел од клунот. Таа е со окербоја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 616 - 620, рустика изработка.

Непубликувана.

Датирање: III век .

Кат. бр. 622

Музеј Сџоби

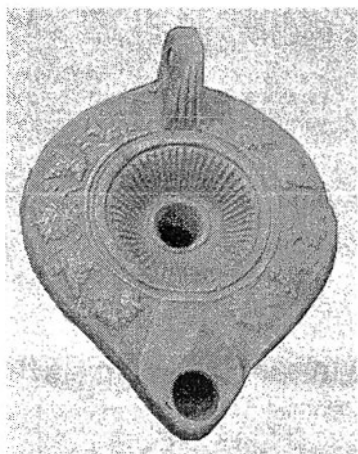
Инв. бр. L-95-005

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, и недостасува дел од клунот. Таа е со окер боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 616 - 621, рустика изработка.

Непубликувана.

Датирање: III век .

Кат. бр. 623

Музеј на град Скопје

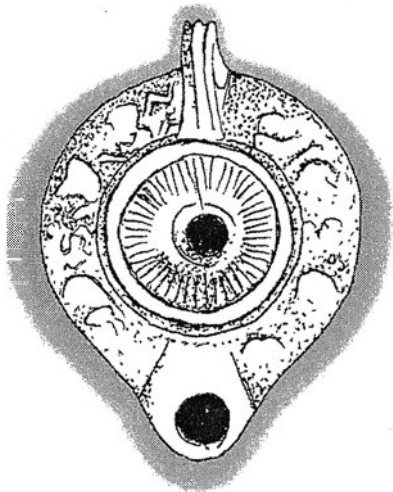
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со темно кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Слична со предходните светилки со кат. бр. 616-622, но со поиздолжена форма.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 624

Музеј Сџоби

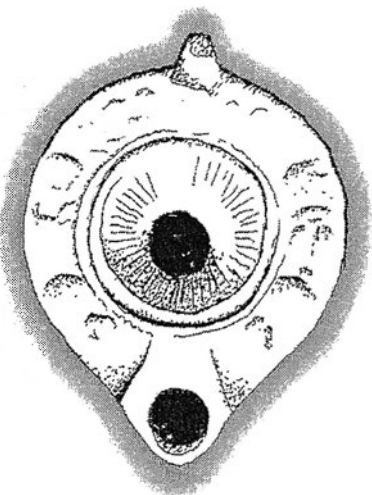
Инв. бр. L-92-39

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со невоедначен црвен до темно кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 623.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 626

Музеј Сџоби

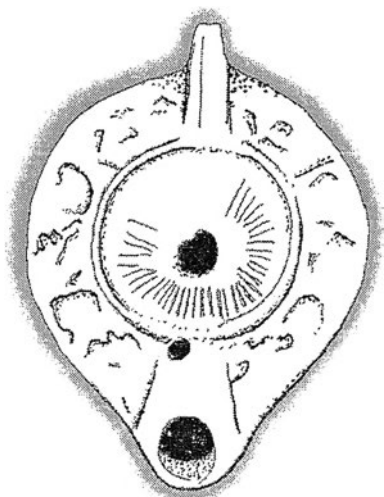
Инв. бр. L-95-160

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја на печење, боена со црвен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 623 и 624, изработени од еден калап.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 626

Музеј Сџоби

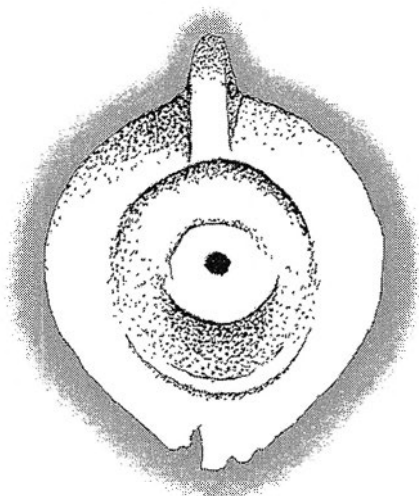
Инв. бр. L-95-014

Потекло: Исар Марвинци, гроб 248.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со невоедначен црвен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр.623 - 625.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 627

Музеј Сџоби

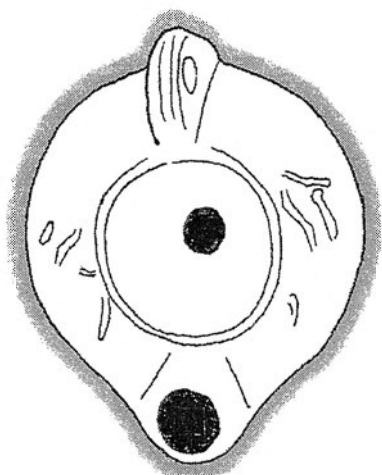
Инв. бр. L-95-003

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетувања на клунот. Таа е со црвена боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 623 - 626, рустикална изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 628

Народен музеј Велес

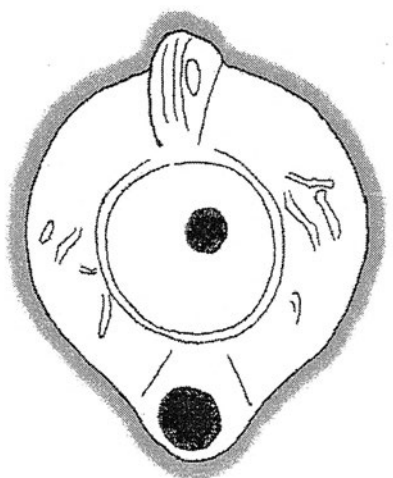
Инв. бр. 370-V

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со невоедначен кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 629

Народен музеј Велес

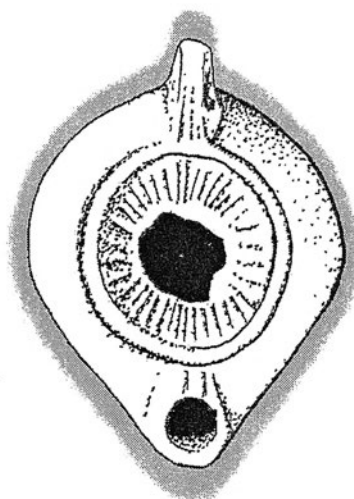
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, боена со невоедначен кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Идентична со предходната светилка со кат. бр. 609,

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат.бр. 630

Музеј Сџоби

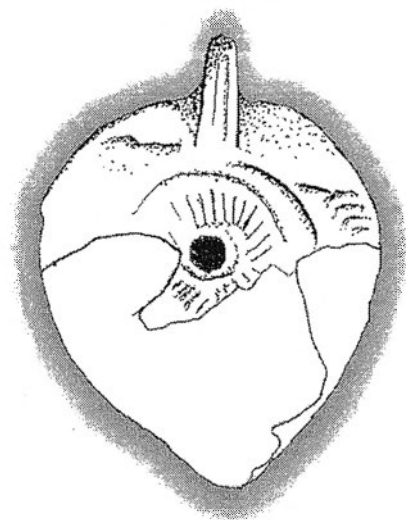
Инв. бр. L-95-086

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетување на дискот. Сива по боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза, рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 631

Музеј Сџоби

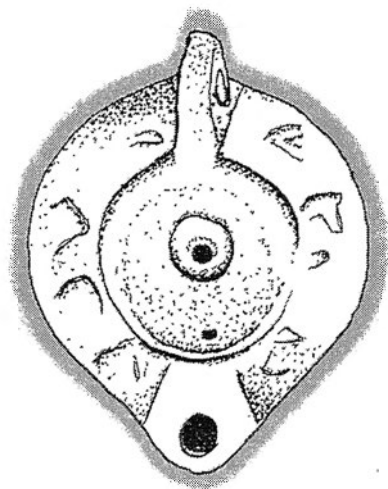
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот, рамото и клунот. Окер по боја на печење, боена со кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 632

Музеј на град Неѓошино

Инв. бр. /

Потекло: непознато

Опис: Целосно сочувана светилка, кафена по боја на печење, без премаз. Дискот не е украсен, а рамото украсено со винова лоза.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 633

Завод и музеј Биџола

Инв. бр. 180

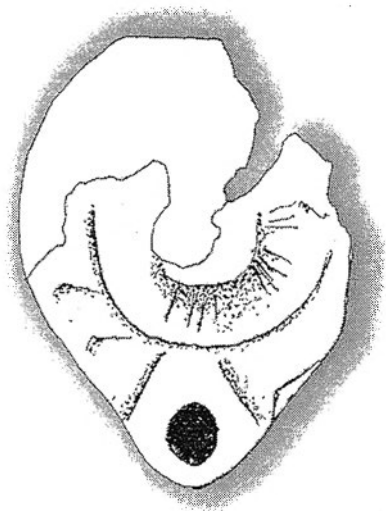
Потекло: нема податоци

Димензии : Д . 7,9 см. Ш.5,6 см. В. 2,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со кафена боја на печење, премачкана со потемно кафен премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 634

Музеј Стоби

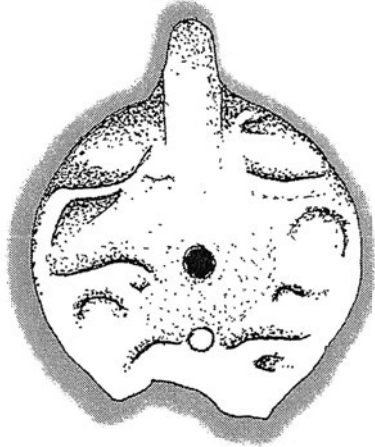
Инв. бр. L-95-100

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасуваат делови од дискот и рамото. Кафена по боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 635

Музеј Сџоби

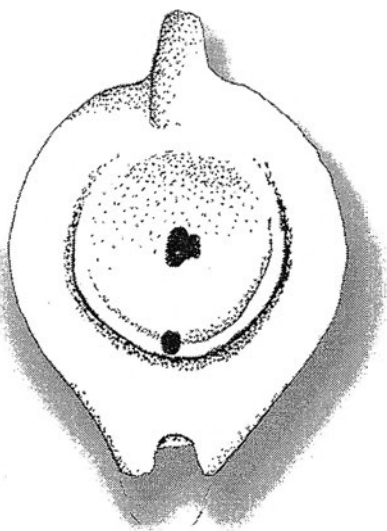
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: На светилката и недостасува дел од клунот. Кафена по боја на печење, без премаз. Дискот украсен со зракаст орнамент, а рамото украсено со винова лоза. Рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 636

Инв. бр. K-62

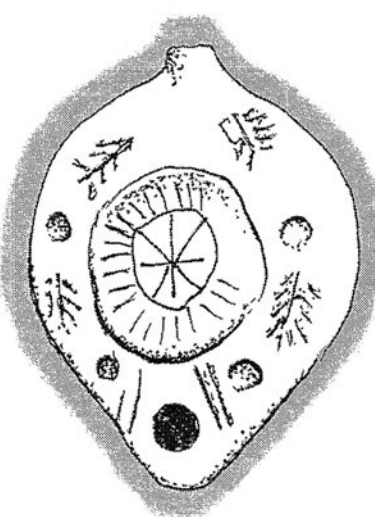
Потекло: Самоилова Тврдина

Димензии: Д. 11,3 Ш. 8,2 см. В. 4 см.

Опис: На светилката и недостасува дел од клунот. Сива по боја на печење, премачкана со темно сив премаз. Дискот не е украсен, а на рамото едвај се насетува орнаментот на винова лоза. Рустична изработка.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 637

Музеј Сџрумица

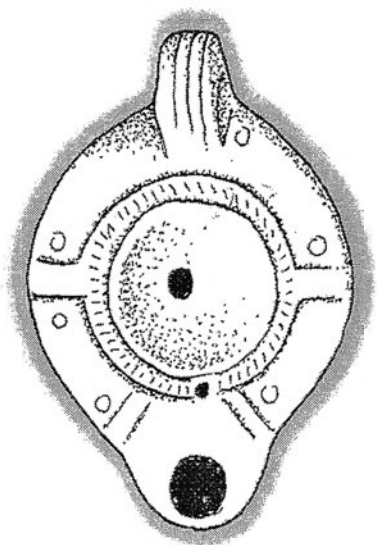
Инв. бр. 9

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со откришен дел од рачката. Таа е со окер боја на печење, премачкана со светло кафен разреден премаз. На дискот има зракаст орнамент а рамото украсено со палмови гранчиња.

Публикувана:

Датирање: втората половина на III

Кат. бр. 638

Музеј Сџирумица

Инв. бр. 370-V

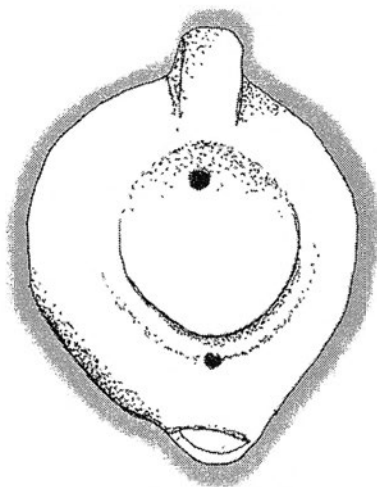
Потекло: Цареви Кули.

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со окер боја на печење, премачкана со светло кафен разреден премаз. Рамото украсено со кругчиња.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV.

Кат. бр. 639

Музеј Сџирумица

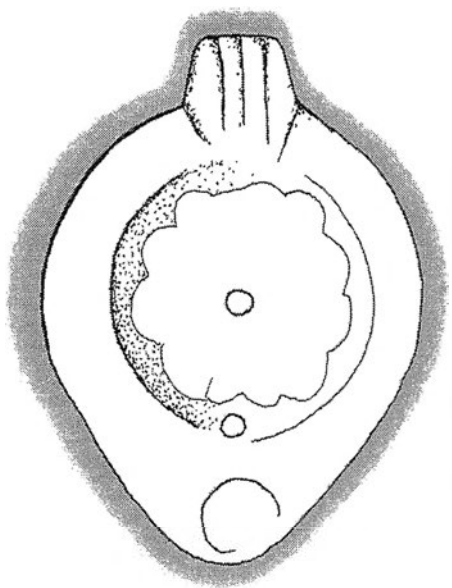
Инв. бр. 401

Потекло: /

Опис: Целосно сочувана светилка, со црвена боја на печење, без премаз. Поради излитеност не се препознава претставата на дискот.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 640

Музеј галерија Кавадарци

Инв. бр. 158/II

Потекло: Шамаци - Кавадарци

Димензии: Д. 9 Ш. 6,4 см. В. 3,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со светло кафена боја на печење, премачкана со темно црвен посен премаз, кој речиси целосно е отпаднат. На дискот има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 641

Музеј на Македонија

Инв. бр. 297-VI

Потекло: Исар Марвинци, Гроб бр. 90

Димензии: Д. 9,2 см. Ш. 7 см. В. 2,9 см

Опис: Целосно сочувана светилка кафена по боја. Рачката е изработена заедно со светилката и од горната страна е канелирана. Дискот е затворен со два вдлабнати концентрични круга, а рамото е украсено со орнамент на рибина коска. На дискот претстава на розета. Дното кое е рамно украсено е со два концентрични круга во чија средина има знак во вид на триаголник.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т. 47. Сл. 2; Археолошка карта на Р. М. том I, 1994, 157:3; Водич низ археолошката поставка, 1996, 84.

Датирање: доцен IV и V век.

Кат. бр. 642

Музеј на Македонија

Инв. бр. 97-VI

Потекло: Непознато

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 6,8 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Кафеава по боја. Рамото украсено со орнамент на рибина коска, а дискот е украсен со зракаст орнамент. Дното рамно, означено со три вдлабнати концентрични круга и со печат-ОЕ.

Непубликувана.

Датација: крајот од IV век и V век.

Кат. бр. 643

Музеј на Македонија

Инв. бр. 8

Потекло: Непознато

Димензии: Д. 9,5 см. Ш. 6,8 см. В. 2,9 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со окер боја. Рамото од дискот е одвоено со пластичен прстен и украсено со палмови ливчиња. На дискот има претстава на розета.

Непубликувана.

Датирање: крајот од IV век и V век.

Тип XLI

Кат. бр. 644 - 651

Светилки со U - виден клун

Тип на светилки кој се создава на почетокот на III век, по пример на метални примероци. Овој тип без промени трае доста долго односно до крајот на IV век. Типот XLI е многу близок со предходниот тип XL, и паралелно егзистираат.³⁶¹ Разликата е во малиот заоблен клун кој е поизвлечен во однос со типот XL, и со хоризонтална црта е пресечен во делот на коренот на клунот. Рамото е тесно и најчесто е неукрасено, или украсено единствено со еден ред гранули.

Овој тип не претставува особено чест меѓу светилките пронајдени на археолошките локалитети во Р. Македонија, од каде вкупно имаме осум светилки кои припаѓаат на овој тип. Тие претставуваат релативно чест тип во пошироки рамки и според аналогии светилките пронајдени на археолошките локалитети во Македонија, можеме прецизно да ги датираме. Светилката со кат. бр. 644 е од средината и втората половина на III век.³⁶² Според квалитетната изработка и премазот може да се одреди како Атински импорт. Слична на светилката со кат. бр. 644 односно локално работена според импортиран примерок е светилката со кат. бр. 645, која може да се датира во втората половина на III век. Светилката со кат. бр. 646 е пронајдена во просторија со монети на Константин I (306-337) и Констанциј II (337-361), во доцноримска палата во Валандово.³⁶³ Оваа датација можеме да ја потврдиме со анологни примероци.³⁶⁴ Следните

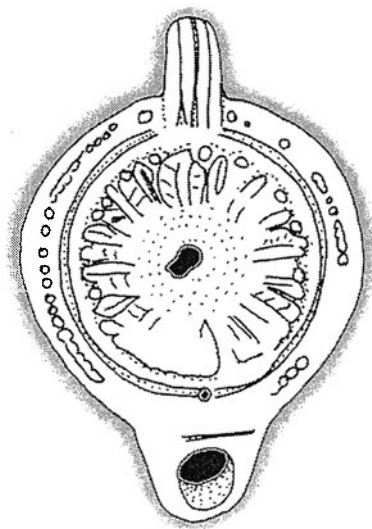
³⁶¹ Може да се видат светилки со исти мотиви на двата различни типа XXIV и XXV, Perlzweig J., 1961, Pl. 26, 30.

³⁶² Broneer O., 1977, Pl. 33:3011., J. Perlzweig, 1961, Pl. 30:1623, 1641., B. Vikić-Belančić, 1971, T.XXIII:8.

³⁶³ Шурбановска М., 1999, 258: сл.13.

³⁶⁴ Iványi D., 1935, XXXV:2., Perlzweig J., 1961, Pl. 22:1072, 1081, 1090, 1104., Кузманов Г., 1992, 32, 209.

светилки со кат. бр. 648-652 се со престава на букранион, многу слични меѓу себе. Според бојата на глината, печењето и изработката, тие се најверојатно изработени во иста- локална работилница. Датацијата на овие светилки може да се направи според материјалот со кој се пронајдени во гробовите,³⁶⁵ како и според аналогии,³⁶⁶ а тоа е средината и втората половина на IV век. Светилката со кат. бр. 663 е датирана според аналогии, локално е изработена по пример на Атинска светилка.³⁶⁷

Кат. бр. 644

Музеј на Македонија

Инв. бр. 378-V

Потекло: Исар Марвинци, гроб 241.

Димензии: Д. 9 см. Ш. 5,9 см. В. 2,3 см

Опис: Целосно сочувана светилка црвено печена и обоена со темно црвена боја. Рамото од дискот е одвоено со вдлабнат круг, а украсено е со еден ред гранули. На дискот има претстава на розета. Дното е украсено со пет вдлабнати концентрични круга.

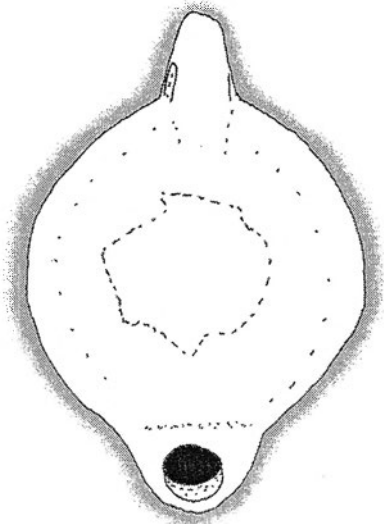
Непубликувана.

Датирање: средина и втората половина на III век.

³⁶⁵ Материјалот од истражувањата во кои се пронајдени се во обработка.

³⁶⁶ Perlzweig J., 1961, Pl. 22:1036, 1038, се идентични со нашите, а со истиата претстава на дискот се светилките: Pl. 22: 1044, 1046, 1059, 1060., Vikić-Belančić B., 1971, T.XIV:5.

³⁶⁷ Perlzweig J., 1961, Pl. 26:1329.

Кат. бр. 645

Музеј на Македонија

Инв. бр. 379-V

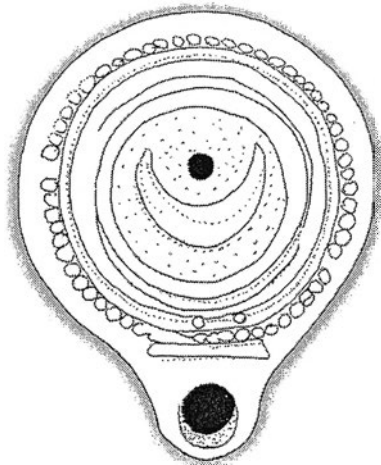
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 8,8 см. Ш. 5,6 см. В. 2 см.

Опис: Светилка по форма многу блиска со претходната (кат.бр.160) На светилката и недоста-сува дел од дискот поради што не може да се забележи претставата. Рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: втора половина III век.

Кат. бр. 646

Музеј на Македонија

Инв. бр. 483-VI

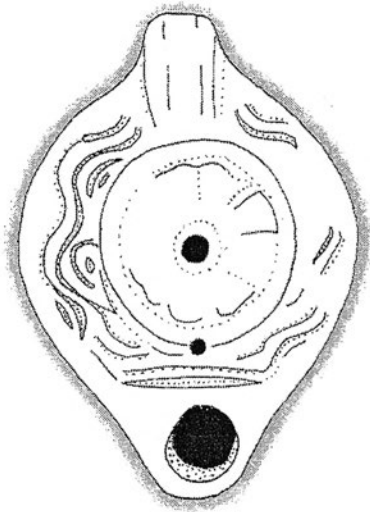
Потекло: Стакина Чешма

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 5,4 см. В. 2 см.

Опис: светилка сочувана во фрагменти која е реставрирана, но без рачка која е изоставена при реставрацијата. По боја жолтеникава, премачкана со потмен премаз. Рамото е украсено со кружно поставени ситни гранули. Дискот фланкиран со три круга, а на самиот диск има претстава на полумесечина. Над клунот пластичен жлеб кој го означува крајот на клунот, а над него отвор за воздух.

Публикувана: Шурбаноска М., 1999,258, сл.13

Датирање: средина и втора половина на IV век.

Кат. бр. 647

Музеј на Македонија

Инв. бр. 348-V

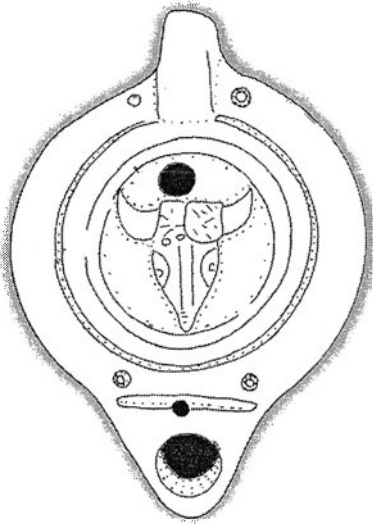
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9,4 см. Ш. 6,6 см. В. 3 см.

Опис: Црвена по боја светилка, овална по форма со непродупчена рачка која е калапена заедно со светилката. Рамото е украсено со брановидни линии, а клунот означен со вжлебена линија. Дискот е означен со пластично подигнат прстен и е украсен со розета, која поради голема излижаност одвај е препознатлива.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 648

Музеј на Македонија

Инв. бр. 380-V

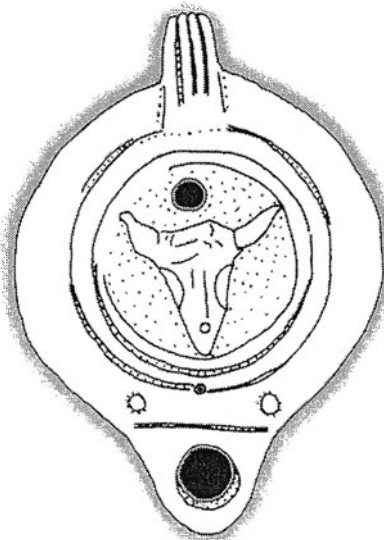
Потекло: Исар Марвинци, гроб 221.

Димензии: Д. 9,1 см. Ш. 6,4 см. В. 2 см.

Опис: Целосно сочувана свешилка со боја на печењето-окер. Дискот од рамото одвоен со три вдлабнати концентрични круга. На дискот има претстава на букранион. Рамото единствено украсено со по две вдлабнати кругчиња во пределот кај рачката и коренот на клунот. Дното е украсено со шест вдлабнати концентрични круга.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 649

Музеј на Македонија

Инв. бр. 381-V

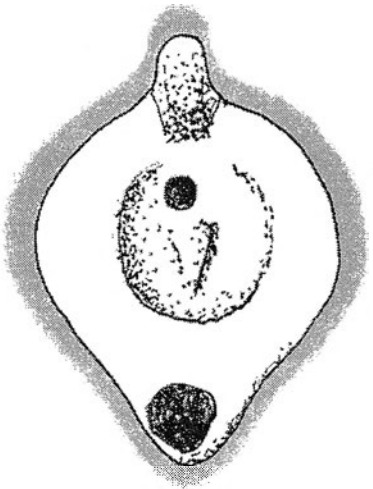
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 9 см. Ш. 6,2 см. В. 1,8 см.

Опис: Идентична со предходната свешилка со кат. бр. 648.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 650

Музеј Стоби

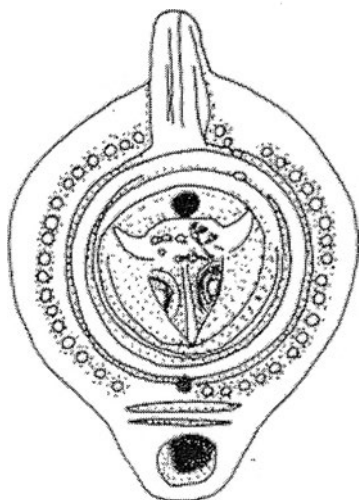
Инв. бр. L-92-57

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, со окер боја на печење, без премаз. Идентична со предходните свешилки со кат. бр. 648 и 649.

Непубликувана.

Датирање: втората половина на III или ран IV

Кат. бр. 651

Музеј на Македонија

Инв. бр. 382-V

Потекло: Исар Марвинци, гроб бр. 246

Димензии: Д. 8,6 см. Ш. 6 см. В. 2 см.

Опис: Идентична со предходните со кат. бр. 648 - 650. Единствено рамото е украсено со еден ред гранули.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

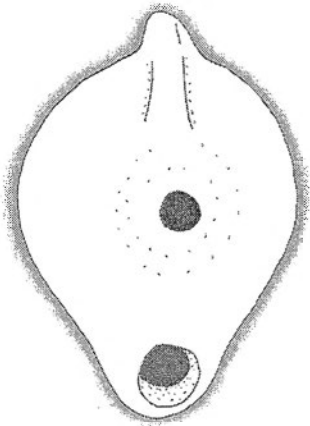
Тип XLII

Кат. бр. 652 - 665

Локални

Станува збор за група на светилки кои се нетипични, односно не влегуваат во веќе одредените типови. Во овој тип влегуваат вкупно дванаесет светилки. Најголемиот број потекнува од археолошкиот локалитет Исар Марвинци, каде можеме да претпоставиме работилница за изработка на овој тип светилки. Исто така и светилките со кат. бр. 660 и 661 кои потекнуваат од археолошкиот локалитет Плаошник, сместени се во ова група поради тоа што немаат никакви карактеристики на клунот, според кои би можеле да ги сместиме во некои од предходните типови, иако според брановидниот украс на рамото се многу слични со светилката со кат. бр. 647. Светилките од овој тип се со слаб квалитет, проста и едноставна изработка, локално произведувани. Најчесто се со мали димензии и се неукрасени. Има и случаи кога имаат украс на дискот, но тој е многу рустично изведен. Често се со деформиран облик, и можеби претставуваат неуспешен обид да се копираат некои од претходно претставените типови на светилки. Користени од посиромашните слоеви на граѓани, а тоа може да се заклучи по нивната рустичност, како и тоа што повеќето од нив се пронајдени во гробови, со траги од предходно користење (траги од горење кај отворот за фитил и многу излитени), односно не се ставани нови неупотребувани. Егзистираат паралелно со предходните типови XL и XLI, доста долго се во употреба, а како наоди од гробови на Јужната некропола на археолошкиот локалитет Исар Марвинци можат да се датираат од средината на III и во првата половина на IV век.³⁶⁸

³⁶⁸ Соколовска В., 1986, 115, Т.47: 4.

Кат. бр. 652

Музеј на Македонија

Инв. бр. 383-V

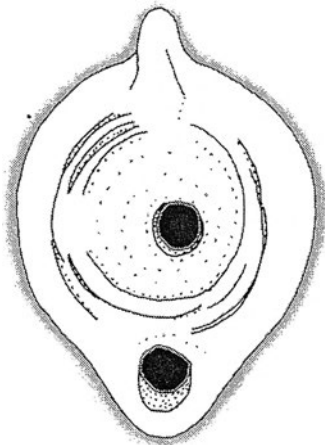
Потекло: Исар Марвинци, гроб 205.

Димензии : Д. 7,1 см. Ш. 4,6 см. В. 1,3 см.

Опис: Црвено печена светилка, без премаз. Рачката е калапена заедно со светилката и не е продупчена. Не е украсена а дискот е благо паѓа кон отворот за масло.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 653

Музеј на Македонија

Инв. Бр. 384-V

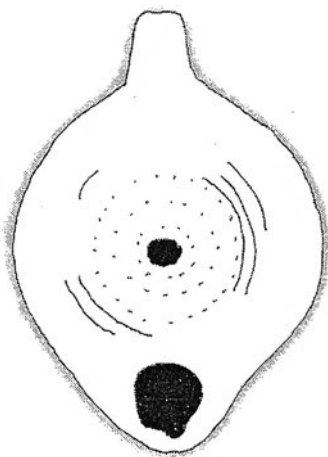
Потекло: Исар Марвинци, гроб 160.

Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 4,9 см. В. 2 см.

Опис: Многу слична со предходната со кат. бр. 652, единствена разлика се двата врежани круга кои го означуваат дискот.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 654

Музеј на Македонија

Инв. бр. 386-V

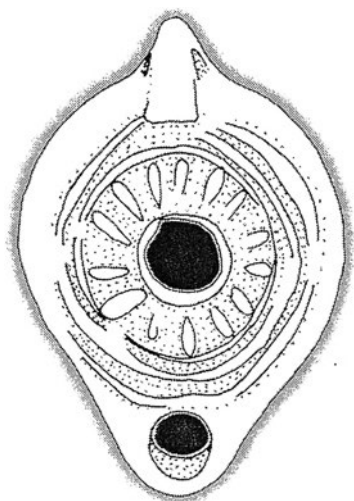
Потекло: Исар Марвинци, гроб 270.

Димензии : Д. 7,3 см. Ш. 4,9 см. В. 2 см.

Опис: Идентична со предходните две светилки со кат. бр. 652 и 653. Жолто печена, премачкана со сив премаз кој е отпаднат.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 655

Музеј на Македонија

Инв. бр. 387-V.

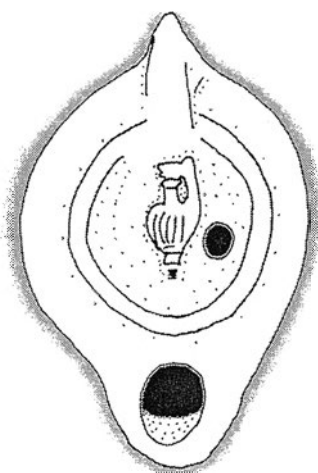
Потекло: Исар Марвинци.

Димензии : Д. 9,4 см. Ш. 6,1 см. В. 2,1 см.

Опис: Црвено печена светилка, без премаз. Рачката е продупчена и е накнадно прилепена на светилката. Дискот одвоен од рамото со два подигнати пластични прстени, а на самиот диск претставен зраковиден орнамент.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 656

Музеј на Македонија

Инв. бр. 388-V

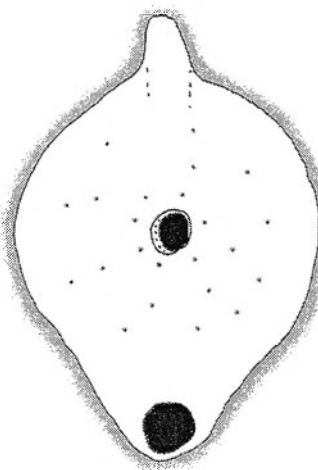
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 7,6 см. Ш. 4,5 см. В. 2,1 см.

Опис: Светилката е без премаз. Рачката е калапена заедно со светилката и е непродупчена. Дискот одвоен од рамото со пластично подигнат прстен, а на дискот преставена е амфора. Светилката е деформирана при печењето.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 657

Музеј на Македонија

Инв. бр. 389-V

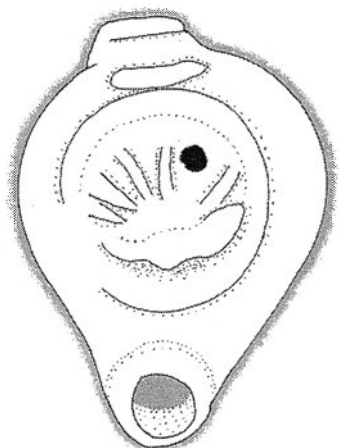
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 5,8 см. В. 2,9 см.

Опис: Светилката е без премаз, оставена во бојата на печењето-црвена. Таа е многу рустично изработена и многу излитена, поради што не е видлива декорација.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.45:6.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 658

Музеј на Македонија

Инв. Бр. 298-VI

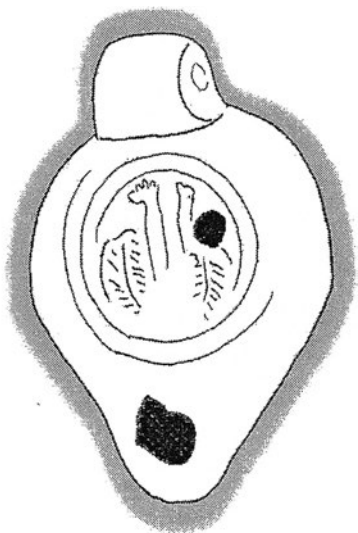
Потекло: Исар Марвинци

Димензии : Д. 9,1 см. Ш. 5,8 см. В. 2,9 см.

Опис: Светилката е без премаз, оставена во бојата на печењето-црвена. Рачката е е накнадно прилепена на светилката и е лентеста. Дискот одвоен од рамото со пластично подигнат прстен, а на дискот преставена е школка. Светилката е деформирана при печењето.

Публикувана: Соколовска В., 1986, Т.47:4.

Датирање: средина III век - средина IV век.

Кат. бр. 659

Музеј Сѝрумица

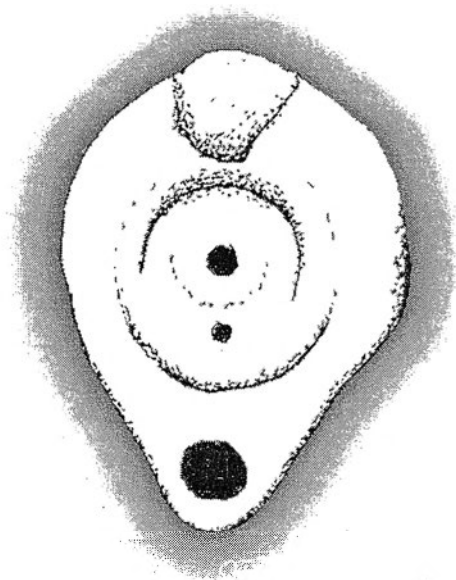
Инв. бр. 8

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилка, со оцрвеникава боја. На дискот престава на птица со раширени крилја, наопаку поставена.

Непубликувана.

Датирање: средина III век - средина на IV век.

Кат. бр. 660

Музеј и завод Охрид

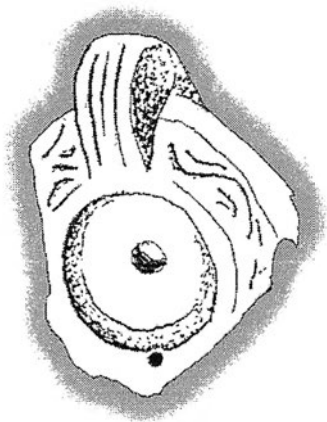
Инв. бр. 370-V

Потекло: Плаошник

Опис: На светилката и недостасува рачката. Таа е со жолтеникава боја на печење, без премаз. Рамото е украсено со брановидни линии.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 661

Музеј и завод Охрид

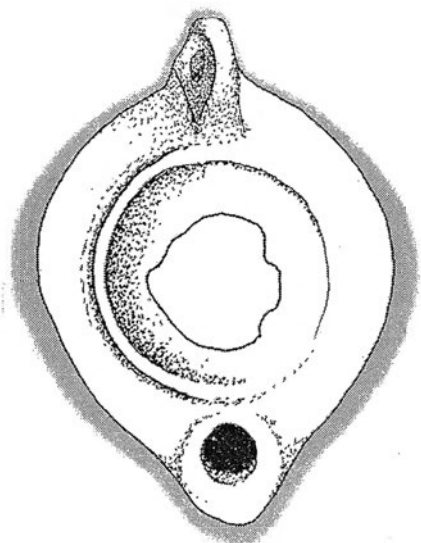
Инв. бр. 370-V

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел, т. е. дискот, поголемиот дел од рамото и рачката. Многу слична со претходната светилка. Со кат бр. 660.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 662

Музеј Сѝрумица

Инв. бр. 402

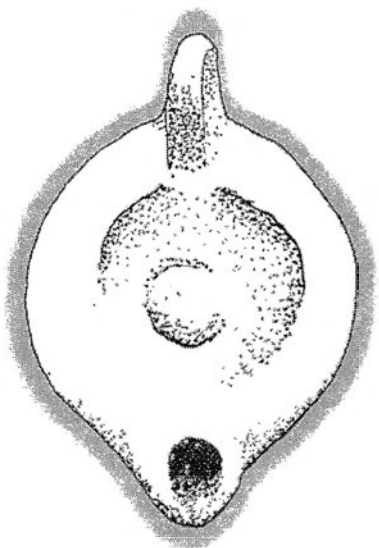
Потекло: /

Димензии: Д. 8,8 Ш. 7 см. В. 2,3 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со оштетувања на дискот. Таа е со окер боја на печење, без премаз. Освен прстенот кој ги двои дискот и рамото кој е украсен со орнамент на рибина коска, други украси нема.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 663

Музеј на град Скопје

Инв. бр. 1509

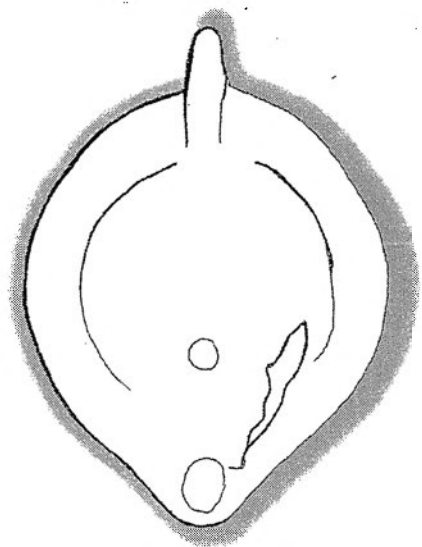
Потекло: Скупи

Димензии: Д. 8,2 Ш. 5,7 см. В. 2,4 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со сива боја. На дискот престава на содомија, а рамото украсено со орнамент во вид на рибина коска.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 664

Музеј Стоби

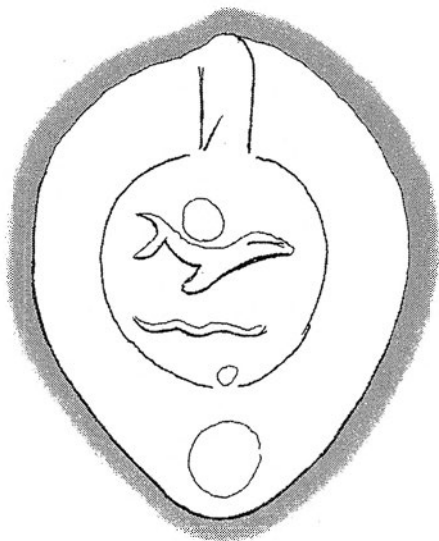
Инв. бр. 348-V

Потекло: Стоби

Опис: Кафена по боја светилка, со овална форма, излитена од долго користење. На светилката не се забележуваат декоративни елементи.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 665

Музеј Стоби

Инв. бр. L-68-3

Потекло: Стоби

Опис: Кафена по боја светилка, со овална форма. Многу рустично изработена со претстава на делфин на дискот.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

***ТИПОЛОГИЈА НА СВЕТИЛКИТЕ
ОД ДОЦНОРИМСКИОТ ПЕРИОД***

СВЕТИЛКИ ОД ДОЦНОРИМСКИОТ ПЕРИОД

Во втората половина на III век, Римската империја условена од повеќе фактори запаѓа во длабока криза. Причини за ваквата состојба, освен внатрешните превирања, се и нападите на варварските племиња на лимесот. Во целата ситуација голема улога/роља играат и честите смени на војничките императори. Со Диоклицијановите реформи (284-305) започнува нова значајна етапа, (последна во антиката) во римското царство позната под името доцноримски или доцноантички период.

Карактеристика за светилките од доцноримскиот период (IV-VI век)³⁶⁹ е издолженото - овално тело на светилките, кое е органски поврзано со клунот-фитилникот. Најчести типови во овој период се светилките кои се определени како тип со трапезоидно фланкиран клун, таканаречените северноафрикански и малоазиски светилки. Силна е продукцијата и на светилките работени на грнчарско тркало, техника за изработка на светилките, која последен пат се користи во I век пред н. е. Кај овие светилки опаѓа и квалитетот на изработка и се со чисто утилитарна функција, неукрасувани со што се означува и крајот на антиката.

³⁶⁹ Имаме и светилки кои како тип се настанати во III век, а продолжуваат да се произведуваат и во IV и V и се со карактеристики на доцноримските/доцноантичките светилки.

Тип XLIII

Кат. бр. 666; 667; 668 и 669

Светилки на сталак

Од овој тип на светилки имаме вкупно четири светилки. Овие светилки се сместени во исти тип, поради високиот постамент (столбестата нога) на која стојат. Овој тип на светилки на сталак, се појавуваат во уште во хеленистичкиот период, но чести се и во доцно римскиот период, иако кај нас се многу ретки ваквите примероци. Наречени се столбести, бидејќи во тој период најчесто сталакот е во вид на столб или каријатида.³⁷⁰ Во римскиот период овој тип на светилки е познат како *candelabrum*. Заедничко за овие светилки е сталакот, како и тоа што истите се изработени на витло. Од овој тип имаме една светилка со сите елементи, потоа два фрагменти со дел од сталакот, како и еден сталак. Првите два примерока со кат. бр. 666 и 667 се пронајдени без контекст, т. е. како случајни наоди на археолошкиот локалитет Виничко Кале, можат да се одредат според бојата на печењето и фактурата на глината. Станува збор за керамика позната како "македонска сива тера сигилата".³⁷¹ Во Стоби овој тип на керамика е датиран од третата четвртина на IV век до средината на VI век.³⁷² Така и нашите два примерока, т. е. светилката и држачот за светилка можеме да ги датираме од третата четвртина на IV век до средината на VI век. Светилката пронајдена на Стоби (кат. бр. 668) е единствена од овој тип со сочувани сите елементи, според кои може да се направи реконструкција. И недостасува половина диск и дел од

³⁷⁰

³⁷¹ J. W. Hayes, 1972.

³⁷² Anderson Stojanović V., 1992, 61-72.

клучот. Овој тип на светилки изработуван на грнчарско тркало е без некои посебни типолошки и хронолошки карактеристики, поточно егзистираат во целата доцна антика (IV – IV век). Слични светилки според своите морфолошки карактеристики имаме на целото подрачје на средноподоунавските и долноподоунавските провинции.³⁷³ Тоа е многу чест тип на светилки во Панонија, каде преставуваат локална продукција.³⁷⁴ Според Iványi е одреден како тип XXII и е поделен на пет подтипа.³⁷⁵ Ваквата поделба се должи на обликот на телото, отворот за долевање масло и неговото издвојување во однос на дискот.³⁷⁶ Најслични светилки од овој тип поставени на висока нога имаме меѓу светилките од Народниот музеј во Ниш со кат. бр. 26 и 27,³⁷⁷ како и уште два слични примероци помеѓу доцноантичките глеѓосани светилки, обработени кај Цвјетичанин.³⁷⁸ Според аналогиите датацијата на овие светилки е доцната антика IV-VI век. Последниот претставен примерок (кат. бр. 669) е пронајден при истражувањата на Плаошник-Охрид во 2007 година. Се работи за долниот дел со сочувани: мал дел од рамото и клучот, со дел од столбестиот постамент. Изработена е на витло од слабо прочистена глина доста рустично, без премаз, според што може да се претпостави дека е локално изработена. Според карактеристиките оваа светилка е блиска со предходно претставените примероци со кат. бр. 666 и 667. Според нејзините карактеристики, светилката можеме да ја датираме во доцната антика IV-VI век.

³⁷³ Rubright J. C., 1973, 53-54.

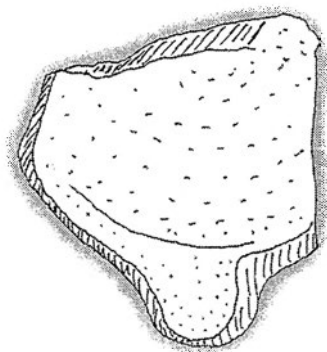
³⁷⁴ Vikić-Belančić B., 1975, 61.

³⁷⁵ Iványi D., 1935, 20.

³⁷⁶ Iványi D., 1935, 20-21.

³⁷⁷ Jovanović A., 1976, 74-75, кат. бр. 26, сл. 25 и кат. бр. 27, сл. 26.

³⁷⁸ Цвјетићанин Т., 2006, 101:КАГС 5., 102КАГС 6.

Кат. бр. 666

Музеј на Македонија

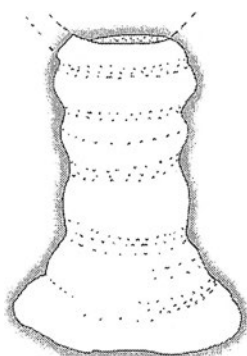
Инв. бр. 390-V

Потекло: Виничко Кале

Опис: Сочуван е половина од долниот дел, заедно со клунот-фитилникот од светилка на сталак. Сочуваната висина на ребрастиот сталак е 2 см. Изработена од добро прочистена керамика, сиво печена.

Непубликувана.

Датирање: третата четвртина на IV век до средината на VI век.

Кат. бр. 667

Музеј на Македонија

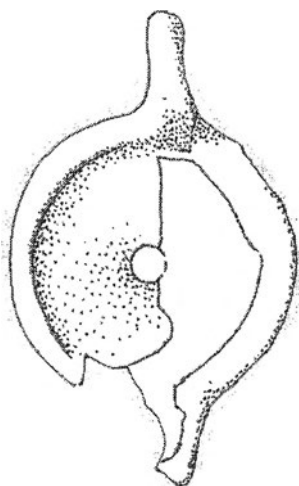
Инв. Бр. 391-V

Потекло: Виничко Кале

Опис: Сочуван е долниот дел од светилката односно сталакот на светилката во целост. Тој е изработен на грнчарско тркало од добро прочистена керамика, сиво печена.

Непубликувана.

Датирање: третата четвртина на IV век до средината на VI век.

Кат. бр. 668

Музеј Сџоби

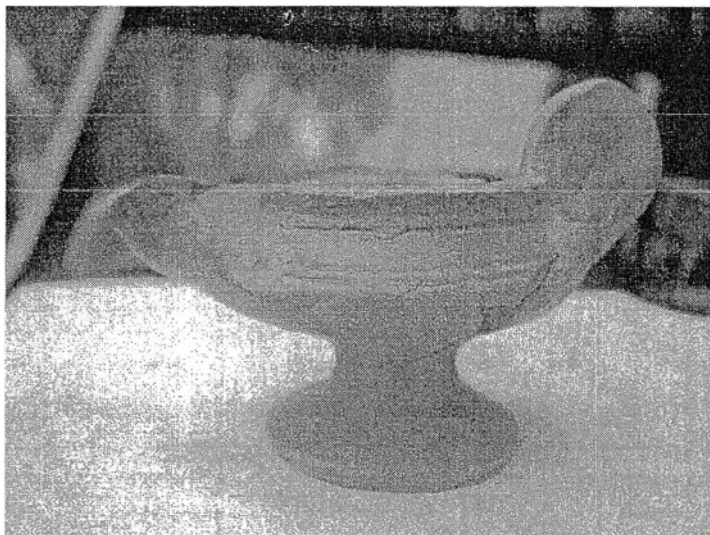
Инв. бр. 390-V

Потекло: Стоби

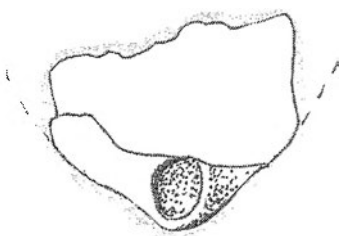
Опис: Светилката ги има сите елементи, од кои може целосно да се реконструира. И недостасуваат делови од дискот и клунот. Таа е цврсно печена, премачкана со црвен квалитетен премаз.

Непубликувана.

Датирање: IV век до VI век.

Профил на свеќилкаџа со каџ. бр. 668

Кат. бр. 669

Инв. бр. 2451.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Описот даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: IV век до VI век.

Тип XLIV

Кат. бр. 670 - 707

Северно африкански светилки

Ова претставува доста разработен тип познат под името северно африкански светилки. За место на настанување на овој тип и негово производство се смета Александрија и нејзината околина, поради тоа што на други локалитети во Египет и северна Африка многу се ретки пронајдените калапите за изработка на овој тип светилки.³⁸⁰ Според Науес овој тип е настанат во Картагина и Тунис, бидејќи во тоа време во Египет егзистира типот наречен "toad Lamps"³⁸¹ Сепак сите се согласни дека за место на настанување е северна Африка, според што и го носат своето име. Светилките од овој тип се со овално тело кое преоѓа во долг и масивен клун. Рамото е најчесто богато украсено и тоа со схематизирани растителни или чисто геометриски мотиви, како и христијански симболи. На дисковите најчесто се претставени растителни и животински престапи инспирирани од Африканската флора и фауна, како и христијански мотиви поради кои овој тип светилки од некои автори е наречен и старохристијански.³⁸² Формата се појавува на почетокот на IV век, а веќе од средината на IV век овој тип се извезува во големи количини по целото средоземје, најповеќе во Грција и Италија. Многу брзо се распространува и прифаќа овој тип и се започнува со негово копирање. Најрано копиите на северно африканскиот тип на светилки започнуваат да се произведуваат во Грчките и Италските мануфактури, од каде пак се извезувани во останатите делови на царството. Светилките од IV и почетокот на V

³⁸⁰ Menzel H., 1954, 90.

³⁸¹ Hayes J. W., 1972, 310.

³⁸² Broneer O., 1930, 119.

век се со тенки сидови и фина фактура и се премачкани со сјаен лак. Декорацијата е длабоко впечатена и со јасни контури. Подоцна овој тип претрпува промени при што доаѓа до скусување на клунот и намалување на рамениот простор кој се помалку се украсува. Истотака опаѓа и квалитетот на изработка на светилките. Во Атина овој тип е регистриран до крајот на VI и почетокот на VII век.³⁸³

Вкупно од северно африканскиот тип светилки досега пронајдени на територијата на Р. Македонија има многу повеќе од претставените 38 примероци, од кои повеќето се сочувани како фрагменти.³⁸⁴ Меѓу овие светилки имаме и локално произведени. Меѓу најраните нашите примероци е светилката со кат. бр. 670 која според квалитетната изработка, широкото рамо, како и според аналогии можеме да ја датираме во IV век.³⁸⁵ И светилките со кат. бр. 691 и 692 припаѓаат на раните поедноставни типови на северно африкански светилки која според аналогии можеме да ја датираме во IV век.³⁸⁶ Како доцни светилки од овој тип, односно во VI век можеме да ги датираме светилките со кат. бр. 700³⁸⁷ до 708.³⁸⁸ Светилката со кат. бр. 700 е пронајдена во слој со материјал од V век.³⁸⁹ Останатите светилки според стилските особености и бројните аналогни примероци можеме да ги датираме во V век.³⁹⁰ Според квалитетот на изработката, глината и премазот во споредба со импортираните примероци, како локални

³⁸³ Perlzweig J., 1961, 192-195; Menzel H., 1954, 91.

³⁸⁴ Бројката на досега пронајдените светилки од овој тип на територијата на Р. Македонија е поголема, само некои од фрагментите не се претставени.

³⁸⁵ Vikić-Belančić B., 1976, XXIV:11, kat. br. 294, идентична светилка со нашата која можеби е изработена во иста работилница.

³⁸⁶ Соколовска B., 1986, 124, T. 87:9., Vikić-Belančić B., 1971, kat. br. 281, T. XXIV:1., Szentlélek T., 1969, 125-128, 238.

³⁸⁷ Perlzweig J., 1961, 176-177; Pl. 38:2425., Светилката со кат бр. 2425 е со идентичен мотив на дискот и иста декорација на рамото-датирана во доцен V век. Со оглед што нашата е помалку квалитетна и со потесен украс на рамото оваа светилка можеме да ја датираме во првата половина на VI век. Светилки со идентичен украс како кај нашата имаме и кај: Vikić-Belančić B., 1971, XXIV:5., Г. Кузманов, 1992, 302.

³⁸⁸ Голем број аналогии за овие светилки имаме меѓу наведените дела за овој тип.

³⁸⁹ Благодарност до колегата К. Трајковски за податокот.

³⁹⁰ H. Menzel, 1954, 90-94, Abb.77-79., J. Perlzweig, 1961, 9-10, Pl. 10,38,39., Vikić-Belančić B., 1971, 118-119, T. XVII, XXIV., Соколовска B., 1986, 124-125, T. 87:9-12., Кузманов Г., 1992, 41-42, 300-306.

можеме да ги одредиме примероците со кат. бр. 671, 675, 675 - 689, 698 - 708.³⁹¹

Кат. бр. 670

Завод и Музеј Бишкола

Инв. бр. 553

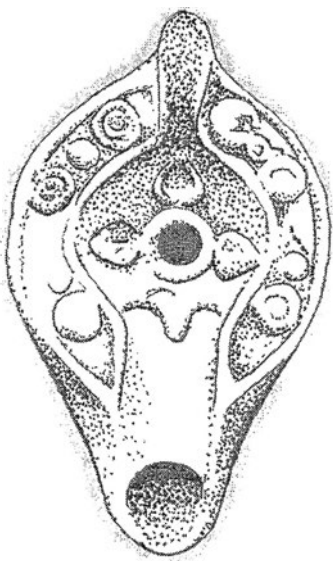
Потекло: Кералот С. Живојно

Димензии : Д. 11 см. Ш. 6,5 см. В. 3,4 см.

Опис: Целосно сочувана свешилка. На дискот има претстава на розета, со додатни флорални елементи, кои симболизираат крст. Рамото е украсено со геометриски мотиви меѓу кој доминаира триаголникот.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 671

Музеј Сибоби

Инв. бр. L-68-2

Потекло: Стоби

Опис: Свешилката има извршени мали реконструкции во делот на клунот. На дискот околу отворот за долевање масло, радијално се распоредени ливчиња, а рамото е украсено со пластично изведени кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

³⁹¹ Соколовска В., 1986, 124-125, има одредено локални примероци меѓу пронајдените свешилки на археолошкиот локалитет Исар Марвинци.

Кат. бр. 672

Музеј на Македонија

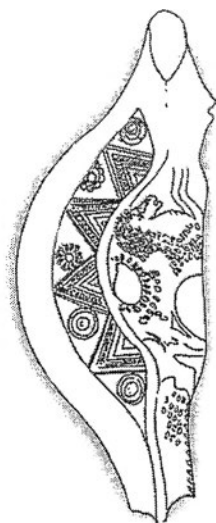
Инв. бр. 393-V

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел од дискот со левото рамо. Рамото е украсено со геометриски и флорални мотиви, а на дискот има претстава на Христовиот монограм.

Публикувана: В. Соколовска, 1986, Т.87:11. Шурбаноска М., 2005, Сл. 2.

Датирање: V век.

Кат. бр. 673

Музеј на Македонија

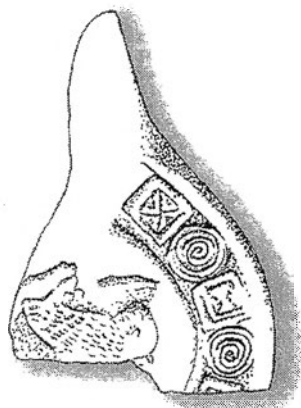
Инв. бр. 394-V

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочувана е левата половина од светилката, заедно со рачката. На сочуваниот дел од дискот има животинска претстава на коњ во трк. Рамото е украсено со геометриски мотив, односно триаголници и кругови.

Публикувана: В. Соколовска, 1986, Т.87:12. Шурбаноска М., 2005 Сл. 1.

Датирање: V век.

Кат. бр. 674

Музеј Сџоби

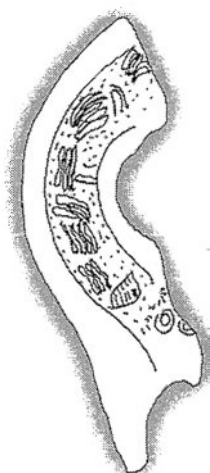
Инв. бр. L-92-23

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е дел од дискот, рамото и рачката на светилката. На сочуваниот дел од дискот има животинска претстава на коњ во трк, идентично со претходната светилка со кат. бр. 673. Рамото е украсено со геометриски мотиви, односно квадрати и кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 675

Музеј на Македонија

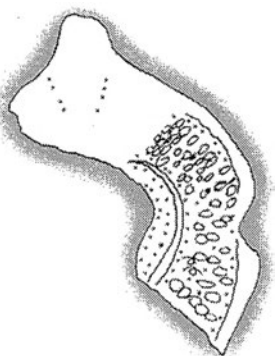
Инв. бр. 397-V

Потекло: Виничко Кале

Опис: Сочуван горниот дел од левата половина на светилката, односно рамото и дел од клунот. По боја е црвено печена, без лак. Рамото е украсено со флорални елементи.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 676

Музеј на Македонија

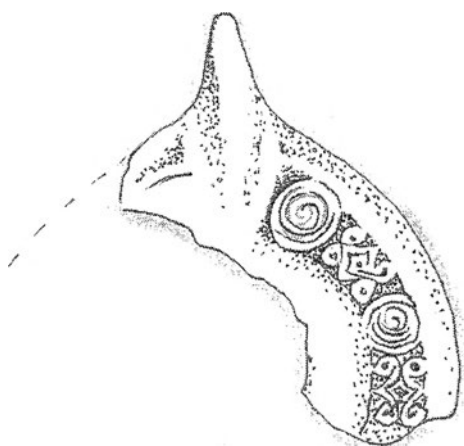
Инв. бр. 398-V

Потекло: Грамади-Разловци

Опис: Од светилката е сочувано дел од рамото заедно со рачката. По боја е црвена оставена во бојата на печењето, односно без премаз. Рамото е украсено со геометриски мотив.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 677

Музеј Сџоби

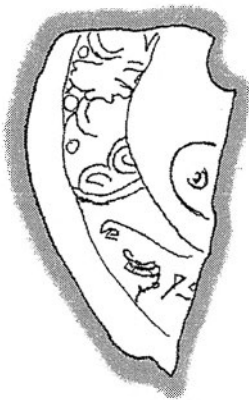
Инв. бр. L-92-19

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од рамото со рачката. Рамото е украсено со геометриски мотив.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 678

Музеј Сџоби

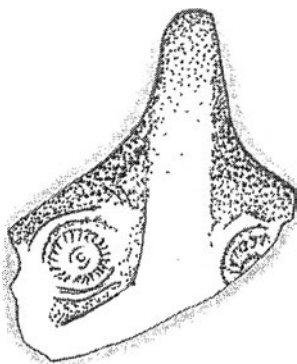
Инв. бр. L-92-10

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од рамото и дискот. Претставата на дискот не може да се одгатне, а рамото е украсено со геометриски мотив.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 679

Музеј Сџоби

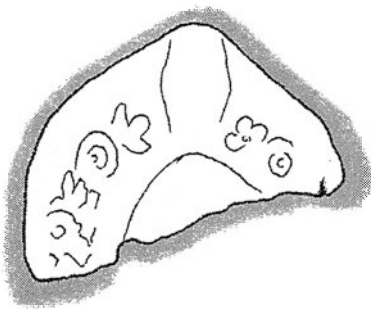
Инв. бр. L-95-181

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е горниот дел од светилката, односно мал дел од дискот и рамото заедно со рачката. Рамото е украсено со пластично изведени кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 680

Музеј Сџоби

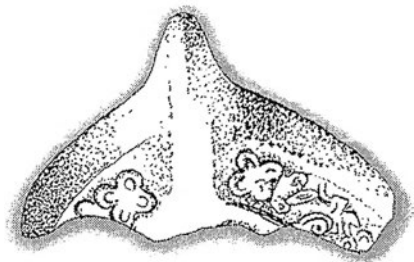
Инв. бр. L-92-11

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е речиси половина дел од светилката, односно горниот дел од дискот и рамото заедно со рачката. Рамото е украсено со пластично изведени кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 681

Музеј Стоби

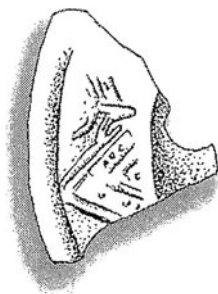
Инв. бр. L-92-55

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е горниот дел од светилката, односно дел од рамото заедно со рачката. Рамото е украсено со флорален мотив.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 682

Завод и Музеј Охрид

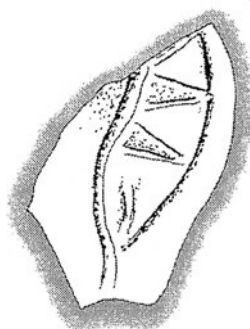
Инв. бр. 10367.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Сочуван е мал дел од светилката, односно дел од рамото со многу мал дел од дискот. Рамото е украсено со геометриски и флорални орнаменти.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 683

Завод и Музеј Охрид

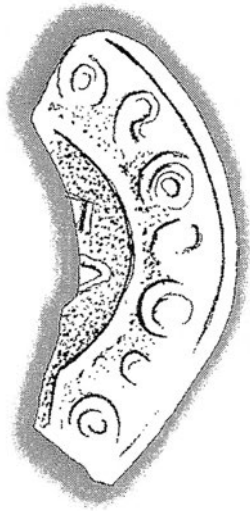
Инв. бр. 2849.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Сочуван е мал дел од светилката, односно дел од рамото со мал дел од дискот. Рамото е украсено со геометриски орнаменти - триаголници.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 684

Завод и Музеј Охрид

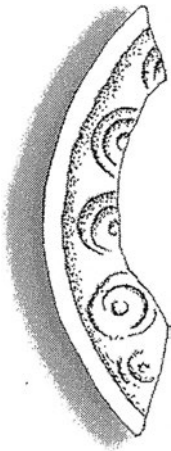
Инв. бр. 1393.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката е сочувана половина од рамото и мал дел од дискот. На дискот најверојатно била претставена розета, а рамото е украсено со пластично изведени кругови и цветови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 685

Завод и Музеј Охрид

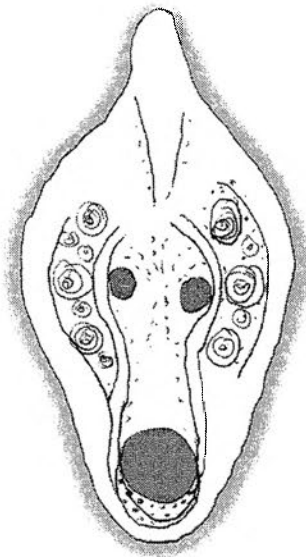
Инв. бр. 7895.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката сочуван е дел од рамото кое е украсено со втиснати кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 686

Музеј на Македонија

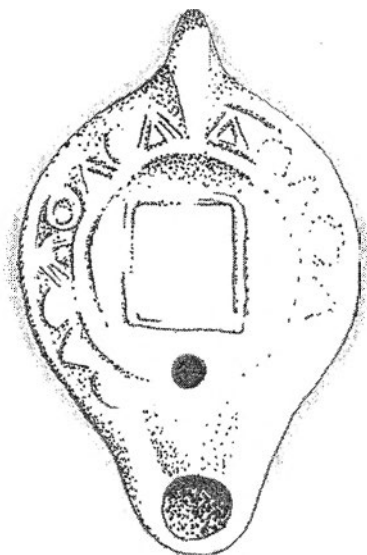
Инв. бр. 395-V

Потекло: Грамади-Разловци.

Опис: Целосно сочувана светилката. Црвена печена, премачкана со квалитетен црвен премаз. На дискот има претстава на палмово дрво, а рамотот е украсено со пластично изведени кругови.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 687

Завод и Музеј Охрид

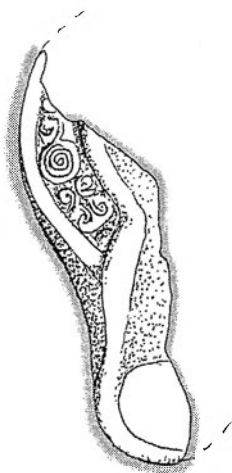
Инв. бр. 392-V

Потекло: Самоилова Тврдина

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, а останатиот е реконструиран. На дискот има претстава во правоаголно поле, а рамото е украсено со геометриски мотиви Ъ кругови и триаголници.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 688

Музеј Сџоби

Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван е дел од клунот и рамото. Рамото е украсено со геометриски мотиви.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 689

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-030

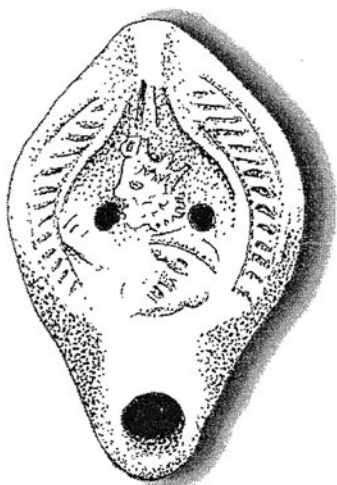
Потекло: Стоби

Опис: Од светилката недостасува мал дел од клунот. На дискот е претставен портрет на Фаустина во профил. Рамото е украсено со флорален орнамент.

Непубликувана.³⁹²

Датирање: V век.

³⁹² Идентичен примерок најверојатно изваден од дист калап имаме кај Perlzweig J., 1961, 99, 323, Pl. 10:323, со наведени аналогии.

Кат. бр. 690

Музеј Сџрумица

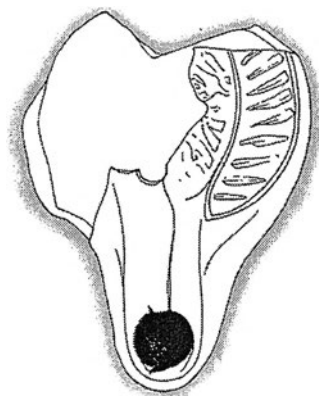
Инв. бр. 392-V

Потекло: Цареви Кули

Опис: Целосно сочувана светилката. На дискот машка биста во профил, со круна на главата. Рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана.

Датирање: V век

Кат. бр. 691

Музеј на Македонија

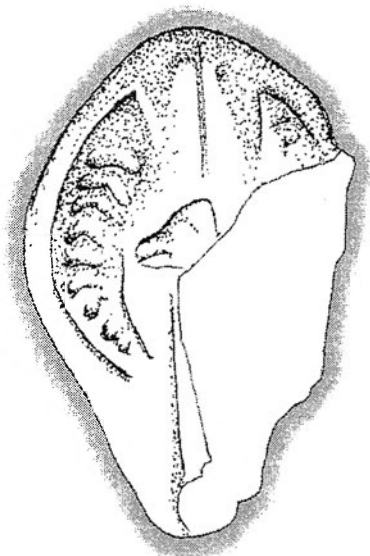
Инв. бр. 392-V

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува дел од дискот заедно со рачката. Рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Публикувана: В. Соколовска, 1986, Т.87:9.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 692

Музеј Сџоби

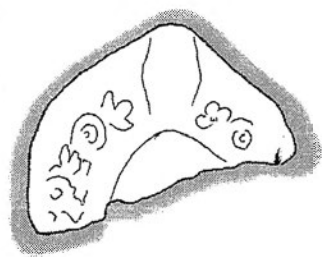
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува дел од дискот и клунот. На деискот се забележува глава на птица, а рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 693

Музеј Сџоби

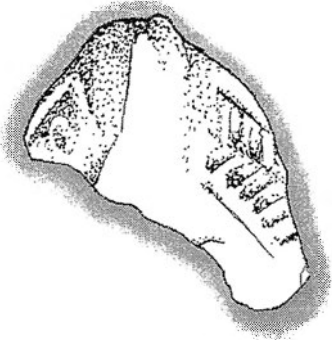
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот, рамото и рачката. Рамото е украсено со вдлабнати флорални орнаменти.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 694

Музеј Сџоби

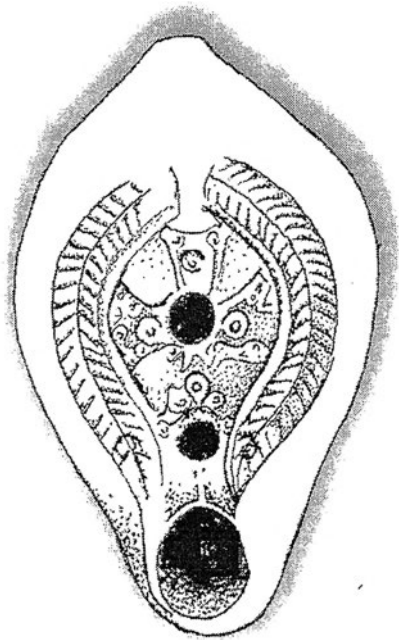
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот, рамото и рачката. Рамото е украсено со вдлабнати коси линии - мотив палмово гранче.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 695

Музеј Сџурумица

Инв. бр. /

Потекло: /

Опис: Целосно сочувана светилка на која и недостасуваат делови од рачката и рамото. На дискот е претставен крст, а рамото е украсено со мотив палмово гранче.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 696

Музеј Сџоби

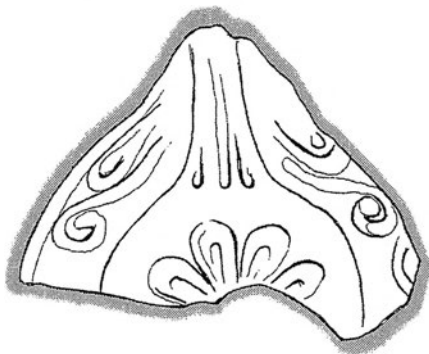
Инв. бр. L-92-3

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува мал дел од дискот и долниот дел. На дискот е претставена розета, а рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 697

Музеј Сџоби

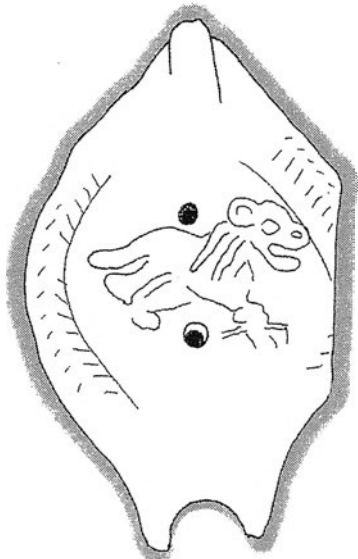
Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел со дел од дискот, рамото и рачката. На дискот има претстава на розета, а рамото е украсено со спирали. Светилката по форма и украс на дискот е многу слична со претходно претставената светилка со кат. бр. 696.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 698

Завод и Музеј Бишопла

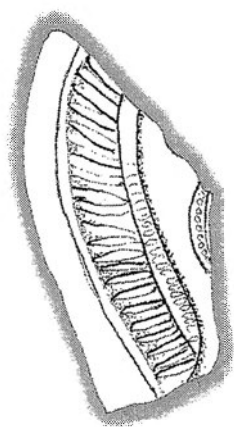
Инв. бр. /

Потекло: Хераклеја

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува мал дел од рамото, клунот и долниот дел. На дискот е претставено стилизирано животно во трк, а рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 699

Завод и Музеј Охрид

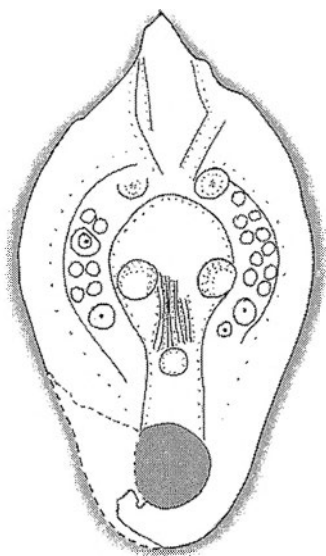
Инв. бр. 1855.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Од светилката е сочуван поголем дел, орамото и мал дел од дискот. Рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 700

Музеј на Македонија

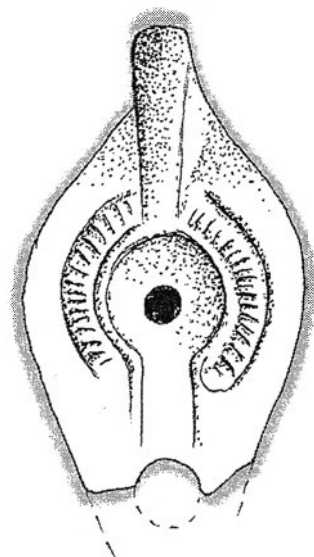
Инв. бр. 400-V

Потекло: непознато

Опис: Целосно сочувана светилка, на која и недостасува мал дел од клунот и мал дел кај рачката. По боја е црвено печена, премачкана со просирен лак. Рамото е украсено со геометриски мотив, а на дискот има престава на палмово дрво.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на VI век.

Кат. бр. 701

Завод и Музеј Битола

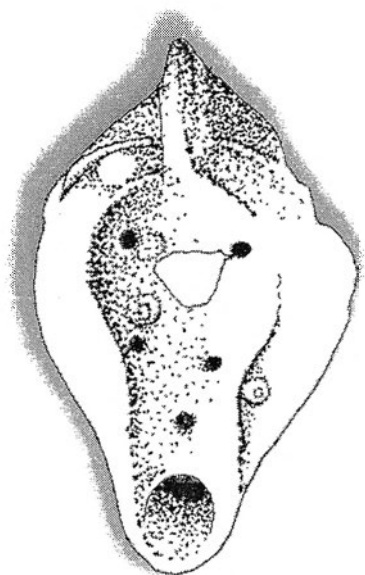
Инв. бр. 1350

Потекло: Хераклеја

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува дел од клунот, со отворот за фитил. На дискот е претставен крст, а рамото е украсено со вдлабнати коси линии.

Непубликувана: Манева Е., 1983/84, Т. III:5.

Датирање: VI век.

Кат. бр. 702

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-92-50

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, која има мали оштетувања на рамото. Орнаментиката на рамото е слабо видлива, а дискот е најверојатно украсен со розета.

Непубликувана.

Датирање: VI век.

Кат. бр. 703

Музеј Сџоби

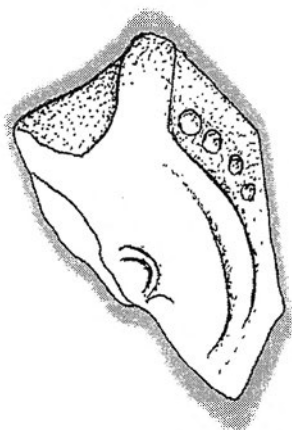
Инв. бр. L-71-2

Потекло: Стоби

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, на која и недостасува дел од дискот и рамото. Рамото е украсено со еден ред пластични гранули.

Непубликувана.

Датирање: VI век.

Кат. бр. 704

Музеј Сџоби

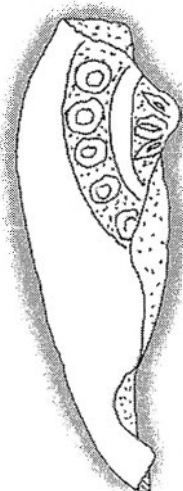
Инв. бр. L-95-002

Потекло: Стоби

Опис: Од светилката е сочуван дел од дискот, рамото и рачката. Дискот не е украсен, а рамото е украсено со еден ред пластични гранули.

Непубликувана.

Датирање: VI век..

Кат. бр. 705

Музеј на Македонија

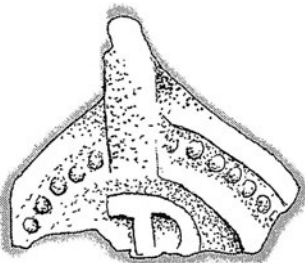
Инв. бр. 399-V

Потекло: Виничко Кале

Опис: Сочуван е дел од светилката, односно дел од рамото, дел од клунот и мал дел од дискот. По боја е црвено печена, без премаз. Од сочуваниот дел може да се види дека рамото е украсено со концентрични кругчиња, а дискот е украсен со зракаст орнамент.

Непубликувана.

Датирање: VI век.

Кат. бр. 706

Завод и Музеј Биџола

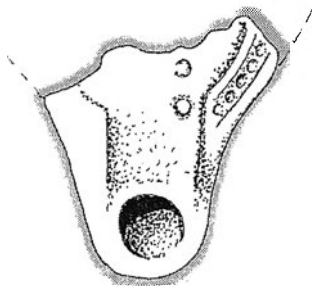
Инв. бр. 1200

Потекло: Хераклеја

Опис: Сочуван е горниот и долниот дел од светилката, со целиот клун и делови од дискот и рамото со рачката. На дискот е претставен Христовиот монограм, а рамото е украсено со еден ред пластични гранули.

Публикувана: Манева Е., 1983/84.

Датирање: VI век..

Кат. бр. 707

Завод и Музеј Биџола

Инв. бр. 387 а

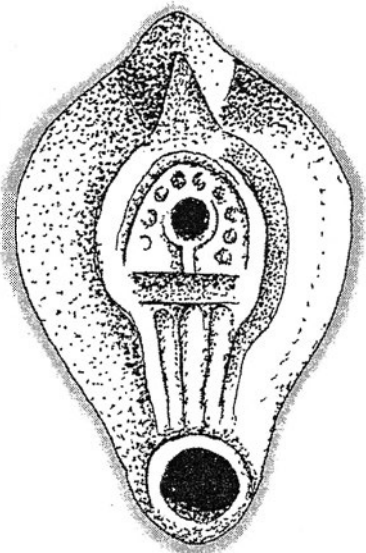
Потекло: Лок. Маричица, С. Буково

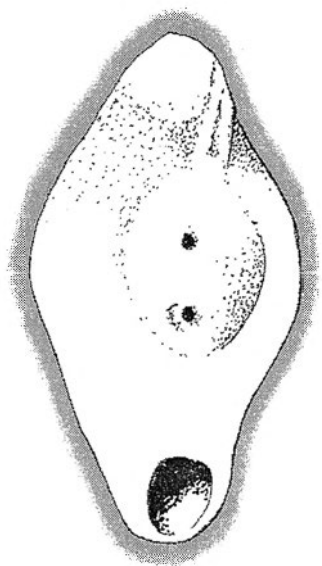
Димензии : Д. 11 см. Ш. 7,1 см. В. 3,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. На дискот е претставен крст, со ореол украсен со гранули. Рамото не е украсено.

Непубликувана.

Датирање: VI век.

Кат. бр. 708

Завод и Музеј Охрид

Инв. бр. 5751.'07

Потекло: Плаошник

Опис: Сочуван е поголем дел од светилката, односно недостасува дел дното на светилката. Изработена е многу ристично така што не можат да се забележат орнаменти.

Непубликувана.

Датирање: VI век.

Тип XLV

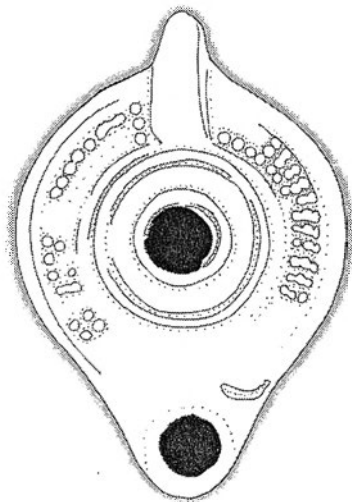
Кат. бр. 709 и 710

Од овој тип имаме само две светилки. Станува збор за светилки декорирани од двете страни со гранули, односно горната и долната. На горната страна има три реда гранули кои ја пратат формата на светилката, а пред почетокот на клунот завршуваат во вид на волути. Најслични со оваа светилка се светилките од Athenian Agora со каталошки бр. 1242 и 1259 од кои првата е датирана во првата половина на III век, а втората со кат. бр. 1259 е датирана во средината на III век.³⁹³ Нашиот примерок (кат. бр. 709) е пронајден во гроб со 14 монети, и тоа: 1 на Константин (306-337); 6 на Констанс (337-350); 6 на Констанциј (337-361) и 1 на Валенс (364-378).³⁹⁴ што значи дека *terminus ante quem* е 364-368, т.е. погребувањето не било извршено пред 364 година. Според што светилка со кат. бр. 688 ќе ја датираме во втората половина на IV век. Според изработката и квалитетот на светилката можеме да заклучиме дека ова е подоцнежна копија на атичка светилка, работена во локална работилница, изработена според примери импортирани од Атика. Аналогии за овој тип на светилки имаме и кај Menzel.³⁹⁵ И за втората светилка би важела истата датација, иако е многу послабо изработена, односно декорацијата е многу послабо видлива. Тоа може да е поради тоа што е подоцен примерок, изваден од веќе истрошен калап, можеби и од истиот калап со предходната светилка. Според рустичната изработка, како и според тоа што е без премаз светилката со кат. бр. 710 може да се одреди како локално изработена.

³⁹³ Perlzweig J., 1961, 138, Pl.25:1259, 1264.

³⁹⁴ Соколовска В., 1986, 116.

³⁹⁵ Menzel H., 1954, abb 72:8.

Кат. бр. 709

Инв. бр. 300 - VI

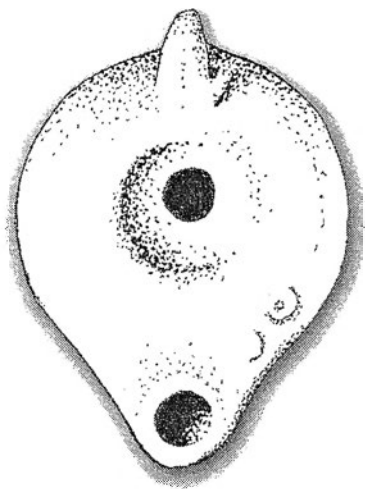
Димензии: Д. 9 см. Ш. 6,1 см. В. 2,9 см.

Потекло: Исар Марвинци, гроб бр. 106

Опис: Кафена по боја свешилка, со три реда на пластични гранули на рамото кои ја пратат формата на телото. Дискот е украсен со четири концентрични круга. Рачката е калапена заедно со лампата и е без отвор. Дното е исто така украсено со пет концентрични круга, а останатата површина од долниот дел на свешилката е украсено со гранули.

Публикувана: Соколвска В., 1986, Т.47:12 и 13.

Датирање: втора половина IV век.

Кат. бр. 710

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-125

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана свешилка, кафена по боја на печење, без премаз. Таа е украсена со три реда на пластични гранули на рамото кои ја пратат формата на телото. Дискот е украсен со четири концентрични круга. Дното е исто така украсено со пет концентрични круга, а останатата површина од долниот дел на свешилката е украсено со гранули. Идентична со претходната свешилка со кат. бр. 709.

Непубликувана.

Датирање: втора половина IV век.

Тип XLVI

Малоазиски свеџилки

Кат. бр. 711 - 724

Тип на светилки кој во литературата е познат како малоазиски тип на светилки. Како центар на производство на овие светилки се смета Ефес. Започнале да се извезуваат од втората половина на IV век, а егзистираат се до VII век, иако најкарактеристични се за V и VI век,³⁹⁶ од кога имаме бројни примери на овој тип светилки.³⁹⁷

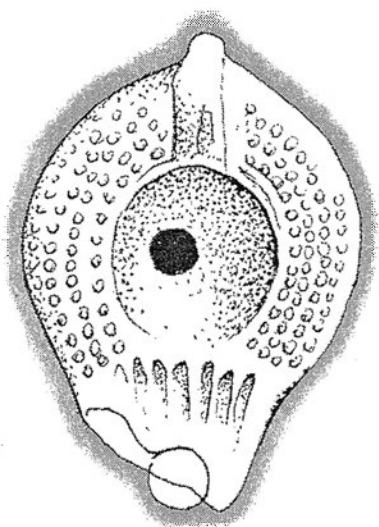
Од овој тип имаме вкупно четиринаесет светилки од кои десет се целосно сочувани и четири фрагменти. Станува збор за светилки калапени заедно со рачките кои не се продупчени. По форма се овални, а од горната страна се украсени со пластични гранули. Гранулите се распоредени на рамото на светилката, најчесто во три или четири реда и го пратат обликот на светилката. Дискот е мал и најчесто е неукрасен, но има и примероци на кои дискот е украсен, најчесто со розета или зракаст орнамент. Според обликот светилките пронајдени на територијата на Р. Македонија можат да се поделат во две варијанти.³⁹⁸ Првите (кат. бр. 711-714), имаат кружно тело со подолг извлечен клун кој од горната страна е украсен. Светилките од втората варијанта (кат. бр. 715-724), се овални со органски поврзан клун. Најголемиот број примероци од овој тип, меѓу досега пронајдените светилки на територијата на Р. Македонија потекнуваат од археолошкиот локалитет Стоби, каде овој тип светилки преставува

³⁹⁶ Манева Е., 83/84, 52.

³⁹⁷ Perlzweig J., 1961, Pl.12:2814., Iconomus C., 1967, 50., Deneauve J., 1974, Pl.CII:1135., Јовановиќ А., 1976, 71 сл.17., Любенова В., 1981, 146, обр.68: 1,2., Манева Е., 83/84, Т. IV:1а,б,в., Кузманов Г., 1992, 118:299а.

³⁹⁸ Krunic S., 2005, 82-83., Овој тип на светилки е поделен на дванаесет типови, а нашата варијанта А (светилките со кат. бр. 690-693) влегуваат во тип I, според Miltner, 1937, No.131-1868, Taf. II-X.

бројна група.³⁹⁹ Вака големиот број пронајдени светилки од овој тип на едно место, како и според квалитетот на изработката можеме да заклучиме дека најверојатно се локален производ од работилница од Стоби.⁴⁰⁰ Нашите примероци според аналогии, главно можеме да ги датираме во V век.⁴⁰¹

Кат. бр. 711

Завод и Музеј Бийола

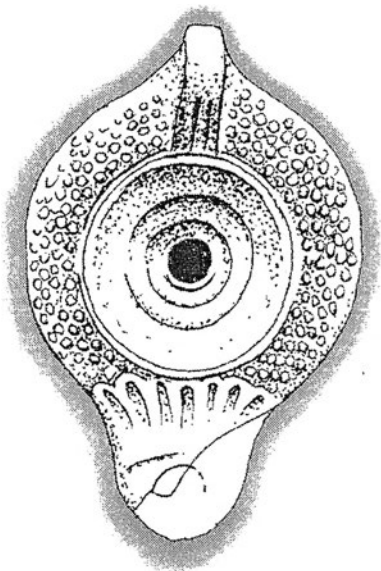
Инв. бр. 3683

Потекло: Хераклеја.

Опис: На светилката недостасува делот на клунот со отворот за фитил. Таа е црвено печена и премачкана со црвена боја. Дискот не е украсен, а рамото го следат четири реда гранули. На дното има *planta pedis*.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, Т.IV:1а, б, в.

Датирање: V век

Кат. бр. 712

Музеј Стоби

Инв. бр. Л-71-3

Потекло: Стоби.

Опис: На светилката недостасува делот на клунот со отворот за фитил. Таа е црвено печена и премачкана со црвена боја. Дискот е украсен со концентрични кругови, а рамото е украсено со гранули. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 711.

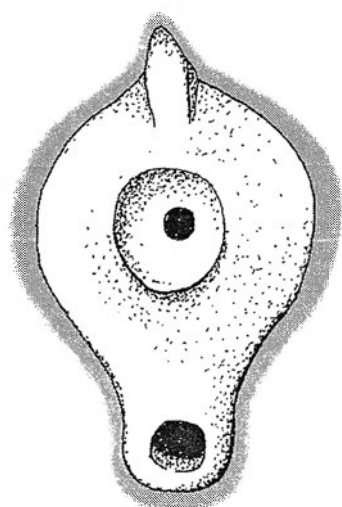
Непубликувана.

Датирање: V век

³⁹⁹ Светилките од збирката во Стоби се необјавени, но имав увид во збирката, Шест светилки од овој тип, пронајдени во Стоби се чуваат во Народен музеј во Белград: Глумац М., 2001, 218-219 кат. бр. 17-22.

⁴⁰⁰ Јаковски А., 2005, 118. Јаковски А., 2007а, 10, Сл. 7.

⁴⁰¹ Јовановиќ А., 1976, 71 сл.17., Глумац М., 2001, 218-219, кат. бр. 17-22 со наведени аналогии.

Кат. бр. 713

Музеј Сџоби

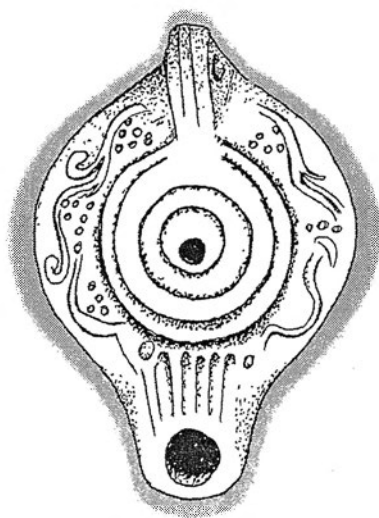
Инв. бр. Л-92-77

Потекло: Стоби.

Опис: Целосно сочувана светилка со жолте-никава боја. Идентична по форма со предходните две светилки со кат. бр. 711 и 712, со таа разлика што нема видливи орнаменти.

Непубликувана.

Датирање: V век

Кат. бр. 714

Народен Музеј Гевгелија

Инв. бр. 1152

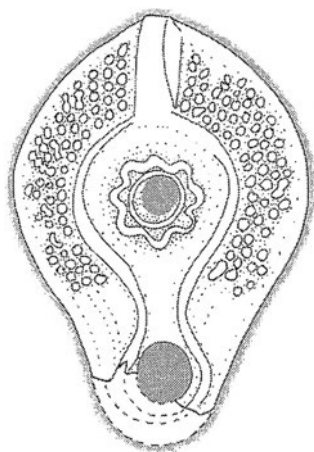
Потекло: исар Марвинци

Димензии : Д. 10 см. Ш. 7,3 см. В. 4,2 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, со светло кафен премаз. Дискот е украсен со вдлабнати кругови, а рамото е украсено со орнамент на винова лоза.

Публикувана: Хусеновски Б. - Сламков Е., 2005, 226.

Датирање: V век

Кат. бр. 715

Музеј Сџоби

Инв. бр. 98 - VI

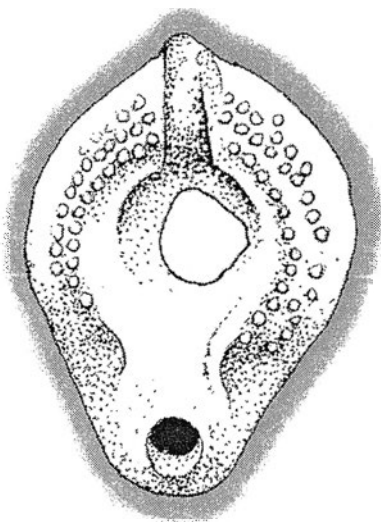
Потекло: Стоби.

Димензии : Д. 8,8 см. Ш. 6,1 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја жолте-никава, премачкана со потемен премаз. Со пластичен прстен означен е дискот, кој не е затворен туку до отворот за фитил продолжува во вид на канал. На дискот кај отворот за масло има престава на розета.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 716

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-66-1

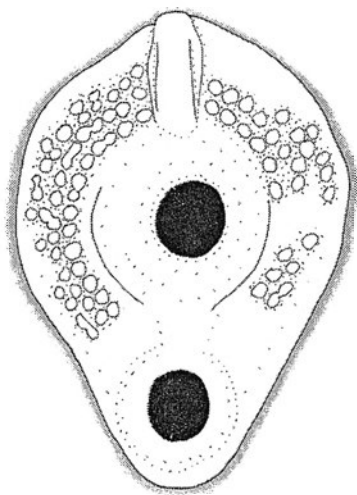
Потекло: Стоби.

Димензии : Д. 8,8 см. Ш. 6,1 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја жолтеникава, премачкана со потемен премаз. Има мали оштетувања кај отворот за долевање масло. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 715.

Непубликувана.

Датирање: V век

Кат. бр. 717

Музеј Сџоби

Инв. бр. 96-VI.

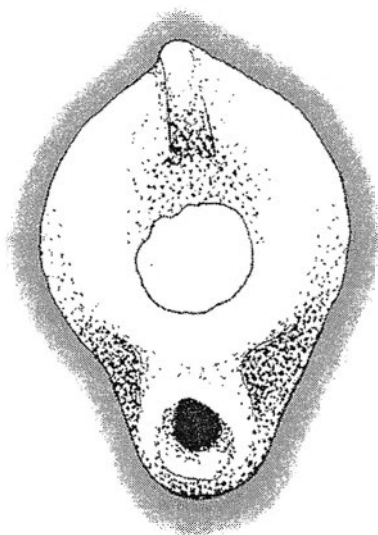
Потекло: Стоби.

Димензии : Д. 8,9 см. Ш. 6,3 см. В. 2,5 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, жолтеникава по боја. Рамото украсено со четири реда гранули, кој го пратат телото на светилката, кои пред клунот завршуваат со две пластични линии. Дискот е неукрасен.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 718

Музеј Сџоби

Инв. бр. Л-68-1

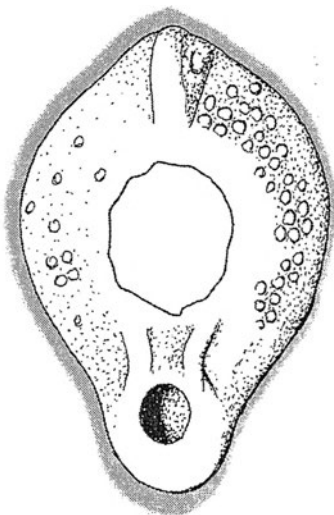
Потекло: Стоби.

Димензии : Д. 8,8 см. Ш. 6,1 см. В. 2,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја жолтеникава, премачкана со потемен премаз. Има оштетувања кај отворот за долевање масло, и оштетувања на рамото, поради што се отпаднати гранулите. Идентична со претходните кат. бр. 715 -717.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 719

Музеј на Македонија

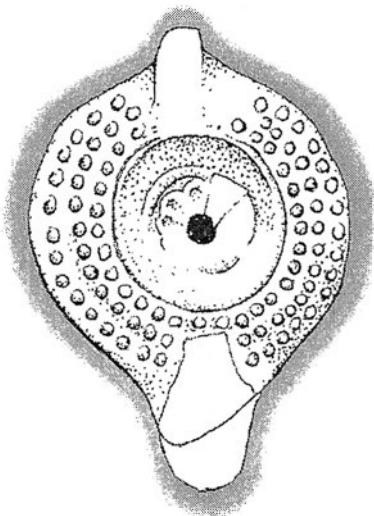
Инв. бр. /

Потекло: Коњух

Опис: Целосно сочувана светилка, по боја на печење црвена, премачкана со потемен премаз. Има мали оштетувања кај отворот за долевање масло. Идентична со предходните светилки со кат. бр. 715 - 718.

Непубликувана.

Датирање: V век

Кат. бр. 720

Музеј на град Неџиџоно

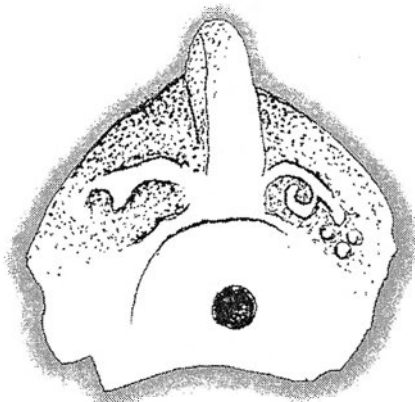
Инв. бр. /

Потекло: /

Опис: На светилката и недостасува мал дел од дискот и речиси целиот клун. Таа е со жолтеникава боја. Со пластичен прстен означен е дискот, каде кај отворот за масло има престава на розета. Рамото украсено со гранули.

Публикувана: Јакимовски А., 2007а, Сл. 7.

Датирање: V век

Кат. бр. 721

Музеј Стоби

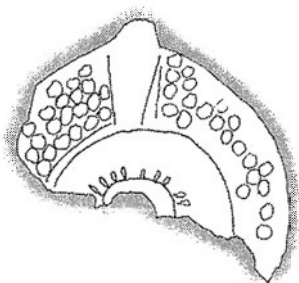
Инв. бр. /

Потекло: Стоби.

Опис: Сочуван поголемиот дел, поточно дискот, рамото и рачката од светилка идентична со светилките со кат. бр. 715 - 719.

Непубликувана.

Датирање: V век

Кат. бр. 722

Музеј Сџоби

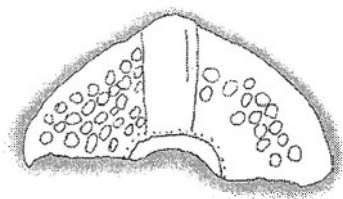
Инв. бр. 401-V

Потекло: Стоби.

Опис: Од светилката сочувана е горната половина од горниот дел на заедно со рачката. Жолтеникава е бојата на печењето. Идентична со светилките со кат. бр. 715 - 721.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 723

Музеј Сџоби

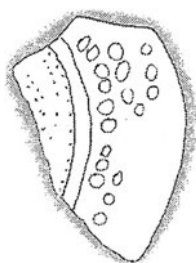
Инв. бр. 402-V

Потекло: Стоби.

Опис: Од светилката е сочуван горниот дел заедно со рачката. Идентична со светилките со кат. бр. 715 - 722.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Кат. бр. 724

Музеј Сџоби

Инв. бр. 403-V

Потекло: Стоби.

Опис: Од светилката е сочуван дел од рамото со дел од дискот. Идентична со светилките со кат. бр. 715 - 723.

Непубликувана.

Датирање: V век.

Тип XLVII

Кат. бр. 725 - 735

Тип на светилки карактеристичен за доцноримскиот период. Претставуваат ефтин производ наменет за широка масовна употреба со чисто утилитарен карактер. Изработувани се на грнчарско тркало а клунот и рачката се накнадно додавани. Работени се од слабо прочистена глина, така што во фактурата на глината се видливи зрна песок. Не се украсувани, а поради нивната лесна изработка овие светилки се хронолошки долго во употреба. За почеток на производство на овој тип се претпоставува крајот на III век,⁴⁰² а егзистираат мошне долго, односно до крајот во VI век.⁴⁰³

Тоа е многу чест тип на светилки во Панонија, каде преставуваат локална продукција.⁴⁰⁴ Според Iványi е одреден како тип XXII и е поделен на пет подтипа.⁴⁰⁵ Ваквата поделба се должи на обликот на телото, отворот за долевање масло и неговото издвојување во однос на дискот. Викиќ-Беланчиќ ја проширува поделбата со два подтипа во првиот тип на Iványi и со уште еден тип-шести кој би следувал по вториот на Iványi.⁴⁰⁶ Овој тип е исто така доста застапен и во Sirmium, каде претставува локална продукција и преставува 45% од целокупниот фондус на овој материјал пронајден во градот.⁴⁰⁷ Во Singidunum се пронајдени 34 светилки како заеднички наод и е претпоставена работилница.⁴⁰⁸ Кузманов лоцира работилница на овој тип светилки во Бугарија.⁴⁰⁹

Од овој тип имаме единаесет светилки. Светилката со кат бр. 725 е пронајдена во гроб со монети на Констанциј (337-361) според кои,

⁴⁰² Vikić-Belančić B., 1975, 61.

⁴⁰³ Rubright J. C., 1973, 53-54; Jovanović A., 1976, 75.

⁴⁰⁴ Vikić-Belančić B., 1975, 61.

⁴⁰⁵ Iványi D., 1935, 20.

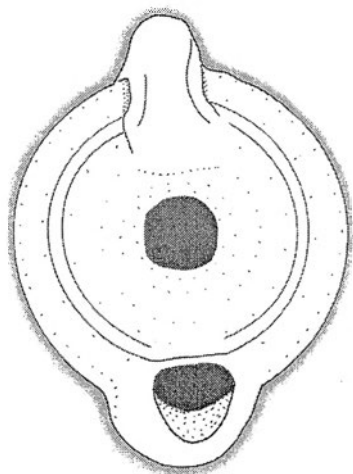
⁴⁰⁶ Vikić-Belančić B., 1975, 61.

⁴⁰⁷ Rubright J. C., 1973, 53.

⁴⁰⁸ Црнобрња А. Н., 2001, 67-87.

⁴⁰⁹ Кузманов Г., 1992, 47.

како и според аналогии можеме да ја датираме во втората половина на IV век.⁴¹⁰ Светилката со кат бр. 734 е глеѓосана со жолтеникаво-зеленкаста боја, припаѓа на варијанта I според Iványi, како и според аналогии можеме да ја датираме во IV и V век.⁴¹¹ Има обиди глеѓосаните светилки да се датираат според бојата на глазурата.

Кат. бр. 725

Музеј на Македонија

Инв. бр. 262-VI

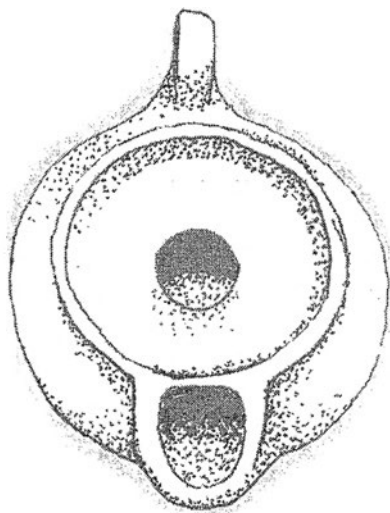
Потекло: Исар Марвинци, гроб 41.

Димензии: Д. 8,6 см Ш. 6,6 см В. 3,5 см

Опис: Целосно сочувана светилка со тркалезна форма и биконичко тело. По боја црвена. Клунот е со овална форма. Дискот е малку подигнат, во средината се наоѓа поголем отвор. Дрзалката пробушена, додатно прилепена. Дното е малку подигнато.

Публикувана: В. Соколовска, 1986, Т. 46:2.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 726

Музеј на град Скопје

Инв. бр. /

Потекло: Скуп

Опис: Целосно сочувана светилка со жолтеникава боја. Изработена на грнчарско тркало, од слабо прочистена глина. Видливи траги од горење кај фитилот. Многу слична со претходната светилка со кат. бр. 725.

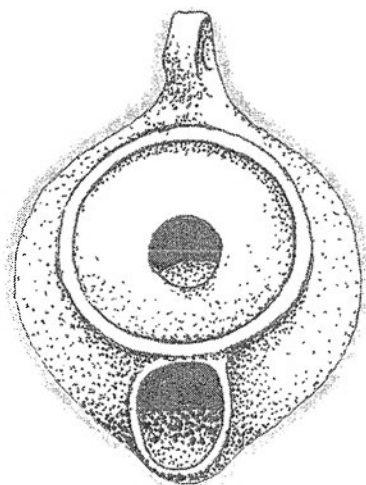
Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

⁴¹⁰ Соколовска В., 1986, 124, Т. 46:2., Szentlélek T., 1969, 131-132, 253., Vikić-Belančić B., 1975, 61-62, Т. XLIII:7., Кузманов Г., 1992, 46, 342-349.

⁴¹¹ Iványi D., 1935, 20, taf.LVII:9. Rubright J.C., 1973, 65-71, Pl.XV-XIX.

Vikić-Belančić B., 1975, 61-62, Т. XLI, XLII., Jovanović A., 1976, 74-80, sl. 25 i 26.

Кат. бр. 727

Музеј на град Скопје

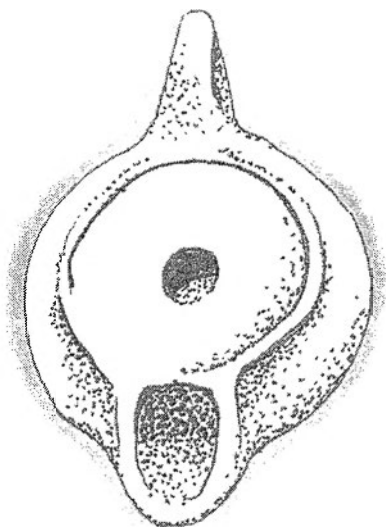
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со тркалезна форма и биконичко тело. По боја кафена. Идентична со претходната светилка со кат. бр. 726, најверојатно се изработени во иста работилница.

Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

Кат. бр. 728

Музеј на град Скопје

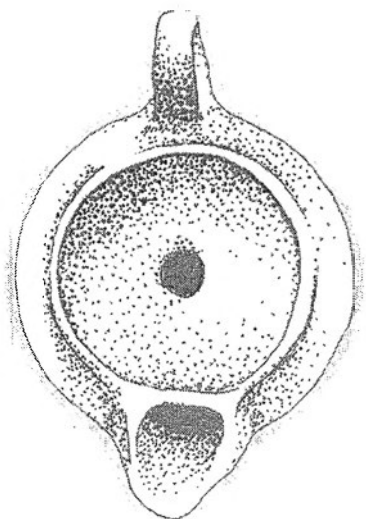
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со тркалезна форма и биконичко тело. По боја кафена. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 726 и 727, најверојатно се изработени во иста работилница.

Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

Кат. бр. 729

Музеј на град Скопје

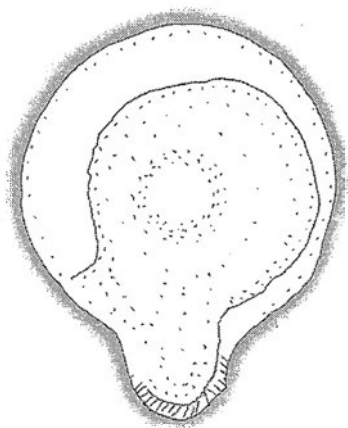
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Целосно сочувана светилка со мали оштетувања на клунот. По боја кафена. Идентична со претходните светилки со кат. бр. 726 - 728, најверојатно се изработени во иста работилница.

Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

Кат. бр. 730

Музеј на Македонија

Инв. бр. 216

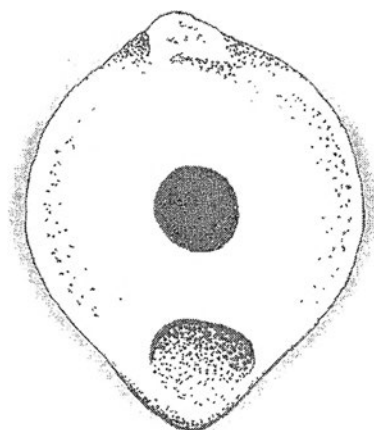
Потекло: Исар Марвинци

Димензии: Д. 10,4 см. Ш. 8 см. В. 3,5 см.

Опис: Светилка кафена по боја без премаз. Изработена на грнчарско тркало, од слабо прочистена глина. На светилката и недостасува горниот дел.

Непубликувана.

Датирање: IV-VI век.

Кат. бр. 731

Завод и Музеј Бишпола

Инв. бр. 4205

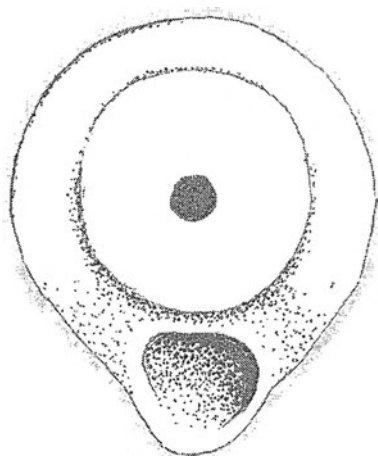
Потекло: Хераклеја

Димензии: Д. 7,2 см. Ш. 6,2 см. В. 1,9 см.

Опис: Од светилката недостасува единствено дел од рачката. Таа е изработена од слабо прочистена глина на грнчарско тркало, доста рустично.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 50, Т. III, 2.

Датирање: IV век.

Кат. бр. 732

Музеј и завод Охрид

Инв. бр. К-123

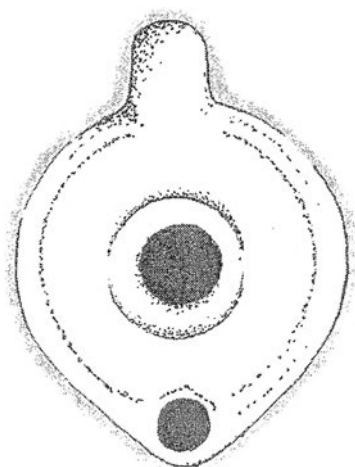
Потекло: Лихнид

Димензии: Д. 8,7 см. Ш. 7,6 см. В. 3,6 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со сива боја. Таа е рустично изработена од слабо прочистена глина.

Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

Кат. бр. 733

Музеј Сџоби

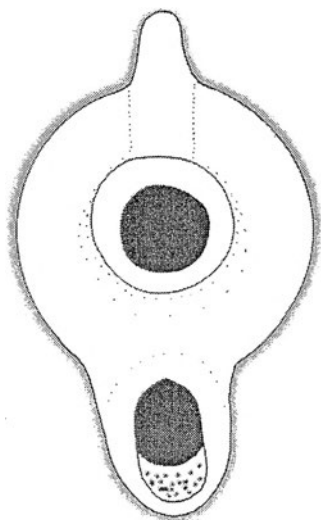
Инв. бр. Л-95-112

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочувана светилка со кафена боја. Има подигнато рамо и подигнат пластичен прстен кој го опколува отворот за долевање масло.

Непубликувана.

Датирање: IV-VI век.

Кат. бр. 734

Инв. бр. 99-VI

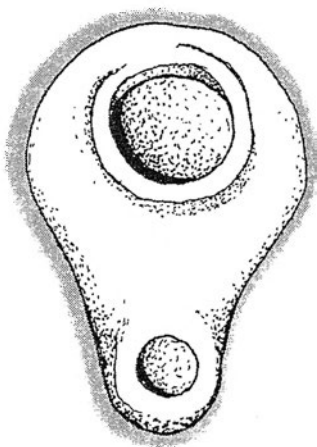
Потекло: непознато

Димензии: Д. 10,7 см. Ш. 6,5 см. В. 3,7 см.

Опис: Целосно сочувана светилка. Кафеава по боја на печење, глеѓосана со жолта глазура, која на делови е отпадната. Рачката е непродупчена, со широк отвор за масло, а кај отворот за фитил видливи траги од горење. Ногата е прстенеста.

Непубликувана.

Датирање: IV-V век.

Кат. бр. 735

Музеј Винаца

Инв. бр. /

Потекло: непознато

Опис: Целосно сочувана светилка. Глеѓосана, со жолто - кафена боја, која на делови е отпадната. Отворот за долевање масло е означен со подигнат пластичен прстен, тој е голем и го опфаќа целиот диск.

Непубликувана.

Датирање: IV-VI век.

ФИГУРАЛНИ СВЕТИЛКИ

Кат. бр. 736 - 725

Фигуралните светилки се доста популарни во римскиот период. Тие се најчесто поевтина имитација на скапите металните светилки. Најчесто се во облик на човек, глава, нога, потоа има во облик на животни, плодови како и во вид на предмети од секојдневниот живот. Металните прототипови на овие светилки често се изгубени, поточно кородирани или претопени, па така некои облици на металните светилки можеме да ги претпоставиме само според зачуваните керамички. Најчесто се прецизно изработени и од fino прочистена глина. Поради своите форми често се помалку практични од останатите светилки.

Во збирките низ Музеите на Македонија имаме дванаесет фигурални светилки. Најдени се на повеќе локалитети низ македонија, а најголемиот број на примероци се пронајдени на Стоби. Во овој тип се влезени и две светилки кои можат да се сместат во тип XXXVIII поради срцевидниот клун, но сепак поради претставата на трагична маска на поголемиот дел од светилката тие се сместени меѓу фигуралните.

Светилката од кат. бр. 736 пронајдена на археолошкиот локалитет Стоби е изработена од црна глина и е во вид на театарска трагична маска, со широко отворени очи и уста и кадрава фризура. Пронајдена е во гроб, 596 а според материјалот датирана е во I-II век.⁴¹²

И втората фигурална светилка кат. бр. 737 е пронајдена во Стоби во гроб бр. 9.⁴¹³ Таа е во вид на детска негроидна глава. Изработена е од црвена глина и премачкана со црвена боја. Датирана е во првата

⁴¹² Шурбаноска М., Здравковски Д., 1996, 91-111, Сл.1.

⁴¹³ Mikulčić I., 1973, 76-77.

половина на III век, според материјалот со кој е најдена, и според аналогна пронајдена на атенската агора.⁴¹⁴ Според фрагмент од истата светилка пронајден исто така во Стоби претпоставено е дека овие светилки се произведувани во Стоби секако со калап увезен од Атина.⁴¹⁵ Иста ваква светилка но со многу помали димензии, според што можеме да претпоставиме дека е изработена од калап изваден од светилка како нашата, се чува во музејот во Сплит. Таа е прерано датирана во I или почеток на II век.⁴¹⁶ Идентична со нашата, а блиска по димензиите со Сплитската е пронајдена на Виминациум.⁴¹⁷

Следната светилка со кат. бр. 738 е пронајдена на археолошкиот локалитет Градиште с. Глишиќ⁴¹⁸. Таа е многу рустично изработена во локална работилница. Претставува негроидна глава, со задебелени усни и широк нос. Слична на оваа светилка по претставата и клунот имаме меѓу светилките од Археолошкиот Музеј во Загреб,⁴¹⁹ Софискиот Музеј.⁴²⁰ Според аналогии датацијата на оваа светилка би била II век.

Светилката со кат. бр. 739 претставува трагична театарска маска која делува и како глава на старец. Изработена е од fino прочистена глина доста квалитетно и прецизно. Многу сличен примерок имаме меѓу светилките од музејот во Аквилеја.⁴²¹ Имаат мали разлики во решенијата на отворите за воздух и масло, но според сличностите најверојатно се правени по ист бронзен примерок. Датацијата на светилката од музејот во Аквилеја е крајот на II и почетокот на III век.⁴²² Оваа датација е прифатлива и за нашиот примерок..

Следните три примероци на фигурални светилки со кат. бр. 740-742 претставуваат трагични театарски маски. Пронајдени се на археолошкиот локалитет Стоби (кат. бр. 740 и 741), и Скупи (кат. бр.

⁴¹⁴ Mikulčić I., 1973, 80., C. Grandjean, 1961, 73, Pl. 24:915.

⁴¹⁵ Mikulčić I., 1973, 80, footnote 16.

⁴¹⁶ Mardešić., J 2004, 354, kat.br. 41.

⁴¹⁷ Korać M., 1995., 185, kat. br. 2320, Датација: Julija Domna., Светилката е изложена во музејот во Пожаревац.

⁴¹⁸ Јанев Т., -Ѓорѓиева В., 2003, 11:10.

⁴¹⁹ Vikić Belančić B., 1976, kat. br: 1081, 1082, 1083, Tab. XLV:1, 2, 3.

⁴²⁰ Кузманов Г., 1992, 39, кат. бр. 285.

⁴²¹ Di Filippo Balestrazzi E., 1988, Vol. II, 2, TAV. 197:1199.

⁴²² Di Filippo Balestrazzi E., 1988, Vol. II, 1, 448, Nr.1199, Tav. 197, Grafico 1.

742). Сите три светилки се изработени од иста работилница и во еден калап, на археолошкиот локалитет Стоби или Скупи. Идентични светилки со овие не успеав да пронајдам, според нивните карактеристики не може да се одреди прецизна датацијата. Затоа овие светилки би имале широка датација **II-III** век.

Светилките со кат. бр. 743 и 744 се во вид на шишарка. Станува збор за една целосно сочувана светилка (кат. бр. 743) и дел од идентична светилка. И двете се пронајдени на археолошкиот локалитет Стоби, и според глината, премазот и изработката може да се претпостави дека се изработени во иста работилница и тоа најверојатно локална. Изработени се од фино прочистена глина, со пластично изработени љуските на шишарката и на горниот и долниот дел од светилката. Аналогии за овие светилки има повеќе. Идентични примероци имаме меѓу панонските светилки,⁴²³ потоа меѓу светилките од музејот во Мајнц,⁴²⁴ и меѓу светилките од Археолошкиот Музеј во Загреб.⁴²⁵ Меѓу светилките од Сингидунум, истотака имаме идентичен примерок на ваква светилка, одлично обработена со аналогии, која можеби е малку доцна датирана.⁴²⁶ Според наведените аналогии нашите примероци можат да се датираат во **II** век.

На светилката со кат. бр. 745, е пластично е претставена реалистично изработена женска глава. Таа е многу слична со претходните светилки со кат. бр. 743 и 744 во пределот на клунот, според кој можеме да ги поврземе со фирма светилките. Според клунот но и слични светилки датацијата на ова светилка би можела да биде **II** век.

Следната светилка кат. бр. 746 е со животинска претстава. За жал од ова светилка недостасува голем дел, но според зачуваниот дел може да се види дека станува збор за пластична претстава на лав во

⁴²³ Ivanyi D., 1935, 263, Taf. LIV:5, 10.

⁴²⁴ Мензел X., 1954, 75, A66. 61:11, 13.

⁴²⁵ Vikić Belančić B., 1976, 130, kat. Br. 1084, T. XLV:4, 4a.

⁴²⁶ Krupić S., 2005, 78-79, sl. 53. Светилката е датирана на крајот на II век до втората половина на III век.

седечка положба. Идентична светилка со нашиот примерок не успеав да пронајдам, но многу слични, т.е. идентични со долниот дел на светилката се примероците пронајдени на Атенската Агора.⁴²⁷ На овие светилки наместо лав, претставени се дива свиња, мечка и куче.⁴²⁸ Датацијата на најсличните со нашата светилка е: Светилката со кат. бр. 1093 е датирана во третата четвртина на III век, Светилката со кат. бр. 1096 е датирана во првата половина на III век, и светилката со кат. бр. 1097 е датирана во втората половина на III век. Според тоа датацијата на нашата светилка би била III век.

Следниот светилка со кат. бр. 747, претставува исклучителен примерок на фигурална светилка. Целата светилка е во вид на кучешка или свинска глава, со само еден отвор кој служел и за долевање масло и како фитилник. За жал за овој примерок немаме податоци кој би ни послужиле, ниту од истражувањата, ниту можев да пронајдам аналогии. Може да се претпостави дека станува збор за индивидуално дело на локален мајстор. Датацијата на ова светилка би можела да биде I – III век, кога овој тип, поточно фигуралните светилки се најчести.

Последните три претставени светилки се со пластично изведена трагична маска (кат. бр. 748 - 750). Двете од нив (кат. бр. 748 и 749) се пронајдени на археолошкиот локалитет Стоби, а третата е пронајдена на Скупи. Тие се идентични и може да се заклучи дека се изработени од еден ист калап во Стоби или Скупи. Според клунот овие светилки може да се поврзат со светилките со срцевиден клун-тип XXXVIII, кој се многу чести наоди во Стоби. Овој тип на светилки е датиран од раниот II век до ран III век. Според поврзаноста со овој тип, но и поради рамените плочки, овие светилки може да се датираат во ран III век.

⁴²⁷ Grandjouan C., 1961, 81-82.

⁴²⁸ Grandjouan C., 1961, 81-82, Pl. 31: 1086, 1089, 1092, 1093, 1096, 1097, 1100.

Кат. бр. 736

Музеј Стоби

Инв. бр. Л. 92-21

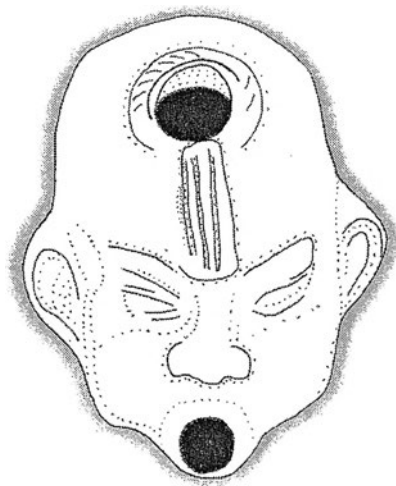
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 12,5 см. Ш. 4,7 см. В. 2.4 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Публикувана: Municipium Stobensium, 1994, 111,
Шурбаноска М.,-Здравковски Д., 1996, 1.
Јанакиевски Т., 1998, Т. XVII:2.

Датирање: I-II век.

Кат. бр. 737

Музеј на Македонија

Инв. бр. 350-V

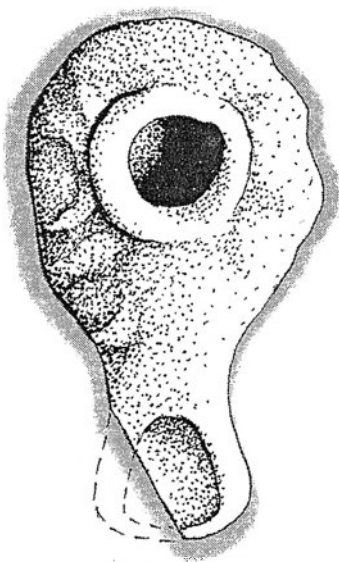
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Публикувана: Mikulčić I., 1973, fig. 50. No.32.,
Микулчиќ И., 2003, 49.

Датирање: Прва половина на III век.

Кат. бр. 738

Музеј - галерија, Кавадарци

Инв. бр. 136/II

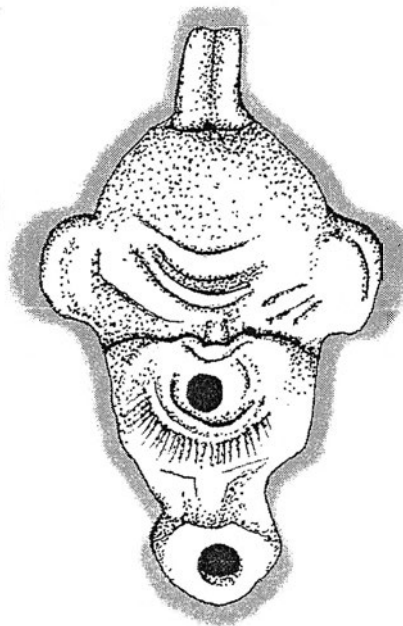
Потекло: Градиште с.Глишиќ

Димензии: Д. 8.6 см. Ш. 5.9 см. В. 3,6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Публикувана: Јанев Т.,-Ѓорѓиева В., 2003, 11:10

Датирање: II - III век.

Кат. бр. 739

Музеј Сѣоби

Инв. бр. L-95-131

Потекло: Стоби

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: крајот на II и почетокот на III век.

Кат. бр. 740

Музеј Сѣоби

Инв. бр. L-95-146

Потекло: Стоби

Опис: Даден погоре во текстот.

Публикувана: Јанакиевски Т., 1998, Т. XV:3.

Датирање: II-III век.

Кат. бр. 741

Музеј Сѣоби

Инв. бр. L-95-046

Потекло: Стоби

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: II-III век.

Кат. бр. 742

Музеј на град Скопје

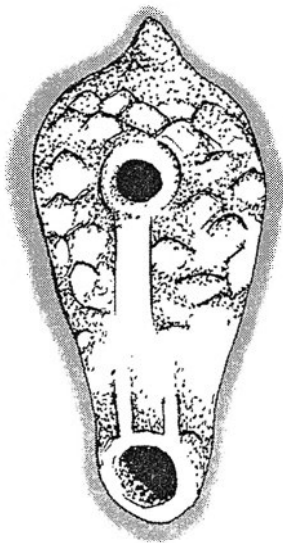
Инв. бр./

Потекло: Скупи

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: II-III век.

Кат. бр. 743

Музеј Сџоби

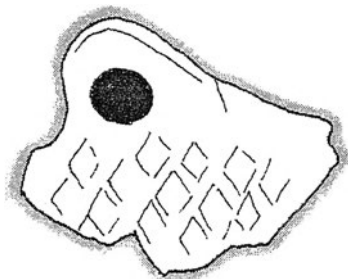
Инв. бр. L-95-138

Потекло: Стоби

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 744

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-07-14

Потекло: Стоби

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 745

Музеј на град Скопје

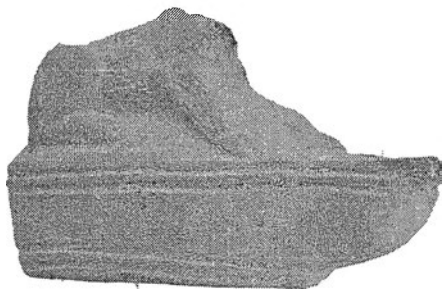
Инв. бр. /

Потекло: Скупи

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: II век.

Кат. бр. 746

Музеј Сџоби

Инв. бр. 350-V

Потекло: Стоби

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: III век.

Кат. бр. 747

Музеј Сџоби

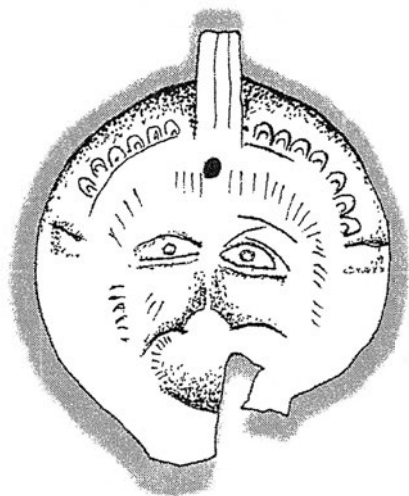
Инв. бр. 350-V

Потекло: Стоби

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: I - III век

Кат. бр. 748

Музеј Сџоби

Инв. бр. 350-V

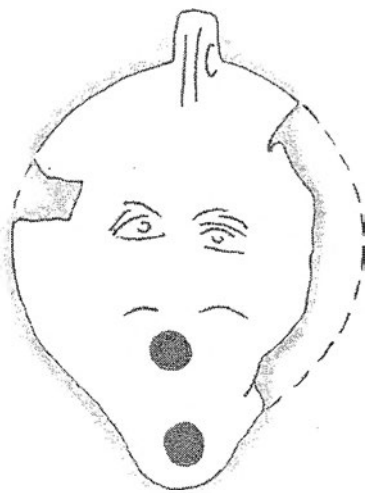
Потекло: L-95-045

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: ран III век.

Кат. бр. 749

Музеј Сџоби

Инв. бр. L-95-038

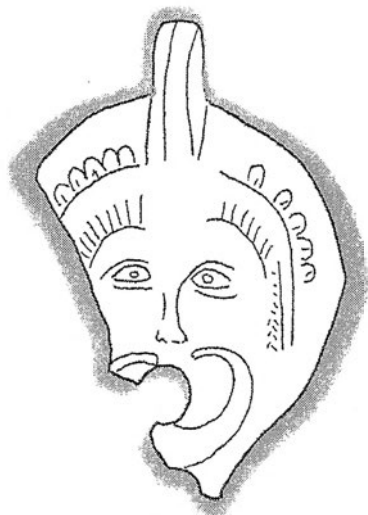
Потекло: Стоби

Димензии: Д. 7,5 см. Ш. 6,3 см. В. 6 см.

Опис: Даден погоре во текстот.

Непубликувана.

Датирање: ран III век.

Кат. бр. 750

Инв. бр. /

Музеј на град Скопје

Потекло: Скупи

Опис: Даден погоре во текстот.

Публикувана: Јанакиевски Т., 1998, Т. XVI:2.

Датирање: ран III век.

КАЛАПИ ЗА ИЗРАБОТКА НА СВЕТИЛКИ

Кат. бр. 751 - 756

За изработка на глинените светилки, почнувајќи од II век пред н. е. па до самиот крај на антиката, многу често е користен калапот. Начинот на изработка на светилките со помош на калап е опишан предходно во поглавјето: "Начин на изработка на глинените светилки".

Досега на археолошките локалитети во Македонија имаме вкупно пет пронајдени калапи, односно три долни половици од дводелен калап, два фрагменти за изработка на горниот дел на светилки, како и еден прототип (матрица) за изработка на горниот дел на калап. Малиот број на пронајдени калапи според повеќе истражувачи на оваа проблематика се должи на тоа што повеќето од нив биле изработувани од гипс кој како трошен материјал е уништен. Според калапите можеме со сигурност да потврдиме постоење на работилници на светилки на археолошките локалитети Стоби, Градиште Неготино и Исар Марвинци.

Прототипот (матрицата) кат.бр. 751 за изработка на калапи пронајден е на археолошкиот локалитет Исар Марвинци.⁴²⁹ Според формата како и копјевидниот клун може да се забележи дека оваа матрица служела за изработка на светилки од типот XXII A (ефески светилки) и можеме да го датираме на крајот на II и во I век пред н. е.

Долниот дел од калап, кат. бр. 752 пронајден на археолошкиот локалитет Градиште Неготино, бил користен за изработка на светилки

⁴²⁹ Битракова-Грозданова В., 1987, 61, Т. XVI:8.

од типот XXII В.⁴³⁰ Калапот служел за изработка на XXII В тип, а можно е светилките со кат. бр. 176 или 177 да се изработени во овој калап. Калапот, како и светилката можат да се датираат во втората половина на I век пред н. е. до првата половина на I век н. е.

Следните два фрагменти од калап со кат. бр. 753 и 754 служеле за изработка на светилки од типот XXIX, односно "светилки со заоблен клун фланкиран со волути". Овој тип светилки е карактеристичен од средината на I век и во првата половина на II век.

Последните два калапи (кат. бр. 755 и 756), односно долните половици од дводелен калап служеле за изработка на светилки од типот XXXII -светилки со краток и кружен клун, кои егзистираат од првите децении на I век и низ II век. Ова би била датацијата и на калапот. Овие два калапи се пронајдени на археолошките локалитети Стоби и Исар Марвинци, со што имаме потврда за постоење работилници на овие два локалитети. Исто така работилница за изработка на овој тип на светилки кои се и најбројната група во римскиот период, може да се лоцира и во Скупи, но за жал досега не е пронајден калап.

Кат. бр. 751

Музеј на Македонија

Инв. бр. нема

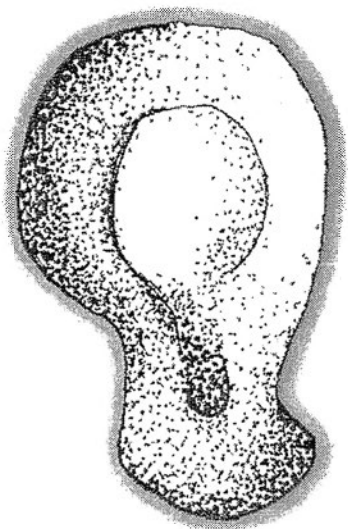
Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочуван горен дел од дводелен керамичен прототип(матрица) за изработка на калапи. На матрицата е реалистично преставена глава на Пан.

Публикуван: В. Битракова-Грозданова, 1987, Т. XVI:8., Т. Јанакиевски, 1998, Т. IV:2.

Датирање: крај на II и I век пред. н. е.

⁴³⁰ Заедно со калапот на археолошкиот локалитет Градиште Неготино е пронајдена светилка деформирана при печењето за кое е претпоставено дека е локална изработка.

Кат. бр. 752

Музеј на град Неџоџино

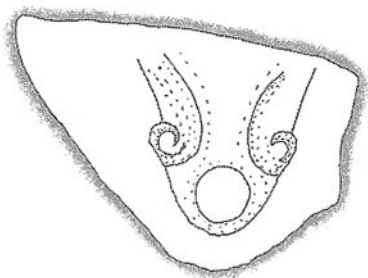
Инв. бр. /

Потекло: Градиште Неџотино

Опис: Целосно сочуван долен дел од дводелен керамичен калап за изработка на светилки од типот XXII В.

Непубликуван.

Датирање: втората половина на I век пред н. е. до првата половина на I век н. е.

Кат. бр. 753

Музеј на Македонија

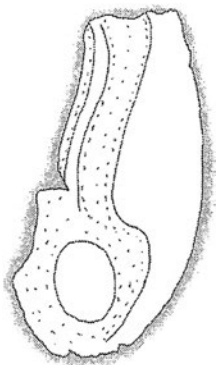
Инв. бр. ph-01/35

Потекло: Стоби

Опис: Станува збор за фрагмент од горниот дел на дводелен керамичен калап. Сочуван е делот на клунот. Се работи за калап за изработка на светилки од типот XXIX, односно "светилки со заоблен клун фланкиран со волути".

Непубликуван.

Датирање: средината на I век и во првата половина на II век.

Кат. бр. 754

Музеј на Македонија

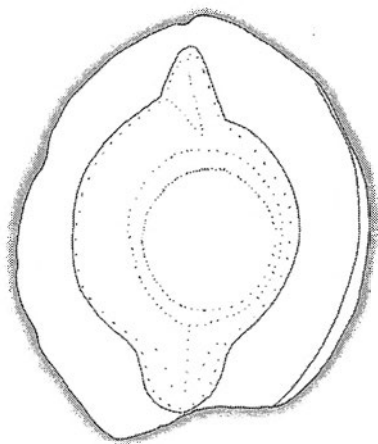
Инв. бр. ph-01/32

Потекло: Стоби

Опис: Како и од предходниот калап сочуван е само делот од клунот од горниот дел од дводелен калап. Калапот е жолто печен и е за изработка на светилки од типот XXIX, односно "светилки со заоблен клун фланкиран со волути".

Непубликуван.

Датирање: средината на I век и во првата половина на II век.

Кат. бр. 755

Музеј на Македонија

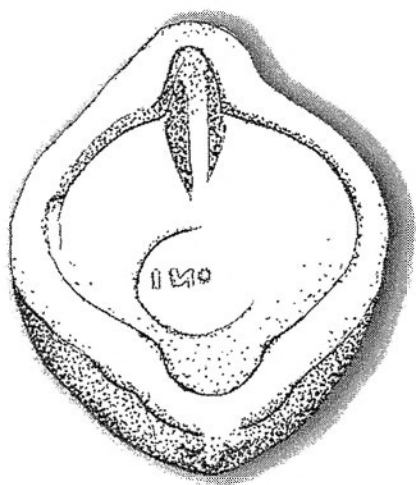
Инв. бр. 80-V

Потекло: Исар Марвинци

Опис: Целосно сочуван дел од дводелен керамичен калап. Црвено печен калап за изработка на светилки од типот XXXII светилки со краток и кружен клун.

Непубликуван.

Датирање: од почетокот на II век до ран III век.

Кат. бр. 756

Народен музеј Велес

Инв. бр. /

Потекло: Стоби

Опис: Целосно сочуван дел од дводелен керамичен калап. Црвено печен калап за изработка на светилки од типот XXXII светилки со краток и кружен клун.

Непубликувана.

Датирање: Прва половина на III век.

МЕТАЛНИ СВЕТИЛКИ

Кат. бр. 757 - 769

Металните светилки биле изработувани на повеќе начини, односно на сите тогаш познати начини на обработка на металот. Тие најчесто биле бронзени, железни и оловни. Најчесто се изработувале во калапи, со помош на лиење и цизелирање. Се јавуваат мошне рано и како скап приозвод се многу поретки во однос со керамичките светилки. Освен што се поретки, и типолошката разноврсност им е многу помала во однос на керамичките светилки, и тоа најверојатно поради потешкиот начин на изработка. Сепак многу од металните светилки служеле како примери, односно прототипови за изработка на керамичките. Користени се за осветлување во побогатите домаќинства, како и во јавните објекти, а наоѓани се како прилози во богати гробови. Дел од металните светилки се индивидуален труд на мајсторот, но сепак поголемиот број се сериски произведувани.

Речиси сите автори кои работеле на типологија на светилките, металните светилки ги обработуваат како посебна група, иако некои од нив влегуваат во истите типови на керамички светилки.

Во збирките низ Музеите на Македонија имаме вкупно 14 метални светилки.⁴³¹ Тие припаѓаат на римскиот и доцноримскиот период. Ова се луксузни предмети кои имаат особена вредност, како поради вредноста на металот, така и поради начинот на изработка. Сите овие светилки се бронзени и се изработени со помош на лиење. За разлика од керамичките, овие светилки се многу поретки и се во

⁴³¹ Се напоменува Музеите на Македонија, поради тоа што одреден број метални светилки се чуваат во музеите надвор од Р. Македонија. Исто така и еден предримски примерок од Музеј на град Скопје не е претставен поради неможноста да се направи фотографија, така што на ова место се претставени вкупно 13 метални светилки.

употреба подолго време, односно се чувани како вистинска скапоценост.

Светилката со кат. бр. 757 е најраната меѓу металните светилки од збирките на Музеите на Македонија, а пронајдена во Демир Капија.⁴³² Станува збор за сериски произведувана светилка, а идентични имаме по целата империја. Таа е со крушковидно тело, со заоблен клун и прстенеста нога. Отворот за долевање масло е срцевиден. Рачката е лачна, свиена над дискот и на својот завршеток има женска театарска трагична маска.⁴³³ Деталите на лицето се доста реалистични и доста успешно изведени. Под брадата на лицето е претставена палмета. Завршетокот на рачката кај овие светилки е во две варијанти и тоа како женска трагична маска и коњска глава.⁴³⁴ Чести се и примероците од овој тип кај кои не е сочувана рачката. Идентични на нашата светилка, со завршеток на рачката во вид на трагична театарска маска, територијално најблиску се пронајдени на Косово,⁴³⁵ Пожаревац,⁴³⁶ Пакленица⁴³⁷ и Винковци⁴³⁸. Идентични светилки изработени во иста работилница имаме и од Србија,⁴³⁹ Хрватска,⁴⁴⁰ Бугарија,⁴⁴¹ Унгарија⁴⁴² и најсеверно пронајдената во Швајцарија.⁴⁴³ Од ова се гледа колку е распространета трговијата и до каде сè се стигнати и користени овие

⁴³² Соколовска В., 1975, 183, Т. IV:1.

⁴³³ Цермановић А., 1959, 204, се повикува на Ch. Picard кој смета дека фризура, односно стилизираните локни се со сигурност египетски, бидејќи истата стилизација ја има на фризури на мумиите од римскиот период. Истотака тој претпоставува дека претставата не е трагична маска, туку Дионис или божицата Ио, а онкосот претставува дијадема со извиткани краеве кои симболизираат рогови на млад бик.

⁴³⁴ Iványi D., 1935, Т. LXI:6., Sentleleky T., 1969, 143, 284a, b, c., Kaufmann-Heinimann A., 1998, 296, во истиот објект пронајдени се две идентични светилки, кај кои едниот завршеток на рачката, е идентичен како и кај нашата т. е. во вид на трагична женска маска, а завршетокот на рачката кај другата светилка е во вид на коњска глава.

⁴³⁵ Čerškov E., 1962/63, 317., Čerškov E., 1969, sl. 10-11.

⁴³⁶ Cermanovih A., 1959, 203-204, Сл. 1, 2 и 3.

⁴³⁷ Šmalcelj M., 1966, 43.

⁴³⁸ Šmalcelj M., 1966, 48, Т. III и IV.

⁴³⁹ Vikić-Belančić B., 1975, 65, Т. LII:1, во близината на Рума пронајдена е рачката заедно со завршетокот, односно маската.

⁴⁴⁰ Ibid, 65, Т. LII:2, во Сисак (Siscia) пронајден е само завршетокот од рачката односно маската и е единствен од погоре наведените со послаба изведба на деталите на лицето, најверојатно провинциски производ.

⁴⁴¹ Кузманов Г., 1992, 423а, б.

⁴⁴² Iconomu C., 1967, 5, fig. 1.

⁴⁴³ Kaufmann-Heinimann A., 1998, 296.

светилки. Се претпоставува дека се производ на Александриски тореутички центар. Постојат мислења дека овие светилки, освен во Александрија, произведувани се и во Аквилеја. Сепак поприфатливо е дека Аквилеја е трговскиот центар до каде стигнувале од Александрија, а потоа се дистрибуирани насекаде во царството.⁴⁴⁴

Наведените аналогни примероци се датирани главно во I век, што е прифатливо и за нашата светилка.⁴⁴⁵ Тие се датирани во гробови со монети на Август,⁴⁴⁶ меѓутоа и тоа не е најпресудно,⁴⁴⁷ бидејќи како скапоценост што е и предходно нагласено, тие се долго време чувани па дури подоцна се приложувани како гробен инвентар. Во прилог на ова тврдење одат наоди на овие светилки пронајдени во затворена целина, односно во ларариум во Швајцарија ваква светилка е пронајдена со монети на Комод (181/182 год.).⁴⁴⁸ Како и многу подоцна датација за светилката пронајдена во Добротина на Косово во склоп на остава со монети на Константин, Костанс, Константин II и Констанције, каде преовладуваат монети од првата половина и средината на IV век.⁴⁴⁹ Истотака, најрано на почетокот на IV век, како наод пронајден во затворена целина, Šmalcelj ја датира светилката од Винковци.⁴⁵⁰ Сепак доколку се согледаат повеќето претставени карактеристики, како и аналогии мислам дека датацијата на овие светилки би била првата половина на I век н. е., по прамостри од хеленистичкиот период.

⁴⁴⁴ Šmalcelj M., 1966,43.

⁴⁴⁵ Соколовска В., 1975., Јованов М., 2001.

⁴⁴⁶ Loeschcke S., 1919, 323(125) Тип XX, го датира пред 79 год., D. Iványi, 1935, 23, тип XXXIV- ги датира во I век, а глинените емитации во II век.

⁴⁴⁷ Цермановић А., 1959, 204, не ја исклучува можноста и дека потекнуваат од хеленистички период.

⁴⁴⁸ Kaufmann-Heinimann A., 1998, 296.

⁴⁴⁹ Čerškov E., 1962/63, 317.

⁴⁵⁰ Šmalcelj M., 1966,44.

Кат. бр. 757

Музеј на Македонија

Инв. бр. 110-IV

Потекло: Демир Капија, Гроб 30.

Димензии : Д. 16,5 см. В. 10,4 см.

Опис: Светилката е со крушковидно тело кое преоѓа во проширен клун. Отворот за фитил е кружен, а отворот за долевање на масло е срцевиден. Дното е прстенесто со два врежани концентрични круга. Дискот на светилката е понизок од рамото кое е подигнато и овој рамен подигнат раб ја прати целата горна површина на светилката. Рачката е лачна, извиена над дискот. Завршетокот на рачката е во вид на трагична женска маска, со многу успешно и детално изработени делови. Под лицето на маската има претстава на палмета.

Публикувана: Соколовска В. 1975, Т. IV:1.; И. Микулчиќ, 1995, сл.125.

М. Јованов., 2001, 166:51. Т. Јанакиевски, 1998, Т.XVII:4.

Датирање: прва половина на I век.

Следната светилка кат. бр. 758 е фигурална метална светилка пронајдена на археолошкиот локалитет Хераклеја.⁴⁵¹ Таа е многу луксусен прецизно изработен примерок со тело во вид на црнечка глава. Со сигурност може да се каже дека прерставува импорт, најверојатно исто како и предходната светилка од Александриска тореутичка мануфактура. Имаме бројни примери на вакви светилки по целото римско царство. Најблизок пронајден примерок, многу сличен по своите карактеристики е пронајден во Стоби, а денес се чува во Народниот Музеј во Белград.⁴⁵² Исто така сличен примерок е пронајден и во Прилеп, но за разлика од предходните два е техничката изработка е помалку прецизна, со многу стилизирани црти.⁴⁵³ Видливо е дека се работи за работилница која изработувала бронзени светилки со многу помала уметничка и техничка квалитет. Најверојатно се работи за работилница која ги копира светилките изработени во врвните тореутски центри. Оваа светилка е многу доцна датирана во IV-V век. Според мотивот на црнечка глава и поради тоа што веќе во овој период (IV-V век) единствени метални светилки се светилките со ранохристијанска провиниенција. Датацијата на светилката од прилеп би била нешто подоцна од претставената светилка, поточно во II-III век. Аналогии за оваа светилка имаме и кај Ivanyi, каде каде се одредени како тип XL.⁴⁵⁴ Многу слична имаме и меѓу светилките од Археолошкиот Музеј во Загреб.⁴⁵⁵ Разликата е единствено во клунот што оваа светилка ја одредува во II век.⁴⁵⁶ Многу блиски примероци со нашиот имаме и меѓу светилките од археолошкиот музеј во Софија, каде се одредени како тип LVI-фигурални светилки.⁴⁵⁷ Датацијата на овој примерок според наведените аналогии е I век.⁴⁵⁸

⁴⁵¹ Манева Е., 1983/84, 49-50, Т. II: 5а и 5б.

⁴⁵² Јеличић Б., 1958/59, 78, Таб. III: 10а и 10б.

⁴⁵³ Јеличић Б., 1958/59, 79-80, Таб. IV: 13а и 13б. Оваа светилка се чува во Народниот Музеј во Белград.

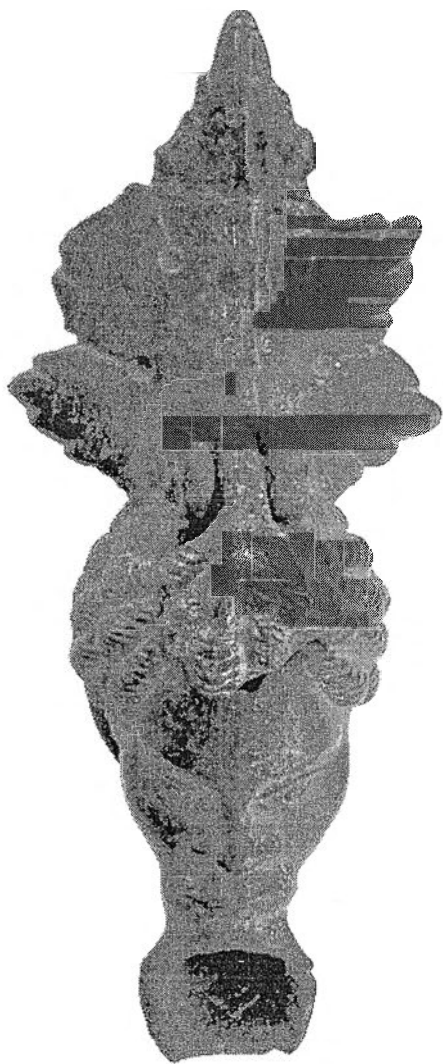
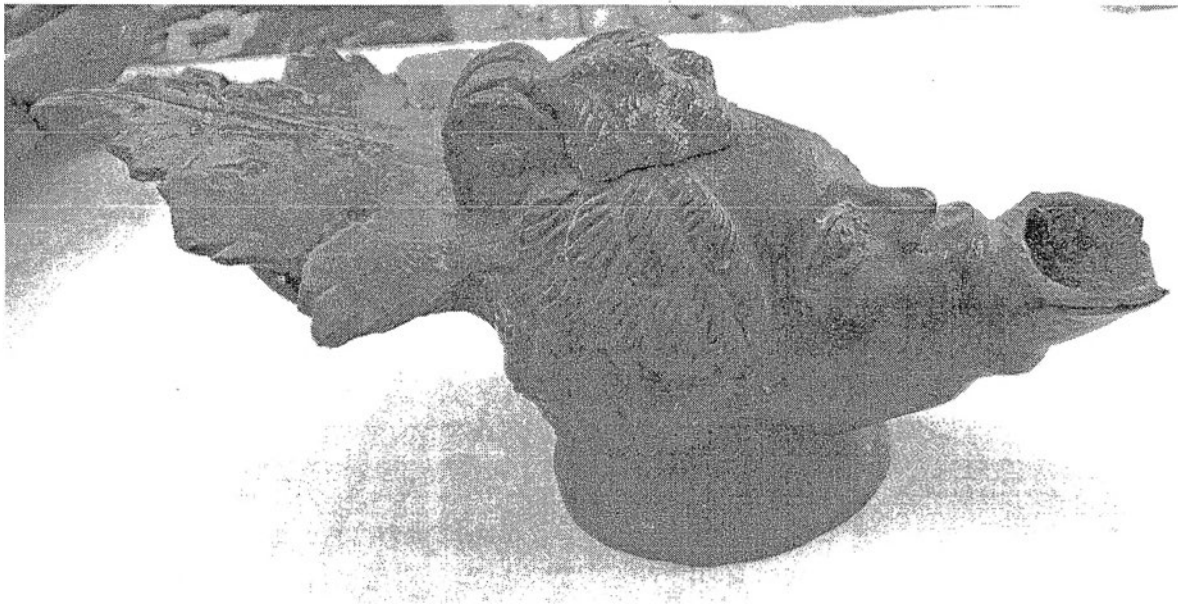
⁴⁵⁴ Ivanyi D., 1935, 302-303, LXIV: 6, 8, 9, 10.

⁴⁵⁵ Vikić-Belančić B., 1976, XLV, Tab. LIV: 1, 1а.

⁴⁵⁶ Vikić-Belančić B., 1976, XLV.

⁴⁵⁷ Кузманов Г., 1992, 54, кат. бр. 433, 434 и 435.

⁴⁵⁸ Манева Е., 1983/84, 50.

Кат. бр. 758

Завод и музеј Битола

Инв. бр. 2445

Потекло : Хераклеја

Димензии : Д. 14,5 см. Ш. 5 см. В. 5,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка со мало оштетување кај отворот за фитил. Целиот реципиент на светилката е црнечка глава. Изработката е на највисоко уметничко и техничко ниво, со прекрасно обработени детали. Отворот за масло на највисокиот дел од главата е покриено со капак со шарнир кој кога ќе се затвори претставува нераскинлив дел од косата. Рачката која излегува од тилот на главата е во вид на лозов лист.

Публикувана: Манева Е., 1983/84, 49-50, Т. II: 5а, 5б.

Датирање: I век.

Следниот претставен примерок (кат. бр. 759) исто така припаѓа на фигуралните светилки. На целиот горен дел од телото на светилката е претставен машки лик, со кадрава коса и со фригиска капа. Поврзувајќи го со лозовиот лист, можеме да претпоставиме дека станува збор за Дионис. Уметничката и техничка изработка на овој примерок е на највисоко можно ниво, што оваа светилка ја одредува како импорт од високо развиените тореутски центри во римскиот период, најверојатно Александрија или италските тореутски мануфактури. Директни аналогии за оваа светилка не успеав да најдам. Иако како метална светилка претставува реткост, сепак може да се поврзе и датира според керамички светилки од овој тип. Така оваа светилка според формата, и клуновите со волути, можеме да ја поврземе со типот III според Loeschcke.⁴⁵⁹ И Ivanyi овој тип меѓу панонските светилки го одредува како тип III, каде квалитетните примероци ги датира во раноцарскиот период.⁴⁶⁰ Според Vikić-Belančić типот претставува мост меѓу хеленистичките и римските светилки, со хеленистички традиции, кои започнале да се произведуваат на почетокот на нашата ера.⁴⁶¹ Истотака керамичките светилки според своите остри форми и сјаен фирнис ги имитираат металните прототипови.⁴⁶² Овој тип го има и меѓу светилките од музејот во Аквилеја.⁴⁶³ Нашиот примерок според својата изработка и форма може да ја датираме во I век. Можеби и првата половина на I век, според стоечката висока нога на која стоела нашата светилка, која е отсечена.⁴⁶⁴ Оваа датација се потврдува и со пронајдените метални светилки од овој тип на Помппеи, кои се со сигурност изработени пред 79 година.⁴⁶⁵ Следната рачка во вид на лист, пронајдена на

⁴⁵⁹ Loeschcke C., 1919, 222-223.

⁴⁶⁰ Ivanyi D., 1935, 11-12, Typus III, Taf. XVII-XX, најслични со нашиот примерок се светилките на Taf. XVIII:1-8.

⁴⁶¹ Vikić-Belančić B., 1976, XIII.

⁴⁶² Vikić-Belančić B., 1976, XIII.

⁴⁶³ Di Filippo Balestrazzi E., 1988, Vol. II,1, 297-298, 806-810., Di Filippo Balestrazzi E., 1988, Vol. II,2, TAV. 123:806,807,808; TAV. 124:809; TAV. 125:810.

⁴⁶⁴ Vikić-Belančić B., 1976, XIII.

⁴⁶⁵ Knopf. A. A., 1978, 175, тоа се светилките со кат. бр. 159, 160 и 161.

археолошкиот локалитет Стоби, припаѓала на уште еден многу сличен примерок на претставениот со кат. бр. 759 кој за жал не е сочуван.

Кат. бр. 759

Завод и Музеј Прилеп

Инв. бр. /

Потекло : с. Црнилишта -Прилеп

Димензии : Д. 16,5 см. Ш. 8,3 см. В. 5,8 см.

Опис: Целосно сочувана светилка, на која долниот дел на ногата е намерно отсечен. На целиот горен дел од телото на светилката е претставен машки лик, со кадрава коса и со фригиска капа. Поврзувајќи го со лозовиот лист, можеме да претпоставиме дека станува збор за Дионис. Уметничката и техничка изработка на овој примерок е на највисоко можно ниво, што оваа светилка ја одредува како импорт од високо развиените тореутски центри во раноримскиот период.

Непубликувана.

Датирање: прва половина на I век.

Кат. бр. 760

Музеј Стоби

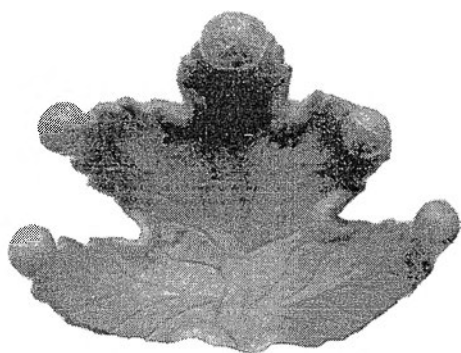
Инв. бр. /

Потекло : Стоби

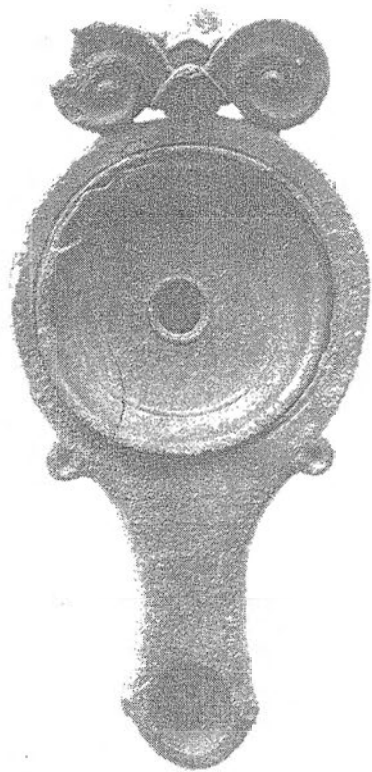
Опис: Сочувана е само рачката во вид на лист од светилка слична со претходно претставената со кат. бр. 738. Уметничката и техничка изработка на сочуваниот дел, оваа светилка ја одредува како импорт од високо развиените тореутски центри во раноримскиот период.

Непубликувана.

Датирање: I век.

Следниот примерок на бронзена светилка кат. бр. 761 е пронајден во кнежевската могила во Таринци⁴⁶⁶. Карактеристики на овој тип светилки е кружното тело со тесен рамен простор. Клунот е извлечен и во делот каде што излегува од телото на светилката е украсен со две кружни задебелувања кој имитираат волути. Нашата светилка која на горниот дел од рачката има апликација на волути можеме да ја одредиме како тип XVII по Loeschcke,⁴⁶⁷ тип XXX по D. Iványi,⁴⁶⁸ тип XLVII по Кузманов⁴⁶⁹, кои овој тип светилки го датираат во I век. Датацијата според истражувачите е римскиот царски период.⁴⁷⁰

Кат. бр. 761

Музеј на Македонија

Инв. бр. 286 – V

Димензии : Д. 13,6 см. Ш. 6,1 см. В. 2,9 см.

Потекло: Крст с. Таринци.

Опис: Светилката е кружна по форма, со вдлабнат диск кој е посебно лиен и накнадно се става над резервоарот за масло, во функција на капак. На дискот освен отворот за долевање масло има уште три помали отвори за воздух. Рачката од горната страна е украсена со волути, како и на самиот почеток од клунот каде имаме две задебелувања.

Публикувана: М. Гарашанин Д. Гарашанин, 1975, 194, Сл. 3., З. Белдедовски, 1977, бр.422., Ц. Крстевски 1996, 73., М. Јованов, 2001, кат. бр. 52.

Датирање: I век.

⁴⁶⁶ Гарашанин М. и Д., 1975, 193-201.

⁴⁶⁷ Loeschcke S., 1919, 453(265), taf.XXI.

⁴⁶⁸ Iványi D., 1935, 297-298, taf. LIX-LX.

⁴⁶⁹ Кузманов Г., 1992, 52, 416.

⁴⁷⁰ Гарашанин М. и Д., 1975, 193.

Следниот примерок (кат. бр. 762) е случаен наод и за него немаме никакви информации. Тој е многу сличен со предходната светилка, со единствена разлика што нема рачка. Според формата, клунот и волутите можеме да ја сместиме во истиот тип со предходниот примерок со кат. бр. кат. бр. 740, така што и за овој примерок важат истите аналогии и датација. Идентичен примерок имаме меѓу светилките од Музејот во Софија, со кат. бр. 417а, 417б, како и кај меѓу светилките од Панонија,⁴⁷¹ и делуваат како да се направени во исти тореутски центар.

Кат. бр. 762

Завод и Музеј Прилеп

Инв. бр. 3522

Димензии : Д. 13,2 см. Ш. 7,1 см. В. 3,3 см.

Потекло: Случаен наод

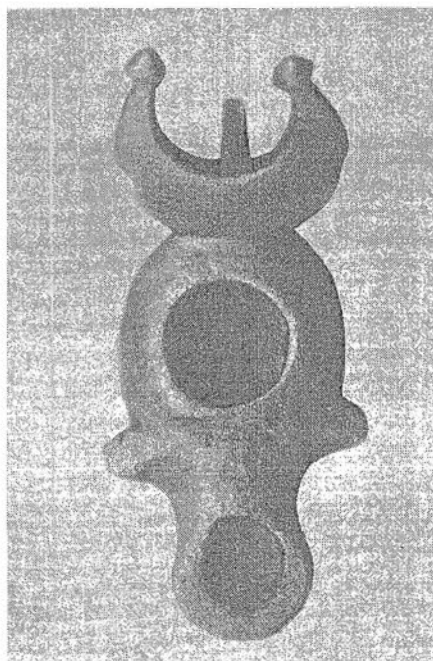
Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка со мали оштетувања на клунот и дискот. Телото е кружно со извлечен клун на чиј почеток има пластично изведени волути. Освен волутите оваа светилка нема други украси.

Непубликувана.

Датирање: I век.

⁴⁷¹ Ivanyi, D., 1935, Taf. LIX:6.

И следната светилка со кат. бр. 763 е многу блиска до предходните со кат. бр. 761 и 762, односно егзистираат заедно во втората половина на **I** век, а овој тип продолжува да се произведува и во **II** век. Преставува особено честа, поради карактеристичната рачка која е во вид на полумесечина, која е најчест манир во **I** и **II** век, кај металните светилки. Нашата светилка можеме да ја поврземе со тип XIX според Loeschcke.⁴⁷² Iványi овој тип го одредува како тип XXXI.⁴⁷³ Меѓу светилките од Археолошкиот Музеј во Загреб идентични со нашата се светилките со кат. бр. 1089, 1092, 1094, 1095 и 1098.⁴⁷⁴ и тип XLIX според Кузманов.⁴⁷⁵

Кат. бр. 763

Музеј на Македонија

Инв. бр. 689

Димензии : Д. 6,5 см. Ш. 4,1 см. В. 2,2 см.

Потекло: Качаничка клисура

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка со мали димензии. Телото е кружно со извлечен клун на чиј почеток има пластично изведени волути. Рамото е широко, целиот диск претставува отворот за долевање масло. Рачката е прстенеста, а над неа има престава на полумесечина.

Непубликувана.

Датација: Втора половина на **I** век и **II** век.

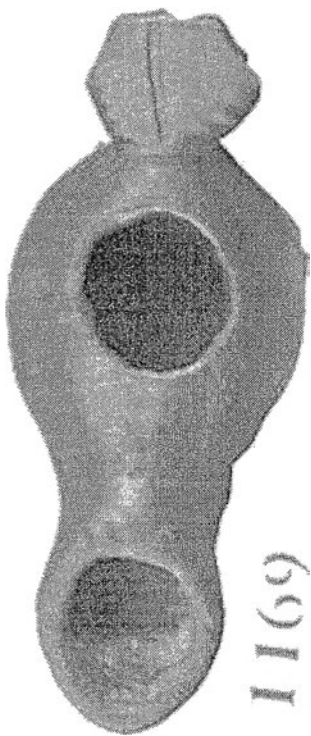
⁴⁷² Loeschcke S., 1919, 453(265).

⁴⁷³ Iványi D., 298-299.

⁴⁷⁴ Vikić-Belančić B., 1976, Tabla L:3,4,5,6,7.

⁴⁷⁵ Кузманов Г., 1992, 52, светилката со кат.бр. 422 е идентична со нашата со приближно исти димензии.

За светилката со кат. бр. 764 немаме податоци за местото и околностите во кои е пронајдена. Според изработката се разликува од останатите погоре претставени светилки од римскиот период. Таа е многу понепрецизно изработена, со деформации настанати при самото лиење. Според изгледот на оваа светилка, може да се заклучи дека таа најверојатно претставува лоша копија на светилка изработена во развиените тореутски центри. Слична според формата и рачката, но не и според клунот и изработката имаме меѓу светилките од Мајнц.⁴⁷⁶ Датацијата на оваа светилка би била II - III век.

Кат. бр. 764

Музеј Сѝрумица

Инв. бр. 1169

Димензии :Д. 7 см. Ш. 2,9 см. В. 2 см.

Потекло: Непознато

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка, на која и недостасува мал дел од рачката. Таа е со кружно телото со извлечен со големи отвори за долевање масло и фитил. Рамото е широко, целиот диск претставува отворот за долевање масло. Рачката е во вид на лист.

Непубликувана.

Датација: Втора половина на I век и II век.

⁴⁷⁶ Menzel H., 1954, 108, Abb. 90:1.

Следните пет светилки со кат. бр. 765 - 769 припаѓаат на доцноримскиот период. Овие светилки се масивни и со големи димензии. Телото им е кружно, а клунот е во вид на лула. Поклопецот на дискот е најчесто посебно лиен и со шарнир прикачен за светилката. Ногата е прстенеста, а над или пред рачката скоро без исклучок има претстава на крст. Најверојатно овие светилки биле неизоставен инвентар на ранохристијанските цркви, и биле користени при ранохристијанските обреди.

Аналогии за овие светилки има многу,⁴⁷⁷ бидејќи се најраспространети бронзени светилки од IV-VI век воопшто. Идентични примери на светилка како нашата со кат. бр. 765, најверојатно изработени во иста тореутска работилница имаме кај Perlzweig⁴⁷⁸ и Кузманов⁴⁷⁹ и уште една претставена во каталог.⁴⁸⁰ Сите овие примероци се датрани во V век, што е прифатливо и за нашата.

Следната светилка со кат. бр. 766 е многу слична со претходната со кат. бр. 765. Разлика има единствено во отворот за долевање масло кој кај светилката со кат. бр. 765 е рамен, додека кај светилката со кат. бр. 766 е решен со подигнат пластичен прстен. Идентични се решенијата на клунот и рачката која кај светилката со кат. бр. 766 е откришена на горниот крај. И за оваа светилка важат истите аналогии и истата датација.

Следните две светилки со кат. бр. 767 и 768, се идентични и доста слични со предходните. Разликата меѓу овие две светилки е единствено во димензиите и во прецизноста на изработката. Датацијата и на овие светилки е V век.

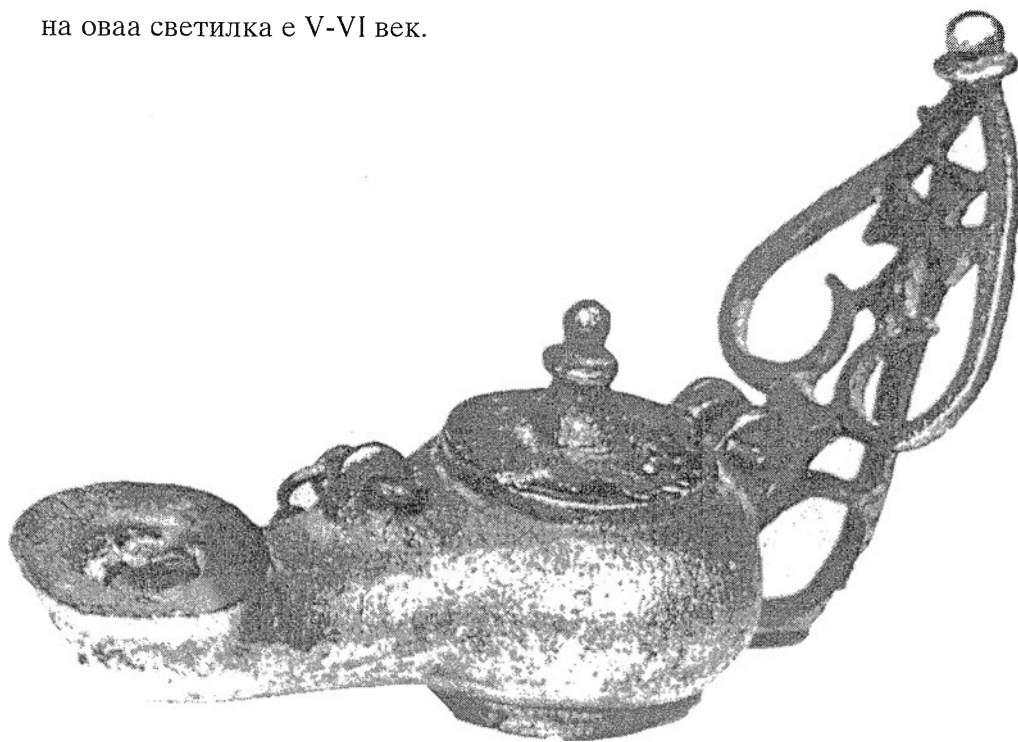
⁴⁷⁷ Menzel H., 1954, abb.92:1;2; 3; 4., J. Perlzweig, 1961, Pl.48:2948; 2949. Г. Кузманов, 1992, кат.бр: 440; 443; 444.

⁴⁷⁸ Perlzweig J., 1961, Pl.48:2948.

⁴⁷⁹ Кузманов Г., 1992, кат.бр. 443.

⁴⁸⁰ Katalog, Die Römer zwischen Alpen und Nordmeer, Mainz 2000, 415:191d.

И последната⁴⁸¹ меѓу овие светилки (кат. бр. 769) е многу блиска до предходно претставените светилки.. Таа е единствената која го нема крстот над рачката. И кај оваа светилка можеме да претпоставиме дека имало крст, според двете вдлабнувања на самата рачка каде стоеле нитните со кој бил прикачен крстот. Датацијата на оваа светилка е V-VI век.

Кат. бр. 765

Инв. бр. 101-VI

Начин на прибавување: Стоби.

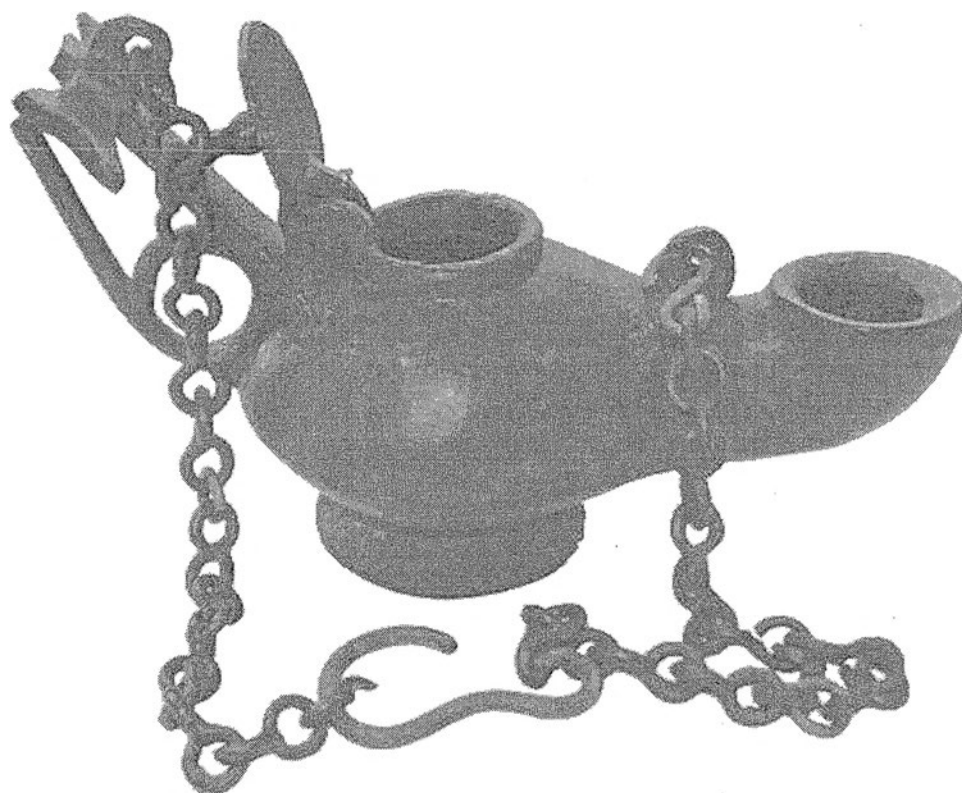
Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка. Телото е кружно со долго извлечен клун во вид на лула. Капачето кое го претставува и дискот на светилката е во вид на школка. Рачката е прстенеста, а над неа има претстава на крст. Дното е Прстенесто.

Публикувана: Археолошка карта на Р. Македонија, том I, 1994, 158:6.,

Шурбаноска М., 1996, 89. Шурбаноска М., 2005, сл. 4.

Датација: V век.

⁴⁸¹ Во постојаната поставка на Музеј на град Скопје има изложено уште една светилка, која е најраната досега пронајдена метална светилка на територијата на Р. Македонија. Оваа светилка пронајдена во с. Студеничани е предримска.

Кат. бр. 766

Завод и Музеј Биџола

Инв. бр. /

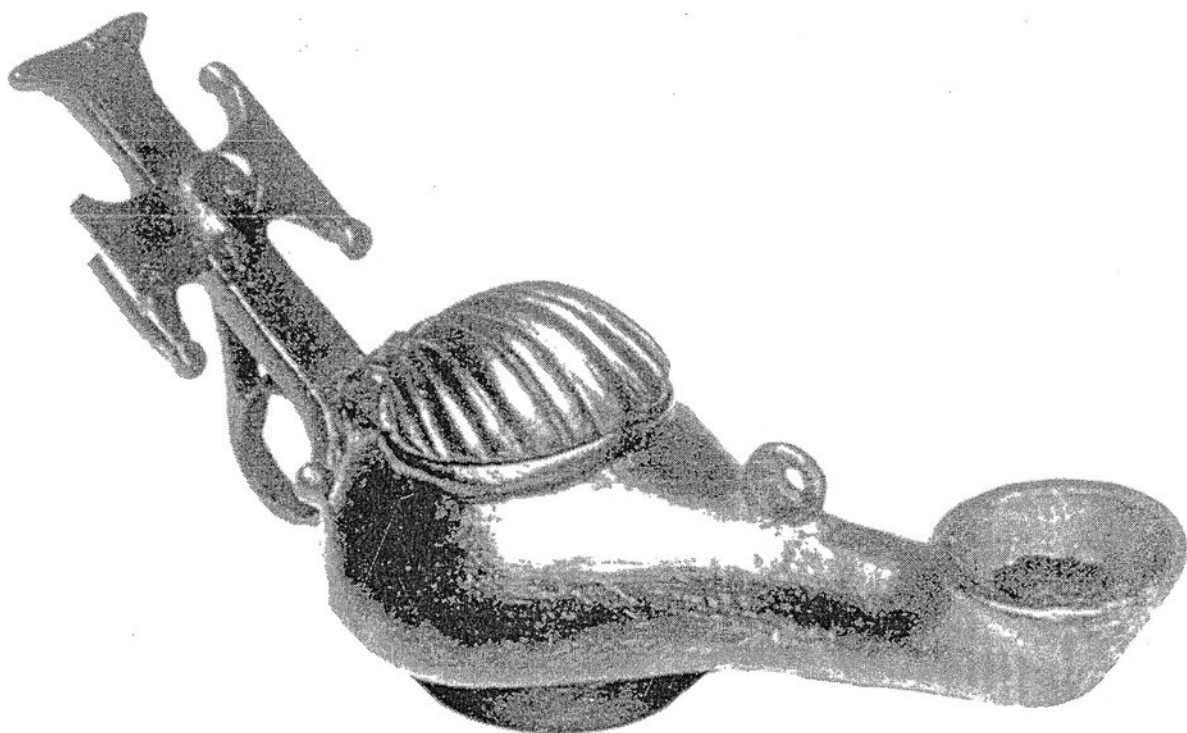
Потекло: Хераклеја

Димензии : Д. 13,5 см. Ш. 8 см. В. 6,2 см.

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка, на која и недостасува горниот дел од крстот поставен на прстенестата рачка. Сочувано е и синџирчето на кое се прикачувала. Телото е кружно со долго извлечен клун во вид на лула. Многу слична со претходната светилка со кат. бр. 765, со различен отвор за долевање масло.

Публикувана: Археолошка карта на Р. Македонија, том I, 1994, 158:6.,
М. Шурбаноска, 1996, 89.

Датација: V век.

Кат. бр. 767

Музеј на Македонија

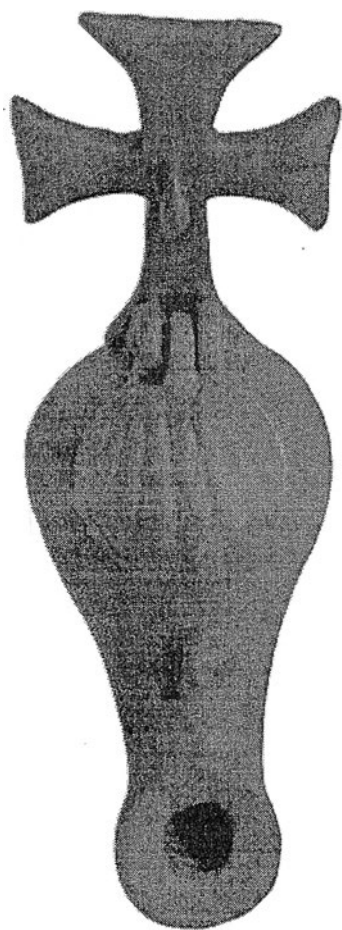
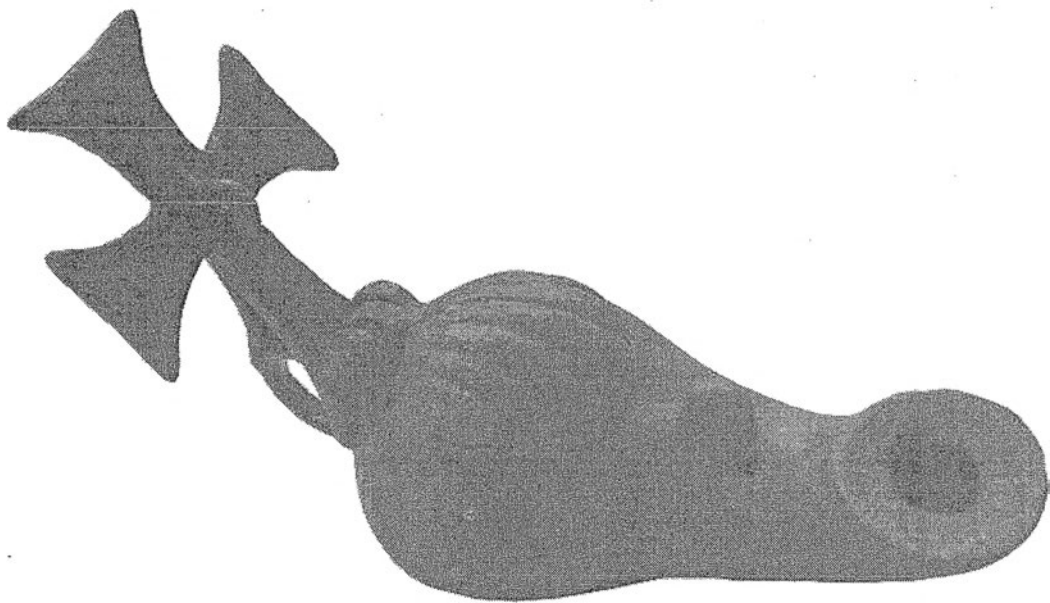
Инв. бр. 102-VI

Начин на прибавување: Непознато.

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка. Телото е кружно со долго извлечен клун во вид на лула. Капачето кое го претставува и дискот на светилката е во вид на школка, со додаток-рачка за отварање. Рачката е прстенеста, а над неа има претстава на крст. Дното е Прстенесто.

Публикувана: Археолошка карта на Р. Македонија, том I, 1994, 158:7., Шурбаноска М., 1996, 88. Шурбаноска М., 2005, сл. 3.

Датација: V век.

Кат. бр. 768

Завод и Музеј Битола

Инв. бр. /

Димензии : Д . 10,5 см. **Ш.** 5 см. **В.** 7,5см.

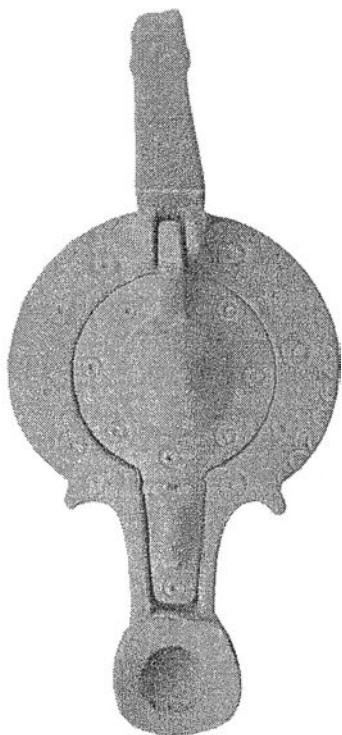
Потекло: Хераклеа

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка.

Истиот опис со претходната светилка со кат. бр. 767, со која се идентични.

Непубликувана.

Датација: Втора половина на I век и II век.

Кат. бр. 769

Музеј на Македонија

Инв. бр. /

Потекло: Запленета/непознато

Опис: Целосно сочувана, бронзена светилка на која единствено и недостасува крстот над рачката. Рамото и дискот на светилката се украсени со двојни кругови (мотив птичје око), а надворешниот раб на рамото е украсен со полукругови.

Непубликувана.

Датација: V век.

ЗАВРШНИ РАЗГЛЕДУВАЊА

Во современата археологија се повеќе се обрнува внимание на каталожка обработка на предметите, со цел да се добие што подобар увид во музејските збирки, а со тоа да се создаде темел/основа за проучување на еден тип на археолошки материјал. Обелоденувањето на збирките на еднороден материјал поврзан по функција, тип и одреден период се смета за примарна задача на националната археологија.

Постојат археолошки предмети кои побудиле интерес, и чие проучување започнало пред оформувањето на археологијата како наука. Таков третман, кој има достоинство место во изучувањата кои се однесуваат на одредени археолошки предмети имале и светилките. Со нивна обработка почнувајќи од XVII век до денес, се занимавале низа автори чии истражувања дале многу исцрпни и значајни резултати во оваа област.

Целта на оваа дисертација е на едно место да се презентираат досега пронајдените светилки од античкиот период на територијата на Република Македонија.

Така најпрво во воведниот дел се обидов да го прикажам значењето на светлината, а со тоа и на светилките во свеста на човекот од неговото започнување со организирано живеење. Поради тоа, како многу важен сегмент од археологијата, (која има за цел да го проучува, открива и реконструира човековото минато) се одделува посебна бранша-помошно археолошка наука - Лихнологија, која се занимава исклучиво со овој сегмент од човеково живеење во минатото.

Се обидов преку дел од античките пишани извори, да се согледа важноста на светилките за човекот во антиката. Преку бројни примери може да се заклучи дека тие се дел од секојдневието. Како примери можат да се наведат изворите кои ни говорат за нивното користење во домовите, при сите поголеми свечености, при организирањето на театарските престапи, како подароци за важни прослави. Освен чисто утилитарен карактер за осветлување на објектите и како технички помагала при работа, тие исто така се неизоставен дел од обредите. Наведени се повеќе извори каде може да се согледаат примери за нивно користење во храмовите, за одредени свечености, и како неизоставен дел религијата, култот и погребните обичаи.

Понатаму, опишан е општо прифатениот историјат на развојот на осветлувањето преку светилките од палеолитот, праисторијата, антиката се до средниот век.

По воведниот дел следува типологијата на античките светилки пронајдени на територијата на Република Македонија. Се обидов најпрво да ги прикажам, поточно да направам типологија на светилките, и истите да се датираат, колку е можно попрецизно. Бидејќи се опфатени светилките од сите музејски збирки во Република Македонија, откриени на повеќе локалитети низ целата нејзина територија, основната цел што ја поставивме во овој труд е да се направи еден вид пресек на досега откриените светилки. Со тоа се надевам, направен е труд што ќе придонесе кон поточното и подобро хронолошко детерминирање на светилките што ќе бидат откривани во наредните археолошки ископувања, а со тоа и подобро и полесно датирање на објектите и слоевите во кои истите се пронаоѓаат.

За подобра прегледност светилките хронолошки се поделени најпрво во групи, според четирите основни периоди во антиката:

- I. Рана антика (класичен период) - од 480 до 323 година пред н. е.;
- II. хеленистички период - од 323 година пред н. е. до 0 година;
- III. римски период - 0 година до 284 година;
- IV. доцна антика (доцноримски период) од 284 година до крајот на VI век.

* * *

Од обработените светилки од Македонија од класичниот период - V и IV век пред н. е. досега има вкупно 21 пронајдена светилка. Тие според формата, карактеристиките и времето на егзистирање ги поделив на девет типа (I-IX). Датацијата кај овие светилки е базирана главно врз аналогии, бидејќи најчесто истите се случајни наоди, односно не се најдени во контекст. Со самиот почеток на антиката кај нас започнува употребата на светилките.⁴⁸² Тие во овој период кај нас пристигаат исклучиво како импорт од југ, поточно повеќето се определени како атички производи. Најверојатно кај нас пристигнувале по пат на трговија со посредство на атичките колонии на Халкидик. Најголем број светилки се пронајдени во поразвиените градови од овој период, поточно од неколку поважни центри. Најубавите примероци се пронајдени во Демир Капија за која се претпоставува дека била Атичка колонија и можен трговски центар за овој и за поширокиот регион. Исто така имаме примероци од Исар Марвинци, Вардарски Рид, Охрид, Прилеп и Струмица.

⁴⁸² Засага на територијата на Република Македонија не ни е познато користење на светилки во VII и VI век на територијата на Република Македонија.

Светилките од класичниот период се најретко наоѓани при археолошките ископувањата и преставуваат најмалобројна група во однос на светилките од другите периоди во антиката.⁴⁸³ Ваквата состојба е регистрирана во сите музејски збирки кај нас. Тоа најверојатно се должи и на фактот што класичниот период е послабо истражен во однос со останатите периоди во антиката, но многу веројатно и поради тоа што луѓето кои живееле на овие простори користеле и други начин за осветлување. Карактеристика на светилките од овој период е црниот фирнис кој одговара со тој на класичните вази. Тие се исклучиво работени на грнчарско тркало, немаат украси и печати на работилница. Значаен е податокот што во овој период се јавуваат првите локално изработени светилки, кои засега се реткост и се емитиција на увозните, но со многу послаб квалитет.

Во хеленистичкиот период (последна третина на IV век пред н. е. до крајот на I век пред н. е.) светилките стануваат се почест наод при археолошките ископувања. Тоа пред сè се должи на подобрата истраженост во однос на предходниот период, на нивната сè почеста употреба, како и на започнувањето на локално производство на истите. Досега на повеќе локалитети во Македонија се регистрирани локално изработени светилки од овој период и со сигурност можат да се потврдат локални керамичарски работилници.

Во хеленистичкиот период доаѓа до значајни промени во изгледот на светилките како и начинот на производство. Сс менува и премазот, кој знатно се разликува од премазот кај светилките од класичниот период. Светилките во раниот хеленистички период се работени на грнчарско тркало, а во II век пред н. е. доаѓа до комплетна промена на начинот на производство, односно се започнува со калапење на светилките. Калапењето како начин на изработка од овој период (II век пред н. е.), ќе стане најупотребуван и скоро единствен начин за

⁴⁸³ Тие се нешто повеќе од 3 проценти според застапеност меѓу вкупниот број светилки од античкиот период.

изработка на светилките до самиот крај на антиката. Овој начин овозможува многу побрза, полесна и сериска изработка на светилките, што пак допринесува за поефтин производ кој помасовно се користи.

Од вкупно обработените светилки на овој период припаѓаат вкупно 206 светилки кои според обликот на телото, карактеристиките и хронолошките рамки можеме да ги поделиме на осумнаесет типови, односно светилките од хеленистичкиот период припаѓаат на типовите од X до XXVII.

Освен зголемениот број на светилки, локално произведените примероци во однос на импортираните е доминантен. Оваа доминација на локално произведените светилки започнува со тип XIII, датиран на крајот на III и почетокот на II век пред н. е. Следниот тип XIV е одреден како тип од работилница A - „Ä“. Сите досега пронајдени (7) примероци одредени како тип XIV, освен според тоа што се идентични по форма, изработка, глина и печење имаат сигнатура „Ä“ на мајсторот или работилницата.

Во овој период имаме тип на светилки-типот XV кој е наречен Македонски тип на светилки. Станува збор за локален тип карактеристичен единствено за територијата која ја населувале античките македонци во периодот меѓу III и I век пред н. е.⁴⁸⁴ Типот XVII кој има сличности со македонскиот тип светилки - XV - е карактеристичен, поточно сите досега пронајдени примероци потекнуваат од археолошкиот локалитет Самоилова Тврдина. Аналогии за овој тип не успеав да пронајдам така што за сега во отсуство на повеќе информации типот е одреден како локален.

Со крајот на II век, калапењето започнува да го зазема своето место како единствен начин на изработка, со што Ефеските светилки и нивните survival - и - (тип XXII) стануваат најупотребуваните и најкопираните светилки на овие простори. Типот XXV - карактеристичен за самиот крај на хеленистичкиот период, преставуваат последен развоен тип на светилките во хеленистичкиот период кај нас. Крајот на

⁴⁸⁴ Претставува тип со најголем број примероци во хеленистичкиот период.

една ера јасно е видлив и преку светилките. Ако предходно светилките беа калапени и украсени со најразновидни декорации, овие светилки се многу рустично изработени, без украси со чисто функционална намена. Работилници за овие светилки можат да се потврдат на археолошките локалитети Скупи и Стоби, кој во римскиот период прераснуваат во големи керамичарски центри. Освен на предходно споменатите локалитети (Вардарски Рид, Исар Марвинци, Самоилова Тврдина, Градиште Неготино, Стоби и Скупи) каде се регистрирани работилници, истите можат да се потврдат и според двата пронајдени калапи за изработка на светилките. Едниот служи за изработка на светилките од тип XXII A, а пронајден е на археолошкиот локалитет Исар Марвинци. Вториот служел за изработка на светилки од типот XXII B, а пронајден е на археолошкиот локалитет Градиште Неготино.

Во светилките од римскиот период влегуваат типовите настанати од почетокот на I век до крајот на III век, односно до Диоклецијановите реформи. Земен е почетокот на производство на типот, бидејќи повеќето типови светилки што се произведуваат во III век, продолжуваат да се произведуваат и низ IV век, и подоцна.

Од почетокот на I век на територијата на Република Македонија, започнува доминација на италските типови светилки. Главните центри за производство на светилките освен во Рим, се северните делови на Италија. Светилките во римскиот период се изработувани исклучиво со помош на калап. Со тоа зголемено е производството, за сметка на намалената цена на светилката, а со тоа и неисплатливоста да се транспортираат на големи релации. Поради тоа се намалува извозот и трговијата со овој тип на стока. Сето тоа допринесува светилките се повеќе се изработуваат локално. Тие многу често се копирани, поради едноставноста на изработка со помош на калап, така што локално изработените светилки во овој период претставуваат доминантна група. Најголемиот број на светилки од римскиот период потекнуваат од Стоби, Скупи и Исар Марвинци, каде со сигурност може да се

регистрираат работилници на светилки од овој период. Сликата за мануфактурите за изработка на светилки ни ја дополнуваат пронајдените калапи.⁴⁸⁵ За постоењето на работилница на одредени археолошки локалитети ни зборуваат и светилките деформираната при печењето.⁴⁸⁶

Италските светилки, превземени од хеленските претрпуваат големи измени. Се намалува рамениот простор со што се зголемуваат димензиите на дискот кој станува носечкиот декоративен простор. Тој се украсува најразлично, од најпроста геометриска декорација до сложени сцени. Овој тип на светилки со ликовен приказ на дискот е познат под името "Bildlampen". Од втората половина на I век започнува голема продукција светилки, познати под името "firmalampen" поради печатот на дното со името на изработувачот на светилката или мануфактурата каде е направена таа. Овој тип на светилки и во II век е меѓу доминантните во царството. Економската криза која ја зафатила територијата на Италија од крајот на II век, посебно се одразува на северноиталските мануфактури. Тогаш опаѓа и квалитетот на производите, се намалува и производството со што опаѓа и извозот, а на сметка на тоа се зголемува бројот на големите мануфактури во провинциите. Сето ова се чувствува и на нашата територија, кога приматот на увезени светилки повторно го превземаат хеленските типови на светилки.

Раните светилки од I и II век се главно италски импорт и нивни копии, кој се среќаваат во целото царство. Светилките со срцевиден клун - тип XXVII се наоѓани на повеќе локалитети во источните провинции на Римското Царство. Според И. Микулчиќ овој тип на светилки е креиран во егејскиот свет,⁴⁸⁷ прифатено и од А. Јовановиќ.⁴⁸⁸ J. Perlzweig за кои како место на производсто го посочува Ефес,

⁴⁸⁵ Повеќе за работилниците потврдени со калапи во поглавјето Калапи за изработка на светилките.

⁴⁸⁶ Никој не би продавал/купувал деформирана светилка-шкарт.

⁴⁸⁷ Микулчиќ И., 1975, 135.

⁴⁸⁸ Јовановиќ А., 1985, 46-47.

примероците пронајдени на Атинската Агора ги определува како импорт.⁴⁸⁹ Овие светилки според бројните примероци успеав да ги поделам во три варијанти (А, В и С) кои имаат свои особености. Стигнати кај нас од југ (варијанта А) тие на овие простори многу брзо се прифаќаат и почнуваат локално да се произведуваат (варијантите В и С). Низ користената литературата, примери од варијантите В и С во толкав број не се пронајдени на локалитет освен на Стоби и Скупи. Поради тоа може да се претпостави дека овие варијанти се иновација на Стобски/Скупски мајстор-керамичар. Локалното производство на овој тип светилки, освен според начинот на изработка, глината и печењето, може да се потврди со повеќето групи на идентични светилки, често изработени и од еден калап. Пример за тоа се светилките кои според декоративните детали кои ги имаат со сигурност може да се заклучи дека се изработени од ист калап. Типот XL од кој имаме вкупно 136 светилки претставува најбројна група на светилки пронајдена во Р. Македонија од вкупниот број антички светилки. Тој е особено чест во римскиот и доцноримскиот период. Формата се создава во Атина под силно влијание на коринтскиот тип, од кои го превзема трапезоидниот облик на клунот, а новина која се јавува во Атина е декорацијата. Овој тип на светилки релативно долго трае и тоа од почеток на III век до крајот на IV век, кога овој тип е најраспространет тип на светилки особено во балканските и малоазиските провинции.⁴⁹⁰

Во втората половина на III век, Римската империја условена од повеќе фактори запаѓа во длабока криза. Причини за ваквата состојба, освен внатрешните превирања, се и нападите на варварските племиња на лимесот. Во целата ситуација голема улога/роља играат и честите смени на војничките императори. Со Диоклицијановите реформи (284-305) започнува нова значајна етапа, (последна во антиката) во римското царство позната под името доцноримски или доцноантички период.

⁴⁸⁹ Perlzweig J., 1961, 5-6, pl.6.

⁴⁹⁰ Perlzweig J., 1961, 68.

Карактеристика за светилките од доцноримскиот период (IV-VI век) е издолженото - овално тело на светилките, кое е органски поврзано со клунот-фитилникот. Најчести типови во овој период се светилките кои се определени како тип со трапезоидно фланкиран клун-тип XL, т. н. северноафрикански и малоазиски светилки. Силна е продукцијата и на светилките работени на грнчарско тркало, техника за изработка, која последен пат се користи во I век пред н. е. Кај овие светилки опаѓа и квалитетот на изработка и се со чисто утилитарна функција, неукрасувани со што се означува и крајот на антиката.

*

*

*

Од предходно изложеното може да се види, дека фондусот на досега пронајдените светилки на територијата на Република Македонија, иако не многу богат по бројот на примероци, тој е типолошки многу хетероген. Обработени се вкупно 750 керамички светилки, поделени во XLVII тип, надополнети со 15 примероци на фигурални светилки, 6 калапи за изработка на светилки и 13 бронзени светилки.⁴⁹¹ Тие ги опфаќаат сите периоди од антиката, односно се датирани од V пред н. е. до VI век н. е. Пронајдени се на повеќе археолошки локалитети на територијата на Р. Македонија. Иако добар дел од светилките кои се претставени се најдени без сигурни стратиграфски податоци, сепак според своите карактеристики, (облик, форма, профил, изработка итн.) и на база на компаративен материјал и аналогии од систематски истражени локалитети и некрополи, овие светилки се прецизно датирани.

Според карактеристиките и квалитетот на глината, бојата и изработката може да се одреди бројот на увезени и домашно изработени светилки. Од голема корист при одредувањето на местото

⁴⁹¹ Треба да се напомене дека се обработени околу 1000 светилки, но некои фрагменти од практични причини не влегоа во ова дисертација.

на изработка, како и работилницата ни се жиговите на дното од светилките. Така според светилките може да се направи реконструкција за трговските врски, помеѓу одредени региони и народи во одреден период.

Типологијата е правена според аналогии со големите светски збирки, во отсуство на податоци, при нашите ископувања. Релативно се прецизно датирани и тоа најчесто во период од 50-100 години,⁴⁹² како во гробовите така и во објекти и слоеви. Тоа ќе биде од голема полза при истражувањата што следуваат, поради тоа што при ископувањето на некрополите, меѓу најчестите наоди се луцерните. Ако се има предвид дека не секогаш има монета или други хронолошки осетливи предмети, тогаш секако е големо значењето на светилките при датирањето на гробовите, како и објектите и слоевите, во кои се пронаоѓаат.

Според типовите на светилките кои се знае од каде потекнуваат, односно каде се произведувале, (според самите карактеристики на светилките, но и според печати кај некои од светилките) можеме да донесеме заклучоци за влијанијата и трговските врски на нашата територија.

Светилките како исклучително значаен сегмент од човековиот живот, се доста чести наоди при археолошките истражувања, поради што сметам дека е од голема полза да имаме типологија која се однесува на светилките пронајдени во Р. Македонија. Со тоа се надевам дека ќе се овозможи полесна обработка и датација на светилките што ќе се наоѓаат при наредните археолошки истражувања.

⁴⁹² Некои типови биле користени често и по 20-50 години, а одредени типови егзистираат и по 200 години.

БИБЛИОГРАФИЈА

- **Alicu D.-Nemec E.**, Roman Lamps from Sarmizegetusa, Oxford 1977.
- **Alram-Stern E.**, Die Römischen Lampen aus Karnuntum, Wien 1989.
- **Археолошка карта на Република Македонија**, Том I, Скопје 1994.
- **Anderson Stojanović V.**, Stobi, the Hellenistic and Roman Pottery, Princeton 1992.
- **Bailey D. M.**, Greek and Roman Pottery Lamps, The British Museum, London 1963.
- **Bailey D. M.**, Lamps in the Victoria and Albert Museum, London 1965.
- **Bailey D. M.**, A Catalogue of the lamps in the British Museum, I, Greek, Hellenistic and early Roman pottery lamps, London 1975.
- **Bailey D. M.**, A Catalogue of the lamps in the British Museum, II, Roman Lamps Made in Italy, London 1980.
- **Bailey D. M.**, Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice), volume III, part 2, The lamps, Tripoli, 1985.
- **Bailey D. M.**, A Catalogue of the lamps in the British Museum, III, Roman Provincial Lamps, London 1988.
- **Bernhard M.L.**, Lampki starożytne, Warszawa 1955.
- **Битракова-Грозданова В.**, Споменици од хеленистичкиот период во СР Македонија, Скопје 1987.
- **Бјелајац Љ.**, Налази керамичких жижака на Београдској Тврдави, Годишњак града Београда, Књ. XXIX, Београд 1982.

- **Блажевска С.**, Сектор "Акропола" Истражување 1999-2000, Вардарски Рид Книга I, Скопје 2005 а, 209-228.
- **Блажевска С.**, Печки за керамика, Вардарски Рид, Книга I, Скопје 2005 б, 261-280.
- **Блажевска С.**, Керамика од Вардарски Рид, магистерски труд одбранет во 2006 година, на Филозофскиот факултет во Скопје, во печат.
- **Bourgeois A.**, Karthago XIX, Paris 1980.
- **Broneer O.**, Terracotta Lamps, Corinth IV,2, Cambridge, Massachusetts 1930.
- **Broneer O.**, Terracotta Lamps, Vol. III, Princeton 1977.
- **Брукнер О. - Даутова - Рушевљан В. - Петар Милошевич.**, Почети романизације у југоисточном делу провинције Паноније, Нови Сад 1987.
- **Брукнер О. - Даутова - Рушевљан Д.**, Архитектонско-грађевински комплекс виле урбане у Сирмијуму, Нови Сад 2004, 55-80.
- **Buchi E.**, Lucerne del Museo di Aquileia, vol. I, 1975.
- **Bucovala M.**, Necropole elenistice la Tomis, Constanta 1967.
- **Cabrol F.-Leclercq H.**, Dictionaire d' archéologie chrétienne et de liturgie, Tom VIII, Paris 1920-1953.
- **Цермановић А.**, Римска бронзана лампа из околине Пожаревца, Старинар, Књига IX-X, Београд 1959, стр. 203-205.
- **Цермановић-Кузмановић А.**, Бронзане лампе из Текије (Transdierna), Зброник народног Музеја XI-1, Београд 1983, 49-52.

- **Cermanović-Kuzmanović A.-Jovanović A.**, Tekija, Beograd 2004, 191-199.
- **Chrzanowski L.**, LUMIERES ANTIQUES; Les lampes à huile du musée romain de Nyon, Nyon 2000.
- **Црнобрња А. Н.**, Скупни налаз римских жижака-прилог проучавању урбане историје Сингидунума, Годишњак града Београда, Књ. XLVII-XLVIII, 2000-2001, Београд 2001.
- **Cultura Bizantina in Romania**, Bukuresti 1971.
- **Цветаева А. Г.**, Быт, Античные государства Северного Причерноморья, Москва 1984, 226-241.
- **Цвјетићанин Т.**, Касноантичка глеђосана Керамика, Београд 2006.
- **Dautova-Ruševljan V.**, Rimske svetiljke u zbirci pomorskog i povijesnog muzeja u Rijeci, Diadora, Glasilo Arheoloskog muzeja u Zadru, vol. 5., Zadar 1970.
- **Dautova-Ruševljan V.-Brukner O.**, Gomolava, Novi Sad, 1992, 81-83.
- **Даутова-Рушевлан В.**, Занатски производи и нумизматички налази, Фрушка Гора у античко доба, Нови Сад 1995, 111-170.
- **Davidson G. R.**, The Minor Objekts, Corinth XII, Princeton 1952.
- **Deonna W.**, Les Lampes antiques trouvées à Délos, Bulletin de correspondance hellénique XXXII, 1908, 133-176.
- **Deneauve J.**, Lampes de Carthage, Paris 1974.
- **Di Filippo Balestrazzi E.**, Lucerne del Museo di Aquileia, vol. II, 1988.
- **Di Filippo Balestrazzi E.**, Lucerne del Museo di Aquileia, vol. II, 1, 1988.

- **Di Filippo Balestrazzi E.**, Lucerne del Museo di Aquileia, vol. II, 2, 1988.
- **Di Filippo Balestrazzi E., Bertacchi L., Buchi E., Lopreato P.**, La Lucerna Aquileiese In Terakota, Aquileia 1979.
- **Djuric S.**, Ancient Lamps from the Mediterranean, Toronto 1995.
- **ΔΡΟΥΓΟΥ Σ.**, ΑΝΑΣΚΑΦΕ ΠΕΛΛΑΣ 1957-1964, ΟΙ ΠΗΛΙΝΟΙ ΛΥΧΝΟΙ, ΑΘΗΝΑΙ 1992.
- **ΔΡΟΥΓΟΥ Σ. – ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ Γ.**, ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΛΑΞΕΥΤΟΙ ΤΑΦΟΙ ΒΕΡΟΙΑΣ, ΑΘΗΝΑΙ 1980.
- ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΑΘΗΝΑ 2000.
- **Farka C.**, Die Römischen Lampen von Magdalensberg, Klagenfurt 1977.
- **Fényes G.**, A Brigetiban előkerült bélyeges mécsesek, Communicationes Archaeologicae Hungariae, Budapest 2002, 59-91.
- **Fremersdorf F.**, Römische Bildlampen, Bonn-Leipzig, 1922.
- **Гај-Попович Д.**, Жигови на римским жижцима у епиграфској збирци народног музеја, Зборник радова народног музеја књ. III, Београд 1960/61.
- **Гарашанин М. и Д.**, Начин на погребување и конструкција на кнежевската могила во Таринци, ЗШНМ IV-V, Штип 1975, 193-201.
- **Глумац М.**, Глинене светилке из касноантичке збирке Народног музеја у Београду, Београд 2001, 213-228.
- **Goethert-Polaschek K.**, Römische Lampen, Mainz am Rhein 1985.
- **Goldman H.**, The Lamps, Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, vol. I, text, The Hellenistic and Roman Periods, Princeton 1950, 84-134.

- **Goldman H.**, The Lamps, Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, vol. I, plates, The Hellenistic and Roman Periods, Princeton 1950, 93-113.
- **Gonzenbach V.**, Lamps in excavations at Salona, New Jersey 1975.
- **Girardi Jurkić V.-Džin K.**, Sjaj antičkih nekropola Istre, Pula 2003.
- **Gualandi Genito M. C.**, Le Lucerne Antiche del Trentino, Trento 1986 .
- **Grandjouan C.**, Terracottas and plastic lamps of the Roman period, The Athenian Agora vol. VI, Princeton 1961.
- **Greene K.**, Roman Pottery, Great Britain 1992.
- **Haken R.**, Roman lamps in the Prague National Museum and in other Czechoslovak collections, Sbornik Narodniho musea v Praze, Rada A, XII, 1-2, Praha 1958.
- **Hayes J. W.**, Late Roman Pottery, London 1972.
- **Hayes J. W.**, Handbook of Mediterranean Roman Pottery, London 1997.
- **Heres G.**, Die Römisch Bildlampen der Berliner Antiken-Sammlung, Berlin 1972.
- **Хомер.**, Илијада, препев М. Д. Петрушевски, Скопје 1995.
- **Howland R.H.**, Greek lamps and their Survivals, The Athenian Agora vol. IV, Princeton 1958.
- **Hoxha G.**, Llampë prej balte të shekujve I – VI nga qyteti i Shkodrës, Iliria Nr. 1-2, Tirana 1999-2000.
- **Хусеновски Б. - Спасовска Димитриоска Г.**, Вардарски Рид - Гевгелија - истражувања во 1994 година, Maced. acta archaeol. 16, Скопје 2005, 157-182.

- **Хусеновски Б. - Сламков Е.**, Водич низ постојаната археолошка поставка, Гевгелија 2005.
- **Iconomu C.**, *Opaițe Greko-Romane*, București 1967.
- **Iskra-Janošić I.**, *Urbanizacija Cibala i razvoj keramičarskih središta*, Zagreb-Vinkovci 2001.
- **Ivanišević V., Nikolić-Đorđević S.**, *Novi tragovi antičkih fortifikacija u Singidunumu-Lokalitet Knez Mihajlova 30, SINGIDUNUM 1*, Beograd 1997, 65-148.
- **Ивановски М.**, *Керамички Печати из Марвинаца код Валандова, VESTIGATIO VETVSTATIS*, Београд 2001, 199-208.
- **Iványi D.**, *Die Pannonischen Lampen*, Budapest 1935.
- **Israeli Y.-Avida U.**, *Oil-Lamps from Eretz Israel, The Louis and Carmen Warschaw Collection at the Israel Museum, Jerusalem, Jerusalem 1988.*
- **Јакимовски А.**, *Светилки од збирката на Музеј на Македонија, магистерски труд одбранет во 2005 година, на Филозофскиот факултет во Скопје.*
- **Jakimovski A.**, *The Macedonian Type of Lamps, Macedonian Heritage № 27, 2006, Skopje, 59-65.*
- **Jakimovski A.**, *Lychnology, Macedonian Heritage № 27, 2006, Skopje, 65-68.*
- **Jakimovski A.**, *The Macedonian Tipe of Lamps, Skripta Praehistorika, Situla 44, Ljubljana 2007, 875-882.*
- **Јакимовски А.**, *Северен бедем - Стоби 2001, Maced Acta Archaeol. 17, Skopje 2007, 141 - 149.*

- **Jakimovski A.**, Oil Lamps from the Collection of the Museum of Negotino, Macedonian Heritage № 30, 2007, Skopje, 3-11.
- **Јакимовски А.**, Светилки од Цареви Кули, Зборник посветен на Јован Ананиев, во печат.
- **Јанакиевски Т.**, Театар, Битола 1987.
- **Јанакиевски Т.**, Антички театри во Република Македонија, Битола 1998.
- **Јанев Т. - Ѓорѓиева В.**, Грнчарството во Тиквешката низ вековите, Каталог, Кавадарци 2003.
- **Јанковић Ђ.**, У сутону антике, Гамзиград Касноантички царски дворец, Београд 1983, 98-113.
- **Јеличић Б.**, Бронзани жижици у Народном музеју, ЗРНМ, Књига друга, Београд 1959, 73-82.
- **Jozsef R.**, Mitoszok Konyve, Budapest 1963.
- **Јованов М.**, Античка бронза во Македонија од V век п. н. е. до V век, Магистарски труд, одбранет во 2001 год на Филозофски факултет во Скопје.
- **Јованова Л. - Михаилова Д.**, Скупи-Источна некропола, Maced. acta archaeol. 15, Скопје 1999, 203-250.
- **Jovanova L.**, Colonia Flavia Scupinorum-western necropolis grave forms and rituals, Histria Antiqua Vol.8, Pula 2002, 193-206.
- **Јовановиќ А.**, Землјане светиљке из античке збирке Народного музеја у Нишу, Нишки зборник бр. 2, Ниш 1976, 61-82.
- **Јовановић А.**, Лампе из радионице FLAVIUSA, зборник народног музеја у Нишу, Ниш 1985, 45-52.

- **Jones A. H. M.**, The Later Roman Empire, vol.I, Baltimore 1964.
- **Jones A. H. M.**, The Later Roman Empire, vol.II, Baltimore 1992.
- **КАРАМΠΕΡΗ Μ.-ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ Ε.-ΚΑΙΛΑΦΑ Α.**, ΤΟ ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΟ ГАΛΕΡΙΑΝΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ, ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ 10 В, 1996, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997, стр 533-544.
- **Каталог**, Antička bronza u Jugoslaviji, Beograd 1969.
- **Каталог**, Античко Скупи, Скопје 1984.
- **Каталог**, Municipium Stobensium, Скопје 1994.
- **Katalog**, Die Römer zwischen Alpen und Nordmeer, Mainz 2000.
- **Katalog**, Na tragovima vremena, Zagreb 2003.
- **Kaufmann-Heinimann A.**, Götter und Laurarien aus Augusta Raurica, Augst 1998.
- **Knopf. A. A.**, 1978, Pompeii A.D. 79.
- **Кокич М.**, Неколико уљаница из Јужне Србије, Гласник Скопског научног друштва XIII, Скопје 1934.
- **Кондић В.-Тодоровић Ј.**, Збирка римских жижака у музеју града Београда, Годишњак Музеја града Београда Књ. III, Београд 1956, 63-73.
- **Кондић В.**, Археолошка збирка Дуњић, Beograd 1977.
- **Korać M.**, Žižci sa teritorije Viminaciuma, Докторска теза одбранета во 1995 година, на филозофскиот факултет во Белград.
- **Korošec P.**, Figuralna oljenka z izkopavanj na stanovanjskem bloku B-V na Ptuj-Rabelčja Vas, Ptujski Zbornik VI/1, Ptuj 1996, 189-199.

- **Крстевски Ц.,** Римски период, водич низ археолошката поставка, Скопје 1996, 70-75.
- **Крстевски Ц.,** Крива Паланка и Кривопаланечко низ Историјата, Крива Паланка 1996, 19-33.
- **Крстевски Ц., -Соколовска В.,** Нови наоди на Македонско - Пајонски бронзи, *Maced. acta archaeol.* 16, Скопје 1999, 65-88.
- **Крунић С.,** Римске светилке с печатом из збирке музеја града Београда, Годишњак града Београда књ. XXXV, Београд 1988, 15-39.
- **Крунић С.,** Бронзано посуђе, Античка бронза Сингидунума, Београд 1997.
- **Krunić S.,** Pregled antičkih svetiljki Singidunuma, *SINGIDUNUM* 4, Beograd 2005, 45-104.
- **Cuomo Di Caprio N., Santoro Bianchi S.,** Lucerne Fitili e Bronzee del Museo Civico Di Lodi, Lodi 1983.
- **Кузманов Г.,** За производството на глинени лампи в Долна Мизија и Тракија (I-IVв.), *Археологија* XXIII кн.1-2, Софија 1981.
- **Кузманов Г.,** Антични Лампи, Софија 1992.
- **Кузманов Г.,** Късноантични лампи, Разкопки и проучувания книга XXXIII, София 2005, 181-189.
- **Кузманов Г.,** Римски и късноантични лампи од Рациария, Годишник на Археологическия институт с музей, Том II, София 2002, 242-262.
- **Кунина Н.,** Античные художественные изделия из Керчи, *Сообщения Государственного Эрмитажа* XLVIII, Ленинград 1983, 33-37.

- **Loeschcke S.**, Lampen aus Vindonissa, Zürich 1919.
- **Любенова В.**, Селището од римската и ранновизантијската епоха, Перник, том I, София 1981, 107-203.
- **Манева Е.**, Неколку типови и форми на елинистичка и римска керамика од Хераклеја, Битола 1979.
- **Манева Е.**, Светилки од музејската збирка во Хераклеа, Зборник на трудови 4-5, Битола 1983/84, 47-63.
- **Mardešić J.**, Glinene svetiljke, Salona Christiana, Split 1994, 271-278.
- **Mardešić J.**, Keramičke svetiljke, Longae Salona, Split 2004, 351-381.
- **Marijanski-Manojlović M.**, Rimska nekropola kod Beške u Sremu, Novi Sad 1987.
- **Márton A.**, Roman burial with a weapon from the Bécsi road cemetery (Aquincum – Budapest), Communicationes Archaeologicae Hungariae, Budapest 2002, 117-152.
- **Matijašić R.**, CAMPUS MARTIUS, Pula 1991.
- **Menzel H.**, Antike Lampen im römisch-germanischen Zentralmuseum zu Mainz, Mainz 1954.
- **Mikl-Curk I.**, Poetovio I, Ljubljana 1976.
- **Mikl-Curk I.**, Arheološki vir k vlogi ženske v rimskem Ptuj, Ptujski Zbornik VI/1, Ptuj 1996, 157-188.
- **Mikulčić I.**, Pelagonija, 1996 Skopje-Beograd.
- **Mikulčić I.**, The West Cemetery: Excavations in 1965, Studies in the Antiquities of Stobi, Beograd 1973, 61-95.

- **Микулчиќ И.**, Римски Луцерни од Скупи, Годишен зборник на филозофскиот факултет, Скопје 1975 а, 127-151.
- **Микулчиќ И.**, Раноримски скелетни гробови из Скупа, Старианар XXIV-XXV, Београд 1975 б, 89-102.
- **Микулчиќ И.**, Антички градови во Македонија, Скопје 1999.
- **Микулчиќ И.**, Стоби антички град, Скопје 2003
- **Митревски Д.**, Старомакедонскиот град на Вардарски Рид, Скопје 2001.
- **Митревски Д.**, Вардарски Рид, истражувања 1995-2004, Вардарски рид, Книга I, Скопје 2005, 15-90.
- **Neidinger W. - Matthews E.**, Report on the 1995, Excavation on Gevgelija, Republic of Macedonia, Houston 1995.
- **Neidinger W. - Matthews E.**, Report on the 1996, Excavation on Gevgelija, Republic of Macedonia, Houston 1996.
- **Nikolić S., Pop-Lazić S.**, Ostaci antičke urbane zone na Dunavskoj padini, SINGIDUNUM 4, Beograd 2005, 7-43.
- **Николовски З.**, Некрополата Дрезга с. Лопате - кумановско, Maced.acta archaeol. 17, Скопје 2006, 231-260.
- **Papanikola-Bakirtzi D.**, Everyday Life in Byzantium, Athens 2002.
- **Perlzweig J.**, The Athenian Agora vol. VII, Lamps of the Roman period, Princeton 1961.
- **PETROPOYΛOΣ M.**, TA ERΓAΣTNPIA TΩN PΩMAΪKΩN AYXNAPIΩN THΣ PATPAΣ KAI TO AYXNOMANTEIO, AΘHNA 1999.

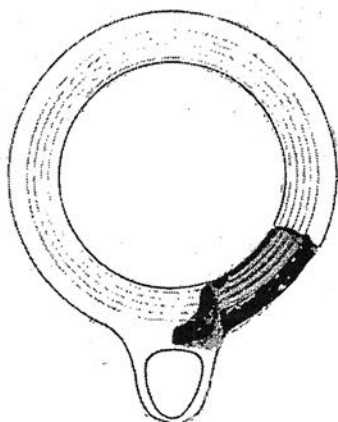
- **Petru S.**, Emonske nekropole, Ljubljana 1972.
- **Petru S.-Petru P.**, Neviodunum, Ljubljana 1978.
- **Pop-Lazić S.**, Nekropole Rimskog Singidunuma, Singidunum 3, Beograd 2002, 7-100.
- **Rubright J.C.**, Lamps from Sirmium in the museum of Sremska Mitrovica, Sirmium III, Beograd 1973.
- **Sapelli M.**, Lucerne Delle Civiche Raccolte Arheologiche, Milano 1979.
- **Сламков Е. - Гушев Ѓ.**, Римски гробови од Дојранско, Maced.acta archaeol. 16, Скопје 2005, 179-188.
- **Сламков Е.**, Локалитет Селишта с. Габрово, Гевгелија, Maced.acta archaeol. 17, Скопје 2006, 189-210.
- **Соколовска В.**, Новија археолошка ископавања у Демир Капији, Старинар XXIV-XXV, Београд 1975, 183-192.
- **Соколовска В.**, Археолошки истражувања во Демир Капија, Maced.acta archaeol. 4, Скопје 1978, 93-112.
- **Соколовска В.**, Долината на Вардар во I милениум пред н. е. Античко време, Скопје 1981.
- **Соколовска В.**, Исар-Марвинци и Повардарјето во античко време, Скопје 1986.
- **Соколовска В - Микулчиќ Г.**, Класичен и Хеленистички период, Водич низ археолошката поставка, Скопје 1996, 53-63.
- **Srejskić D.**, Arheološki leksikon, Beograd 1997.

- **Сретенoвич М. - Трбухович Л.**, Археолошка збирка у музеја у Гроцкој, Зборник народног музеја књ. XIII-1, Београд 1988.
- **Szentlélek T.**, Ancient Lamps in the Hungarian National Museum, Budapest 1969.
- **Šubic Z.**, Kompleks rimskih opekarskih peči v Ptuj, Arheološki Vestnik XIX, Ljubljana 1968, 445-472.
- **Šubic Z.**, Rimske oljenke v Sloveniji, Arheološki Vestnik XXVI, Ljubljana 1976, 82-99.
- **Topić M.**, Stolno posuđe i glinene svjetiljke iz Augusteuma Narone, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, sv. 95, Split 2003, 183- 344.
- **Tomanič-Jevremov M.**, Obrtniške delavnice rimske Poetovione, Ptuj 2004.
- **Uglešić A.**, Tri ranokršćanska nalaza iz okoliša crkve Sv. Križa u Ninu, Radovi, Zadar 2000, 85-91.
- **ΒΕΛΕΝΗ Π. - ΓΕΩΡΓΑΚΕ Π., et. al.**, ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Η ΣΤΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ, ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ 10 Β, 1996, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997, стр. 501-531.
- **Vikić-Belančić B.**, Keramika i njen udio u trgovinskom prometu Južne Panonije u Rimsko Carsko doba, Arheološki Vestnik XIX, Ljubljana 1968, 509-521; T.1-11.
- **Vikić-Belančić B.**, Antičke svjetiljke u arheološkom muzeju u Zagrebu, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu, sv. V, Zagreb 1971.
- **Vikić-Belančić B.**, Antičke svjetiljke u arheološkom muzeju u Zagrebu, II deo, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu, sv. IX, Zagreb 1975.
- **Vikić-Belančić B.**, Antičke svjetiljke u arheološkom muzeju u Zagrebu, Zagreb 1976.
- **Винчић Ж.**, 1000 години антика во Тиквешијата, Неготино 1997.

- **Вучковиќ-Тодоровиќ Д.**, Античка Демир Капија, Старице XII, Београд 1961, 229-269.
- **Walters B. H.**, Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum, London 1914.
- **Whitley J.**, Archaeological Reports for 2003-2004, nom.50, Athena 2004.
- **Čerškov E.**, Kasnoantička ostava iz Dobrotina na Kosovu, Glasnik muzeja Kosova i Metohije, VII-VIII, Priština 1964, 317-337.
- **Čerškov E.**, Rimljani na Kosovu i Metohiji, Beograd 1969.
- **Чичикова М.**, Антична Керамика, Севтополис, Том I, София 1984, 18-115.
- **Šmalcelj M.**, Antičke metalne svetiljke iz Vinkovaca, Opuscula Archaeologica VI, Zagreb 1966, 39-49.
- **Шурбаноска М.-Здравковски Д.**, Римски гробови од Западната некропола во Стоби, Maced. acta archaeol. 14, Скопје 1996, 91-112.
- **Шурбаноска М.**, Доцноантички период, Водич низ археолошката поставка, Скопје 1996, 81-89.
- **Шурбаноска М.**, Стакина Чешма-керамички наоди, Maced. acta archaeol. 15, Скопје 1999, 251-260.
- **Zaninović D.**, Rimske svjetiljke iz fundusa GMS-a, Sisak 2004.
- **Zaninović D.**, Rimske svjetiljke iz Siska, магистерски труд одбранет во 2005 година, на Филозофскиот факултет во Загреб.

1

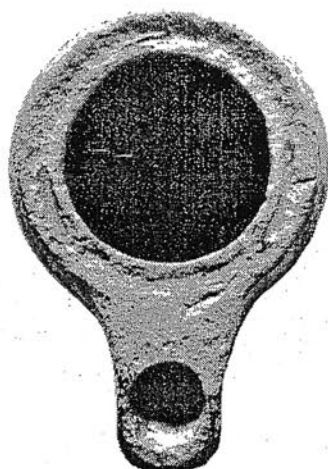
2

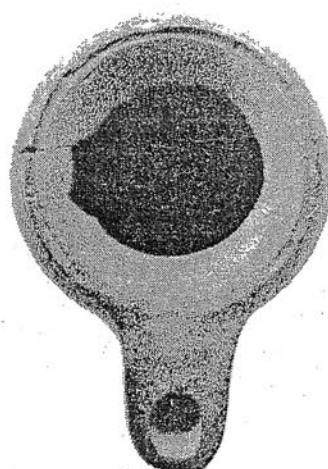
3

4

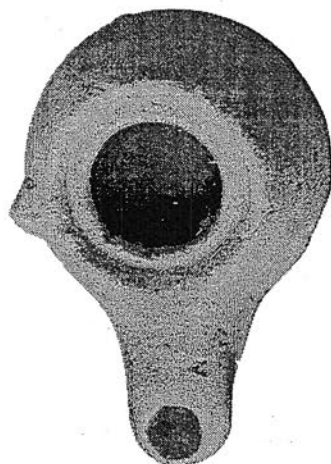
5

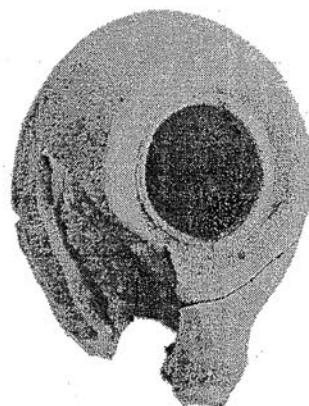
6

7

8

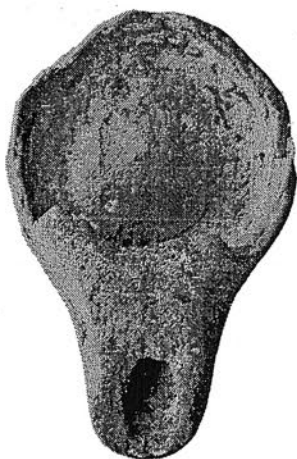

9

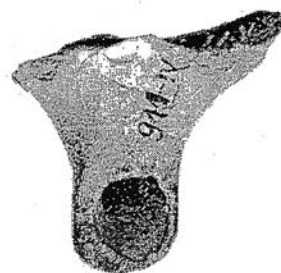
Тип I до III светилки од класичниот период

10

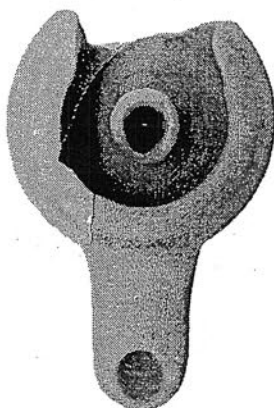
11

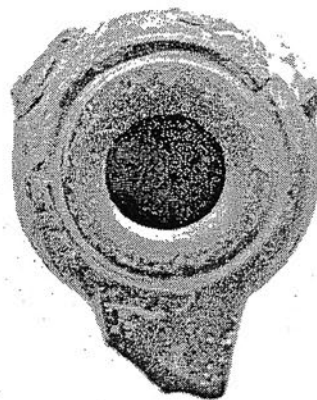
12

13

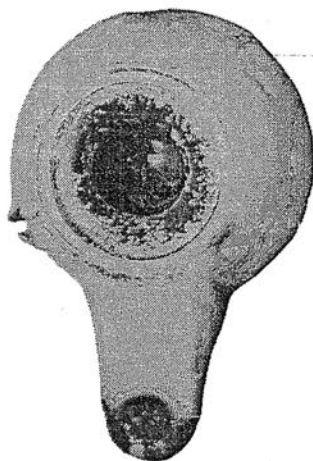
14

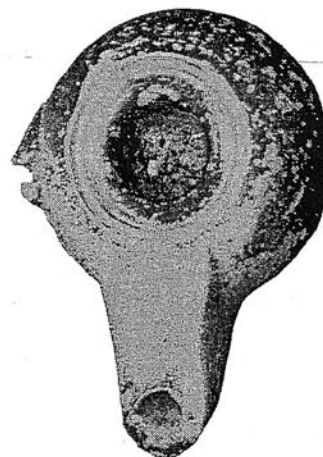
15

16

17

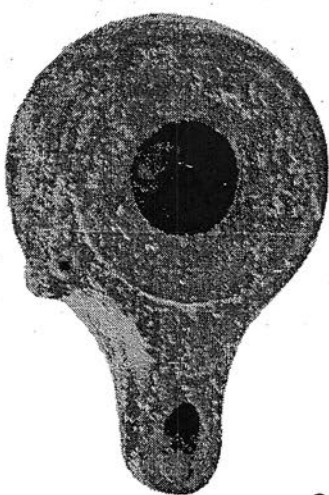

18

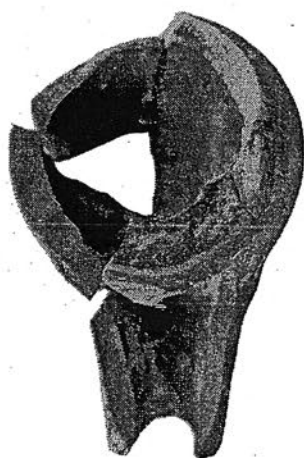
Тип III до VIII - светилки од класичниот и хеленистичкиот период

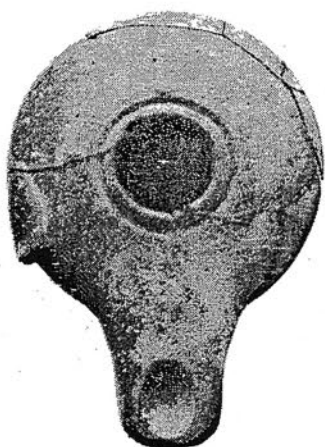
19

20

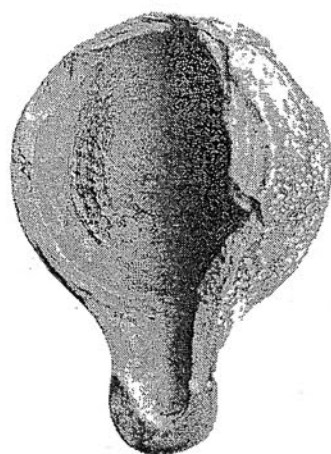
21

22

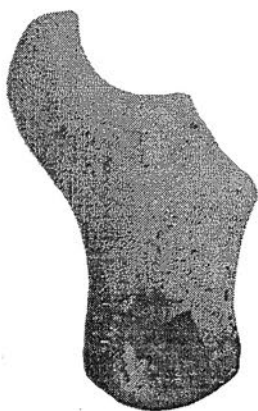
23

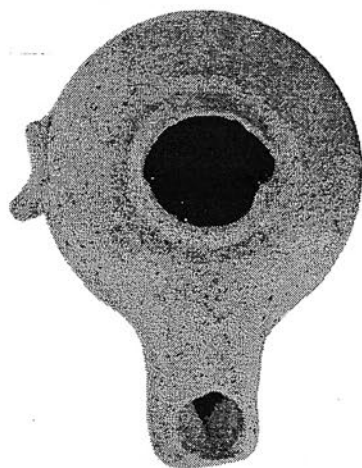
24

25

26

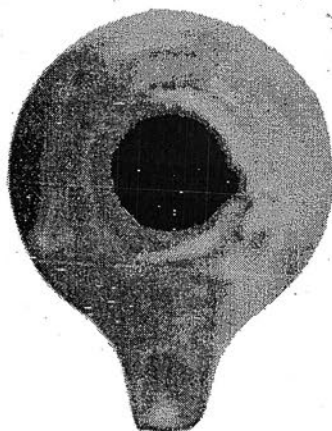

27

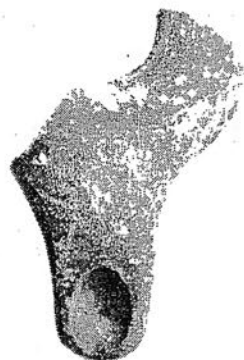
Тип VIII до X - светилки од класичниот и хеленистичкиот период

28

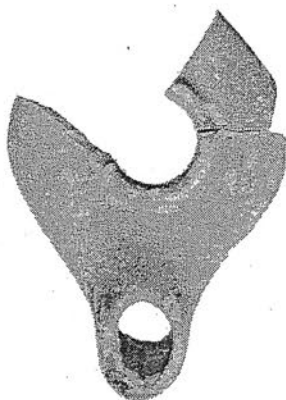
29

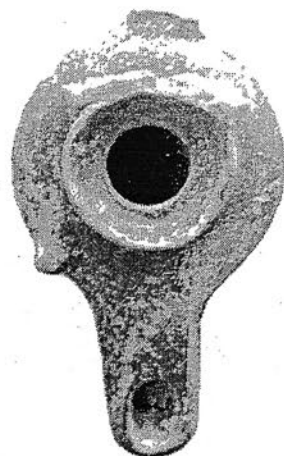
30

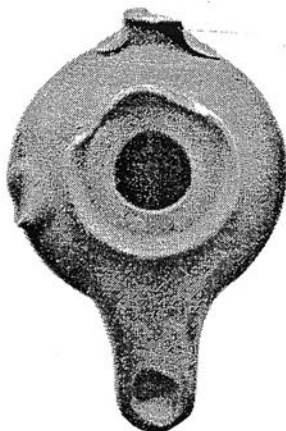
31

32

33

34

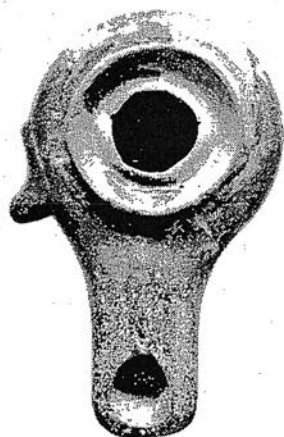

35

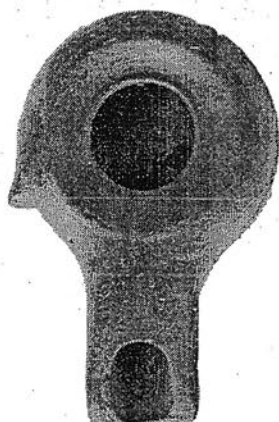

36

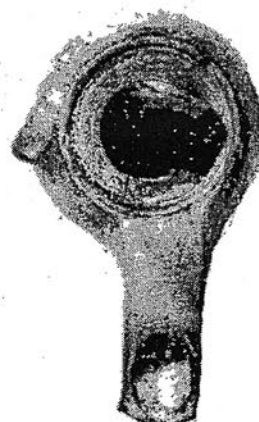
Тип X - XIII - светилки од хеленистичкиот период

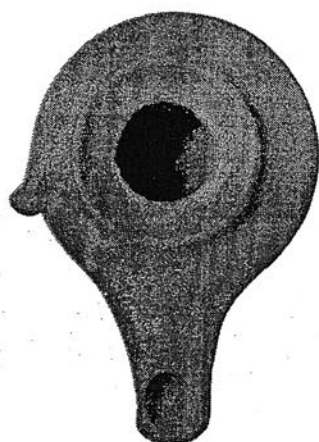
37

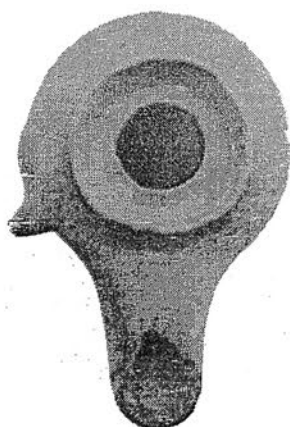
38

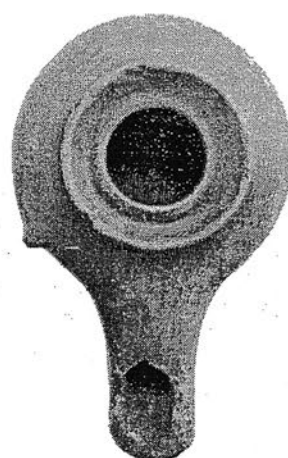
39

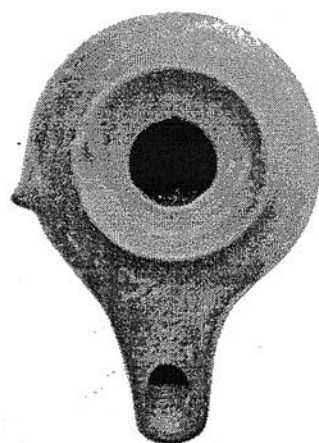
40

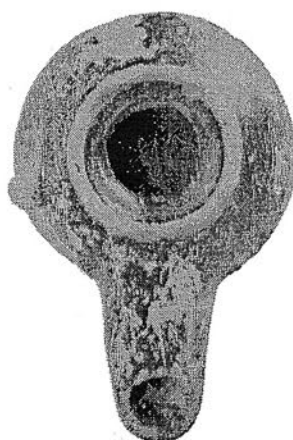
41

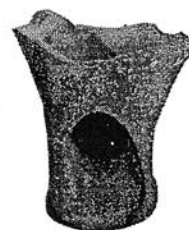
42

43

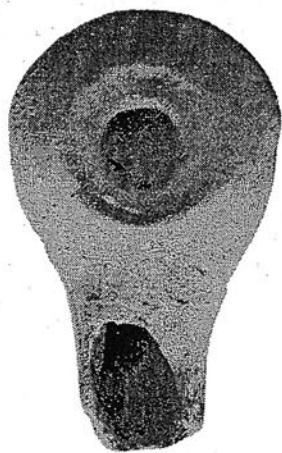

44

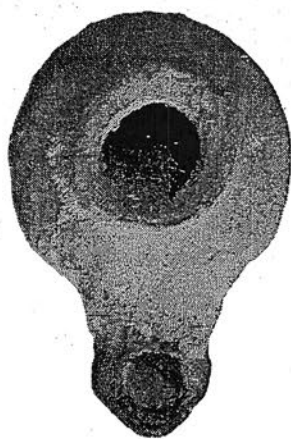

45

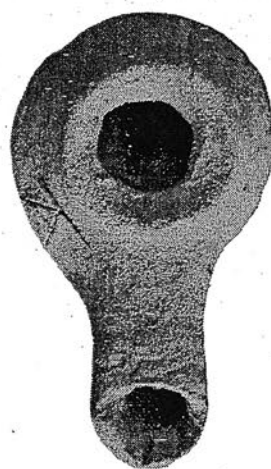
Тип XIII - светилки од хеленистичкиот период

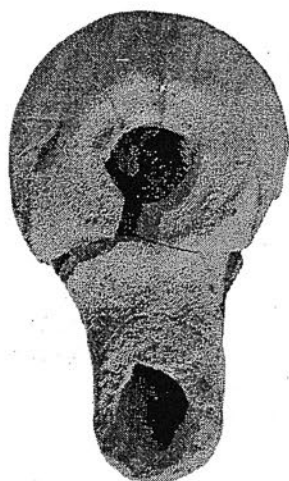
46

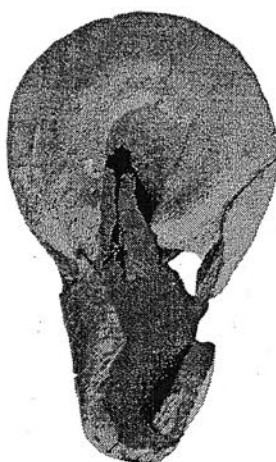
47

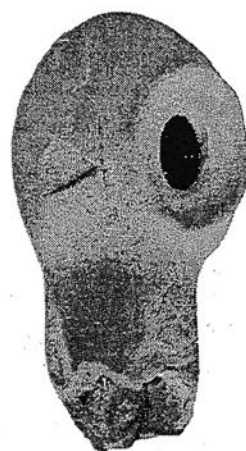
48

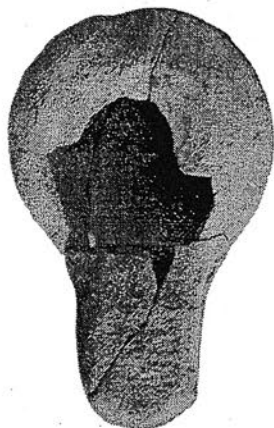
49

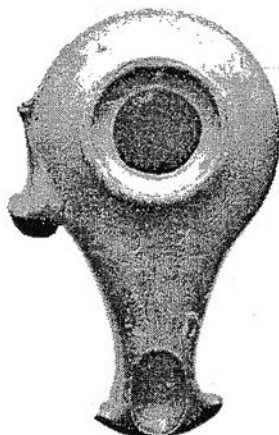
50

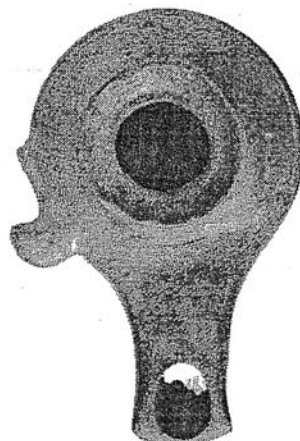
51

52

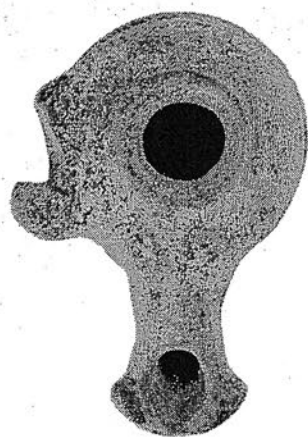

53

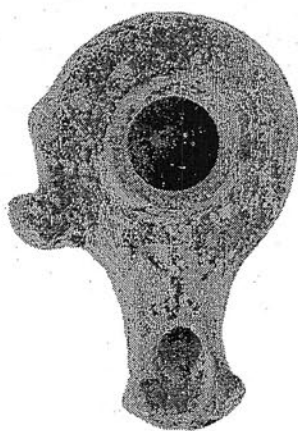

54

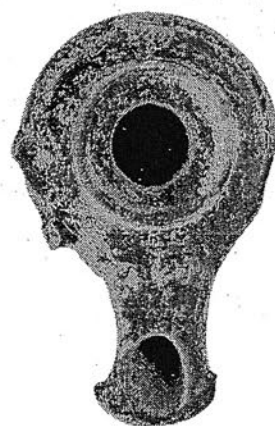
Тип XIV - XV - светилки од хеленистичкиот период

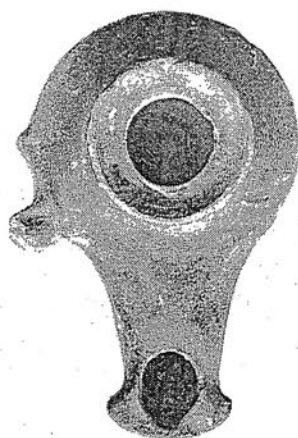
55

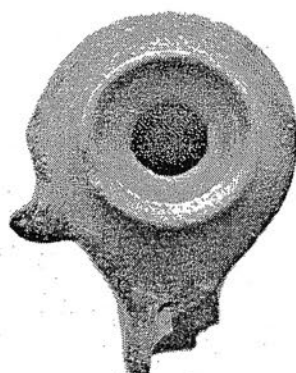
56

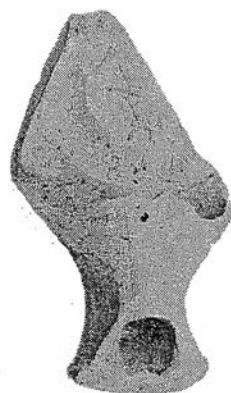
57

58

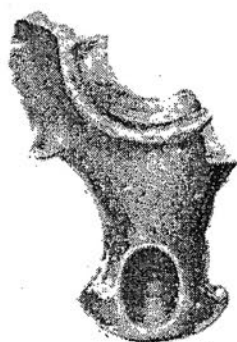
59

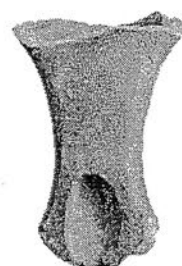
60

61

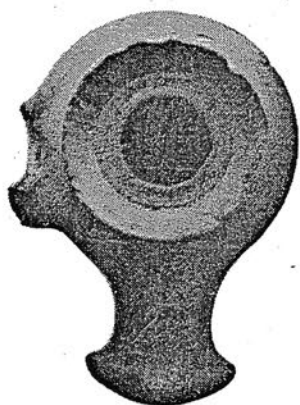

62

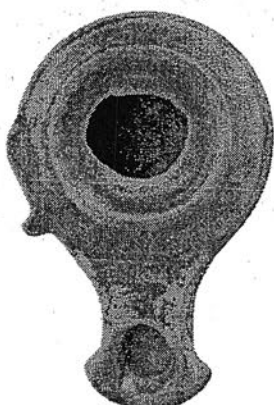

63

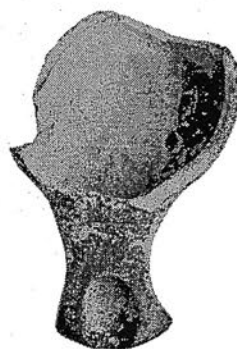
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

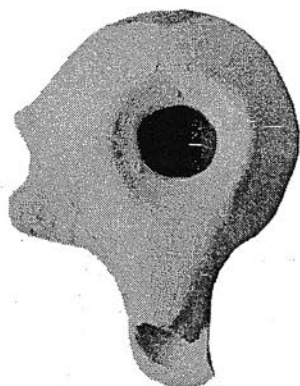
64

65

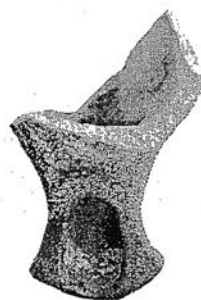
66

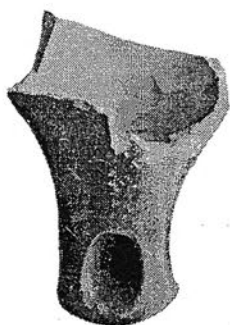
67

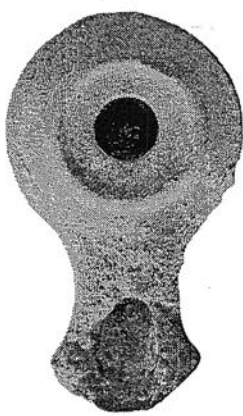
68

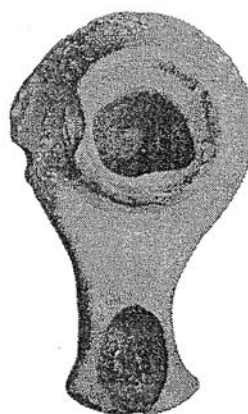
69

70

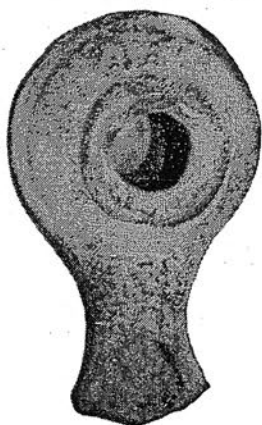

71

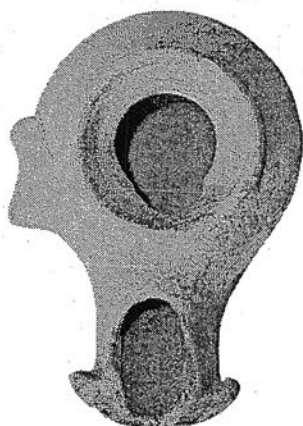

72

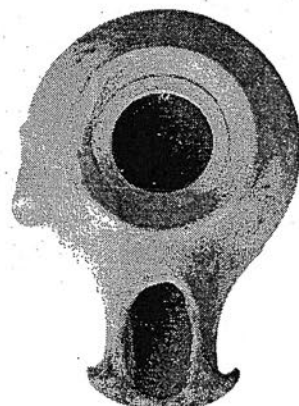
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

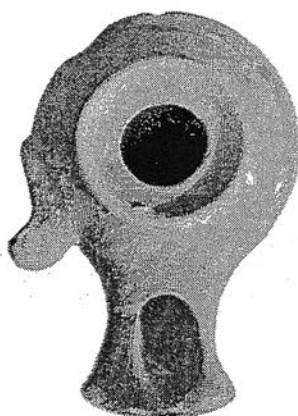
73

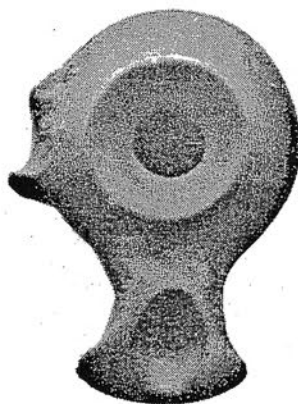
74

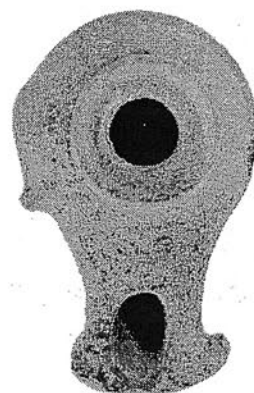
75

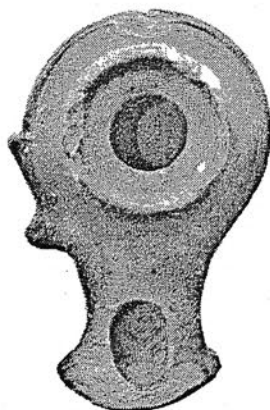
76

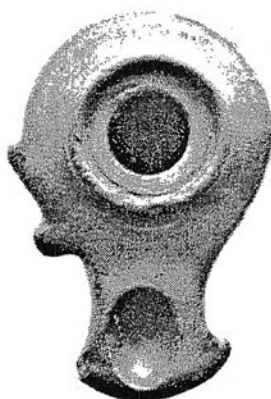
77

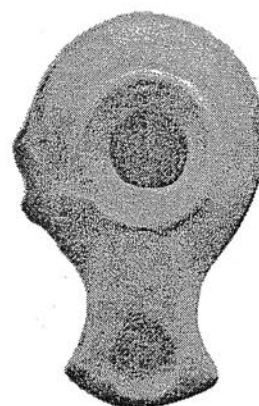
78

79

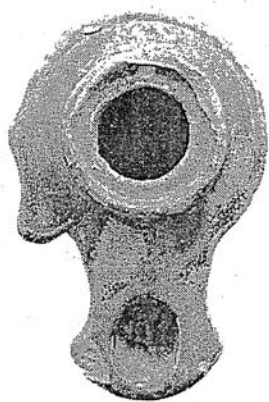

80

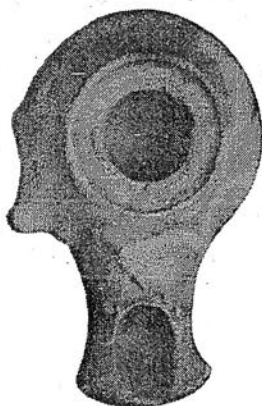

81

Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

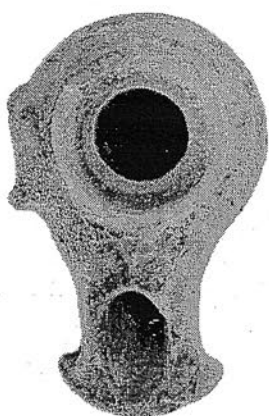
82

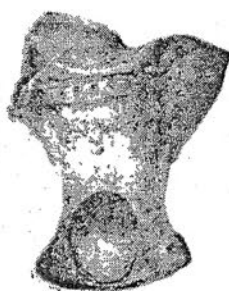
83

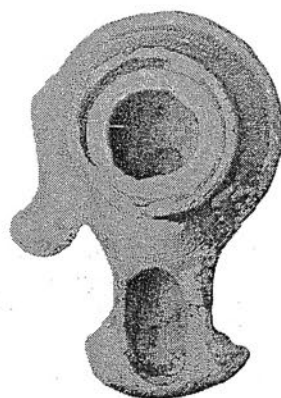
84

85

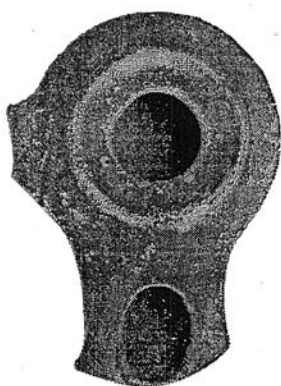
86

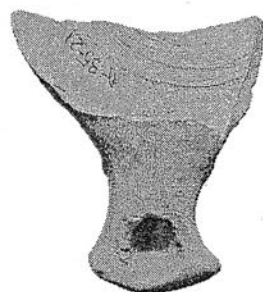
87

88

89

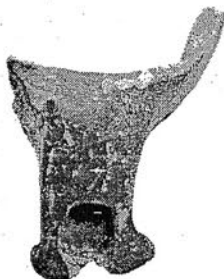

90

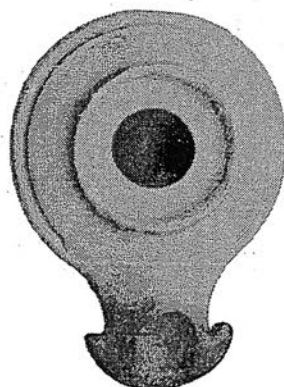
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

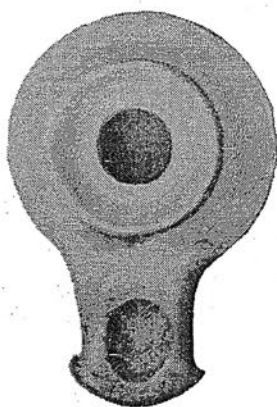
91

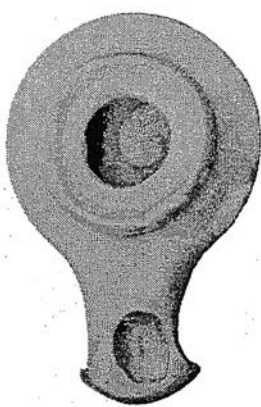
92

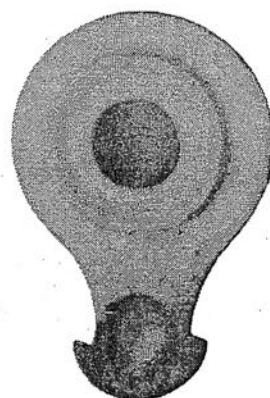
93

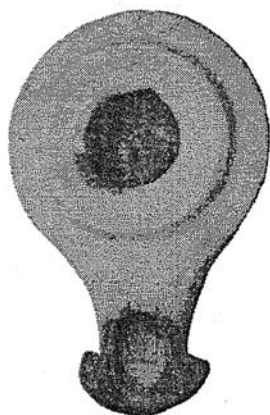
94

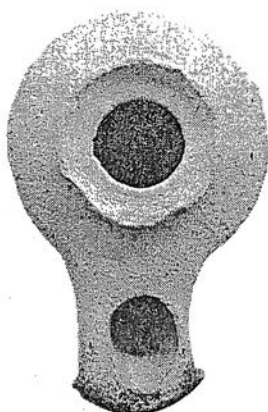
95

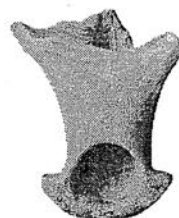
96

97

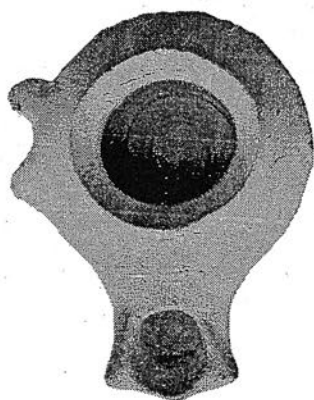

98

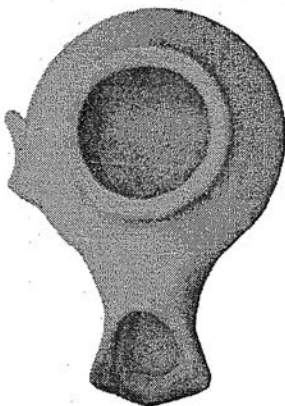

99

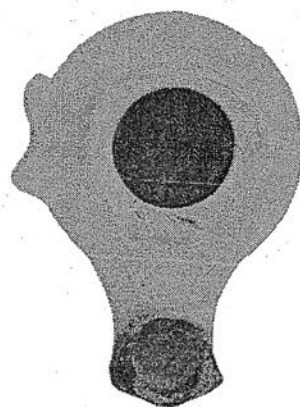
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

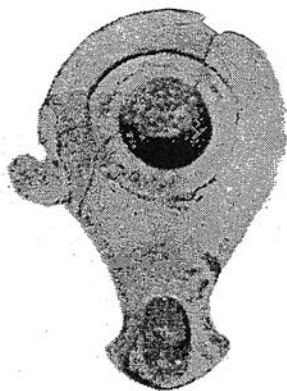
100

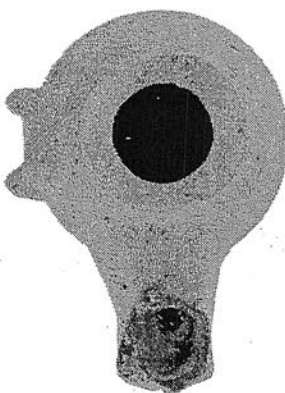
101

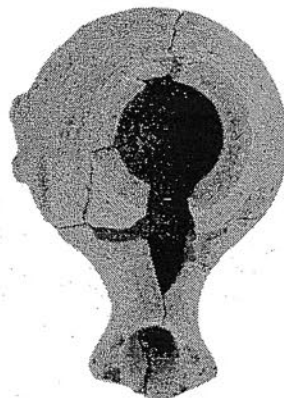
102

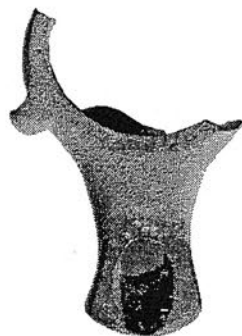
103

104

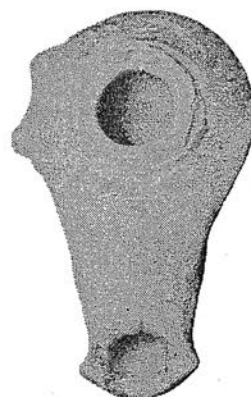
105

106

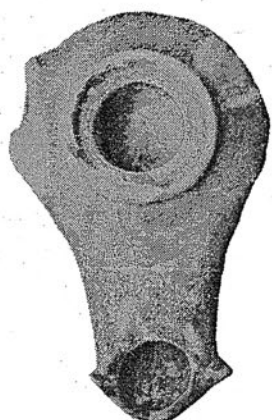

107

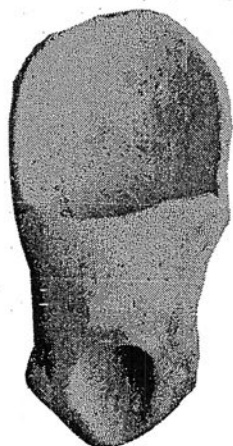

108

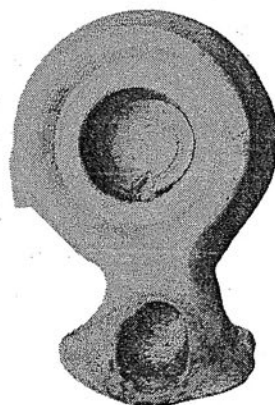
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

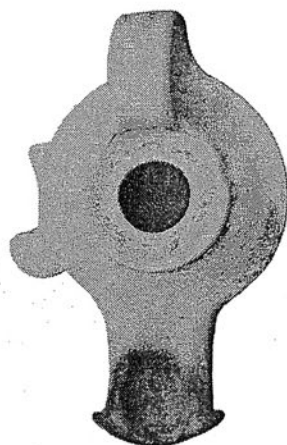
109

110

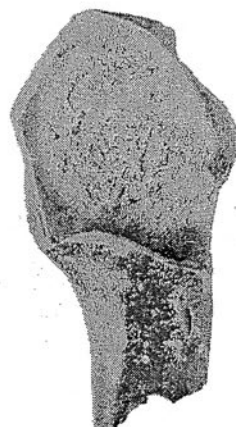
111

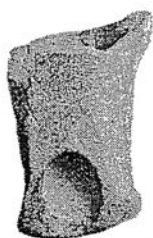
112

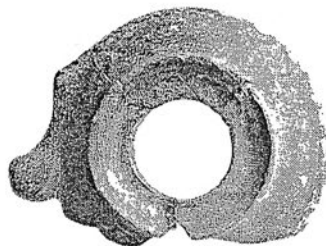
113

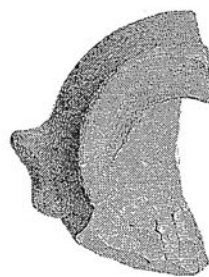
114

115

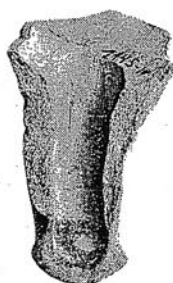

116

117

Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

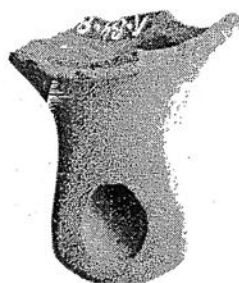
118

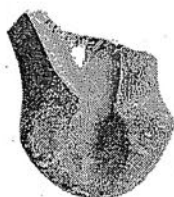
119

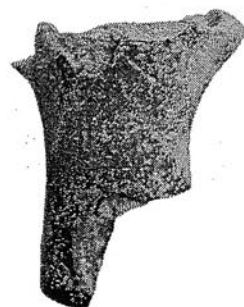
120

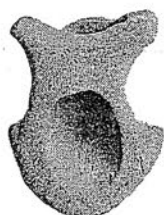
121

122

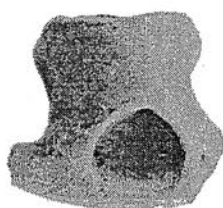
123

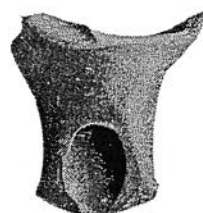
124

126

125

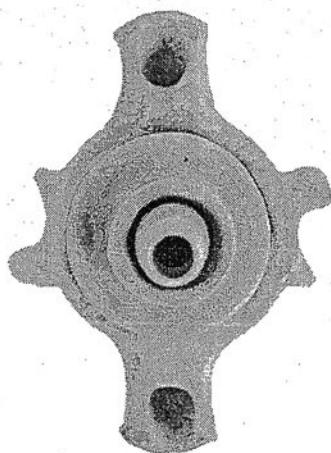

127

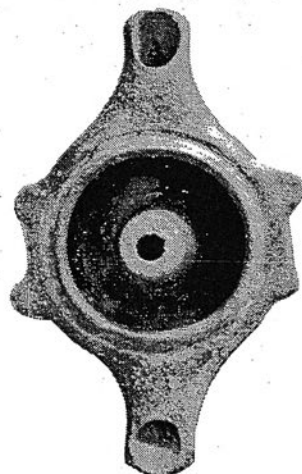
Тип XV - Македонски тип светилки - хеленистички период

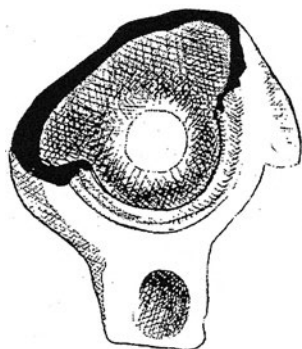
128

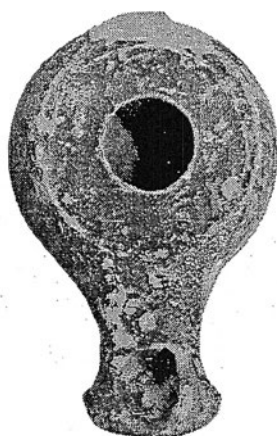
129

130

131

132

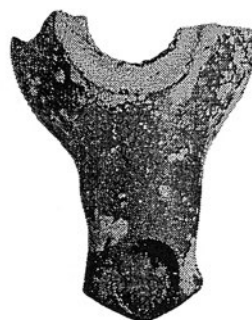
133

134

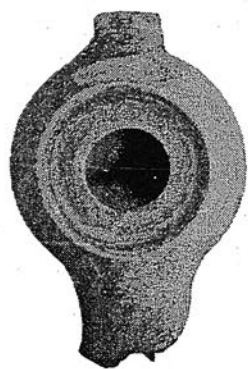

135

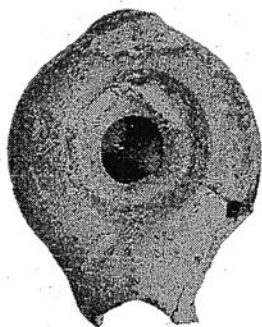

136

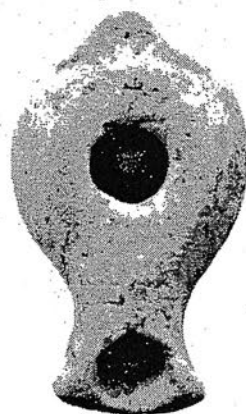
Тип XVI - XVII - светилки од хеленистичкиот период

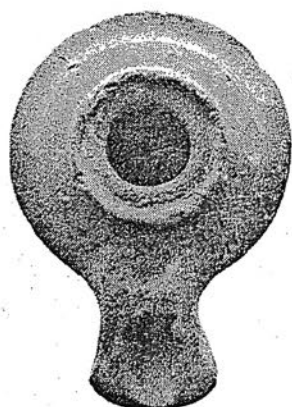
137

138

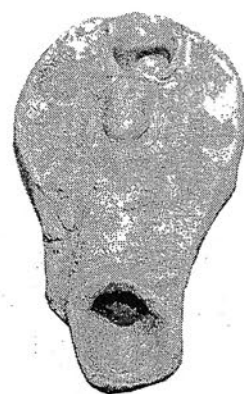
139

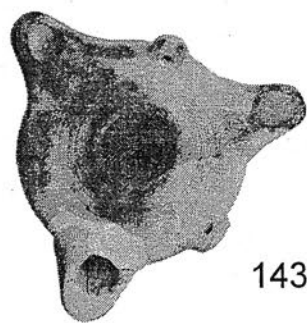
140

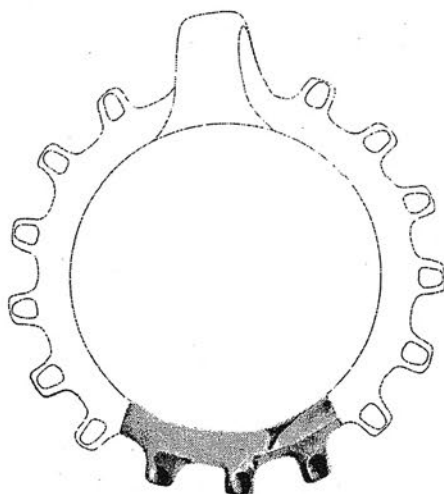
141

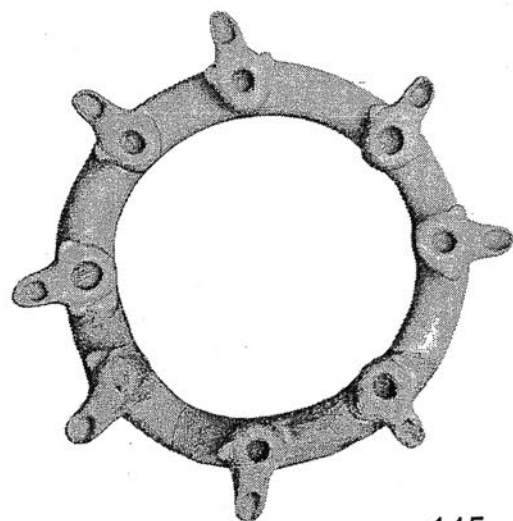
142

143

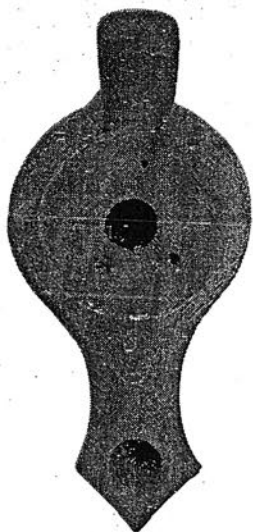

144

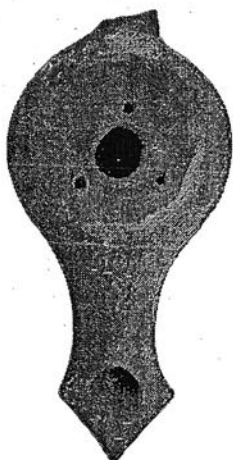

145

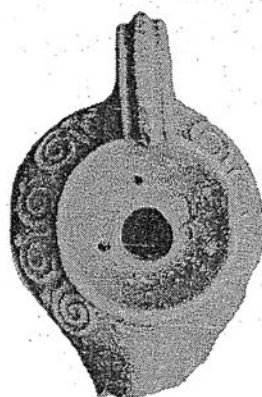
Тип XVII - XXI - светилки од хеленистичкиот период

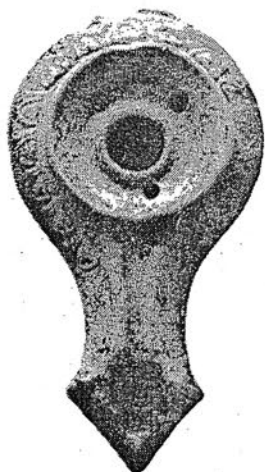
146

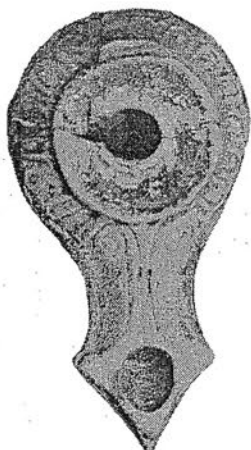
147

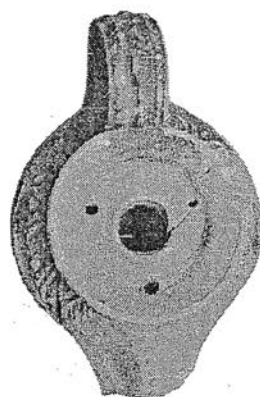
148

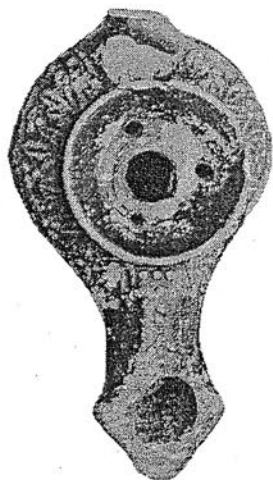
149

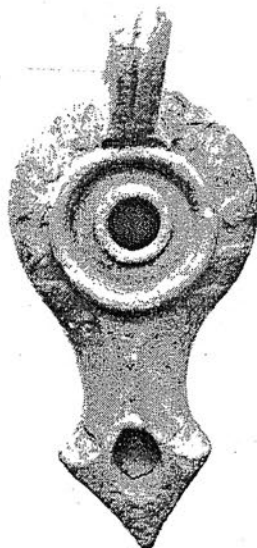
150

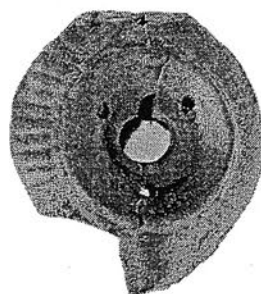
151

152

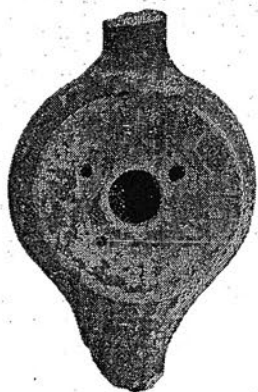

153

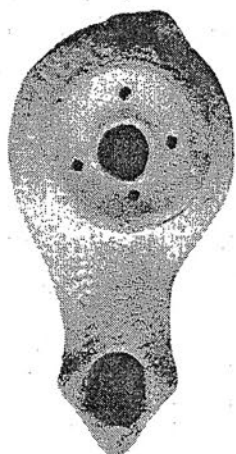

154

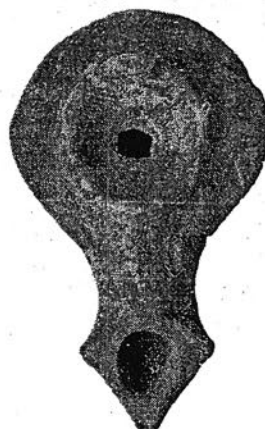
Тип XXII A - Ефески светилки - хеленистички период

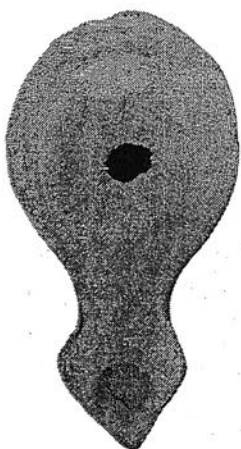
155

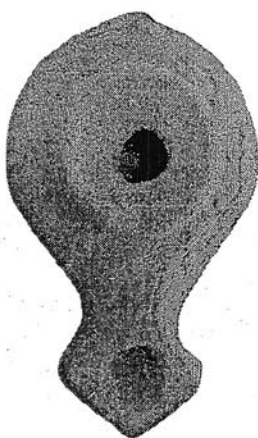
156

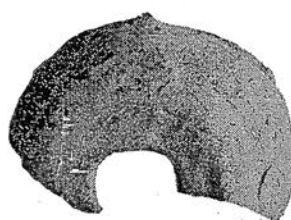
157

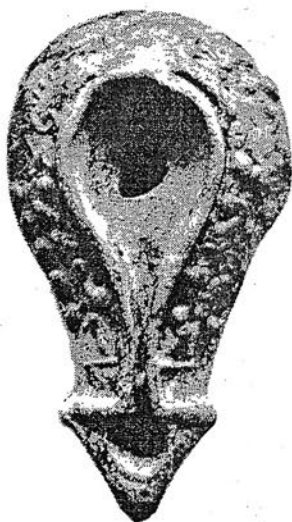
158

159

160

161

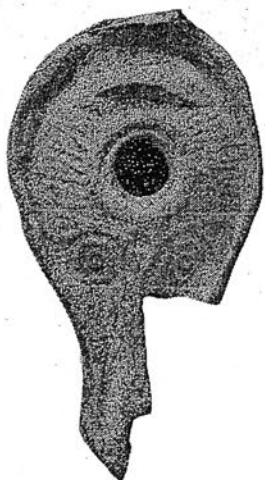

162

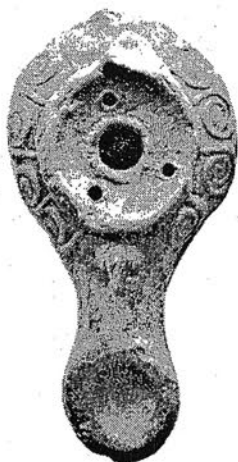

163

Тип XXII A - Ефески светилки - хеленистички период

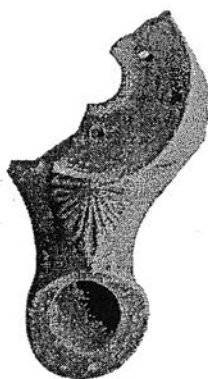
164

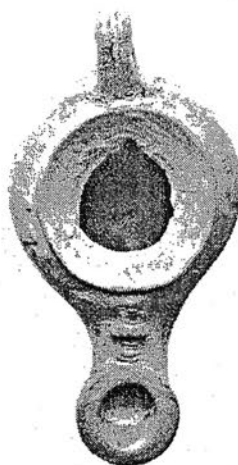
165

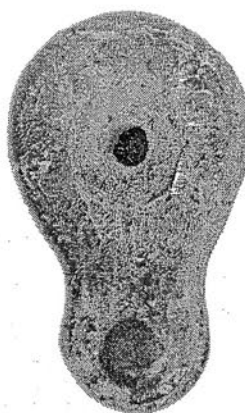
166

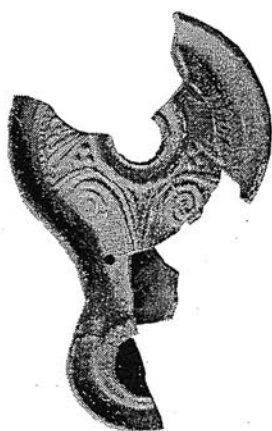
167

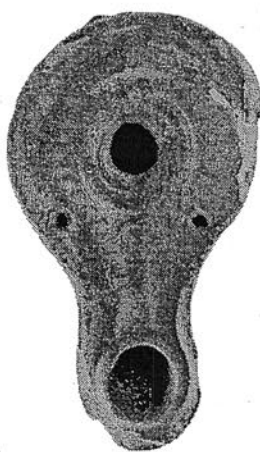
168

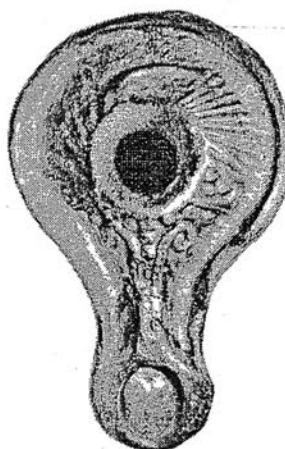
169

170

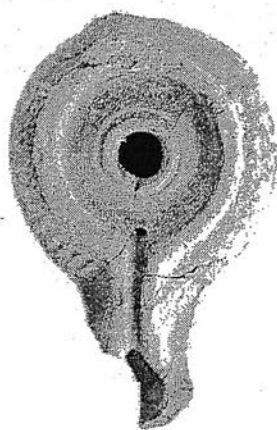

171

172

Тип XXII A - XXII B - Ефески светилки - хеленистички период

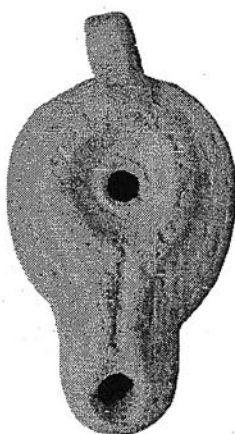
173

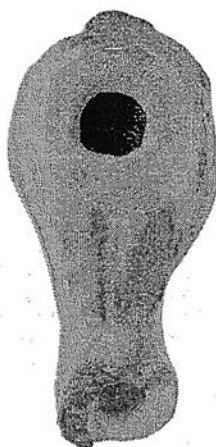
174

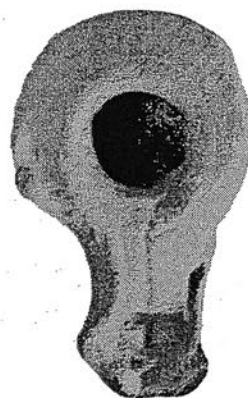
175

176

177

178

179

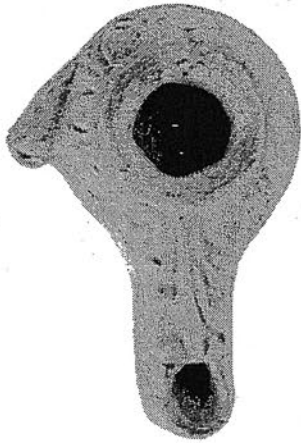

180

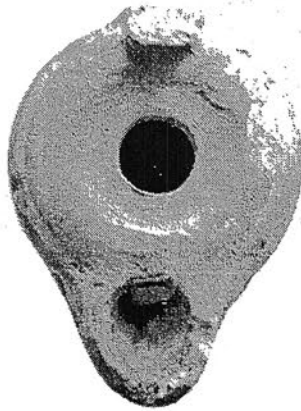

181

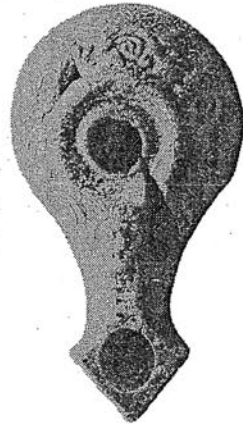
Тип XXII B - Ефески светилки - хеленистички период

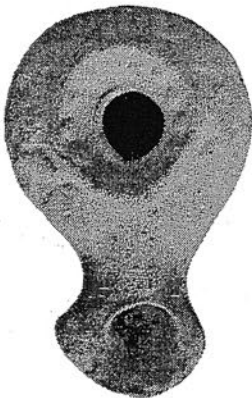
182

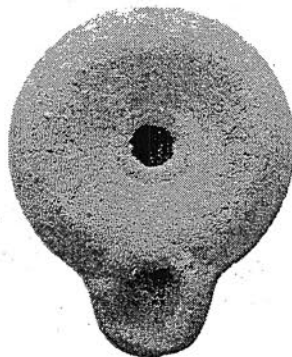
183

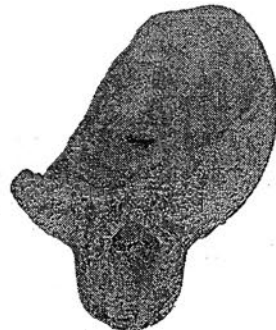
184

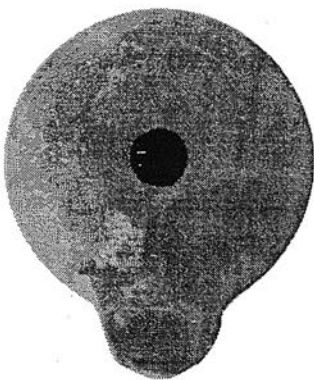
185

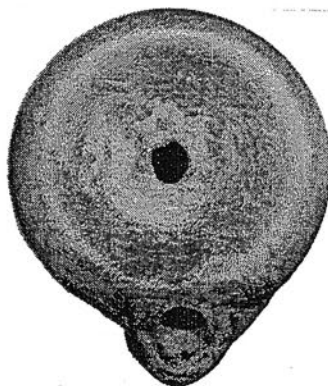
186

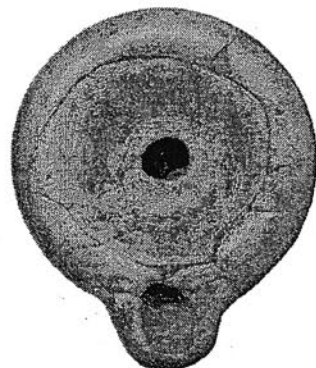
187

188

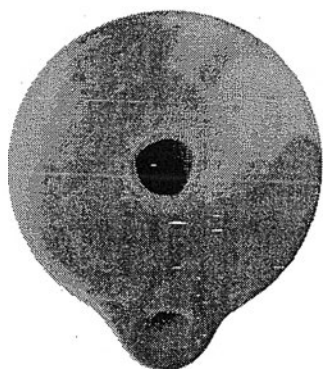

189

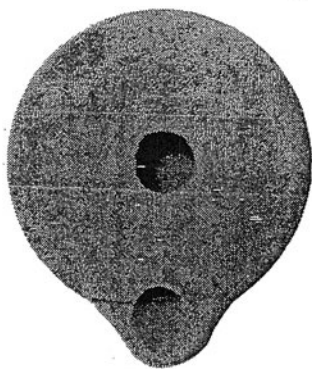

190

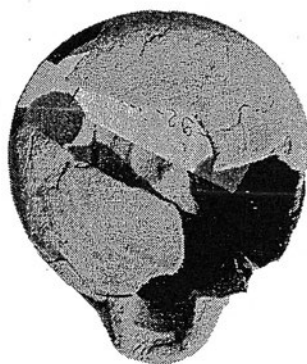
Тип XXIII - XXV - светилки од хеленистичкиот период

191

192

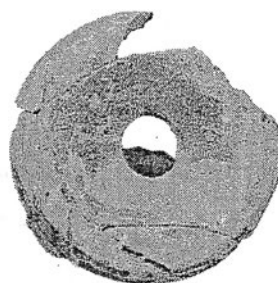
193

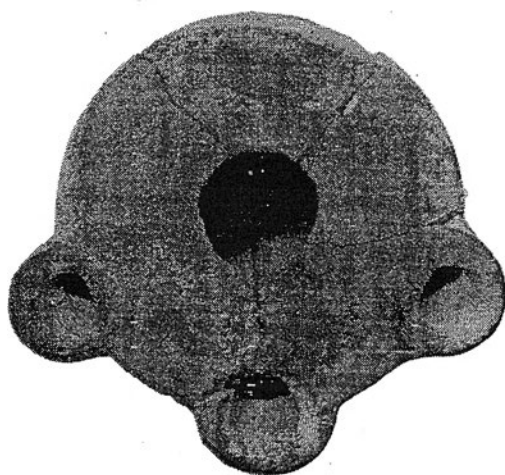
194

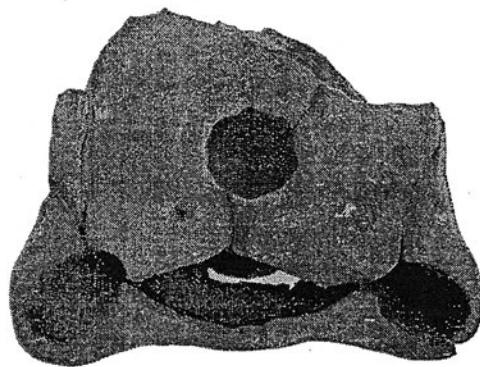
195

196

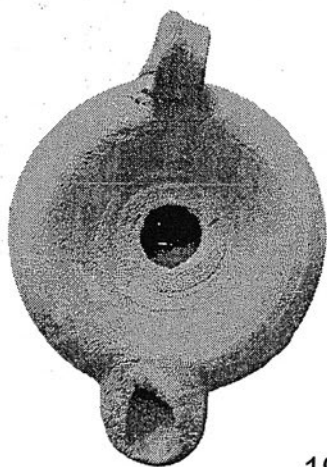

197

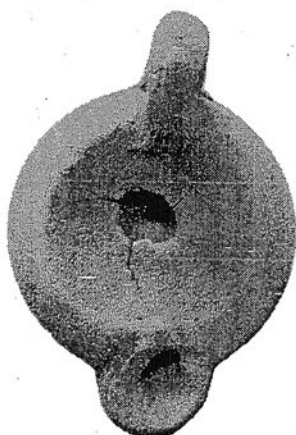

198

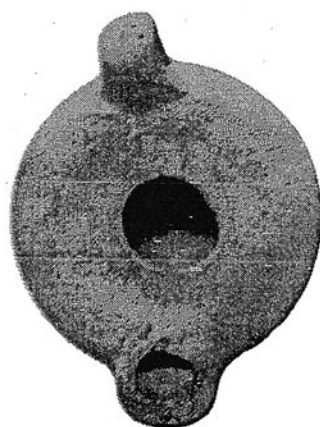
Тип XXV A - светилки од хеленистичкиот период

199

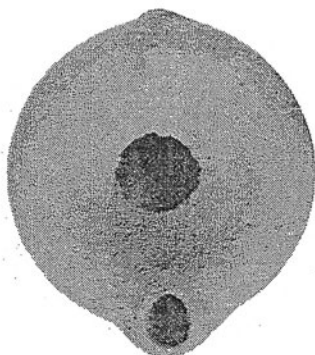
200

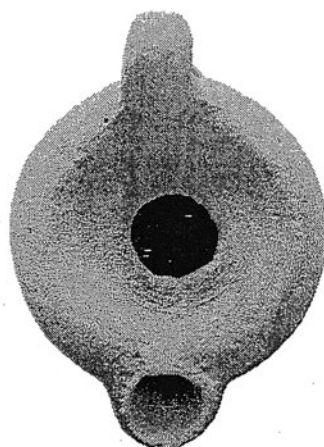
201

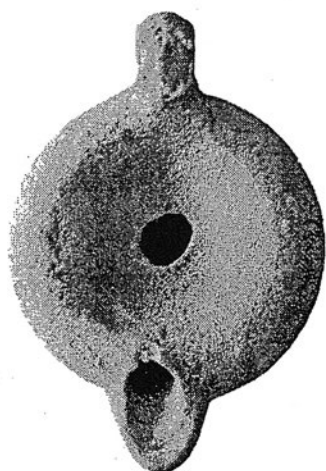
202

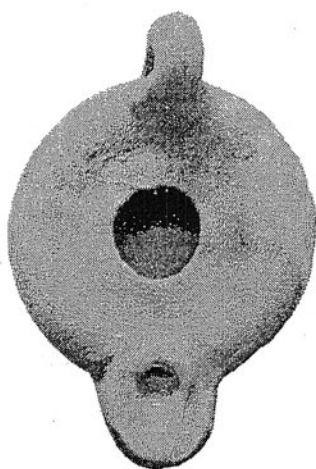
203

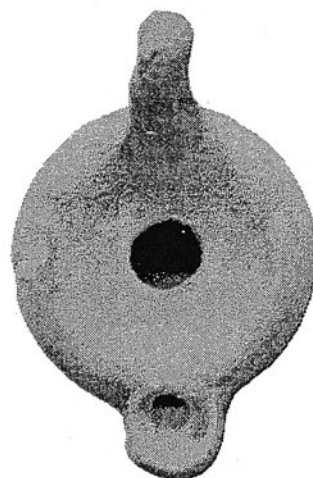
204

205

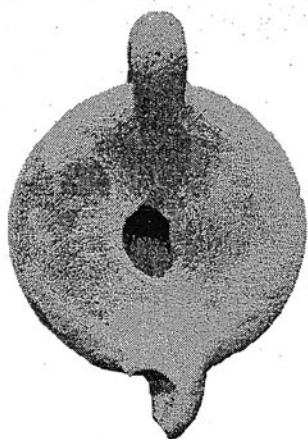

206

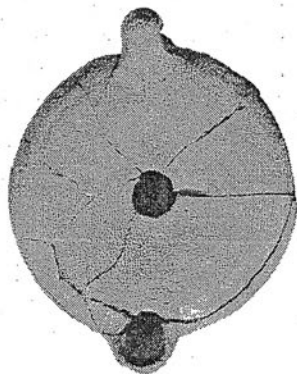

207

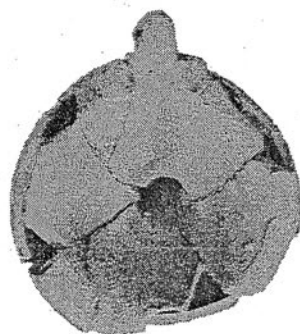
Тип XXV B - светилки од хеленистичкиот период

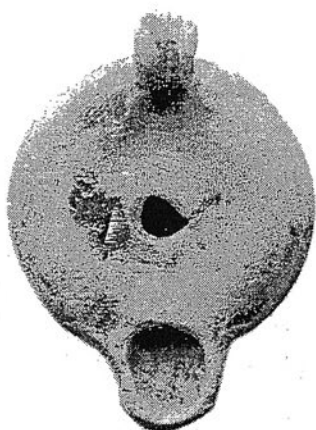
208

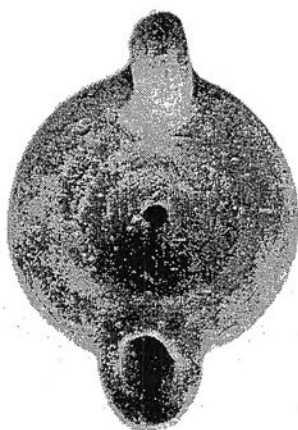
209

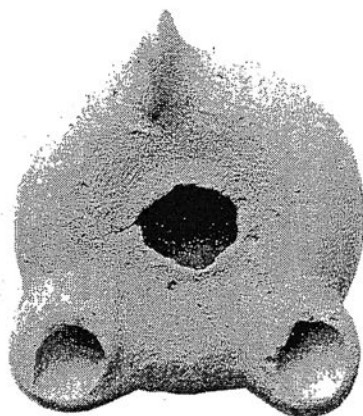
210

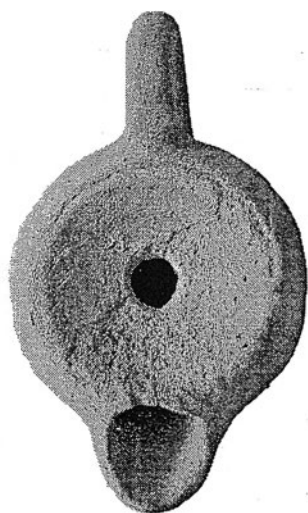
211

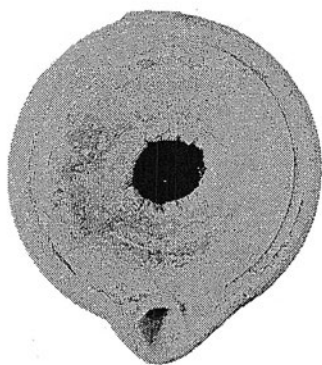
212

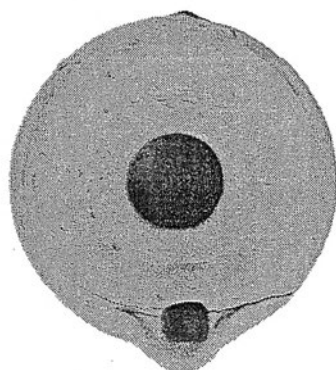
213

214

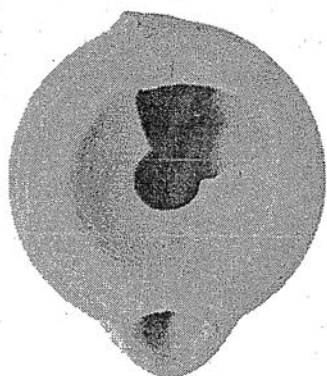

215

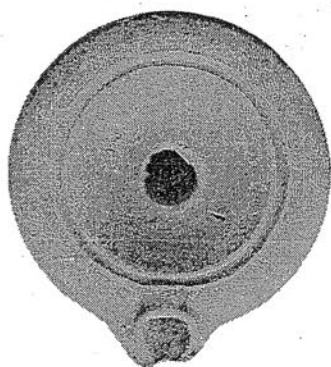

216

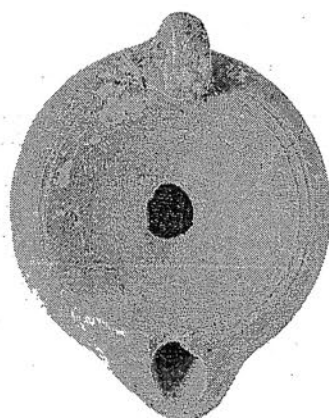
Тип XXV B - светилки од хеленистичкиот период

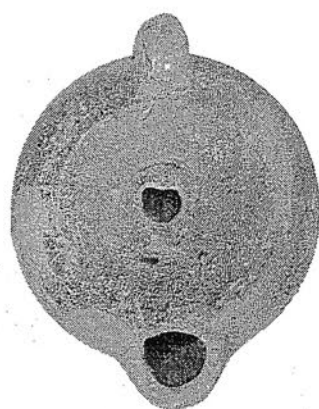
217

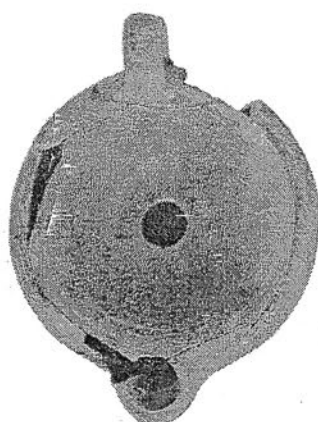
218

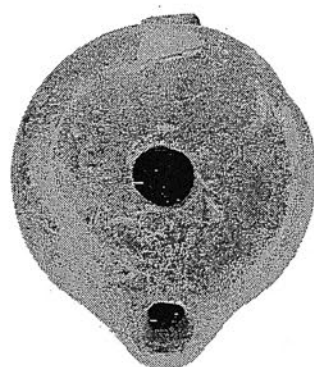
219

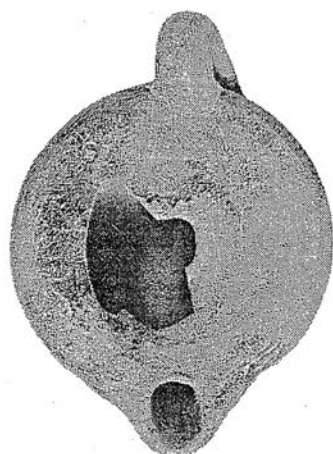
220

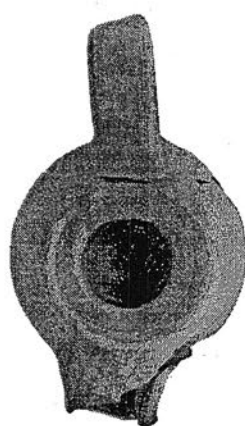
221

222

223

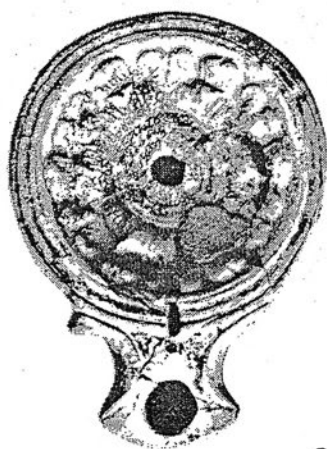

224

225

Тип XXV - XXVII - светилки од хеленистичкиот период

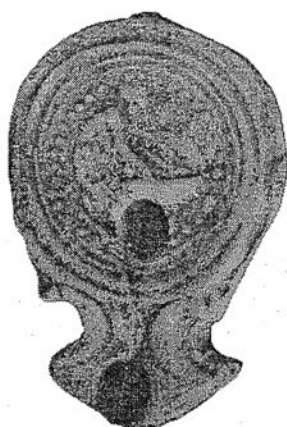
226

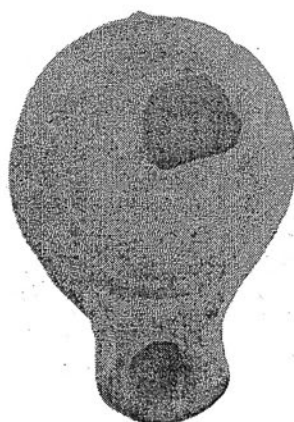
227

228

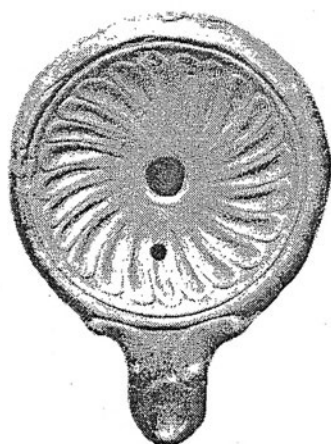
229

230

231

232

233

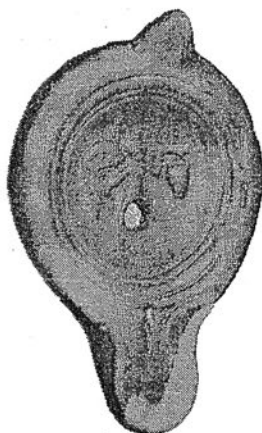

234

Тип XXVIII - XXIX - светилки од римскиот период

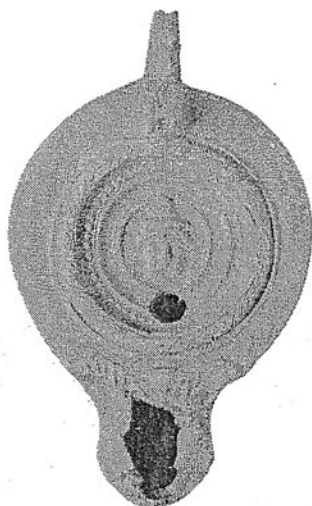
235

236

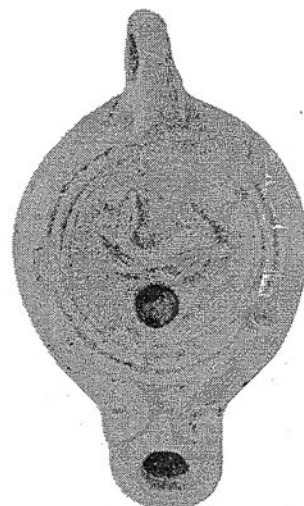
237

238

239

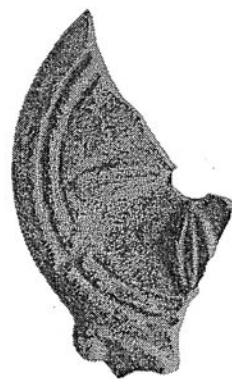
240

241

242

243

Тип XXIX - светилки од римскиот период

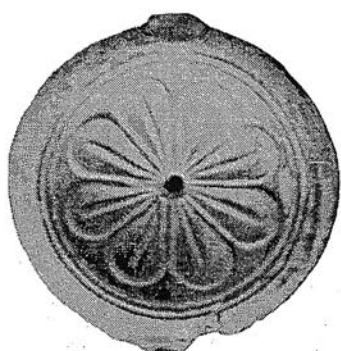
244

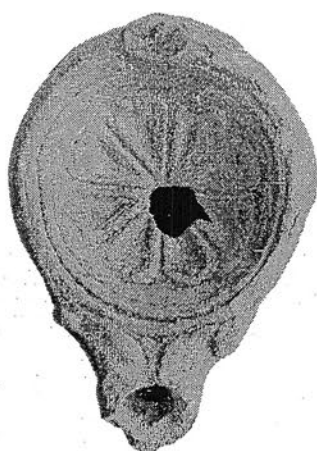
245

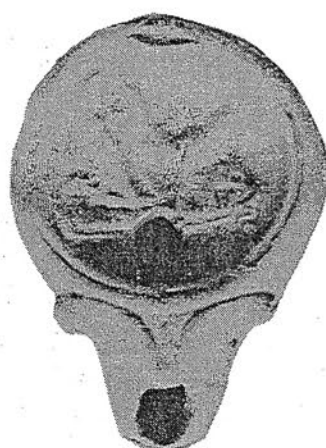
246

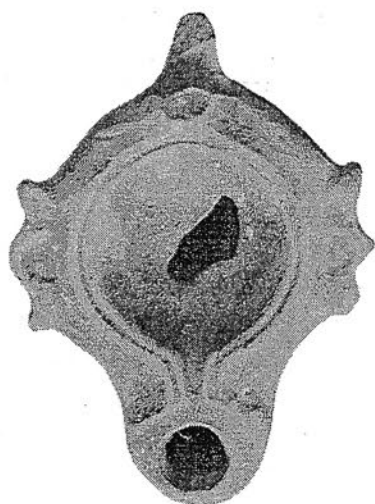
247

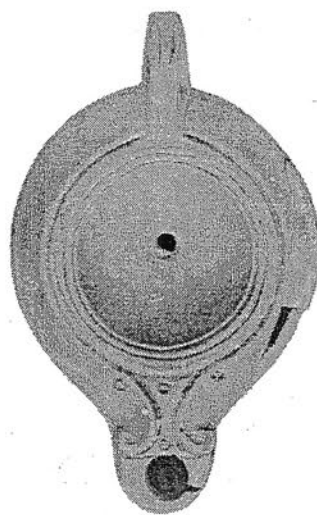
248

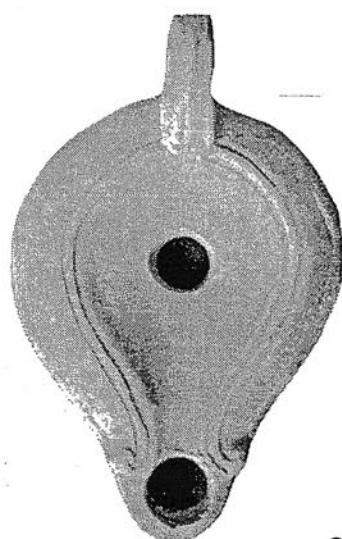
249

250

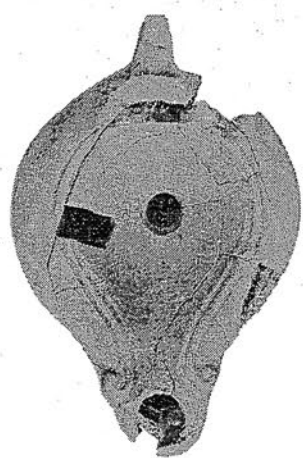

251

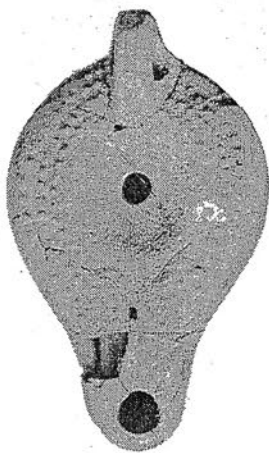

252

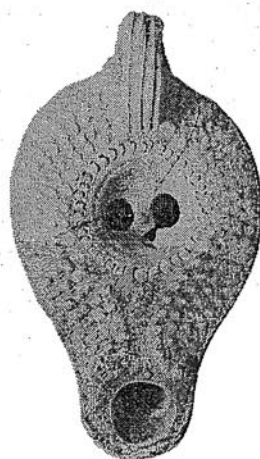
Тип XXIX - XXXI - светилки од римскиот период

253

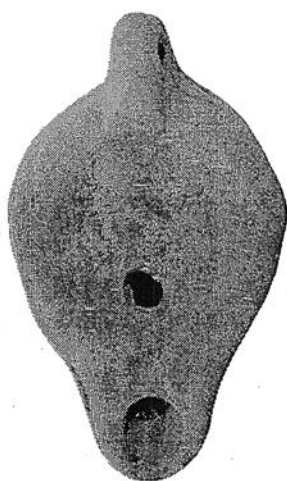
254

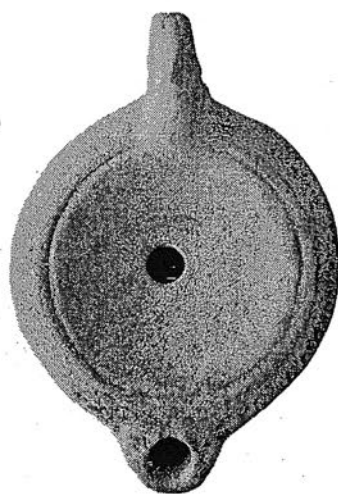
255

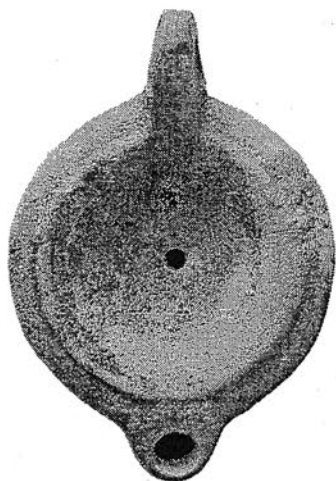
256

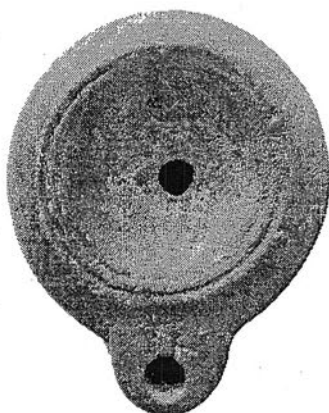
257

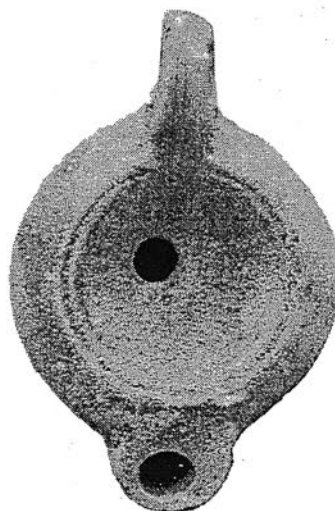
258

259

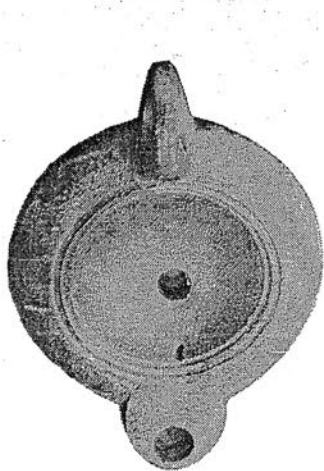

260

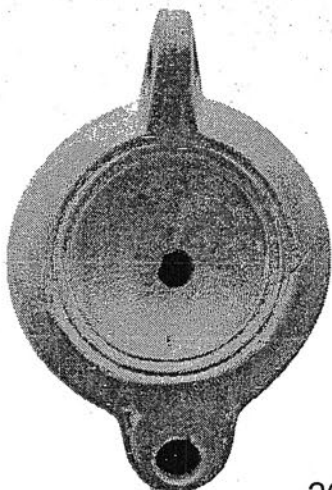

261

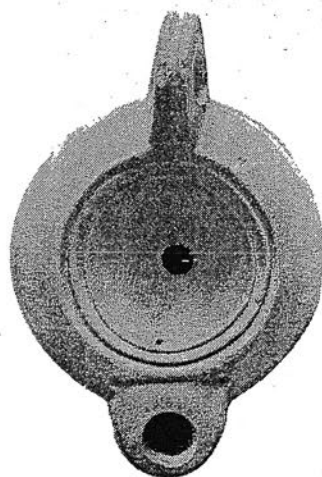
Тип XXXI - XXXII - светилки од римскиот период

262

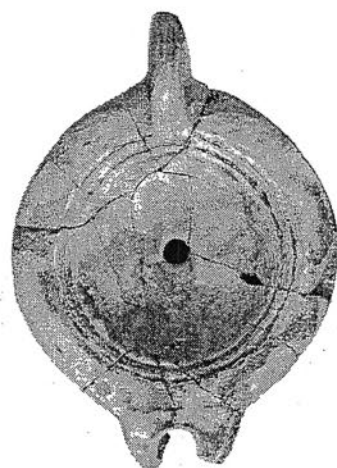
263

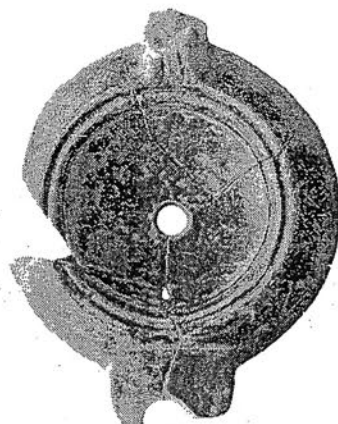
264

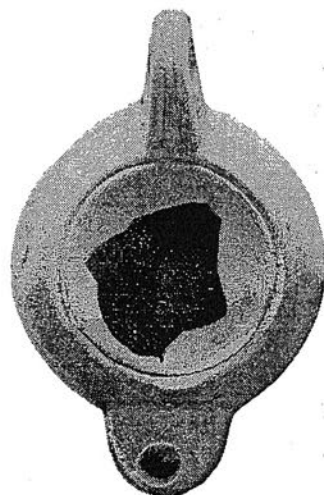
265

266

267

268

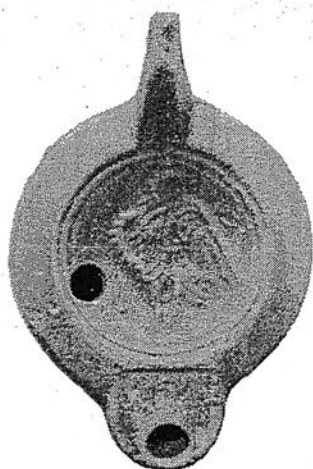

269

270

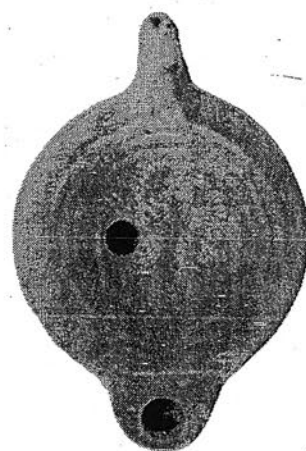
Тип XXXII - светилки од римскиот период

271

272

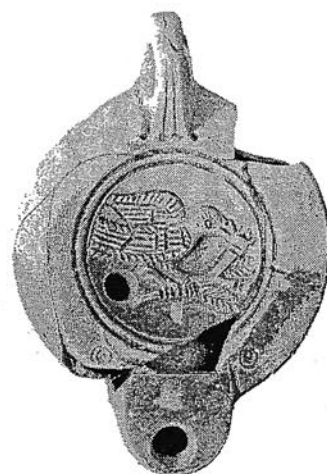
273

274

275

276

277

278

279

Тип XXXII - светилки од римскиот период

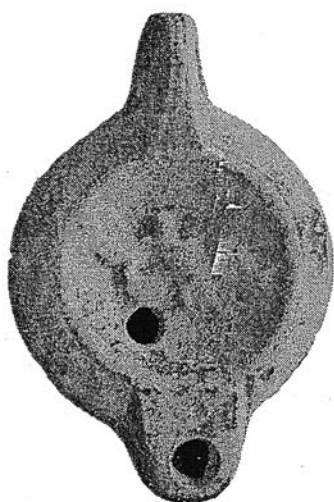
280

281

282

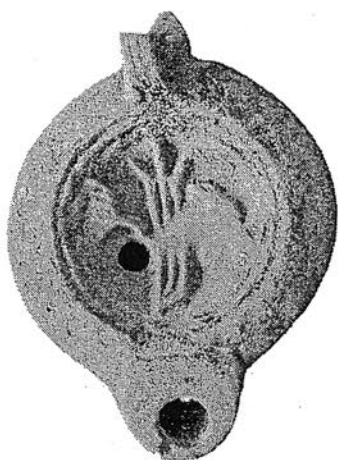
283

284

285

286

287

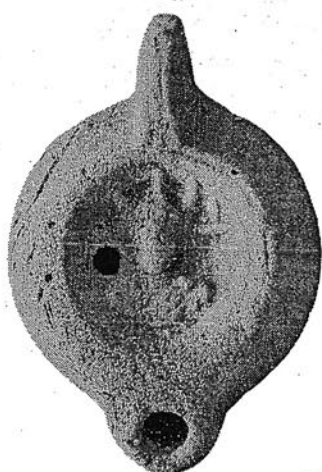

288

Тип XXXII - светилки од римскиот период

289

290

291

292

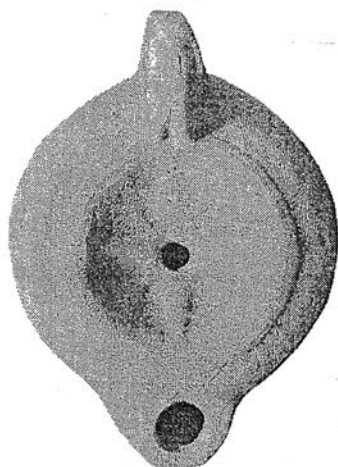
293

294

295

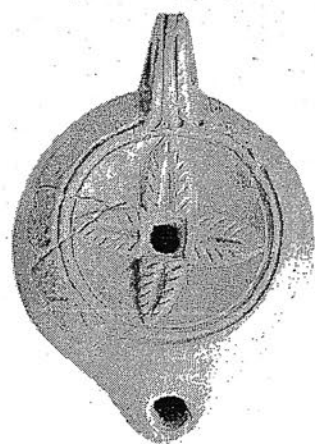

296

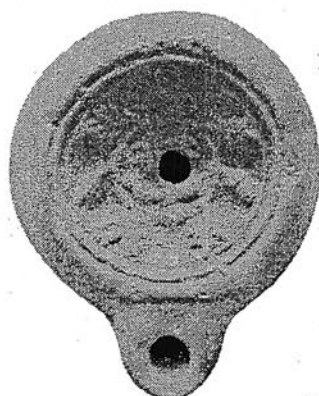

297

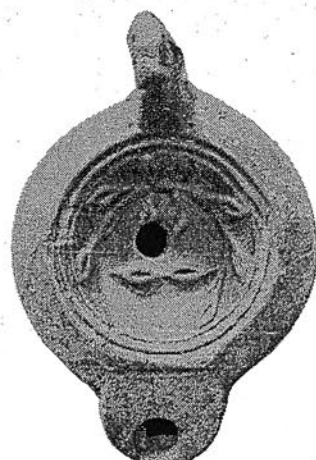
Тип XXXII - светилки од римскиот период

298

299

300

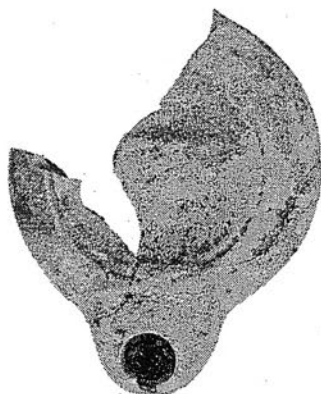
301

302

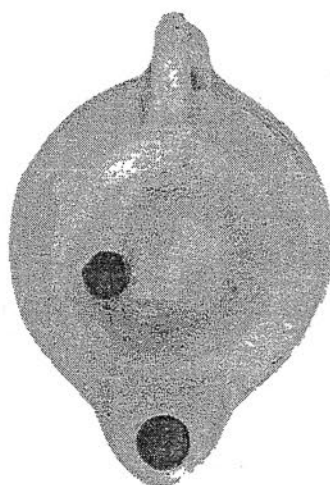
303

304

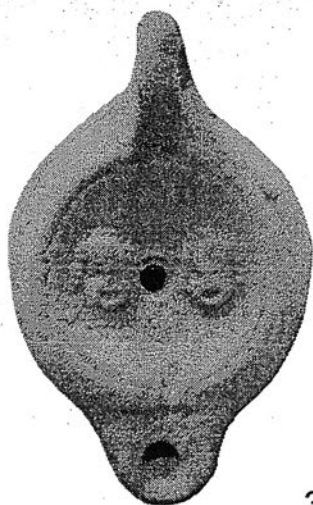

305

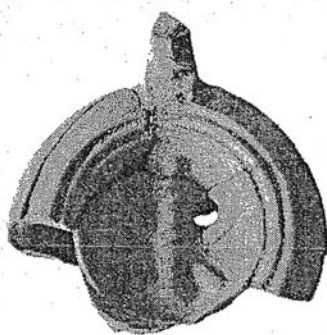

306

Тип XXXII - светилки од римскиот период

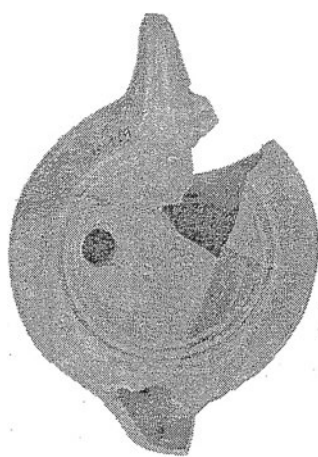
307

308

309

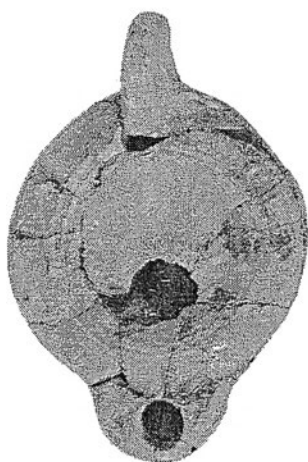
310

311

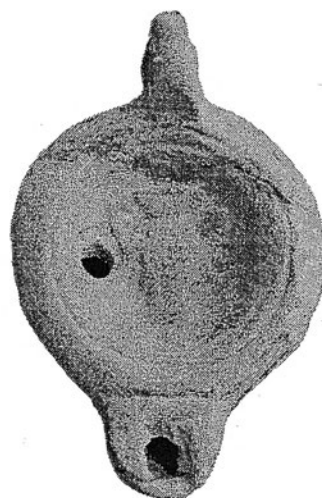
312

313

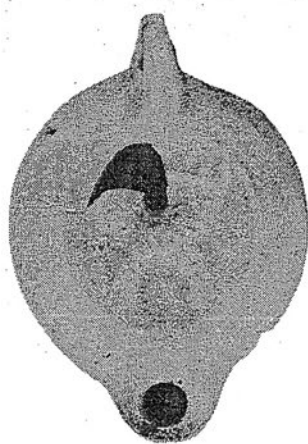

314

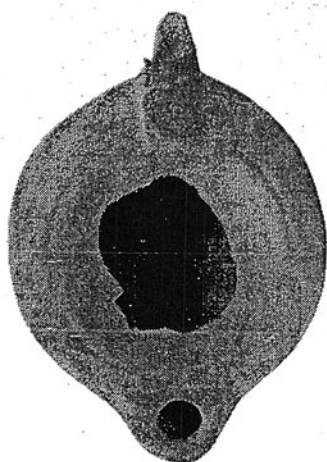

315

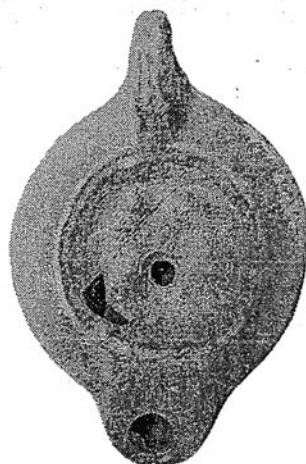
Тип XXXII - светилки од римскиот период

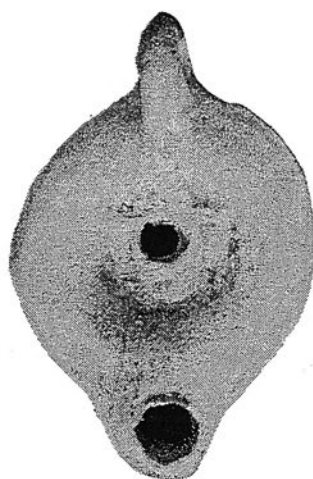
316

317

318

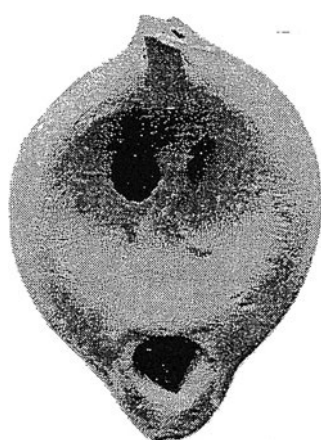
319

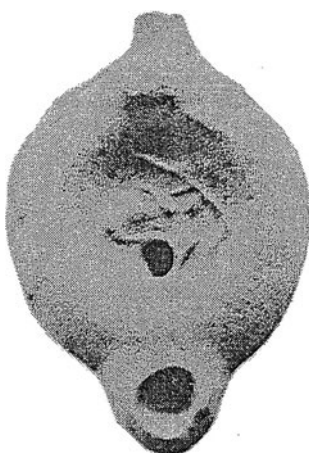
320

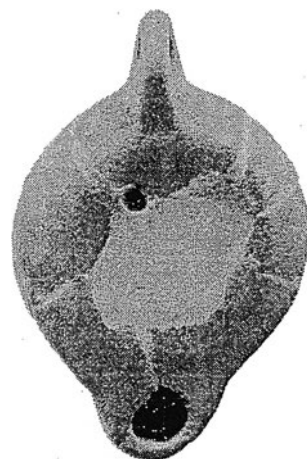
321

322

323

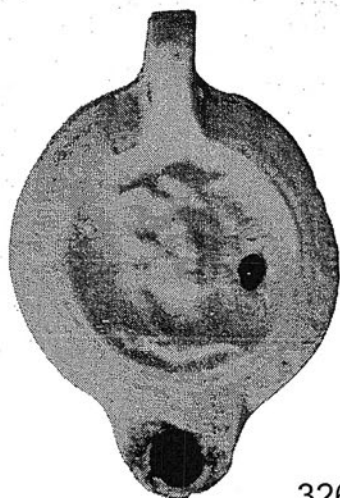

324

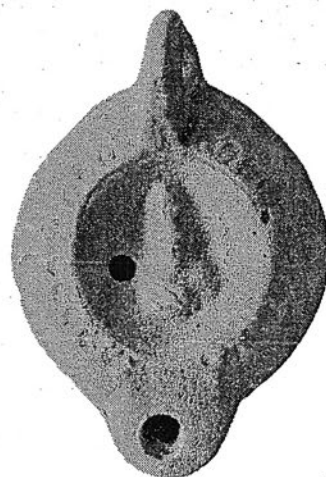
Тип XXXII - светилки од римскиот период

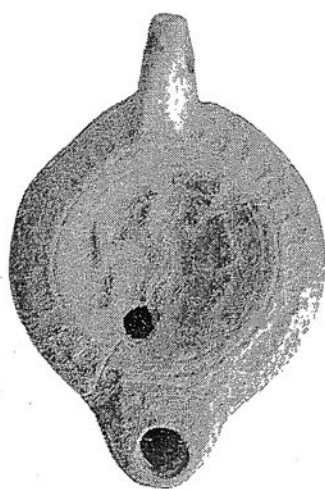
325

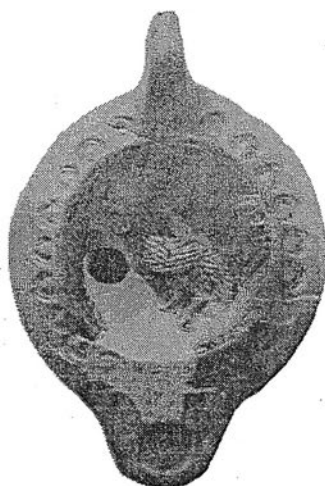
326

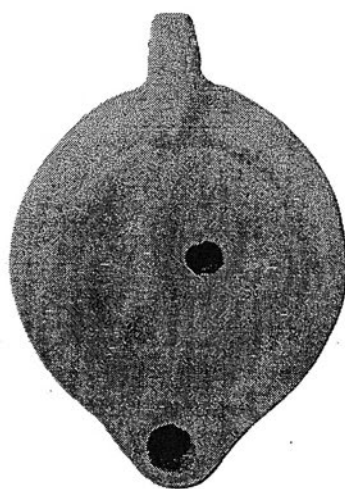
327

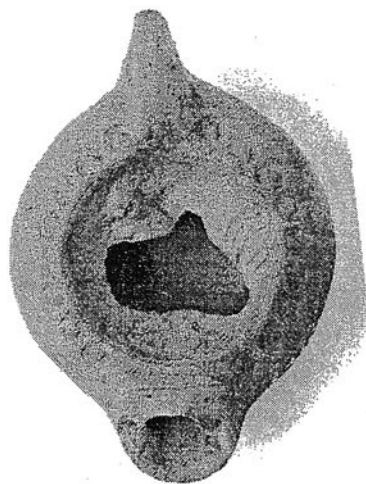
328

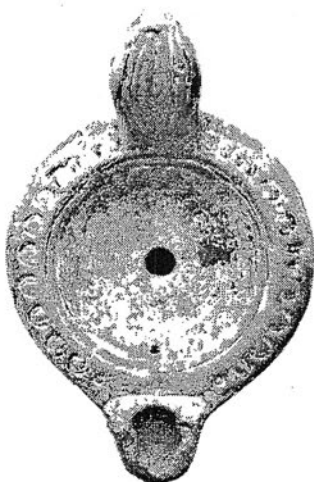
329

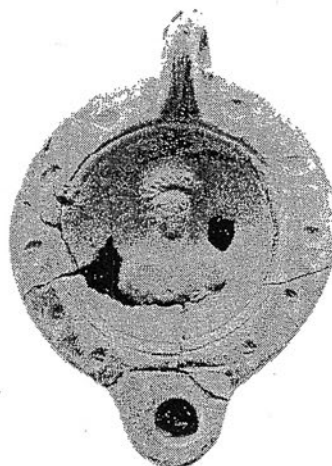
330

331

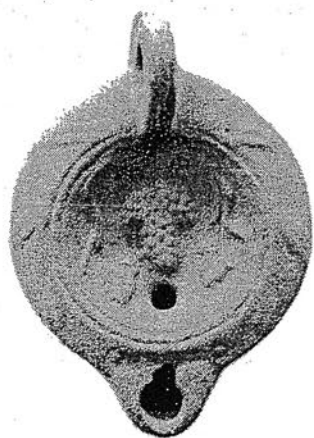

332

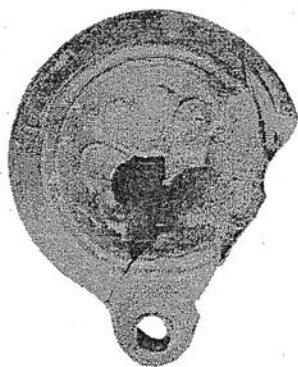

333

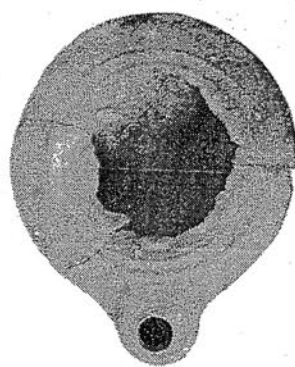
Тип XXXII - светилки од римскиот период

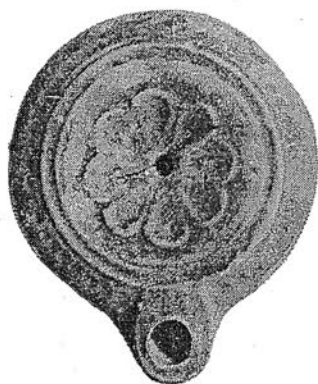
334

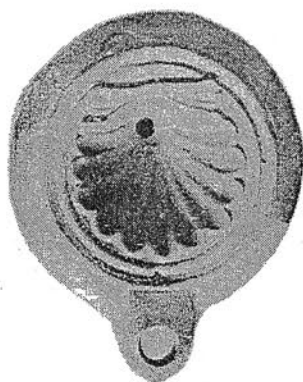
335

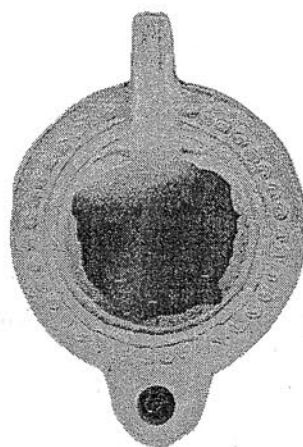
336

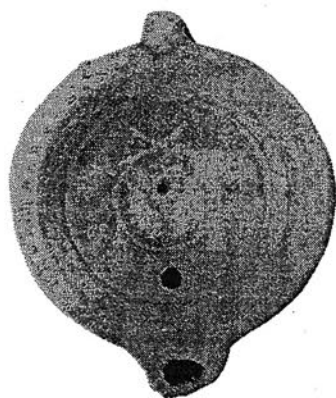
337

338

339

340

341

342

Тип XXXII - светилки од римскиот период

343

344

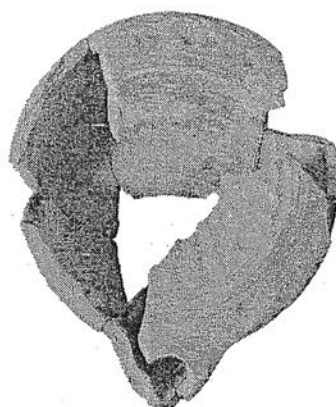
345

346

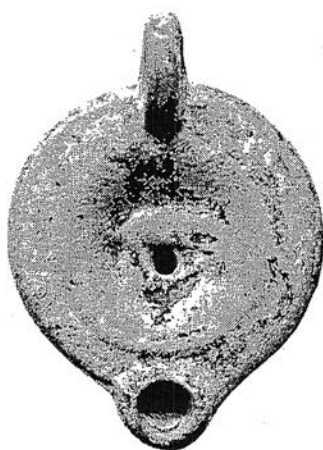
347

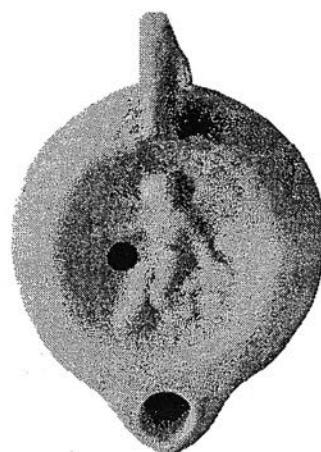
348

349

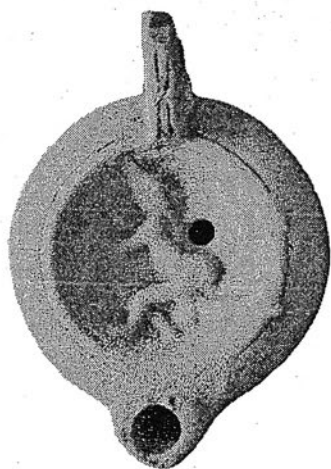

350

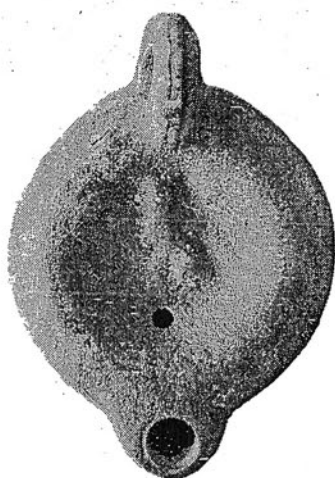

351

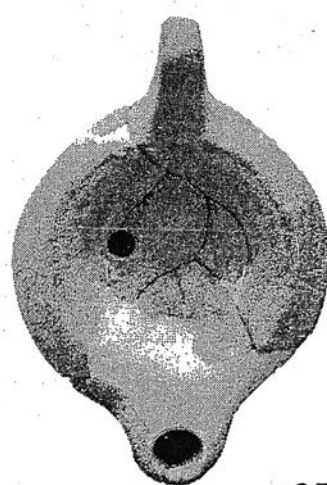
Тип XXXII - светилки од римскиот период

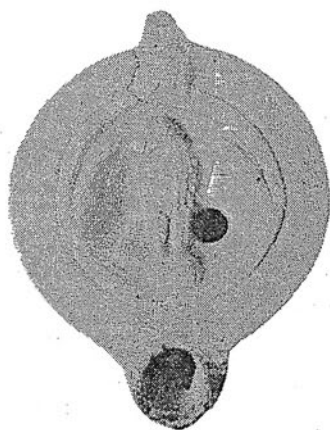
352

353

354

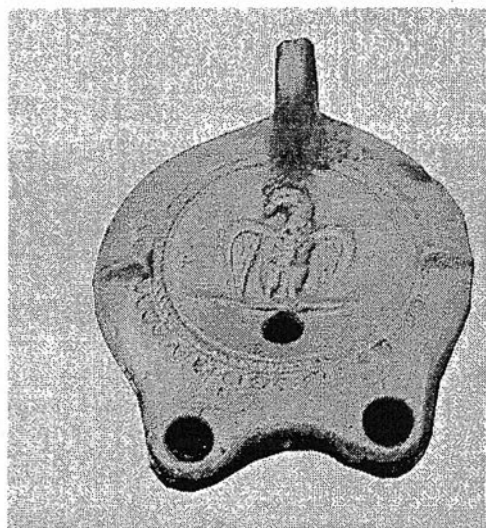
355

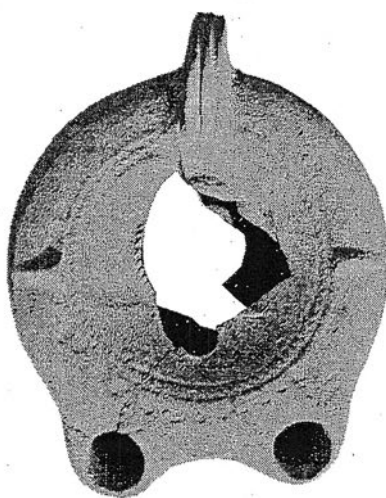
356

357

358

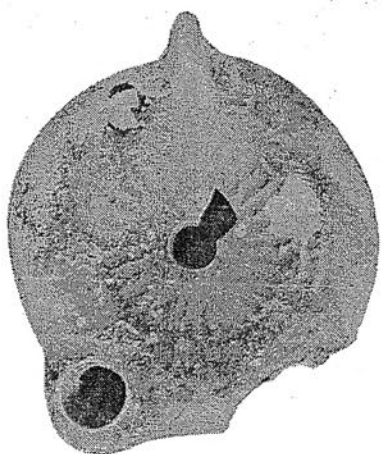

359

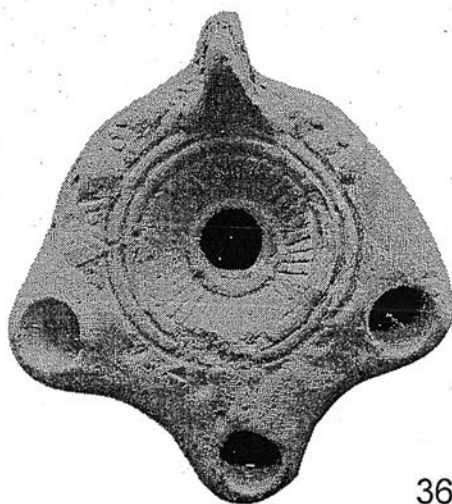

360

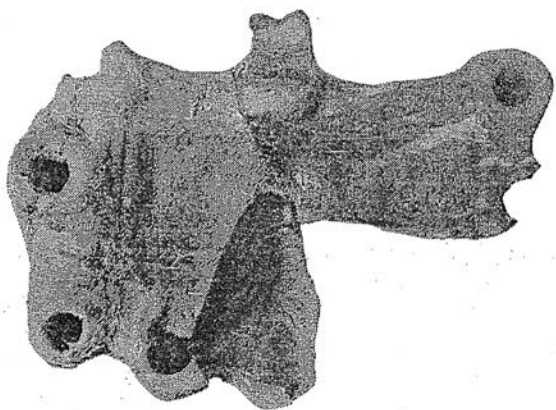
Тип XXXII - XXXIII - светилки од римскиот период

361

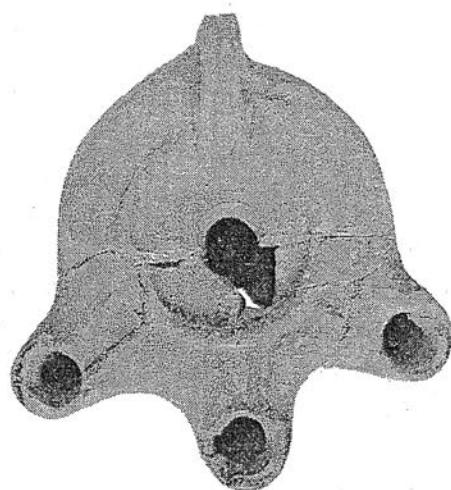
362

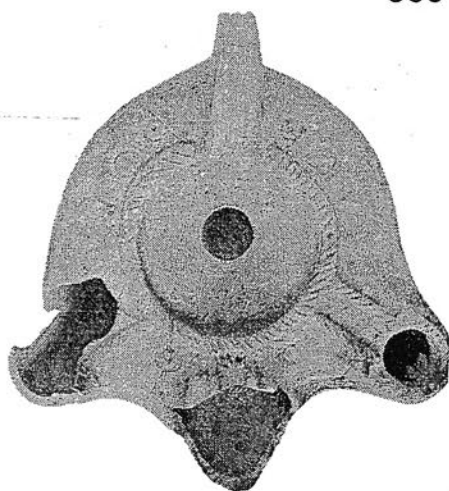
363

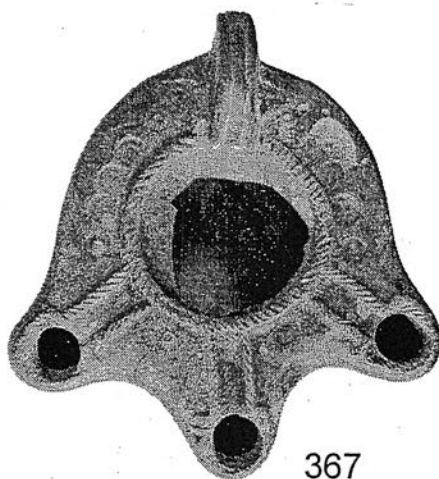
364

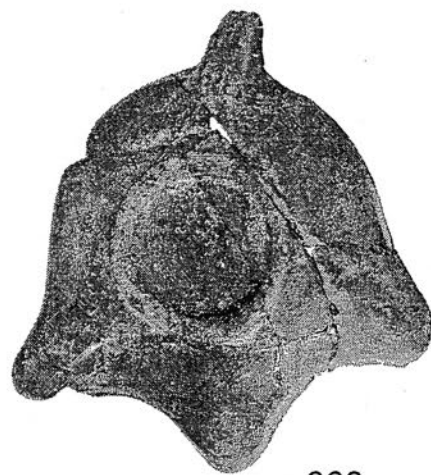
365

366

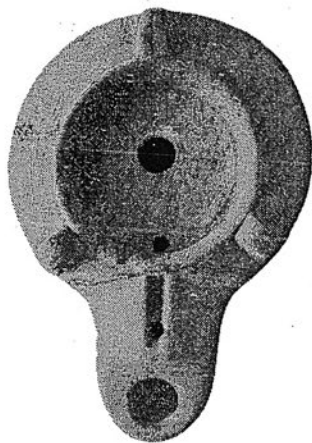

367

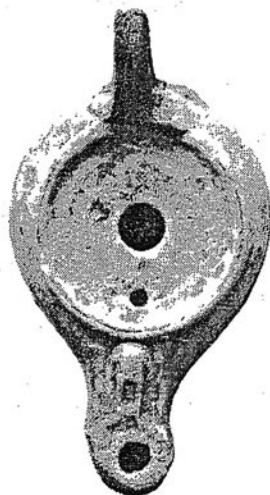

368

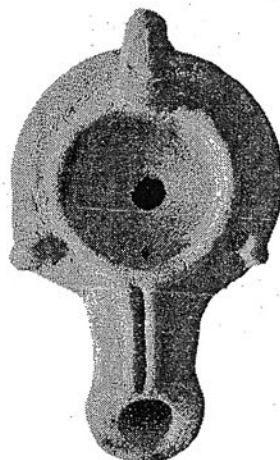
Тип XXXIII - XXXV - светилки од римскиот период

369

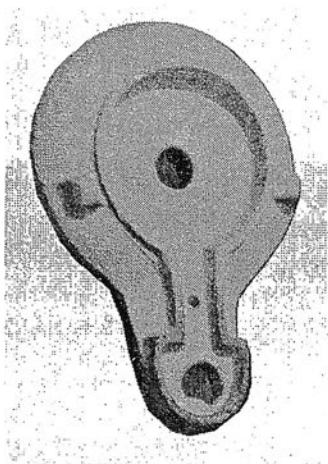
370

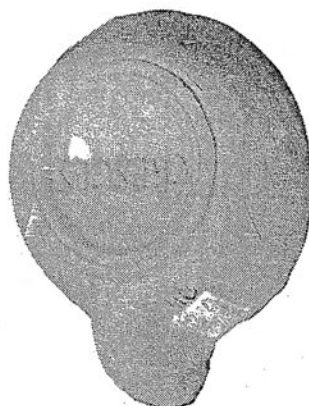
371

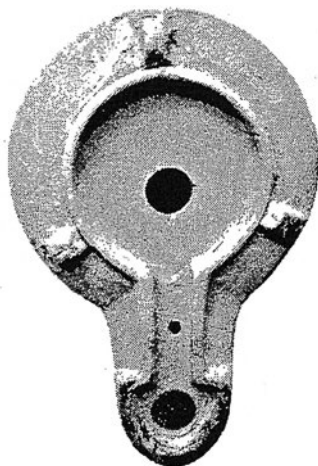
372

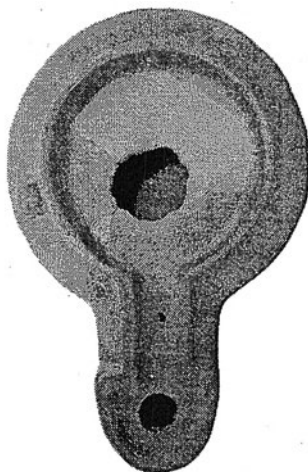
373

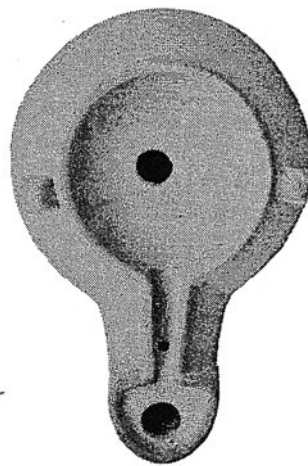
374

375

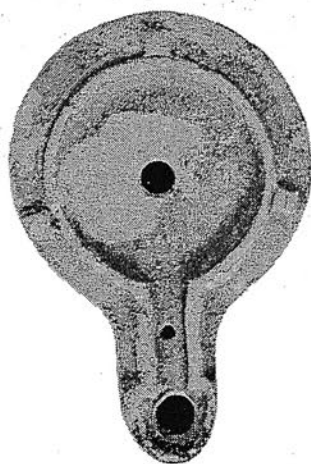

376

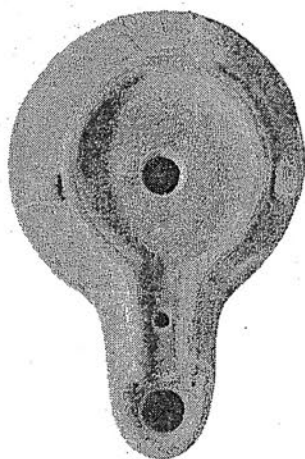

377

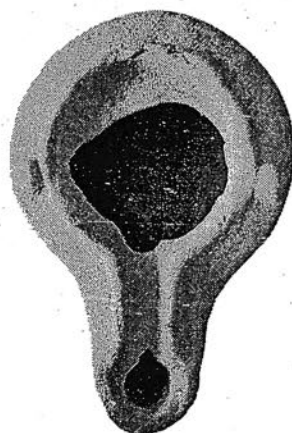
Тип XXXVI - светилки од римскиот период

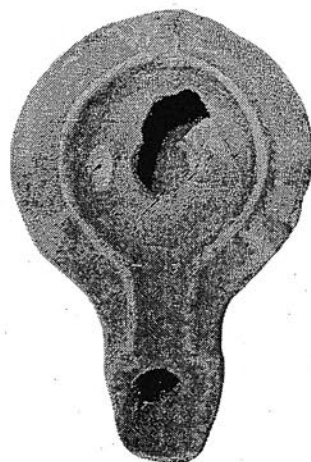
378

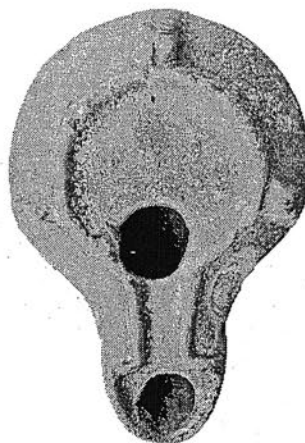
379

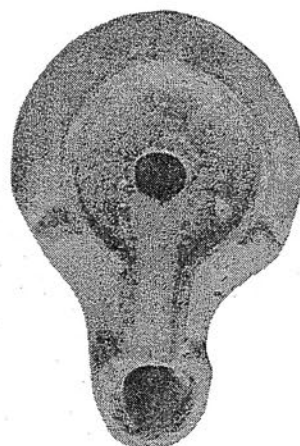
380

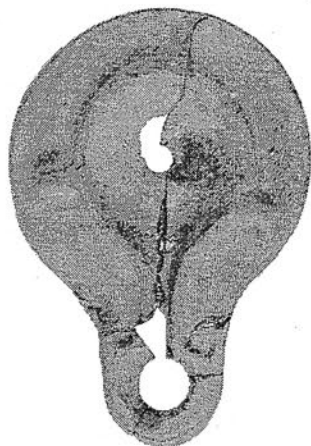
381

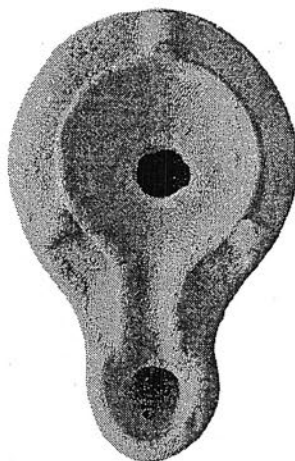
382

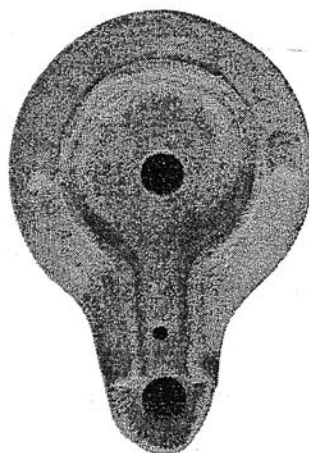
383

384

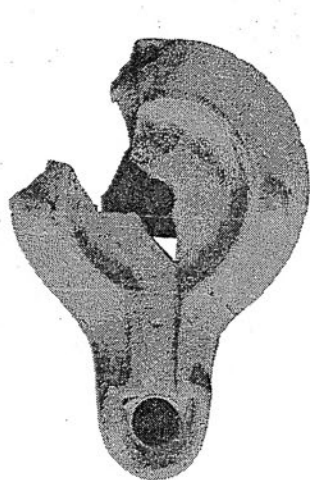

385

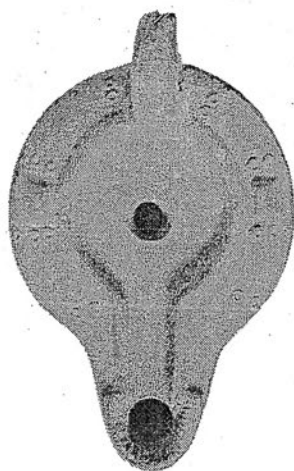

386

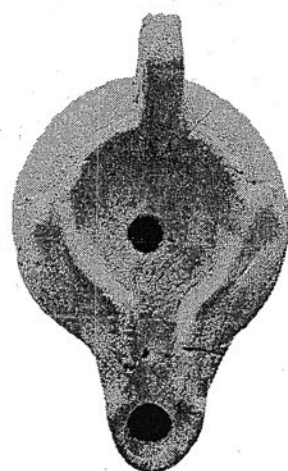
Тип XXXVI - светилки од римскиот период

387

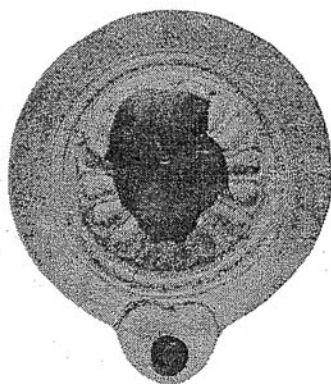
388

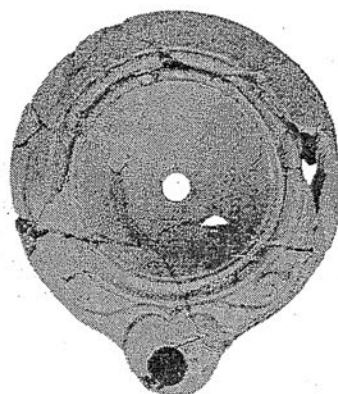
389

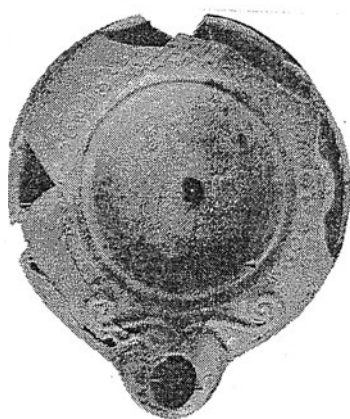
390

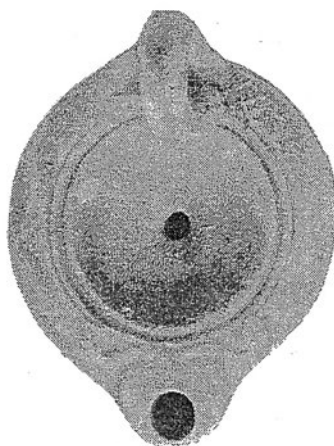
391

392

393

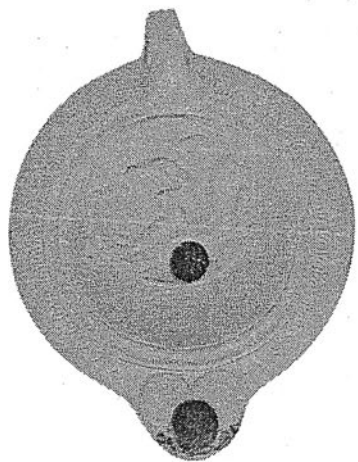

394

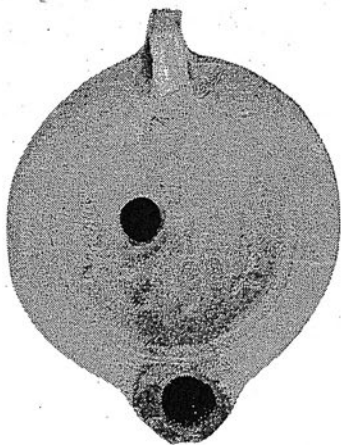

395

Тип XXXVI - XXXVIII - светилки од римскиот период

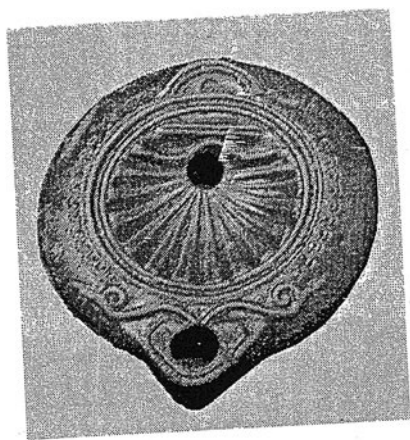
396

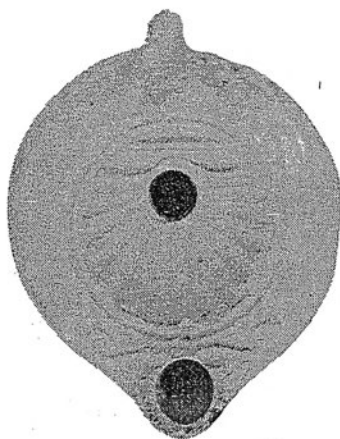
397

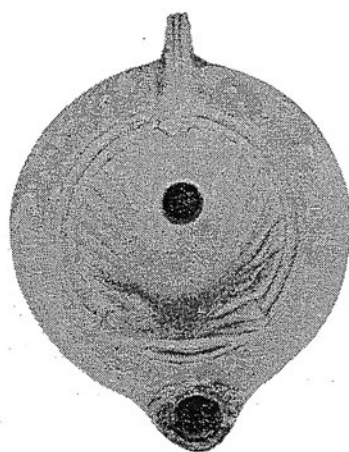
398

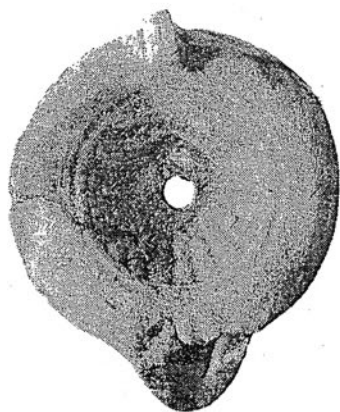
399

400

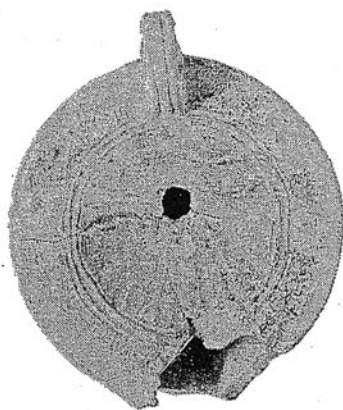
401

402

403

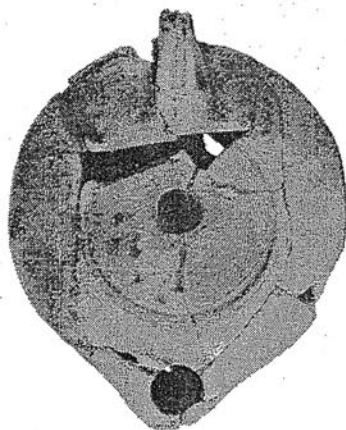

404

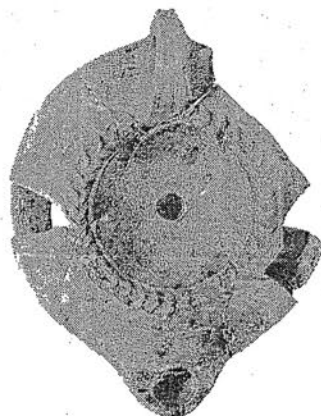
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

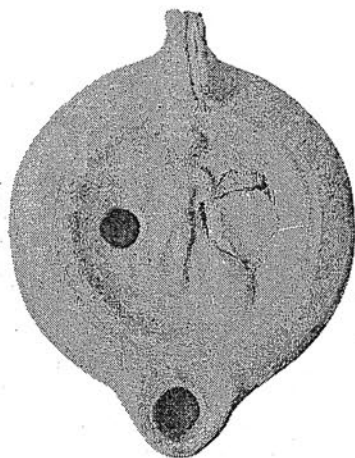
405

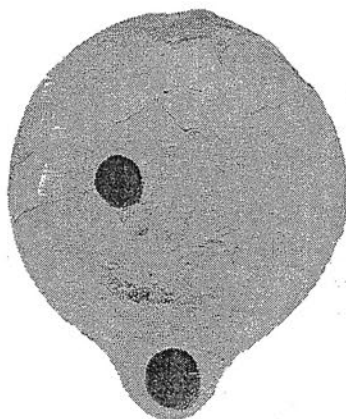
406

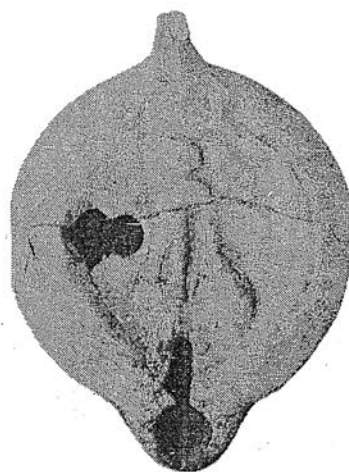
407

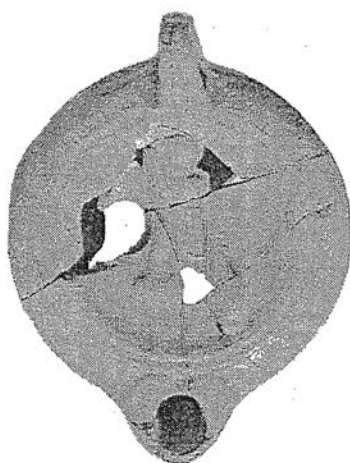
408

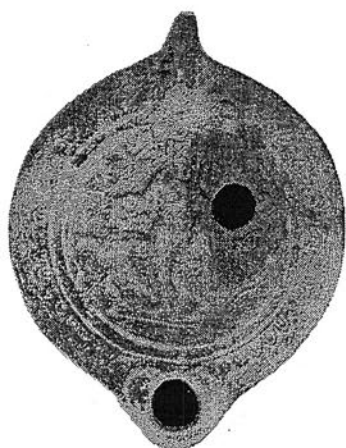
409

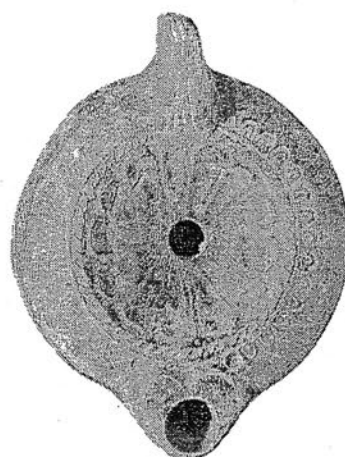
410

411

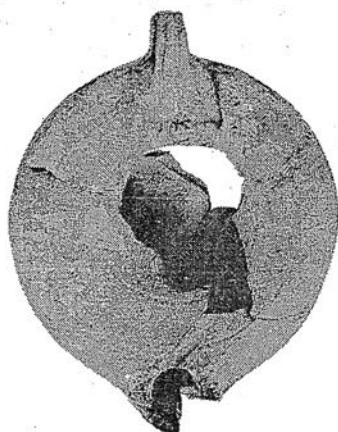

412

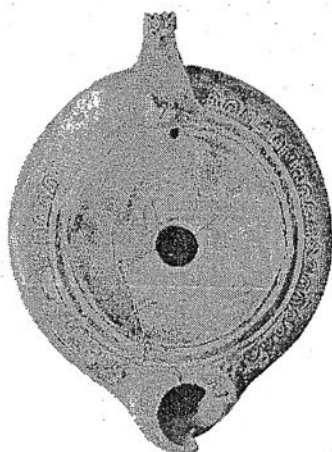

413

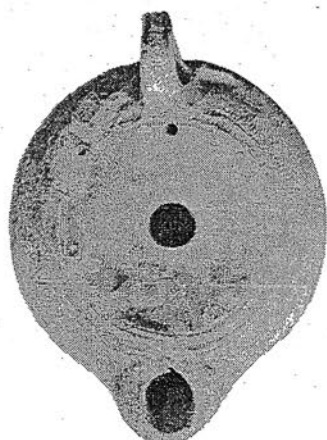
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

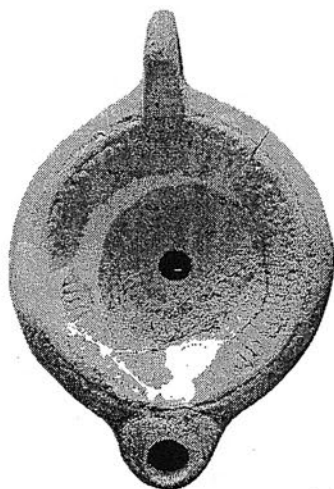
414

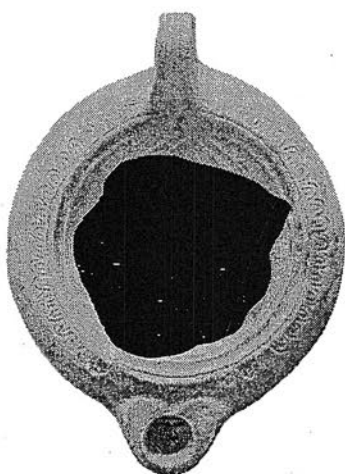
415

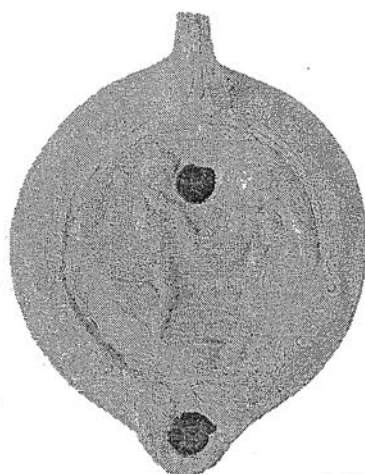
416

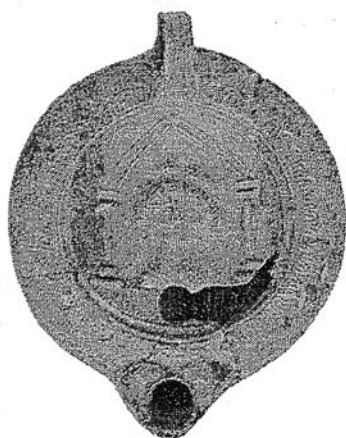
417

418

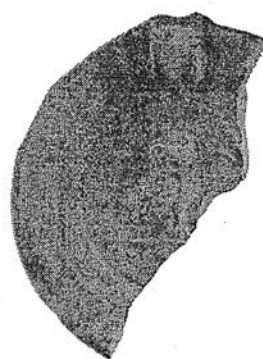
419

420

421

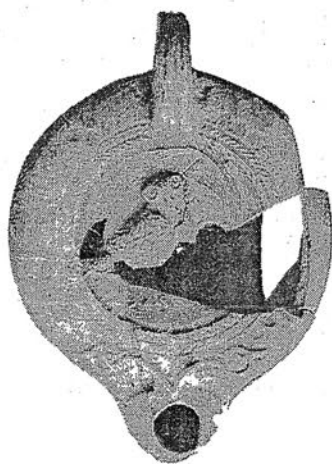

422

Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

423

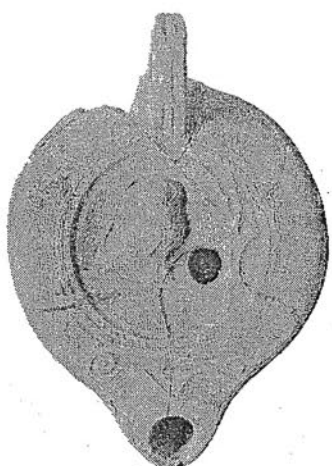
424

425

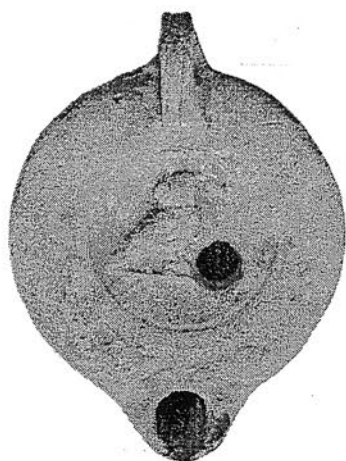
426

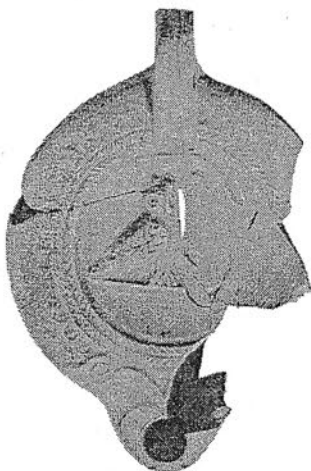
427

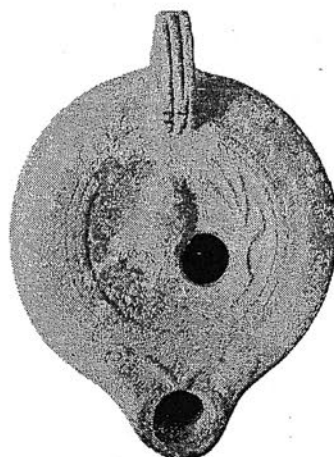
428

429

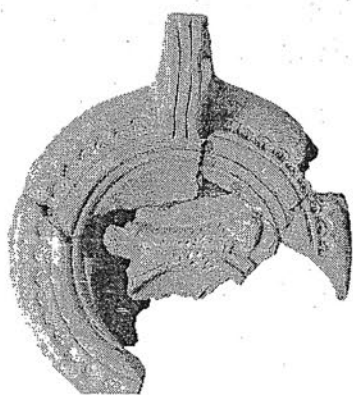

430

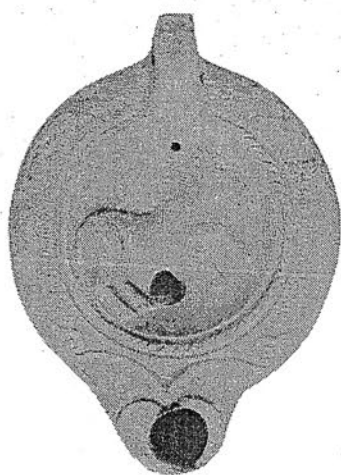

431

Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

432

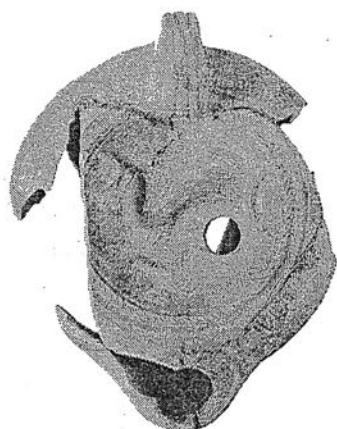
433

434

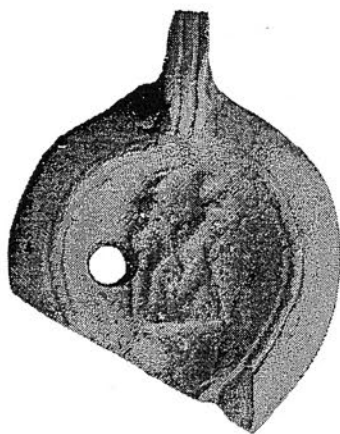
435

436

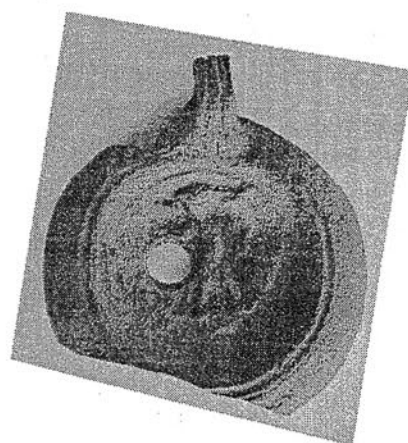
437

438

439

440

Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

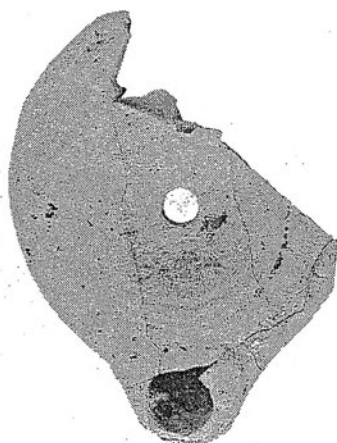
441

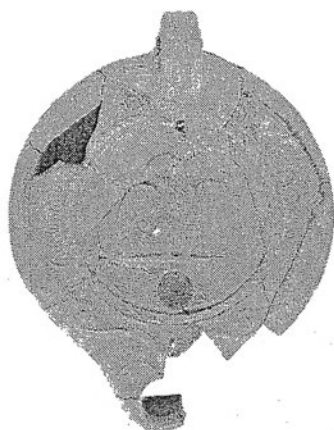
442

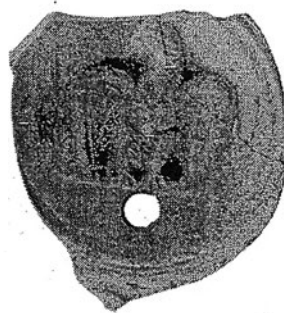
443

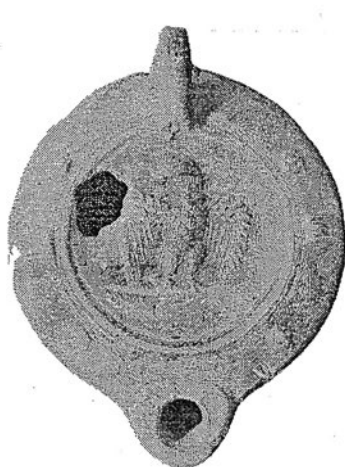
444

445

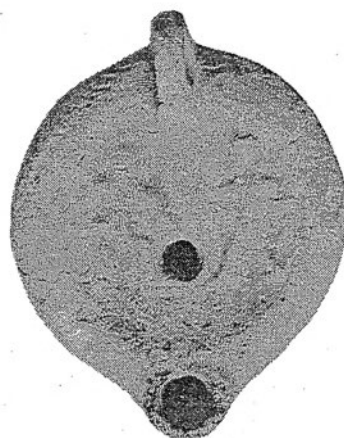
446

447

448

449

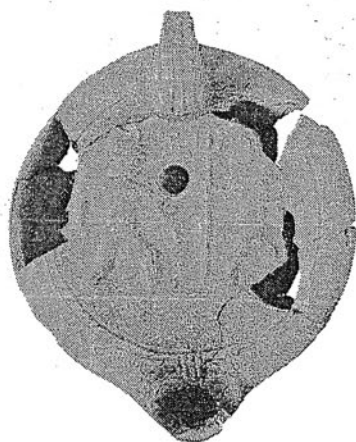
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

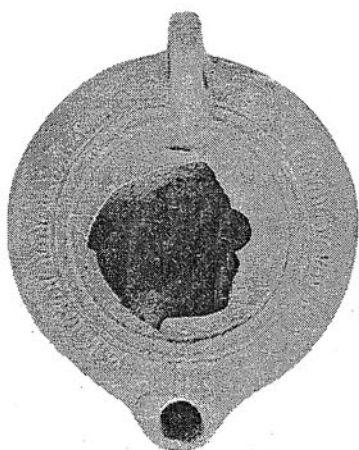
450

451

452

453

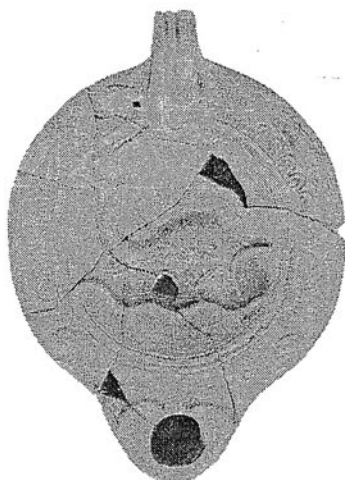
454

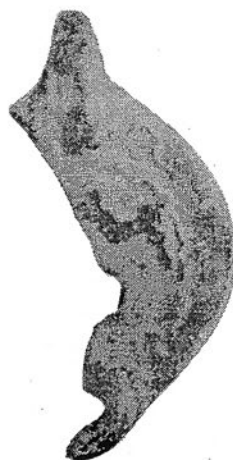
455

456

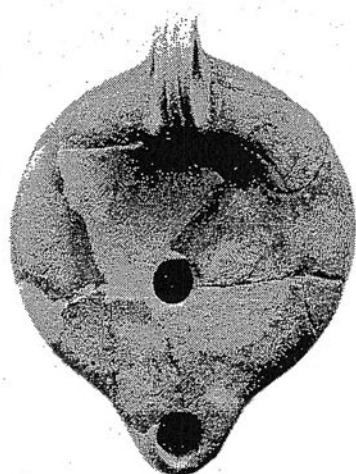

457

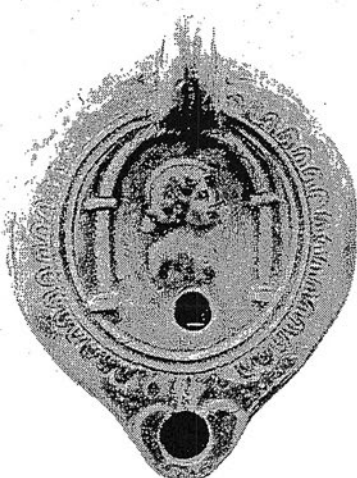

458

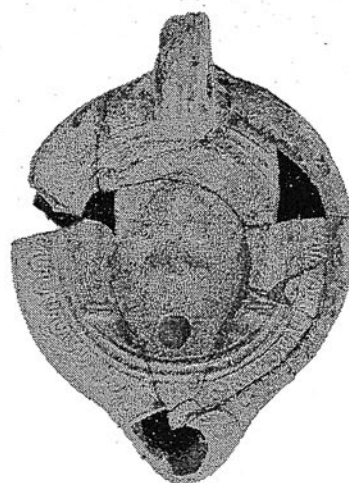
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

459

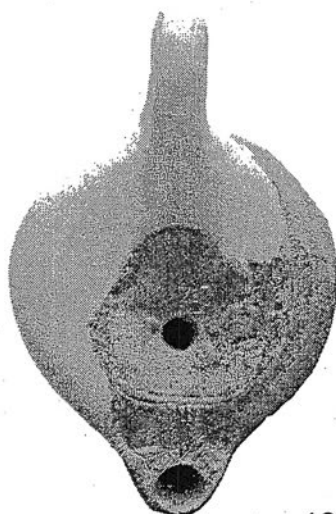
460

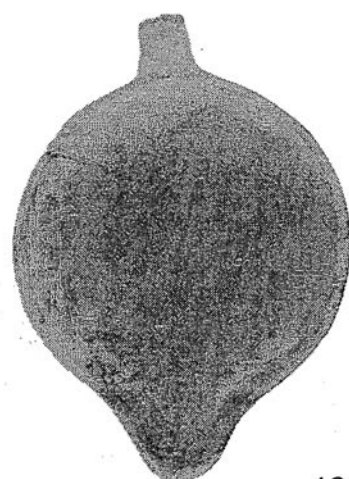
461

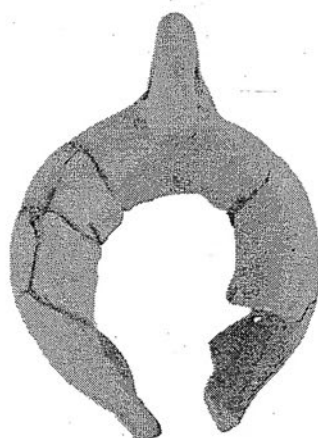
462

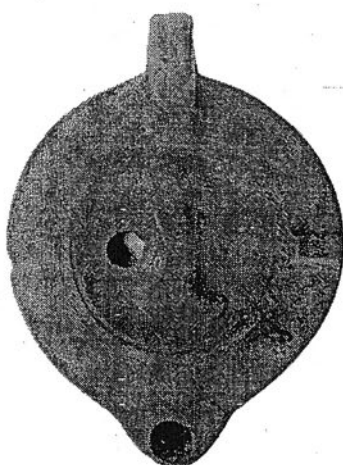
463

464

465

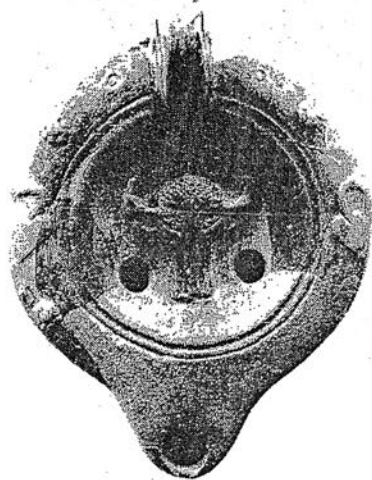

466

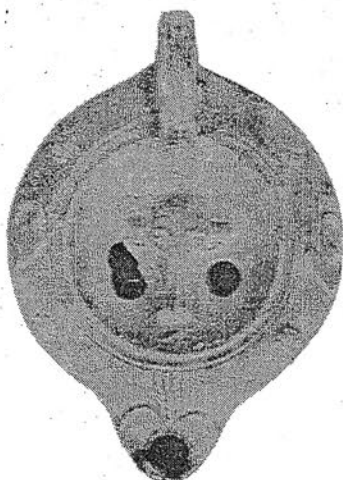

467

Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

468

469

470

471

472

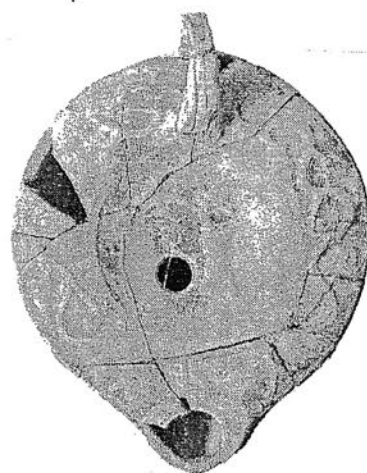
473

474

475

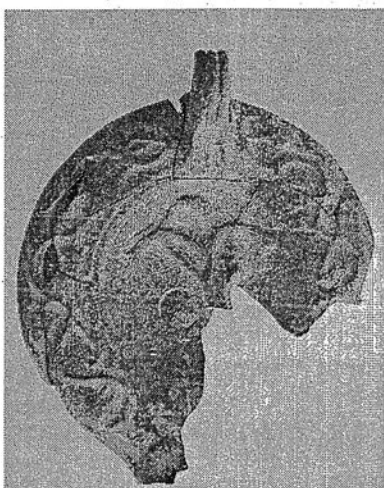

476

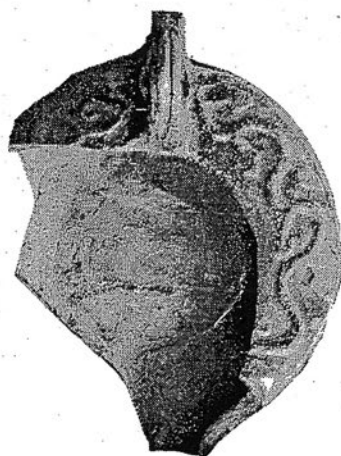
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

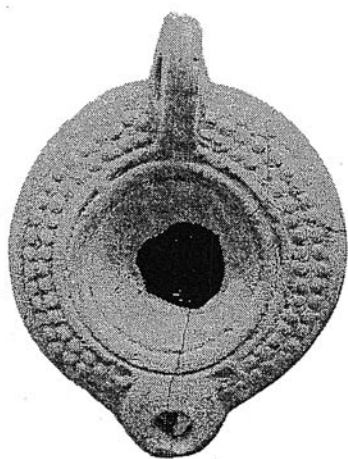
477

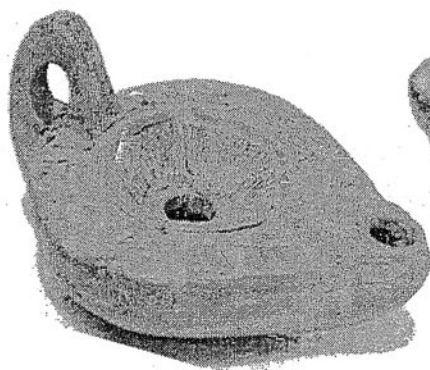
478

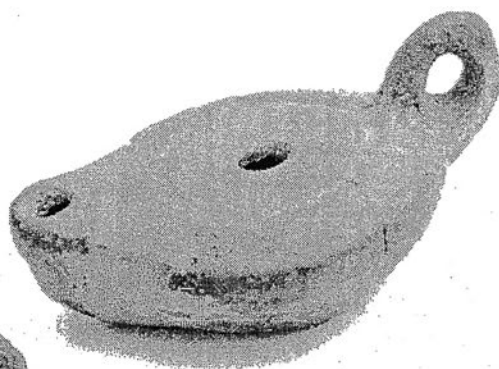
479

480

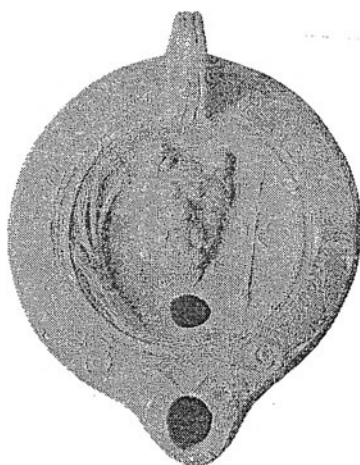
481

482

483

484

485

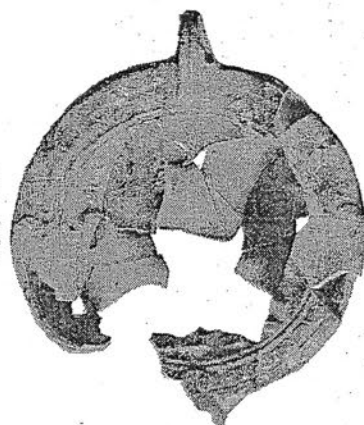
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

486

487

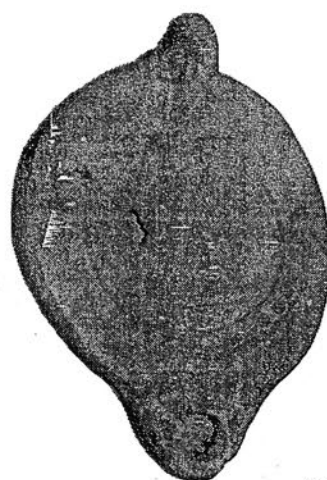
488

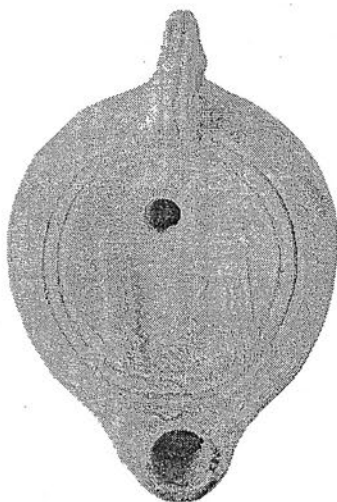
489

490

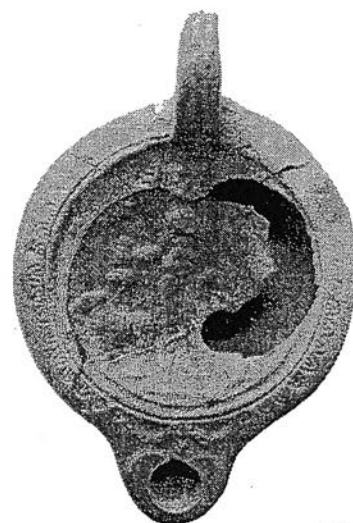
491

492

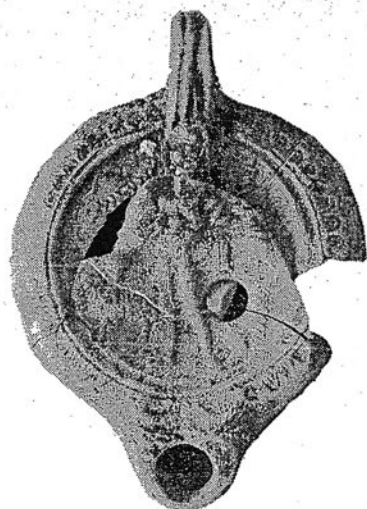

493

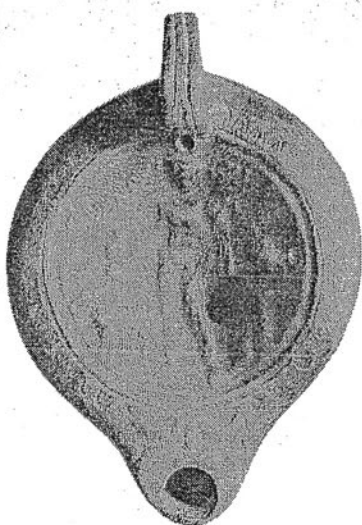

494

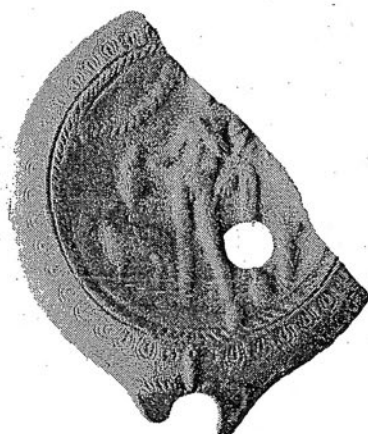
Тип XXXVIII - светилки од римскиот период

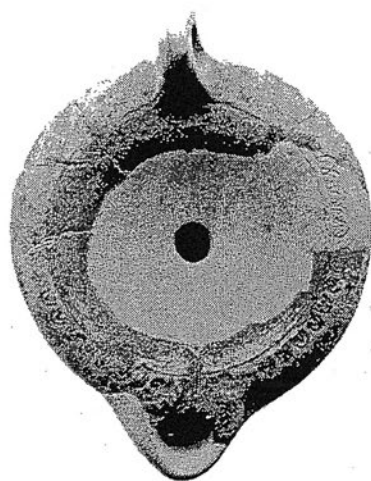
495

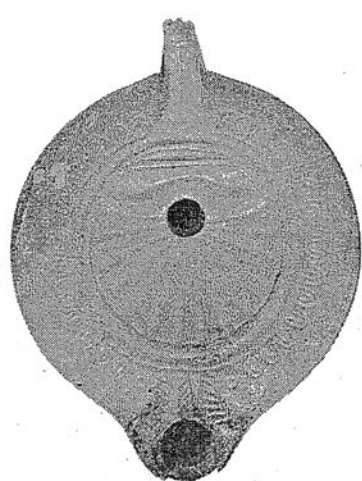
496

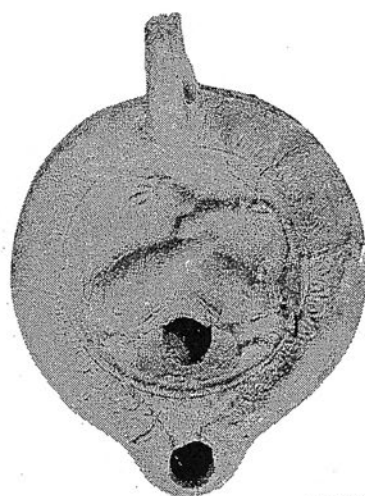
497

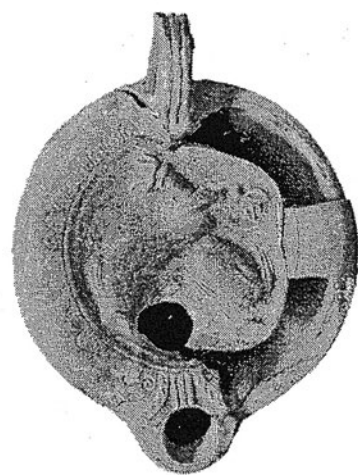
498

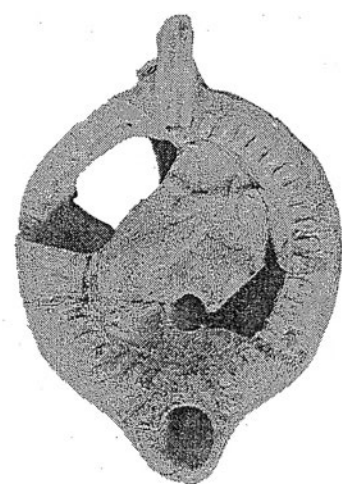
499

500

501

502

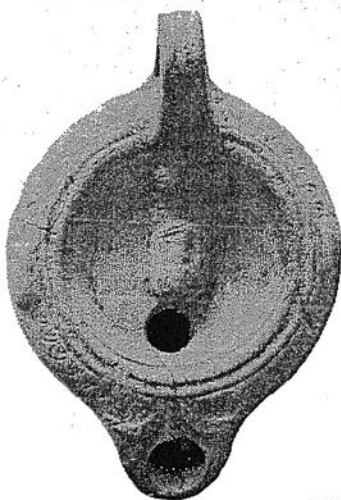

503

Тип XXXVIII - XXXIX - светилки од римскиот период

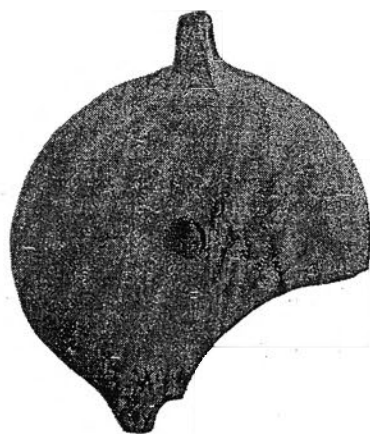
504

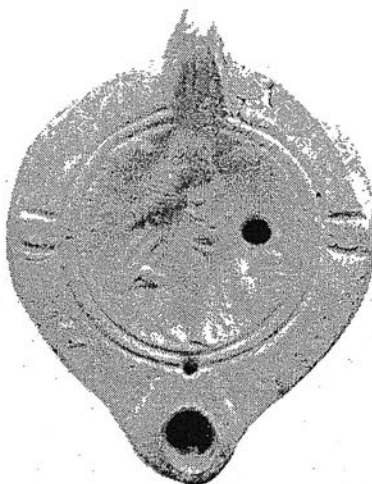
505

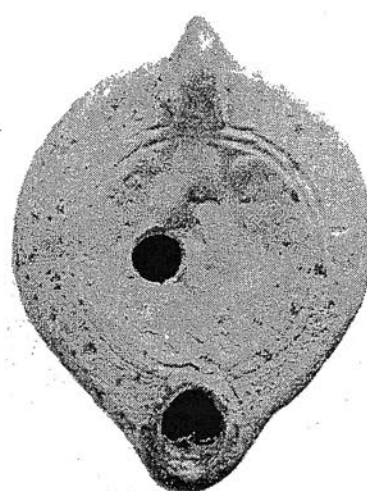
506

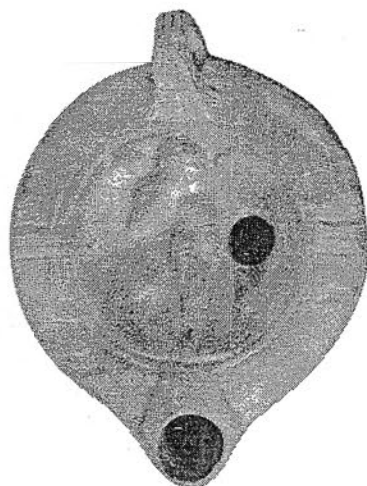
507

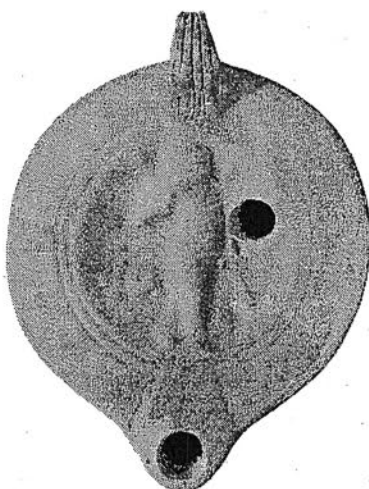
508

509

510

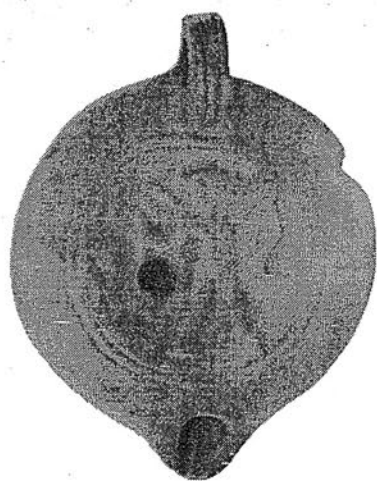

511

512

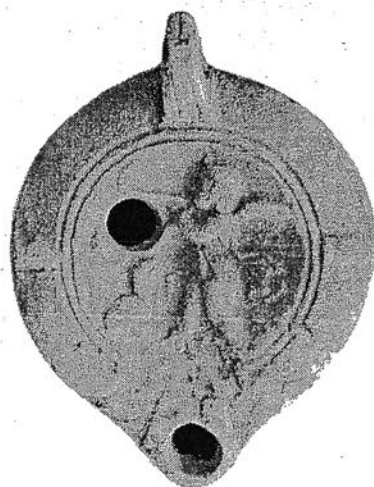
Тип XXXIX - LV - светилки од римскиот период

513

514

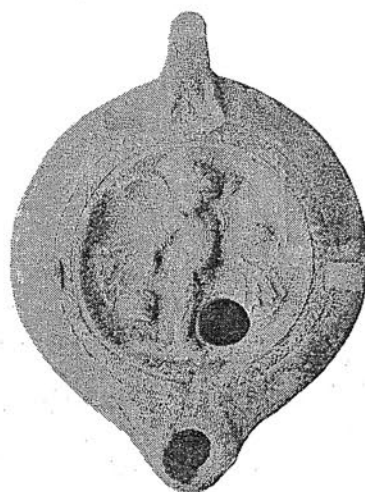
515

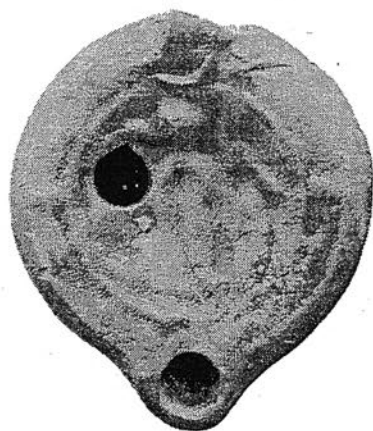
516

517

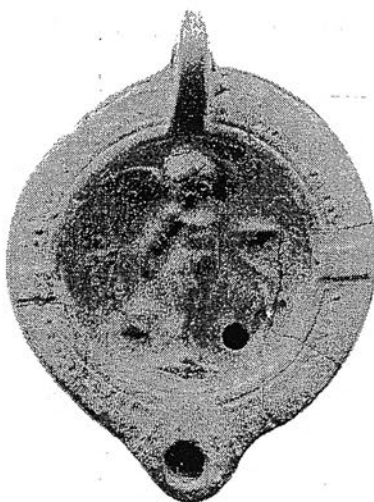
518

519

520

521

Тип LV - светилки од римскиот период

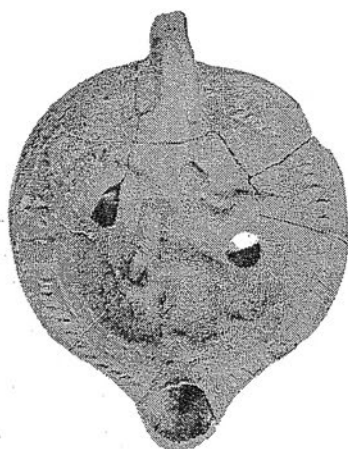
522

523

524

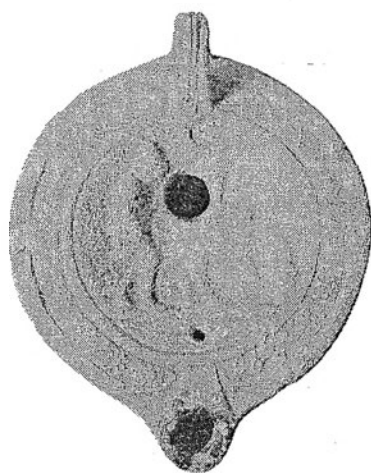
525

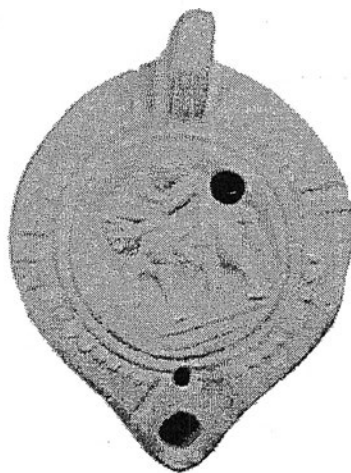
526

527

528

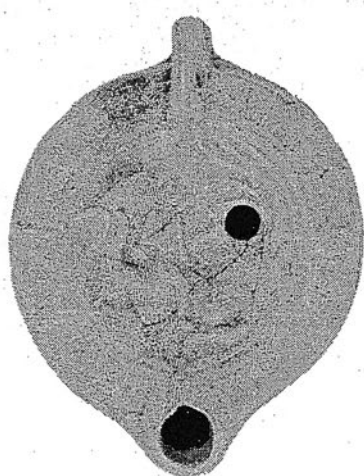

529

530

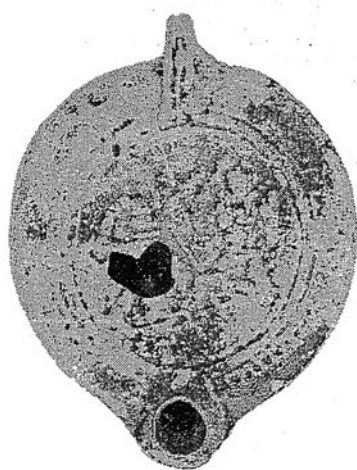
Тип LV - светилки од римскиот период

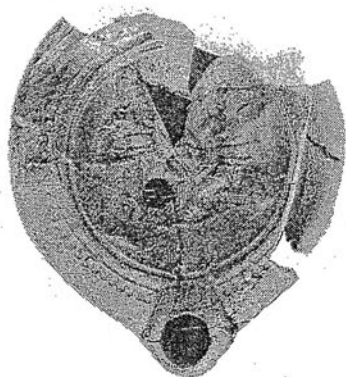
531

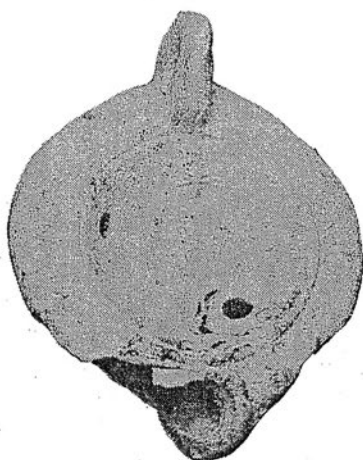
532

533

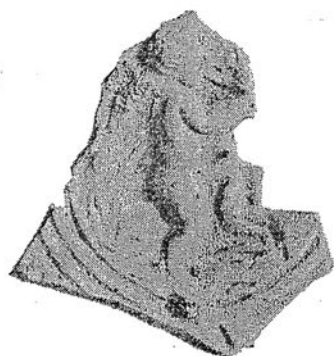
534

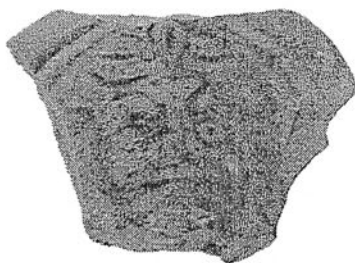
535

536

537

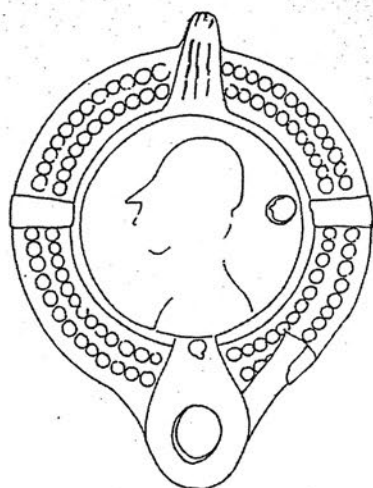

538

539

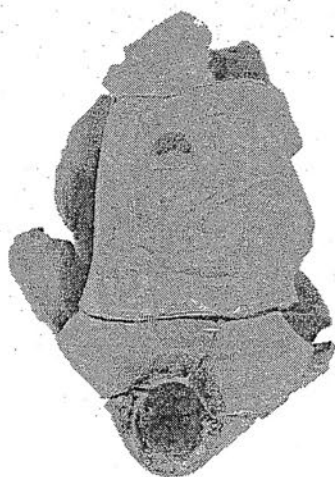
Тип LV - светилки од римскиот период

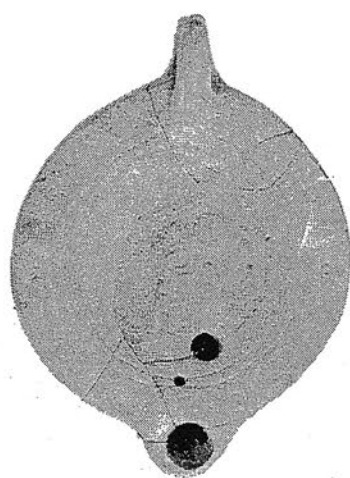
540

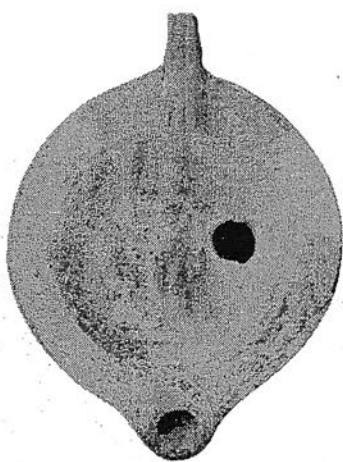
541

542

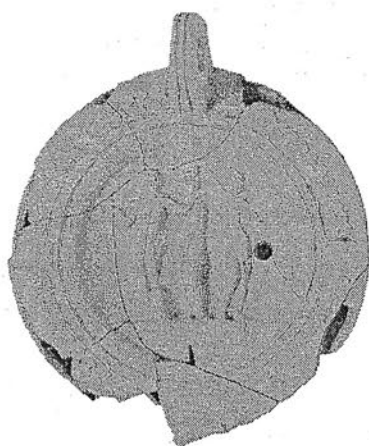
543

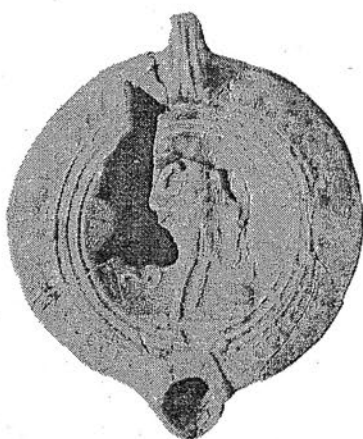
544

545

546

547

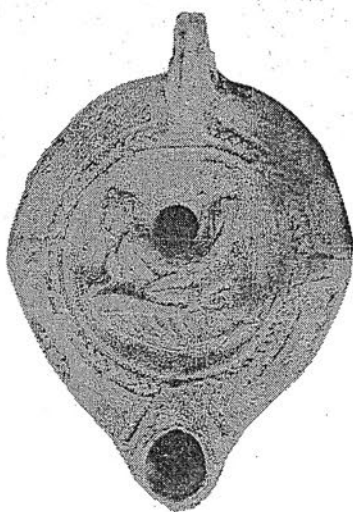

548

Тип LV - светилки од римскиот период

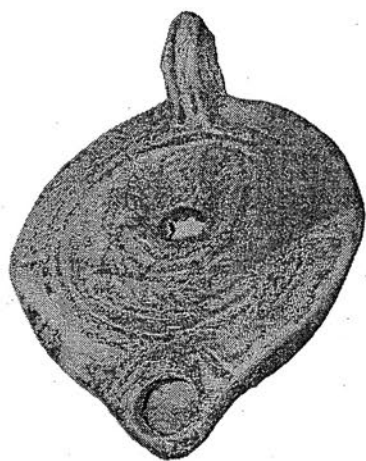
549

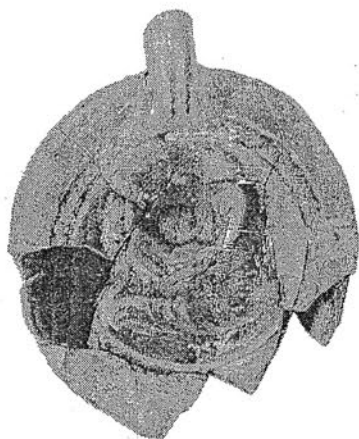
550

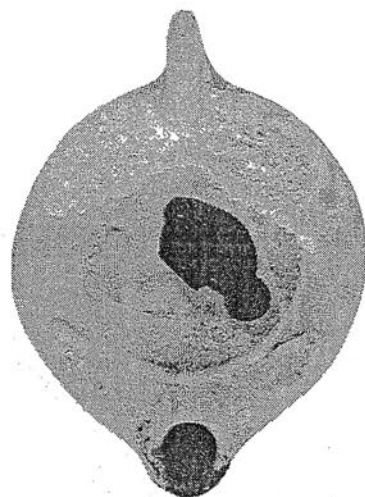
551

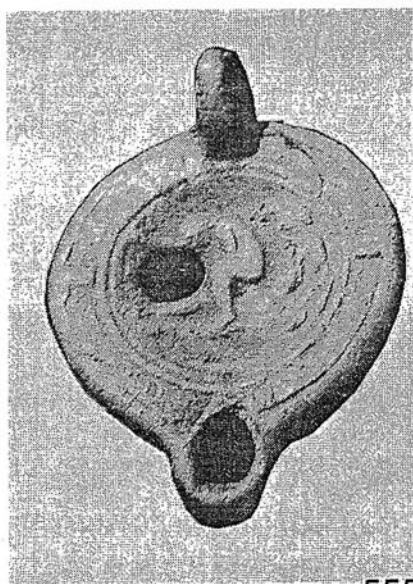
552

553

554

555

556

557

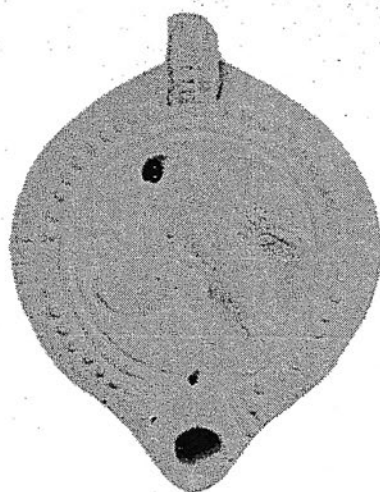
Тип LV - светилки од римскиот период

558

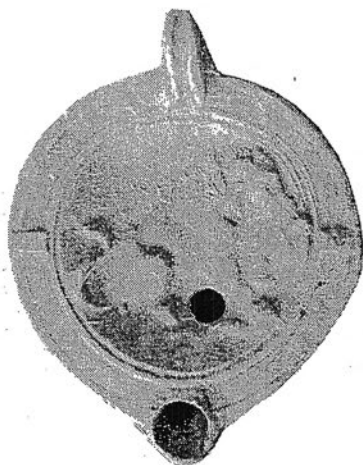
559

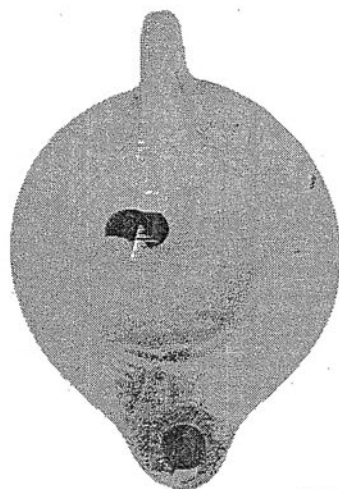
560

561

562

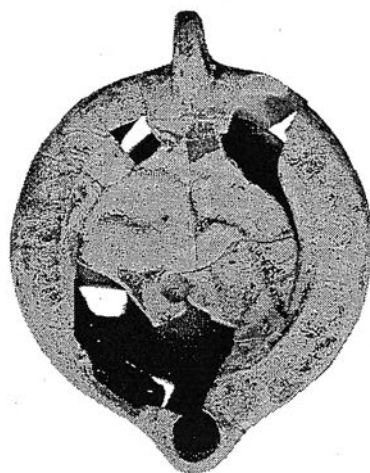
563

564

565

566

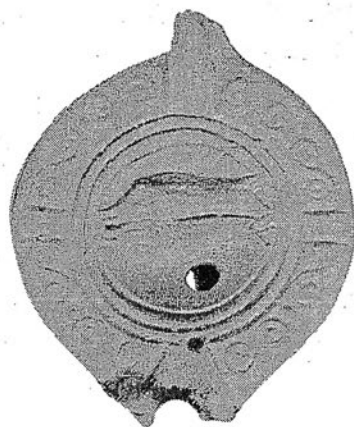
Тип XL - светилки од римскиот период

567

568

569

570

571

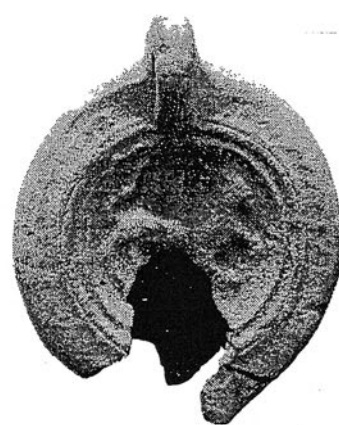
572

573

574

575

Тип XL - светилки од римскиот период

576

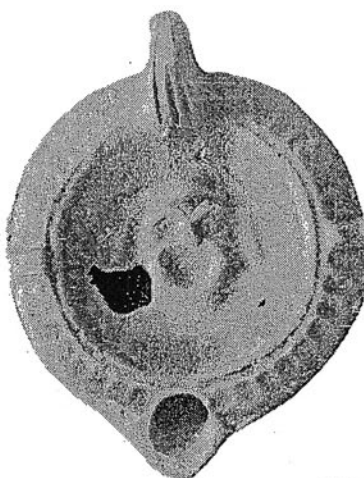
577

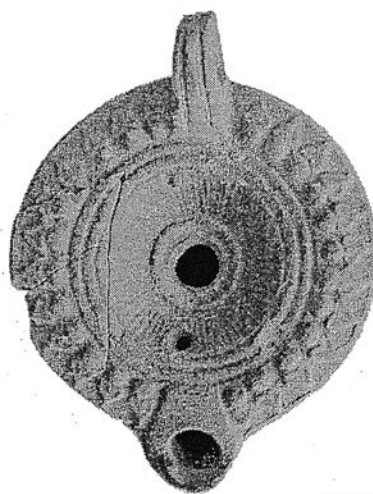
578

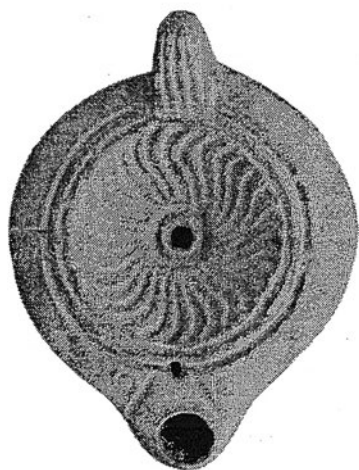
579

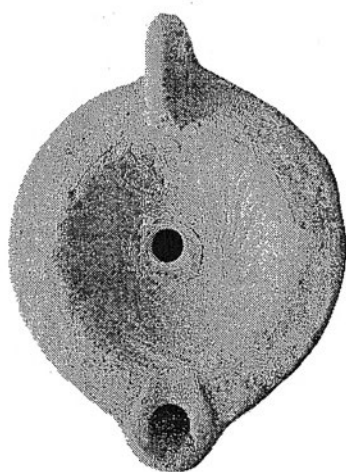
580

581

582

583

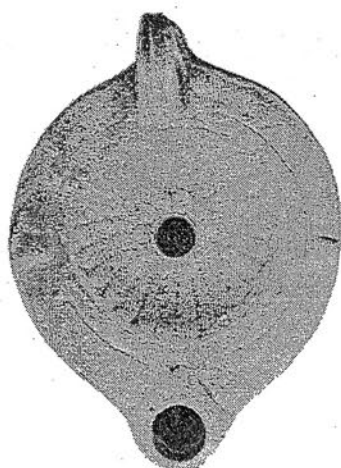

584

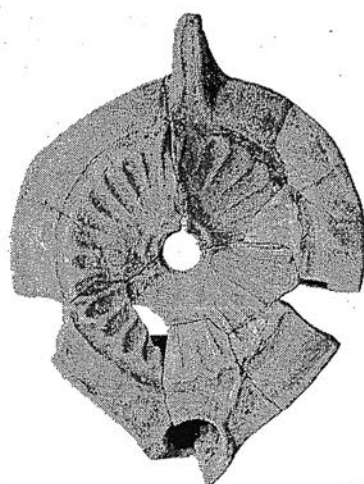
Тип XL - светилки од римскиот период

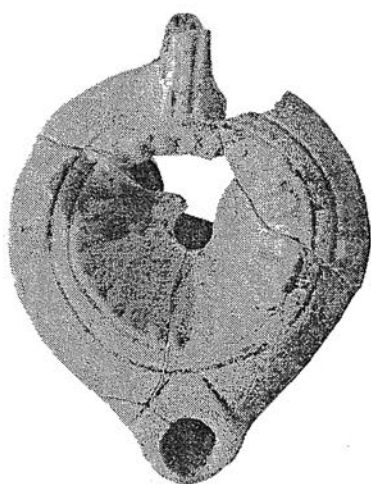
585

586

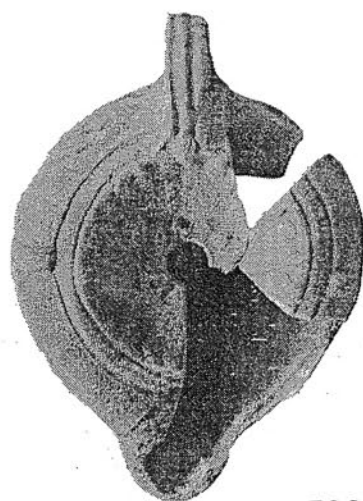
587

588

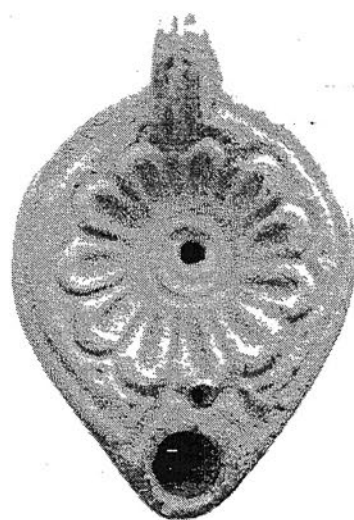
589

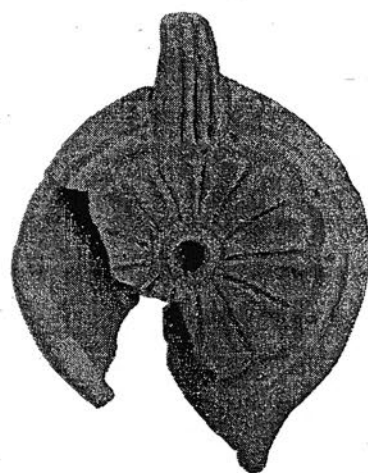
590

591

592

593

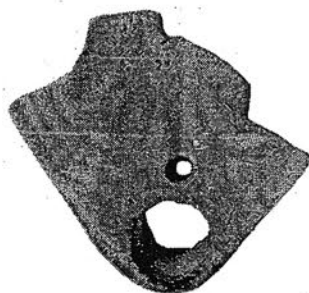
Тип XV - светилки од римскиот период

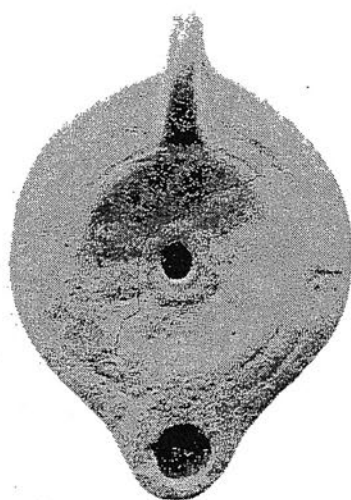
594

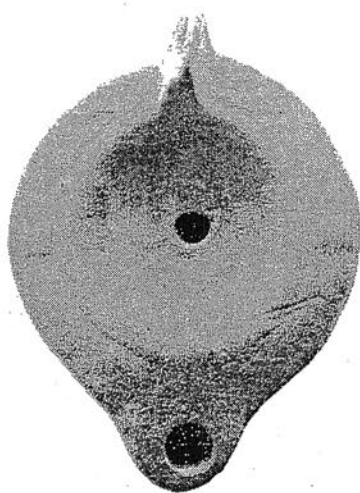
595

596

597

598

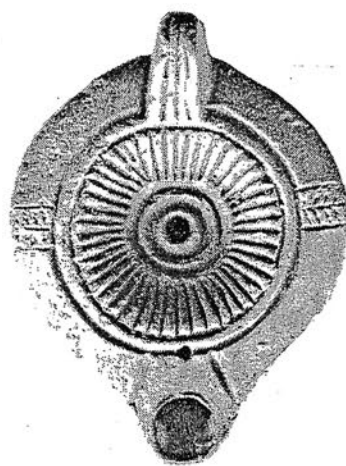
599

600

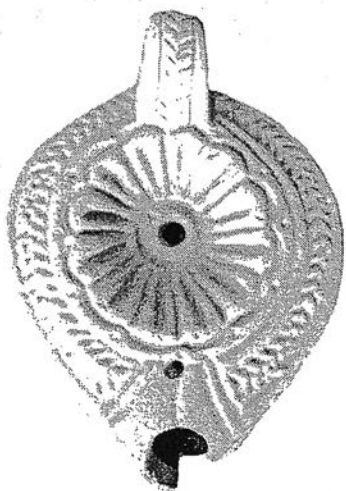

601

602

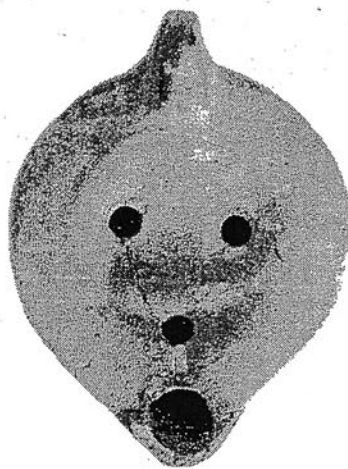
Тип XL - светилки од римскиот период

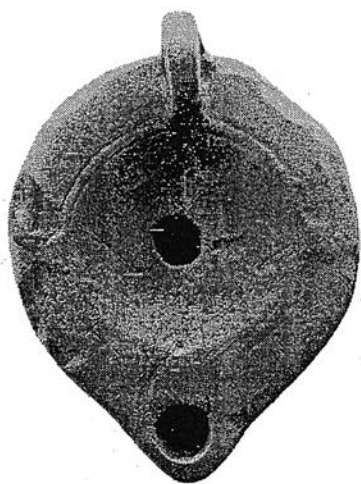
603

604

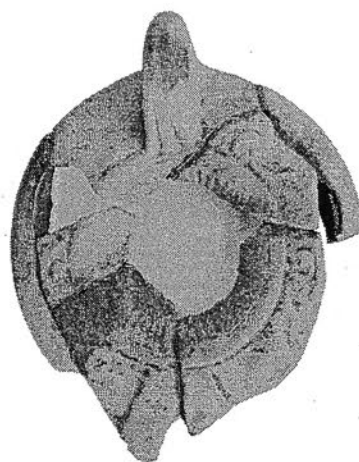
605

606

607

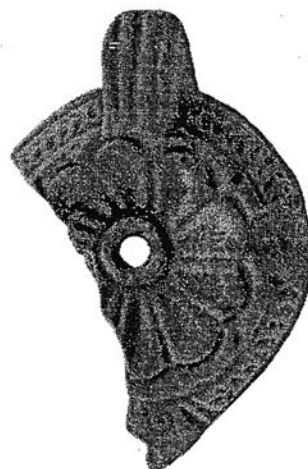
608

609

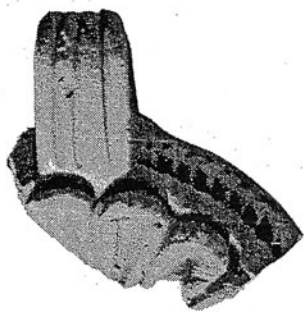

610

611

Тип XL - светилки од римскиот период

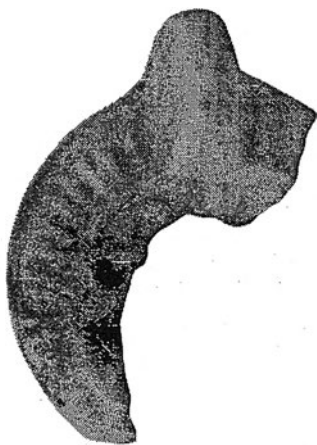
612

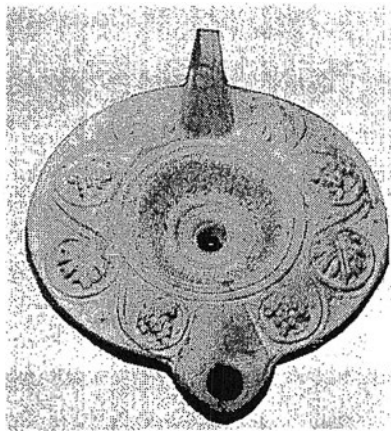
613

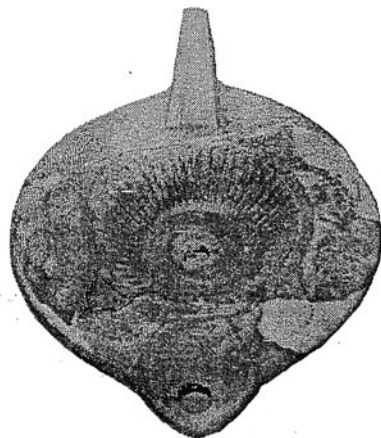
614

615

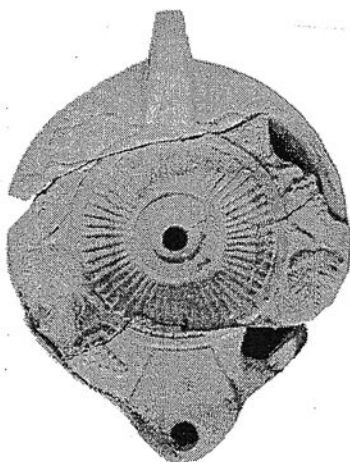
616

617

618

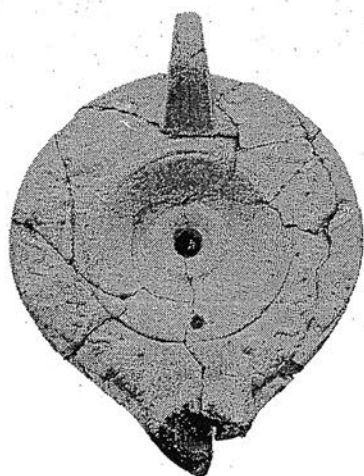

619

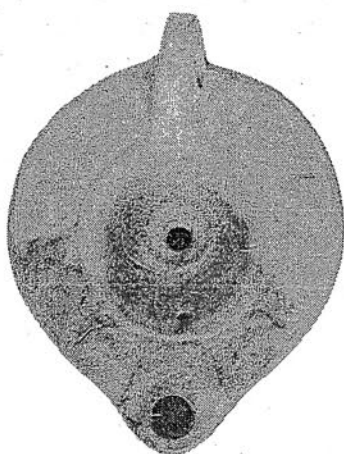

620

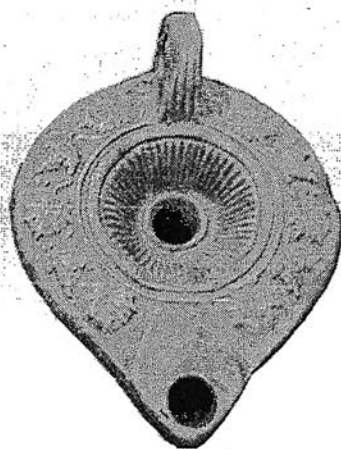
Тип XL - светилки од римскиот период

621

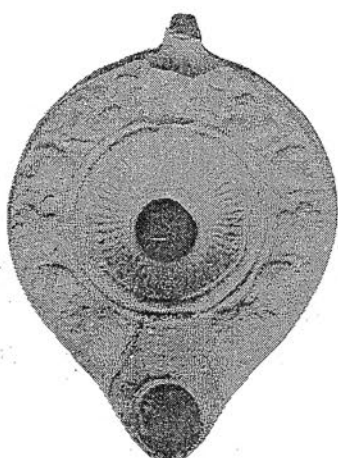
622

623

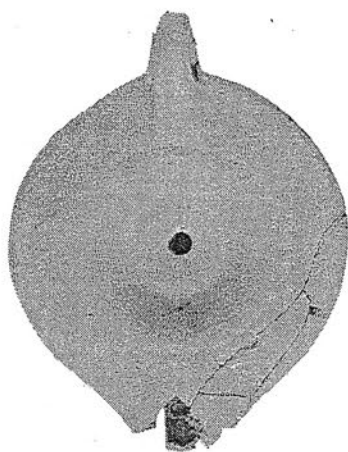
624

625

626

627

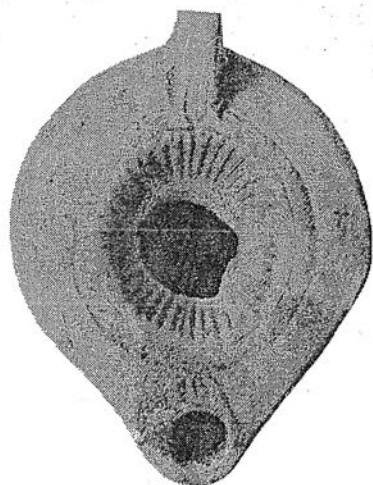

628

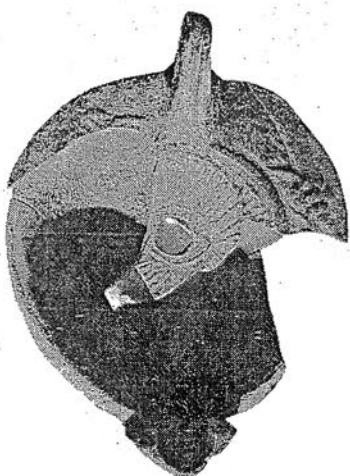

629

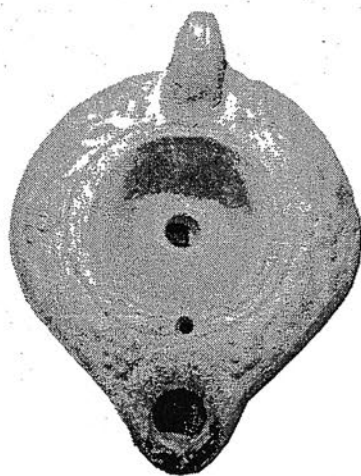
Тип XL - светилки од римскиот период

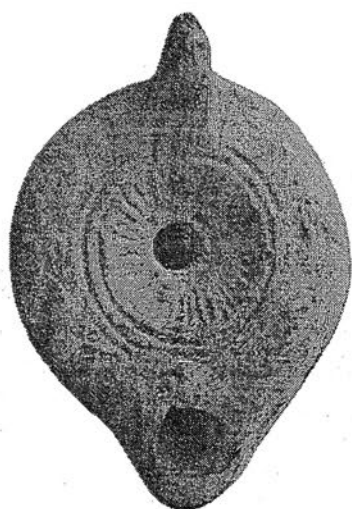
630

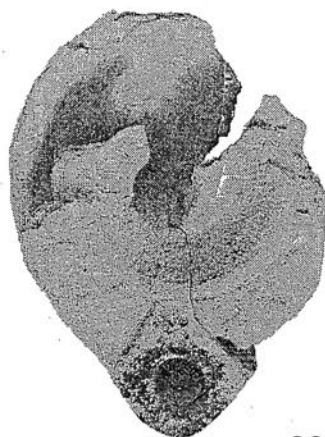
631

632

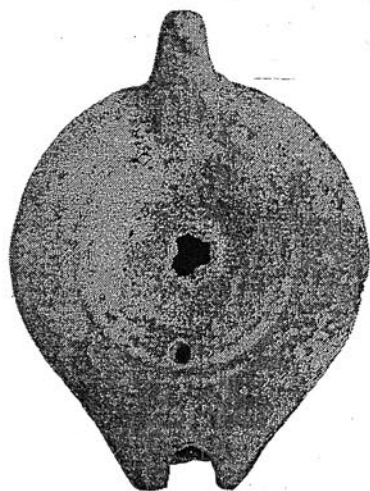
633

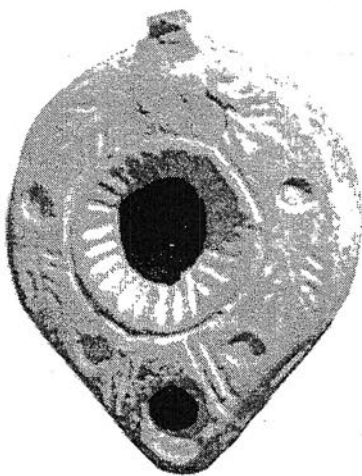
634

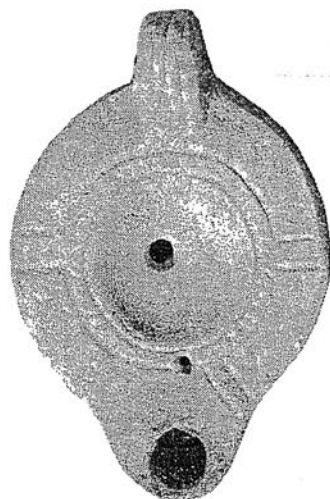
635

636

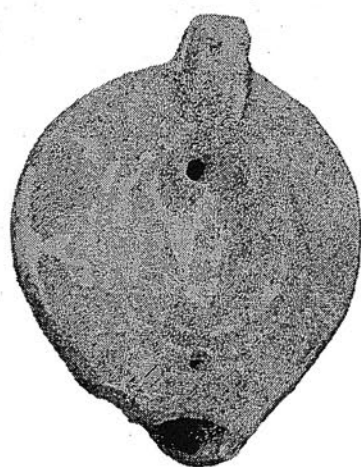

637

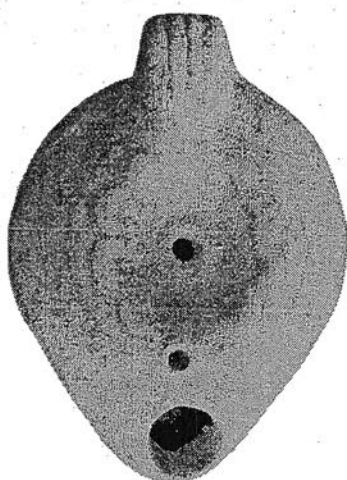

638

Тип XL - светилки од римскиот период

639

640

641

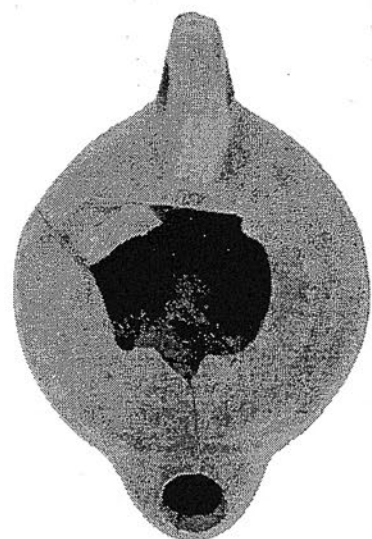
642

643

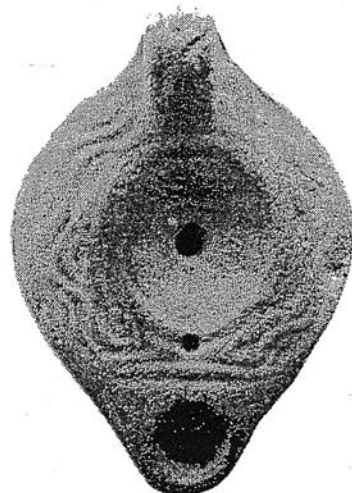
644

645

646

647

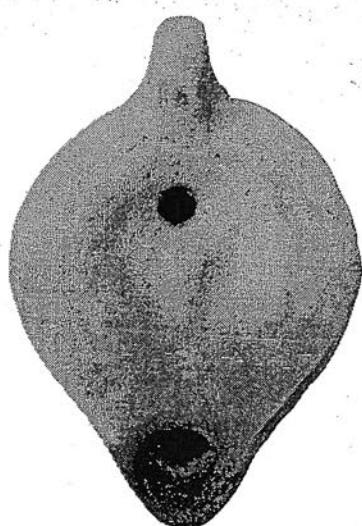
Тип XL -XLI - светилки од римскиот период

648

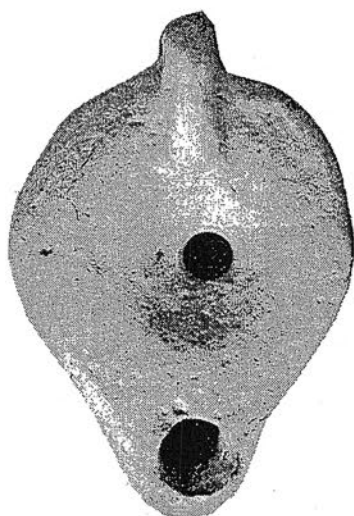
649

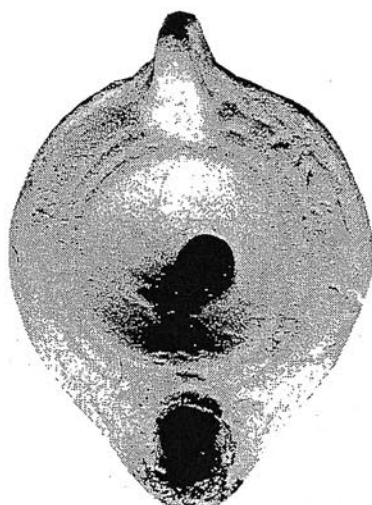
650

651

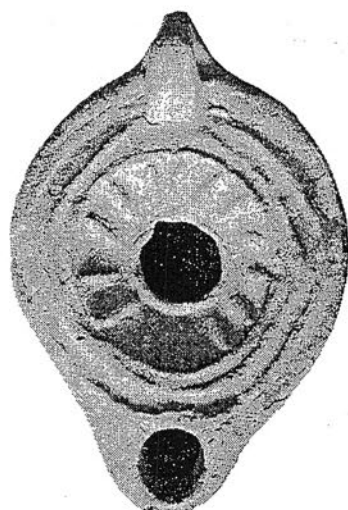
652

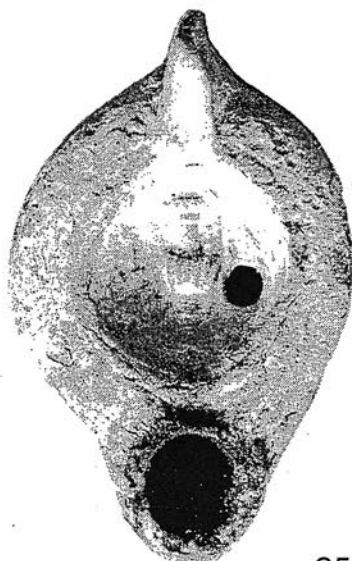
653

654

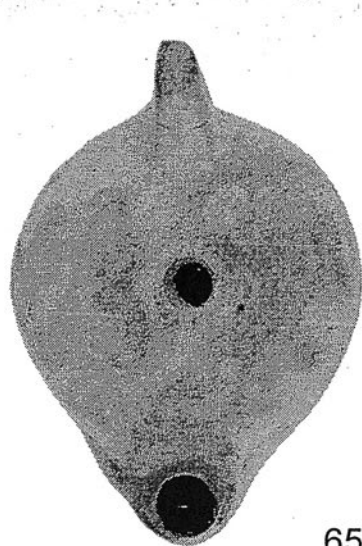

655

656

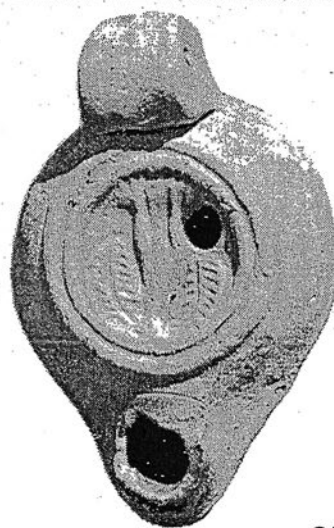
Тип XLI - XLII- светилки од римскиот период

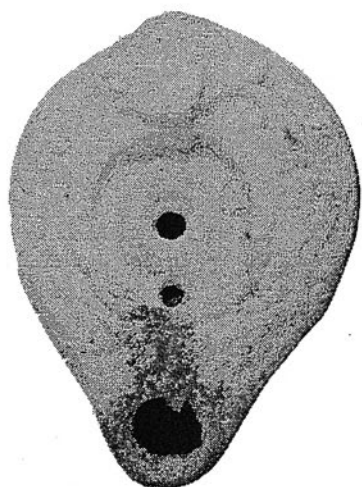
657

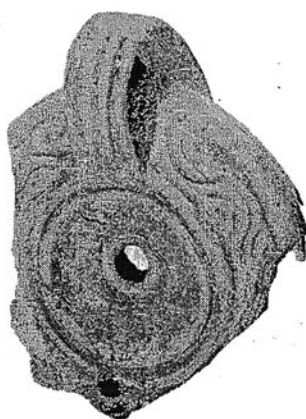
658

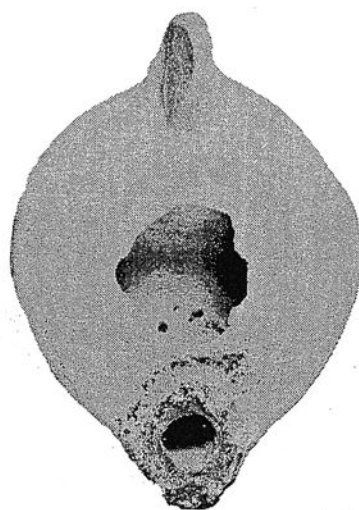
659

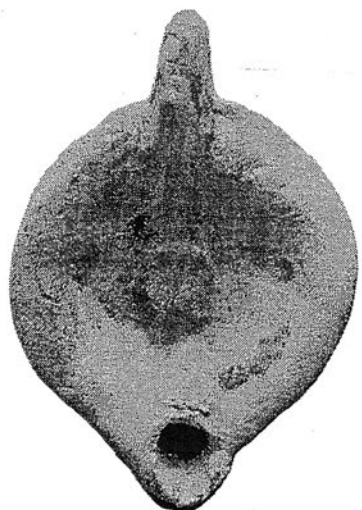
660

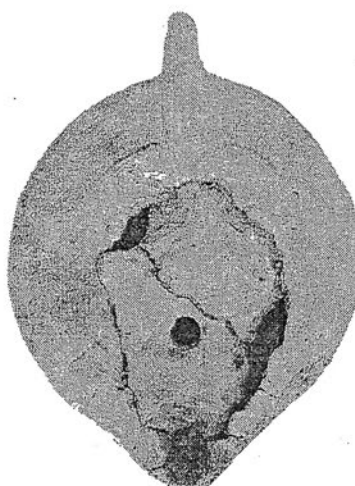
661

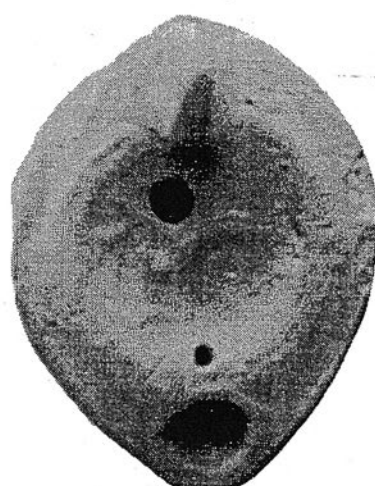
662

663

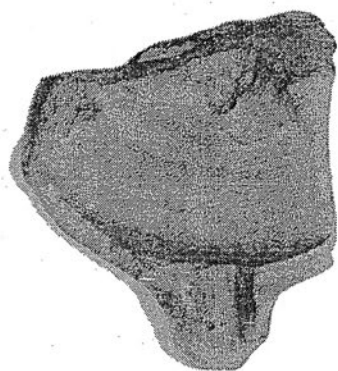

664

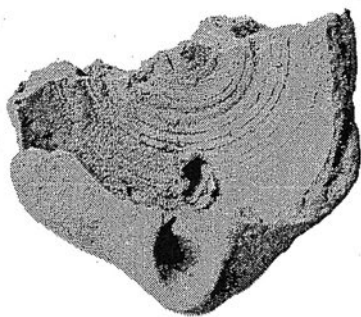

665

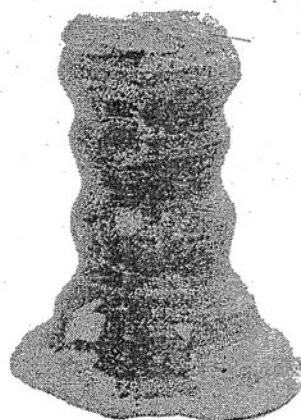
Тип XLII - светилки од римскиот период

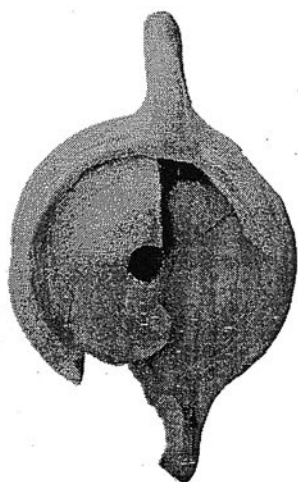
666

667

668

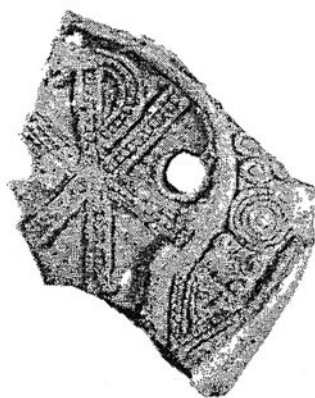
669

670

671

672

673

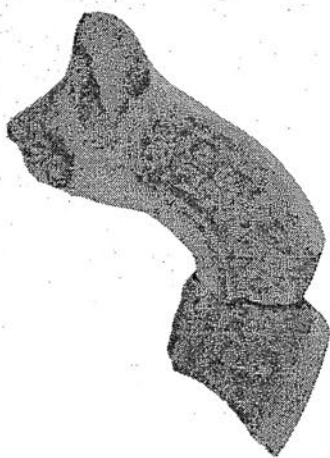

674

Тип XLIII -XLIV - светилки од доцноримскиот период

675

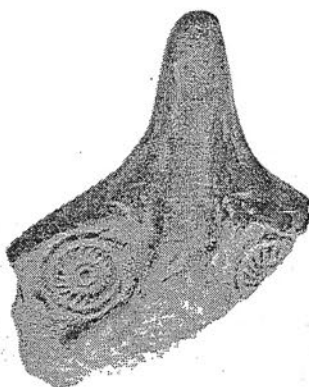
676

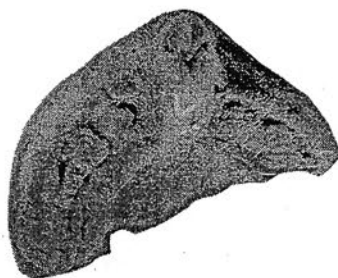
677

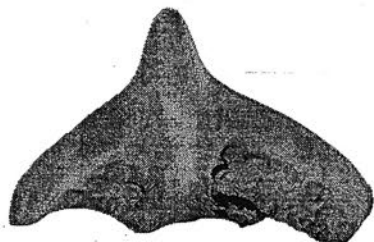
678

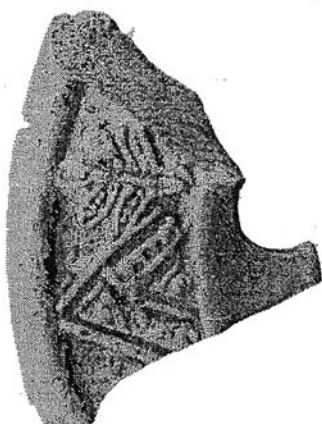
679

680

681

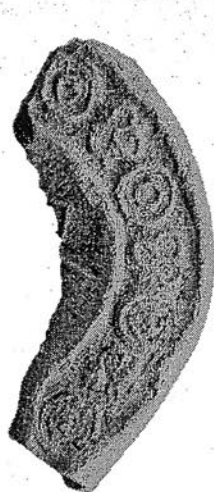

682

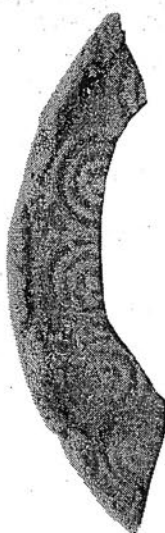

683

Тип XLIV - светилки од доцноримскиот период

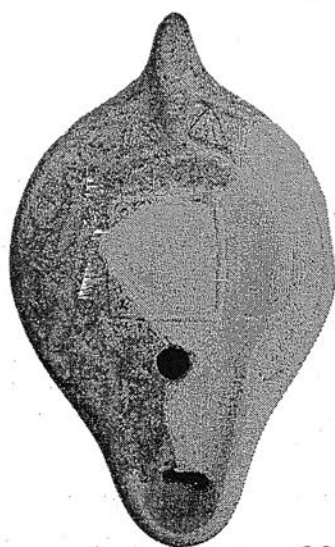
684

685

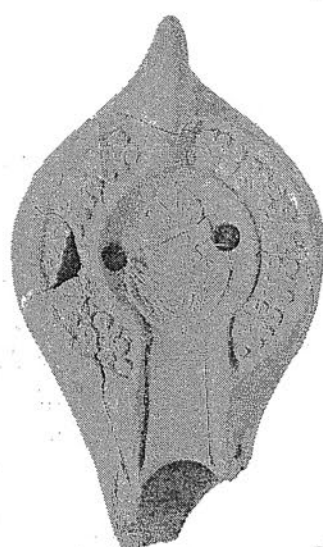
686

687

688

689

690

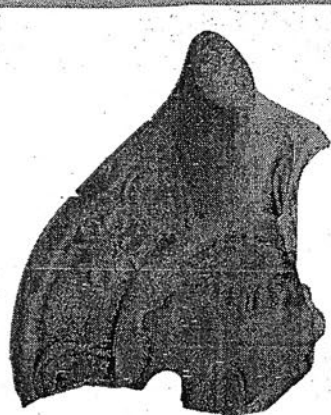

691

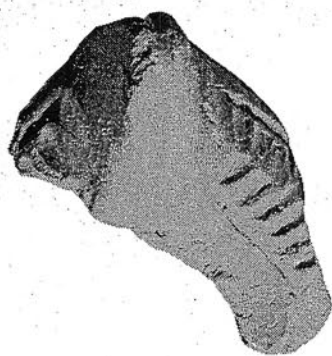

692

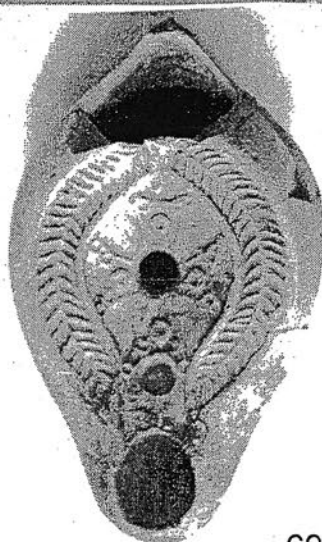
Тип XLIV - светилки од доцноримскиот период

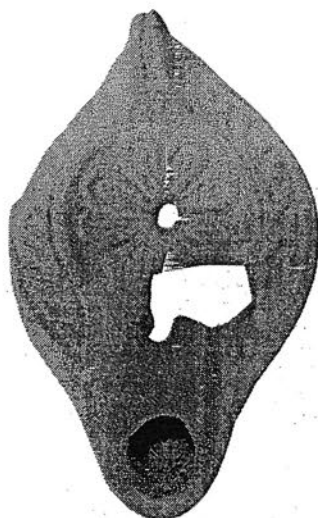
693

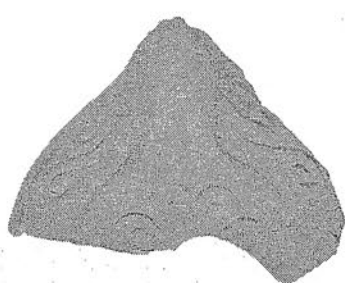
694

695

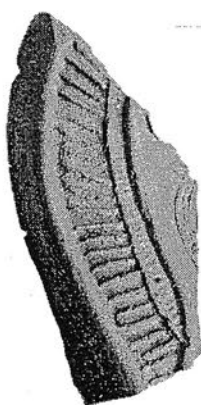
696

697

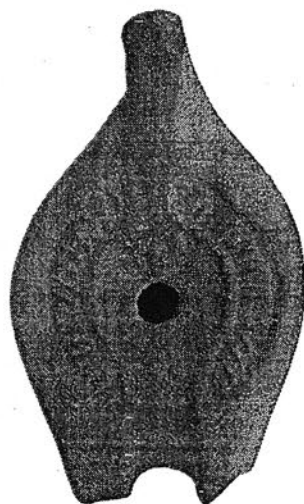
698

699

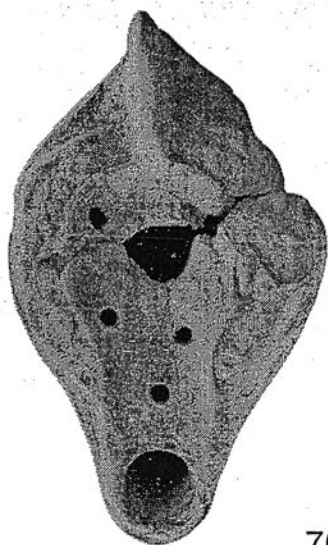

700

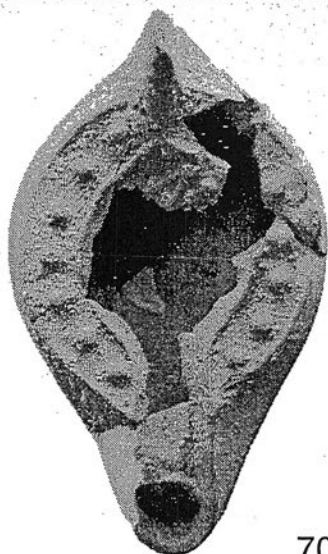

701

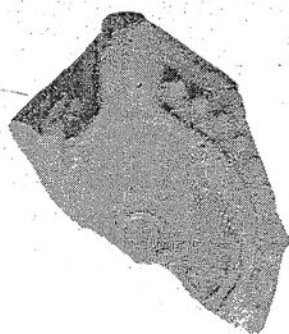
Тип XLIV - светилки од доцноримскиот период

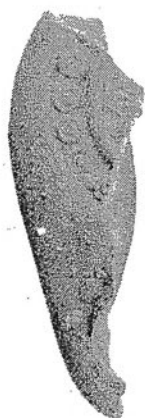
702

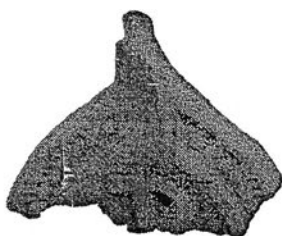
703

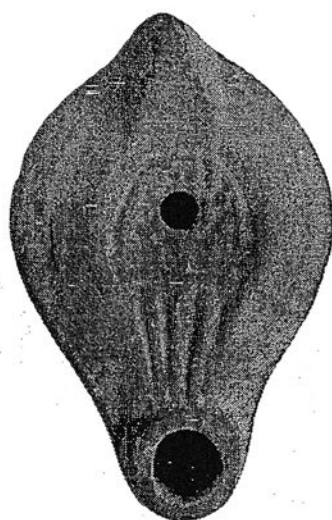
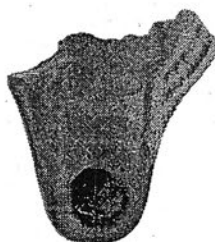
704

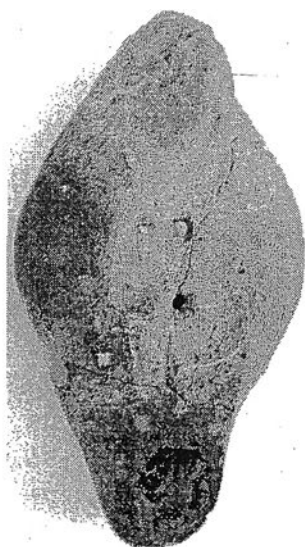
705

706

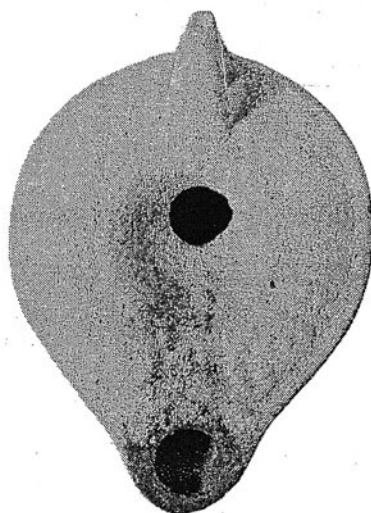
707

708

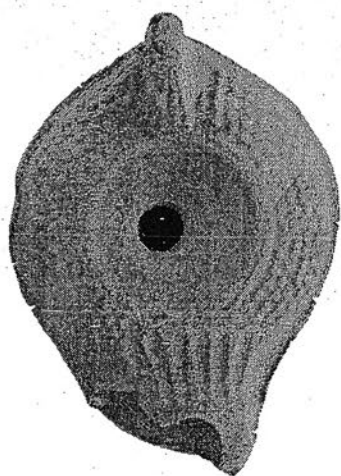

709

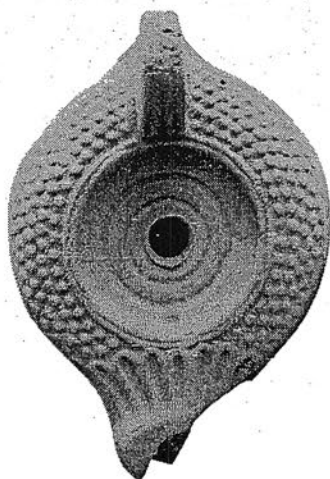

710

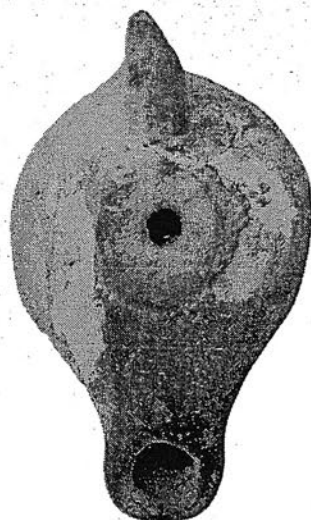
Тип XLIV - XLV - светилки од доцноримскиот период

711

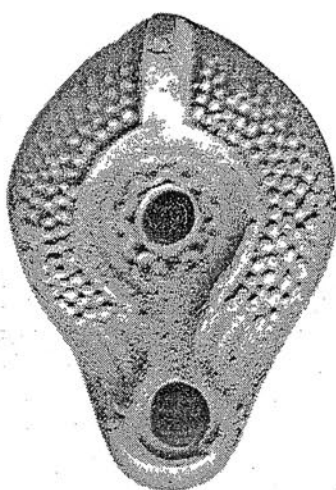
712

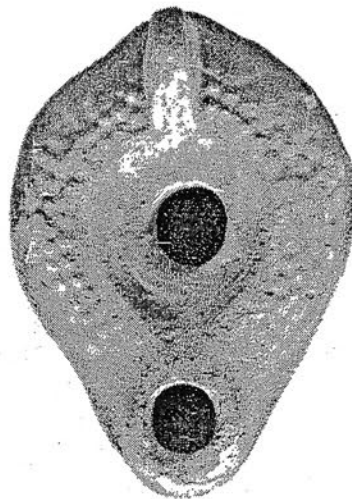
713

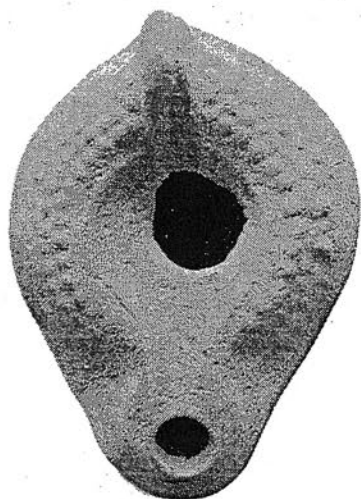
714

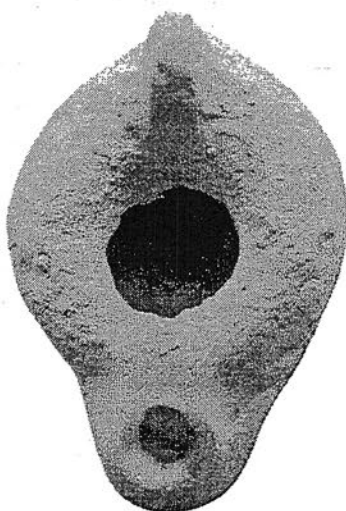
715

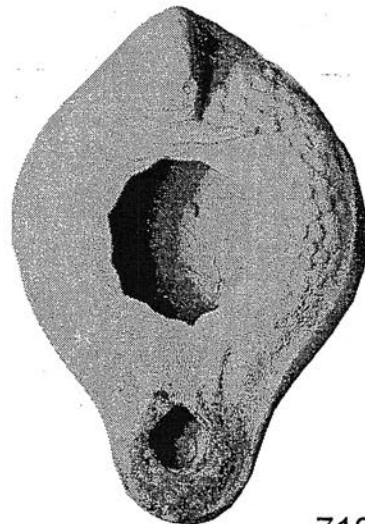
716

717

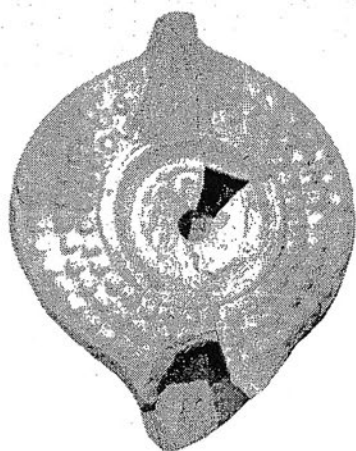

718

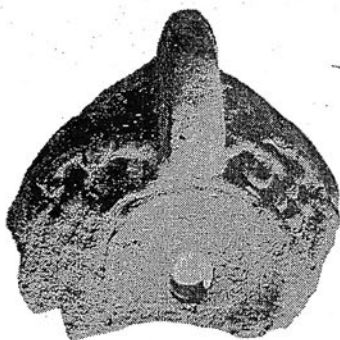

719

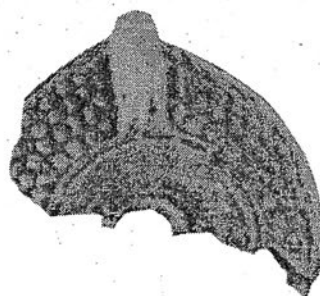
Тип XLVI - светилки од доцноримскиот период

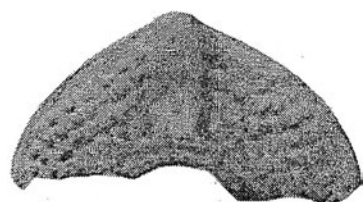
720

721

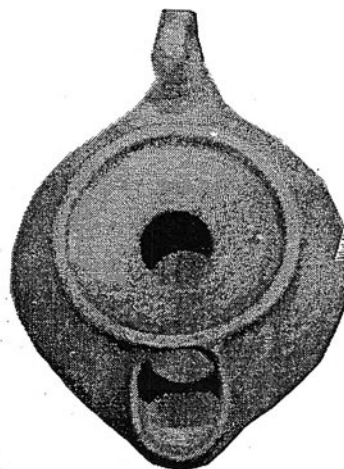
722

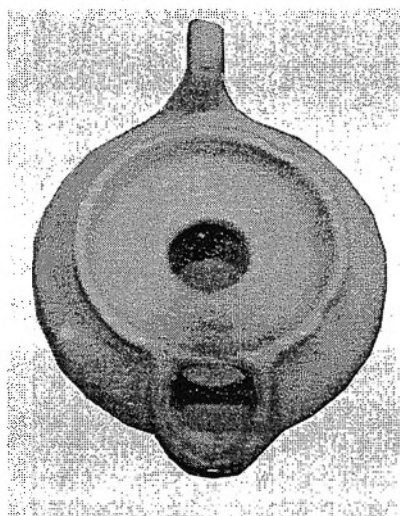
723

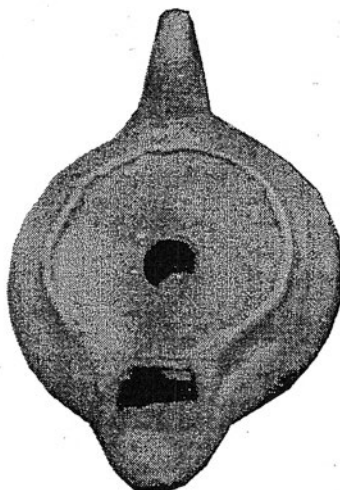
724

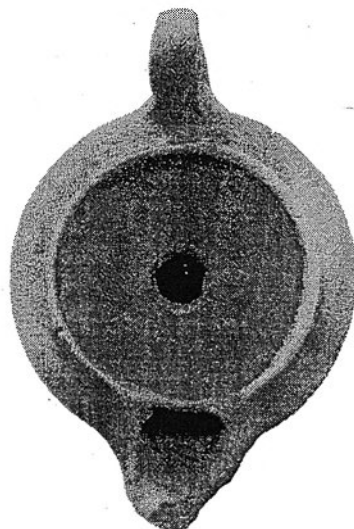
725

726

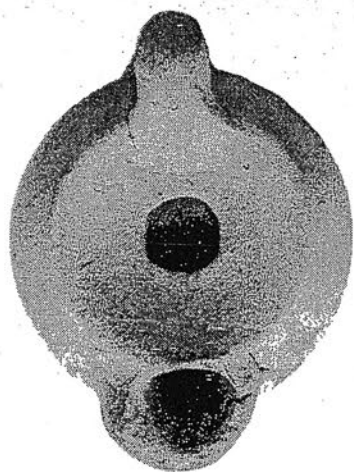

727

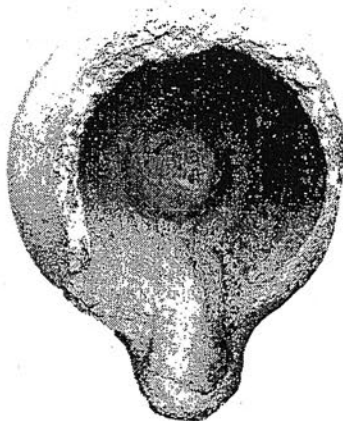

728

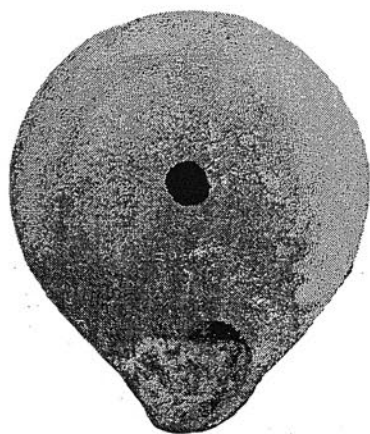
Тип XLVI - XLVI - светилки од доцноримскиот период

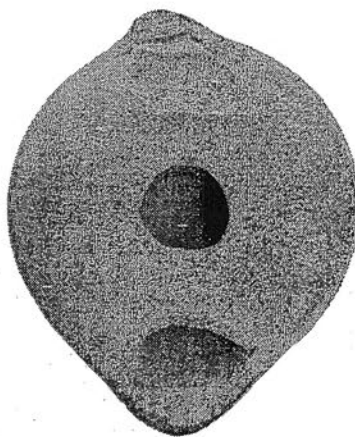
729

730

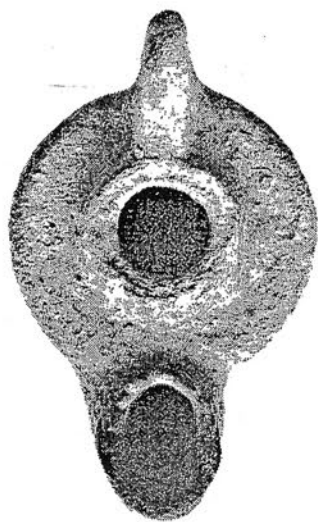
731

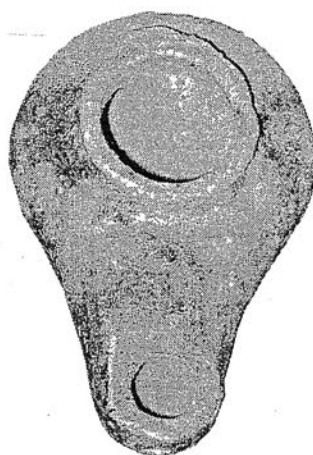
732

733

734

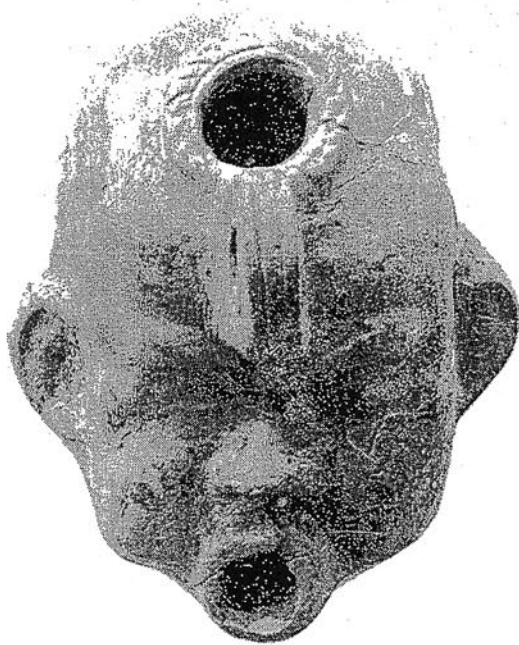

735

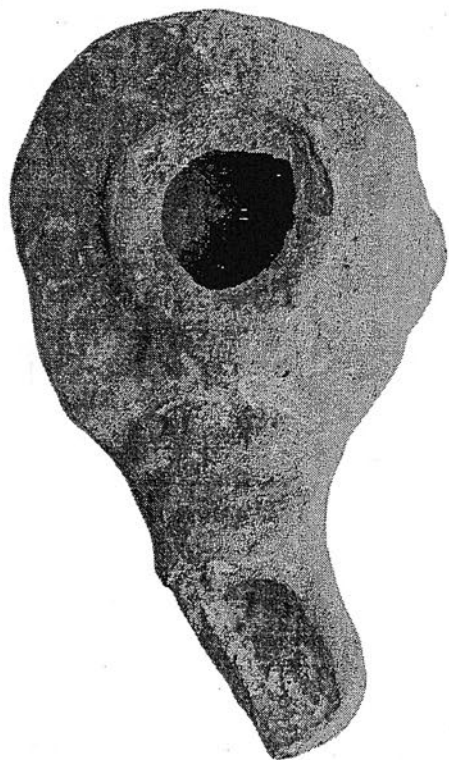
Тип XLVI - светилки од доцноримскиот период

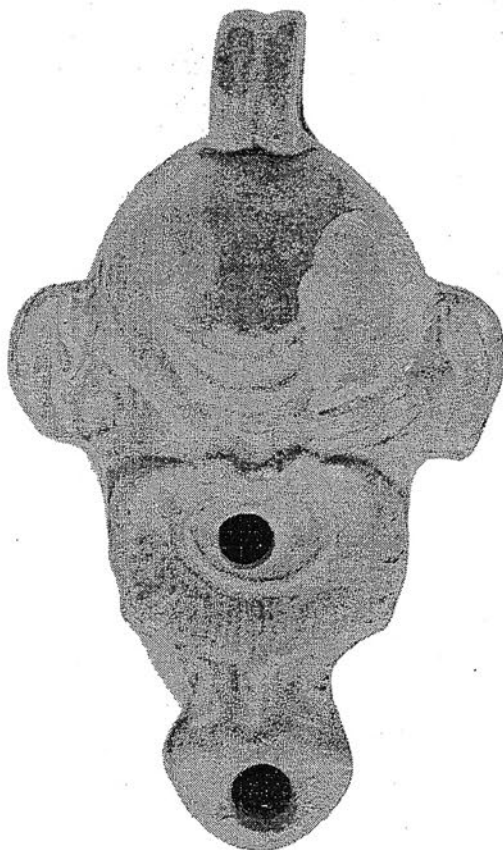
736

737

738

739

Фигурални светилки

740

741

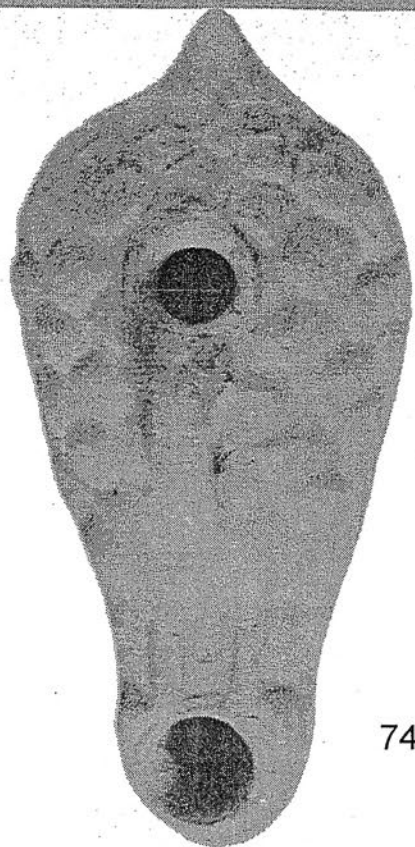

742

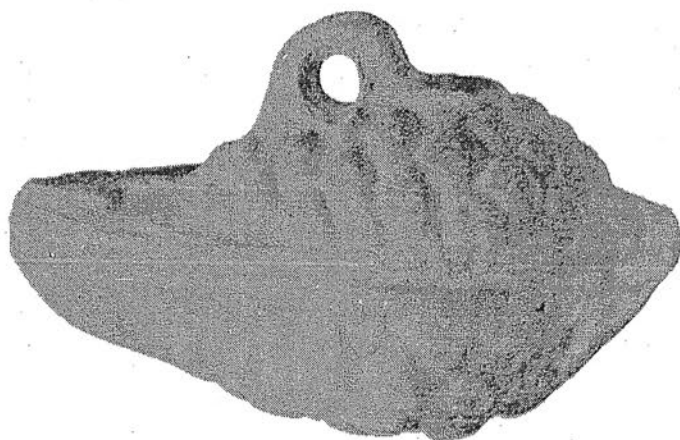

743

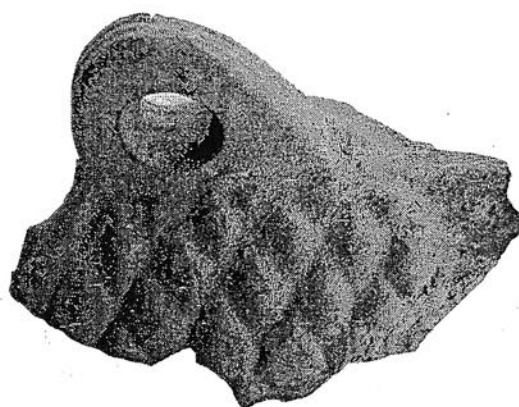
Фигурални светилки

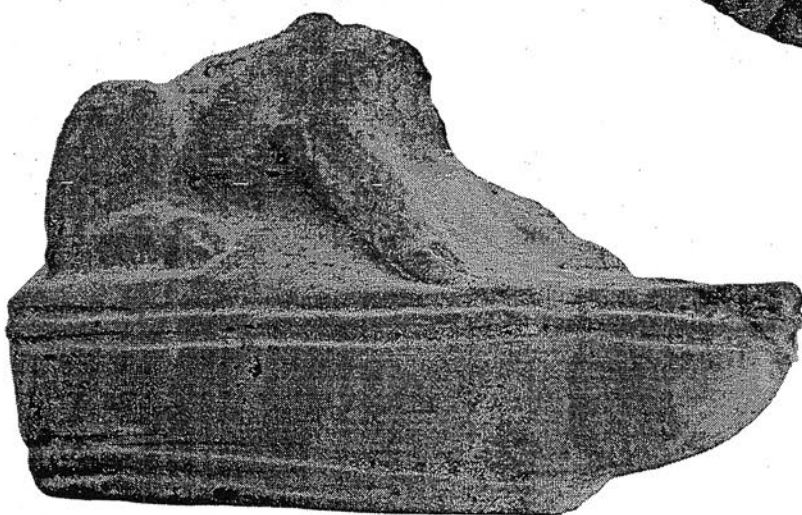
744a

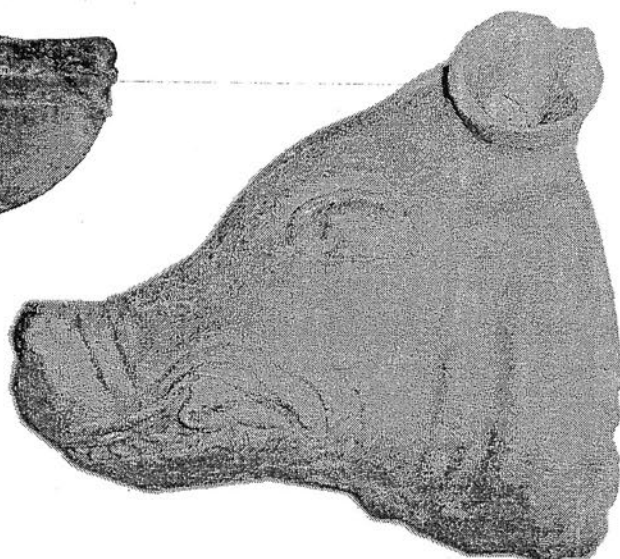
744b

745

746

747

Фигурални светилки

748

749

750

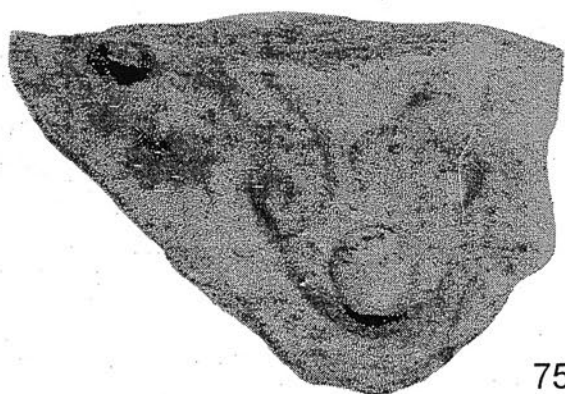
Фигурални светилки

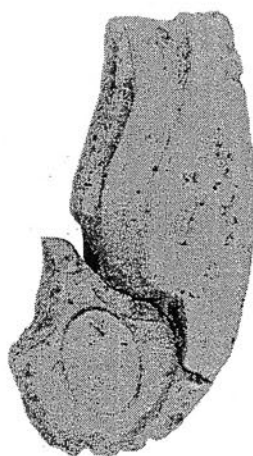
751

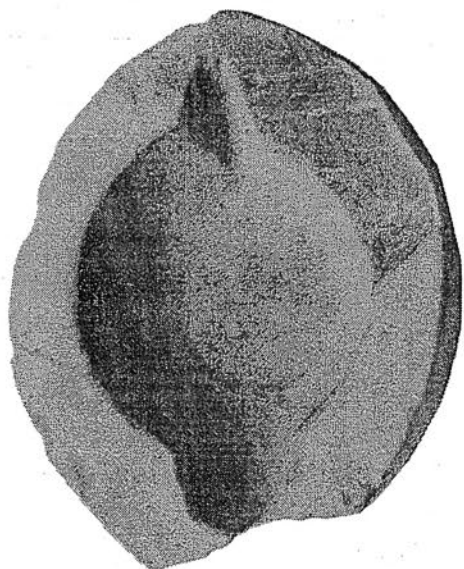
752

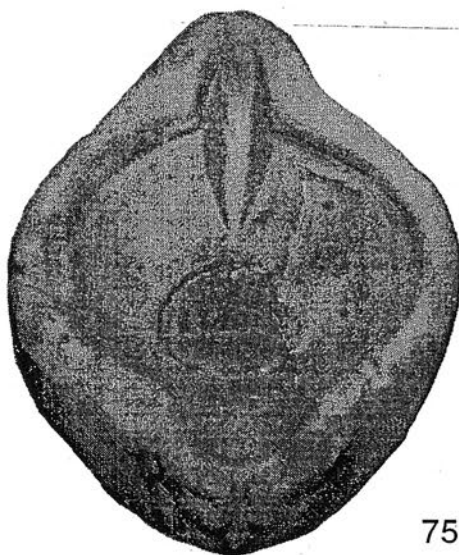
753

754

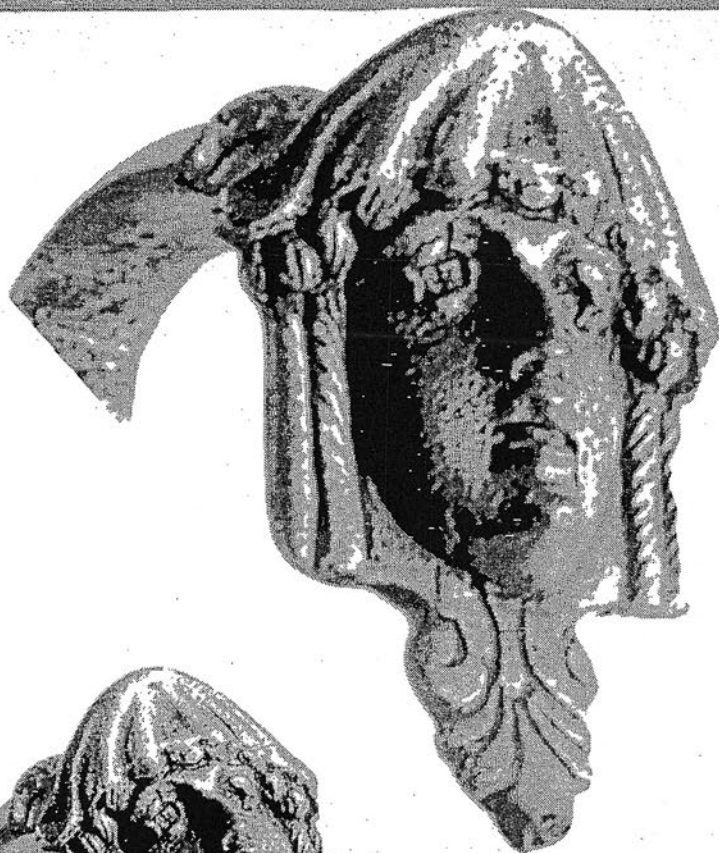

755

756

Калани за изработка на светилки

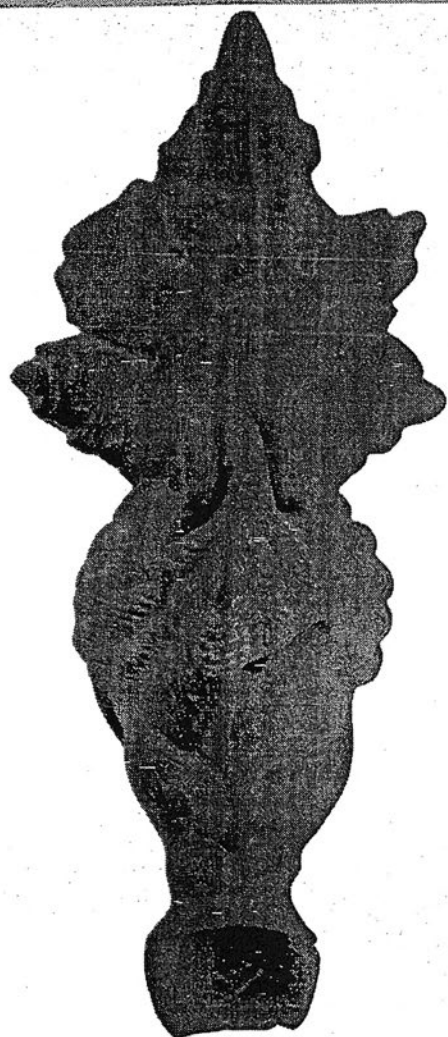

757b

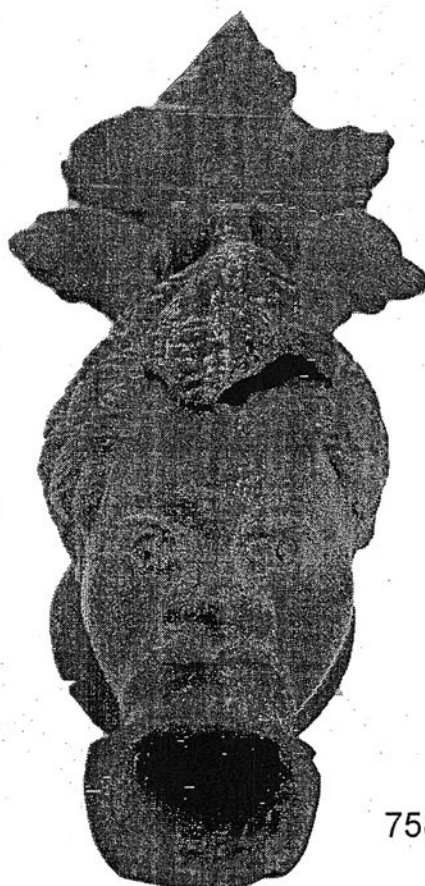

757a

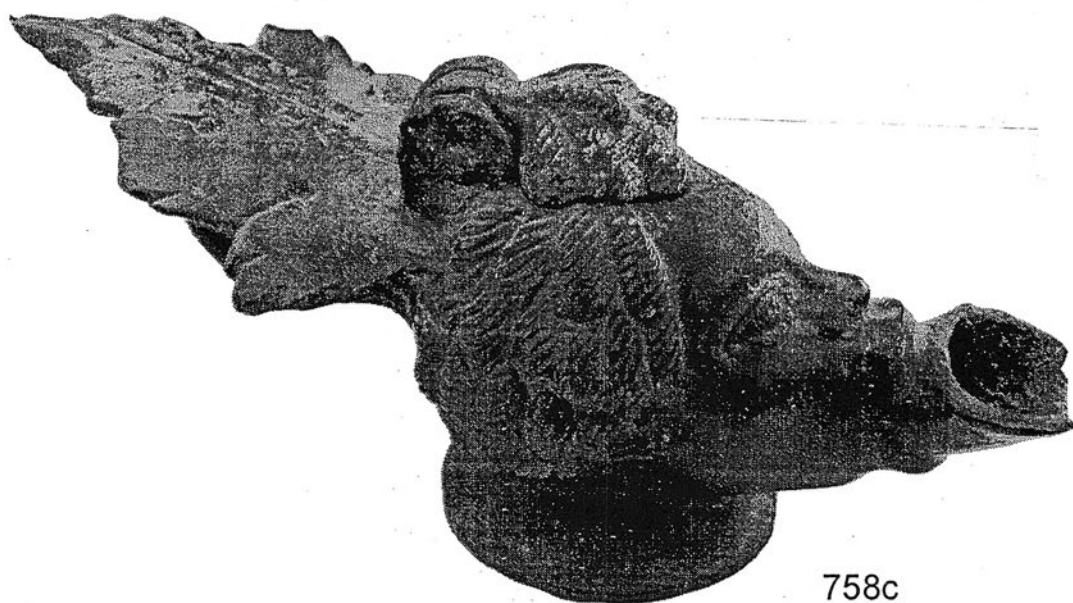
Метални светилки

758a

758b

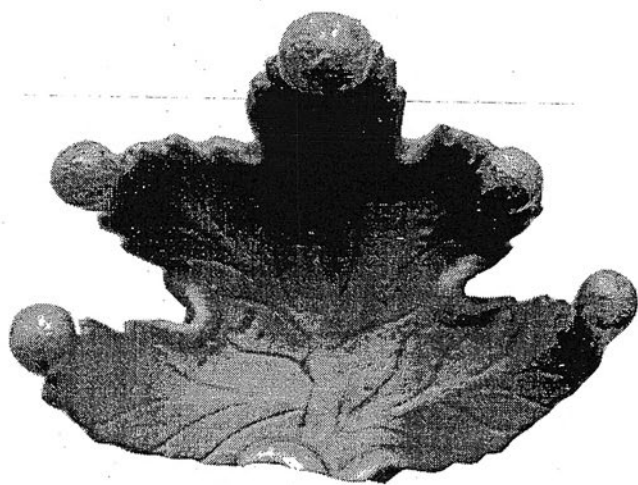

758c

Метални светилки

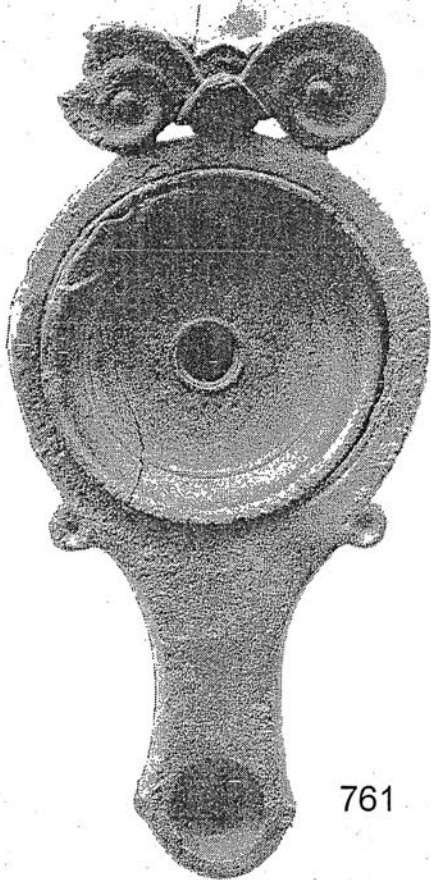

759

760

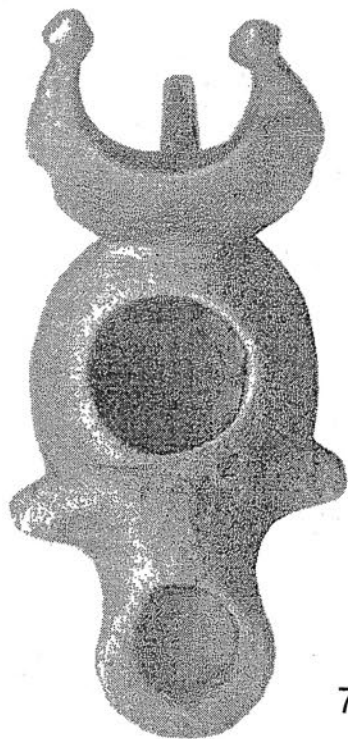
Метални светилки

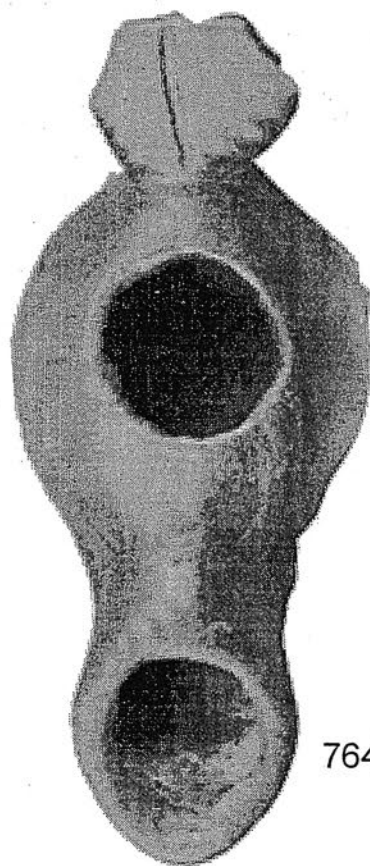
761

762

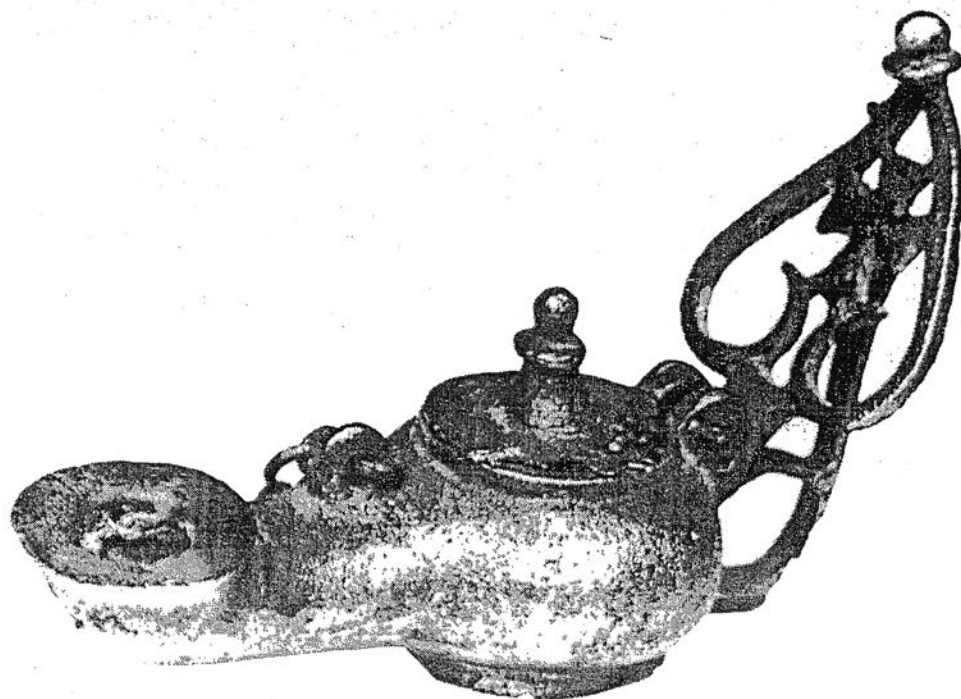

763

764

Метални светилки

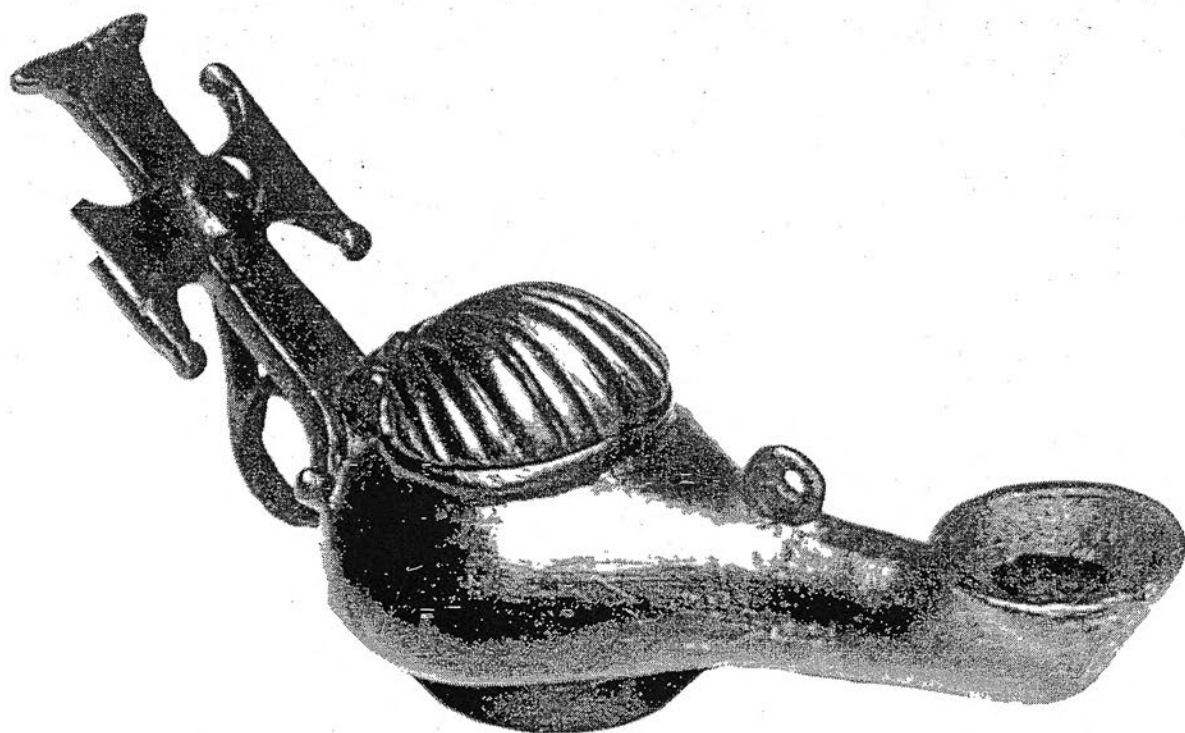

765

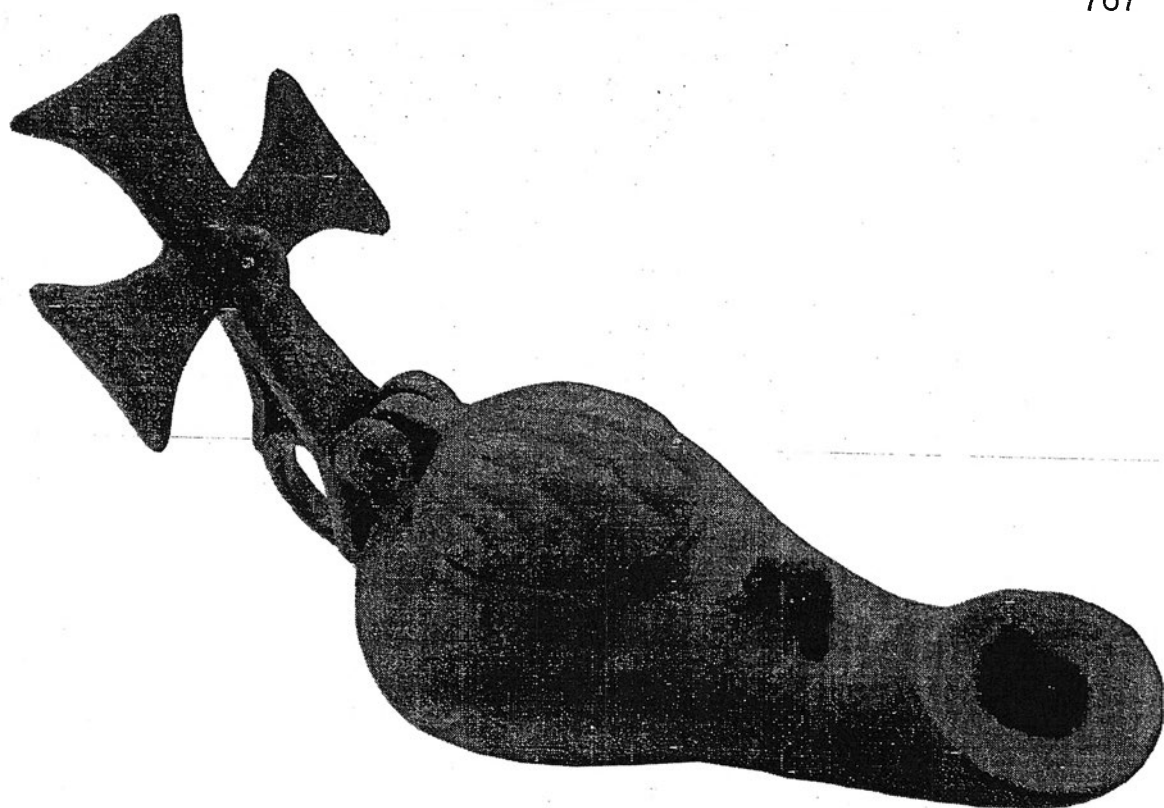

766

Метални светилки

767

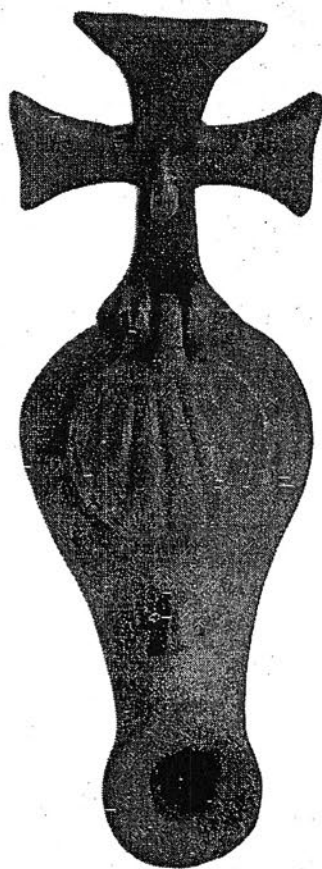

768

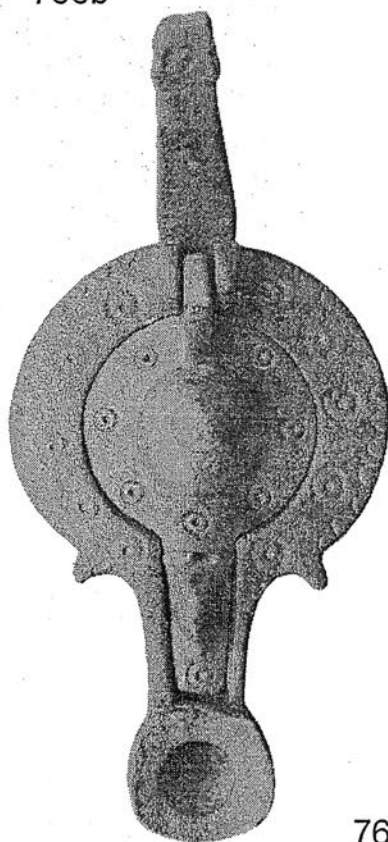
Метални светилки

766b

768b

769

Метални светилки